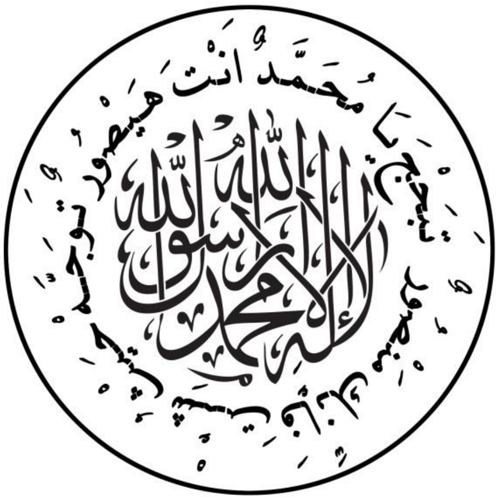
YAZILAR
39

2015

İhramcızâde
Hacı İsmail Hakkı
ALTUNTAŞ

İSBN:
ismailhakkialtuntas@gmail.com
http://ismailhakkialtuntas.com

Dizgi : **H. İsmail Hakkı Altuntaş**
Kapak :
Baskı- Cilt :

2015

بِسْـمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على رسولنا محمد وعلى اله وصحبه وسلم اجمعين

İnternetteki sitemiz **http://ismailhakkialtuntas.com/** da 2015 yılarında okuyucularımızla paylaştığım yazılardan bir kısmıdır.

Yazılarda sıra gözetilmedi. Değişik konular peş peşe yazıldı. Bu şekilde okuyan açısından fazla sıkıntı oluşturmayacağı düşünüldü.

Tevfik ve inayet Allah Teâlâ'dandır.

İhramcızâde
İsmail Hakkı ALTUNTAŞ
Esenler /İstanbul

Başlangıç: 25. 07. 2015

Bitiş : 16. 08. 2015

TEZ GEL EFENDİM

Sen gittin gideli burada sensiz
Perişan hallerim tez gel efendim
Felek baltasını bana savurdu
Kırıldı dallarım tez gel efendim

Zalim kader beni avladı erken
Ağzımda lokmalar büyüdü yerken
Derdimle başbaşa durup dururken
Zehroldu ballarım tez gel efendim

Güllüşah'mı düştü çaresiz hak
Döküldüm pazara aldım ihale
Araya gerildi bir metin kale
Kapandı yollanın tez gel efendim

Âşık Güllüşah

İçindekiler

8 Yazılar

10 Yazılar

KADIN CAZİBESİNİN ÖRTÜLMESİ

Kadın ve cazibe….

Cazibe kudret eliyle kadına ihsan edilmiş olsa da, ona sahiplenmek ve yanında iftihar etmek duygusu, kadında aşırı bir refleks halindedir. Kadın, yaptığı bu ifşâ hareketinden mağdur olduğunu da hiçbir şekilde gizleyemez.

Ne olacak şimdi? denilen bu durumda, ezilen ve pörsülenen olmaya itiraz eden yine kadın olur. Çözüm üretenler, kadın tarafından bakınca başka, erkek tarafından bakınca başka hükümlere varırlar. Bu duruma ilâhî hakikatler bazında bakmaya kalkışmak ise kimsenin hoşuna gitmez. Çünkü ilâhi hakikat denilen Allah Teâlâ'nın emirleri her iki cinsin üstüne karabasan gibi gelir.

Unutmayın ki kanunlardaki hadler uygulamada fakirler/zayıflar içindir. Kuvvetli/zengin olan için kanun yoktur. (Onlar bir yolunu bulur işin içinden çıkarlar) İlâhî emirler dahi uygulamalar fakir/zayıf üzerinde dolaşıp durur. Zayıflar her zaman ilâhî öncelik durumlarını öne sürerek kuvvetliyi tehdit edemese bile, haykırmak zorunda olduğu ilâhî haklarının dayanağını ileri sürerek ferahlamaya çalışırlar. [Bu dünyada olmazsa öbür dünyada alırız.]

Zayıf ve kuvvetlinin mücadelesinde kadın kendini savunmak için, ister istemez kendi pozisyonundan hareketle haklarını arar. Ancak unuttuğu bir şey vardır. Ben kuvvetliye karşı hangi etmeni kullanmalıyım? Beşeri yaratılış durumunu mu, haklar durumunu mu, ilâhi hakikatler durumunu mu?...

Seçtiği unsurlardan en zayıf olabileni olan beşerî durumunu kullanmaya çalışsa, haklarının olduğunu iddia etse de erkekler karşısında yenilir durur. İlâhi hakikatler cephesine kadında erkekte pek yanaşmaz /yanaşmak istemezler.

Erkek güçlüdür. Bunu inkâr edebilecek hiçbir kurum ve antropolojik veri yoktur. [Bazı istisnalar olabilir.] Genelde kadın güçsüzdür.

Ne olacak şimdi?

Kadında erkekte olmayan cazibe/güzellik/narinlik etkisi vardır. Bunu sıyırıp atamaz ki; saklamak içinde kendinde beşeri bir kuvvetti de çok kolay bulamadığına göre;

Günümüz insanları türedi dinleri çok seviyorlar. İçlerinde kendine ilâhî bir bağıntı veren bir bilgide buldu mu, dahi alâ kâr olur mu? Bazen düşünmüyor değiliz, eskiden dünyada ilahlar sayıya girerdi, şimdi herkes yaratıcı konumunda tapacak birini bulamasa da kendine kendisi tapıyor.

İşte bu meyânda kadınlarda tapılma/tanrıça olmak istiyorlar. Ancak unutulan durum, tapmasını istedikleri erkeklerin onlara tapmakla kalmayıp, onları yemeye çalışacaklarını unutuyorlar.

Mıknatısa sorsanız cazibenin karşısında demir seni bu kadar istekle istedi ki; sen ve o çok farklısınız. Cevabında en münasip olan fıtrat olabilir.

Demirle mıknatısın cazibesindeki birleşmeden hâsıl olan tutunmanın iktizası ile oluşan darbiyet hali bir sebeple inkitaya uğrayınca tekrar sorulsa;

Neden birleştiniz, neden ayrıldınız?

Cevap çeşitli değil, “mesafeyi koruyamadık”.

Mesafeli alan teorisinden çıkarak denilirse, mesafeyi nasıl korumalı?

Bunu en iyi bilen yaratıcımız olan Allah Teâlâ’dan başkası olabilir mi?

Ancak insanlar Allah Teâlâ’yı kapsama alanlarında hep gözetleyici olarak görmekten hoşlanmıyorlar. Onu şu şekilde tasavvur ediyorlar, Allah Teâlâ varsa o içimde olsun, “verdiğim karar O’nun kararı olsun” haleti ruhiyesinde olup bende huzursuz olmayayım. Huzursuz olmanın/stres ile hayatı zehir etmeye gerek yok. İnsan olarak ilâha inanacaksam, inanıyorum, o da benimle beraber olduktan sonra sorun kalmadı/kalmazda.

Ayrılma; cazibeye etki eden erkek unsuru ilave kudretiyle başını alıp gidince kadın yapayalnız dünyasında korkunç bir yalnızlığa düşer. Bu bir yıkımdır.

Çözüm ne?

Kadın, kadın olarak, Allah Teâlâ’yı içinde, erkekten çok daha yakinen bilir. Bu bilgisini dinin emirlerini bilerek / uygulayarak ancak erkeğe karşı güçlü olabilir. Erkeğin gücünü kontrol etmek isteyen birisi varsa o da dinin emirlerini bilmek/uygulamak ile olur. Mesela Allah Teâlâ hür kadınların örtünmesini istemiştir. Kadının meta olma faktörü örtüsü ile birlikte gelir. Çünkü bir dönem cariyeler açık gezebilirdi ve meta durumunda satılıp alınıyordu. Hür kadın ise bu şekilde değil. Allah Teâlâ hür kadının korunma sınırının ne olduğunu beyan ederken “örtünün” buyurması kadının satın alınan bir meta olmaktan çıkması / korunması içindi. [Şimdi böyle değil, artık açık olabilir diyenler çıkabilir. Bu zamanda sömürülme etkisi var ki, alınıp satılmaktan daha kötü bir durum. Çünkü hukukî hiçbir yaptırım yok.]

Diyorsanız ki, açık kadınlar kendini pazarlıyorlar mı?

Bunun cevabında en mutedil olan, alışverişte olan teşhir esasına uygun gelebilecek ortamın benzerini kendilerine hazırlıyorlar olması demektir.

Örtülmek ile her şey çözülecek mi?

Örtü çözüm sürecinin başlangıcı, devamında eylemsel hareketlerle desteklenmesidir. Yani konuşma-fiiller-düşüncelerin devamında gelmesi. Eğer bir erkek kadını bedeni ile değerlendirirse ki bu açık olan için geçerlidir; bu bir ömür aynı şekilde devam edemez. Ancak bir erkek örtüsünün içince saklanmış cazibeyi ef'âl/ahlak ile değerlendirmeye kalkarsa bu değişmez durum ölene kadar devam eder, başlangıçtaki durum genelde aynı kalır.

Kadın ve erkek dünyaya gelirken irade ile tayin ettiği bir durumla karşılaşmamıştır. Var olmuştur, bulmuştur. Buradaki cinsiyeti de takdir üzeredir. Bu nedenle bir kadın/erkek yaratılış cinsiyeti ve beşerî güzelliği ile övünç duyamaz. Bu bir kazanç değildir. Çünkü bahşolunmuştur. Ancak bazen kendini üçüncü bir cins gibi arada görenler çıkar. Bunun genel çıkış tarafı ilâhî kattan değildir. Çünkü Allah Teâlâ "erkek ve kadın olarak yaratması" bir sınırdır. [Çift cinsiyetli organı olanlar nadirattandır.] Ancak bir kadın kendini erkek veya tersi durum bunların hepsi sonradan ele edilen kazanımlardan gelişir. Yeni bir teori "sen kendini ne hissediyorsan osun" Bu yanlış bir teori olduğu başından belli oluyor. İnsan kendini köpek hissedince köpek mi olacak…

Bütün mesele cazibenin etkisi altında dönüp dolaşıyor.

İnsanlara son dönem verilen derslerden biri kendi kendine yetebilme ve başarı arzusudur. Başarmak en üstün olmak. Kişisel gelişim kitaplarına bakın aslında hepsi bir savaşçı polemiği üzerinden kurgulanmıştır. Karşısındakinin ve kendisinin zayıf yönlerini bilerek hareket eden bir insan tipi vardır. Eskiden her nasihatta bahsedilen Allah Teâlâ'nın rızası günümüzde rafa kalkmıştır. Ne varsa yoksa hepsi bu dünyadır.

Hesap vermek.

Bu dünyada ancak hesabı zayıflar verir. Kuvvetlinin verecek bir hesabı yoktur. Verecekse onun bir çaresi onun için üretilir. Neticede akıllı olanlar zayıfları sömürür. Doğru olanda budur ile dersler uzayıp gider.

Zayıf olmayacaksın. Evet, zayıf olmayacaksın da bu bir yere kadar, "olmuyor" "olamaz" diye bir cümle yoktur.

Dünyada bütün meselelerin başında kadın ve erkek cinsiyeti gelir. İster bir Budist'e gidin, hocaya gidin, şeyhe gidin, moraliste gidin, hepsinin birlik ettiği husus ilk önce "nefsine/şehvetine hâkim olacaksın" demek olur. Kimse demez ki, ya bu benim yaratılışım gereği bir husus değil mi?

Sorun demir ve mıknatısın darb meselesine gelir ki, burada kimse çözüm üretemez ve sadece tavsiye olarak "sabır" verirler. Ne varki bu meselede insanlara evlenme yolunu kolaylaştırmışlar, boşanmayı zorlaştırmışlar, boşandıktan sonra evlenmeyi ise sanki yasaklamışlardır. Boşandıktan sonra evlenme periyodu en düşük seviyede olan evlenmelerdendir. Boşandıktan sonra kadına/erkeğe kurulan tuzaklar (ahlakî, içtimâî, nafaka)

öyle hileli bir tarzda gelişir ki kadın cazibe merkezi olmaktan/erkekte köle olup meta çıkmazında ucuz işçiler sınıfına dönüştürülmüştür.

Hiç dikkat ettiniz mi, vakıfsal faaliyetlerde , siyasî partilerin propogandistleri aktivistlerinde, kısa evlilik dönemi geçirmiş kadınlar/erkekler kullanılmaktadır. Çünkü bu sınıf üzerinde kurulan baskı onları bu tür fedakâr olma sınıfına çekmiştir. Bu kişilerin özgürlüğü toplum içinde değil, kişiselleşmiş özgürlük ile karıştırılarak ezilenler kategorisinde olmayı getirmiştir.

Bütün bahsettiğimiz sorunların başından beri kadının cazibesidir ki, içinde güzellik, yaratıcılık, kendi has bir narinlik… ile bir nurdur ki, cam fanus içinde yaratılmıştır. Fakat erkeksi tabiat onu kıskanır, fanusu kırıp ve söndürmeye çalışır. Bu durumu bilen Allah Teâlâ kadına, teşhir edici olmayan örtüsü ile korunacağını bildirmiştir.

Cazibenin muhafazası örtülü olmaktır. Bu örtü ise sadece bir kumaş parçası ile kalmaz, fiillerde, düşüncede de gereklidir ki, bu da eğitim ile olur. Ancak bu eğitimde temel ilke hedef kariyer sahibi olmak değil, bir kadın için bağışlanmış ilâhî vasıf olan yaratıcılığı ön planda tutmaktır. Yani anne olmaktır.

Yarının annelerini yetiştirirken erkekler kadar haklarını aramayı öğretmeliyiz. Pratikte kadınların biyolojik hata yapma hakları yok cinsindendir. Erkek ise bu konuda her zaman rahattır. O zaman kadını korumak için haklarını gasbedenler/tecavüz edenlere karşı cezalar ağırlaştırılmalıdır.

Sonuçta yapılması gereken aile kurumlarını korumak, boşanmış fertlerin evlilik yapmalarının önünü açacak yaptırımlar getirmek, belirli bir yaş seviyesine gelmiş bekârların evlenememe nedenleri araştırılarak onların evliliklerinin önünü açmaktır. [TV de yapılan uyduruk rencide eden programlarla değil.]

Eğer aile kurumlarının desteklenmesi bırakılırsa sonuçta bekârlar topluluğu hedefi belli olmayan yollara doğru çekilip gider/gidiyor. Mesela güneydoğuda dağa çıkmaya başlayan, sonra terörist olan gençlerin kandırılmasında, ne hususların kullanıldığını biliyorsunuzdur. Fakirlik, evlenememek, ağa zülmü, kan davası.. Kaybedeceği bir şeyi kalmamış bu gençler özgürlük fedaisi gibi aldatmalar ile dönülmez yollara çekilmiş bir uçuruma itilmişlerdir. Meşhur bir gemi halkı hikâyesi vardır, üstekiler alttakiler. Alttakiler, üsttekilerden su isterler, vermezler. Onlarda suyu bulmak için gemiyi delmeye başlayınca ne oluyor… diye üsttekiler bağırırlar.. Sonuç geminin batmasıdır.

Kadın konusu ve cazibesi içine girilince dağılan ve sonucuna erişilemeyen bir mevzi olarak hep kalacaktır. Çünkü kadında ilâhi bir koku her zaman vardır. Ancak unutmayalım ki Allah Teâlâ onları örtülü halleri ile seviyor. Eğer bu şekilde olmasaydı kendini perdeler arkasında gizlemezdi. Perdeler, örtüler çirkinler için değil, güzeller içindir. Eğer güzelim diyen

biriyseniz örtüler arkasında karizmatik olmak ile hayal âlemine hükmedebilir, aranılan birisi olursunuz. Unutmayalım ki, insan kavuştuğu her şeyden çabucak usanan biridir. Usanmak insanın öncül duygularındandır.

Doğrusu da budur.

İhramcızâde İsmail Hakkı

SENTETİK İLAÇLARIN GİZLİ DÜNYASI

Alıntı

- Sentetik ilaçların tamamı sonuçta kimyasal maddedir. Bu nedenle hepsinin yan etkisi vardır. En büyük yan etki, böbrek ve karaciğerde görülür.
- Yüksek dozda alınan kuvvetli antibiyotik boğazda mantar yapar.

Kortizon böbrek ve kanı bozar.

Kemoterapi ilaçları bağırsakları iflas ettirir ve kanı bitirir.

Aşırı antibiyotik alanların karaciğeri bir süre sonra iflas eder.

BAZI İLAÇLAR NE NİYETLE ALINDIYSA ONUN TAM TERSİ ETKİ YAPAR

- Kemik erimesi ilaçları kemik erimesi hastalığı yapar.
- Sentetik erkeklik hormonları erkekliği azaltır.
- Şeker düşürücü ilaçlar şeker hastalığı yapar.
- Kan yapıcı ilaçlar kansızlığı arttırır.
- Antiasit ilaçlar mide asidini arttırır.
- Astım ilaçları astımı kronikleştirir.
- Tansiyon ilaçları tansiyonu kronikleştirir.
- Ağrı kesiciler ağrıyı müzminleştirir.
- Depresyon ilaçları depresyonu arttırır.
- Mutlu olmak niyetiyle alınan ecstasy (ekstazi) hapı insanı mutsuz eder.

KEMİK ERİMESİ İLAÇLARININ KEMİK ERİMESİ HASTALIĞI YAPMASI

- Örneğin; Fosamax ilacı, kemik erimesine karşı kullanılmaktadır. Başta çene kemiğinde erime olmak üzere vücutta kalsiyum azalması sonucu kemik erimesi yapmaktadır. Yapılan etki kemik erimesini durdurmak olduğu hâlde zıddı olur ve vücutta kemik erimesi hızlanır.
- U.S. FDA [United States Food & Drug Administration] (Yunaytıd Steyts Fuud end Drog Edministreyşın) (ABD Gıda & İlaç İşletimi) 2005 yılında Fosamax ilacına kemik erimesi yaptığına dair etiket koydurtmuştur. İlaçtan zarar görenler, ilacın piyasadan kaldırılmasını istemektedirler. Bu nedenle üretici firmayı dava etmişlerdir. Bu konuda mahkemeler devam etmektedir.

ERKEKLİĞİ ARTTIRMAK İÇİN KULLANILAN İLAÇ ERKEKLİĞİ AZALTIR

- Dışarıdan alınan sentetik erkeklik hormonlarına örnek olarak testosterondan üretilmiş steroitleri verebiliriz. Bu hormon alındığında; LH (lüteinleştirici hormon) ve FSH (folikül stümüle hormon) hormonlarının vücuttaki üretimi azalır. Bu azalma ilacı bıraktıktan sonra bile 12 hafta süreyle devam eder.

- LH ve FSH erkeklikle ilgili hormonlardır. FSH, erkeklerde spermin yapımında etkilidir. LH ise erkeklerde testosteron hormonunun salgılanmasını sağlar.
- Steroitler genelde vücut geliştirme amaçlı olarak sporcular tarafından alınır.
- Alınan steroitler aynı zamanda erkeklerde östrojen hormonunun artmasına neden olur.
- Östrojen hormonunun artması, ömür boyu sürecek kalıcı zarar doğurur.
- Östrojen hormonunun erkeklerde artması sonucu göğüsler kadınlardaki gibi büyür, kıllar dökülür.
- "İşleyen demir ışıldar." atasözü konumuzla ilgilidir. İşletilmezse, örneğin; hormon dışarıdan verilirse, hormon yapan bez durgunluğa düşer.
- Erkeklik hormonu, erkekliği arttırmak için verildiği hâlde silah geri tepmiş; niyetin zıddı olmuş ve erkeklik azalmıştır.

ŞEKER DÜŞÜRÜCÜ İLAÇLAR ŞEKER HASTALIĞI YAPAR

- Tip-2 şeker hastalığında kullanılan şeker düşürücü ilaçlar, tedaviye yönelik değildir. Hastalığı ortadan kaldırmaz.
- Şeker düşürücü hap kullanan şeker hastaları 5 yıl içerisinde ensülin almak zorunda kalabilirler. Tip-1 şeker hastalığı ortaya çıkmış olur.
- Pankreasın şeker düşürme görevi vardır.
- Pankreasın şeker düşürme görevi; mecbur olunmadığı hâlde, dışarıdan verilen bazı ilaçlarla yapılmaya kalkılınca pankreas atalete düşmektedir. En iyisi pankreası tembelliğe atmamaktır.
- Yapılan etki şekeri düşürmek olduğu hâlde zıddı olmuş ve vücutta şeker artmıştır.

KAN YAPICI İLAÇLAR KANSIZLIK YAPAR

- Kan, kemik iliğinde yapılır.
- Kansızlık hastalığında kullanılan kan yapıcı ilaçlar, kemik iliğinde zafiyete neden olur. Bunun sonucunda da kansızlık ilerler.
- Yapılan etki kanı arttırmak amaçlı olduğu hâlde zıddı olur ve vücutta kan azalır.

ANTİASİT İLAÇLAR MİDE ASİDİNİ ARTTIRIR

- Mide ekşimelerinde kullanılan antiasitler, alındığında iyi gelir; ancak ertesi gün daha fazla mide ekşimesi olur; antiasit kullanımının arttırılması zorunluluğu ortaya çıkar. Belli bir süre sonra daha hiçbir antiasit etki etmez. Bu nedenle mide kanamalarında kullanılan antiasit amaçlı ilaçlar iki günde bir değiştirilerek kullanılır. Ancak böylece mide ekşimesi geçer.
- Yapılan etki mide ekşimesini gidermek olduğu hâlde zıddı olmuş ve mide ekşimesi arttırılmıştır.

AĞRI KESİCİLER HAFTADA İKİ KEZDEN FAZLA KULLANILMAMALIDIR

• Ağrı kesiciler haftada iki kereden fazla kullanılmamalıdır. Kullanılırsa ağrı müzminleşir.

• Her bir insanın kendine özel bir ağrı eşiği vardır. Şayet insan, o ağrı eşiğine kadar sabır gösterip ağrıya dayanabilirse vücutta doğal ağrı kesici salgılanır.

• Vücudumuzdaki doğal ağrı kesicinin adı endorfin maddesidir.

• Dışarıdan alınan ağrı kesici ilaçlar insanın ağrı eşiğini düşürür. Her bir alınan ağrı kesici ile insan ağrıya karşı daha tahammülsüz hâle gelir.

• Ağrının kaynağını bulmak ve ağrıya neden olan sebebi ortadan kaldırmak gerekir.

• Yapılan etki ağrıyı gidermek olduğu hâlde zıddı olmuş ve ağrı arttırılmıştır.

ASTIM İLAÇLARI, TANSİYON İLAÇLARI VE DEPRESYON İLAÇLARI HASTALIĞI KRONİKLEŞTİRİR

• Astım ilaçları astımı kronikleştirir.

• Tansiyon ilaçları da tansiyonu kronikleştirir.

• Depresyon ilaçları depresyonu arttırır.

• Bu hastalıklarda da istenilenin zıddı bir durum ortaya çıkmıştır.

• Astım ilaçları, tansiyon ilaçları ve depresyon ilaçları hastalığı ortadan kaldırmaya yönelik değildir. Tedavi edici özellikleri yoktur. Hastayı o anda rahatlatmak içindir.

MUTLU OLMAK NİYETİYLE ALINAN ECSTASY (EKSTAZİ) HAPI İNSANI MUTSUZ EDER

• Ecstasy (ekstazi), yasa dışı sentetik bir maddedir.

• Ecstasy (ekstazi), vücutta serotonin maddesinin salgılanmasını sağlar. Serotonin, mutluluk meydana getiren bir maddedir. Serotonin, mutluluk anında beynin arka kısmında bulunan beyin sapındaki sinir uçlarından salgılanır.

Ecstasy (ekstazi) hapının yutulması suretiyle salgılanan serotonin sahte bir neşe sağlar. Hapı yutan kişi saatler boyunca hiper aktif ve uyanık olur. Hap, dikkati olağanüstü derece arttırır. İnsan kendisini güçlü ve enerjik hisseder. Bütün bu etkiler ecstasy (ekstazi) hapının, serotonin maddesinin bütün depolarını boşaltması suretiyle olmuştur. Vücudun dengesiyle oynanmıştır. Vücut, oyuncak değildir.

• Ertesi gün bir adet daha ecstasy (ekstazi) hapı almadan, kişi kafasını kaldıramaz. Hapın etkisi geçtikten sonra ise aşırı yorgunluk ve tahmin edilemeyecek derecede bitkinlik görülür.

• Hap almadığı anda kişi aşırı karamsar olur (ruhsal etki). Bu nedenle kendisini hap almaya mecbur hisseder.

• Kişi hap aldığı zamandaki gibi hep enerjik kalmak için hapı tekrar tekrar istemeye başlar (fiziksel etki).

• Zanneder ki hapı alınca mutlu olacağım.

Ne yazık ki vücutta serotonin kalmamıştır. Organizmanın dengesi bozulmuştur. Hapı almasına rağmen mutlu olamaz. Yapılacak bir şey kalmamıştır. Kişi kendisine, geriye dönüşü olmayan büyük bir zarar vermiştir.

- Ecstasy hapı, kısa sürede ciddi bağımlılık yapar.

- Uzun süre kullanan bağımlı kişilerde zaman içinde ölümler görülür. Bazı kişilerde ilk kullanımda ani ölüm riski dahi söz konusudur.

- Şayet kullanan kişide intikam ve nefret hissi varsa bu his açığa çıkar. Ecstasy (ekstazi) hapı, aşırı güven ve kontrolsüz cesaret de oluşturur. Kişi ölümü göze alarak gösterilen hedefe yönlendirilebilir. Ecstasy (ekstazi) hapının bu etkisini bilen çete, mafya, örgüt gibi menfaat şebekeleri ve şer odakları bu etkiyi terör maksadıyla kullanırlar. Kullandıkları adamı 8-10 saat sürecek bir eyleme ve bir takım kötü amaçlara yönlendirirler. Hatta onları intihar komandosu bile yapabilirler.

- Mutluluk hapı, mutluluğu bitirmiştir. İstenilenin zıddı bir durum ortaya çıkmıştır.

- Ecstasy (ekstazi) hapının toleransı yok denilebilecek kadar azdır. Tolerans; hoşgörü, müsamaha demektir. Ecstasy (ekstazi) hapının toleransının zayıf olması, kullanmaya başlayanların geriye dönüşü çok zor olan bir yola girdikleri anlamını taşır.

ÖLDÜREN KANSER İLAÇLARI

- Vücudumuz, kanser hücrelerine karşı bir dereceye kadar başarılı bir mücadele vermektedir. Ancak, mevcut bağışıklık sistemi tek başına yeterli gelmemektedir. Son derece riskli olan kanser tedavi yolları denenmektedir. Kemoterapi ilaçları ile kanser tedavisinde önümüz kapalıdır. Gelecekte bir kısım antikorların üretilmesiyle kanser tedavisinde daha başarılı olunacaktır.

- ***Radyoaktif sentetik izotopların ve radyoaktif ışınların kansere karşı kullanımı önümüzdeki günlerde terk edilecektir.*** Böylece hastalar günümüzün kanser ilaçlarının ölümcül bile olabilen yan etkisinden kurtulacak ve zarar görmeyeceklerdir. Kanser hastalığı, insanlığın korkulu rüyası olmaktan çıkacaktır.

- ***"Kanserden öldü." denilen hastaların çoğu kanserden değil, kanser ilaçlarının yan etkisinden ölmektedir.***

Not: Eğer ilaç kullanmaya mecbur kalıyorsanız, standart doz uygulaması yerine oynamalı dozu tavsiye ederiz. Mesela sabah akşam 1 kapsül/hap alacakken beyin bu ilacı size almayı unutturduysa bunu sabah olarak birkaç gün devam edin. İçinizdeki ses sizi uyaracaktır ki; akşamda alsana. O zaman yarım kullanım yapabileceğiniz bir hap türü ise yarım alarak ek kullanmaya geçebilirsiniz. Zaten sabah akşam kullanmak önerilmişti.

Hiç düşünmüyor musunuz bizler canlı birer organizmayız. Hiç aynı saatte sürekli, yemek yiyebilir miyiz, uyuyabilir miyiz.... Hepsi muhakkak kendi içinde hareketli olan eylemlerimizdir. Neden doktorlar kronik hastalıkların kullanımında hep standartlar getiriyorlar. Aslında hastalık seyir halinde olan yani bazan artan/düşen konumdadır.

Son söz hasta olabiliriz. Ama içimizden gelen seslere kulak vermeyi unutmayalım. Çünkü bizi yaratan yaratılışın en mükemmeli yaratmış, bu âleme ihsan kılmıştır.

“ŞABAN” İSMİNİN GİZLEDİĞİ SIR

Evlat Sahibi Olmak İsteyenler Muhakkak Okusun

Genel bir malumat yazıldıktan sonra Şaban isminin sırrını aşağıda açıklanmıştır.

ŞABAN: Arabî aylarından sekizinci ayın adıdır. Arabî ayları aya göre hesaplanıp adlandırıldıktan için «Kamerî» de denilen Arabî ayların ilki Muharrem, sonuncusu da Zilhiccedir. Araplar arasında eski adı «**Azil**» di. [Azil: Islah edilmesi mümkün olmayan. Muannid, inatçı.] [Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem ismi değiştirerek kaderini de değiştirmiştir.]

«Kamus» da izahı şeyledir: «Bir mâruf ayın ismidir ki Recep ile Ramamazan beynindedir. Arap bu ayda su talebi, yahut nehb-ü-garet (soygunculuk ve yağmacılık) için müteşa'ib ve müteferrik (dağılma, ayrılma) olmalarıyle Şaban tesmiye eylediler.»

Araplar Şâban’a ***(Şehrullah-ı muazzem)*** dedikleri gibi ***(Şehr-ül-kerâme)*** ve ***(Şehr-ül kasir)*** de derler. Böyle demelerinin sebebi bu ayda bostanlara çıkıp beraberlerinde götürdükleri yemek ve öteberi şeyler pişinciye kadar gezüp eğlenmeyi âdet edindiklerindendir.

Medine’liler onbeşinci gecesine (Leyle-tül- Helva) «Helva gecesi» derler. O gece evlerinde hallerine göre tatlılar pişirip yerler ve yedirirler. Bizde de eskiden hemen her kandil gecesi bir leyle-tül- helva idi. Fakir, zengin böyle gecelerde helva pişirmek, akrabaya, konuya komşuya dağıtmak âdetti.

Şaban ayı, Muharrem, Recep, Ramazan, Şevval ve Zilhicce aylarında olduğu gibi bazı mübarek geceler bulunduğu için müslümanlar arasında, geri kalan yedi aydan faziletli sayılır. Bu faziletlerin birincisi ***«Şuhur-ı Selâse»*** denilen ***«Üç Aylar»*** ın İkincisi olmasıdır. Üç Ayların birincisi Recep, Üçüncüsü de Ramazan’ dır. Müslümanlar bu aylarda ötekilerden fazla ibadet ve taatta bulunurlar.

Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem efendimiz, Şaban ayına da çok değer verir ve ***"Ya Rabbî, Receb ve Şabanı bizler için mübarek kıl ve bizi Ramazana eriştir"*** diye dua ederdi.

Hz. Âişe radiyallâhü anha validemiz buyuruyor ki:

(Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin, hiçbir ayda, Şaban ayından daha çok oruç tuttuğunu görmedim. Bazen Şabanın tamamını oruçla geçirirdi.) [Buhari]

Şaban ayında niçin çok oruç tuttuğu sorulduğu zaman Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem efendimiz buyurdu ki:

(Şaban, öyle faziletli bir aydır ki, insanlar bundan gâfil olurlar. Bu ayda ameller, âlemlerin Rabbine arz edilir. Ben de amelimin oruçluyken arz edilmesini isterim.) [Nesai]

Bu konudaki hadis-i şeriflerden bazıları şöyledir:

(Ramazandan sonra en faziletli oruç, Şaban ayında tutulan oruçtur.) [Tirmizi]

(Şaban’da üç gün oruç tutana, Hakk teâlâ Cennette bir yer hazırlar.) [Ey oğul ilmihali]

(Şu beş gecede yapılan dua geri çevrilmez. Regaib gecesi, Berat gecesi, Cuma gecesi, Ramazan ve Kurban bayramı gecesi.) [İ. Asakir]

Berat gecesi, Şaban ayının on beşinci gecesidir. Yani 14 Şabanın bittiği günün gecesidir.

Hadis-i şeriflerde buyuruldu ki:

(Şabanın 15. gecesini ibadetle, gündüzünü de oruçla geçirin! O gece Allah Teâlâ buyurur ki: "Af isteyen yok mu, affedeyim. Rızk isteyen yok mu, rızk vereyim. Dertli yok mu, sıhhat, afiyet vereyim. Ne isteyen varsa, istesin vereyim" Bu hâl, sabaha kadar devam eder.) [İbni Mace]

«Leyle-i Berat» (Berat Gecesi) denilen mübarek gecenin bu ayın onbeşinci gecesi olmasıdır. Berat gecesinin mübarek oluşu o gece **meleklerin inmesi, duaların kabulü, kazayanın faslı,** nimetlerin, duaların geri çevrilmediği beş geceden biri olması o geceye ve bu aya ayrı bir kıymet verdirmiştir.

«Fezail-i şuhur» adlı eserde (müellifi Eyüp Bin Abdullah, Mısır'da Bulak Matbaası, 1300, s. 19) Şaban'ın fazileti hakkında şunlar yazılıdır.

«Şaban'da oruç tutun. Ramazan için kendinizi alıştırın. Herkim Şaban'da üç gün oruç tutsa ve iftar vaktinde üç kerre selâvat getirse günahı affolur.

Şaban'ın onbeşine rastlayan Berat gecesinde dua müstecaptır (Kabul olunur).

Rahmet kapıları açılır. Bu geceyi kıyamla (namazla) ve gününü siyamla (Oruçla) ihya edin ve çok istiğfar edin tâ ki mağfirete nail olasınız.

Zira o gece Hakk Teâlâ gün batandan fecre (sabaha) kadar ibadet edenlere rahmet nazariyle tecelli buyurur.»

Şaban; aynı zamanda bazı mühim İslâmî hadiselerin vuku bulduğu aydır. Mekkede bulunduğu sırada Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin önceleri Ka'be'ye, sonra da Beyt'ül Makdis'e yani Kudüse doğru namaz kılması emredilmişti.

Peygamberimizin Medineye hicretinden önce Ensarında namazlarını iki yıl kadar Beyt'ül Makdis'e yönelerek kıldıkları rivayet edilir.

Peygamberimiz sallallâhü aleyhi ve sellem Mekke'de bulunduğu sırada namaz kılarken Beyt'ül Makdise doğru yönelir, Ka'be de kendisinin önünde bulunurdu. Hâlbuki kendileri Ka'be tarafına yönelerek namaz kılmayı arzular dururdu.

Peygamberimizin Medine'ye hicretinin on sekizinci (18.) ayına rastlayan Şaban ayının ortasındaki bir Pazartesi günü zaman zaman; gittikleri "Ben-i Selime" mescidinde kıldıkları bir öğle namazının ikinci rek'atinde;

(Bakara Suresi 2/144 ayeti) **fevelli vecheke şatrel mescidil haram artık/hemen/haydi evele/çevir senin vechini/yüzünü mescidil haram şatre/ bir şeyin yarısı, taraf, yönüne "Yüzünüzü Mescid-il Haram tarafına dondur"** Ayet- i kerimesi nazil olunca hep birlikte yüzlerini Kudüs'ten Mekke'ye döndürmüşler, namazlarım böylece tamamlamışlardır.

Bu mescidin ismi de "Kıbleteyn" "iki kıbleli mescid" olmuştur. Ziyaret edenler bilirler.

Başka bir âyetle de Ramazan Orucu farz kılınmıştır.

Osmanlı döneminde « Sürre » nın bu ayda yola çıkarılması ve bunun için alay yapılması da Şaban ayı için bir fazilet teşkil ederdi.

İkinci Abdulhamit Han'nın doğumu Şaban'ın onyedisine rastladığı için onun saltanatı zamanında cülusu olan Ağustos'un ondokuzu günü gibi bu gece de tes'it edilirdi.

Şaban ayı vesikalarda (Ş- ش) rümuziyle gösterilir, 12 Şaban 958 yerine 12 ش 958 yazılırdı.

Şaban (Ede.) Şaban, Divan edebiyatında âşık mânasına kullanılırdı.

Sana ben Türkçesi Şabanım ey dost

Lâ

ŞABANÎYYE-I HALVETİYYE: Halvetîyye tarikatı aslî şubelerinden birinin adıdır. Kurucususu Şeyh Şaban-ı Veli kaddesellâhü sırrahu'l azîze nisbetle bu âdı almıştır. Şan ve irfanı hakkında:

Sarıl gel, damen-i ihsanına sen Şeyh Şâbanın
Harabiden geçüp ma'mur-n âbâd olmak istersen

gibi sözler söylenmiş, büyüklüğü irfan alemince de tebcil edilmiş olan Şabann-ı Veli Kastamonu'ya bağlı kaza merkezi Taşköprü kalabasında doğmuştur.

Kendisinin kurduğu şubenin kolları bulunduğu iyin «Hazet-i Pîr» unvaniyle anılan Şeyh Şaban-(Veli memleketinde, bir müddet de Kastamonu'da okuduktan sonra İstanbul'a gelmiş, medrese tahsilini tamamlamaya koyulmuştur. O sırada cezbeye tutularak hücreye kapandı. Kimse ile görüşmez oldu. Nihayet memleketine dönmek iyin mânevi bir emir telâkki etti. Bolu'ya varınca orada halkı iryat ile uğrayan Halvetiyye tarikatının Cemaliyye Şubesi halifelerinden (Hayreddin-i Tokadî kaddesellâhü sırrahu'l azîz) e giderek halini bildirdi. Ondan el aldı. Zikr, mücabede, fikir ve murakabe ile orada oniki sene kaldi. Sihhatinin iyileştiğini, maneviyatının yükseldiğini gören Şeyhi kendisini irşada memur etti. (Kastamonu) ya gitmesine izin verdi. Hüsam Halife mescidinde bir müddet oturdu. Mücabede ve murakabe ile iştigal eyledi. Lisanı zikirle, kalbi fikirle meşguldü Mânevi fakır gibi sâri fakır da kendisinde galipti. Nihayet (Yahya-yı Şirvanî) hulefasından Hisar arkasındaki Halvetiyye Şeyhlerinden Seyyid Sünneti Efendi'nin yaptırdığı dergâha giderek orada erbain yıkardı. (Tekke'nin Şeyhliği münhal olunca o vazifeyi üzerine aldı. Burada tarikatını neşrederek bir yok urefa ve hulefa yetiştirmiştir. Ölümü: Hicrî 976, Milâdî 1568-1569 da, Mezarı da o dergâhtadır.

Tarikatı silsilesi şöyledir: Şeyh Hayrettin-i Tokadî, Çelebi Halife Mehmet Celâleddin, Pir Mehmet Erzincan!, Seyyid Yahya-yı Şirvâni Bu silsileye göre Nakşibendiyye ve Halvetiyye tarikatlarını cemetmişti.

Tarikatı halifelerinin büyükleri ve hassaten (Mustafa-ul-Bekri) vasıtasıyla (Fas) a ve Hicaz'a kadar yayılmıştır.

Halifesinin halifesi Ömer Fuadî tarafından toplanıp yazılan menakıpnâmesi Mehmet Sait Efendi tarafından 1293 (1876) senesinde Kastamonu Matbaasında basılmıştır.

Şubeleri şunlardır: Karebaşiyye, Nasuhiyye, Çerkeşiyye, Bekriyye.

ŞABAN İSMİNİN SIRRI

Asıl konumuza gelmeden önce Şaban ile alakalı hususlar, işaretler ve bilgilerle, beyan kıldık. Yani "Şaban" beşeri hadiselerin ve insanın dönüm noktasının başında veya sonunda bulunmaktadır.

Bizim ise beyânımız büyüklerin işareti ile dercolan bilgiyi ehli aşikâr kılmaktır.

Eğer bir kişi

[eşi ve kendisi kısır olmadığı halde çocuk sahibi olamıyor;

hanımı gebe kalıyor, fakat düşük yapıyor;

tıbbî destek aldığı halde çocuk sahibi olamıyor;

rızık darlığı yaşıyor, bir türlü çözüme kavuşmuyor;

iş kurmuş işleri bozuk gidiyor; evlenemiyor]

ise, yani sosyal hayatında bir darlık içinde kıvranıyorsa Allah Teâlâ'ya Berat gecesine ulaşana kadar dua eder. Ve bu gece de "Allah Teâlâ'ya şu vaatte bulunur; Adağı ise

"Ey Allah Teâlâ muradımın husulü için yardım dileniyorum. Eğer ki muradım olmadan/olduktan sonra bir çocuğumun/neslimden gelecek evlatlardan birinin ismini Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin ayı olan "Şaban-ı Şerif"in ismi ile uygun olarak ŞABAN vereceğime ahd ederim."

Eğer bu kişi bu ismi koyacağına kalbiyle ruhuyla söz verirse, sosyal durumuyla alakalı bütün ahvali Anadolu'nun evtâdı erbaasından olan (Dört Kutup) Şeyh Şaban–ı Veli Efendimizinde himmetini zahiren ve batınen hissedârı olacaktır.

Binaenaleyh "Şaban" isminin kıymetten düşürüldüğü günümüzde bu himmet kapısı açılmıştır. Bu kıymetli zamanların değeri bilip "vakti rehin olan himmete mazhar olmak gerekir". Gün itibarıyla 2016 /1437 yılının Şabanı dokuz küsür ay kalmıştır. Bu zaman zarfında kalbinizi yoklayıp Allah Teâlâ'ya verilen sözlerin adakların içerisinde evladına ***"Şaban"*** ismini vereceğine niyetlenenlerden ümit edilir ki, muratlarına kavuşacaktır.

Bu söylenenler hakkında şahsî tecrübe edilen hususlar olmuştur. Bizim en değerli bulduğumuz ve isabet eden hususun ***"Şaban İsm-i Şerifine"*** duyulan hürmetin karşılığının acilen ve tevafuken zuhur etmesidir.

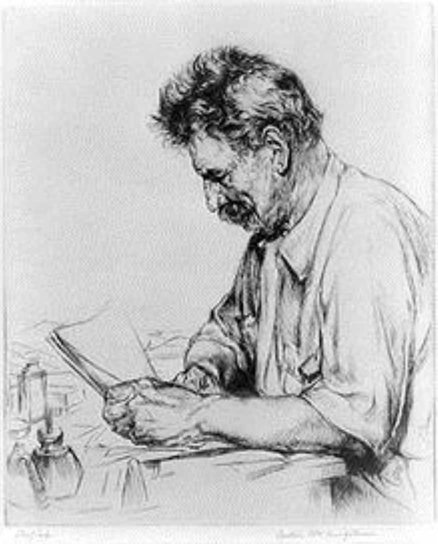
Ehlinden ehline emanet olunmuş sırdır.

Bizim delilimiz Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemdir.

İhramcızâde İsmail Hakkı

ALBERT SCHWEİTZER- Yaşama Saygı Felsefesi

Terörle/şiddetle/kanla bir şeye ulaşacağını sananlara örnek olsun.

Doğum	14 Ocak 1875 Kayserberg, Alman İmparatorluğu
Ölüm	4 Eylül 1965 Lambaréné, Gabon
Meslek	Tıp Doktoru
Ödülleri	1952 Nobel Barış Ödülü 1959 Sonning Ödülü

Albert Schweitzer (d. 14 Ocak 1875, Kayserberg, Alman İmparatorluğu – ö. 4 Eylül 1965, Lambaréné, Gabon), 1952 Nobel Barış Ödülü sahibi Alman humaniter doktor, filozof, müzisyen, teolog, hayvansever ve anti-nükleer aktivistti.

Schweitzer, iki doktorasına rağmen tıp doktoru olmaya karar verdi; Afrika'da doktorluk yapma amacıyla 30 yaşından sonra tıp tahsili yaptı; Gabon'da bir hastane kurdu ve yaşamını yöre halkının sağlığına adadı. **Geliştirdiği *"yaşama saygı felsefesi"* ile günümüzdeki çevreci ve hayvansever hareketlerin öncüsü kabul edilir.**

Hayatı

Albert Schweitzer, o dönemlerde Almanya'nın günümüzde ise Fransa'nın bir parçası olan Alsace'da (Alsas), bir papazın oğlu olarak dünyaya geldi. Schweitzer, Jean-Paul Sartre'in annesinin kuzenidir. Küçük yaştan itibaren orga karşı büyük tutkusu ve yeteneği vardı, Avrupa'nın en iyi orgcuları tarafından eğitildi; zamanla org yapımı konusunda dünyanın en iyi uzmanlarından birisi oldu.

1893'te Strasbourg Üniversitesi'nde felsefe öğrenimine başladı ve 1899'da doktorasını tamamladı. Aynı yıl Strasbug'daki St. Nicholas Kilisesi'nde din görevlisi olarak atandı. Ertesi yıl teolojide doktorasını tamamladı ve çeşitli dini okullarda yöneticilik yaptı. 29 yaşına geldiğinde biri teoloji alanında, bir başkası Kant hakkında ve bir diğeri Bach'ın yaşam öyküsü

hakkında olmak üzere üç kitap yazarak müzik, din ve felsefe alanlarında değerli katkılarda bulunmuştu; ayrıca org yapımı hakkında da eserler verdi.

Hep insanlığa doğrudan hizmet etmek için büyük bir istek duyan Schweitzer, 1904'te tesadüfen Paris Misyoner Topluluğu'nun yayınladığı bir dergide Fransız kolonisi Gabon'da çalışacak doktor arandığını okudu. Bu ilan üzerine yaptığı araştırma onu, "beyaz adamın" "siyah adama" yaptığı kötülükler ve haksızlıklar üzerine düşünmeye sevk etti.

Uzun süredir kendini adayacağı bir insanlık hizmeti arıyordu. Yetimhane kurma ve benzeri girişimleri bürokratik engeller yüzünden gerçekleşememişti. Misyoner çalışmalara hiçbir zaman ilgi duymamıştı; Afrikalılara vaaz vermeye niyeti yoktu ancak doktorluk yaparak beyaz adamın onlara verdiği zararı telafi etmeye çalışabilirdi.

Afrika, o yıllarda kara kıta olarak anılıyordu; Avrupa'dan Afrika'ya gitme yürekliliğini gösteren araştırmacı ve misyonerlerin çoğu orada hastalanarak yaşamını yitiriyordu. ***Buna rağmen Avrupa'daki konforlu yaşamını terkederek Afrika'da doktorluk yapmaya karar verdi.*** **1905'te dostlarına ve akrabalarına yazdığı mektuplarda tıp eğitimi almaya başlayacağını ve istikametinin Afrika olduğunu söylüyordu.** Bu değişikliğin nedenini ise artık elleriyle çalışmayı arzulaması, yıllardır kelimelerle uğraşmaktan ve sevgi dininden bahsetmekten bıkmışlığı, artık onu uygulamaya geçirmek isteği olarak açıklıyordu. Çevresi onun bu düşüncelerine olumsuz tepki verdi. Kendisini anlayan ve destek olan tek kişi o yıllarda yakın bir arkadaşı olan Helen Bresslau idi.

Tüm itirazlara ve tepkilere rağmen Schweitzer 30 yaşında tıp eğitimine başladı; 38 yaşında eğitimini tamamladı. Ne var ki tüm hayatını Paris Misyoner Topluluğu'nun ilanındaki ihtiyaca cevap vermek üzere yeniden düzenlediyse de göreve talip olduğunda geri çevrildi. Geri çevrilmesinin nedeni, onu bu göreve almanın Misyoner Topluluğu aracılığı ile Afrika'ya gitmek isteyecek ve yerlilierin kafasını karıştıracak başka liberaller ve radikal kişilere örnek olmasından duydukları kaygı idi. **Topluluk, bu gerekçe ile ona maddî destek olmayı reddetti.** Bu tavır, Schweitzer'i yıldırmadı. Bu sefer ücret karşılığı bu göreve talip olan bir doktor olarak değil de, kendi kaynakları ile profesyonel hizmetlerini sunan bir doktor olarak yeniden başvurmayı planladı.

1912'de Schweitzer ile evlenen, hemşire olarak kendini yetiştiren Helen Bresslau, gönüllü olarak ona eşlik edecek; hastane kurmak için gelir sağlama kampanyasını sürdürecek ve ilk 2 yıl tüm masrafları üstlenecekti. Yardımcı olabilecek arkadaşlarının listesini yaptılar. Eğer para toplayabilirlerse, topluluk kendilerine hiçbir masraf getirmeyecek projeleri için onları reddedemeyecekti. Sekiz yıl seyahat hazırlığı ile geçti. Üniversitedeki görevini bıraktı. Uzun dönemli konser anlaşmalarını iptal etti. Küçük bir arkadaş grubunun desteği ile hazırlıklarını sürdürdü. Sonunda, çalışmalarının kesinlikle topluluğun misyonuna zarar vermeyeceğini kabul ettirebildi. 1913'te Gabon'daki Lambaréné'de bir hastane kurmak üzere eşi ile beraber yola çıktı.

Çift, sağlık hizmetleri vermeye bir tavuk kümesinde başladı, zamanla yeni binalar yaptı. Hastane yüzlerce hastaya hizmet verir hale geldi. Lambaréné'e gelişlerinden 1 yıl sonra I. Dünya Savaşı başladı. Almanya vatandaşı olarak bu Fransız kolonisinde düşman kabul edilmekteydiler. Savaş esiri olarak Fransa'ya götürüldüler. Götürüldükleri yer ülkenin güneyinde, bir zamanlar akıl hastanesi olarak kullanılan ve ressam Van Gogh'un da intiharından önce 4 yıl kaldığı bir mekandı.

Schweıtzer ve eşi 1918'de Alsace'a dönebildiler ve 1919'un başında kızları Rhena doğdu. Alsace'da Schweitzer'in annesi, birlikte büyüdüğü pek çok genç ölmüş, her yer yakılıp yıkılmıştı. Karı-koca Schwetzer'in ikisinin de sağlığı bozuktu; bir zamanlar yıldız öğretim üyesi ve öğrenci olduğu Strausbourg Üniversitesi'nde Schweitzer'i hatırlayan yoktu ve maddî açıdan zor durumdaydılar. Ne var ki İsveç'te Uppsala Üniversitesi'nde onu hatırlayan birisi çıktı ve 1920'de ders vermek için ailesi ile birlikte İsveç'e gelmek üzere bir davet aldı. Orada, 1915'te geliştirdiği yaşama saygı felsefesini hakkında ilk defa resmi konuşma yaptı.

"İnsanın ahlakı insanla bitmemeli, evrene yayılmalıdır; bir parçası olduğu büyük hayat zincirinin yeniden farkına varmalıdır. Tüm varlığın bir değeri olduğunu anlamalıdır. Hayat, bencil veya düşüncesizce hareketler nedeniyle yok edilemeyeceği gibi daha yüce bir değer veya amaç için de feda edilemez."

İsveç'te Afrika deneyimlerini anlatan bir konuşma turu yapmak teklifi alması üzerine borçlarını ödeyebildi ve bu konuda bir kitap yazarak Afrika'ya yeniden dönecek parayı kazandı. Fakat 1924'te Afrika'ya döndüğünde sağlık durumu iyi olmayan eşi ile kızı ona eşlik edemediler, ancak sık yazışmalarla ilişkilerini sürdürebildiler. Çocukluğunda babasını pek az görebilen Rhena, büyüyüp kendi çocukları olduğunda onlarla birlikte Afrika'ya gitti ve hastanenin laboratuvarında babası ile birlikte çalıştı. Rhena, babasının ölümünden sonra da hastanenin yönetimini üstlendi. Hastanede gönüllü çalışan Amerikalı doktor David Miller ile evlendi ve 1997'de ölümüne kadar Georgia kırsalında onunla yaşadı.

Dr. Schweitzer'in ünü yıllar içinde artmıştı ve pek çok gazeteci ve meraklı onun çalışmalarını görmek için Lambaréné'e gitmişlerdi. Ziyaretçilere herkesin kendi Lambaéné'sini bulması gerektiğini söylediği rivayet edilir. Dr. Schweitzer, 1953 yılında 1952 Nobel Barış Ödülü'nü aldı. Ödülü aldıktan sonra, ömrünü politikadan uzakta geçirmeye çalıştıysa da nükleer silahlanma ve Hiroşima vr Nagazaki'nin bombalanma olaylarından duyduğu rahatsızlık onu bu konuyu araştırmaya ve arkadaşlarının da teşviki ile 1957 Bilinç Deklarasyonu adlı dünyaca ilgi gören deklarasyonunu yayınlamaya yöneltti. 1958'de ise ***"Barış mı yoksa Atom Savaşı mı?"*** adlı bir kitap yazdı.

Dr. Schweitzer 1965'te 90 yaşında hayatını kaybettiğinde hastanenin bahçesine gömüldü. Öldüğünde hastanesi 72 binalı[*kaynak belirtilmeli*] 600 yataklı 6 doktor ve 35 hemşireli bir hastane olmuştu.

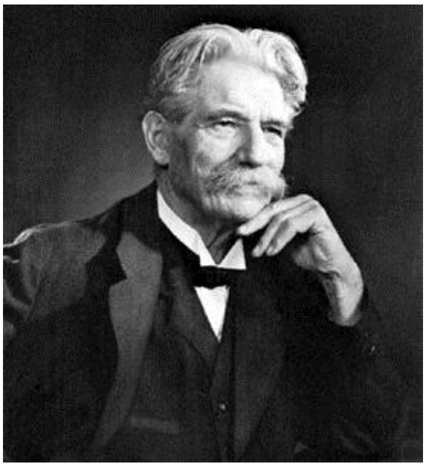
Yaşama Saygı Felsefesi

Yaşama Saygı, hayatta emin olduğumuz tek şeyin yaşadığımız ve yaşamımızı sürdürme isteğimiz olduğunu söyler. Bu, kendimizden başka tüm canlılarla (fillerden yerdeki otlara kadar) paylaştığımız bir şeydir. Öyleyse tüm canlıların kardeşleriyiz ve kendimize gösterilmesini istediğimiz ilgi ve saygıyı onlara göstermek zorundayız.

Kaynak: https://tr.wikipedia.org/wiki/Albert_Schweitzer

İYİ İNSANLIĞA OLAN İHTİYAÇ

Albert SCHWEİTZER'den

Gözlerini aç ve biraz zamana, biraz dostluğa, biraz sempatiye, biraz arkadaşlığa, biraz İnsanî emeğe ihtiyacı olan birini ara, bul! Yahut insanlık yararına yapabileceğin bir iş araştır ve yap!

Belki o yalnız kalmış biridir, belki o yaşamaktan usanmış, kırılmış biridir, veya bir kötürümdür, veya hayatında hiç bir başarı gösterememiş olan bir talihsizdir. Sen onlara bir şey olabilirsin. O bir ihtiyar veya bir çocuk olabilir. Belki de iyi bir işin, boş bir gecesini ona verecek veya onun için koşacak gönüllülere ihtiyacı vardır.

Kim insan denilen o paha biçilmeyen heyecan ve enerji kaynağının yapmağa muktedir olduğu şeyleri sayabilir. Her köşe ve bucakta ona ihtiyaç vardır. Onun için sen de insanlığın hizmetine verebileceğin bir şeyin olup olmadığını araştır! Eğer beklemek ve denemek zorunda kaldığını görürsen, onu geleceğe bırakıp ihmal etme!

Hayal kırıklığına uğrayacağına daha işe başlamadan emin ol ve buna kendini alıştır! Kendini insanlara bir insan olarak teslim etmedikçe, tatmin edilmiş sayma!

Eğer sen tam bir ruhla buna sarılırsan, göreceksin ki seni bekleyen muhakkak biri vardır.

Albert Schweitzer

Türkçeye çeviren: Nüvit OSMAY
Kaynak: Mimar Sinan Dergisi 2.Sayı (1967) sh: 69

"HAKİKAT ÜZERİNE" GÜZEL DÜŞÜNCELER

Hakikat Allah'ın kanunudur. Elde edilen hakikat da insanın kanunudur. Hiç bir gayret sarfetmeden doğru olan şeyi bulan ve düşünmeden bilmek istediği şeyi anlayan kimse iç güdüsü ile hakikati anlamış kimsedir. Onun hayatı kolay ve tabiî bir şekilde ahlâk kanunları ile ahenklidir.

İşte böyle bir adam aziz veya ilâhı mizaca sahip dediğimiz kimsedir.

Hakikati idrak eden kimse iyi olan şeyi bulan ve ondan ayrılmayan kimsedir.

Hakikatin idrakine vasıl olabilmek için dünyada şimdiye kadar söylenmiş ve yapılmış olan şeyler hakkında geniş ve derin bilgi sahibi olmak, onların içine tenkit edici bir surette nüfuz etmek, üzerlerinde büyük bir dikkat ve itina ile fikir yormak, berraklık kazanıncaya kadar onları incelemek, nihayet onları ciddî bir surette tatbik etmek lâzımdır. Bu şekilde elde edilen hakikat tahrip edilemez. Tahribi imkânsız olduğu için de ebedîdir. Ebedî olduğu için de kendiliğinden vardır. Kendiliğinden var olduğu için de sonsuzdur.

Sonsuz olduğu için de geniş ve derindir. Geniş ve derin olduğu için ulu ve insan aklının kavraması güçtür.

Geniş ve derin olduğu için bütün mevcudiyeti içine alır. Sonsuz ve ebedî olduğu için de bütün mevcudiyeti tamamlar ve tekâmül ettirir. Genişlik ve derinliğinde dünyaya benzer. İnsan aklının kavrayamadığı ululuğunda ise gökyüzü gibidir. Sonsuz ve ebedî oluşunda da sonsuzluğun kendisi gibidir.

Mutlak hakikatin mahiyeti böyle olduğu için o göze görünmeden tezahür eder, hareket etmeden tesirini gösterir ve faaliyette bulunmadan gayelerini tamamlar.

Konfuçyüs

**

Hakikat hiç bir vakit ölü olarak sokaklara düşmüş değildir. O insan ruhu ile o kadar ilgili ve ilişkilidir, yayılan tohumları orada tutunur ve yüzlerce katını üretir.

Theodore Parker

**

Evrenin içinde hakikat ve güzellik vardır ve o bu bakımdan değerlendirilmelidir. Bizim hakikat ve güzelliği bulmak için göstereceğimiz çaba, doğru olan şeyi yapmak için göstereceğimiz çabadan daha az kıymetli değildir.

Eğer evrenin hakikat ve güzelliğinin farkında değilsek, kendi kendimize doğru olan şeyi yapacak bir idrak durumunu elde edemeyiz.

A. Gluttan - Brock

Kendi düşüncene inanmak, kendi öz kalbinde hakikat olan şeyin bütün insanlar için de hakikat olduğuna inanmak... İşte deha budur.

Kendi içinde saklı kanaatını söyle, o evransel bir mana taşıyacaktır, çünkü daima en içte olan şeyle en dıştaki aynıdır ve bizim ilk düşüncemiz mahşer gününün borazanlarından aksederek tekrar bize geri gelir.

Ralph Waldo Emerson

**

Hakikat herkes için başka bir yüz taşır. Herkesin onu kabul etmesini beklemek çok can sıkıcı olurdu. Onun bir kuyunun dibinde olduğu söylenmişse, belki bu, kim onu orada ararsa, suda kendi hayalini görsün diye söylenmiştir ve o hakikat tanrıçasını yalnız görmüş olduğuna değil, hatta onun sanıldığından daha da güzel olduğuna kanidir.

James Russel Lowell

**

Bir tek ihtiyacımız vardır: Hakikat.

Bir tek kudretin bulunması da bundandır, Hak. Hakikat ve Hak olmadan elde edilen başarı bir hayaldir. Zalimler uzağı göremezler ve bu hataya düşerler. Hileli oyunlarda kazandıkları başarı onlara zafer gibi görünür, fakat bu zafer acı küllerle örtülüdür. Suçlu suçunun bir başarı olduğunu sanır. Katil, sonunda kendi bıçağı ile kendisini yaralar.

Hainler meydana daima hıyanet çıkarır. Canileri hiç beklenmeyen bir anda kendi günahlarının görünmeyen hayaletleri ele verir. Kötü bir hareket hiç bir zaman cevapsız kalmaz.

Victor Hugo

Türkçeye çeviren : Nüvit OSMAY
Kaynak: Mimar Sinan Dergisi 3.Sayı (1967), sh: 47-49

NÜVİT OSMAY- D.K.D. [DÜŞÜN, KONUŞ, DİNLE] KURUCUSU

HAKKINDA

1910 yılında İstanbul'da doğdu. Almanya'da makine mühendisliği öğrenimi gördü. Kaynak mühendisliği üzerine ihtisas yaptı. Bu ihtisasın sonunda Nüvit Osmay'm çizdiği projeye göre, "Türkiye'nin biricik kaynakçı yetiştirme merkezi" Eskişehir Cer Atölyesinde kuruldu. Buradan yüzlerce kaynakçı yetişti. Kendisinin en çok iftihar ettiği çalışma budur.

Otuzyedi yıl Devlet Demiryollarında Makine Mühendisi olarak görev yapan Osmay, Personel Dairesi Başkanlığı, Müdürler kurulu Üyeliklerinde de bulundu.

1969 yılında emekliye ayrıldı. 1980 yılına kadar kısa adı TÜBİTAK olan, Türkiye Bilimsel Teknik Araştırma Kurumu'nun yayınladığı "Bilim ve Teknik" dergisinin editörlüğünü yaptı. Derginin tirajını 15 binden, 95 bine çıkardı.

"İnsanı insan yapan, okuldan sonra edindiği bilgilerdir" diyen Nüvit Osmay'm yürekten severek, başarıyla sürdürdüğü çalışması, 1964 yılında Halkevleri Genel Merkezinde başlattığı ***D.K.D. (Düşün, Konuş, Dinle) Toplum Önünde Söz Söyleme*** Kurslarıdır. Amerika'da iken ünlü "Dost Kazanma" yazarı Dale Carnegie ile tanışmış, orada onun bütün kurslarına katılmış ve öğretmen sertifikası almayı başarmıştır. İşte D.K.D., bu çalışmaların bir ürünüdür.

Hayatının her basamağında, kendisini insanlar yetiştirmeye adayan Nüvit Osmay'ın en büyük dileği, D.K.D.'nin yurt çapında yayılmasıdır. Çünkü, D.K.D., asgari insan ilişkilerinde birleşmeyi, toplumun çok büyük ihtiyacı olan toplum önünde iyi konuşmayı, mantıklı düşünmeyi, hoşgörüyü, karşılıklı sevgi, saygı ve dostluğu öğretmektir.

Almanca, İngilizce ve Fransızca bilen Nüvit Osmay'm iki kızı, bir torunu vardır.

Otuz küsur yıllık meslek hayatımda bir mühendis olarak makinelerden çok insanlarla, onların eğitimi, yetişmesi, yönetimi ile uğraştım. Şu kanıya vardım ki, en ileri otomasyon, elektronik beyinler ve şu anda daha adlarını bile bilmediğimiz, fakat laboratuvarlarda şekillenmekte olan binlerce fikir, makine ve metodlar bile insanın değerinden en ufak bir parçasını azaltamayacaktır. Filozof Spinoza'nın asırlarca önce söylediği gibi "**insan için en kıymetli olan şey yine insandır."** Bu, dünyanın sonuna kadar böyle kalacaktır.

Masasının başında, tezgâhının arkasında veya deney tüpünün yanındaki insanın, mesleği, kabiliyeti, karakteri ne olursa olsun, tatmin edilmesini istediği arzu ve ihtirasları, kırılabilecek gururu, bozulabilecek sinirleri ve gerçekleşebilecek ümitleri vardır. O kendi yarattığı makinenin, aletin veya tesisin bir cıvata veya transistor gibi bir parçası değildir. Bütün insani ilişkiler işte bu anlayışın bir sonucudur. Yalnız bu anlayışa varmak için insanları anlamak gerekir. Onun için de onları sevmek lazımdır. Çünkü, Goethe'nin dediği gibi **"insan bir şeyi sevmeden anlayamaz".**

İşçinin, memurun, amirin, şef ve liderin beraberce bir takım, bir ekip halinde çalışmaları ve

belirli bir amaca yönelmeleri ancak devamlı bir anlayış ve insani problemlere psikolojik, sosyolojik, kısacası bilimsel açıdan yaklaşmakla olur. Bugünün mühendisi ast ve üst olarak beraber çalıştığı kişilerin her şeyden önce bir insan olduğunu bilmemezlikten gelemez, işte ***"insan ve Mühendis"*** ona bu konuda bazı şeyleri hatırlatacaktır.

Bir eleştirmen tarihçi, ***Hendrik Van Loon*** ve kitaplan için, **"o bize klasik tarih öğretmez, belki pek bilmediğimiz yeni bir şey de öğretmez, fakat o bizi düşündürür ve bize tarihi sevdirir,"** der. Eğer türlü makale serilerinden teşekkül eden "İnsan ve Mühendis" de aynı yolda ufak bir katkıda bulunursa görevini yapmış demektir.

Bu kitabın birinci baskıdan 15 yıl geçti. Bu sûre içinde garip bir şey oldu. "İnsan ve Mühendis" yalnız mühendislerin değil bütün meslektaşların, düşünmesini seven büyük bir kitlenin kitabı oldu. Onu bulmak için hâkimler, savcılar, fabrika müdürleri, tezgâhtarlar, öğretmenler, Milli Eğitim Müfettişleri, ev hanımları bile bana telefon ettiler.

Artık o herkesin kitabıydı ve bunu düşünerek adını "İnsan Mühendisligi"ne çevirdik. Böylece kitap "içindekiler"e daha uygun bir ad kazanmış oldu.

Bazı ufak değişiklikler dışında, onda fazla bir değişiklik yapmadık. Zaten "zaman" onu çoktan işlemiş ve süzmüştü.

Ünlü yazar Steinbeck son kitaplarından biri için şöyle der: ***"Bu kitap, içinde bütün bilgi ve yeteneklerimi saklamış olduğum bir sandığa benzer, o benim her şeyimdir."***

Büyük bir tevazu ile ve okuyucunun hoşgörüsüne güvenerek ben de "İnsan Mühendisliği" için aynı şeyi söylemek isterim. Onda elinde hamlaç tutan kaynakçının ne kadar hakkı varsa, demiryollarında geçirdiğim ayrı ayrı her görevin, her âmir ve memurun, her yabancı uzmanın, okuduğum bütün yeni ve eski kitapların payı vardır. Bütün bunların yanında 20 yıldan beri öğretmenliğini yaptığım DKD (Düşün, Konuş, Dinle) kurslarının o pınl pırıl genç erkek ve kızların, ***"Bilim ve Teknik"*** dergisinin editörlüğünü yaptığım zamanda, beraber çalıştığım bütün yazar ve okuyucuların da hakları vardır.

Bir ömür böyle geçti, yatağımın yanındaki küçük masanın üstünde duran bu kitap, her ümitsizlik anında bana kuvvet verdi. Onun her parçasını yeniden okudukça kendime olan inancım arttı. Bir taraftan da kusurlarımı ve toplumca kusurlarımızı daha yakından görmek olanağını buldum.

Umarım ki siz de onda birçok yenilikler bulur ve onu içten bir dost gibi yanınızda bulundurursunuz.

Bu kadar kısa bir zamanda üçüncü baskıyı yapabileceğimizi pek tahmin etmemiştik. Bunda zamanla memlekette böyle bir kitaba ihtiyaç duyan ve onu takdir etmesini bilen bir çevrenin büyümüş olmasının çok büyük bir rolü olmuştur. Bilindiği gibi eskiler **"Marifet iltifata tabidir."** derlerdi.

Belki ikinci bir neden de, 21 yıldır bütün güçlüklere rağmen devam edebilen ve 3.000'e yakın mezun veren DKD kurslarının büyük katkıları olmuştur.

Biz, gerek DKD kurslarında ve gerek bu kitabımızda gençlerin düşünebilmelerini ve kendi kendilerine hakikati araştırmalarını teşvik etmişizdir. Hani garip bir söz vardır: ***"Düşünmek günah işlemeye benzer, insan onun zevkini bir kere tattı mı, artık ondan bir daha vazgeçemez."***

Nüvit OSMAY, 12.10.1997 tarihinde aramızdan ayrılmıştır.

DOSTLARIN YANINDA

Karanlık gecelerde
Parlayan yıldızlar gibi,
Her dost
Birer yıldızdır
Karanlık günlerimizin,
Kalbimizde parlayan.
Uzak bile olsak onlardan,
En kuvvetli ümittir
Düşünmek onları,
Hayat bir zevktir
Yanında onların.
Konuşulurken,
Dinlerlerken,
Hatta susarlarken bile onlar,
Hissederiz içimizden,
Ta derinden,
Evet onlar
Birer parçadır bizden.
Dinlediğimiz müzik bile
Yumuşar ve incelir,
Derinleşir ve renklenir,
Başka bir mâna taşır,
Adeta farklıdır
Her zamankinden.
Düşüncelerimiz bile
Kaybeder sertliklerini,
Gösterir hayatı bize
Daha pembe
Daha ümitli
Bir ışık içerisinde.
Biliriz,
Çünkü hepimiz,
Onlar varken kalbimizde,
Yalnızken bile
Yalnız değiliz.

Nüvit OSMAY

BEKLEMEK SANATI

Ünlü Alman şairi Schiller der ki,

"Dünya ihtiyarlar, sonra gene gençleşir, insan daima daha iyiyi ümit eder ve bekler".

İnsan hayatı devamlı bir beklemedir, bize daima daha iyiyi ümit ettiren bir bekleme.

Çocukken genç olmamızı bekleriz. Akşam olur ertesi günü bekleriz. Hasta oluruz, iyi olmayı bekleriz. Canımız sıkılır, mutsuzluk içindeyiz, gelecek mutlu günleri bekleriz. Kış soğuk geçer, ilkbaharı bekleriz. Yaz kurak olur, yağmuru, sonbaharı bekleriz.

Sevdiğimiz birinin gelmesini bekleriz, aynı zamanda sevmediğimiz birinin de gitmesini.

Genellikle istasyona kan ter içinde koşan ve orada trenin kalkmasını saatlerce bekleyen insanlara benzeriz. Boş yere yorulur, acele ve telaş gösteririz, bütün heyecanımız yollarda geçer. Kervansaraya vardığımız zaman dinlenemeyecek kadar yorgun, düşünemeyecek kadar bitkin ve etrafımızdan zevk alamayacak kadar bıkkınız.

Neden, çünkü beklemek denilen o güç sanatı bilmiyoruz.

Halbuki beklemek bir ümidin ifadesidir ve bizi insanların, yaşamak için, yaşamaktan zevk alabilmek için, bekleyecek bir şeye ihtiyacımız vardır.

Yabancı bir şehirde yapayalnız kalanlar, **"Keşke bir dostum olsaydı da, onu boş yere bekleseydim!"** hissini çok defa duymuşlardır. Çünkü bu boş yere beklemekte de bir ümit vardır ve bu o sıkıcı yalnızlık içinde belki en parlak ümitlerden bile daha parlak ve ısıtıcıdır.

Beklemek tabii bir kanundur. Her şey bir zamana bağlıdır. Toprağa ekilen her tohumun bir gelişme süreci vardır, bunu bekleyebilmek lazımdır. Baharda çiçek açmadan hiçbir ağaç meyve vermez.

Beklemesini bilmek işi bir sanat, bir kültür ve sonunda bir eğitim konusudur. **Çocuklar bekleme kavramını anlayamazlar, huysuzlanır, ağlar ve bağırırlar.** Ancak zamanla her yemeğin bir pişme sürecine ihtiyaç gösterdiğini, babanın güneş batarken ancak eve geleceğini öğrenirler.

Fakat beklemesini bilmek fertlerin eğitimlerinin de üstüne çıkan bir nitelik gösterir, burada cemiyetin de önemli bir rolü vardır. Cemiyet fertlerine derinliğine bir güven telkin edebilmişse, fert o kuvvetli güven hissinin yumuşattığı şüphesini yenmesini bilir ve gelecekten emin bekler.

İşte fert eğitimi ile cemiyetin yerleşmiş geleneğinin ortak sonucu bekleme sanatı dediğimiz şeyi, şuurlu, sonundan emin olarak hazırlıklı ve aradaki zamanı israf etmeden beklemeyi bize öğretebilir.

Bu bekleme, sabır ve tevekkül tavsiye eden şark felsefesinin, batının akılcı ve realist görüşü tarafından süzülmesinden sonra meydana gelen bir sanattır.

Affedersiniz!

Aşağıda okuyacağınız liste mazeretlere ait bir genel değerleme listesidir. Gerek bana ve gerek kendinize zaman kazandırmak için lütfen mazeretlerinizi bana numara ile bildiriniz.

1. Ben size bunu söylediğimi sanmıştım.
2. Eskiden beri bu işi daima böyle yapmışızdır.
3. Kimse işe derhal başlamamı bana söylemedi.
4. Ben bunun bu kadar önemli olduğunu düşünmemiştim.

5. Şimdi o kadar meşgulüm ki bu işi de üzerime alacak vaktim yok.

6. Ne diye uğraşayım. Amiral nasıl olsa onu kabul etmez.

7. Sizin bu işi bu kadar acele istediğinizi bilmiyordum.

8. Bu onun işidir, benim değil.

9. Unuttum.

10. Ben onayın çıkmasını bekliyorum.

11. Bu iş benim şubemde değildir.

12. Bunun değişik bir iş olduğunu nereden bilebilirim?

13. Amirim gelinceye kadar bekleyin ve ona sorun.

Sh:231-233

GELECEĞİN SUÇLUSUNU YETİŞTİRMENİN ON BASİT KURALI

1. Daha küçükken çocuğa istediği her şeyi vermeye başla! Bu şekilde o bütün dünyanın onun geçimini sağlamak zorunda olduğuna inanacaktır.

2. Kötü sözler söylediği zaman, gül. Böylece o kendisinin akıllı olduğuna inanacaktır.

3. Ona manevi, ahlaki hiçbir eğitim gösterme, “21 yaşına gelince kendisi karar versin”, diye bekle.

4. Yerde bıraktığı her şeyi kaldır, kitapları, ayakkabılarını, elbiselerini. Onun için her şeyi sen yap ki, o bütün sorumlulukları başkalarına yüklemeye alışsın.

7. Onun önünde sık sık kavga edin. Bu sayede bir gün aile parçalanırsa o da o kadar şaşırmayacaktır.

8. Çocuğa istediği kadar harçlık ver. Hiçbir zaman kendi parasını kendi kazanmasın. Hayatta karşılaştığın güçlüklerle onun da karşılaşmasına ne lüzum var?

9. Yiyecek, içecek ve konforla ilgili bütün arzularını yerine getir. İstediklerini yapmamak tehlikeli soğukluklara sebep olur.

10. Komşulara, öğretmenlere, polislere karşı daima onun tarafını tut. Onların hepsinin çocuğa karşı peşin hükümleri vardır.

11. Günün birinde başına gerçekten bir bela gelirse, ona bir şey yapmadın diye kendinden özür dile.

12. Onu felaket ile dolu bir hayat için hazırla. Muhakkak om bulursun.

Hazırlayan: Houston Polis Müdürlüğü

Sh: 238

Dr. Albert Schweitzer diyor ki;

“Çocukluğumda büyükbabamın iş yerine giderdim. O, müşterileriyle hiçbir belge ve bağlantı imzalamazdı ve "ben size bir Türk gibi güveniyorum, başka bir şey gerekmez.”

Voltaire ise; “Uzun zaman devam eden bir anlaşmazlık, her iki tarafında haksız olduğunu gösterir.”

Sh: 60

KONUŞMAK

Ünlü İngiliz başvekili Disraeli, **“insanlar kelimelerle idare edilir”** der. İkinci Dünya Harbinde Winston Churchill için şu sözleri söylenmişti: **“Eğer o bu kadar güzel bir İngilizce’ye sahip olmasaydı ve bu kadar iyi konuşmasaydı, İngiltere İkinci Dünya Harbini kazanamazdı. O kelimeleri seferber etti, harp meydanlanna yolladı ve zaferi kazandı.”**

Çiçero, Roma’nın neden yıkıldığını soran birine şu cevabı verir:

“Çok güzel konuştular, fakat bilgisizdiler”.

Dil ile her şey yapılabildiği gibi, her şey de yıkılabilir. İyi bir konuşma karşı tarafa olumlu bir şey verebilen, onu olumlu yola yöneltebilen ve düşündürebilen bir konuşmadır.

İyi konuşabilmenin birinci şartı, insanın söyleyeceği, söylemek istediği, yetkiyle söylemek kudretine sahip olduğu bir şeyi olmasıdır. **Sırf konuşmak için konuşmak, “yemek yemek için yemek yemek”ten daha tehlikelidir.**

Sh:154

Bir Fransız dergisi İngiltere ile ilgili olarak çıkardığı özel bir sayısından Ingilizler hakkında şu sözleri söylüyor:

“Ingilizler prensiplerinden ziyade neticelere önem verirler ve devamlı başarılarının sebeplerini de burada aramak yerinde olur. ” Çünkü başarının bir tarifi de netice almak, başlanan işi bitirmek sanatıdır. Sh:67

Her şeyin kötü taraflarını görmeye, her şeyi tenkit etmeye alışmış insanlar da kolay kolay, mutlu olamazlar. Bu davranışlarını haklı göstermeye çalışan insanlar, her şeyin en iyi şekilde yapılması gerektiğine inandıklarını bir mazeret olarak ileri sürerler. Bu gibilere Shakespear, Kral Lear’de şöyle yazar: **“En iyiyi bulmak için uğraşırken iyiyi kaybediyorsunuz.”**

Sh:69/148

Karınca’nın Hayvan Görüşü

Tartışmalar bana bir psikoloji profesörünün şu hikâyesini hatırlatır. Profesör bir test sorusu, olarak öğrencilerinden bir karıncanın çevresindeki hayvanları nasıl ayırabileceğini düşünmelerini istemiştir, işte sonuç: Karınca hayvanlar âlemini iki sınıfa ayırmaktadır.

a) Aslan, kaplan ve çıngıraklı yılan gibi şefkatli ve iyi huylu hayvanlar ve

b) Piliçler, ördek ve kazlar gibi yırtıcı hayvanlar

Her şey sizin görüşünüze bağımlıdır.

Jimm Powers

Sh: 152

Kaynak: Nüvit Osmay, İNSAN MÜHENDİSLİĞİ, ALFA Basım Yayım Dağıtım I - 2. Baskı: 2002 3. Baskı: Şubat 2003,İstanbul

TOPLUMDA AŞK SORUNSALI

Hzl:Tayfun Aydınoğulları

.. kim o? ... Sen misin?

Gerçekten sen misin Tchaikovsky?

... bize şöyle canlı birşeyler çalsana Tchaikovsky?

... Mutsuzsunuz Çaykovski. Çünkü aşırı önemsiyorsun bazen hayatı ... bak ben senin dostun değilmiyim Çaykovski? Neden anlatmıyorsun bana derdini?

... kelimelerden neden bu kadar korkuyorsun Çaykovski?

Şu kadar yıldır birlikteyiz.

Bir kerecik ağzını açıp da tek laf etmedin Çaykofskiy (1)

Duysan bilmediğin bir sevgiyle mi seveceklerdi seni (2)

**

Uğruna bireylerimizi feda edeceğimiz birisinin olması ne güzel. Âdem ile Havva'nın mevcut zoru isyanlarıyla ortaya çıkan bir meyve masalından kaynaklandığı öne sürülen, diğer yandanda Pandora'nın kutusunun açılmasıyla ortaya çıkan insani durumlardan birisidir sevgi.

Yapacağımız kısa bir tarih gezisinde aşk yüzünden yapılan düellolar, savaşlar, intiharlar ve birçok edebiyat şaheserini görmemiz kaçınılmaz olacaktır.

Aşkı ilk boyutta, insanda ulaşılmaz olana büyüttüğü duygu birikimi olarak tanımlayabiliriz. Bir eylem olarak aşk ancak karşıyı kusursuzlaştırdığı, büyüttüğü anda varolabiliyor.

Bireyin bir başkasıyla çıplaklığını, saflığını bölüşmesi günümüzdeki dolara endeksli yaşamlar gibi kirletilemez. Bir bebeğin anne karnından çıkıp, geldiği mekana gözlerini açması ne kadar elinde olmayan bir durumsa o bebeğin büyüyüp yaşamını sürdürmesi de o kadar kutsaldır. Aşk bu bebeğe doğuştan yerleşen bir yaratma, güzelleştirme duygusudur. Gündüz Vassaf, **"Cehenneme Övgü"** adlı eserinde, aşkın aritmetiğini yapanlara ve aşkı yıllardır farklı yorumlayan ideolojilere karşı çıkıyor. Aşk insandaki bir yeniye ulaşma özlemidir. Salt seks, cinsellik potasına sığdırılmaya çalışılan bu yaşamsal öz, ister istemez karşıtlarını olduğu kadar yandaşlarını da beraberinde büyütüyor.

Gelinen noktada, aşkın ve cinselliğin ayrışımını, bütünselliğini görebiliyoruz. Kısa tanımıyla cinsellik, seks, insanda oluşan üreme gücünün sağaltımı, farklı bir cinsle bunun boşalımıdır. **Oysa bu yapılan, aşk değildir. Yalnızca aşk felsefesi içinde daha bir güzellik bulabilecek insani bir eylemdir.** Eğer iki insanın beraberliği ortak bir hülyayı yaratamıyorsa, taraflardan birisinin bu deneyimden hoşnutsuzluğunu açığa çıkarır. Bu koşullarda sürüklenen bir ilişki ister istemez bireyleri olduğu kadar çevreyi de rahatsız edecektir. Dostoyevski, **"Yeraltından Notlar"** adını verdiği eserinin yüzbirinci sayfasında bakın ne diyor; ***"Fuhuş, gerçek bir sevginin bittiği yerde, tüm utanmazlığı, kabalığı ve sevimsizliğiyle başlıyordu."***

II.

Aşkın günümüzdeki çözümsüzlüğünü görmek için mitolojik bir destandan alıntılar yapacağım;

"Kerem, İsfahan hükümdarının tek oğludur. Aslı' da İsfahan hükümdarının yanında çalışan hazinedarın kızıdır. Doğumları aynı güne rastgelen bu iki çocuk anneleri tarafından birleştirilmiş ve daha kundakta yatan iki çocuk bundan böyle evli kabul edilmişlerdir. Ama daha sonraki olaylar hiçte beklenildiği gibi gelişmez. Hıristiyan dinine mensup olan baba hazinedar biricik kızı Aslı'yı, Hükümdar oğlu bile olsa Müslüman bir adama vermek istemez ve böylece başlar yıllarca sürecek at üzerindeki yaşam. Kerem, gittiği her yerde Aslı'yı arar, bu yolculukta sayısız türkü yakar, gittiği yaban ellerinde Aslı için duyduğu katıksız sevgiyi aşikâr eder... Anadolu'da Yeşilırmak nehrinin doğusunda gitmediği köy, kasaba, il kalmaz, Kerem'in. Destan içinde gördüğü güzelliklere, acılı olaylara bir türkü yakmış ve öylece 'yola koyulmuştur.

Buraya alacağım birinci türkü Kerem'in yaralı olan kuzulu bir ceylana yaktığı ağıttır;

'Süre süre avcu dağdan indirmiş
Kaç kuzulu ceylanım kaç avcu geldi
Zalim avcu gelmiş seni sindirmiş
Kaç kuzulu ceylanım kaç avcu geldi.

****

Böyle molur avcuların töresi
Koltuğundan vurmuş sızlar yarası
Hekime göstermiş yoktur çatası
Kaç kuzulu ceylanım kaç avcu geldi'

Kerem daha birçok türküler yakacaktır ama ikinci olarak buraya alacağım türkü; Kerem'in, gökte uçan turnaları görüpte söylediği dizelerdir...

"Turnalar gider Mardin'e
Turnam yâre selam söyle
Karlı dağların ardına
Turnam yâre selam söyle

Turnalar gider Aktaş'a
Karlı dağlar aşa aşa
Hem kavmime hem kardaşa
Turnam yâre selam söyle

Turnalar gider güneşe
Yerlere hep düşe düşe
Akıl ermez böyle işe
Turnam yâre selam söyle

Turnam gelir yar elinden
Yüce dağların belinden
Dertli Kerem'in halinden

Turnam yâre selam söyle"

Halk edebiyatındaki ortak imgeyi aramaya çıkmıştır Kerem. Ortak imge sevgilidir, bütünleyendir. Yıllar sonra kavuşur iki sevgili, gerdek gecesi Kerem'in bir of çekmesi yeter bedeninin çıra gibi yanmasına, kül olur Kerem. Aslı odaya dağılan külleri toplamak İster saçıyla, Oysa aynı ateş onu da yakacaktır. Ve külleri dilden dile ta bugünlere gelecektir.

Bu destanın son dörtlüğü buraya alacağım üçüncü ve son türkü olacaktır.

Kerem'in can dostu Sofu tarafından söylenmiştir;

'Yandı Kerem Aslıhan'ın elinden
Seveceksen vefalı yar sev gönül
Her yar ataş almaz yarin külünden
Seveceksen vefalı yar sev gönül.' (3)

Edebiyatta aşkın işlenimi, ortak bir imge olarak bize sunuluşu böyle, o halde günümüz ilişkileri nasıl?

Aşk olmadan cinselliğin giderilmesi nasıl?

'Sen burada neyini teslim ettiğini, neyini başkalarına kiraladığını biliyor musun?

Ruhunu, ruhunu!

Sen burda elinde olmadan vücudunla birlikte ruhunuda kiralıyorsun.

Önüne çıkan her sarhoşun aşkını ayağının altına almasına katlanıyorsun!

Aşk..!

Bu da herşeydir.

Aşk bir elmastır.

Bir genç kızın tüm hazînesidir aşk.

İşte bu aşk için pek çok kişi kendi ruhunu vermeye, bile bile ölüme koşmaya can atar.

Peki senin aşkının ne değeri var şimdi?

Sen her şeyinle satılıksın!"

Yukarıda adı geçen kitabın 114. sayfasında yazar bunları Dostoyevski. Bir yüzyıl öncesinde belirtilmiştir. Aşkın olmadığı cinselliğin bütünselliğini

Günümüzde, Brecht'in de belirttiği gibi, aşkda bir meta durumunu almıştır.

Cinsellik, seks en çok bastırıldığı toplumlarda farklı arayışları beraberinde getirir. Bu açıdan; köylük yerlerde bir hayvanla öğrenilen ilk deneyimin, şehirlik yerlerde bir genelevde öğrenilen ilk deneyimden hiç farkı yoktur. İkisi de insan aklına ters gelen birleşmelerdir.

Kapitalist gelişme zincirinde, 12 Eylül sonrası tüğü yolunan tavuklar gibi kendini sokağa atan insan yoğunluğu, mevcut medya ağıyla pornografik bir saldırı altına alınmıştır. Ki bu konuda çizilen proje tasarlanandan da başarılı olmuştur. Daha sonra çıkacak olan sansür yasasıyla bu dergiler ne kadar perdelerin ardına, poşetlerin içine gömülse de amaç yine tektir ve başarı

şansı yüksektir, bu da darbeyle parçalanan insan bilincini daha çok manüpüle etmek, bireyi daha korkak, daha karamsar, daha “evet efendim"ci bir çizgiye çekmektir.

Bu dergide daha önce yazıldı, artık utanç duymamayı öğrendik. Bir ülkede genelev patroniçesinin biri ardı ardına yıllarca vergi rekortmenliğini kazanıyorsa, o ülkenin güzelleşmesi hakkında iyi şeyler düşünmemek gerekiyor. Büyük şehirlerin merkezlerinde bir insan yığını görüpte, o insanların gözlerindeki "at gözlüklerini" görememek doğrusu ayıp olur.

Özünde insani olan ve insani hareket içinde daha büyük ütopyalara yol açan aşkın bu haliyle ayaklar altına alınması acı vericidir.

Sosyalist insan, tüm bu pisliklerden, aşkını arındırabildiği ölçüde alternatif bir bütünlük kazanacaktır.

Aşk, birinin bir diğerine ortak ütopyalar için dokunmasıyla başlayan, insanı olduğu yerden bir üst konuma sürükleyen duygular yoğunluğudur. Erotizm bu bütünsellik içinde varolabildiği sürece ilerleticidir. Tanımı daha önce yapıldı; **"Erotizm pornografinin tersine fantaziler ile değil imgelerle çalışır. Pornografi, izleyende "olaya" katılma hissi uyandıracak fantastik semboller kullanırken; erotizm, izleyicinin önüne kendi özel yaşantılarını İrdeleyebileceği, başka özel yaşantıların imgelerini sunar. "**(4)

Aşk, bireyde zamanı yenmenin, onun önüne geçmenin dilini oluşturur. Arayışı oluşturur. Ortaklaşmacılığın, bilinçte bir üst bütünselliğin dilini oluşturur.

Yeni İnsan aşkıylada, bu üst bütünlük için mülksüzleşmeyi seçen insan olmalıdır.

Dipnotlar:

1. Enis Akın, Edebiyat ve Eleştiri, Sayı 1, sf. 13
2. Edip Cansever, Alaşım,
3. Anonim Halk Edebiyatı.
4. Şükrü Argın, Edebiyat ve Eleştiri, Sayı 5. sf 64

Sh:13-14

Alıntı Kaynak: Yeni İnsan, Politika ,Eylem , Sanat Aylık Dergi ,Yıl:3 Sayı: 24, Haziran 1994

SESSİZ YANILTMA (Psikolojik Harp)

ALINTI

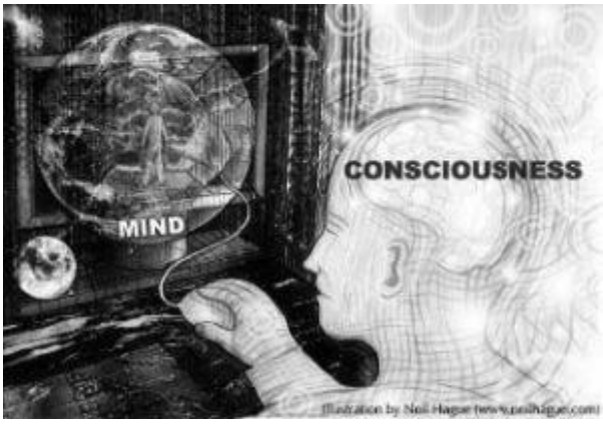
Bir belge:

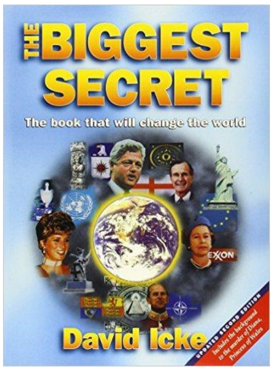
Bu belgenin, 1979 yılına ait olduğu ve ABD Donanması Haber alma Servisi'nin elinde bulunduğu rapor ediliyor.

Bu belge, beyin yıkama tekniklerinin detaylarına giriyor. Medyanın, okulların ve iş yerlerinin bu beyin yıkamadaki görevlerine dikkat çekiliyor.

Gerisini David Icke'nin kitablarından okuyalım:

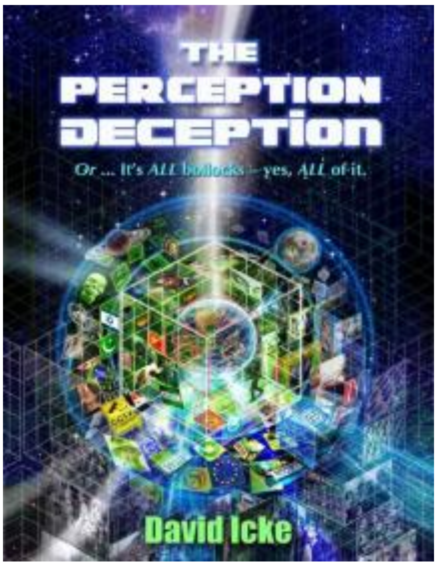
"Bu belge seçkin dünya yönetim hiyerarşisinin dogmatik ve otoriter zihniyetini açıkça göstermektedir. Benim elimde bulunan sürüm Amerika'da ikinci elden satılan bir fotokopi makinesinin içinde bulundu ve kitlesel zihin kontrolünün politikasını anlatıyor. Bu uzun ve ayrıntılı belge 1979 tarihliydi, fakat 1950'lerden beri uygulanan politikanın anahtarlarını vermekteydi. Belge, 'Sessiz Savaş, 1954 yılında uluslararası seçkinlerin bir toplantısında açıklandı' demektedir. Bildenberg Grubu ilk defa 1954'te toplandı."

Not : Kopenhag Kararlan, Bildenberg Grubu tarafından alınmıştır. Bu Grup ve kararları savunanların nasıl bir aymazlık ve ihanet içinde olduklarının ibret verici kanıtıdır bu belge!

işte belgede teşhir edilen yöntemlerden örnekler

"Tecrübeyle ispat edilmiştir ki, bir sessiz silahı korumanın ve halkın kontrolünü ele geçirmenin en basit yolu, onları bir taraftan şaşkın, organizasyonları bozulmuş, ilgilerini gerçekten önemi olmayan başka sorunlara çekilmiş bir durumda tutarken, diğer taraftan disiplinsiz ve temel sistem prensiplerinden habersiz tutmaktır."

- Zihni faaliyetlerini sabote ederek;
- Matematikte, sistem tasarımında, ekonomi eğitiminde halk için düşük kaliteli programlar hazırlayarak;

(Niye gelişmiş ülkelerin 50 yıl önce terk ettikleri "Modern Matematik"te ısrar edildiğini anlamışsınızdır herhalde.)

* Teknik yaratıcılık cesaretlerini kırarak.

Diğer bir deyişle özgüveni yok etmek. Son dönemlerde yaygınlaşan Türk toplumunu aşağılayan ve küçümseyen deyim. Karikatür ve esprilerin amacı ortaya çıkıyor böylece. Bazıları hala mizah yaptığını zannediyor.

İmparatorluklar yönetmiş koca bir toplumun özgüveninin yok edilmesine alet olunuyor farkında olmadan.

Aşağıdaki yollarla duygularını meşgul ederek, onların kendilerine ve duygusal - fiziksel faaliyetlere olan düşkünlüklerini arttırarak;

Medyadaki -özellikle TV ve gazetelerdeki- sürekli bir cinsiyet, şiddet ve savaş gösterileri vasıtasıyla merhametsiz duygusal hareketler ve saldırıları bilinç altına yerleştirmek. (Zihni Ve Duygusal Tecavüz)

(Feodalizmi meşru gören "Kiralık Konak", gençleri bireyciliğe ve vurdumduymazlığa iten "Tatlı Cadı", "İşte Hayat" "Aman Çocuklar Duymasın", "Avrupa Yakası" vb. diziler, Erbilgiller, Sayangiller vb programların reklamlarını boşuna yapmıyorlar demek ki. Tabii bu arada ulusal değerleri savunan anti Amerikancı "Kurtlar Vadisi" gibi filmleri yasaklayarak. Kan varmış. Sanki tekrar tekrar oynattıkları karate ve rambo filmlerinde kan yokmuş gibi. Bu ne perhiz bu ne lahana turşusu. Eğer film ulusal bilinci yükseltiyorsa tu-kaka, ABD'yi güçlü gösteriyor ve ABD korkusu yayıyorsa izin var!)

Onlara ne isterlerse -fazlasıyla- vermek.

"Düşünce İçin Değersiz Gıda!"

Onları gerçekten ihtiyacı olan şeyden mahrum bırakmak.

(Birileri vatanı satıyormuş!

Aman ne gam!

Sen dağlara doğru "Doğa Yürüyüşü"ne bak!

ABD Türkiye'nin Doğu'sunu Kürdistan yapıyormuş!

Buda mı dert?

42 Yazılar

Sen “Sağlık İçin Yürüyüş”ünü yapmana baksana!

Ülkede kargaşa yaratmak için değerli aydınlarımızı öldürüyormuş!

Ya boş ver şimdi!

Da Vinci’nin Şifresi içinde çözümü vardır onun.

Orda yoksa da “Simyacı”ya bakarız.

Hem baksana Bilge Ferrarisini de satmış.

Meditasyon, her şeyi çözer.

Bir uyuştun mu gerisi kolay.

Ha bir de şu kansere filan nasıl çözüm bulacağız.

Bir de yeni bir hastalık mı ne çıkarmışlar bu işi de çözelim.

Toplumca doktor, halkça dedektif, hep beraber paranoyak olursak sorun falan kalmaz ortada.)

(Haber programlarının neden yiyecek ve uzun yaşam formülleri ile bittiğini anlayabildiniz mi. Millete ne olursa olsun sen karnını doyur, uzun yaşamaya bak….)

Tarihi ve hukuku yeniden yazmak ve halkı sapkın yaradılışın hükmü altına sokmak, böylece onların akıllarını kişisel ihtiyaçlardan dışta ziyadesiyle icat edilen önceliklere kaydırabilmek. Bunlar onların sosyal otomasyon teknolojisinin sessiz silahlarıyla ilgilenmelerini **ve bu silahları keş**fetmelerini engeller.

(“Ne milleti, ne tarihi kardeşim, kıçını sıkarak yaşayan bir toplumun tarihi mi olur” Çetin Altan;

“Hangi Kurtuluş Savaşı, eşekten düşüp bir kişi ölmüş, Kurtuluş Savaşı diyorlar. Murat Belge.

“Bu Kurtuluş değil, kurtulamayış savaşıdır.” Mehmet Altan.

"Ben vatanı bir kadın memesine satarım." Ahmet Altan.

Bütün bunlara Buket Uzuner'in "Gelibolu'sunu eklersin. Çanakkale Savaşı da neymiş. Orda ne Anzaklar acı çekti, senin vatanını koruman kimin umurunda.

Arkasından bir adet Elif Şafak "Babam ve Piç", bir de Orhan Pamuk. Al sana tarih uzmanları. Bunlar romancı mı diyorsun.

Al sana bir de "Prof. " Halil Berktay. Dikkat hepsi devşirme! Ne yapacaksın Atatürk'ün "Söylev"ini. Zaten Atatürk'ün de modası geçti.

Bak pırıl pırıl tarihçilerimiz var. Yakup Kadri de kim?

Mahmut Esat Bozkurt mu? Hiç duymadım. Zaten hepsi geçmişte kaldı boş ver.)

Genel Kural:

"Düzensizlikte kâr vardır; daha fazla karışıklık daha fazla kâr. Bu nedenle en iyi yaklaşım problemler yaratmak ve sonra çözümler sunmaktır."

Özet olarak:

Medya : Yetişkin nüfusun dikkatini gerçek sosyal sorunlardan uzak tutarak gerçekte önemi olmayan meselelere çekmelidir.

(Memleket meselesi de neymiş?

Hele şu altılı bir tutsun, bak neler oluyor.

Cumhuriyet elden gitmiş. Bırak şimdi onu, şu ekolojik denge ne olacak onu bir anlat sen.

Kuvayı Milliye mi? O da neymiş? Sen asıl Green Peace bak. Kendini nasıl zincirlemişler ama.

Atatürk zincirleri mi kırıyormuş? Hadi canım, atma şimdi!

Nerden bulacağız şimdi o zamanı. Zaten iktidar kirli bir mekanizma. Sivil toplum hedefleri bize yeter.

Okullar:

Genç nüfusu, gerçek matematikten, gerçek ekonomiden, gerçek hukuktan ve gerçek

tarihten habersiz tutmalıdır.

(“Acemi Cadı” dizisinden bir replik: “Senin tarih dersin yok mu? Gitmeyecek misin?” El cevap: “Ya boş ver tarihi. Bana ne geçmişte kim ne yapmış?”

Tarih dersini zannediyorlar ki geçmişte olan biteni öğrenmek. Aslında gençlere de hak vermek lâzım. Eğitim sistemi öyle sunuyor. Tarih hocaları öyle anlatıyor. Geçmişte ne olmuş bilmek. Peki evladım geleceği neyin üzerine kuracaksın? “Bu da ne demek? Ben niye kurayım geleceği. İşte AB var! Amerika’sı var. Orda düşünen bir sürü insan var. Onlar “yapar” benim geleceğimi!

“Tarih insana geçmişini bilmek için değil, geleceği kurmak için lazımdır evladım.”

“GEÇMİŞİ OLMAYANIN GELECEĞİ OLAMAZ!

Eğlence:

Halkın düşüncesini altıncı derece seviyesinin altında tutmalıdır.

(Altıncı seviye, maymunların düşünme seviyesinin bir üst basamağı oluyor. Aklıma bir arkadaşımın tanımlaması geldi, birden. Şöyle demişti bir gün: “Darvin insanın maymundan geldiği teorisini geliştirdi. Sistem bunu tersine çevirdi. İnsan şimdi maymuna doğru evrimleşiyor!” İlginç değil mi? Her türlü yaratıcılığı ve üreticiliği bırakıp sadece taklit ve önümüze sunulanla yetinen bir topluluğa dönüşüyor bütün insanlık. Gel de Aristo’yu anma. Ne demiş filozof insanı tanımlarken. “İnsan siyasal bir hayvandır.” “Bazıları bunu düşünen bir hayvan” olarak çeviriyor. Bu eksik tanımlamadır. Eşekten, hindiden daha fazla düşünen var mı acaba? Peki salt düşünmek yetiyorsa onları niye insan kategorisine sokmuyoruz. Burada “siyasal” kavramı önemli. Bu, bugünkü kaba anlamıyla bir siyasallık değil. Düşüncesine hayat vermektir. Düşüncesini pratiğe sokma yeteneğidir. Doğaya ve yaşama alanına müdahale etme becerisidir siyasallık. Üretmek ve yaratmaktır kısaca. İnsanı hayvandan ayıran temel özelliktir. Bu yoksa insan tanımlaması yanlıştır. İşte altıncı seviyeden kastettikleri budur. İnsan tanımlamasından çıkış! Eğlenmek, salt gülmek ve zıplamak demek değildir. İnsanlık ilkel dönemden bu yana eğlence ve oyun yöntemleri geliştirmiştir. Ama bunu çok boş zamanları vardı da onu doldurmak için yapmadılar. Hem kendileri bir şey öğrenmek hem de gelecek nesillere bir şey aktarmak için eğlence ve oyun yöntemleri

buldular. İnsan için en önemli eğlenme yöntemi, yeni bir şeyler keşfetmek yeni bir şeyler ortaya çıkarmaktır. Eğlenmek, aynı zamanda düşünmek ve sorgulamaktır. Hatta bu eğlenmenin esasıdır.

(Yoruma n gerek var isterseniz altını çizelim

Ne diyor: "…çiftlikteki diğer HAYVANLARLA birlikte!" Herhalde bunu anlamayacak kadar maymunlaşmadık daha.) DİYOR!

İş: Düşünmek için zaman bırakmayarak, halkı çiftlikte diğer hayvanlarla birlikte meşgul, meşgul, hep meşgul etmelidir.

"Bu (Beyin yıkama tekniğini kastediyor), bir general yerine - bankacılık mıknatısının emirleri altında- bir bilgisayar programcısı çalıştırır, bir silah yerine, bir bilgisayar, barut tozu yerine veri kullanır; mermilerin yerine, durumları ateşler. Bu, aşikâr gürültüler çıkartmaz, aşikâr fiziksel yaralanmalara neden olmaz ve herhangi bir kişinin günlük sosyal hayatına alenen müdahale etmez."

Psikolojik Harp

"Anlaşılmaz fiziksel ve zihinsel bozukluklara neden olan ve anlaşılmaz bir şekilde günlük hayata müdahale eden, yani ne aradığını bilen eğitimli bir gözlemci için anlaşılmaz olan sesler üretse bile halk bu silahı anlayamaz, bu nedenle de bir silahla saldırıya uğradığına ve baskı altına alındığına inanamaz. "

SESSİZ SİLAH

"Sessiz bir silah tedricen uygulandığında, baskı (psikolojik baskıdan ekonomik baskıya kadar) çok artarak devam edemeyecek hale gelinceye kadar, halk bunun varlığına uyum sağlar/adapte olur ve bunun sinsi tecavüzüne tahammül etmeyi öğrenir. Bu nedenle sessiz silah biyolojik mücadelenin bir cinsidir.

Bu onların doğal ve sosyal enerji kaynaklarını, fiziksel, zihinsel ve duygusal güçlerini ve zaaflarını tanıyarak, anlayarak, manipüle ederek ve bunlara saldırarak bir toplumun bireylerinin hayatına, tercihlerine ve hareket kabiliyetine tecavüzde bulunur."

"Halk içgüdüsü ile bir şeylerin yanlış olduğunu hissedebilir, fakat sessiz silahın teknik özellikleri nedeniyle, duygularını makul bir şekilde izah edemez veya kendi zekâsıyla problemle uğraşamaz. Bu nedenle, nasıl yardım isteyeceğini ve buna karşı kendilerini savunmak için diğerleriyle nasıl birleşeceğini bilmez."

(işte sürecin vardığı nokta: Hayvani içgüdülerle bir tehlike, bir tehdit seziyorsun ama o tehlike ve tehdidi yok edecek veya engelleyecek bir şey düşünemiyor ve geliştir emiyorsun. Tehlike ve tehdidi hayvanlarda algılayabiliyor. Hatta bazı hayvanlar tırnaklarını ve dişlerini göstererek tehdid boşa bile çıkarabiliyor.

Düşünün! Kendini savunan hayvanlardan bile geride sayılırız. Hepimizin ağzındadır: “Ya biliyorum kötü olduğunu ama ne yapayım kardeş, çocuk istiyor! ”

Birincisi; aslında çocuk istiyor değil kendimiz istiyoruz ama söyleyemiyoruz. Çocuğun her dediğini yapıyor muyuz? Yapmıyoruz elbette. Hangi istediklerini yapıyoruz peki?

Bizim isteklerimizle örtüşenlerini. Burada çocuklar günah keçisi oluyor. İkincisi ve daha tehlikelisi. A benim canım kardeşim! Madem tehlikeli çocuğunu niye uzak tutmuyorsun ondan? Demek çocuğunu tehlikelere karşı koruma sorumluluğun olduğunu unutmuşsun! Bu daha vahim!)

Peki bunu engellemek için ne yapılabilir?

Bu sorunun cevabını verebilmek için, iki soru daha atalım ortaya. Saldırının amacı nedir?

Bu sorunun cevabı, faaliyetin kendi içinde var zaten. Amaç kitlelerin beynini ele geçirmek ve esir almak.

Nasıl bir güç tarafından yürütülmekte ve planlanmaktadır?

•

insanlığı kölesi haline dönüştürmek isteyen ve bir iktidar mekanizmasına sahip örgütlü bir güç tarafından yürütülmekte ve planlanmaktadır.

••

Genel olarak emperyalist devlet iktidarları. Özel olarak baktığımızda, yani ülkemiz açısından değerlendirdiğimizde ise karşımıza AB ve ABD gibi örgütlü güç çıkmaktadır.

Sorunun çözümüne de bulmaca çözer gibi tersten başlanarak gidilir.

Yani AB ve ABD ile boy ölçüşebilecek bir iktidarı hedeflemiş örgütlenme içinde olacaksın. Bunun örneğini en son Kurtuluş Savaşımız da göstermişiz zaten. Bu gücümüz ve yeteneğimiz var. Sorun ne o zaman? irade! Yani un var yağ var.

Sadece popomuzu koltuktan kaldırıp ocağın başına geçeceğiz.

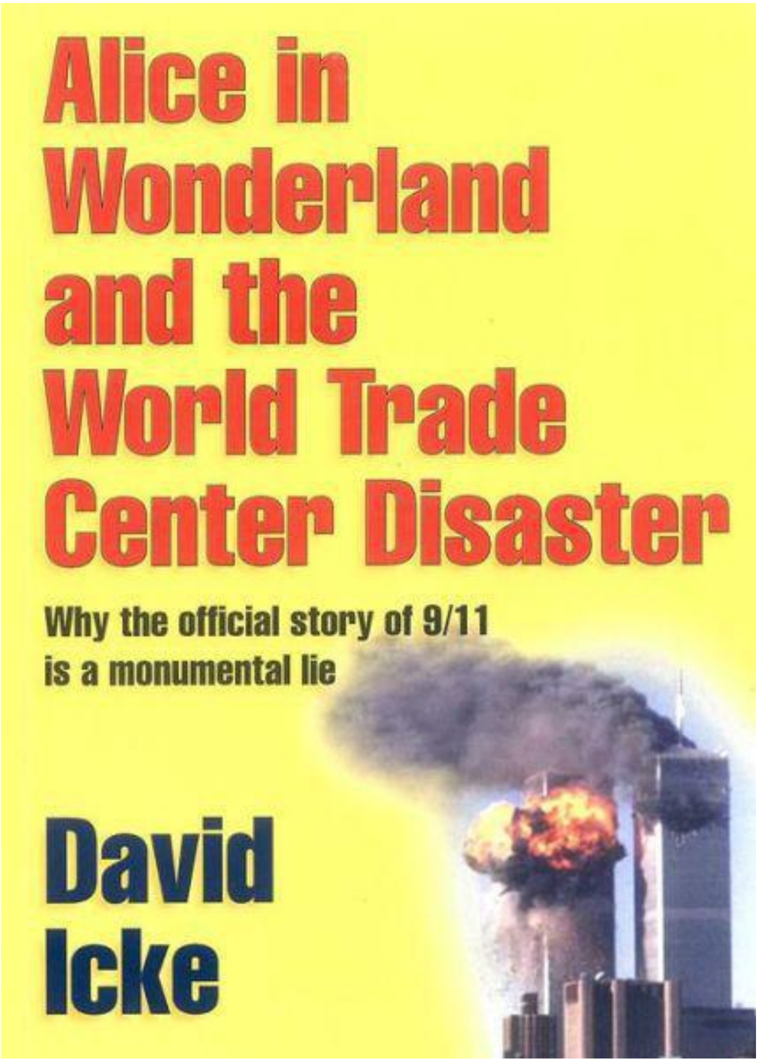
İkinci hamle ise beynini özgürleştireceğiz.

Gerisi Ömer Hayyam'ın dediği gibi masal anlatmaktır.

Sevdiğini mertçe seven kişi
Pervane gibi özler ateşi
Sevip de yanmaktan korkanların,
Masal anlatmaktır bütün işi

Ömer HAYYAM

KORKUNÇ BOYUTLU BİR PSİKOLOJİK SAVAŞLA KARŞI KARŞIYAYIZ…

48 Yazılar

SİCİLYALI İBN ZAFER'İN ÖLÜMSÜZ ESERİ "SÜLVÂNÜ'L-MUTA Fİ 'UDVÂNİ'L-ETBA" DAN

"Ben ta Osman'ın katledildiği gün kaybettim."
Hz. Ali kerremallâhü veche

PARÇALANMANIN SONUCU

Ömer bin Ebu Beşir de Hz. Ali kerremallâhü vechenin bir hikâyesini nakleder. Vaazı bazı dinleyicilerin gürültüleri tarafından kesilen halife Hz. Ali kerremallâhü veche kürsüsünden iner ve şöyle der:

"Bu insanlar, Osman ve ben, balta girmemiş bir ormanda bir aslanla birlikte yaşayan, **biri beyaz, biri kırmızı, biri de siyah üç boğa** ile aynı durumdayız. Aslan, bu üç hayvandan birine her saldırdığında, boğalar güçlerini birleştirerek bu hücumu geri püskürtürmüş. Bu yüzden aslan bir türlü onların hakkından gelemezmiş.

Ancak günün birinde aslan, siyah ve kırmızı boğalara şöyle demiş:

"Bu beyaz boğa, bir gün bu ormanda yaşadığımızın fark edilmesine neden olacak. Eğer bana bir parça göz yumarsanız onu yiyip bitirebilirim ve böylece hiç kimse bizim yerimizi bulamadığı için güvenli bir şekilde yaşamamız mümkün olur."

Böylece iki boğa olup bitene gözlerini yummuşlar ve beyaz boğayı yiyen aslan onlara tekrar saldırmaya kalktığında iki hayvan yine bir araya gelmiş.

Bunun üzerine aslan kırmızı boğaya dönmüş ve şöyle demiş:

"Bu siyah arkadaşın bize felaket getirecek çünkü rengi çok dikkat çekiyor. Onu yalnız başına bırakacak bir plan kur ve ben de onu yiyeyim. Böylece bundan sonra güven içinde yaşayabiliriz çünkü ikimizin rengi birbiriyle çok uyumlu."

Bunun üzerine siyah, boğa, kırmızı boğa tarafından yalnız bırakılmış ve aslan tarafından vahşice öldürülmüş. Aslan bir süre son kalan boğa ile huzurlu bir şekilde yaşamış ancak günün birinde ona şöyle demiş:

"Ah kırmızı boğa, seni yemeye geliyorum."

"Sen mi beni yemeye geliyorsun?" diye yanıtlamış boğa. Ve aslan da ona şöyle demiş:

"Tastamam"

"Nasılsa bana yardım edecek kimse yok" diye haykırmış talihsiz hayvan, "bırak da en azından üç kere ağlayayım."

Aslan biraz geri çekilmiş ve boğa bağırmış:

"Hayır o beni bugün değil, bugün değil; ta beyaz aslanı midesine indirdiği gün yemişti. O, beni siyah aslanı yediği gün katletmişti."

"Dolayısıyla" demiş Hz. Ali kerremallâhü veche **"ben ta Osman'ın katledildiği gün kaybettim."** Ve bunu üç kere tekrarlamış.

Sh: 112-113

KEŞİŞ VE HIRSIZ

Bu hikâye, emekliye ayrılıp, şehirden belirli bir mesafe uzakta bir kulübede inzivaya çekilen ikiyüzlü bir keşişle ilgilidir. Cemaatinin üyeleri sık sık onu burada ziyaret ediyor ve onun hayır dualarından yararlanmak istiyorlarmış. Keşiş, onu sık sık ziyaret eden yoksul müritlerinin yaşadığı sefil koşullar sanki yüreğini burkuyor gibi yapıyormuş. Ancak onlara hiçbir teselli vermemekte de ısrar ediyormuş. Bunun üzerine hali vakti yerinde olan müritleri, bu yoksullara hayır olarak dağıtması için ona büyük miktarlarda para vermeye başlamışlar; keşiş bu tutumunun en doğrusu olduğunda ısrar ediyormuş. Ona verilen paralara kendi özel kullanımı için el koyuyor; çok küçük bir kısmım, bağışlarda bulunanları etkilemek için muhtaç kimselere gerçekten dağıtıyor; geri kalanını ise durmadan bir yere gömüyormuş.

Denir ki, **dolandırıcılık, hırsızlıkla eşit düzeyde bir suçtur; korkaklık ve utanmazlıktan ise çok daha büyük bir suçtur.**

Ayrıca denir ki, **dolandırıcı, en saf kişiler bile onun kötülüğünü anlayıncaya kadar, hayır kisvesi altında kan emer.** ' Ancak her şey ortaya çıktığında, çevresindeki şefkat bir anda dağılacak ve geriye sadece nefret kalacaktır.

Keşişin hatırı sayılır miktarda bağış topladığına kanaat getiren bir hırsız, kulübesinin duvarına tırmanıp bu keşişi soymaya karar vermiş. Bir gece bu işe girişmiş, kulübenin duvarına tırmanmış ve keşişi, bir lamba ışığının aydınlattığı küçük kilisesinde dua ederken bulmuş. Ardından şöyle bağırmış:

"Teslim ol yaşlı adam, aksi takdirde kelleni uçururum."

Bu sözleri duyan ve elinde gösterişli bir hançer tutan genç te kuvvetli bir adam gören keşiş, direnmenin boşuna olacağını anlamış. Duasını yarım bırakıp hırsızdan kurtulmak içip kilisenin içine doğru kaçmış. Kilisenin duvarının üzerinde, keşişin kafasını sokabileceği küçük bir delik varmış. Ellerini de arkasında bağladığından, insanın o kişinin teslim olduğunu düşünmekten başka şansı yokmuş. Keşişin bu hareketiyle teslim olduğunu, korkudan kafasını gizlediğini düşünen hırsız hançerini kınına sokmuş ve yakalamaya hazırlanmış. Ancak aniden ayaklarının altındaki zemin açılmış ve büyük bir şiddetle aşağıdaki çukura düşmüş ve tüm kuvvetini yitirmiş.

Keşiş aşağıdaki hırsıza bakmış, yenildiğini ve artık esir olduğunu görmüş ve ona şöyle demiş:

"Bak işte yakalandın açgözlü hain!"

"Evet, seni düzenbaz" diye yanıtlamış onu hırsız.

"O zaman orada kal ve öl" demiş keşiş, "bu kadar ahmağın parasını aldıktan sonra onları koruyamayacağımı mı sandın?"

"Bu bezginlik ve bitkinlikle" demiş hırsız, "koruyamayacağını zannediyordum."

"Seni aptal!" diye sertçe yanıtlamış onu keşiş "onları düşürdüğüm ağın ve kurduğum tezgahın, yere bakan yüzümdeki ihtiramdan, biraz gözyaşından, birkaç ah çekmeden, biraz eğilip bükülmekten, dua ederken geçirilen birkaç saatten ve keşiş cübbemdeki yamalardan ibaret olduğunu görmüyor musun?" Hırsız kaçmayı başaramamış ve düştüğü çukurda bütün gece kalmış. Gün ağarınca keşiş

görevlilere haber vermiş ve onlar da genç adımı alıp idam etmeye götürmüşler.

Keşiş aslında, hemen devamında bir boşluk olan derin bir çukur kazmış ve tuzak kurmuşmuş. Üzerine basanın ağırlığıyla içine düşeceği bu deliği, kilisedeki bir örtüyle kapatmışmış. Hırsızdan kaçarken kendisi onun üzerine basmamaya dikkat edip yanından geçmiş; ancak hiçbir şeyden haberi olmayan ve ihtiyatlılık da göstermeyen hırsız, keşişin görünmeyen bir silah hazırladığını fark etmeden, gerçekten teslim olduğunu sanıp tuzağa düşüvermiş.

Sh:257-259

SÜLVÂNÜ'L-MUTA Fİ 'UDVÂNÎ'L-ETBA'DAN ÖZDEYİŞLER

Muhammed bin Ebi Muhammed bin Zafer es-Sıkılli'nin **Sülvânü'l-muta fi 'udvâni'l-etba'**daki pek çok özdeyiş arasında aşağıda okuyacaklarınızın, derinlikleri, ağırlıkları ve zamana dayanıklılıkları nedeniyle özel bir yere sahip olduğunu söyleyebiliriz. İbn Zafer'in felsefi bakışma kısaca göz atabilmeniz için bazı özdeyişleri bir araya getirdik.

- Bir konuya belirsizlik hâkimse, kendini Allah'ın ellerine bırak. Çünkü kaderin hakimi O'dur.
- Kim ki talan yoluyla zengin olmuştur, kazandıkları heba olacaktır; **kalleşlikle hüküm süren kovulacak;** günahkâr olanın orduları yenilecek ve zorbalığın düğümleri bir bir çözülecektir.
- Öğüt zekânın aynasıdır. Bu yüzden, eğer birinin yeteneklerinin sınırlarım öğrenmek isterseniz, ondan öğüt isteyin.
- Her günahkâr kendisi için aradığı affı bulacaktır ama adaletsiz olanın sevincinin bozulması kaçınılmazdır.
- Kendini adaletsizliğe gömenin gelişmesi mümkün değildir. **Kötü niyet yoluyla güçlenen ayakta kalamayacak, şiddet yoluyla tahta geçen hüküm süremeyecektir.**
- Bilginin tohumlarını her kim ekerse, semeresini alacaktır. Bilgeliğin yansıması, alçakgönüllüğün göstergesi, temkinliliğin ve açgözlü olmayan bir kalbin sembolü olan özveri, kişiyi zafere ulaştırır.
- Kendini zevk içinde unutan ve fırsatların kaçmasına izin veren kral, asla devlet işlerinde başarılı olamaz.
- **Prenslerinin görüşlerinin, danışmanlarınınkinden üstün olduğuna inanan kral büyük bir hataya düşmüş demektir.** Eğer bilge ve inançlı bir danışmana -hiçbir neden göstermeksizin- sürekli ters düşmek gibi kötü bir alışkanlık edinirse hüküm sürmeye devam edemeyeceği aşikârdır.
- Ruhun karşı konulmaz güdülerinden biri de, şartların değişmesine yönelik arayışıdır. Değişim kişiye, çoğunlukla içinde bulunulan koşullar aracılığıyla ulaşır ama açgözlülük sonucunda da yozlaşmaya dönüşür. Bir değişimi hedefleyip, hiç sorun etmeden başka bir diğerine geçen kişi, başlangıç noktası ve hedef arasındaki en uygun koşulları elde etmeye çalışmak zorundadır; tabii eğer başarılı olmak istiyorsa.

- ***Gerektiği şekilde beslemez ve barındırmazsanız hemen size sırtını dönecek ve sizinle kavgaya tutuşacak üç tür yaratık vardır:***

  Krallar, yazarlar ve hayırseverler.

- Nasıl mıknatıs demiri kendine doğru çekerse, sabır da başarıyı kendine doğru çeker. Sabredin; sonunda zafere ulaşacaksınız.

- Ancak bir insanın sabrını ve cesaretini sınadığınızda, onun zihninin değeri konusunda bir fikir edinebilirsiniz.

- Açgözlülük bütün günahlar içinde en iğrenç olanıdır. Hırs, onu vücuda getiren babasıdır. Haksızlık ise doğumuna neden olduğu çocuğudur. Başkalarının sahip olduklarını elde etme arzusu kardeşi; kölelik ise yol arkadaşıdır...

- Kulaklarınız siz orada olmadığınızda bir adamı tanımanızı sağlamıyorsa, yüz yüze geldiğinizde, gözleriniz de işinize yaramayacaktır.

- Bir insanın zihninde yatanların iyi mi, yoksa kötü mü olduğunu anlamak istiyorsanız öğüdünü isteyin. Size verdiği öğüt gerçek kişiliğini ortaya koyacaktır.

- Yüce bir ruh, ne gibi bir yanlışlık yapmış olursa olsun, iyilik borcu olduğu birine şükranlarını sunmayı asla unutmaz.

- Size daha önce yardım etmiş olan biri sonradan size sırt çevirir ve hatta size zarar verirse ona düşman olmayın. Ona ilgi göstermeye ve minnet duymaya devam edin. Bu tavır, sizin şefaat dilemede daha güçlü bir tarafta olduğunuzu gösterecektir.

- Dürüst danışmanlar, kendisi yüce gönüllülükle bağışta bulunmadığı sürece krallarından iyilik dilemezler; aksi takdirde başarısızlığa uğrayacaklar ve onların yerine dalkavuklar yükselecektir.

- İnançlı ve uzağı gören danışmanlarınız arasında, en çok dikkat gösterilmeyi hak edenler güvenlikleri ve zenginlikleri size bağlı olanlardır. Her kim kendini sizin çıkarlarınızdan ayrı tutarsa, bilin ki sizin için savaşırken de, önce kendine hizmet edecek, önce kendini düşünecektir.

- İkiyüzlülük, sadece dar görüşlü zihinleri aldatabilecek bir seraptır; onu fark edebilenlerden hiçbir şeyi saklayamaz.

- Özgür bir adamı özgürlüğünden yoksun bırakacak iki şey vardır: **Sadakat yeminine ihanet etmek ve bir sırrı açığa vurmak.**

- İlk görüşte âşık olursanız tökezleyip düşebilirsiniz.

- Kararsızlık, sıradan bir zihnin işaretidir, yüce bir ruhun değil.

- Hükümdarlarına rahatsız edici önerilerde bulunan danışmanlar, kendilerine karşı tepki gösterildiğinde şikâyet etmemelidirler.

- Aptallık, bilginin doğru yolu aydınlatmasını engelleyen bir örtüdür.

- Arzu sizi başkalarına bağımlı kılar ve köleleştirir. Ona teslim olanlar dünyevi mallarının köleleri haline gelirler ve daha fazlasına ihtiyaç duyanlar, en büyük yükü sırtlanmışlardır.

- Güvendiğiniz, size sadık olan ve yakınlığınızı hak eden dürüstlük ve sadâkat herkes tarafından övülür ve onaylanır.

- **Zenginlik su gibidir. Bir kapı açıp fazlasının akmasına izin vermeyen kişi içinde boğulur.**

Sh:5-9

İBN ZAFER: KISA BİR BİYOGRAFİ

Kısa boylu, biçimsiz ve çirkin bir adam olan Ebu Abdullah Muhammed bin Ebı Muhammed bin Zafer es-Sıkıllî el Mekki, 1104 yılında Sicilya'da doğdu; ancak yaşamını geçindirecek paranın ve politik bir sığınağın peşinde bir göçebe olarak, çoğunluğu hiç de konuksever olmayan Arap başkentlerinde yaşadı. Şanssız bir adamdı; bilgeliği ve sadakati, hizmetine sunduğu iktidarlar tarafından çok nadiren takdir gördü.

"Sicilyalı Göçebe"nin seyahatlerinin tam bir kronolojisini saptamak oldukça güçtür. Norman hâkimiyeti altındaki Sicilya'da doğan İbn Zafer'in, atalarının kenti olan Mekke'de yetiştiği ve eğitim gördüğü zannediliyor; ismine sonradan eklenen **"El- Mekki"** de buna işaret ediyor. Daha kesin olan bir bilgi ise geçici olarak Mağrip'e yerleştiği ve Normanların El-Mehdiya kentini ele geçirmelerinin ardından, doktrinsel olarak, tam zıt bir ortama sahip olan Fatımi Mısırı'nı ziyaret ettiği yönünde. El- Medresetü'l-Asrûniyye'de bir öğretmenlik pozisyonu edinen İbn Zafer, 1150 yılı civarında, Suriye'nin Halep kentine sığındı. Ayrıca Safi el-Din'in himayesine girerek, Nureddin Mahmud Zengi'nin (1146-1174) sarayında üst düzey bir memuriyet elde etti. İç savaşın patlamasıyla, İbn Hajar olarak da bilinen Emir Ebû Abdullah Muhammed b. Ebû'l-Kasım el-Kureşî'nin himayesinde güvenli bir yaşam sürdüğü Suriye'den ayrılmak ve Sicilya'ya dönmek zorunda kaldı. Çok kısa bir süre sonra Mısır'a gitmek üzere Sicilya'yı terk eden İbn Zafer, en son olarak, 1170 veya 1172 yılında yoksulluk içinde öleceği Suriye'nin Hama kentine yerleşti.[1]

Başından geçen bütün talihsizliklere karşın İbn Zafer, Arap-Müslüman dünyasında başına gelen görece ilgisizliklere tam bir tezat olacak şekilde, kendisinden sonra gelenler kadar kendi çağının tarihçileri tarafından da oldukça büyük bir saygı gördü. İbn Zafer'i kişisel olarak tanıyan İmadedin el-Isfahani, onu **"muazzam bir dahi"** olarak tanımlamıştı.[2] Büyük coğrafya bilgini Yakut el-Hamavi, İbn Zafer'e **"hassas bir dilbilimci"** diyordu.[3] Tarihçi Şemseddin Muhammed el-Dhahabi, **"parlak bir düşünür"** olarak değerlendirmiş[4]; büyük

---

1 İbn Zafer'in seyahatleri üzerine, bkz. ***Yaqut al-Rumi, Kitab Irslmd al-'Arib ila Ma'rifat al-Adib*** (Entelektüel Rehber ve Yetkin Öğrenme Kitabı), Volüme VII, Kahire, Matba'at al Hindiyya, 1925, s. 102; ve Amari age. volüme I, s. 23-28.

2 Amari, age.

3 Yakut el-Rumi, age. s. 102.

4 Al-Imam Shams al-din Muhammad ibn Ahmad ibn 'Uthman al-Dha- habi, Sııat a'lam al-Nubala (En Asil Bilginlerin Biyografisi), Cilt 20, Beyrut, Mu'assasat al-Rigala, 1985, s. 522-523.

tarihçi İbn Hallikan ise **"mükemmel bir akademisyen"** sözleriyle övmüştür.[5] İbn Zafer'e verilen üstünlük payeleri arasında Hüccet el-Din (dinin kanıtı), Şems el-Din (dinin güneşi), Cemal el-Din (dinin güzel yüzü), Burhan el-Din (dinin delili), Hüccet el-İslam (İslamın kanıtı) ve Cemal el-İslam (İslamın güzel yüzü).[6] **Bütün bu övgü ve sitayişlere karşın İbn Zafer, yaşadığı dönemde büyük bir yoksulluk ve sefalet çekti; 1700'lü yıllardan sonraysa, 300 yıl boyunca neredeyse tamamen unutulacaktı.**

İbn Zafer'in edebi mirası

Çok azı bugüne ulaşabilmesine karşın (bunlardan biri de *Sülvânü'l-muta'dır)* toplam otuz iki kitaplık edebi mirasıyla İbn Zafer gerçekten müthiş bir yazardı.[7] İnanılmaz derecede çok yönlü bir birey olan İbn Zafer, hem dini hem de seküler (laik) olmak üzere birçok farklı öğrenim dallarında ustalığa sahipti: Teoloji (Dinbilim), medeni hukuk, ahlak felsefesi, İslam hukuku, tarih, filoloji ve pedagoji. Bunların da ötesinde, İslam öncesi ve sonrası Arap tarihi; peygamberler tarihi, din edebiyatı, İran edebiyatı ve tarihi ile Musevi ve Hıristiyan kutsal kitapları konularında da çok büyük bir uzmandı. Önemli bir tefsir alimi, şair, dilbilgisi uzmanı ve edebiyatçı olarak kabul ediliyordu. *Sülvânü'l- muta* okunduğunda görebileceği gibi İbn Zafer'in entelektüel birikimi, Arap Kimliğine duyduğu güçlü bağlılığa ve inanmış bir Müslüman olmasına karşın, Dar ül-îslam'm[8] kültürel ve politik çerçevesinin çok daha ötesine ulaşmıştır.

Onun görüşleri, evrensel bir cazibeye sahipti.

Sh:22-25

Kaynak: Muhammed bin Ebi Muhammed bin Zafer es-Sıkılli, Adil Hükümdar, Joseph A. Kechichian - R. Hrair Dekmejian, Çeviren: Barış Doğru, Kitabın özgün adı: The Just Prince, Kırmızı Kedi Yayınevi, 2009, İstanbul

---

5 Abu al-'Abbas Shams al-Din Ahmad ibn Muhammad Abu Bakr ibn Khallikan, VVafayat al-A'yan wa Anba' al-Zaman (Seçkin İnsanların Biyografileri ve Yolgösterici Çağdaşlarının Tarihleri). 4. Cilt, Kahire, Maktabat al-Nahda al-Misriyya, 1948, s. 29.

6 Amari, age. cilt I, s. 39-40.

7 Age. s. 39-40; ayrıca bkz. Arie, age. S. 1-4; Rizzitano, age. s. 970.

8 Dar ül-İslam: İslam Dünyası, ç.n.

UNUTULANLAR DIŞINDA YENİ BİR ŞEY YOK / OSMAN PAMUKOĞLU PAŞA

"VATAN SAĞOLSUN"
diyenlere ithaf edilmiştir

وَإِمَّا تَخَافَنَّ مِن قَوْمٍ خِيَانَةً فَانبِذْ إِلَيْهِمْ عَلَى سَوَاءٍ إِنَّ اللّهَ لاَ يُحِبُّ الخَائِنِينَ

Ve immâ tehâfenne min kavmin hiyâneten fenbiz ileyhim alâ sevâin, innallâhe lâ yuhıbbul hâinîn(hâinîne).

"Eğer bir kavmin hiyanetinden endişe edersen, hemen doğrudan doğruya antlaşmayı bozduğunu kendilerine bildir; çünkü Allah hainleri sevmez."

[Enfal, 58]

إِنَّ اللَّهَ يُدَافِعُ عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ خَوَّانٍ كَفُورٍ

İnnallâhe yudâfiu anillezîne âmenû, innallâhe lâ yuhıbbu kulle havvânin kefûr(kefûrin).

"Allah iman edenleri savunur, korur. Hainlerin, nankörlerin, azgın kâfirlerin hiçbirini sevmez."

[Hacc, 38]

***

Necip Fazıl Kısakürek

"Gittiler, bana dünyam, birden bire boş geldi"
"Seçilmiş oldu eşyam, odalarım loş geldi"
"Gözlerim müebbette, günü gelir elbette"
"Gelir, melek nöbette, safa geldi hoş geldi"

Batman'da şehit olan ŞEHİT POLİS **Muhammet Onur Demir** İÇİN TÖREN DÜZENLENECEK

Genç polis memurunun cenazesi bugün [09. 08. 2015] 11.00'de Sivas Emniyet Müdürlüğü önünden düzenlenecek törenin ardından Ulu Cami'de öğle namazına müteakiben kılınacak cenaze namazıyla birlikte Yukarı Tekke Mezarlığı'nda bulunan polis şehitliğinde defnedilecek.

****

Ya Rabbîm! Eyvâh...

"Muhammed"in "Onur"u toprağa verildi.
Fakat "Allah'ım "Muhammed"in [sallallâhü aleyhi ve sellem] "Onur"unu koruyacağına dair sözün vardı.
Demiştin "vallâhu ya'sımuke minen nâs"

يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِن رَّبِّكَ وَإِن لَّمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ إِنَّ اللّهَ لاَ يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

Yâ eyyuhâr resûlu bellıg mâ unzile ileyke min rabbike ve in lem tef'al fe mâ bellagte risâletehu vallâhu ya'sımuke minen nâs(nâsi) innallâhe lâ yehdîl kavmel kâfirîn(kâfirîne).

"Ey şanlı Resul sana rabbından her indirileni tebliğ et, etmezsen onun risaletini eda etmiş olmazsın, Allah seni insanlardan koruyacak, emin ol Allah kâfirleri muradlarına erdirmeyecek"

http://www.iha.com.tr/haber-polis-memuru-muhammed-onur-demir-sehit-olacagini-hissetmis-486235/

GÜNÜMÜZDEKİ GÜZELLİK VE AŞK DİNİNİN ARKA YÜZÜ

“Ahir zaman alâmeti, bizden sonra her köşede bir şeyh çıkacak”
“Onların gittiği yola şeytan dahi gitmeyecek”
Gavsü’l ’â’zam İhramcızâde İsmail Hakkı Toprak
kaddesellâhü sırrahu’l azîz Efendi

Yeni tip dinler.

“Allah her şeyde”

“Allah Teâlâ’yı sevmede neyi seversen sev ”de karar edenler.

“Kul olmada”

“Elçisini sevme neyi seversen sev” diyenler.

Yanında

“Sev, seviş,”

“Aşık oldun mu”

“Aşk var mı”

…

Kendini de sevebilirsin;

Tanrı gibi.

Bu hepsinden kolay,

Tapan tapılan bir.

Hesap alan, hesap veren..

Bir.

…

Hayvan sevmek mi?

Bu daha güzel.

Hayvan sevgisi….

Tanrılığı yaşamak gibi,

İçinde hissedersin.

İnanmıyorsan

Hayvanseverlere sor..

Kendilerini tanrı gibi hissederler.

….

Dinsizde olabilirsin

Özgürlüğün tam kendisi.

özgürlüğüne

sınır bile koymazsın.

Dinin kurucusu/koruyucusu

Kendisi

…

Günah …

Üzülmene gerek kalmadı.

Bir hastalık tipi uydur.

Yetişir sana hemen psikoloji..

Freud'un çömezleri senin için bir kuram bulurlar,

günahın yoktur, olağan durum vardır.

…

İşi biraz daha ilerlet

Eline-diline aşk'ı ve türevlerini al.

İçine sığmaz, dışarıda bir kavramın da kalmaz.

Tanrı bile içinde eriyip gider.

…

Çıktığın yol "Yeni Din"

Uçuşan ziyalar

seni artık bulmaya başladılar

Birde arkadaşın nurlu zatın olur.

Ah o nurlu zâtlar.

Çarparlar,

Onlar seni sıfırla çarparlar.

Yeni dinin kurucusu nurlu ziyalı zatlar.

Çirkinlerden kaçıp durdun,

Seni avlayan ise nurlu zatlar

Yıllardır çirkin tanırdın

Onlar aslında İblisânlar.

Şimdi kendine sorup duruyorsun.

Biz bu şeytanı çirkin bilirdik

Bunlar çok güzel …

İblis diyorsun.

O neme nem bir şey

Yok yok, güzellik ile ne ilgisi olabilir.

…

Dermiş ki, İblis

Ben yıllardır kendimi çirkinliğin arkasında

Sakladım, şimdi de

Öyle bilsinler.

Onlar güzel olduğumu bilselerdi

Tuzaklarıma nasıl kanarlardı.

İnsan bu, çirkini sevemez.

Güzelin meftunu.

…

Ben niçin çirkinliği kendime yakın tutayım ki,

Tanrım bile çirkinliği kabul etmiyor.

Ben çirkin değilim

Nurlu bir ziyayım,

Nicelerini bu ziyamda erittim.

Yoksa benimle arkadaş olurlar mıydı?

Evet, bana taptılar.

Her yeni dinin kurucusuyum,

Güzeller vurgunuyum

Güzeller varken çirkini ne yapayım.

Hiç duydunuz mu çirkine ağıt yakan,

Ama güzelin için ağlayanı çok olur.

…

İnsanlar "Güzel" diyorlar…

Ama hangi güzele.

Sanırsınız ki, "güzelim güzelim", diyenlere

içiniz yanar

Ağlayanlarla ağlarsınız,

üzülürsünüz.

Ağladığınız güzellerin nüktesinde

İblis için dökülen ağıtlar dolu

unuttunuz..

…

Doğru bu da olsa

duyduğunuzda artık içiniz burkulmaz.

İnanamazsınız.

Çünkü İblisi hep çirkinliğin arkasında

Düşündünüz durdunuz…

Fakat o güzelliğin kendisi

çirkin de değil.

….

Yine unuturuz.

İblis Allah Teâlâ'ya olan aşkından vazgeçmemiş...

İblis nasıl çirkin olabilir ki, yıllarca meleklere reislik etmiş.

Melekler çirkin değiller ki.

Bir çirkinin arkasında yıllarını verebilirler miydi?

…

İblis'i günahları çirkinleştirdi

Şeytan oldu dediler.

Günahlar insanı çirkinleştirmiyor,

Neden iblisi çirkinleştirsin ki.

…

Güzel meftunuyum

Diyenlerin güzeli ne idi?

Dünya karanlık

Karanlığın içinde çirkin yok ki, güzelllik olsun.

Hepsi nurlu ziyanın aksine bağlı olan görüntüler.

O zaman çirkinlik ve güzellik

bir mi?

…

Bunların içinden çıkış nedir?

…

Kulluk.

İblisin şeytan olması

güzellik yüzünden değil

kulluk kısmından gelmiştir.

Secde et denildi,

Kazancın yaptığın ettiğin ile bilinir,

Kulluğun isteniyor.

“Olmaz benim aşkım var

çok yüce bir aşk”

“Çıkmaza düşen aşk

güzellikle idi”

Güzellik balçığa kulluk edebilir mi?

….

Nurlu ziya aşk’ıyla isyan etti.

Kara balçık ekşi ekşi kokarken

Nurlu ziya secde edebilir mi?

Nurları kıvılcımlar ata ata alâimi semâ oldu.

…

Aşkın belâlı yolu ziyalı nur la

Çirkinlikle değil, şeytanî

…

Nasihat eden dedi ki,

aldatan değil, aldanmanla hatalısın.

Çirkini görünce için burkulur kaçınırdın.

Neden güzele aşık oldun.

Güzeli içine çeken tuzak olduğunu neden unuttun.

…

Sonradan anlasan da

ya boğulmuş ya da kovulmuştun.

….

Kaos,

Çirkinliği emniyetli bul.

Güzelle çirkin yanyana duramaz ki.

çirkinliğin içindeki güzelliği bul..

Çok zor.

olur.

….

“ Allah güzeldir güzeli sever”

Ne demek?

Bu güzellik, bizim anladığımız gibi mi?

-Tanrısaldır

bunu bilmekte gerekli değil…

Bu güzellik yaratıcın yaratış güzelliğidir

ki çok farklı bir şey.

Ayrıca güzel olmak başka tatlı olmak başka.

64 Yazılar

…

Güzelin tehlikesi çok;

çirkinin ise hiç yok.

Çirkinin güzelliğinde ..

bulursan o güzelliği

güzelliğin aslıda yolunu bulacak..

O zaman

Güzellik nefsin hoşuna giden mi

Kör kuyunun içinde mi?

Bileceksin

…

Ey Güzel ve aşk diniyle çarpılanlar…

Güzelliğe denecek bir sözümüz yoksa da.

Fakat peygamberiniz İblis

…

Ağır oldu.

…

Kulluk

Benim peygamberimin dini

Geceleri sabaha kadar kulluk ederdi.

…

Ey aşk ehli

eskilerin dediği ışk ehli olsanız da,

Nurlu ziyânın peşinden ayrılma zamanınız

gelmedi mi?

Not: Günümüzde Allah Teâlâ katında tek geçerli zikir "Lâ ilâhe illa'llâh Muhammedü'r rasülüllâh" kaldı. Bunun dışındakiler, içindekiler için değildir. Her ne kadar içindeyiz deseler de.

İhramcızâde İsmail Hakkı

LEONARDO DA VİNCİ'NİN YAZILARINDAN

Hzl: Augusto Marinoni,
Çeviren: Kemal Atakay

Önemli Not: Okunması gereken kitaplardan olduğunu düşünüyoruz. Kitabın kısmî içeriğine kolayca ulaşıp bilgi sahibi olmak isteyenlere yardımcı olmak ve düşünce bütünlüğüne yardımcı olsun diye konular [Olabildiği kadar] birer başlık altında toparlanmaya çalışılmıştır. Bu şekilde Leonardo Da Vinci'nin fikir hayatına daha iyi bakma imkânı ve okuyana kolaylık olması düşünülmüştür.

Orijinal tercüme eserden seçtiğimiz konular, başlıkları DÜŞÜNCELER-MASALLAR-HAYVAN KİTABI-KEHANETLER-NÜKTELER-ÖNSÖZLER başlığı altındaki kısımlardır. Esere sahip olanlar yerlerini kolayca bulabilir. Numaralar alıntı kaynak ile birebir örtüşmektedir. (hzl)

AKIL İMANDAN ÖNCE GELİR

10 . Masal: [Fare ile Gelincik]. Gelincik, küçük yuvasındaki fareyi kıstırmış, sürekli gözetimi altında tutarak teslim olmasını bekliyor ve küçük bir delikten farenin içinde bulunduğu büyük tehlikeyi gözlüyormuş. Bu arada, kedi gelip birden gelinciği yakalamış ve oracıkta yutuvermiş. Bunun üzerine fare, birkaç fındığını Jüpiter'e adak olarak sunmuş, onun ilahi gücüne elinden geldiğince şükretmiş ve daha önce yitirdiği özgürlüğe kavuşmak için deliğinden dışarı çıkmış; ama kedinin pençeleri ve dişleri, hemen o özgürlüğü yaşamıyla birlikte elinden alıvermiş.

**

CEVİZ AĞACININ SAKLADIĞI SIR

80. Kehânet: İçlerinde Birçok Hazine Olan Sandıklar Üzerine. Ceviz ağaçlarının, ağaçların ve öteki bitkilerin içinde çok büyük hazineler bulunacak, orada gizli duran.

**

DİN BEZİRGÂNLARI

**

11. Düşünce: Ve birçokları gözboyamaların ve sahte mucizelerin ticaretini yapar, saf halkı aldatırlar; aldatmacalarını bilen birisi ortaya çıkacak olursa da, onu cezalandırırlar.

**

113. Kehânet: Keşişlerin Kiliseleri ve Yaşadıkları Yerler Üzerine. Birçokları, işlerini, yorucu uğraşlarını, hem geçim, hem üstbaş olarak yoksulluklarını bırakıp, bolluk içinde ve görkemli binalarda yaşamaya başlayacak - bunu, Tanrıya yakın olmanın aracı gibi göstererek.

**

38. Kehânet: Çok Eskiden Ölmüş Olan Azizleri İçin Yaşayan Keşişlerin Dini Üzerine. Ölmüş olanlar, bin yıl sonra, başka birçok yaşayanın geçim kaynağı olacaklar.

**

76. Kehânet: Azizlerin Resimlerine Tapma Üzerine, insanlar, işitmeyen insanlara konuşacaklar; gözleri açık olacak, ama görmeyecekler; başkalarıyla konuşacak, ama karşılık alamayacaklar; kulakları olup işitmeyene yakaracak, kör olana mum yakacaklar...[Kehanet, sonradan yırtılmış olan yaprağın alt kenarında devam ediyordu. Okunabilen sözler şöyle: “sağırlara... büyük -ile... kral” (“« sardı... can gra... re”).]

**

111. Kehânet: Ayini Yöneten Rahipler Üzerine. Birçokları, uğraşlarını yerine getirmek için, son derece pahalı giysiler giyecekler; bu, ayin giysileri örnek alınarak yapılıyormuş gibi görünecek.

**

112. Kehânet: Günah Çıkaran Keşişler Üzerine. Mutsuz kadınlar, özgür iradeleriyle, erkeklere bütün cinsel arzularını, utanç verici ve son derece gizli eylemlerini ifşa edecekler.[Metnin ilk biçimi şöyledir: Cinsel arzular içindeki kadınların kendileri ve başka erkeklerle yaptıklarını bilmek isteyen pek çok kişi olacak; biçare kadınlar, bütün gizli, utanç verici eylemlerini ortaya döküp, sefillikleri ve bayağılıklarıyla ödüllendirecekler onları dinleyenleri. Sonra bu metin silinmiş, onun yerine yaprağın kenarına yukarıda aktardığımız biçim yazılmıştır.

**

114. Kehânet: Cenneti Satma Üzerine. Büyük kitleler, asla kendilerinin olmamış olan ve kendi tasarrufları dışındaki son derece değerli şeyleri, o şeylerin sahibinin izni olmadan açıkça ve rahatlıkla satacaklar ve adalet bunu engellemeyecek.

**

115. Kehânet: Gömülmek Üzere Götürülen Ölüler Üzerine. Ey budalalıkları insanoğlunun, ey göz alıcı çılgınlıklar! Sıradan insanlar, görme yetisini hepten yitirmiş olanların yolunu aydınlatmak için pek çok mum taşıyacaklar. [Metnin ilk kısmı (“Ey budalalıkları insanoğlunun, ey göz alıcı çılgınlıklar!”) sonradan, kehanetin sonuna yazılmış, ama yanına şu uyarı eklenmiştir: “Bu iki sövgü sözü, tümcenin başına alınmalı.”]

**

135. Kehânet: Cenaze Törenleri, Tören Alayları, Fenerler, Çanlar ve Katılımcılar Üzerine, insanlara, onların haberi olmaksızın, çok büyük payeler verilecek, şaşaalı törenler düzenlenecek.

**

136. Kehânet: Yaygın Olan Üzerine. Çaresizin biri pohpohlanacak; onu pohpohlayanlar, o çaresizi aldatan, soyan ve öldüren kişiler olacaklar her zaman.

**

94. Düşünce: Bütün hayvanlar acı içinde, göğü yakınışlarla dolduruyor; ormanları yok ediyor, dağları kazıp açıyorlar ürettikleri madenlere el koymak için. Ama Tanrıya övgüler düzen bu kişiler için, vatana ve insan soyuna büyük bir şevkle zarar veren bu kişiler için daha aşağılayıcı ne söyleyebilirim ki?

**

7. Nükte: Nükte [Çamaşırcı Kadın ve Rahip], Kadının teki çamaşır yıkıyormuş ve soğuktan elleri kıpkırmızı kesilmiş; oradan geçen bir rahip, hayretle bu kırmızılığın nereden kaynaklandığını sormuş; kadın ona: "Altımda ateş var, o yüzden böyle oluyor," demiş. Bunun üzerine rahip, onu rahibeden çok rahip yapan organına el atmış, kadının yanına yaklaşıp tatlı ve yumuşak bir sesle rica etmiş: "Hatırım için, şu mumu ucundan yakabilir misin?"

**

17. Kehânet: İnsanlar, en korktukları şeyin peşine düşecekler.

Yani, çaresizliğe düşmemek için çaresiz olacaklar.

**

ERDEM

111. Düşünce: Bazıları vardır ki, yiyecek için bir geçit, dışkı artırıcısı ve kenef doldurucusundan başka adla adlandırılmamaları gerekir, çünkü onların eliyle –dünyada farklı görünse bile– hiçbir erdem hayata geçirilmez, çünkü onlardan geriye dolu keneflerden başka şey kalmaz.

**

53. Düşünce: Kıskançlık düzmece suçlamalarla, yani karaçalmayla yaralar; bu da erdemi ürkütür.

**

72. Düşünce: Yitirilebilen şeye zenginlik denmez. Gerçek mülkümüz ve sahibinin gerçek ödülü, erdemdir. Erdemi yitirmek olanaksızdır, yaşam bizi bırakmadıkça, bizi bırakmaz o. Malı mülkü ve dışsal zenginliği ise, her zaman korkarak tut elinde; bunlar çoğu zaman onları yitiren sahiplerini aşağılanma ve alayla baş başa bırakırlar.

**

FITRAT

108. Düşünce: Sana kulluk ederim Tanrım, önce doğal olarak sana duymam gereken sevgi yüzünden, ikinci olarak da insanların yaşamlarını kısaltmayı ya da uzatmayı bildiğin için.

**

16. Düşünce: Deneyden onda olmayan şeyi bekleyen kişi, akıldan uzaklaşmış olur.

**

41. Hayvan Ktb: Alep Balığı. Alep, suyun dışında yaşamaz.

**

43. Hayvan Ktb: Kuğu. Kuğu, hiç lekesiz, bembeyazdır ve ölürken tatlı bir ezgi söyler, bu ezgi yaşamını sonlandırır.

**

GELECEKTE OLACAKLAR HAKKINDA

100. Kehânet: Dişi Domuzlardan Yapılan Sucuklar Üzerine. İtalyan kadınlarından büyük bir bölümünün hem göğüsleri kesilecek, hem yaşamlarına son verilecek.[Kehanetin devamında, silinmiş olan şu söz yer alır: “bedenlerinde küçük yavruları olduğu halde” (“elle avendo ipiccolifigglioletti in corpo”).]

**

108. Kehânet: Batan Gemiler Üzerine. Cansız dev gövdelerin, dizginsizce, kalabalıklar halinde insanları yaşamlarının yok oluşuna sürükledikleri görülecek.

**

119. Kehânet: Ognisantının Boşaltılması Üzerine. Birçokları evlerini terk edecek, varını yoğunu yanında götürecek ve yaşamak için başka ülkelere gidecek.

**

161. Kehânet: Ot Biçme Üzerine. Sayısız yaşam sönüp gidecek ve yeryüzünün üzerinde sayısız delik oluşacak.

**

162. Kehânet: On Yılda Bir Gövde Yapıları Değişen İnsanların Yaşamı Üzerine. Ölen insanlar, kendi bağırsaklarının içinden geçecekler.

**

5. Kehânet: İnsanların başına öyle amansız bir hastalık gelecek ki, kendi tırnaklarıyla kendi etlerini parçalayacaklar.

Uyuz.

**

10. Kehânet: Öyle bir kuşak gelecek ki, insanlar birbirlerinin konuşmasını anlamayacaklar.

Yani, bir Türkle bir Alman.

**

87. Kehânet: Kav Üzerine. Taş ve demirle, daha önce görülmeyen şeyler görülür hale gelecek.

**

88. Kehânet: Yenen Öküzler Üzerine. Çiftçiler, kendi işçilerini yiyecekler.

**

89. Kehânet: Yatağı Toplamak İçin Dövme Üzerine. İnsanlar öyle nankör hale gelecekler ki, onları hiçbir bedel almadan ağırlayanı sopalarla dövecekler; öyle ki, iç organlarının büyük bir bölümü yerlerinden uğrayacak ve gövdesine dolanacak.

**

91. Kehânet: Şehirlerin Surlarının, Hendeklerinin Suyunda Yansıması Üzerine. Büyük şehirlerin yüksek surlarının, hendekleri içinde altüst oldukları görülecek.

**

103. Kehânet: Hiçbir Rengin Ayırt Edilemediği Gece Üzerine. Öyle bir an gelecek ki, renkler birbirinden ayırt edilemeyecek; tam tersine, hepsi siyahın niteliğine bürünecek.

**

104. Kehânet: Kendiliklerinden Asla Kimseye Zarar Vermeyen Kılıçlar ve Mızraklar Üzerine. Kendi başına uysal ve zararsız olan, kötü yoldaşları aracılığıyla korkunç ve yabanıl hale gelecek ve büyük bir acımasızlıkla birçok kişinin yaşamını elinden alacak – inlerinden çıkan ruhsuz bedenler bu kişileri savunmasa, daha da çoğunu öldürürdü.

Yani, demir zırhlar.

**

1. Kehânet: Aslan soyunun, tırnaklı pençeleriyle toprağı açtığı ve oluşan derin çukurlara buyruğundaki öteki hayvanlarla birlikte kendini gömdüğü görülecek.

**

2. Kehânet: Topraktan karanlıklara bürünmüş hayvanlar çıkacak, beklenmedik biçimde insan soyuna saldıracaklar ve insan soyu, vahşi ısırıklarla kanı dağılıp saçılarak, onlar tarafından yutulacak.

**

3. Kehânet: Gene: İğrenç kanatlı tür havada süzülecek, insanlara ve hayvanlara saldıracak, çığlıklar arasında onlarla beslenecek: Karınlarını kırmızı kanla dolduracaklar.

**

4. Kehânet: Parçalanmış etlerden kanın çıktığı, insanların üstünde çizgiler halinde aktığı görülecek.

**

6. Kehânet: Bitkilerin yapraksız kaldığı ve ırmakların akışlarını durdurduğu görülecek.

**

7. Kehânet: Denizin suyu dağların yüksek doruklarından yukarı, göğe doğru yükselecek ve sonra yeniden insanların evleri üstüne düşecek.

Yani, bulutlar yoluyla.

**

8. Kehânet: Delice esen rüzgârların ormanlardaki dev ağaçları Doğu'dan Batı'ya taşıdığı görülecek.

Yani, deniz yoluyla.

**

9. Kehânet: insanlar, kendi azıklarını atacaklar.

Yani, toprağa ekerek.

**

11. Kehânet: Babaların kız çocuklarını erkeklerin kösnüllüğüne bağışlayıp erkekleri ödüllendirdikleri ve geçmişteki her tür gözetimi bir yana bıraktıkları görülecek.

Kızlar evlendiklerinde.

**

12. Kehânet: İnsanlar, kuşlara dönüşmüş olarak mezarlarından çıkacak; öteki insanlara saldırıp, ellerinden ve sofralarından yemeklerini alacaklar.

Sinekler. [Sineklerin cesetlerden doğduğu varsayımına dayalı bir söz.]

**

13. Kehânet: Annelerinin derisini yüzerek, üstündeki deriyi tersyüz edecek birçokları olacak.

Toprağı işleyenler.

**

14. Kehânet: Ölülerin sözlerine kulak verenler mutlu olacaklar. iyi eserleri okuyup onlara uymak.

**

15. Kehânet: Tüyler insanları kuşlar gibi göğe doğru yükseltecek.

Yani, o tüylerin yazdığı harfler yoluyla.

**

18. Kehânet: Ayrı şeyler birleşecek ve öyle bir güç edinecekler ki, insanlara yitik belleklerini geri kazandıracaklar.

Yani, ayrı şeritlerden yapılan ve insanlara ilişkin şeylerin ve olayların anısını koruyan papirüsler.

**

19. Kehânet: Ölülerin kemiklerinin, hızlı bir hareketle, onları sallayıp atanın talihini çizdiği görülecek.

Zarlar.

**

23. Kehânet: Hayvanların derileri, çığlıklar ve küfürlerle insanları sessizliğinden edecek.

Şenlik dansları.

**

24. Kehânet: Çoğu kez, ayrışık şey, büyük birliğin nedeni olacak.

Yani, ayrışık sazlardan yapılmış olup, dokumanın iplerini birleştiren tarak.

**

25. Kehânet: Hayvanların derilerinden geçen hava, insanları sıçratacak. Yani, insanları dans ettiren gayda.

**

26. Kehânet: Dövülen Ceviz Ağaçları Üzerine. En iyi meyve verenleri en çok dövülecek, yavruları koparılacak ve derileri yüzülecek ya da soyulacak ve kemikleri kırılıp parçalanarak.

**

27. Kehânet: Heykeller Üzerine. Yazık! Ne görüyorum? Yeniden çarmıha gerilmiş Kurtarıcı.

**

29. Kehânet: Yazılarda Var Olan Dokunma Hissini Koruyan Hayvan Derileri Üzerine. İnsan, hissin giysisi olan derilerle ne kadar çok konuşursa, o kadar bilgelik edinir. [Deri, gerek canlı bedenle birleştiğinde dokunma hissinin (duyusunun) aracı olduğu, gerek parşömene dönüştürüldüğünde yazıyla insanın Düşünce: ya da hislerini bir araya getirdiği için “hissin giysisi”dir.]

**

30. Kehânet: Mayasız Ayin Ekmeğini Bedenlerinde Tutan Rahipler Üzerine. O zaman, Tanrının Bedeninin durduğu bu bedenlerden neredeyse hepsinin, açıkça, kendi başlarına dünyanın çeşitli yollarında yürüdükleri görülecek.

**

31. Kehânet: Ve otlarla beslenenler, geceyi güne döndürecekler.

İçyağı [mum].

**

32. Kehânet: Ve birçok kara ve deniz hayvanı, yıldızların arasına çıkacak.

Gezegenler.

**

33. Kehânet: Ölülerin canlıları çeşitli yerlere taşıdıkları görülecek.

Arabalar ve gemiler.

**

34. Kehânet: Birçoklarının ağzından yiyecek çekilip alınacak.

Fırınlardan.

**

35. Kehânet: Fırın Üzerine. Yiyecekleri ağızlarında olanlar, başkalarının eliyle o yiyecekten yoksun bırakılacaklar.

Fırın.

**

36. Kehânet: Satılık Çarmıha Gerili İsa Heykelleri Üzerine. Hem çarmıha gerili İsa'nın, hem şehit azizlerinin [parayla] satıldığını görüyorum gene.

**

37. Kehânet: Hastalardan Geçinen Hekimler, insanlar öyle zavallı bir hale düşecekler ki, başkalarının onların acıları ya da gerçek zenginliklerini yitirişleri üzerinden çıkar sağlamalarından hoşnut olacaklar.

Yani, sağlık.

**

39. Kehânet: Yapı Harcına Dönüşüp, Hapishane Duvarlarının Yapımında Kullanılan Taşlar Üzerine. Taşların çoğu, ateşin onları yok edeceği gün gelinceye dek, birçok insanın özgürlüğünü elinden alacaklar.

**

40. Kehânet: Meme Emen Çocuklar Üzerine. Birçok Fransisken, Dominiken ve Benedikten, başka kereler başkalarının yediklerini yiyecekler ve aylarca susacak, konuşamayacaklar. •

**

41. Kehânet: Denizin Kıyıya Attığı ve Kabukları İçinde Çürüyen İstiridyeler ve Deniz Salyangozları Üzerine. Ah, niceleri, öldükten sonra kendi evlerinde çürüyecekler, çevrelerine pis bir koku yayarak.

**

42. Kehânet: Kışın karın altında gizlenen her şey, yazın açığa çıkarılıp belirgin kılınacak.

Gizli kalamayan yalan için söylenmiştir.

**

44. Kehânet: Gömlekle Çalışan Köylüler Üzerine. Doğu tarafından karanlıklar gelip, İtalya'yı örten göğü koyu siyaha boyayacak.

**

45. Kehânet: Berberler Üzerine. Bütün insanlar Afrika'ya kaçacaklar.

**

46. Kehânet: İncelenmek Üzere. Hem ayları, hem geleneksel törenleri düzene sok, aynısını gündüz ve gece için yap.

**

47. Kehânet: Testereler Üzerine. Birçokları, ellerinde kesici demiri tutarak, birbirlerine saldıracaklar. Bu kişiler, yorgunluk dışında herhangi bir zarar vermeyecekler birbirlerine, çünkü biri ne kadar ileri atılırsa, öteki o kadar geriye çekilecek. Ama araya girecek olanın vay haline, çünkü sonunda parça parça kesilmiş kalacak.

**

48. Kehânet: İpek Çıkrığı. Acı dolu bağırışlar, keskin çığlıklar, işkenceyle soyulan ve sonunda çıplak ve kıpırtısız bırakılanların boğuk ve bastırılmış sesleri işitilecek: Ve bu, her şeyi döndüren devindirici yüzünden olacak.

**

49. Kehânet: Ekmeği Fırının Ağzına Koyup Çıkarma Üzerine. İnsanların bütün şehirlerde, ülkelerde, şatolarda, kır evlerinde ve evlerde, yeme arzusu yüzünden, hiçbir savunma olanağı olmaksızın, birbirlerinin ağzından yiyeceklerini aldıkları görülecek.

**

50. Kehânet: İşlenen Topraklar. Yeryüzünün tersyüz olduğu, karşıt yarıkürelere baktığı ve en yırtıcı hayvanların inlerini açığa çıkardığı görülecek.

**

51. Kehânet: Tohum Ekme Üzerine. O zaman, sağ kalan insanların büyük bir bölümü, sakladıkları azıklarını kuşlara ve kır hayvanlarına yem olsun diye evlerinden dışarı atacak, bu azıklarla hiçbir biçimde ilgilenmeyecekler.

**

52. Kehânet: Çamurlu İrmakların Toprakları Alıp Götürmesine Yol Açan Yağmurlar Üzerine. Gökten bir şey gelip, o göğün altında uzanan Afrika'nın büyük bir bölümünü Avrupa'ya, Avrupa'nınkini

Afrika'ya doğru sürükleyecek ve çeşitli bölgeler büyük bir çalkantıyla birbirine karışacak.

**

53. Kehânet: Tuğla ve Harç Fırınları Üzerine. Sonunda toprak, günler süren yangın nedeniyle kırmızı kesilip taşlar küle dönecek.

**

54. Kehânet: Yanan Odunlar Üzerine. Büyük ormanlardaki ağaçlar ve çalılar küle dönecek.

**

55. Kehânet: Ve Haşlanan Balıklar. Suda yaşayan hayvanlar, kaynar sularda ölecekler.

**

56. Kehânet: Zeytin Ağaçlarından Düşüp, Aydınlatan Zeytinyağını Bize Veren Zeytinler. O bize besin ve ışık verecek olan, büyük bir güçle aşağı inecek gökten.

**

57. Kehânet: Ökseyle Kuş Avlamamızı Sağlayan Kukumavlar ve Baykuşlar üzerine. Birçokları kafesi kırılarak ölecek ve karanlıktan çıkıve- ren korkunç yaratıklar yüzünden birçoklarının gözleri yuvalarından uğrayacak.

**

58. Kehânet: Kenevir Kâğıdına Dönüşen Keten Üzerine. O daha önce aşağılanmış, işkence edilmiş ve dövüle dövüle şehit edilmiş olan, saygi görüp onurlandırılacak, ilkeleri saygı ve sevgiyle dinlenecek.

**

60. Kehânet: Dövülüp Kırbaçlananlar Üzerine. İnsanlar, kabuğu soyulmuş ağaçların kabukları altında saklanacak ve elleriyle kendi kendilerine vurarak, bağıra bağıra şehit düşecekler.

**

61. Kehânet: Kösnüllük Üzerine. En güzel şeylere öfkelenecek, en çirkin kısımlarını arayıp elde ederek kullanacaklar; ama sonra zarar görüp pişmanlıkla kendilerine gelerek, kendilerine pek hayran olacaklar.

**

62. Kehânet: Cimri Üzerine. Birçokları, büyük bir çaba ve hevesle, onları hep korkutmuş olan şeyin peşine düşecek çılgınca, kötülüğünü bilmeden.

**

63. Kehânet: Yaşlandıkça Cimrileşen, Oysa Az Ömürleri Kaldığından Cömertleşmeleri Gereken Kişiler Üzerine. En deneyimli ve sağduyulu kabul edilen kişilerin, nesnelere en az gereksinme duydukları bir dönemde, onları en büyük hasislikle arayıp korudukları görülecek.

**

64. Kehânet: Çukur Üzerine. Sayıklama ya da çılgınlık, akıl hastalığı biçiminde söyle bunu. Birçokları, alındıkça büyüyen o şeyden almak için çırpınıp duracaklar. ["Kehanetler"in, dost meclislerinde ve büyük bir olasılıkla Ludovico il Moro'nun sarayında sorulmak üzere hazırlanmış bilmeceler olduğu genel olarak kabul edilir. Burada italikle verilen ilk tümce, bu görüşün açık kanıtlarından biridir.]

**

65. Kehânet: Kuştüyü Yastık Üstüne Konulan Ağırlık Üzerine. [Elyazmasında başlık ("Kuştüyü Yastık Üstüne Konulan Ağırlık Üzerine") silinmiştir.] Ve birçok gövdenin, başlarını kaldırınca gözle görülür şekilde büyüdükleri; kaldırdıkları başlarını yeniden indirince, büyüklüklerinin hemen azaldığı görülecek.

**

66. Kehânet: Bit Kırma Üzerine. Ve ne kadar çok hayvan avlarlarsa, ellerinde o kadar az hayvan bulunacak olan birçok avcı olacak; aynı şekilde, bunun tersine, ne kadar az hayvan avlarlarsa, ellerinde o kadar çok av olacak.

**

67. Kehânet: iki Kovadaki Suyu Tek İple Çekme Üzerine. Ve birçokları uğraşıp duracaklar, ama aşağı çektikleri şey, onlar ne kadar çekerlerse, karşı hareketle onlardan o kadar uzaklaşacak.

**

68. Kehânet: Bağırsağa Giren Sosis. Birçokları bağırsakları yuva bilip, kendi bağırsaklarında oturacak.

**

69. Kehânet: Domuzların Dilleri ve Bağırsak İçindeki Danalar. Ne pis şey, bir hayvanın dilinin ötekinin makatında olduğu görülecek.

**

70. Kehânet: Hayvan Derisinden Yapılan Elekler Üzerine. Hayvanların yiyeceğinin, ağızları dışında derilerinin her yerinden geçtiği ve aksi taraftan toprağa kadar nüfuz ettiği görülecek. [Bu kehaneti silinmiş iki başlık izler: Delpieno delle ocbe ile De' lumi ebe siportano innanti a morti ("Ölülerin Önünde Taşınan Mumlar Üzerine").]

**

71. Kehânet: Fenerler Üzerine. Güçlü boğaların amansız boynuzları, gece ışığını rüzgârların amansızca esişinden koruyacaklar.

**

72. Kehânet: Yataklardaki Kuştüyleri Üzerine. Uçan yaratıklar, kendi tüyleriyle insanları taşıyacaklar.

**

73. Kehânet: Takunyayla Yürürken Ağaçların Üstüne Çıkan Kişiler. Öyle büyük çamurlar olacak ki, insanlar yaşadıkları yerlerdeki ağaçların üstünde yürüyecekler.

**

74. Kehânet: Öküz Derisinden Yapılan Ayakkabıların Tabanları Üzerine. Ülkenin birçok kesiminde, insanların büyük hayvanların derileri üstünde yürüdükleri görülecek.

**

75. Kehânet: Gemiyle Yolculuk Etmek Üzerine. Büyük rüzgârlar olacak; bu rüzgârlar yüzünden, Doğu'daki şeyler Batı'daki şeylere dönüşecek; Güney deki şeyler ise, büyük ölçüde rüzgârların seyrine karışıp, uzak beldeler boyunca o seyri izleyecekler.

**

78. Kehânet: Kişiyle Birlikte Hareket Eden Gölge Üzerine. İnsan ve hayvan biçim ve şekillerinin, insanları ve hayvanları nereye kaçarlarsa kaçsınlar takip ettikleri görülecek. Ve biri ne kadar hareket ederse, öteki de o kadar hareket edecek, ama dönüştükleri farklı büyüklükler olağanüstü görünecek göze.

**

79. Kehânet: Güneşin Gölgelen ve Aynı Anda Suda Yansımaları Üzerine. Çoğu kez, bir kişinin üç kişiye dönüştüğü ve hepsinin onun peşinden gittiği görülecek ve çoğu zaman içlerinden biri, en güvenilir olanı, onu terk edecek.

**

81. Kehânet: Yatmaya Giderken Mumu Söndürmek Üzerine. Birçokları, çok acele nefes verdikleri için, görme duyularını ve çok geçmeden bütün duyularını yitirecekler.

**

82. Kehânet: Katırların Kulaklarındaki Çanlar Üzerine. Avrupa'nın birçok kesiminde boy boy çalgıların farklı nağmeler çıkardıkları işitilecek, çok yakından duyanlara büyük bir eziyet olacak bu.

**

83. Kehânet: Eşekler Üzerine. Büyük çabanın karşılığı, açlık, susuzluk, rahatsızlık, sopa vurmalar ve dürtmelerle ödenecek.[Kehanetin devamında, silinmiş olan şu sözler yer alır: "ve küfürlerle ve büyük kabalıklarla" ("e bestemmie egran villanie").]

**

85. Kehânet: Mahmuzlardaki Yıldızlar Üzerine. İnsanların, yıldızlardan ötürü, hızlı herhangi bir hayvanla aynı ölçüde son derece hızlı oldukları görülecek.

**

86. Kehânet: Ölü Değnek. Ölülerin hareketleri, acı ve gözyaşıyla, çığlıklarla birçok canlının kaçışmasına yol açacak.

**

92. Kehânet: Bulanık ve Toprağa Karışmış Akan Su Üzerine, Havaya Karışmış Toz ve Sis Üzerine ve Isısıyla Her Biriyle Karışan Ateş Üzerine. Bütün temel öğelerin büyük bir dönüşle birbirine karıştığı, kâh dünyanın merkezine doğru, kâh göğe doğru sürüklendiği; kimi zaman

Güney kesimlerinden çılgınca Kuzey'in soğuğuna, kimi zaman Doğu'tan Batı'ya, böyle bu yarıküreden ötekine aktığı görülecek.

**

93. Kehânet: Herhangi Bir Noktadan iki Yarıküreyi Birbirinden Ayırmak Mümkündür. Bütün insanlar birden yarıküre değiştirecekler.

**

94. Kehânet: Herhangi Bir Noktada Doğuyu Batıdan Ayırmak Mümkündür. Bütün canlılar, Doğu'dan Batıya; aynı şekilde Kuzey'den Güneye hareket edecekler.

**

95. Kehânet: Ölü Odunları Taşıyan Suların Hareketi Üzerine. Cansız bedenler kendiliklerinden hareket edecek ve çevrelerindeki kişilerin zenginliklerini ellerinden alarak, kuşaklarca ölüyü kendileriyle birlikte götürecekler.

**

96. Kehânet: Yendiklerinde Civciv Vermeyen Yumurtalar Üzerine. Ah! Ne çoklarına doğum yasaklanmış olacak!

**

98. Kehânet: İğdiş Edilen Hayvanlar Üzerine. Erkek soyunun büyük bir bölümü, hayaları alındığından üreme yetisinden yoksun kalacak.

**

99. Kehânet: Sütünden Peynir Yapılan Hayvanlar Üzerine. Küçük yavruların sütü alınacak.

**

101. Kehânet: Kutsal Cuma Günü Dökülen Gözyaşları Üzerine. Avrupa'nın dört bir yanında, büyük kalabalıklar tek bir kişinin ölümüne ağlayacaklar. [Kehanetin devamında, silinmiş olan şu söz yer alır: "Doğu'da ölmüş olan" ("morto in oriente").]

**

102. Kehânet: İğdiş Hayvan Boynuzundan Yapılan Bıçakların Sapları Üzerine. Hayvanların boynuzlarında keskin demirler görülecek; bunlarla kendi türlerinden birçoklarının canını alacaklar.

**

105. Kehânet: Tuzaklar ve Kapanlar Üzerine. Birçok ölü, öfkeyle hareket edecek; canhları yakalayıp bağlayacak, ölüp yok olmalarını isteyen düşmanları için alıkoyacaklar onları.

**

107. Kehânet: Ateş Üzerine. Küçük bir başlangıçtan doğup, hemen büyüyecek o. Hiçbir canlı şeye saygısı olmayacak; aksine, gücü sayesinde, hemen her şeyi bir başka şeye dönüştürme gücü olacak.

**

118. Kehânet: Gemiyle Yolculuk Etmek Üzerine. Toroslar ve Sina'daki, Apeninler ve Talas'taki büyük ormanların ağaçlarının havanın gücüyle Doğu'dan Batı'ya, Kuzey'den Güneye sürüklendiği ve buralardaki büyük insan kitlelerini havayla alıp götürdüğü görülecek.

Ah, ne çok yakarı, ne çok ölü, ne çok ayrılış dostlar ve akrabalardan! Ah, niceleri bir daha göremeyecekler yörelerini ve yurtlarını ve mezarsız, kemikleri dünyanın çeşitli yerlerine saçılmış olarak ölecekler!

**

120. Kehânet: Ölüleri Anma Günü Üzerine. Ve niceleri, onlara mumlar taşıyarak, ölmüş atalarına yas tutacak!

**

121. Kehânet: Sözcükleri Harcayarak Büyük Zenginliğe Kavuşan ve Cenneti Bağışlayan Keşişler Üzerine. Görünmez paralar, onları harcayanlara utku getirecek.

**

122. Kehânet: Öküz Boynuzundan Yapılmış Yaylar Üzerine. Birçokları, sığır boynuzları yüzünden acık bir ölümle ölecekler.

**

123. Kehânet: Hıristiyanlar Üzerine. Oğul'a inanıp, yalnızca Anne adına tapmaklar yapan nice kimseler.

**

124. Kehânet: Daha Önce Canlı Olan Yiyecek Üzerine. Canlı bedenlerin büyük bir bölümü, öteki canlıların bedenlerinden geçecek; yani, oturulmayan evler, parça parça oturulan evlere geçecek, onlara bir yarar sağlayacak ve onların dertlerini kendileriyle birlikte götürecekler.

Başka bir deyişle: İnsanın yaşamı, yediği şeylerden oluşur; bu yedikleri, insanın ölü olan kısmını kendileriyle birlikte götürürler. [[Aynı konuda yazılmış kısa bir bölümü, yaprağın yırtılmış olması nedeniyle belli sözler ("e le mangiano… morte rifarâ… ma non e") dışında okumak olanaksızdır.]

**

125. Kehânet: Tahtaların Üstünde Uyuyan Kişiler Üzerine. Ormanlar ve kırlarda doğan insanlar, ağaçların arasında uyuyacak, yemek yiyecek ve yaşayacaklar.

**

126. Kehânet: Düş Görme Üzerine, insanlar gökte yeni yıkımları; gökten aşağı inen alevlerin, adeta uçarcasına göğe yükselip korkuyla ondan kaçtığını görür gibi olacaklar. Her tür hayvanın insan dilini konuştuğunu işitecekler, hemen tek tek dünyanın çeşitli kesimlerine koşturacaklar, kıpırdamadan; karanlıkta büyük bir görkeme tanık olacaklar. Ey insanoğlu denen mucize, hangi çılgınlık seni buralara sürükledi! Her tür hayvanla konuşacaksın, onlar da seninle insan diliyle konuşacaklar. Büyük yüksekliklerden düşüp, sağ salim çıktığını göreceksin, akarsular sana eşlik edecek. [Metnin devamını, yaprağın alt kenarının yırtılmış olması nedeniyle belli sözler ("<? miste. .. te col lor rapido corso userâ car… in madre e soreüe… erat coîli a… an di s… animi… le penne") dışında okumak olanaksızdır.]

**

131. Kehânet: Kundaktaki Bebekler Üzerine. Ey sahil şehirleri! içinizde kadınlı erkekli şehirlileri görüyorum: Dillerinizi anlamayacak olan kişilerce kollarınız ve bacakları sağlam bağlarla sımsıkı bağlanmış. Ve ancak kendi aranızda acı gözyaşları, iç geçirmeler ve yakınmalarla acılarınızı ve yitik özgürlüğünüzü hafifletebileceksiniz, çünkü sizi bağlayan sizi anlamayacak, siz de onu anlamayacaksınız.

**

132. Kehânet: Fare Yiyen Kediler Üzerine. Sizde, Afrika şehirleri, yeni doğmuş bebeklerinizin kendi evlerinde ülkenizin en amansız ve yırtıcı hayvanlarınca parça parça edildiği görülecek.

**

133. Kehânet: Değnek Vurulan Eşekler Üzerine. Ey ihmalkâr doğa, niçin yanlı davranıp, çocuklarından bazılarına merhametli ve iyi annelik, ötekilere pek acımasız ve merhametsiz üvey annelik ediyorsun? Çocuklarının, ellerine hiçbir şey geçmeden, başkalarına köle verildiğini görüyorum ben; yaptıkları iyiliklerin karşılığı, ödül yerine çok büyük eziyetlerle ödeniyor ve bütün ömürlerini onlara kötülük edene yarar sağlayarak geçiriyorlar.

**

134. Kehânet: Kehanetlerin Bölümleri. İlkinde, akıllı canlılarla ilgili şeyleri işle; İkincisinde, akıldan yoksun canlıları; üçüncüsünde, bitkileri; dördüncüsünde, törenleri; beşincisinde, görenekleri; akıncısında, olgular, kararlar ya da tartışmaları; yedincisinde, doğada olamayacak durumları (sözgelimi, “o şeyden ne kadar alırsan, o kadar büyür” gibi); büyük meseleleri sona sakla, zayıf olanlarını başta ver; önce kötülükleri, sonra cezaları göster. Sekizinci bölümde, felsefi konuları işle.[Bu ve 46 numaralı metin, Leonardo nun nasıl Kehanetleri düzenlenmeye ve derlenmeye değer bulduğunu ortaya koyar.]

**

137. Kehânet: Güneş Işınının Çarpması. Onu örttüğünü sanan kişinin onun tarafından örtüldüğü şey belirecek.

**

138. Kehânet: Para ve Altın Üzerine. Derin uçurumlardan, dünyadaki bütün halklara ter döktürüp eziyet çektirecek olan çıkacak – halklar ondan yardım görmek için büyük çabalara, kaygılara, ter dökmeye katlanacaklar.

**

139. Kehânet: Yoksulluk Korkusu Üzerine. Kötü ve korkunç yaratık, insanlara öyle korku salacak ki, insanlar neredeyse deliler gibi ondan kaçtıklarını sanırken, büyük bir hızla onun sınırsız güçlerine koşacaklar.

**

140. Kehânet: Öğüt Üzerine. Ve ona gereksinme duyan için son derece gerekli olan kişi bilinmeyecek; bilindiğinde de, olabildiğince aşağılanacak.

**

141. Kehânet: Kehanet Üzerine. Bütün müneccimler iğdiş edilecek.

Yani, genç horozlar.

**

142. Kehânet: Ben, gönlümce, bir, iki, on ya da daha fazla sözcük söyleyeceğim; birçok kişinin aynı anda aynı şeyi söylemesini, yani hemen benim söylediklerimi söylemelerini istiyorum, ama beni görmeyecekler ve kendi kendime söylediğim şeyi işitmeyecekler.

Bunlar, senin saydığın saatler olacak; sen bir tanesini söylediğinde, senin gibi saatleri sayan başka herkes, aynı anda seninle aynı rakamı söyleyecek.

**

143. Kehânet: Leyleklerin Taşıdığı Yılanlar Üzerine. Göğün en yukarılarında, upuzun yılanların kuşlarla boğuştuğu görülecek.

**

144. Kehânet: Hendekten ve Kalıptan Çıkan Toplar. O, toprağın altından korkunç çığlıklarıyla çıkacak ve çevresinde duranları şaşkına çevirecek; soluğuyla insanları öldürüp, şehirleri ve kaleleri yok edecek.

**

146. Kehânet: Ölüler, toprağın altından çıkacak ve vahşi hareketleriyle dünyadan sayısız insanı kovacaklar.

Toprağın altından çıkan demir ölüdür, ama onunla birçok insanı öldüren silahlar yapılır.

**

147. Kehânet: Ulu dağlar, deniz kıyılarından uzak olmalarına karşın, denizi yerinden edecekler.

Bunlar, dağlardan aldıkları toprakları taşıyıp deniz kıyılarına boşaltan nehirlerdir; toprağın girdiği yerden de, deniz kaçar.

**

148. Kehânet: Bulutlardan akan suyun doğası öyle değişecek ki, dağların yamaçlarında hiç hareket etmeden uzun süre duracak. Ve bu, farklı şekillerde birçok yerde olacak.

Lapa lapa yağan, sudan oluşan kar.

**

149. Kehânet: Dağlardaki büyük kayalar öyle ateş saçacaklar ki, birçok dev ormanın kütüklerini ve birçok vahşi ve evcil hayvanı yakacaklar.

Ateşi –sıra sıra odunları yakan, ormanları yok eden, hayvanların etinin pişirildiği ateşi– tutuşturan çakmaktaşı.

**

150. Kehânet: Ah, ne çok büyük bina yok olacak ateş yüzünden!

Topların ateşinden.

**

151. Kehânet: Öküzler, şehirlerin yıkımlarının nedeni olacaklar büyük ölçüde; atlar ve sığırlar da öyle.

Topları çektikleri için.

**

152. Kehânet: Birçokları, kendi yıkımları içinde büyüyecekler.

Karın üstünde yuvarlanan kartopu.

**

153. Kehânet: Kalabalık kitleler, benliklerini ve adlarını unutarak, ölü gibi serilecekler başka ölülerin kalıntıları üzerine.

Kuş tüyleri üstünde uyuma.

**

154. Kehânet: Doğu taraflarının Batıya, Güney taraflarının Kuzeye sürüklendiği görülecek, böylece dünyanın dört bir yanı büyük bir gürültü, coşmuşluk ve sarsıntıyla iç içe geçecek.

Batıya sürüklenecek olan Doğu rüzgârı.

**

155. Kehânet: Güneş ışınları, topraktaki ateşi tutuşturacak; bu ışınlarla, göğün altındaki şey alev alacak ve ışınlar onun engeline çarpıp kırılarak aşağıya geri dönecekler.

Yakıcı ayna ateşi tutuşturur; bununla fırın ısıtılır; fırının da dibi kendi göğünün altındadır.

**

156. Kehânet: Denizin büyük kısmı, göğe doğru kaçacak ve uzun bir süre geri dönmeyecek.

Yani, bulutlar yoluyla.

**

157. Kehânet: Buğday ve Öteki Tohumlar Üzerine. İnsanlar, yaşamlarını sürdürmek için ayırdıkları azıkları evlerinden dışarı atacaklar.

**

158. Kehânet: Aşıları Besleyen Ağaçlar Üzerine. Annelerle babaların, kendi çocuklarından çok üvey çocuklarından hoşlandıkları görülecek.

**

159. Kehânet: Buhurdan Üzerine. Beyaz giysiler içindekiler, çalımlı bir yürüyüşle, kendilerine hiç zarar vermeyenlere metal ve ateşle gözdağı vererek yürüyecekler.

**

163. Kehânet: Tulumlar Üzerine. Keçiler, şarabı şehirlere getirecekler.

**

164. Kehânet: Kunduracılar, insanlar, eserlerinin yıpranıp parçalandığını seyretmekten zevk alacak.

**

165. Kehânet: Kişinin Geceleyin Işıkta Yere Vuran Gölgesi Üzerine. İnsan biçiminde dev şekiller belirecek; bunlar insana ne kadar yaklaşırlarsa, dev boyutları o kadar küçülecek.

**

166. Kehânet: Gümüş ve Altından Zengin Yükler Taşıyan Katırlar Üzerine. Birçok hazine ve büyük servet, dört ayaklı hayvanların sırtına yüklenecek; onlar bunları çeşitli yerlere taşıyacaklar.

**

167. Kehânet: Öğüt ve Sefalet Üzerine. İşte, ne kadar gerek duyarsak, o kadar reddettiğimiz bir şey. En çok ihtiyacı olanın, yani cahillerin pek gönülsüzce kulak verdikleri öğütten söz ediyorum.

İşte, ne kadar korkar ve ne kadar kaçarsan, o kadar yaklaştığın bir şey. Sen kaçtıkça, seni daha sefil ve çaresiz kılan sefaletten söz ediyorum.

**

168. Kehânet: İnsanların çok arzu ettikleri, ama elde ettiklerinde bilemedikleri şey nedir?

Uyumak.

**

169. Kehânet: Şarap iyidir, ama [onun yüzünden] su içilmeden kalır. Sofrada.

**

170. Kehânet: Bir Mumun Işığı. İşte, ne kadar alabilirsen al, gene de büyüklüğü asla azalmayacak olan bir şey.

**

171. Kehânet: Ateş. İşte, ne kadar kötü ve zararlı olursa, o kadar yaklaştığın bir başka şey.

**

172. Kehânet: Arılar Üzerine. Topluluk halinde birlikte yaşarlar; başkaları, ballarını almak için onları yok eder. Çok büyük birçok halk, kendi evlerinde yok edilecek…

**

173. Kehânet: Babasından önce doğanım ben; öldürdüm üçte birini insanların; sonra döndüm karnına annemin.

**

174. Kehânet: Ey Mağribi, ölüyorum ben, maneviyatınla beni desteklemezsen; nasıl da acı benim için yaşamak, bir bilsen!

HAYVANLAR HAKKINDA

1. Hayvan Ktb: Erdem Sevgisi. İncir kuşu, söylendiğine göre, şöyle bir kuşmuş: Bir hastanın karşısına götürüldüğünde, söz konusu hasta ölmek üzereyse, bu kuşbaşını çevirir, ona asla bakmazmış; ama hasta kurtulacaksa, bu kuş gözünü ondan hiç ayırmaz, hatta o kişinin her tür hastalıktan kurtulmasını sağlarmış.

Benzeri şekilde, erdem sevgisi, bayağı ya da kötü şeye asla bakmaz, aksine hep dürüst ve erdemli şeylerde kendini gösterir ve tıpkı yeşil ormanlarda çiçekli dallar üstündeki kuşlar gibi, soylu ruhu yuvası bilir. Ve bu sevgi kendini, esenlikte değil, zor koşullarda daha çok belli eder, tıpkı en karanlık yeri bulduğunda en çok parlayan ışık gibi.

**

2. Hayvan Ktb: Kıskançlık. Çaylak hakkında şunu okuruz: Yuvadaki yavrularının aşırı büyüdüğünü görünce, kıskançlıktan yanlarını gagalar ve onları aç bırakırmış.

**

3. Hayvan Ktb: Neşe. Neşe, her küçük şeyle neşelenip, çok çeşitli, şen hareketlerle öten horoza uygun düşen bir özelliktir.

**

4. Hayvan Ktb: Üzüntü. Üzüntü, kuzguna benzer: Kuzgun yeni doğan yavrularının beyaz olduğunu görünce, büyük bir acıyla uzaklaşır, hazin bir yakınmayla onları terk eder ve üstlerinde birkaç siyah tüy görmedikçe onları beslemezmiş.

**

5. Hayvan Ktb: Barış. Kunduz hakkında şunu okuruz: Peşine düşüldüğünde, bunun, hayalarındaki iyileştirici güç için olduğunu bilir, daha fazla kaçamayıp durur ve avcılarla barış içinde olmak için, keskin dişleriyle hayalarını koparıp bunları düşmanlarına bırakırmış.

**

6. Hayvan Ktb: Öfke. Ayı, söylendiğine göre, ballarını almak için arıların yuvalarına gittiğinde, arılar onu sokmaya başlar, o da bunun üzerine balı bırakıp intikama koşarmış; ancak hiçbirinden intikamını alamayınca, öfkesi çılgınlığa dönüşür ve kendisini yere atarak ellerini ayaklarını oynatır, boşuna arılara karşı kendisini korumaya çalışırmış.

**

8. Hayvan Ktb: Açgözlülük. Karakurbağası, toprakla beslenir ve hep zayıf kalır, çünkü asla doymaz; topraksız kalacak diye pek korkar.

**

9. Hayvan Ktb: Minnetsizlik. Güvercinler, minnetsizliğin bir simgesidirler, çünkü artık başkalarınca beslenme gereği duymadıkları yaşa geldiklerinde, babalarıyla kavga etmeye başlarlar ve bu kavga, genç güvercin babasını kovuncaya, onun eşini elinden alıp kendi eşi kıhncaya kadar devam eder.

**

10. Hayvan Ktb: Acımasızlık. Basilisk öyle acımasızdır ki, zehirli bakışıyla hayvanları öldüremediğinde, otlarla bitkilere döner ve gözlerini onlara dikip, onları kurutur.

**

11. Hayvan Ktb: Cömertlik. Kartal için denir ki, ne kadar aç olursa olsun, avının bir kısmını çevresindeki kuşlara bırakırmış; bu kuşlar, kendi besinlerini kendileri bulamadıkları için, zorunlu olarak kartala bağlı olur ve bu sayede besine ulaşırlarmış. [Elyazmasındaki başlık “acıma ya da minnet”tir, ancak ilk sözcük silinmiştir.]

**

12. Hayvan Ktb: Disiplin. Kurt, sürü hayvanlarının olduğu bir ağılın çevresinde ihtiyatla dolaşırken, kazara bir kapana basıp ses çıkarırsa, bu hatadan ötürü kendisini cezalandırmak için kendi ayağını ısırırmış.

**

13. Hayvan Ktb: Övgü ya da Pohpohlama. Siren öyle tatlı ezgiler söyler ki, denizcileri uyutur; sonra gemilere çıkıp uyuyan denizcileri öldürürmüş.

**

14. Hayvan Ktb: Temkinlilik. Karınca, doğal öngörüsüyle, yazın, filizlenmesinler diye tohumları öldürerek kış için besin toplar ve zamanı gelince bunlarla beslenir.

**

15. Hayvan Ktb: Delilik. Yabanıl boğa, kırmızı renginden nefret ettiği için, avcılar bir ağacın gövdesini kırmızıyla kaplarlar; boğa o ağaca koşar ve büyük bir öfkeyle boynuzlarını oraya geçirir, bunun üzerine avcılar onu öldürürler.

**

16. Hayvan Ktb: Adalet. Adalet erdemini arılar kralına benzetebiliriz: Arılar kralı, her şeyi akılla düzenleyip düzene sokar; buna bağlı olarak, bazı arılar çiçeklere gitmeye, bazıları çalışmaya, bazdan eşekarıla- rıyla savaşmaya, bazıları pislikleri temizlemeye, bazıları krallarına eşlik ve refakat etmeye koşulur. Ve kral yaşlanıp kanatsız kaldığında, arılar onu taşırlar; içlerinden biri görevini ihmal edecek olursa, kesinlikle bağışlanmaz, cezalandırılır.

**

17. Hayvan Ktb: Hakikat. Keklikler birbirlerinin yumurtalarını çalarlar çalmasına, ama bu yumurtalardan doğan yavrular, her zaman gerçek annelerine dönerler.

**

18. Hayvan Ktb: Sadakat ya da Bağlılık. Turnalar, krallarına o kadar sadık ve bağlıdırlar ki, gece o uyuduğunda, içlerinden bazıları çayırda dolaşıp uzaktan nöbet tutar; bazıları onun yanında kalır, her biri ayağında bir taş tutarmış, olur da uykuya yenik düşerse, taş yere düşsün, gürültü çıkarsın ve hepsi yeniden uyansınlar diye. Bazıları ise, hep birlikte kralın çevresinde uyur; üstelik, krallarına hizmette kusur etmemek için, her gece sırayla yaparlar bunu.

**

19. Hayvan Ktb: Sahtelik. Tilki, bir saksağan, küçükkarga ya da benzeri kuş sürüsü gördüğünde, hemen ağzı açık kendini yere atıp ölü numarası yapar; bu kuşlar, dilini gagalamak istediklerinde, tilki onların başını kapıverir.

**

20. Hayvan Ktb: Yalan. Köstebeğin çok küçük gözleri vardır, hep toprak altında durur ve gizli kaldığı sürece yaşar, ama gün ışığına çıkar çıkmaz oracıkta ölüverir, çünkü başkalarınca fark edilir. Yalan da öyle.

**

21. Hayvan Ktb: Yiğitlik. Aslan asla korkmaz, aksine büyük bir cesaret ve yabanıl bir saldırıyla kalabalık avcı topluluğuyla savaşır, her zaman ona ilk zarar verene zarar vermeye çalışır.

**

22. Hayvan Ktb: Korku ya da Ödleklik. Tavşan hep korkar ve sonbaharda ağaçlardan düşen yapraklar, her zaman korkmasına, çoğu zaman da kaçmasına yol açar.

**

23. Hayvan Ktb: Yüce Gönüllülük. Şahin, yalnızca iri kuşları avlar ve küçük kuşlarla beslenmekten ya da çürümüş et yemektense, ölmeyi yeğler.

**

24. Hayvan Ktb: Övüngenlik. Tavus, okuduğumuza göre, bu kötü huya öteki hayvanlardan daha yatkındır, çünkü hep kuyruğunun güzelliğini seyreder, kuyruğunu tekerlek biçiminde açar ve ötüşüyle çevresindeki hayvanların bakışını üzerine çeker.

Ve bu, kötü huylar arasında alt edilmesi en zor olanıdır.

**

25. Hayvan Ktb: Kararlılık. Kararlılık, anka kuşuyla özdeştir: Anka kuşu, doğanın bir gereği olarak yeniden doğması gerektiğini bildiğinden, onu yok eden yakıcı alevlere kararlılıkla katlanır ve sonra yeniden doğar.

**

26. Hayvan Ktb: Kararsızlık. Kırlangıç, kararsızlığın tipik örneğidir; çünkü en küçük rahatsızlığa katlanamadığından, sürekli hareket halindedir.

**

27. Hayvan Ktb: Dayanıklılık. Deve, var olan en şehvetli hayvandır ve dişi bir devenin peşinden kilometrelerce yol gitmekten yüksünmez; ama annesiyle ya da kız kardeşleriyle sürekli bir arada olsa da, onlara asla dokunmaz, kendini denetlemeyi çok iyi bilir.

**

28. Hayvan Ktb: Dayanıksızlık. Tekboynuz, ölçüsüzlüğü ve kendine hâkim olamayışı yüzünden, güzel kızlara olan düşkünlüğünden ötürü, yırtıcılığını ve yabanıllığını unutur, her tür tedbiri bir yana bırakarak, oturan kıza gider, onun kucağında uykuya dalar; böylece avcılar onu yakalarlar.

**

29. Hayvan Ktb: Alçakgönüllülük. Alçakgönüllülüğün en üstün örneğini, her hayvana boyun eğen kuzuda görürüz; kuzular, kafese kapatılmış aslanlara yiyecek olarak verildiklerinde, onlara kendi anneleri gibi boyun eğerler, öyle ki çoğu kez aslanların onları öldürmek istemediği görülmüştür.

**

30. Hayvan Ktb: Kibir. Doğan, kendini beğenmişliği ve kibrinden ötürü, öteki bütün yırtıcı kuşlara egemen olmak ve onlardan üstün olmak ister, tek olmayı arzular. Ve pek çok kez, doğanın, kuşların ecesi kartala saldırdığı görülmüştür.

**

31. Hayvan Ktb: Yetingenlik. Yabaneşeği, su içmek için pınara gidip suyu bulanık bulduğunda, ne kadar susamış olursa olsun, içmeye yanaşmaz ve suyun durulmasını bekler.

**

32. Hayvan Ktb: Oburluk. Akbaba, o kadar boğazına düşkündür ki, bir leşi yemek için kilometrelerce yol katetmekten yüksünmez; bu yüzden orduların peşinden gider.

**

33. Hayvan Ktb: iffet. Üveyik, eşini asla aldatmaz; çiftlerden biri ölürse, öteki sonsuza dek iffetini korur, asla yeşil dala konmaz ve asla duru su içmez.

**

34. Hayvan Ktb: İffetsizlik. Yarasa, dizginsiz şehveti yüzünden, çiftleşme konusunda hiçbir genel yasa tanımaz; tam tersine, tesadüfen bir arada oluşlarına göre, erkek erkekle, dişi dişiyle ilişkiye girer.

**

35. Hayvan Ktb: 35 [1]. Ölçülülük. Kakım, ölçülülüğünden ötürü, günde yalnızca bir kere yemek yer; çamurlu bir ine kaçmaktansa, avcıların onu yakalamasına razı olur.

Saflığına leke sürmemek için.

35 [2]. Ölçülülük Bütün Kötü Alışkanlıkları Dizginler. Kakım, kirlenmektense, ölmeyi yeğler.

**

36. Hayvan Ktb: Kartal. Kartal, yaşlandığında, öyle yükseğe uçar ki, kanatları yanar ve doğa sığ suya düşerek gençliğine yeniden kavuşmasına izin verir. Yeni doğan yavruları, güneşe bakamıyorlarsa, onları beslemez. Hiçbir kuş, ölmek istemiyorsa, onun yuvasına yaklaşmaz. Hayvanlar ondan çok korkarlar, ama o onlara zarar vermez: Her zaman avının kalanını bırakır.

**

37. Hayvan Ktb: Lumerpa: Un. Bu kuşun anayurdu Asya'dır; öyle güçlü bir ışık saçar ki, kendi gölgesini yok eder; öldüğünde, bu ışığı yitirmez ve tüyleri asla dökülmez, ama kopan tüy bir daha ışıldamaz.

**

38. Hayvan Ktb: Pelikan. Bu kuş, yavrularına büyük bir sevgi besler ve yuvasında yavrularını yılan tarafından öldürülmüş bulduğunda, kendi yüreğini deler ve akan kanıyla yavrularını yıkayarak onları hayata döndürür.

**

39. Hayvan Ktb: Semender. Bu hayvanın sindirim organları yoktur; yalnızca ateşle beslenir ve sık sık ateşle yeniler derisini.

Semender, ateşte arındırır derisini: Erdem/güç uğruna.

**

40. Hayvan Ktb: Kameleon. Bu hayvan, havayla yaşar ve havada bütün kuşlara yem olur; o nedenle, daha güvende olmak için, uçarak bulutların üstüne çıkar ve ardından gelen kuşu tutamayacak denli hafiflemiş havaya ulaşır.

Bu yüksekliğe ancak göklerin –yani, kameleonun uçtuğu yerin– armağanı bir yetisi olanlar gidebilir.

**

42. Hayvan Ktb: Devekuşu. Bu kuş, demiri kendi besinine dönüştürür. Yumurtalarını bakışıyla kuluçkaya yatırır.

**

44. Hayvan Ktb: Leylek. Bu kuş, tuzlu su içerek kötülükten arınır; eşinin kendisini aldattığını görürse, onu terk eder; yaşlandığında yavruları ona bakarlar ve ölünceye kadar beslerler.

**

45. Hayvan Ktb: Cırcırböceği. Bu hayvan, ötüşüyle guguk kuşunun sesini bastırır. Yağın içinde ölür ve sirkenin içinde yeniden canlanır; çok sıcak havalarda öter.

**

46. Hayvan Ktb: Yarasa. Bu hayvan, ne kadar çok ışık varsa, o kadar kör hale gelir ve güneşe ne kadar çok bakarsa, o kadar körleşir.

**

Erdemin olduğu yerde duramayan kötü huy için [söylenmiştir].[Bu tümce, elyazmasınm kenarına eklenmiştir.]

**

47. Hayvan Ktb: Keklik. Bu kuş, dişiyken erkeğe dönüşür ve ilk cinsiyetini unutur; kıskançlıktan, öteki kekliklerin yumurtalarını çalar ve bunların üstüne kuluçkaya yatar, ama doğan yavrular gerçek annelerinin peşinden giderler.

**

48. Hayvan Ktb: Kırlangıç. Bu kuş, kırlangıçotuyla yeni doğan kör yavrularının gözlerini açar.

**

49. Hayvan Ktb: istiridye: ihanetin Simgesi. ["İhanetin Simgesi" sözü, satır arasına eklenmiştir.] İstiridye, dolunayda bütünüyle açılır; yengeç onu gördüğünde, içine bir taş ya da tahta parçası atar ve istiridye bir daha kapanamaz; bunun üzerine yengece yem olur.

Sırrını söylemek üzere ağzını açan ve art niyetli dinleyicisinin avı haline gelen kişinin yaptığı da budur.

**

50. Hayvan Ktb: Basilisk: Acımasızlık". Bütün yılanlar, bu yaratıktan kaçarlar. Gelincik, sedefotu aracılığıyla onunla savaşır ve onu öldürür. ["Acımasızlık" sözcüğü, satır arasına eklenmiştir.]

Erdemin simgesi sedefotu.

**

52. Hayvan Ktb: Ejderha. Bu yaratık, filin bacaklarını bağlar, fil üstüne düşer, ikisi birden ölürler; [fil] ölürken, intikamını almış olur. "[Fil] ölürken intikamını almış olur" sözü sonradan eklenmiştir.

53. Hayvan Ktb: Yılan. Dişi yılan çiftleşirken ağzını açar, çiftleşmenin sonunda dişlerini kenetler ve kocasını öldürür; sonra, gövdesinde büyüyen yavrulan, karnını yırtıp annelerini öldürürler.

**

54. Hayvan Ktb: Akrep. Açken akrebin üstüne fırlatılan tükürük, onu öldürür.

Tıpkı nefse bağlı illetleri ortadan kaldırıp yok eden ve erdemlere yolu açan nefse hâkim olma gibi.

**

55. Hayvan Ktb: Timsah: ikiyüzlülük. Bu hayvan, insanı yakalayıp oracıkta öldürür; öldürdükten sonra, ağlamaklı bir sesle ve pek çok göz- yaşıyla onun için ağlar ve ağlaması sona erince onu acımasızca yutar.

En küçük şey için gözyaşlarına boğulan, kendini kaplan yürekli gösteren ve başkasının dertleri karşısında acınaklı bir çehre takınıp, içinden bunlara sevinen ikiyüzlünün yaptığı da budur.

**

56. Hayvan Ktb: Karakurbağası. Karakurbağası, güneş ışığından kaçar; zorla güneş altında tutulursa, o kadar şişer ki, başı altta gizli kalır ve kendini bu ışınlardan korur.

Aydınlık ve ışıklı erdemin düşmanı kişinin yaptığı da budur: O, erdemin karşısında, ancak zorla, şişirme bir cesaretle durabilir.

**

57. Hayvan Ktb: Tırtıl: Genel Olarak Erdemin Simgesi. Yoğun bir çaba, olağanüstü bir ustalık ve ince bir işçilikle kendi çevresinde yeni yuvasını ören tırtıl, sonra renkli ve güzel kanatlarla o yuvadan dışarı çıkar, bu kanatlarla göğe doğru yükselir.

**

58. Hayvan Ktb: Örümcek. Örümcek, kendi içinden ustalıklı ve olağanüstü ağı dışarı çıkarır; ağ, bu güzelliğe yakaladığı avla karşılık verir.

**

59. Hayvan Ktb: Aslan. Bu hayvan, kükremesiyle, doğduklarından üç gün sonra yavrularını uyandırır, onların bütün uyuşmuş duyularını açar ve ormandaki bütün vahşi hayvanlar kaçarlar.

Bunu erdemin çocuklarına benzetebiliriz; onlar, övgünün sesiyle uyanırlar ve giderek daha yükseğe çıkaran değerli çalışmalarla kendilerini geliştirirler; bütün bayağı kişiler ise, o ses karşısında kaçar, erdemlilerden uzak dururlar.

Keza, aslan, geçtiği yol düşmanlarınca bilinmesin diye ayak izlerini gizler.

Bu, tasarılarını düşman bilmesin diye, zihnindeki gizleri saklaması gereken kumandanlar için de geçerlidir.

**

60. Hayvan Ktb: Tarantula. Tarantulanın ısırığı, kişinin, düşüncesine -yani, ısırıldığı anda düşünmekte olduğu şeye- takılıp kalmasına yol açar.

**

61. Hayvan Ktb: Baykuş ve Kukumav. Bu kuşlar, onlarla alay edenleri, canlarını alarak cezalandırırlar; doğa, beslenmeleri için böyle bir düzen öngörmüş.

**

62. Hayvan Ktb: Fil. Büyük fil, insanlarda seyrek bulunan doğa vergisi özelliklere -dürüstlük, sağduyu, adalet ve dinine bağlılık- sahiptir; öyle ki, ay hilal biçimini aldığında, bu hayvanlar ırmaklara gider, orada törenle yıkanıp arınırlar; sonra, gezegeni selamlayıp ormanlara geri

dönerler. Ve hastalandıkları zaman, sırtüstü uzanır, adak sunmak istercesine göğe doğru otlar atarlar. Fil, yaşlılıktan dişleri döküldüğünde, onları toprağa gömer. İki dişinden biçim beslenmek için kökleri sökmede kullanır, ötekinin ucunu savaşmak için saklar. Avcıların eline geçtiklerinde ve yorgunluğa yenik düştüklerinde, dişlerini topraktan çıkarıp onlarla özgürlüklerine kavuşurlar. Merhametlidirler ve tehlikeleri bilirler. Ve içlerinden biri, yalnız ve yolunu yitirmiş birisine rastlarsa, seve seve onu yitirdiği yola geri götürür. Bir insanı görmeden onun ayak izlerini görürse, tuzaktan kuşkulanır, bu yüzden durup soluğunu üfler, öteki filleri uyarır; sıraya girip ihtiyatla yol alırlar. Filler, hep sıra halinde yürürler: En yaşlıları önden gider, yaşça ikinci olanı sona geçer, böylece sırayı tamamlamış olurlar. Utandıkları için, yalnızca geceleri ve gizlice çiftleşirler; çiftleşmenin ardından, önce ırmakta yıkanır, öyle sıraya girerler. Öteki hayvanlar gibi dişiler için birbirleriyle kavgaya tutuşmazlar; öyle iyi yüreklidir ki, doğası gereği, kendinden güçsüzlere zarar vermeyi hiç istemez ve bir koyun sürüsüne rastlarsa, onları ayaklarıyla ezmemek için hortumuyla kenara koyar; kışkırtılmadıkça asla herhangi bir şeye zarar vermez.

İçlerinden biri çukura düştüğünde, ötekiler dallarla, toprak ve taşlarla çukuru doldurur; onun kolayca özgür kalacağı şekilde çukuru yükseltirler. Domuzların gürültüsünden çok korkarlar ve geriye doğru kaçarlarken, ayaklarıyla düşmanları kadar kendilerine de zarar verirler. Irmakları çok sever ve çevrelerinde dolaşırlar, çok ağır oldukları için yüzemezler. Taşları yutarlar ve ağaçların gövdeleri gözde yiyecekleridir. Sıçanlardan nefret ederler. Sinekler, filin kokusundan çok hoşlanır, üstüne konarlar, fil derisini büzüp katlarını sıkıştırır ve sinekleri öldürür. Nehirleri geçtiklerinde, yavrularını suyun akış yönüne gönderir, suyun bir bütün halindeki seyri onları alıp götürmesin diye kendileri akışa karşı set oluştururlar.

Ejder, filin gövdesinin altına atılır, kuyruğuyla onun bacaklarını kenetler, kanatları ve pençeleriyle yanlarına sarılır ve dişlerini boğazına geçirir ve fil üstüne düşünce, ejder ezilir: Böylece, düşmanının ölümüyle, intikamını almış olur.

**

63. Hayvan Ktb: Ejderha. Bunlar, birlikte gezer, hasır örgüler gibi birbirlerine kenetlenir, başlarını yukarı kaldırarak sığ bataklıkları geçer ve daha iyi bir otlak buldukları yere kadar yüzerler; böyle birlik olmasalar, boğulurlardı. Böyle bir sonuca ulaştırır birlik olma.

**

64. Hayvan Ktb: Yılanlar. Çok büyük bir hayvan olan yılan, havada bir kuş gördüğünde, öyle güçlü soluk alır ki, kuşları ağzına çeker. Roma ordusunun konsülü Marcus Regulus, ordusuyla böyle bir hayvanın saldırısına maruz kalmış ve neredeyse bozguna uğramıştır. Bir mancınıkla öldürülen bu hayvanın boyu, 125 ayak, yani 64.5 arşınmış. Başıyla, bir ormandaki bütün ağaçların boyunu aşıyormuş.

**

65. Hayvan Ktb: Boa Yılanları. Bu, çok büyük bir yılan olup, kıpırdayamayaca- ğı şekilde ineğin bacaklarına dolanır, sonra onu öyle emer ki, neredeyse kurutur, imparator Claudius döneminde, Vatikan Tepesinde bu tür bir yılan öldürülmüş; yılanın içinde, yuttuğu bir çocuğun gövdesi olduğu gibi duruyormuş.

**

66. Hayvan Ktb: Makli: Uyurken Yakalanır. Bu hayvanın anayurdu, İskandinavya adasıdır. Çok uzun boynu ve kulakları onu farklı kılmasa, büyük bir at biçimindedir. Geriye doğru yürüyerek ot yer, çünkü üst dudağı o kadar uzundur ki, ileriye doğru yürüse, dudağı otları örterdi. Bacakları tek parça halindedir; bu yüzden, uyumak istediğinde, bir ağaca yaslanır ve avcılar, her zaman uyuduğu yeri belirleyip, ağacı neredeyse boydan boya keserler; sonra o uyumak için ağaca yaslandığında, uykusunda yere düşer. Ve avcılar bu yolla onu yakalarlar, onu yakalamaya yönelik başka her yöntem boşunadır, çünkü inanılmaz bir hızla koşar.

**

67. Hayvan Ktb: Bizon: Kaçarken Zarar Verir. Bu hayvanın anayurdu Paionia olup, at gibi yeleli ensesi vardır. Öteki bütün kısımlarıyla boğayı andırır; bir farkla: Boynuzları o şekilde içe kıvrıktır ki, tos atamaz. Bu yüzden, tek kurtuluş yolu kaçmak olup, bu kaçış sırasında geçtiği 400 arşınlıkbir alana dışkısını bırakır; bu dışkı, değdiği yeri ateş gibi yakar.

**

68. Hayvan Ktb: Aslanlar, Leoparlar, Panterler, Kaplanlar. Bunlar, tırnaklarını kınında tutar, bir tek avlarının ya da düşmanlarının üstündeyken dışarı çıkarırlar.

**

69. Hayvan Ktb: Dişi Aslan. Dişi aslan, yavrularım avcıların elinden koruduğunda, mızraklardan korkmamak için gözlerini yere eğer, amacı, kaçışı yüzünden yavrularını tutsak bırakmamaktır.

**

70. Hayvan Ktb: Aslan. Bu öylesine korkunç hayvan, boş kağnıların gürültüsünden, keza horozların ötüşünden korktuğu kadar hiçbir şeyden korkmaz. Horozları gördüğünde çok korkar ve korkmuş bir çehreyle horozun ibiğine bakar; yüzü örtüldüğünde, aşırı derecede rahatsız olur.

**

71. Hayvan Ktb: Afrika'daki Panterler. Bu hayvanın biçimi dişi aslanla aynıdır, ama daha uzun bacakları vardır ve gövdesi daha ince ve uzundur. Her yanı beyaz olup, gül-bezemeler şeklinde benek benek siyah lekeleri vardır. Bütün hayvanlar onu görmekten zevk duyarlar; yüzü korkunç olmasa, hep çevresinde dururlardı. Panter bunu bildiğinden yüzünü gizler, çevresindeki hayvanlar da rahatlayıp, bunca güzelliği doya doya seyredebilmek için yaklaşırlar, o zaman panter hemen en yakındakini kapıp, oracıkta yutar.

**

72. Hayvan Ktb: Develer. Çift hörgüçlü develer iki, Arap develeri tek hörgüçlü olur; savaşta hızlı ve yük taşımada son derece yararlıdırlar. Bu hayvan, kural ve ölçü konusunda son derece titizdir; alıştığından fazla yükü olursa hareket etmez, çok uzun yola koşulduğunda da aynısını yapar: Birden durur, dolayısıyla tüccarlar durduğu yerde konaklamak zorunda kalırlar.

**

73. Hayvan Ktb: Kaplan. Bu hayvanın anayurdu Hirkanya'dır; kürkündeki çeşitli lekelerden ötürü panteri andırır ve son derece atik bir hayvandır. Avcı, kaplanın yavrularını bulduğunda,

onları hemen alıp kaçar, yavruları aldığı yere aynalar koyar ve hızlı atının sırtında bir an önce kaçar. Kaplan döndüğünde, yerde duran aynaları görür; aynalarda kendisini görünce, yavrularını gördüğünü sanır ve pençeleriyle eşeleyince aldatıldığının farkına varır. Bunun üzerine, yavrularının kokusu aracılığıyla avcının peşine düşer ve avcı onu gördüğünde yavrularından birini bırakır, kaplan onu alıp yuvasına götürür, sonra hemen avcının yanında bitiverir, avcı kayığına bi- ninceye dek bunu yapmayı sürdürür.

**

74. Hayvan Ktb: Katoblepas. Bu hayvanın anayurdu, Habeşistan'da, Nigrika- po gölü yakınlarındadır. Çok büyük bir hayvan değildir, gövdesinin her yanıyla tembeldir ve başı o kadar büyüktür ki, taşımakta zorluk çeker, öyle ki başını hep yere doğru eğik tutar; yoksa, insanlar için büyük bir bela olurdu, çünkü gözlerini diktiği kişi oracıkta ölür.

**

75. Hayvan Ktb: Basilisk. Bu hayvanın anayurdu Sirenayka bölgesi olup, on iki parmaktan büyük değildir ve başında tacı andıran bir leke vardır. Islığıyla bütün yılanları kaçırır; yılana benzer, ama kıvrıla kıvrıla değil, ortasından yukarısı dik ilerler. Söylendiğine göre, bunlardan biri at üstündeki birisi tarafından bir mızrakla öldürüldüğünde, zehri mızrağın üstünden aşağı akıp yalnızca adamı değil, atı da öldürmüş. Hayvan yemlerini bozar, üstelik yalnızca değdiklerini değil, üstlerine üflediklerini de. Otları kurutur, taşları parçalar.

**

76. Hayvan Ktb: Gelincik ya da Bayağı Gelincik. Bu hayvan, basiliskin inini bulduğunda, saçtığı idrarının kokusuyla onu öldürür; bu idrarın kokusu, çoğu kez gelinciğin kendisini de öldürür.

**

77. Hayvan Ktb: Boynuzlu Yılan. Bu hayvanın küçük, hareket eden dört boynuzu vardır; böylece, beslenmek istediklerinde, bu küçük boynuzlar dışında bütün gövdelerini yaprakların altında gizlerler; boynuzları hareket ettikçe, kuşlar bunların oynaşan küçük solucanlar olduklarını sanır, onları kapmak için alçalırlar ve boynuzlu yılan birden çevrelerine dolanıp onları yutar.

**

78. Hayvan Ktb: Amfisbena. Bu hayvanın, biri olması gereken yerde, öteki kuyruğunda iki başı vardır - sanki tek bir yerden zehir püskürtmesi yetmiyormuş gibi.

**

79. Hayvan Ktb: Cirit-Yılan. Bu yılan, ağaçların üstünde durur, ok gibi fırlar, vahşi hayvanların arasına dalar ve onları öldürür.

**

94 Yazılar

80. Hayvan Ktb: Engerek Yılanı. Bu hayvanın ısırığına karşı tek çare, ışınlan yerleri hemen kesmektir. Bu böylesine zararlı hayvan, eşine öyle büyük bir sevgi besler ki, her zaman birlikte dolaşırlar. Talihsizlik sonucu ikisinden birisi öldürülürse, öteki inanılmaz bir hızla onu öldüren kişinin peşine düşer; intikam için öyle kararlı ve isteklidir ki, her tür güçlüğü aşar; bütün orduların yanından geçip, yalnızca kendi düşmanına zarar vermeye çalışır. Her tür uzaklığı aşar ve ondan uzak durmanın tek yolu, suyun karşı yakasına geçmek ya da büyük bir hızla kaçmaktır. İçeri dönük gözleri ve büyük kulakları vardır, görmeden çok işitmeyle hareket eder.

**

81. Hayvan Ktb: Ikneumon. Bu hayvan, engerek yılanının can düşmanıdır; anayurdu Mısır'dır ve bulunduğu yerin yakınlarında bir engerek yılanı gördüğü zaman, hemen Nil'in kumuna ya da çamuruna koşar ve onunla her yanını çamura bular, sonra güneşin altında üzerini kurutur, yeniden her yanına çamur sürer, böylece birkaç kez kendini kurutarak, gövdesinde zırhı andıran bir tabaka oluşturur, sonra engereğe saldırır ve onunla çok iyi mücadele eder, fırsatını bulunca boğazından yakalayıp onu boğar.

**

82. Hayvan Ktb: Timsah. Bu hayvanın anayurdu Nil'dir, dört ayağı vardır, karada ve suda [çevresine] zarar verir, yeryüzünde onun dışında dilsiz hayvan yoktur ve yalnızca üst çenesini hareket ettirerek ısırır. Büyüdüğünde boyu kırk ayağı bulur, pençeleri ve her darbeye dayanıklı bir derisi vardır. Gündüz karada, gece ise suda durur. Timsah, balıklarla beslendiğinde, Nil'in kıyısında ağzı açık uyur ve küçücük bir kuş olan sinekkuşu hemen ağzına girer, dişlerinin arasında zıplayıp, iç ve dış tarafta kalan yiyecekleri gagasıyla toplar, böylece onu zevkli bir gevşeme içine sokup ağzını bütünüyle açmasını, bu şekilde uykuya dalmasını sağlar. Ikneumon bunu görünce, hemen timsahın ağzının içine atlar, karnını ve bağırsaklarını deşer, en sonunda onu öldürür.

**

83. Hayvan Ktb: Yunus. Doğa, hayvanlara öyle bir bilgi vermiştir ki, kendi yararlarına olan şeyleri bilmenin ötesinde, düşmanlarının zararına olan şeyleri de bilirler; buna bağlı olarak, yunus, sırtına konulmuş yüzgeçlerin kesişinin ne kadar güçlü ve timsahın kamının ne kadar [6 Metnin sonunda, sonradan silinmiş olan "yeşil kertenkeleye benzer" sözü yer almaktadır.] yumuşak olduğunu bilir; böylece, timsahla savaşırken onun altına girer, karnını kesip bu yolla onu öldürür.

Timsah, kaçanlara dehşet saçar, ama onu kovalayanlara karşı ödlek mi ödlektir.

**

84. Hayvan Ktb: Suaygırı. Bu hayvan, aşırı ağırlaştığını hissettiğinde, diken ya da kesilmiş sazların kalıntılarını aramaya başlar ve bir damarı açılıncaya kadar bunlara sürtünür; kanını gereğince akıttıktan sonra, kendini çamura bulayıp yarayı iyileştirir. Biçimi az çok atı andırır, ayrık tırnakları, eğri kuyruğu, yabandomuzunun dişlerini andıran dişleri ve yeleli ensesi vardır. Suyla ıslanmadıkça derisine bir şey işlemez. Tarlalardaki bitkilerle beslenir; tarlalara, geri geri giderek girer, oradan dışarı çıkıyormuş gibi görünmek için.

**

85. Hayvan Ktb: Aynak. Bu kuş leyleği andırır ve kendini hasta hissettiğinde, kursağını suyla doldurup gagasıyla kendisine tenkıye yapar.

**

86. Hayvan Ktb: Geyikler. Bu hayvan, “uzunbacaklı” denen örümcek tarafından ısırıldığını hissettiğinde, yengeç yer ve zehirden kurtulur.

**

87. Hayvan Ktb: Kertenkele. Bu hayvan, yılanlarla savaşırken, eşekmarulu yer ve kurtulur.

**

88. Hayvan Ktb: Kırlangıç. Bu kuş, kırlangıçotu özüyle kör doğan yavrularının görmesini sağlar.

**

89. Hayvan Ktb: Gelincik. Bu hayvan, sıçanları kovalarken, önce sedefotu yer.

**

90. Hayvan Ktb: Yabandomuzu. Bu hayvan, sarmaşık yiyerek rahatsızlığını iyileştirir.

**

91. Hayvan Ktb: Yılanlar. Bu hayvan, kendini yenilemek istediğinde, başından başlayarak eski derisini atar; bir gündüz bir gece içinde değişir.

**

92. Hayvan Ktb: Panter. Bu hayvan, iç organları dışarı döküldükten sonra bile, hâlâ köpeklerle ve avcılarla savaşır.

**

93. Hayvan Ktb: Bukalemun. Bu hayvan, daima, üstünde durduğu şeyin rengine bürünür, bu yüzden filler onları üstünde durdukları yapraklarla birlikte yutarlar.

**

94. Hayvan Ktb: Kuzgun. Bu hayvan, bukalemunu öldürdüğünde, defneyle arınır.

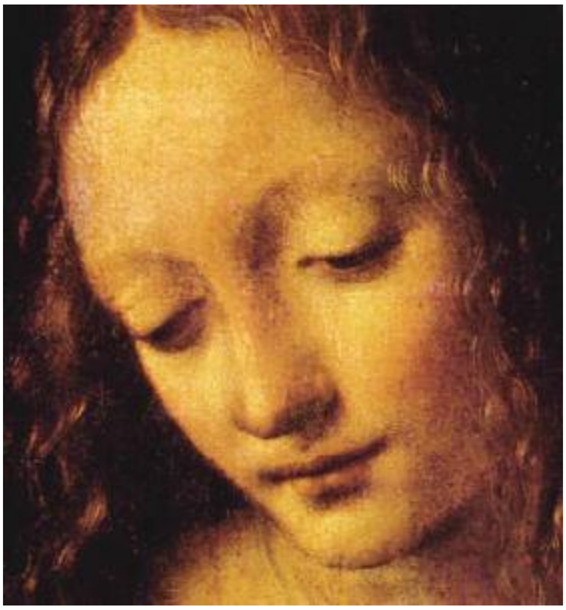
**

95. Hayvan Ktb: Öngörü Üzerine. Horoz, kanatlarını üç kez çırpmadan ötmez. Papağan, daldan dala geçerken, önce gagasını koymadığı yere ayaklarını koymaz.

**

96. Hayvan Ktb: [Yeşil Kertenkele]. insana sadık yeşil kertenkele, onun uyuduğunu gördüğünde, yılanla mücadele eder ve onu alt edemediğini görürse, insanın yüzüne koşar ve yılan uyuyan adama zarar vermesin diye onu uyandırır.

HER ŞEYE AYNI ANDA KAVUŞULMAZ

30 . Masal: [Canı Sıkılan Taş]. Suların yakınlarda açığa çıkardığı büyükçe bir taş, taşlı bir yolun kenarındaki nefis bir korunun tam sona erdiği yerde, biraz yüksek bir noktada, çimlerin, çeşit çeşit, renk renk çiçeklerin arasında duruyor ve aşağısındaki yola yerleştirilmiş pek çok taşı görüyormuş. Bulunduğu yerden kendini bırakıp aşağı düşmek gelmiş içinden, kendi kendine şöyle diyormuş:

"Ne işim var burada bu otlarla? Ben şu kız kardeşlerimle birlikte yaşamak istiyorum." Ve kendini bırakıp, birlikte olmayı arzuladığı arkadaşlarının yanına düşerek, hevesli yolculuğunu tamamlamış; orada bulunmasının üzerinden kısa bir süre geçtikten sonra, arabaların tekerlekleri, nal vurulmuş atların ve yoldan geçenlerin ayakları onu sürekli rahatsız etmeye başlamış. Kimi zaman birisi tarafından eziliyor, kimi zaman üstü çamurla ya da bir hayvanın pisliğiyle kaplı dikiliyor, o yalnızlığın ve huzurun hüküm sürdüğü yerdeki, daha önce ayrıldığı mekânına bakıyormuş boşuna.

Yalnız ve huzurlu yaşamlarını bırakıp şehirlere gelmek, bin bir dertle boğuşan insanların arasında yaşamak isteyen kişilerin başına bu gelir.

**

9. Nükte: [Keşiş ile Tüccar]. Fransisken keşişleri, belli dönemlerde oruç tutar, bu oruçlar sırasında manastırlarında et yemezler; ama yolculuk ederken, bağışlarla yaşadıkları için, önlerine konulanı yeme izinleri vardır. Bu keşişlerden ikisi, bir yolculuk sırasında bir hanın lokantasında tüccarın birine denk gelmiş; onunla aynı sofraya oturmuşlar. Hanın yoksulluğundan ötürü, sofraya yalnızca küçük bir ızgara piliç getirilmiş; tüccar, bunun kendisi için az olduğunu görünce, keşişlere dönüp şöyle demiş: "Yanlış hatırlamıyorsam, siz bu dönemde manastırlarınızda hiçbir tür et yemezsiniz." Bu sözler üzerine keşişler, kuralları gereği, sözü uzatmadan bunun doğru olduğunu belirtmek zorunda kalmışlar; böylece tüccar amacına kavuşmuş ve tavuğu yemiş, keşişler de kalanla idare etmeye çalışmışlar.

Yemekten sonra, üçü birlikte yola çıkmışlar; bir süre yolculuk ettikten sonra, oldukça büyük ve derin bir ırmağın kıyısına ulaşmışlar. Hepsi yalınayak oldukları için –keşişler yoksullukları, öteki ise cimriliği yüzünden–, yol arkadaşlığı gereği, çorapsız keşişlerden birisinin tüccarı omzuna alarak sudan geçirmesi gerekmiş; böylece, tahta ayakkabılarını öteki keşişe emanet edip, adamı omzuna almış.

Ama keşiş tam ırmağın ortasında tarikatının bir başka kuralını anımsamış; birden durup, Aziz Kristof gibi, başını omzuna yük bindiren kişiye doğru kaldırıp: "Söylesene, üzerinde hiç para var mı?" demiş. "Elbette," demiş öteki, "benim gibi tüccarlar başka türlü yola çıkabilir mi sanıyorsunuz siz?" "Ah!" demiş keşiş, "Tarikatımız üstümüzde para taşımamızı yasaklıyor." Ve tüccarı suya atıvermiş. Tüccar, bunun, daha önce yaptığı haksızlığın şakacı bir yolla

intikamının alınması olduğunu fark etmiş; hoşnutlukla gülümseyerek, biraz da utançtan yüzü kızararak, dostça katlanmış intikama.

**

115. Düşünce: Horatius: "Tanrı bütün iyilikler için yüksek bir bedel ödetir bize: külfet." Bu sözün dayandığı Horatius dizesinin aslı şöyledir: "Nil sine magno vita labore dedit mortalibus ("Büyük bir çaba almadan, yaşam hiçbir şey vermez ölümlülere") (Yergi X, 59-60).

**

KISSADAN HİSSE-MASALLAR-NÜKTELER

1 . Masal: [Kurtbağrı ile Karatavuk]. Kurtbağrı, taze meyve yüklü ince dallarını münasebetsiz karatavuklar keskin tırnakları ve gagalarıyla didikledikleri için, karatavuklardan birine yana yakıla yalvarıyormuş: "Madem nefis meyvelerimi koparıp alıyorsun, bari beni güneşin kavurucu ışınlarından koruyan yapraklarımı elimden alma ve keskin tırnaklarınla yumuşak kabuğumu deşip çıkarma!" Buna karatavuk kaba paylamalarla karşılık vermiş: "Sus bakalım, yaban çalısı! Doğanın sana bu meyveleri benim beslenmem için verdiğini bilmiyor musun? Dünyada bana bu besini sağlamak için var olduğunu görmüyor musun? Bilmiyor musun, seni cahil, önümüzdeki kış ateşe besin ve yiyecek olacağını?" Ağaç, bu sözleri sabırla, gözleri dolarak dinlemiş. Kısa bir süre sonra, karatavuk ağa yakalanmış, onu hapsedecekleri bir kafes yapmak için bazı dalları kesmişler; öteki dalların arasında, kafesin çubuklarını yapmak kurtbağrına nasip olmuş; ağaç, karatavuğun özgürlüğünü yitirmesinin nedeni olduğunu görüp sevinerek, şu sözleri söylemiş: "Ey karatavuk, ben buradayım, senin dediğin gibi ateş henüz beni yok etmiş değil; sen benim yandığımı görmeden, ben senin tutsak alındığını göreceğim.

3 . Masal: [Kestane Ağacı ile İncir Ağacı]. Kestane ağacı, incir ağacının üstünde birisini görünce -adam, ağacın dallarını kendine doğru büküyor, dallardaki olgun meyveleri koparıyor, bunları açık ağzına atıyor ve sert dişleriyle ezip yok ediyormuş-, uzun dallarını silkeleyip gürültülü bir hışırtıyla şöyle demiş: "Ey incir ağacı, benden ne kadar daha az korumuş seni doğa! Bak, bende tatlı yavrularımı nasıl korunaklı yaratmış: Önce üstlerini ince bir zarla kaplamış, onun üstüne dışı sert, içi yumuşak kabuğu yerleştirmiş ve bana yaptığı bunca iyilikle -yavrularıma hazırladığı sağlam barınakla- yetinmeyerek, insan eli bana zarar veremesin diye bu kabuğun üstüne sık ve sivri dikenler koymuş." Bunun üzerine, incir ağacı yavrularıyla birlikte gülmeye başlamış ve kahkahaları sona erince, şöyle demiş: "insanoğlu öyle beceriklidir ki, dallarının arasına attığı sırıklar, taşlar ve sopalarla seni meyvelerinden etmesini bilir; yere düştüklerinde onları ayaklarıyla ya da taşlarla ezer, böylece yavruların korunaklı yuvalarından dışarı çıkarlar, parçalanmış ve sakatlanmış olarak. Oysa, bana elleriyle özenle dokunuyor, senin gibi taşlarla ve sopalarla değil."

4 . Masal: [Kelebek ile Mum Alevi], Havada rahatça uçabilmekle yetinmeyen kendini beğenmiş gezgin kelebek, mumun çekici alevine dayanamayarak, ona doğru uçmaya karar vermiş; ama ince kanatları mumun içinde yanınca, neşeyle giriştiği hareket, çektiği acının nedeni olmuş. Ve her yanı kavrulmuş bir halde şamdanın dibine düşen zavallı kelebek, epey ağlayıp dert yandıktan sonra, ıslak gözlerindeki yaşları silerek başını yukarı kaldırıp şöyle demiş: "Ah, sahte ışık, geçmişte benim gibi nicelerini aldatıp, acınacak hallere düşürmüş olmalısın! Ah,

madem ışığı görmek istiyordum, güneşi pis içyağının sahte ışığından ayırt edebilmem gerekmez miydi?”

5 . Masal: [Ceviz ile Çan Kulesi], Bir karganın yüksek bir çan kulesinin üstüne taşıdığı, neyse ki bir yarığın içine düşerek onun ölümcül gagasından kurtulan ceviz, duvara yalvarmış: Onu böyle yüce ve görkemli yaratan ve bunca güzel, sesi böylesine soylu çanlarla donatan Tanrı’nın hatırı için, kendisine yardım edemez miymiş; saygın babasının yeşil dalları altına düşemediği, onun kat kat yapraklarının örttüğü pek toprağın üstünde olamadığı için, ne olur onu yüzüstü bırakmasınmış; çünkü kendisini karganın acımasız gagasında bulduğunda, ondan kaçarsa, ömrünü küçük bir delikte tamamlayacağına yemin etmiş. Bu sözler üzerine duvar, merhamete gelip cevizi düştüğü yerde korumaya razı olmuş. Ve çok geçmeden, ceviz açmaya, taşların boşlukları arasına kök salmaya, bu boşlukları genişletmeye ve boş kabuğundan dışarı dal budak salmaya başlamış; bu dallar, kısa sürede binanın üstünde boy vermiş ve kıvrık kökler büyüyerek duvarları açmaya, eski taşları yerlerinden sökmeye başlamış. O zaman duvar, kendi yıkımına neden olduğu için çok geç ve boşuna sızlanmış, kısa sürede taşları açılmış, büyük kısmı yok olup gitmiş.

6 . Masal: [Maymun ile Yavru Kuş], Maymun, küçük kuşların olduğu bir yuva bulunca, zevkten dört köşe, yanlarına gitmiş; ama kuşlar artık uçabildikleri için, yalnızca en küçüklerini alabilmiş. Elinde kuşla, pek neşeli, kendi yuvasına yollanmış; minik kuşu dikkatle süzüp öpmeye başlamış ve tutkulu bir aşkla o kadar çok öpmüş, evirip çevirmiş ve sıkmış ki, hayvan elinde kalmış.

Çocuklarına ceza vermeyip, bu yüzden kötü sonla karşılaşan kişiler için anlatılır bu .

7 . Masal: [Söğüt, Saksağan ve Kabak Çekirdekleri], Çaresiz söğüt, ince dallarının geliştiğini ya da istediği büyüklüğe ulaşıp göğe yükseldiklerini görme zevkinden mahrum kaldığını fark edince (yakınındaki asma ve başka birkaç bitki, hep güdük, budanmış ve yıpranmış halde kalmasına neden oluyormuş), olanca gücünü toplamış ve düş gücünün kapılarını ardına kadar açmış; sürekli düşünüyor, bitkiler âlemini gözden geçiriyor, “içlerinden hangisiyle işbirliğine gidebilirim, hangisinin dallarımın yardımına ihtiyacı yok?” diye düşünüyormuş. Bir süreyi bu yaratıcı düşüncelerle geçirdikten sonra, birden aklına kabak gelivermiş; büyük bir neşeyle bütün dallarını silkeleyip, arzuladığı amaca uygun arkadaşı bulduğunu -çünkü kabak, bağlanmaktan çok, başkalarını bağlamaya daha elverişlidir- düşünmüş ve bu karara varınca dallarını göğe doğru dikmiş; arzusuna aracı olacak dost bir kuşu beklemeye koyulmuş. Bu sırada saksağanın yanına yaklaştığını görünce, ona şöyle demiş: “Ey soylu kuş, ne olur, bu sabah açlıktan gözü dönmüş acımasız doğan seni yutmak istediğinde dallarımın arasında bulduğun yardım hatırına, kanatlarını dinlendirmen gerektiğinde sık sık üstümde çekildiğin istirahatler ve dallarımın arasında eşlerinle oynaşırken yaşadığın zevkler hatırına; ne olur, kabağı bul ve ondan birkaç çekirdeğini iste, filizlenince onlara kendi canımdan doğmuş gibi bakacağımı söyle; kısacası -gerçi senin gibi bir dil ustasına bunu öğretmem gerekmez ama- onu inandırmak için ne söz söylemen gerekiyorsa söyle. Bana bunu yaparsan, dallarımın çatalı üstünde ailenle birlikte yuvanı seve seve ağırlarım, tek kuruş kira almadan.” Bunun üzerine saksağan, söğütle birkaç yeni koşul üzerinde anlaştıktan sonra (bu koşullardan en önemlisi, söğüdün üstüne hiçbir yılan ya da sansarı kabul etmeyecek olmasıymış), kuyruğunu dikip başını öne eğmiş ve ağırlığını kanatlarına vererek daldan havalanmış; akıp giden havada kanat çırparak, dümen-kuyruğunun yön vermesiyle bir oraya bir buraya ilgiyle yönelerek, bir kabağa ulaşmış ve güzel bir selam ve güzel birkaç sözle,

gerekli çekirdekleri ondan almış. Çekirdekleri götürdüğü söğüt tarafından güler yüzle karşılanmış; ayağıyla söğüdün yanındaki toprağı eşelemiş, gagasıyla taneleri daire oluşturacak şekilde ekmiş. Taneler kısa sürede büyümeye, dal budak salmaya başlayıp, söğüdün bütün dallarını kaplamış ve iri yapraklarıyla onu güneşin ve göğün güzelliğinden yoksun bırakmışlar. Ve bunca kötülük yetmezmiş gibi, daha sonra bu kabaklar oransız ağırlıklarıyla söğüdün yumuşak dallarının uçlarını yere doğru çekmeye başlamış, dallarda tuhaf bükülmelere ve çarpıklıklara yol açmışlar. Bunun üzerine söğüt, kabakları üstünden atıp düşürmek için boş yere silkelenmiş; birkaç günü bu tür bir aldanma içinde -çünkü kabağın sıkı ve sağlam tutunması, bu tür düşünceleri boşa çıkarıyormuş- geçirdikten sonra, rüzgârın geçtiğini görünce, ondan yardım dilemiş ve rüzgâr şiddetle esmiş; o zaman, yaşlı ve boş gövdesi köklerine kadar iki kısma ayrılıp iki parça halinde yere düşmüş ve söğüt boş yere kendi kendine hayıflanıp, asla iyi gün yüzü görmemek için doğduğunu öğrenmiş.

8 . Masal: [Alev ile Mum]. Alevler, bir ayı aşkın bir süredir cam fırınındaymışlar; güzel ve ışıltılı bir şamdandaki bir mumun kendilerine yaklaştığını görünce, büyük bir hevesle, ona ulaşmak için debelenmeye başlamışlar. Aralarından biri, doğal yolunu terk etmiş; beslendiği kor parçasının içinden kendini çekip öteki uçtan, küçük bir yarıktan dışarı çıkmış, yakınındaki mumun üstüne atılmış ve büyük bir iştah ve açgözlülükle onu yutup neredeyse tüketmiş. Ömrünü uzatmak isteyince, daha önce çıktığı fırına boşuna dönmeye çalışmış, çünkü mumla birlikte o da giderek küçülüp ölüme boyun eğmiş; böylece, sonunda, bütün kız kardeşlerini görkemli ve uzun bir yaşam ve güzellik içinde bırakarak, gözyaşları ve pişmanlıkla dumana dönüşmüş.

11 . Masal: [Dil Yarası]. Dişlerin ısırdığı dilin ı.

12 . Masal: [Kibirli Sedir Ağacı], Güzelliğiyle kurumlanan sedir ağacı, çevresindeki ağaçlan küçümseyip önünden çekilmelerini sağlamış; sonra, rüzgâr, hiçbir engelle karşılaşmadığı için, onu kökünden söküp yere savurmuş.

13 . Masal: {Karınca ile Darı Tanesi], Karınca, bir darı tanesi bulmuş; tane, karıncanın eline düştüğünü görünce bağırmış: “Lütfeder de, üreme arzumu gerçekleştirmeme izin verirsen, kendim gibi yüz darı tanesi vereceğim sana.” Öyle de olmuş.

14 . Masal: [Örümcek ile Üzüm Salkımı]. Örümcek, tatlılığından ötürü arıların ve çeşitli sineklerin sık sık uğradıkları bir üzüm salkımı bulunca, tuzağı için çok uygun bir yer bulduğunu düşünmüş. İnce ağıyla salkıma yerleşip yeni yuvasına girdikten sonra, orada her gün, üzüm tanelerinin arasındaki boşlukların oluşturduğu açıklıklarda durup, bir hırsız gibi, onu fark etmeyen çaresiz hayvanlara saldırıyormuş. Ama birkaç gün geçtikten sonra, bağbozucu bu üzümü kesip ötekilerin yanına koyunca, üzümlerle birlikte örümcek de

ezilmiş. Ve böylece üzüm, aldatan örümceğin de, aldatılan sineklerin de kapanı ve tuzağı olmuş.

15 . Masal: [Akasma]. Akasma, kendi çalılığından memnun olmadığı için, dallarıyla yolu aşıp karşıdaki çalılığa tutunmuş; bunun üzerine, yoldan geçenlerce kırılmış.

16 . Masal: [Eşek ve Buz], Eşek, derin bir gölün buzu üstünde uykuya dalmış, ısısı buzu eritmiş ve eşek, çaresiz, suyun altında uyanıp oracıkta boğulmuş.

17 . Masal: [Alçakgönüllü Kar]. Kendisini çok yüksek bir dağın en tepesinde duran bir taşın üstüne tutunmuş bulan küçük kar parçası, hayallere dalıp düşünmeye ve kendi kendine şöyle demeye başlamış:

“Şimdi, küçücük bir kar parçası olarak, böylesine yüksek bir yere yerleştiğimi ve buradan görebildiğim onca karın benden daha aşağıda olmasına aldırmadığımı düşünmeyecekler mi? Minik cüssemin bu yüksekliği hak etmediği kesin; çünkü küçük olsam da, güneşin dün yoldaşlarıma yaptığını kendi gözlerimle gördüm: Güneş birkaç saat içinde yok etti onları ve bu, gereğinden daha yüksek bir yere yerleştikleri için oldu. Ben güneşin öfkesinden kaçmak, alçakgönüllü davranmak ve küçük cüsseme uygun bir yer bulmak istiyorum.” Ve kendisini aşağı atarak, yükseklerden öteki karların üstünden yuvarlanarak aşağı inmeye başlamış; ama ne kadar alçak bir yer aradıysa, büyüklüğü o kadar artmış, öyle ki inişi bir tepenin üstünde son bulduğunda, neredeyse onu üstünde tutan tepeden daha küçük olmadığını görmüş; üstelik, o yaz güneşin yok ettiği son kar o olmuş.

Alçakgönüllülük ederek yücelenler için anlatılır bu .

18 . Masal: [Sabırsız Doğan]. Doğan, ördeğin, önünden kaçıp suya dalarak gizlenmesi karşısında artık daha fazla dayanamayarak, onun gibi suyun altından peşine düşmek istemiş ve tüyleri ıslanınca suyun içinde kalmış; bu arada, havaya yükselen ördek, boğulmakta olan doğanla alay ediyormuş.

19 . Masal: [Örümcek ile Eşekarısı]. Örümcek, aldatıcı ağıyla sineği yakalamak isterken, o ağın üstünde eşekarısı tarafından acımasızca öldürülmüş.

20 . Masal: {Kartal ile Baykuş]. Kartal, baykuşla alay etmek isterken, kanatlarıyla ökseye yakalanmış ve bir adam onu alıp öldürmüş.

21 . Masal: [Hırslı Sedir Ağacı], Sedir ağacı, tepesinde güzel ve iri bir meyve vermeyi arzuladığı için, özsuyunun olanca gücüyle onu biçimlendirmeye koyulmuş; meyve, büyüyünce, ağacın yüksek ve dik tepesinin eğilmesine neden olmuş.

22 . Masal: [Kıskanç Şeftali Ağacı], Şeftali ağacı, komşusu ceviz ağacında bittiğini gördüğü pek çok meyveyi kıskanarak, aynısını yapmaya karar vermiş; kendi meyveleriyle kendine öyle yük bindirmiş ki, meyvelerin ağırlığı onu yukarı çekip, köklerinden sökülü ve kırılmış bir halde bırakmışlar toprağa.

23 . Masal: [Ceviz Ağacı ve Yolcular], Ceviz ağacı, bir yolun kenarında yolculara bereketli meyvelerini gösteriyor, yolculardan her biri onu taşlıyormuş.

24 . Masal: {İncir Ağacı], Meyvesiz durduğu için kimse bakmıyormuş incir ağacına; meyve verip insanlarca övülmek isteyince, onlar tarafından bükülüp kırılmış.

25 . Masal: [İncir Ağacı ile Karaağaç], İncir ağacı, karaağacın yanında duruyor ve onun dallarında meyve olmadığını, gene de ham incirlerinin güneşini engellediğini görüyormuş; bunun üzerine ona çıkışarak şöyle demiş: "Hey, karaağaç, önümde durmaya utanmıyor musun? Ama bekle, hele bir meyvelerim olgunlaşsın, görürsün hanyayı konyayı." Ama incir ağacının meyveleri olgunlaştığında, bir askerî birliğin yolu oraya düşmüş; askerler, incirleri almak için ağacın dallarını koparmış, parçalamış, kırmışlar. İncir ağacı böyle dalları kırık dururken, karaağaç sormuş ona: "Ey incir ağacı, meyvesiz olmak mı daha iyiydi, yoksa onlar yüzünden böyle zavallı bir hale düşmek mi?"

26 . Masal: [Kibirli Ateş ve Tencere], Ilık küllerin arasındaki küçük bir korda küçük bir ateş, korda kalan azıcık özle ucu ucuna ve çaresizce kendini besliyormuş; o sırada aşçı kadın, her zamanki gibi ocakta yemek hazırlamak üzere çıkagelmiş; odunları ocağa koyup, neredeyse sönmek üzere olan ateşten küçük bir alevi kibritle canlandırmış, onunla sıralı odunları tutuşturmuş, tencereyi ocağın üstüne koyup, hiçbir şeyden kuşkulanmadan, içi rahat, oradan ayrılmış.

Bunun üzerine, üstüne yerleştirilen kuru odunlarla neşesi yerine gelen ateş, yükselmeye başlamış: Odunların arasındaki boşluklarda bulunan havayı itiyor, odunların arasında şakacı ve oyunbaz bir geçişle sarmallar çiziyormuş.

Odunların arasındaki boşluklardan yayılmaya başlayarak, bu boşlukları eğlenceli birer pencereye dönüştürüyor ve dışarı ışıl ışıl alevler saçarak, kapalı mutfaktaki karanlığı kovuyormuş; bu arada, çoktan büyüyen alevler, neşeyle çevrelerindeki havayla şakalaşıyor, tatlı bir çıtırtıyla güzel sesler çıkarıyorlarmış.

Ateş, artık odunların iyice üstüne çıktığını ve bir hayli irileştiğini görünce, uysal ve sakin mizacını bir yana bırakıp, kurumlu ve katlanılmaz bir kibre kapılmış, birkaç odunun üstünde neredeyse üstün öğenin tamamını yanı sıra sürüklediğine inandırmış kendini.

Ve irileşen alevler, çoktan ocağı çepeçevre çatırtılar ve kıvılcımlı ışıltılarla doldurmaya başlıyor, hep birlikte havaya doğru yükseliyor; en kendini beğenmiş alevler ise, üstteki tencerenin dibine çarpıyorlarmış.

27 . Masal: [Ardıç Kuşları ile Baykuş]. Ardıç kuşları, bir adamın baykuşu yakalayarak, ayaklarını sımsıkı bağlarla bağlayıp özgürlüğünü elinden almasına çok sevinmişler. Bu baykuş, daha sonra, ökse aracılığıyla, ardıçların özgürlüklerini değil, canlarını yitirmelerine neden olmuş.

Bu masal, yöneticilerinin özgürlüğünü yitirdiğini görüp buna sevinen; sonra bu yolla kendileri her tür destekten yoksun kalıp, düşmanlarının gücüne bağlı hale gelen ve özgürlüklerinden, çoğu zaman da canlarından olan ülkeler için anlatılır.

28 . Masal: [Pire]. Köpek, bir kuzunun postu üstünde uyurken, pirelerinden biri, yağlı yünün kokusunu alıp, köpekle beslenmektense, orasının daha iyi yaşanacak ve köpeğin dişleriyle tırnaklarına göre daha güvenli bir yer olması gerektiğine karar vermiş ve daha fazla düşünmeden, köpeği bırakıp sık yünün içine girmiş. Bin bir meşakkatle tüylerin kökleri arasından geçmeye çalışmış; epey ter döktükten sonra, bunun boşa çaba olduğunu görmüş; çünkü tüyler o kadar sıkmış ki, neredeyse birbirine değiyormuş ve pirenin derinin tadına bakabileceği yer yokmuş. O yüzden, uzun bir çaba ve yorgunluğun ardından, köpeğine geri

dönmeyi istemeye başlamış; ama köpek çoktan gittiği için, uzun bir pişmanlıktan, acı gözyaşların- dan sonra, mecburen açlıktan ölmüş.

29 . Masal: [Ovüngen Ustura]. Ustura bir gün kını yerine geçen sapından çıkıp güneşin altına yatmış, güneşin gövdesinde yansıdığını görmüş; bu onu pek gururlandırmış ve geçmişini düşünerek kendi kendine şöyle demeye başlamış:

"Şimdi ben, daha yeni çıktığım o dükkâna mı döneceğim? Elbette, hayır; Tanrılar hazzetmez böyle görkemli bir güzelliğin öyle bayağı bir hale düşmesinden! Hangi çılgınlık köylülerin köpüklü sakallarını tıraş etmeye, böylesine bayağı bir iş yapmaya itebilir ki beni! Bu beden böyle işler için mi? Elbette, değil. Gözlerden uzak bir yere saklanıp hayatımı orada sakince dinlenerek geçirmek istiyorum." Ve böylece, birkaç ay gizli kaldıktan sonra, bir gün açık havaya geri dönmüş ve kınından dışarı çıktığında, paslı bir testereyi andırdığını görmüş, yüzeyi de artık parlak güneşi yansıtmıyormuş. Yararsız bir pişmanlıkla, boş yere çaresiz haline ağlamış, kendi kendine şöyle demiş:

"Ah, artık yitirdiğim öylesine keskin ağzımı berberde çalıştırmak çok daha iyiymiş! Nerede o ışıltılı yüzey? Belli ki, bu rahatsız edici ve çirkin pas onu yok etmiş!"

Aynı şey, alıştırma yerine, kendini tembelliğe teslim eden zihinlerin başına gelir; onlar, tıpkı yukarıdaki ustura gibi, keskin kavrayışlarını yitirirler ve cehaletin pası biçimlerini bozar.

31 . Masal: [Kelebek ile Mum Işığı]. Daldan dala konan renkli kelebek, kararan havada dolaşırken bir ışık görüp hemen ona doğru yönelmiş ve çevresinde daireler çizdiği ışığın olağanüstü güzelliği karşısında şaşırıp kalmış; yalnızca görmekle yetinmeyip, güzel kokulu çiçeklere yaptığını yapmak için karşısında durmuş ve uçuşunu ayarlayıp büyük bir hevesle ışığın içinden geçmiş. Işık, kelebeğin kanat uçlarını, bacaklarını ve öteki kısımlarını yakıp eritmiş. Işığın dibine düşen kelebek, böyle güzel şeyden herhangi bir kötülük ya da zarar gelebileceğini aklı almadığı için, hayretle olayın nereden kaynaklanmış olabileceğini düşünüyormuş. Kalan gücünü iyice topladıktan sonra, yeni bir uçuş denemiş ve ışığın içinden geçer geçmez, her yanı kavrulu, o ışığı besleyen yağın içine düşüvermiş ve ancak yıkımının nedenini düşünebilecek kadar aklı kaldığından, şöyle demiş ona: **"Ey lanet olası ışık, ben sende mutluluğumu bulduğumu sanıyordum; boşuna ağlıyorum çılgın arzuma, yakıcı ve zararlı doğanı kendi yıkımımla öğrendim."** Buna ışık şu karşılığı vermiş: "Beni doğru dürüst kullanmasını bilmeyene böyle yaparım ben."

Karşılarında çekici ve dünyasal zevkleri görüp, tıpkı kelebek gibi, niteliklerini düşünmeden onlara koşan kişiler için anlatılır bu masal; onlar, uzun bir deneyimden sonra, utanç ve yitimle öğrenirler bu zevklerin iç yüzünü.

32 . Masal: [Taş ile Ateş Çubuğu]. Taş, ateş çubuğu kendisine vurunca, çok şaşırmış ve sert bir sesle ona şöyle demiş:

"Ne hakla bana eziyet ediyorsun? Beni rahat bırak; belli ki beni başkasıyla karıştırıyorsun, ben asla kimseyi incitmedim." Buna ateş çubuğu şu karşılığı vermiş: "Sabırlı olursan, kendinden olağanüstü bir sonucun doğduğunu göreceksin." Bu sözler üzerine taş sakinleşmiş, sabırla vuruşlara katlanmış ve olağanüstü ateşin -gücüyle sonsuz işler gören ateşin- kendisinden doğduğunu görmüş.

Çalışmalarının başlarında korkan, ama bu çalışmaları sabırla sürdürüp onlara hükmedebilecek hale geldikten sonra, onlardan olağanüstü sonuçlar doğduğunu gören kişiler için anlatılır bu masal.

34 . Masal: [‘Zambak ve Akıntı]. Zambak, Ticino kıyısına yerleşmiş ve akıntı zambakla birlikte kıyıyı alıp götürmüş.

35 . Masal: [İstiridye, Fare ve Kedi], İstiridye, balıkçının kulübesindeki öteki balıklarla birlikte deniz kenarına boşaltıldığı için, fareden onu denize götürmesini rica etmiş. Fare, istiridyeyi yemeyi kafasına koyduğundan, ona açılmasını söylemiş ve onu ısırmış; istiridye, kabuğunu kıstırıp fareyi durdurmuş. Kedi gelip fareyi öldürmüş.

36 . Masal: [Köylü ile Asma], Köylü, asmanın sağladığı yararları görünce, onu dik tutmak için birçok destekle desteklemiş; meyveyi aldıktan sonra, sırıkları çıkarıp asmanın yere düşmesine neden olmuş ve onun destekleriyle ateş yakmış.

37 . Masal: [Yengecin Ölümü]. Yengeç, taşın altında, oraya giren balıkları yakalamak için dururken, dalgayla birlikte taşlar yıkıcı bir güçle aşağı düşmüş ve dönerek düşerken yengeci paramparça etmişler.

38 . Masal: [Örümcek ve Üzüm]. Örümcek üzümlerin arasında duruyor, bu üzümlerle beslenen sinekleri yakalıyormuş. Bağbozumu zamanı gelmiş ve örümcek üzümlerle birlikte ezilmiş.

39 . Masal: [Asma ve Yaşlı Ağaç]. Yaşlı bir ağacın üstündeki yaşlı asma, o ağacın yıkılmasıyla yere düşmüş ve düşkün yoldaşı yüzünden yok olup gitmiş.

40 . Masal: [Akarsu], Akarsu, yatağına o kadar çok toprak ve taş taşımış ki, daha sonra yer değiştirmek zorunda kalmış.

41 . Masal: [Ağ ve Balıklar], Balıkları yakalaması gereken ağı, balık akını alıp götürmüş.

42 . Masal: [Kartopu], Kartopu, karlı dağlardan yuvarlanıp aşağı inerken, cüssesi çoğaldıkça çoğalmış.

43 . Masal: [Söğüt], Uzun filizleriyle başka her bitkiyi aşacak şekilde büyüyen söğüt, her yıl budanan asmayla birlikte olduğu için, o da hep budanır, güdük kalırmış.

44 . Masal: [Suyun Pişmanlığı], Su, görkemli denizde temel öğesine kavuşunca, havanın üstüne çıkma arzusuna kapılmış ve temel öğe ateşin desteğiyle ince buhar halinde yukarı yükselip, adeta havanın inceliğine bürünmüş; ama iyice yukarı çıkıp, daha ince ve soğuk havaya ulaştığında, ateş onu terk etmiş. Ve küçük taneler yan yana sıkışıp birleşince ve ağırlaşıp düşmeye başlayınca, suyun kibri yok olmuş ve gökten yere düşmüş; yerde kuru toprak onu emmiş, toprağın içinde uzun süre hapis kalan su, işlediği kusurdan ötürü pişman olmuş.

45 . Masal: [Mum Işığı], Işık, mumun üstündeki doymak bilmez ateştir. Mum tükenince, o da tükenir.

46 . Masal: [Şarabın İntikamı], Sarhoşun içtiği şarap.

Bu şarap, içenden intikamını alır.

47 . Masal: Ak Kâğıdın, Kendisini Lekelediğini Gördüğü Kara Mürekkebi Küçümsemesi. Kâğıt, her yanının mürekkebin koyu siyahıyla lekelendiğini görünce, ondan dert yanar; mürekkep, üstüne yazdığı sözcüklerle onun korunmasının nedeni olduğunu gösterir kâğıda.

48 . Masal: [Ateşle Su], Ateş, tencereye koyulan suyu ısıtırken, suyun, temel öğelerin kralı ateşin üstünde durmayı hak etmediğini söyleyerek, suyu kaynata kaynata tencereden taşırmış; bunun üzerine su, ona saygıyla boyun eğdiğini göstermek için aşağı inmiş ve ateşi boğmuş.

49 . Masal: [Ressam ile Doğa]. Ressam, doğayla tartışıp yarışır.

50 . Masal: [Bıçak]. Yapay silah bıçak, insanı doğal bir silah olan tırnaklarından yoksun bırakır.

51 . Masal: [Ayna ile Kraliçe]. Ayna, içinde kraliçenin aksini barındırdığı için pek böbürlenir, ama kraliçe gidince, öyle bayağı kalakalır.

52 . Masal: [Demir]. Ağır demir eğeyle öyle ince hale gelir ki, küçük bir rüzgâr onu alıp götürüverir.

53 . Masal: [Bitki, Sırık ve Dikenler]. Bitki, yanına dikilen kuru ve eski sırıktan, çevresini saran kuru dikenlerden yakımyormuş. Oysa, biri onu dik tutuyor; öteki, kötü arkadaşlardan koruyormuş.

54 . Masal: [Kalem ile Kalemtıraş], Kalemtıraş, kalemin zorunlu ve aynı zamanda yararlı yoldaşıdır, çünkü biri olmadan ötekinin pek bir değeri yoktur.

**

1. Nükte: [Kılıçlı Adam]. Adamın biri, bir başkasının belinde kocaman bir kılıç görünce, şöyle demiş: “Vah zavallı! Uzun zamandır bu silaha bağlı görüyorum seni; ellerin serbest olduğuna göre, niçin çıkarıp özgürlüğüne kavuşmuyorsun?”

Buna öteki şu karşılığı vermiş: “Seni ilgilendirmez, kaldı ki eski hikâye bu.”

Öteki, bu sözlerdeki alayı fark edip, şu karşılığı vermiş: “Seni tanırım: Bu dünyada o kadar az şey bilirsin ki, sana söylediğim her şey senin için yenidir sanıyordum.”

**

2. Nükte: [Söz Oyunu]. Adamın teki, çeşit çeşit, birbirinden güzel numaralar bildiğini öne sürüp bununla övününce, çevresindekilerden biri: “Öyle bir numara biliyorum ki, istediğim kişinin üstünden külotu çeker alırım,” demiş. Öteki, övüngen olanı, üstünde külot olmadığı için: “Daha neler! Numaran bana sökmez; bir çift çorabına bahse var mısın?” demiş. Oyunu öneren, bahsi kabul etmiş; bir külot almış, çorabına bahse girenin yüzünde şöyle bir gezdirip çekmiş. Ve bahsi kazanmış.

**

3. Nükte: [Tuhaf Göz Rengi], Adamın teki, bir tanıdığına: “Gözlerinin rengi bir tuhaf olmuş,” demiş. Öteki, bunun sık sık başına geldiğini söylemiş. İlki: “Peki, hiç mi tedavi görmedin? Ne zaman oluyor bu?” diye sormuş. Öteki, karşılık vermiş: “Gözlerim, ne zaman çirkin yüzünü görse, o pek berbat görüntünün yarattığı şokla hemen sararıp tuhaf bir renge bürünüyor.”

**

4. Nükte: [Gene Tuhaf Göz Rengi], Bir adam, bir başkasına: “Gözlerinin rengi bir tuhaf olmuş,” demiş. Öteki karşılık vermiş: “Gözlerim, çirkin yüzünü görüyorlar da, ondan.”

**

5. Nükte: [En Tuhaf Şeylerin Olduğu Yer], Bir adam: “Doğduğum yer, dünyadaki en tuhaf şeylerin olduğu yerdir,” demiş. Öteki karşılık vermiş: “Sen, orada doğmuş birisi olarak, bunun kanıtısın tuhaf ve çirkin varlığınla.”

6. Nükte: Nükte [Geceleyin İki Yolcu], İki kişi gece tekinsiz bir yolda yürürlerken, öndeki büyük bir gürültüyle yellenmiş; arkadaşı ona: “Görüyorum ki, beni gerçekten seviyorsun,” demiş. “Nasıl?” demiş öteki. Arkadaşı karşılık vermiş: “Düşmeyeyim, kaybolup senden uzak kalmayayım diye, yelindeki -pardon, belindeki- kemeri uzatıyorsun bana.”

**

10. Nükte: [Arkadaş ile Karaçalan]. Adamın biri, bir arkadaşıyla içli dışlı olmaya son vermiş, çünkü bu kişi, adamın öteki arkadaşları hakkında kötü şeyler söylüyormuş. Mesafeli davranmaya başladığı arkadaşı, bir gün ona dert yanmış, epey dert yandıktan sonra, onca dostluğu unutmasının nedenini söylemesini rica etmiş. Bunun üzerine öteki karşılık vermiş: “Seni sevdiğim için seninle artık içli dışlı olmak istemiyorum-, başkalarına benimle, yani dostunla ilgili kötü sözler ettiğinde, onlar üzerinde, benim üzerimde olduğu gibi, kötü bir izlenim bırakmanı -başkalarına benimle, yani dostunla ilgili kötü şeyler söyleyen kişi konumuna düşmeni- istemem. O yüzden, artık içli dışlı olmadığımız için, birbirimize düşman olduğumuzu sanacaklar ve sen, âdetin olduğu üzere, benim hakkımda kötü konuştuğunda, içli dışlı olduğumuzdaki kadar yerilmeyeceksin.”

**

11. Nükte: Nükte [Pythagoras’ın İzinden]. Adamın biri, Pythagorasın öğretisinden yola çıkarak, daha önce çeşitli kereler dünyaya gelmiş olduğunu kanıtlamaya çalışıyor; bir başkası, konuşmasını bitirmesine fırsat vermiyormuş; bunun üzerine ilki, bu ötekine şöyle demiş: “İşte, başka kereler dünyaya geldiğimin kanıtı: Senin değirmenci olduğunu hatırlıyorum.” Öteki, bu sözlerle alaya alındığını fark ederek, karşısındakinin doğruyu söylediğini kabul etmiş; zaten o da, karşısındakinin kendisine un taşıyan eşek olduğunu hatırlıyor- muş.

**

12. Nükte: Nükte [Bir Ressam ve Çocukları/. Bir ressama, ölü şeyleri o kadar güzel resmetmesine rağmen, çocuklarının niçin bu kadar çirkin olduğunu sormuşlar. Bunun üzerine ressam, resimleri gündüz, çocukları ise gece yaptığını söylemiş.

**

13. Nükte: Bir Gencin Bir Yaşlıya Söylediği Söz. Yaşlı bir adam, bir genci başkalarının önünde aşağılıyor, cesurca ondan korkmadığını gözler önüne seriyormuş; bunun üzerine genç, yaşlı adama, ilerlemiş yaşının diline ya da gücüne oranla ona daha iyi kalkan olduğunu söylemiş.

**

14. Nükte: Nükte [Hasta Adam]. Ölmek üzere olan hasta bir adam, kapıya vurulduğunu işitmiş ve uşaklarından birine kapıya kimin vurduğunu sorunca, uşak Madonna Bona ["İyi Kadın" anlamına gelir.] adında bir kadın olduğunu söylemiş. Bunun üzerine, hasta adam, ellerini göğe kaldırıp, yüksek sesle Tanrı'ya şükretmiş; sonra uşaklarına, ölmeden önce iyi bir kadın görebilmek için –hayatı boyunca hiç görmediği bir şeymiş bu– kadını hemen içeri almalarını söylemiş.

**

15. Nükte: Nükte [Uykucu]. Birisine yataktan kalkması, çünkü güneşin çoktan doğduğu söylenmiş; o da şu karşılığı vermiş: "Güneş kadar yolum ve işim olsa, ben de çoktan kalkardım; ama pek az yol gitmem gerektiği için, henüz kalkmayacağım."

**

16. Nükte: [Zarıaatkâr ile Soylu]. Bir zanaatkâr, belirli bir amacı olmaksızın, sık sık bir asilzadeyi ziyaret ediyormuş; bunun üzerine, asilzade bunu niçin yaptığını sormuş. Adam, beyefendinin sahip olamayacağı zevkleri tatmak için oraya geldiğini söylemiş; çünkü o da, halktan insanlar gibi, kendisinden daha güçlü kişileri görmekten zevk alıyormuş. Oysa, beyefendi ancak kendisinden daha aşağı konumdakileri görebiliyormuş; bu yüzden de, beyefendiler bu zevkten yoksun kalıyorlarmış.

**

17. Nükte: [Yolcu ve Vergi]. Modena'ya giden birisi, şehre giriş vergisi olarak beş para ödemek durumunda kalmış. Bunun üzerine hayret çığlıkları atmaya başlamış, çevresinde birçok kişi toplanmış; ona bunca hayretin nereden kaynaklandığını sorduklarında, Maso şu karşılığı vermiş: "Kişi başına şehre giriş vergisinin topu topu beş para olmasına nasıl şaşırmayayım ki? Floransa'da sırf aletimi içeri sokmak için on duka ödemek zorunda kaldım, oysa burada takım taklavatımı ve vücudumun kalanını şu azıcık vergiyle içeri sokabiliyorum. Tanrı bu şehri ve onu yöneteni koruyup esirgesin!"

**

18. Nükte: [Tezgâh ve Mızrak], Adamın biri, bir kadının mızrak gösterisinde hedef tahtasını tutmaya hazırlandığını görünce, tahtaya bakmış, sonra kendi mızrağı gözüne ilişip haykırmış: "Ah, bu da pek küçük işçiymiş böyle büyük iş için!"

**

19. Nükte: [Kız ile Rahip]. Bir kız, bir rahibe kendininki yerine bir dişi keçinin yarığını gösterip, bir gümüş lira almış, böylece onu aldatmış.

**

20. Nükte: [Kadın ve Kötü Yol]

Kadın, "Uç Hakikat" adlı kötü ve çamurlu bir yolu geçerken, elleriyle iç-eteğini önden ve arkadan sıyırıp, yarığıyla kıçına dokunup: "Al sana kötü yol!" demiş.

**

21. Nükte: Nükte [Macarlar]. Macar dukalarının üzerinde niçin çift haç vardır?

**

22. Nükte: [Budala']. Aşırı serpilmiş budalanın teki, sulak yerde yetişen kabak ya da kavun ya da sağanak yağmurlar yüzünden pörsümüş erik gibi. Yo, tam oturmadı söylediklerin; biliyor musun kime benziyor? Tam Gello'lu bir ahmak, başı kazınmış; ama lahana ya da kabak yaprağı yok ki, soyulan derisini süzsün. Sen söyle Sandro, sence neye benziyor? Sana doğruyu söyleyeceğim, hiç hazzetmedim ondan.

**

23. Nükte: [Başrahip]. Varese'deki Santa Maria del Monte Kilisesinin başrahibiyle ilgili nükte: Atmaca yerine eli kolu bağlanıp Dük'e gönderilmesi. [Bu not, bilinen bir öyküye gönderme içerir. Lodovico Carbone'nin Cento Trenta Novelle o Facetie (Yüz Otuz Öykü ya da Fıkra) adlı kitabının 108.'si (yay. haz. Abd- el Kader Salza, Livorno, s. 74) şöyledir: Ferrara Dükü, bir gün Carpaneto belediye başkanına bir buyruk gönderir; buyrukta "capias accipitrem et mitte nobis Kgatum in sacculo ne aufugiaf ("atmacayı yakala, kaçmasın diye bir torbaya koyup bize gönder") yazılıdır. Latincesi kıt olan belediye başkanı, kendisi gibi Latinceden pek anlamayan damadıyla birlikte accipitrem ("atmacayı") sözcüğünün acciprete ("başrahip") olduğu sonucuna varır. Bunun üzerine ikisi başrahibi tutuklayıp bir çuvala koyar, öylece Ferrara'ya götürürler. Belli ki, Milano'da fıkradaki belli ayrıntılar değişmiş, Ferrara Dükü'nün yerini Milano Dükü, Carpaneto başrahibinin yerini Santa Maria del Monte Kilisesi'nin başrahibi almış.]

**

24. Nükte: [Evlilik Dışı]. Birisi, dürüst bir adamı meşru olmamakla suçlamış. Bunun üzerine o dürüst kişi, insan soyu çerçevesinde ve doğa yasasına göre meşru olduğunu; onun ise piç olduğunu, çünkü insani olmaktan çok hayvanca alışkanlıkları olduğunu, insanların yasaları açısından da meşruluğunun kesin olmadığını söylemiş.

**

25. Nükte: Nükte [Hırsız ile Tüccar]. Bir hırsız, tanıdığı bir tüccarın dükkânındaki kasasında epey parasının olduğunu bildiği için, adamın parasını çalmayı aklına koymuş ve gece yarısı o tüccarın dükkânına girerek amacını gerçekleştirmeye koyulmuş; tam o sırada, dükkânın sürgüsü açılmış. Ve tüccar büyük bir korkuyla, hırsızın ışığının görüldüğü kapı aralıklarına gözlerini dayayarak, hemen dışarıdan sürgüyü kapatmış; hırsızı dükkânın içine hapsettikten sonra, mülki amirin evine koşmuş. Hırsız, içeride hapis kalınca, hemen kendini kurtaracak bir yola başvurmuş: Tüccarın iki şamdanını yakıp, cebinden bir iskambil destesi çıkarmış, bir

kısmını –kötü kâğıtları– yere atmış, bir o kadarını da –iyi kâğıtları– elinde tutmuş, böylece mülki amiri beklemeye başlamış. Amir atlılarıyla birlikte gelir gelmez, kapının sürgüsünün açıldığını işiten dükkândaki hırsız bağırmış: "Tanrı şahidimdir ki, beni buraya senden kazandığım paraları ödememek için hapsettin. Ama yemin ederim, bana olan borcunu ödeyeceksin. Kaybetmek istemeyen, oynamaz. Beni biraz da zorla oynattın; sonra, kaybedince, kendi paralarınla ve benimkilerle dükkândan kaçtın, arkandan koşmayayım diye de beni içeri hapsettin." Sözünü bitirince, tüccarın elini cebinden çekmek için elini onun cebine uzatmış. Bunun üzerine atlılar, hırsızın dolandırıldığını sanıp, kendisinin olduğunu söylediği paraları tüccarın ona vermesini sağlamışlar.

**

26. Nükte: Nükte [Yoksul ile Zengin]. Yoksulun biri, büyük bir senyörün uşağından, efendisine gidip bir kardeşinin geldiğini, onunla mutlaka görüşmesi gerektiğini söylemesini istemiş. Uşak, kendisine söyleneni iletince, bu kardeşi içeri alması söylenmiş. Yoksul kişi senyörün karşısına geldiğinde, hepsi Hz. Âdem'in soyundan geldikleri için kendisinin onun kardeşi olduğunu ve mal mülkün kötü paylaştırıldığını göstermiş; senyörden kendisini bu yoksulluktan kurtarmasını rica etmiş, çünkü sadakalarla güçbela yaşayabiliyormuş. Senyör, bu isteğin son derece makul olduğunu söyleyip, haznedara iletmiş ve yoksula bir kuruş bağışta bulunmuş. Bunun üzerine yoksul çok şaşırmış ve bunun bir kardeş için yeterli olmadığını söylemiş. O zaman senyör, onun gibi birçok kardeşi olduğunu, her birine çok verirse kendisine hiçbir şey kalmayacağını ve mal paylaşımı için bu kuruşun yeterli olduğunu söylemiş. Ve böylece, makul bir hükme vararak, ona mirastan bu tek kuruşu ayırmış.

MUHTELİF DÜŞÜNCELER

5. Düşünce: Bilim komutandır, uygulama ise askerler.

**

6. Düşünce: Nasıl istemeden yemek yeme sağlığa zararlıysa, gönülsüz çalışma da belleği bozar ve bellek aldığı hiçbir şeyi koruyamaz.

**

7. Düşünce: işitenin kulağına hoş gelmeyen sözler, onu usandırır ya da öfkelendirir. Ve çoğu zaman bunun belirtisini görürsün: Bu tür dinleyiciler bol bol esnerler. Dolayısıyla, sana iyi davranmalarını istediğin kişilerin önünde konuşurken, bu tür bıkkınlık belirtileri gördüğünde, konuşmanı kısa tut ya da değiştir; başka türlü davranacak olursan, o zaman arzu ettiğin hoş karşılanma yerine, nefret ya da düşmanlık kazanırsın.

Ve bir kişinin konuştuğunu işitmeden, onun neden zevk aldığını görmek istiyorsan, onunla konuşurken söz ettiğin konuları değiştir; onun esnemeden ya da kaşlarını çatmadan ya da

çeşitli başka hareketler yapmadan dikkat kesildiğini gördüğün an, sözünü ettiğin şeyin, onun hoşlandığı şey olduğundan emin olabilirsin, vb.

**

8. Düşünce: Bilimler Üzerine. Matematik bilimlerinden birinin uygulanamadığı ya da matematik bilimleriyle bağlantının olmadığı yerde hiçbir kesinlik yoktur.

**

9. Düşünce: Ey, şeyler üzerine düşünen kişi, doğanın olağan yoldan kendi kendine ortaya çıkardığı şeyleri bilmekle övünme! Kendi zihninle tasarladığın şeylerin amacını biliyorsan, o zaman sevin.

**

10. Düşünce: Bilim Olmadan Uygulamaya Geçenlerin Hatası Üzerine. Bilimsiz uygulamaya sevdalananlar, dümensiz ya da pusulasız gemiye binen, nereye gittiğinden asla emin olamayan denizciler gibidirler.

**

13. Düşünce: Deney -yaratıcı doğa ile insan soyu arasındaki yorumcu- insanlar arasında doğanın nasıl kesin bir zorunlulukla iş gördüğünü, kılavuzu aklın ona öğrettiğinden başka türlü davranamayacağını öğretir bize.

**

14. Düşünce: 14 [1]. Doğada hiçbir sonuç nedensiz değildir; nedeni anlarsan, deneye gerek kalmaz.

14 [2]. Şeylerdeki nedeni yadsıyan kişi, cahilliğini açığa vurmuş olur.

**

15. Düşünce: a) Deney asla yanılmaz; yalnızca yargılarımız yanılır - de- neyden, kendi deneyimlerimizden kaynaklanmayan bir sonuç beklentisi içine girerek. Çünkü bir neden söz konusu olduğunda, onu izleyen şeyin, o nedenin gerçek sonucu olması zorunludur, baştan bir engel olmaması koşuluyla. Ve bir engel söz konusu ise, sözünü ettiğimiz nedeni izlemesi gereken sonuç, bu engel belirttiğimiz nedenden ne kadar güçlüyse, ondan o kadar pay alır.

b) Deney asla yanılmaz; deneyden onun gücü dahilinde olmayan şeyler bekleyerek yargılarımız yanılır yalnızca, insanlar haksız yere deneyden yakınır, ağır eleştirilerle onu yanıltıcı olmakla suçlarlar. Ama deneye ilişmeyin ve bu yakınmayı kendi cehaletinize yöneltin; bu cehaletiniz, boş ve budalaca arzulara kapılmanıza, deneyden onun gücü kapsamında olmayan şeyler beklemenize, onun yanıltıcı olduğunu söylemenize yol açıyor.-

c) insanlar haksız yere masum deneyden yakınır, onu hatalar ve yanlış kanıtlarla [yüklü olmakla] suçlarlar.

**

17. Düşünce: Göz, Güneş Işını ve Zihnin Nasıl Var Olan En Hızlı Hareketler Olduğu Üzerine. Güneş, doğuda belirir belirmez, hemen ışınlarıyla batıya ilerler; bu ışınlar, üç tinsel güçten oluşur: Bir başka deyişle, parlaklık, ısı ve bunların nedeni olan biçimin niteliği.

Göz, açılır açılmaz, yarıküremizdeki bütün yıldızları görür.

Zihin, bir anda doğudan batıya atlar; bütün öteki tinsel şeyler, hız açısından bu üçünden çok farklıdır.

**

18. Düşünce: Bilimin işleyiş düzenine, daha önce belirttiğimiz sonuçtan kaynaklanan herhangi bir genel ilke ekleme eleştirilmemelidir.

**

19. Düşünce: Zamanla değişedurur her şey.

**

20. Düşünce: Neden verili olduğunda, doğa gerçekleştirilebilecek en kısa yoldan sonucu gerçekleştirir.

**

21. Düşünce: Doğanın gerçekleştirdiği hiçbir eylem, aynı araçlarla daha kısa yoldan gerçekleştirilemez.

**

22. Düşünce: Nedenler verili olduğunda, doğa olabilecek en kısa yollardan sonuçları ortaya çıkarır.

**

23. Düşünce: Her araç, onu ortaya çıkaran deneyimle kullanılmalıdır.

**

24. Düşünce: Soru: Azizler çıplak mıdır?

**

25. Düşünce: Erkek, talep ettiği cinselliğe kadının karşılık verip vermeyeceğini anlamak ister ve kadının erkeği arzuladığını anladığında, o da kadını ister ve arzusunu eyleme geçirir; erkek, arzusunu dile getirmedikçe ve dile getirip cinsel ilişkiye girmedikçe, kadının onu arzulayıp arzulamadığını anlayamaz.

**

27. Düşünce: Nasıl kendi içinde bölünmüş her krallık yok olursa, farklı çalışma alanlarına bölünen her yetenek de yolunu şaşırır ve zayıflar.

**

28. Düşünce: Nasıl duyum [duyular], duyumsal olana [duyularla algılanabilir olana] yöneliyorsa, seven de sevdiği şeye yönelir, onunla birleşip aynı şey haline gelir.

Edim, birlikten doğan ilk şeydir.

Sevilen şey bayağı ise, seven bayağılaşır.

Birleşilen şey onunla birleşen için uygunsa, bundan zevk, haz ve doyum doğar.

Seven sevilene kavuştuğunda, orada durur.

Yük yere bırakıldığında, orada durur.

Nesneyi anlığımızla tanırız.

**

29. Düşünce: Dört gizilgüç vardır: Bellek ve anlık, arzu ve tutku. İlk ikisi zihinsel, ötekiler duyumsaldır.

Beş duyudan görme, işitme ve koku alma pek engellenemez; dokunma ile tatma ise öyle değildir.

Koku alma, köpekte ve öteki obur hayvanlarda tat almayla bağlantılıdır.

**

30. Düşünce: Bütün tinsel gizilgüçler birinci ya da ikinci nedenden ne kadar uzaklaşırlarsa, o kadar yer kaplarlar ve değerleri o kadar azalır.

**

31. Düşünce: Bütün bilgimizin kaynağı duyulardır.

**

32. Düşünce: Her kişi her zaman dünyanın ortasında, hem kendi yarıküresinin altında, hem bu dünyanın merkezi üstünde bulunur.

**

33. Düşünce: Yeni araştırma için hiçbir şey yazmak mümkün değil, zaten ne bekliyorum ki senden?

**

34. Düşünce: Duyular yere [yeryüzüne] özgüdür; akıl, düşündüğünde, onların dışında durur.

**

35. Düşünce: Irmakların dokunduğun suyu, gidenin sonuncusu ve gelenin ilkidir. Şimdiki zaman da öyle.

**

36. Düşünce: Her eylemin hareket yoluyla yapılması gerekir.

Bilmek ve istemek, insana özgü iki eylemdir.

Ayırt etmek, hükmetmek, öğüt vermek, insana özgü edimlerdir. Bedenimiz göğün, gök ise tinin buyruğundadır.

**

37. Düşünce: Karşılaştırma Pişmemiş bir çömlek kırıldığında onarılabilir, pişmiş olanı ise onarılamaz.

**

39. Düşünce: Gerçekliğe karşı koyuşlar, pişmanlığa dönüşür.

**

40. Düşünce: Bilgi, umudun çocuğudur, umut ise…

**

41. Düşünce: Burada doğa birçok hayvanda ya da hayvana anne olmaktan çok acımasız bir üvey anne, bazılarına da üvey anne değil, şefkatli bir anne olmuş gibi görünüyor.

**

43. Düşünce: Zorunluluk, doğanın efendisi ve kılavuzudur.

Zorunluluk, doğanın özü ve yaratıcısıdır, dizgini ve ebedi kuralıdır.

**

44. Düşünce: Yapılan iyiliklerin anısı, nankörlük karşısında kırılgandır.

**

45. Düşünce: Arkadaşını gizlice yer ve açıkça öv.

**

47. Düşünce: Geçmiş konusunda yalancı olma.

**

48. Düşünce: Hiçbir şeyden korkma, ‘adının kötüye çıkmasından korktuğun kadar.

**

49. Düşünce: Koldaki neredeyse gizli ünle yok olup gider yorgunluk.[Büyük bir olasılıkla, alegorik bir çizim için yazılmış bir söz.]

**

51. Düşünce: Hiçbir şeyden korkma, adının kötüye çıkmasından korktuğun kadar. Bu kötü ün, kötü alışkanlıklardan doğar.

**

52. Düşünce: Umut öldüğünde, boşluk doğar.

**

54. Düşünce: Ün, uçup havaya yükselir, çünkü erdemli şeyler Tanrı’nın dostudur. Kötü ün bunun tersi olarak görülmelidir, çünkü bütün eylemleri Tanrı’ya karşıdır ve aşağı yönelir.

**

55. Düşünce: Çubuk altın ateşte saflaştırılır.

**

57. Düşünce: Ağaç, getirdiği yıkımla intikamını alır onu kesenden.

**

58. Düşünce: Aldatanı öldürmekten kaçın; çünkü [onun için en büyük ceza] dürüst davrandığında, sözüne inanılmamasıdır.

**

59. Düşünce: Hatasını düzeltebilen kişiden öğüt al.

**

60. Düşünce: Adalet; güç, kavrayış ve kararlılık gerektirir ve kraliçe arıya benzer.

**

61. Düşünce: Kötülüğü cezalandırmayan kişi, kötülük yapılmasını buyurmuş olur.

**

62. Düşünce: Yılanı kuyruğundan tutan, sonra onun tarafından ısırılır.

**

63. Düşünce: Çukur, onu kazanın üstüne yıkılır.

**

64. Düşünce: Şehvetini dizginleyemeyen, hayvanlarla yoldaşlık etsin.

**

65. Düşünce: Nefse hâkimiyet: En büyük hâkimiyet de odur, en küçüğü de.

**

66. Düşünce: Az düşünen, çok yanılır.

**

67. Düşünce: Başta karşı koymak, sonda karşı koymaktan daha kolaydır.

**

69. Düşünce: Gence akıl danışarak hareket eden, zararı göze alsın.

**

70. Düşünce: Sonu iyi düşün.

Önce sonu göz önünde bulundur.

**

73. Düşünce: Zamanı boşa harcayan kişi, dostunu yitirir ve asla parası olmaz.

**

74. Düşünce: Eşek olup geyik olduğunu sanan… Atasözünün devamı şöyle: "hendeği atlarken gerçeğin farkına varır.'

**

75. Düşünce: Şu zavallı günlerimizi çeşitli uğraşlara ayırıp değerlendirmenin yolları yöntemleri yok değil; günlerimizi harcamamak ve boşa, övgüsüz, ölümlülerin zihinlerinde

kendimizden herhangi bir anı bırakmaksızın geçirmemek, bizi daha mutlu etmeli. Şu zavallı [yaşam] seyrimiz boşa geçmesin diye.

**

76. Düşünce: En büyük mutluluk, mutsuzluğun nedeni; kusursuz bilgelik ise, budalalığın nedeni olacaktır.

**

77. Düşünce: Gençliğinde, yaşlılığının zararını telafi edecek şeyi edin. Ve yaşlılığın besininin bilgelik olduğunu anlarsan, gençliğinde öyle davranırsın ki, yaşlılığında besinin eksik olmaz.

**

78. Düşünce: Yargı gücümüz, değişik zamanlarda yapılmış şeyleri, onlara özgü, gerekli uzaklık içinde yargılamaz; çünkü gençliğimizin gerilerde kalmasıyla birlikte, yıllarca önce olup bitmiş birçok şey şimdiye yakın, yakın pek çok şey de eski [geçmişte kalmış] gibi görünecektir; göz de uzaktaki şeylerle ilgili olarak böyle yapar: Güneş aydınlattığı için o uzaktaki şeyler göze yakın görünür, yakın birçok şey de uzak.

**

82. Düşünce: Tehditlerdir tek silahı, tehdit edilen kişinin.

**

83. Düşünce: Talih nereye girerse, kıskançlık orayı kuşatma altına alıp saldırır ve talih nereden ayrılırsa, oraya acı ve pişmanlık bırakır.

**

84. Düşünce: İyi yürüyen, nadiren düşer.

**

85. Düşünce: Düzenleme, efendinin eseridir; işletme/çalıştırma, kölenin edimidir.

**

86. Düşünce: Doğadan budala ve kendi çabasıyla bilge olan, doğal olarak konuştuğunda ya da eylemde bulunduğunda budala görünür, yapay tutumlarında ise bilge.

**

87. Düşünce: Sabra ilişkin Bir Benzetme. Sabır haksızlıklara karşı tıpkı giysilerin soğuğa karşı yaptığını yapar; soğuk arttıkça giysilerini çoğaltırsan, o soğuk sana zarar veremez. Benzeri biçimde, büyük haksızlıklarda daha da sabırlı olursan, o haksızlıklar zihnine zarar veremez.

**

88. Düşünce: Uçup giden yaş gizlice yol alır ve insanı aldatır; hiçbir şey yıllardan daha hızlı değildir ve erdem eken, ün biçer.

**

89. Düşünce: Yüce Tanrıyı çocuk olarak gösterdiğimde, beni hapse attınız; şimdi büyük haliyle resmedersem, daha kötüsünü yaparsınız.

**

92. Düşünce: Dolandırıcıların bedenleri, insanların tanrılara küfürlerinin bir meyvesidir.

**

93. Düşünce: Zekânın tutkusu, şehveti kovar.

**

95. Düşünce: Aristoteles, Etili in Üçüncü Kitabında şöyle der: İnsan, yalnızca yapma ya da yapmama gücüne sahip olduğu şeylerde övgüyü ya da yergiyi hak eder.

**

96. Düşünce: Sözcükler donuyor ağzında ve Etna Dağında [olsan] buz yapardın onlarla.

**

97. Düşünce: Nasıl işlemeyen demir paslanırsa ve su kokuşur ya da soğukta donarsa, öyle bozulur işletilmeyen zekâ.

**

98. Düşünce: Yaban, yabandan korunandır.

**

101. Düşünce: Duyarlık arttıkça, acının yoğunluğu da artar. [Anlamı net olmayan bir tümce; özgün metin şöyle: "Dov'e ilpiü sentimento, li epiü, ne' martin, gran martin."]

**

102. Düşünce: Demetrius, bilgisiz cahillerin sözleri ve sesi ile gereksiz havayla şişmiş karnın çıkardığı sesler ve gurultular arasında fark olmadığını söylüyordu.

Bunu söylerken haksız da değildi, çünkü ona göre bu kişilerin sesi nereden çıkardıkları – vücutlarının alt tarafından mı, ağızlarından mı– önemli değildi, ikisi de değeri ve özü itibarıyla aynıydı.

**

103. Düşünce: Nasıl arsızlık yoksulluğun kalkanıysa, budalalık da utancın kalkanıdır.

**

104. Düşünce: Ferisiler, yani aziz pederlerimiz.

**

106. Düşünce: İyi bir kişi hakkında kötü konuşmak ne ise, kötü bir kişi hakkında iyi konuşmak da odur.

**

109. Düşünce: Ortaya çıkan eserin o eseri üreten kişiyle birlikte öldüğü çalışmalardan uzak dur.

**

110. Düşünce: Ustasını aşmayan öğrenci, kötü bir öğrencidir.

**

112. Düşünce: a) Hiç kuşkusuz, ışık karanlığa göre neyse, hakikat de yalana göre odur ve bu hakikat, kendi içinde o kadar mükemmeldir ki, sıradan ve aşağı konularla uğraştığında bile, yüce ve çok yüksek düşüncelerin üstünü örten belirsizlikleri ve yalanları eşsiz biçimde aşar, çünkü yalan zihnimizin vazgeçilmez öğelerinden biri olsa da, bu, şeylere ilişkin hakikatin ince zekâların –aylak zihinlerin değil ama– üstün besini olduğu gerçeğini değiştirmez.

b) Yalan öyle bayağıdır ki, Tanrı hakkında yüce şeyler söylediğinde bile, Tanrı'sının yüceliğini elinden alır; hakikat ise öyle üstündür ki, en küçük şeyleri övdüğünde bile, bu şeyler soylu hale gelir.

c) Ama sen ki hayallerle yaşıyorsun, sen, kesin, doğal ve çok yükseklerde olmayan şeylerden çok, büyük ve kesin olmayan şeyler hakkında yanıltıcı açıklamalar ve söz oyunlarından hoşlanırsın.

**

114. Düşünce: Bir günde zengin olmak isteyen, bir yıl içinde darağacını boylar.

**

116. Düşünce: Hakikat, tek çocuğuydu zamanın.

**

117. Düşünce: Başkalarını incitenin kendisi de güvende değildir.

**

118. Düşünce: Korku her şeyden hızlı doğar.

**

119. Düşünce: Bağışta bulunan, üstündeki giysiyi bağışlamaz.

**

120. Düşünce: Erdemine göre bedenin olsaydı, bu dünyada yerin olmazdı.

**

121. Düşünce: Çocukların elindeki ekmek gibi artır saygınlığını.

**

123. Düşünce: Nesne/konu, algıya yön verir.

**

124. Düşünce: Bazı şeyleri ne amaç edin, ne yap, onlara sahip olmamanın sana azim verdiğini görüyorsan.

**

125. Düşünce: Düşünen ve büyük bir bilgi birikimi olan kişilerin aksine, kaba, görgüsüz ve bilgisi kıt insanların güzel bir bedeni de, çeşit çeşit organı da hak ettiklerini sanmam; tek hak ettikleri, yiyeceğin girip çıkacağı bir torba: Gerçekten de, olsa olsa bir yiyecek geçidi gibi görülebilir onlar, çünkü bana öyle geliyor ki, ses ve görünümleri dışında insanlıktan nasiplerini almamışlar ve kalan her şeyleri hayvandan epey aşağı.

**

126. Düşünce: insanlar, haksız yere zamanın su gibi akıp gittiğinden yakınır, onu aşırı hızlı olmakla suçlar, zamanın yeterli bir akışı olduğunu fark etmezler; ama doğanın bize armağan ettiği güçlü bellek, uzun süre önce olmuş ve geçmişte kalmış her şeyi şimdi buradaymış gibi görmemizi sağlar.

**

128. Düşünce: Ay, yoğun ve ağır, yoğun ve ağır, nasıl duruyor, ay?

NESİLLER

97. Kehânet: Karınlarındaki Yumurtalarla Yenen Balıklar Üzerine. Sayısız kuşak, gebelerin ölümü yüzünden yok olup gidecek.

**

116. Kehânet: Kızların Çeyizleri Üzerine. Eskiden, genç kızları erkeklerin şehvet ve saldırısından, ne akrabalarının gözetimiyle, ne taştan kalelerle korumak mümkün iken; öyle bir an gelecek ki, bu kızların babaları ve akrabaları, kızları zengin, soylu ve çok güzel olsa da, onlarla birlikte olmak isteyen erkeklere çok büyük paralar vermek zorunda kalacaklar. Doğanın, dünyaya yararsız ve yaratılmışlar âlemini bozan şey olarak insan soyunu yok etmek istediği besbelli.

**

160. Kehânet: Oğlaklar Üzerine. Hirodes'in zamanı geri gelecek, çünkü masum çocuklar dadılarının elinden alınacak ve acımasız insanların neden olduğu korkunç yaralardan ötürü ölecekler.

**

7. Hayvan Ktb: Minnet: Söylendiğine göre, minnet erdemi en çok saksağan denen kuşlarda bulunurmuş; saksağanlar, anne-babalarından aldıkları yaşam ve besinin değerini bilerek, anne-babalarının yaşlandığını gördüklerinde onlara bir yuva yapar, onları buraya yerleştirip beslerlermiş; gagalarıyla yaşlı ve yıpranmış tüylerini temizler, gene esenlik içinde olsunlar diye bazı şifalı otlarla gözlerini iyi ederlermiş.

ÖLÜM

71. Düşünce: Uğradığımız her zarar, acı bir iz bırakır belleğimizde; en büyük zarar, yani ölüm hariç: O, yaşamla birlikte belleği de öldürür.

**

2. Düşünce: Başkalarının Ölümüyle Yaşam Buluruz. Ölen şeyde duyumsal olmayan yaşam kalır; bu, canlıların mideleriyle yeniden birleşince, bir kez daha duyumsal ve zihinsel yaşama kavuşur.

**

79. Düşünce: Ey uykucu, nedir uyku? Uyku ölüme benzer. Öyleyse, yaşarken uykuyla kendini zavallı ölülere benzetecek yerde, niçin ölümden sonra kusursuz bir yaşamın olmuş gibi görünmeni sağlayacak işler yapmıyorsun?

80. Düşünce: İnsanoğlu ve hayvanlar yiyeceğin geçit ve kanalı, canlıların gömütü, ölülerin uğrak yeridirler; başkalarının ölümünü kendilerine yaşam, kendilerini çürümüşlüğün mahfazası kılarak.

**

100. Düşünce: Nasıl iyi geçirilmiş bir gün güzel bir uykuyla sonuçlanıyorsa, iyi geçirilmiş bir yaşam da güzel bir ölümle sonuçlanır.

**

127. Düşünce: Keten, ölüme ve ölümlülerin çürümesine adanmıştır. Ölüme, kuşların, hayvanların ve balıkların tuzak ve ağları yoluyla; çürümeye, ölülerin gömülürken sarıldıkları keten bezler yoluyla – o bezlerin içinde çürürler. Şu davar ki, suya yatırılıp çürümeye başlamamışsa, keten lifinden ayrılmaz; onunla yapılmalı cenaze çelenkleri ve süsleri.

**

33 . Masal: [Örümcek]. Anahtar deliğinde huzur bulacağını sanan örümcek, ölümü bulmuş.

**

84. Kehânet: At Sırtındaki Askerler Üzerine. Büyük hayvanların nice kişiyi büyük bir hızla yok oluşa ve ani ölüme götürdüğü görülecek.

Havada ve karada renk renk hayvanların insanları amansızca yok oluşa götürdükleri görülecek.

**

18. Önsöz: Ey bu beden-düzenimizin gözlemcisi, başkasının ölümüyle ona ilişkin bilgi veriyorsun diye üzülme, yazarımız olanca zihin gücüyle böyle kusursuz bir aygıt üzerinde duruyor diye sevin.

**

51. Hayvan Ktb: Engerek Yılanı. Bu hayvan, dişlerinde ani ölümü taşır ve büyü sözlerini işitmemek için kuyruğuyla kulaklarını tıkar.

**

RUH

10. Önsöz: Ruhun tanımını düşünmeyi keşişlere, halktan kişilerin pederlerine bırakıyorum, onlar esin yoluyla bütün gizleri bilirler.

Kutsal kitaplara karışma; çünkü onlar en yüce hakikattir.

**

20. Önsöz: Ve sen ki, ey insan, bu çabamda doğanın olağanüstü eserlerini görüyorsun; onu yok etmenin çok kötü bir şey olduğu hükmüne varıyorsan, insanın canına kıymanın çok daha kötü bir şey olduğunu düşün, insanın bu dışsal biçimi olağanüstü bir kurgu gibi görünüyorsa sana, onun bu mimari içinde yaşayan ruha göre bir hiç olduğunu unutma. Gerçekten de ruh, ne olursa olsun Tanrısal bir şeydir; öyle ki, bırak kendi eseri içinde gönlünce yaşasın ve öfken ya da kötülüğün böyle bir canı –aslına bakılırsa, o cana değer vermeyen kişi, onu hak etmez– yok etmesin; çünkü ruh hiç istemeden ayrılır bedenden ve kanımca ağlaması ve acısı nedensiz değildir.

Sağlığını korumak için elinden geleni yap; hekimlerden ne kadar sakınırsan, bunu o kadar çok başarırsın, çünkü onların ilaçları simyanın ürünü olup, bu konuda yazılmış kitapların sayısı, tıp üzerine yazılmış kitaplardan az değildir.

**

1. Düşünce Ruh Üzerine. Toprağın toprağı sıkıştırarak deviniminde, çarpılan kısımlar az hareket eder. Suyun çarptığı su, çarpılan yer etrafında daireler oluşturur. Ses havada uzun mesafe [kateder]. Ateşin içinde daha uzun. Zihin evrenin içinde daha da [uzun]. Ama zihin sonlu olduğu için, sonsuzluğa uzanamaz.

**

38. Düşünce: Ruh, bedenin çöküşüyle çökemez asla; o, bedende, orgun ses çıkarmasını sağlayan havanın işlevini görür: Orgun bir borusunun bozulması, o borudan ötürü, havanın iyi etkisinin ortaya çıkmamasına neden olur.

**

42. Düşünce: Her beden, varlığını sürdürmesi için gerekli uzuv ve sıvılardan oluşur; bu gereklilik iyi bilinir ve bedenin varlığını sürdürmesi, bir zamanlar bu beden biçimini kendi yuvası olarak seçmiş olan ruhun gözetimindedir.

Balığa bak: Zorunlu olarak suyla sürekli temas halinde olduğu için; ruhu, doğanın kızı, pulların bitişme yerleri arasında bulunan gözeneklerle belirli bir kaygan sıvının oluşmasını sağlar, bu kaygan sıvı, balığın ayrılmaz bir parçası olup, ziftin gemi için ne işlevi varsa, bu suyun da balık için o işlevi vardır.

**

91. Düşünce: Ruhun bedeninde nasıl yaşadığını görmek isteyen, o bedenin her günkü konutunu nasıl kullandığına baksın; başka bir deyişle, konutu düzenden yoksun ve dağınıksa, ruhunun oturduğu bedeni de düzensiz ve dağınık olacaktır.

**

99. Düşünce: Cornelius Celsus. En büyük iyilik, bilgeliktir, en büyük kötülük ise, bedenin acı çekmesi. İki şeyden, yani ruh ile bedenden oluştuğumuz, bunlardan ilki daha iyi, beden ise daha kötü olduğu için; bilgelik daha iyi kısma özgüdür, en büyük kötü ise daha kötü ve kötünün kötüsü kısma. Nasıl ruhtaki en iyi şey bilgelikse, bedendeki en kötü şey de acıdır. O halde, nasıl en büyük kötü, bedensel acıysa, bilgelik de ruhtaki, yani bilge kişideki en büyük iyidir ve başka hiçbir şey onunla karşılaştırılamaz.

**

113. Düşünce: Ruh, daha önce ayrıldığı beyne kavuşunca, beyin şu sözleri söylemiş:

"Ey benden ayrılan mutlu, talihli ruh! Benim elimde, hiç istemesem de, bu pek iyi bilinen insan var. Alçaklığın barınağıdır o, en büyük iyilik bilmezliğin tipik göstergesi, bütün kötü huyların yoldaşıdır.

Ama niye sözlerle kendimi boşuna yoruyorum ki?

Günahların en büyüğü yalnızca onda [insanda] bulunur. Ve içlerinden biraz iyi birisi çıkarsa, öteki insanlar bana davrandıklarından farklı davranmazlar ona; gerçekten de, benim vardığım sonuç şu: Onların dostu olman kötü olur, düşmanı olman daha da kötü."

(Ve olgun ve iyi bir insan varsa, öteki insanlar bana davrandıklarından farklı davranmazlar ona. O kişinin yakını olman kötü olur, ondan uzak olman daha da kötü.)

**

122. Düşünce: O öz saklı burada, falanca şairin erdemli ruhunun büründüğü.

**

59. Kehânet: Temel ilkeleri Öğreten Kitaplar Üzerine. Ruhsuz bedenler, huzurlu bir ölüm için yararlı savsözlerini, ilkelerini verecekler bize.

**

7. Önsöz: Perspektife, Yani Gözün İşlevine Giriş. Şuna bir bak, ey okur: Ruhun ve yaşamın – kanıtlanması olanaksız şeyler– ne olduğunu tanımlamak isteyen eski yazarlarımıza inanabiliyoruz da; deneyle her zaman açıkça bilinip kanıtlanabilen şeyleri, yüzyıllarca gözardı etmiş ve yanlış olduklarını düşünmüşüz. Deneyle işlevini öylesine açıkça bildiğimiz göz bile şimdiye dek sayısız yazarca belli bir biçimde tanımlanmış; oysa deney yoluyla ben onun farklı olduğunu görüyorum.

**

5. Önsöz: Önsöz. İyi insanlar doğaları gereği bilmeyi arzularlar.

Biliyorum: Birçokları, bu yapıtın yararsız olduğunu söyleyecek; bunlar, Demetriusun, ağızlarındaki sözcüğün kaynağı olan havaya, alt kısımlarından çıkan havadan daha fazla önem vermediğini söylediği kişiler olacaklar. Onlar, yalnızca bedensel zenginliği, zevki arzu

eden, ruhun besini ve tek gerçek zenginliği bilginin zevkinden bütünüyle yoksun olan kişilerdir; çünkü nasıl ruh bedenden değerli ise, ruhun zenginliği de bedeninkinden soyludur. Ve çoğu zaman, bunlardan birinin bu yapıtı eline aldığını görünce, maymun gibi burnuna götürür mü ya da bana yiyecek bir şey olup olmadığını sorar mı diye kuşkuya kapılıyorum.

**

77. Kehânet: Rüya Görme Üzerine, insanlar yürüyecek, ama hareket etmeyecekler; orada olmayan kişiyle konuşacak, konuşmayanı işitecekler.

**

SEBEP VE SONUÇ

4. Düşünce: Doğa, deneyimde hiç [var] olmamış sonsuz nedenlerle doludur.

**

50. Düşünce: Cinsel arzu, üremenin nedenidir.

İştah, yaşamı ayakta tutan şeydir.

Korkaklık ya da çekingenlik, yaşamı uzatan şeydir.

Acı, organın/bedenin kurtuluşudur.

**

16. Kehânet: İnsanın eserleri, ölümlerinin nedeni olacak.

Kılıçlar ve mızraklar.

**

20. Kehânet: Öküzler, boynuzlarıyla ateşi ölümünden koruyacaklar.

Fener.

**

21. Kehânet: Ormanlar, kendi ölümlerinin nedeni olacak olan çocuklar doğuracaklar.

Balta sapı.

**

28. Kehânet: İnsanın Bir Mezar Olan Ağzı Üzerine. Kötü ve şiddete dayalı bir ölümle yaşamlarını yitirenlerin mezarlarından büyük gürültüler yükselecek.

**

43. Kehânet: Küçükkargalar ve Sığırcıklar Üzerine. Güvenip de onun yanında yaşayanlar, büyük bir kargaşayla karşılaşacaklar, hemen hepsi acımasız bir ölümle ölecek. Ve annelerle babaların, aileleriyle birlikte, acımasız hayvanlarca yutulup öldürüldükleri görülecek.

**

90. Kehânet: Önce öldürülüp Sonra Yenen Şeyler Üzerine. Onlar, kendilerini besleyeni öldürecek, acımasız ölümle son bulan işkenceler edecekler.

**

12. Düşünce: Herkes para biriktirmeyi arzular, yaşamın yok edicisi hekimlere vermek için. Dolayısıyla, [hekimlerin] zengin olmaları kaçınılmaz.

**

22. Kehânet: İnsanlar, yaşamlarının nedeni olan şeyi acımasızca dövecekler. Buğdayı dövecekler.

**

56. Düşünce: Duvarı yıkan, altında kalır.

**

ŞARAP-İÇKİ

9 .Masal: [Şarap ve Müslümanlar], Üzümün Tanrısal içkisi şarap, kendisini işli, altın bir kabın içinde ve Muhammed [sallallâhü aleyhi ve sellem] peygamberin sofrasında bulunca, bunca onur karşısında göğsü kabarmış; sonra hemen tersi bir düşünceye kapılıp şöyle demiş kendi kendine: "Ne yapıyorum ben? Niçin seviniyorum ki? Ölümün kıyısında olduğumu, bu kabın altın yuvasından ayrılıp insan bedeninin çirkin ve kokuşmuş inlerine gireceğimi, orada güzel kokulu ve hoş bir içkiden çirkin ve bayağı idrara dönüşeceğimi fark etmiyor muyum? Üstelik, bunca bela yetmiyormuş gibi, bir de uzun bir süre, çirkin keselerin içinde, insanoğlunun bağırsaklarından çıkan öteki kokuşmuş ve pis maddeyle birlikte uzanmak zorunda kalacağım." Göğe haykırmış: Bunca derdin intikamının alınmasını, artık böyle bir aşağılanmaya son verilmesini ve o ülke bütün dünyadaki en güzel ve en iyi üzümleri ürettiği için, hiç olmazsa bunlardan şarap yapılmamasını istemiş. Bunun üzerine Iupiter, Muhammed peygamberin [sallallâhü aleyhi ve sellem] içtiği şarabın* özünün, beynine çıkmasını sağlamış; şarap onu öyle kötü etkilemiş, öyle çılgına çevirmiş ve öyle çok hataya yol açmış ki, kendine gelince, hiçbir Asyalının şarap içmemesi için yasa çıkarmış. Böylece, bağlar meyveleriyle birlikte özgür kalmışlar.

* İslâmî kaynaklara göre Hz. Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellemin içki içtiğine dair bir bilgi yoktur. (Yay.N.)

**

TEHLİKE

46. Düşünce: Tehlikelerden korkan kişi, o tehlikeler yüzünden yok olmaz.

**

68. Düşünce: Hiçbir öğüt/bilgi, tehlike altındaki gemilerden verileni kadar güvenilir değildir.

**

TEKNOLOJİ

106. Kehânet: Metaller Üzerine. Işıksız ve karanlık mağaralardan çıkacak o, bütün insan soyuna büyük acılar, tehlikeler ve ölüm getirecek olan; izinden gidenlere, birçok acının

ardından zevk verecek; ama yanında yer almayanı, cefa ve yıkımla öldürecek. O, sonsuz hainlikler yapacak; kötü kişilerin sayısını artırıp onları cinayetlere, soygunlara ve bayağı işlere ikna edecek; yandaşlarını kuşku içinde tutacak; özgür şehirlerin yönetimlerini ellerinden alacak; birçok kişinin canına kıyacak; birçok dolandırıcılık, aldatma ve ihanetle insanları birbirine düşürüp onlara acı çektirecek. Ey canavar, cehenneme geri dönsen ne kadar daha iyi olurdu insanlar için! Onun yüzünden büyük ormanlar ağaçlarından yoksun kalacak; onun yüzünden sayısız hayvan yaşamını yitirecek.

**

109. Kehânet: Bir Ülkeden Ötekine Mektup Yazma Üzerine. Çok uzak ülkelerdeki insanlar birbirleriyle konuşacak, birbirlerinin söylediklerine karşılık verecekler.

**

110. Kehânet: Sonsuz Olan ve Sonsuz Sayıda Çizgiye Bölünmüş Olan (Öyle ki, Bu Çizgilerden Biri Her Yaman Her Kişinin Ayakları Arasındadır) Yarıküreler Üzerine. Her iki yarıküredeki insanlar birbirleriyle konuşacak, birbirlerine dokunacak, kucaklaşacak ve birbirlerinin dilini anlayacaklar.

**

127. Kehânet: Karıncalar Üzerine. Birçok topluluk, kendilerini, yavrularını ve azıklarını karanlık mağaralarda saklayacak ve orada, karanlık yerlerde, aylarca kendilerini ve ailelerini besleyecek, başka yapay ya da doğal ışık olmaksızın.

**

TEVİL YAPANLAR

8. Nükte: Nükte [Rahip ile Ressam] Kutsal Cumartesi günü, kilise cemaatinin evlerini dolaşarak, âdet olduğu üzere evlere kutsal su serpen bir rahip, bir ressamın odasına gelmiş; burada ressamın resimlerinden bazılarına aynı sudan serpince, ressam epey bozularak rahibe dönmüş, resimlerine niçin böyle su serptiğini sormuş. Bunun üzerine rahip, göreneğin böyle olduğunu ve bunu yapmakla yükümlü olduğunu; iyi de ettiğini, iyilik edenin, karşılığını iyilikle, üstelik fazlasıyla alacağını; Tanrının yeryüzünde yapılan her iyiliğe yukarıdan yüz iyilikle karşılık verileceğini vaat ettiğini söylemiş. Bunun üzerine ressam, rahibin dışarı çıkmasını beklemiş, yukarıdaki pencereye gitmiş, rahibin üzerine koca bir kova su boşaltıp, şöyle demiş: **"İşte, resimlerimin yarısını mahvettiğin kutsal suyla yaptığın her iyiliğe karşı, dediğin gibi, yukarıdan yüz katı gönderiliyor sana."**

**

UZUN VADELİ DÜŞÜNME

2 . Masal: [Defne, Mersin ve Armut Ağacı], Defne ile mersin, armut ağacının kesildiğini görünce, yüksek sesle bağırmışlar: "Ey armut ağacı, nereye gidiyorsun? Hani nerede olgun meyvelerin olduğundaki kibrin? Artık sık yapraklarınla gölge etmeyeceksin bize."

Bunun üzerine, armut ağacı şu karşılığı vermiş: "Ben beni kesen çiftçiyle gidiyorum, o beni usta bir heykelcinin işliğine götürecek; heykelci, sanatıyla, beni Tanrı Jüpiter'in biçimine büründürecek, tapınağa adanacağım ve insanlar Jüpiter yerine bana tapacaklar. Oysa sen, sık

sık dallarının kırılıp koparılması tehlikesiyle karşı karşıyasın: insanlar, beni onurlandırmak için çevreme koyacaklar o dalları."

**

YAŞAM

3. Düşünce: Hareket, her tür yaşamın nedenidir.

**

90. Düşünce: Yaşamayı öğrendiğime inandığımda, ölmeyi de öğreneceğim.

**

26. Düşünce: Soru: Bütün sonsuzlar eşit midir, yoksa biri ötekinden büyük müdür?

Yanıt: Her sonsuz ebedidir ve ebedi şeyler süreklilik açısından eşittirler; ama yaşam süresi açısından eşit değildirler, çünkü ilk kopup eyleme geçen, daha uzun süre geçirmiştir, ama gelecekteki süre [hepsi için] eşittir.

**

81. Düşünce: Gözüpeklik yaşam tehlikesi demek olduğuna göre, korku da yaşam güvenliği demektir.

**

105. Düşünce: İyi geçirilmiş yaşam, uzundur.

**

107. Düşünce: Zorluk çekmemek için kendini zora sokan adam delinin dik âlâsıdır ve büyük bir uğraşla elde ettiği iyi şeylerin tadını çıkarma umuduyla yaşamı geçip gider.

ZULÜM

117. Kehânet: **İnsanın Acımasızlığı Üzerine.** Yeryüzünde, birbirleriyle sürekli savaşan -büyük yitimler ve çoğu zaman iki taraftan ölümlerle- canlılar görülecek. Bunlar kötülükte sınır tanımayacaklar; güçlü kollarıyla, evrendeki büyük ormanların ağaçlarından çoğunu talan edecekler. Ve karınlarını doyurduktan sonra, arzularının besini canlı her şeye ölüm, acı, cefa, korku ve kaçış getirmek olacak. Ve ölçüsüz kibirleriyle, göğe doğru yükselmek isteyecekler, ama gövdelerinin aşırı ağırlığı onları aşağıda tutacak. Yerin üstünde ya da altında ya da denizlerde peşine düşülmeyen, yerinden edilmeyen ya da huzuru bozulmayan hiçbir şey kalmayacak ve bir ülkedekiler yerinden edilip başka bir ülkeye götürülecek.["Nulla cosa reterâ sofra la terra, o sotto la terra e l'acqua, che non" (Yerin üstünde ya da altında ya da denizlerde … bir şey kalmayacak") sözü ya yanlışlıkla, ya düşünülüp sonradan gerçekleştirilmeyen bir değişiklik amacıyla silinmiştir.] Bu canlıların gövdesi, öldürdükleri

bütün canlıların mezarı ve geçiş noktası haline gelecek. Ey dünya, nasıl oluyor da kendini açmıyorsun? Onları derin uçurum ve mağaralarına at, artık göğe gösterme böylesine acımasız ve insafsız canavarı.

**

128. Kehânet: Arılar Üzerine. Ve başka birçoklarının erzakları ve besinleri ellerinden alınacak ve nedensiz yere başkalarınca suya gömülecek ya da boğulacaklar. Ey Tanrının adaleti, niçin uyanıp görmüyorsun yaratıklarına böyle zulüm edildiğini?

**

129. Kehânet: Koyunlar, İnekler, Keçiler ve Benzerleri Üzerine. Sayısız kimsenin küçük yavruları ellerinden alınacak, bu yavrular boğazlanıp en vahşi şekilde parça parça edilecekler.

**

130. Kehânet: Cevizler, Zeytinler, Meşe Palamutları, Kestaneler ve Benzerleri Üzerine. Birçok yavru, acımasız sopa vuruşlarıyla kendi annelerinin kucaklarından alınacak, yere atılıp parça parça edilecekler.

**

145. Kehânet: Tanrıya tapınmak için ışığı veren, boğulacak.

Balmumu yapan arılar.

KİTAP ÖNSÖZLERİNDEN

1. Önsöz: Onlar gibi, eski yazarlardan alıntılar veremesem de, onların efendilerinin ecesi deneyimi vererek, çok daha büyük ve daha değerli bir şey sunuyorum. Onlar, kendilerinin değil, başkalarının çabalarını üstlerine geçirip onlarla süsleniyor, şişiniyor, gösteriş yapıyorlar; ama bana kendi çabalarımı çok görüyorlar. Bir yaratıcı olarak beni küçümsüyorlarsa, yaratıcı olmayan, başkalarının yapıtlarının borazanı ve yineleyicisi olan onların çok daha fazla yerilmesi gerekir.

**

2. Önsöz: Önsöz. Yaratıcı ve doğa ile insan arasındaki ilişkinin yorumcusu kişileri, başkalarının yapıtlarının yineleyicisi ve borazanı olanlarla kıyaslarken, aynanın dışındaki nesneyi aynada beliren görüntüsüne kıyasla nasıl düşünüyorsak öyle düşünmeli, başka türlü değerlendirmemeliyiz; çünkü biri, kendi başına bir şeydir, öteki ise bir hiç. Doğadan pek az pay almış kişiler onlar, çünkü yalnızca yapay özelliklerle donanmışlar; bu da olmasa, hayvan sürüleri sınıfına koyardım onları.[Leonardo, “yapay” (“accidentale”) ile “doğal’ı (“naturale”) karşı karşıya getirir. “Yapay” sıfatı, doğa vergisi şeylerin aksine, insanın eseri olan şeyleri gösterir. Bu durumda, “borazanlar” doğal yetilerle (zekâ, vb) değil, yalnızca “yapay” (kendi çabalarının, yoğun çalışmalarının ürünü) yetilerle donanmışlardır.]

**

3. Önsöz: Birçokları, benim deneylerimin, deneye dayanmayan kendi hükümlerince büyük saygı gösterdikleri bazı kişilerin yetkesine karşı olduğunu öne sürüp, doğal olarak beni eleştirebileceklerini sanacaklar; şu noktayı gözardı ederek: Benim yaptıklarım, gerçek hükmedici olan yalın ve saltık deneyden doğar.

**

4. Önsöz: Önsöz. Özellikle yararlı ya da eğlendirici bir konu bulamadığımı görünce (çünkü benden önce doğanlar, yararlı ve gerekli bütün konulan kendileri için seçmişler); yoksulluğundan ötürü panayıra en son gelen ve bir şey edinmenin başka yolunu bulamadığından, başkalarının daha önce gördüğü ve değeri düşük olduğu için kabul etmeyip reddettiği ne varsa onları alan kişi gibi davranacağım. Ben, birçok alıcıdan arta kalan bu küçümsenmiş ve reddedilmiş malları zayıf gövdemle yüklenecek; büyük şehirlerde değil, yoksul köylerde dolaşarak dağıtacak; sunduğum şeyin hak ettiği karşılık neyse onu alacağım.

**

6. Önsöz: Önsöz. Çok iyi biliyorum: Edebiyatçı olmadığımdan ötürü, ukala birileri, kültürsüz olduğumu öne sürüp beni haklı olarak eleştirebileceklerini sanacaklar. Budala takımı! Bu kişiler bilmiyorlar ki, pekâlâ şunu söyleyerek, Marius un Romalı soylulara verdiği karşılığı verebilirim: “Başkalarının çabalarıyla kendilerini süsleyip bezeyenler, bana kendi çabalarımı çok görüyorlar.” Edebiyat kültüründen yoksun olduğum için, ele almak istediğim konuyu gereğince söze dökemeyeceğimi söyleyecekler. Şu var ki, bu kişiler benim konularımın, başkalarının sözlerinden çok, deneyden çıkarsanması gereken şeyler olduğunu bilmiyorlar. Deney, iyi yazmış olanların yol göstericisi olmuştur; o nedenle, onu yol göstericim seçip, her olguda onun adını anacağım. .

**

8. Önsöz: Bu kurallar, doğruyu yanlıştan ayırman içindir; bu, insanların olanaklı şeyleri, üstelik daha ölçülü bir tutumla amaç edinmelerini, senin de cahilliğe gömülmemeni sağlar; oysa, cahilliğe gömülme bir sonuca ulaştırmadığı için, umutsuzlukla kendini hüzne kaptırmana yol açacaktır.

**

9. Önsöz: Kurallarımın Sonucu. Bana: “Senin bu kuralların hangi sonucu doğurur, neye yararlar?” diyecek olursan, şu karşılığı veririm sana: Bu kurallar, mühendisleri ve araştırmacıları dizginleyip, kendi kendilerine ya da başkalarına olanaksız şeyler vaat etmelerine ve deli ya da dolandırıcı addedilmelerine engel olur.

**

11. Önsöz: Yetkeli yazarları gündeme getirerek tartışan kişi, kavrayış yetisinden değil, daha çok belleğinden yararlanmış olur.

**

12. Önsöz: İyi kültür, doğal bir yetiden kaynaklanır; ve sonuçtan çok nedeni övmek gerektiği için, doğal yetiden yoksun kültürlü bir kişi- dense, doğal yetisi olan kültürsüz bir kişiyi övmeyi yeğlerim.

**

13. Önsöz: Bazı yorumculara karşı: Onlar, dil araştırmalarının ve bilimlerin doğmasına kaynaklık eden eski yaratıcıları yerer ve ölmüş yaratıcılara karşı şövalyelik taslarlar.

**

14. Önsöz: Anadilimde o kadar çok sözcük var ki, zihnimdeki kavramı iyi dile getirebileceğim sözcüklerin olmayışından çok, şeyleri iyi anlayabilmeyi dert etmem gerek.

**

15. Önsöz: Doğa gözlemlerine dayalı araştırmalarda, gözlemcilere en çok ışık zevk verir; matematiğin büyük özellikleri arasında araştırmacıların zihinlerine en soylu yücelmeyi getireni ise, tanıtlamanın kesinliğidir. Öyleyse, bütün insan gelenekleri ve araştırma kolları arasında perspektife öncelik tanımak gerekir. Perspektif alanında, ışığın karmaşık yayılışı, yalnızca matematiğin değil, fiziğin de utkusunu içeren, her ikisinin çiçekleriyle bezenmiş tanıtlamalarla serimlenir. Bu olgunun dolaylı anlatımlarla serimlenen ilkelerini ben özlü bir kısalıkla ele alacağım; konuya uygun olarak, onları hem doğal niteliklerine göre, hem matematiksel tanıtlamalarla işleyeceğim, kimi zaman nedenlerden sonuçları, kimi zaman sonuçlardan nedenleri çıkarsayarak; ayrıca, vardığım sonuçlara, onlar arasında yer almasalar da, onlardan çıkar- sanabilecek bazı şeyleri ekleyerek. Böylece, her şeyin ışığı Tanrı, beni aydınlatırsa, ışık konusunu ele alacak, bu yapıtı üç kısma böleceğim. [Bu bölüm özgün olmayıp, sözcüğü sözcüğüne John Peckham'ın Latince Perspectiva (Perspektif) kitabından çevrilmiştir.]

**

16. Önsöz: Sen, bu çizimlere bakmaktansa, anatominin yapılışını görmenin daha iyi olduğunu söylüyorsun. Bu çizimlerde tek bir şekil üzerinden gösterilen şeylerin hepsini gözlemek mümkün olsaydı, söylediğin haklı olurdu; bu şekle baktığında, olanca dikkatini versen de, ancak birkaç damarı görecek, o birkaçı hakkında bilgi edineceksin. Ben, onlara ilişkin tam ve gerçek bilgiye ulaşmak için, ondan fazla kadavrayı parçaladım, bütün organları yok ederek, damarların çevresinde bulunan etin tamamını, damarları kanatmadan -kılcal damarlardaki önemsiz kanama dışında- çok küçük parçacıklar halinde çıkararak. Ve çoğu zaman tek bir kadavra yetmiyordu, bütün çalışma sona erinceye kadar birçok kadavra üzerinde aşama aşama ilerlemek gerekiyordu; farklılıkları görmek için bu işlemi iki kez yaptım.

Böyle bir şeye ilgin varsa, belki de içinin bulanması buna engel olacaktır; bu sana engel olmuyorsa, gece vakti, bu kesilmiş, derisi yüzülmüş ve korkunç görünümlü kadavralarla birlikte yaşama korkusu engel olacaktır. Bu da engel olmuyorsa, böyle bir serimleme için gereken çizim yeteneğin olmayacaktır.

Ya da çizim yeteneğin vardır da, bu yeteneğe perspektif bilgisi eşlik etmiyordur; o zaman, geometrik serimleme yöntemlerini ve kasların güçlerini ve nitel değerini hesaplama yöntemini bilmeyebilirsin. Ya da belki sabrın yoktur, o yüzden gerekli kararlılığı gösteremezsin.

Bütün bu şeylerin bende olup olmadığını, yazdığım 120 bölüm ortaya koyacak; bu bölümlerde ne cimrilik engel oldu bana, ne ihmal, tek engel zamandı. Sağlıcakla kal.[Bu bölüm "Proemio della Anatomia" ("Anatomiye Giriş") olarak bilinir.]

**

17. Önsöz: Ey yazar, çizimin burada gerçekleştirdiği eksiksiz canlandırmayı hangi harflerle böyle kusursuzca yazıya dökeceksin? Çizimi bilmediğin için, anlaşılmaz şekilde yazıyorsun ve şeylerin gerçek şekillerine ilişkin yetersiz bilgi aktarıyorsun. Yüzeyle çevrili herhangi bir

somut cismin şeklinden söz etmen gerektiğinde, sen kendini aldatarak, bu yetersiz bilginin dinleyeni bütünüyle tatmin edebileceğini sanıyorsun. Ama sana yalnızca körlerle konuşurken sözcükleri kullanman gerektiğini hatırlatırım. Ya da sözcüklerle insanların gözlerine değil, kulaklarına seslenmek istiyorsan, özlü ve doğal şeylerden söz et ve göze ait şeyleri kulak içinmiş gibi göstermeye çalışma, çünkü ressamın yapıtı seni fersah fersah aşacaktır.

Bir kitap dolusu yazmadan bu kalbi hangi harflerle betimleyeceksin? Ve ne kadar fazla ayrıntıya girersen, o kadar dinleyenin aklını karıştırır, hep yorumculara gerek duyarsın, ya da deneyime geri dönmen gerekir; sizde deneyim çok azdır ve eksiksiz bilgi vermeyi arzuladığın konunun bütününe oranla pek az şey hakkında bilgi verir.

**

19. Önsöz: insanlara varlıklarının birincil ya da belki de ikincil nedeninin kökenini gösteriyorum.

**

21. Önsöz: insanların öteki saçma ve olanaksız saflıkları arasında, bazılarının devridaim çarkı dedikleri sürekli devinim araştırmalarına rastladım. Bu araştırma, yüzyıllarca, su ve savaş makineleri ve öteki incelikli düzenekler üzerine çalışmaktan hoşlanan hemen herkesi meşgul etmiş; uzun araştırmalara, deneylere ve büyük harcamalara mal olmuştur. Ve sonunda hep bu kişilerin başına simyacıların başına gelen gelmiştir: Küçük bir parça yüzünden, bütünün gözden kaçırılması. Şimdi benim niyetim, bu araştırmacılar tarikatına bu sadakayı vermek, yani bu küçük yapıt var olduğu sürece bu araştırmadan el etek çekmelerini sağlamak. Ayrıca, bu sayede, yazdıklarımı okuyanlar başkalarına vaat ettikleri şeyleri yerine getirebilecek; halkların hükümdarlarına ve yöneticilerine vaat edip gerçekleştiremedikleri şeyler yüzünden sürekli kaçmak zorunda kalmayacaklar. Görmüştüm, anımsıyorum: Çeşitli yerlerden birçok kişi, çocukça saflıklarından ötürü, büyük bir kazanç umuduyla Venedik şehrine gelip ölü suyun içine değirmenler kurmuşlardı; epey para harcadıktan sonra bu düzeneği hareket ettiremeyince, oradan apar topar ayrılmak zorunda kalmışlardı.[Yani, çeşitli araçlarla durağan suyu -sözgelimi, bataklık, kuyu ya da deniz suyunu- yukarı kaldırmışlardı; amaçları, kaldırılan bu suyun, inerken, değirmenlerdeki suyun işlevini görmesiydi. Ey budalalar, ey gerçekten doğal yetenekten yoksun insancıklar, derdiniz ne sizin?]

**

22. Önsöz: Ey sürekli devinim üzerine kafa yoranlar, böyle bir araştırma uğruna ne boş tasarımlar yarattınız! Altın arayıcılarının safına katılın!

**

23. Önsöz: Doğanın eserlerini anlamak, bir şairin kitabını anlamaktan ne kadar da zormuş!

Kaynak: / Leonardo da Vinci, Yayına hazırlayan: Augusto Marinoni, Özgün adı: Şeritti Letterari, Çeviren: Kemal Atakay, Yapı Kredi Yayınları - 3058, Kâzım Taşkent Klasik Yapıtlar Dizisi - 75 Mart- 2010, İstanbul

PSİKOTERAPİDE BOŞ ZAMANLARINI DEĞERLENDİRMEK KONUSU "TAKI"

Psikoterapilerde kullanılan yöntemlerden birisi olarak, boş vakitleri nasıl değerlendirmek gerektiğini öğretmek ile başlar. Biliyoruz ki, boş zaman bütün ruhî arazların başlangıç sebeplerinde bulunuyor.

Eğer insan el faaliyetlerini kullanmaya başlarsa, beyinsel aktivitesinde bir düzenlenmenin sağlandığı tespit edilmiştir. Eli/bedeni/ çalışan insanın nefsi ve duyguları sakinleşir, bu şekilde huzur duymaya başlar.

Bu meyanda, yalnızlık veya boş vakit sendromu çeken kişilerin küçük bir masa başında, bir tepsi kadar alan içerisinde küçük aletlerle başarabileceği takı süslemeciliği, iç dünyasına huzur verebileceği gibi parasal yönden de getirisi olacak kadar güzel bir uğraşı olabilmektedir.

Bir müzik eşliğinde kendi iç dünyanızı dışa aksettireceğiniz örnekler çıkara çıkara bu işi ileri seviyelere ulaşabilmeniz için r aşağıda örnekle sunulmuştur.

Bu yazı neden yazıldı; Bazıları diyorlar ki içimde konuşmalar duyuyorum, "Deliriyor muyum?"

Cevabı nefsiniz veya ruhunuz monotonluktan bıkmış kendini aşmak istiyor. Siz ise ona yardımcı olmuyorsunuz demektir.

Küçük yardımlar büyük isyanları önler.

İhramcızâde İsmail Hakkı

TOPLUMUN İNTİHAR ETTİRDİĞİ VAN GOGH- LE SUICIDE DE LA SOCIETE

Hzl: Antonın Artaud-van Gogh

GİRİŞ

Van Gogh 'un akıl sağlığından sözedilebilir, o ki, hayatı boyunca sadece bir elini pişirmiş ve bundan başka da bir kez sol kulağını kesmekten öteye gitmemiştir, her gün, yeşil salçada pişirilmiş vajina ya da ana rahminden çıktığında toplanmış kırbaçlanıp azdırılan yeni doğmuş bebek organı yenilen bir dünyada.

Ve bu bir imge değildir ama bütün yeryüzü boyunca sık sık ve güncel olarak tekrarlanan ve desteklenen bir olgudur.

Böylelikle, bu açıklama ne kadar çılgınca görünürse görünsün, şimdiki hayat eski adilik, anarşi, düzensizlik, sayıklama, bozukluk, kronik delilik, burjuva durgunluk, ruhsal çarpıklık (çünkü insan değil de dünya bir anormal olmuştur), istenmiş namussuzluk ve çarpıcı yalana sofuluk, soylu herşeyin pis aşağılanması, bütünüyle, ilkel bir haksızlığın gerçekleşmesi üstüne kurulu bir düzenin talebi, sonunda örgütlü cinayet atmosferi içinde kendini korumaktadır.

Herşey kötü gitmektedir çünkü hasta bilincin şu saatte hastalığından çıkmamakta büyük yararı vardır.

Ve böylece, çürümüş bir toplum, kâhinlik yeteneklerinden rahatsız olduğu kimi üstün açıkgörürlüklerin araştırmalarından kendini sakınmak için psikiyatriyi keşfetmiştir.

Gerard de Nerval deli değildi ama öyle olmakla suçlandı, yapmaya hazırlandığı kimi önemli açıklamaları değersiz kılmak için, ve suçlanmaktan başka, bir de kafasına vuruldu, bir gece kafasına fiziksel olarak vuruldu, açıklayacağı korkunç olayların belleğini kaybetmesi için, ve onlar, bu darbenin etkisiyle, onda doğaüstü düzleme geçtiler, çünkü onun bilincine karşı gizlice birleşmiş bütün toplum, o anda onların gerçekliğini ona unutturacak kadar güçlü oldu.

Hayır, van Gogh deli değildi, ama resimleri suda yanan ateşlerdi, atom bombalarıydı, ki görüş açılan, o çağda ortalığı kasıp kavuran diğer resimlerin yanında, ikinci İmparatorluk burjuvazisinin ve III. Napoleon'unkilerin olduğu kadar Thiers'in, Gambetta'nın, Felix Faure'un polislerinin kurtçuk konformizmini ağır biçimde rahatsız edebilecek nitelikteydi.

Çünkü van Gogh'un resmi, törelerin belirli bir konformizmine değil, kurumlarınkine saldırır. Ve dış doğa bile, mevsimleriyle, gel git'leriyle ve gün tün eşitliği fırtınalarıyla, van Gogh ün yeryüzünden geçişinden sonra, aynı evrensel çekimi koruyamaz.

Dahası, toplumsal düzlemde, kurumlar parçalanmaktadırlar ve tıp da işe yaramaz ve havayla bozulmuş ceset şekline bürünür, o ki van Gogh 'un deli olduğunu açıklamıştır.

Çalışan van Gogh'un açıkgörürlüğü karşısında, psikiyatri artık sadece kendilerinin de takıntıları olan ve kendileri de eziyet gören goriller sığınağıdır, onlar ki insan korkusunun ve

boğulmasının en feci durumlarını dindirmek için sadece gülünç bir terminolojiye sahiptirler, bozuk beyinlerinin lâyık ürünü olan.

Gerçekten, bir tek psikiyatr bile yoktur ki tanınmış bir sapkın olmasın.

Ve psikiyatrların kökleşmiş sapkınlığı kuralının hiçbir istisnayı kabul edebileceğini sanmıyorum.

Ben bir tanesini tanıyorum, isyan etmişti birkaç yıl önce, içinde bulunduğu yüce reziller ve patentli düzenbazlar grubunun bütününü toplu halde böyle suçladığımı görmek düşüncesine.

Ben, bay Artaud, dedi bana, bir sapkın değilim, ve hadi bakalım, size meydan okuyorum, suçlamanızı yöneltmek için dayandığınız unsurlardan bir tekini bana gösterin, görelim.

Unsur olarak sizi göstermem yeter, doktor L. (1) pis suratınızda izini taşımaktasınız, iğrenç adi yaratık.

O, cinsel avını dilinin altına sokup onu sonra badem olarak döndürenin – belirli bir şekilde incir yapmak için – çapa suratıdır.

Bunun adı, dünyalığını doğrultmak ve kendi maydanozunu seçmektir.

Eğer cinsel birleşmede, bildiğiniz belirli bir şekilde, gırtlak deliğinden gurk gurk etmeye, ve aynı anda boğazdan, yemek borusundan, sidik yolundan ve anus'dan guruldamaya erişemediyseniz, tatmin olmuş sayamazsınız kendinizi.

Ve iç organik sıçrayışınızda almış olduğunuz bir kıvrım vardır, cisimleşmiş tanığı mide bulandırıcı bir fuhuşun, onu ki beslemektesiniz, yıldan yıla, gitgide daha fazla, çünkü toplumsal olarak kanunun hükmüne girmez, ama başka bir kanunun hükmüne girer ki orda bütün incitilmiş bilinç acı çekmektedir, çünkü siz böyle davranarak onun soluk almasını engellemektesiniz.

Çalışan bilincin sayıkladığına karar veriyorsunuz, onu diğer yandan iğrenç cinselliğinizle boğazlamaktayken.

Ve işte zavallı van Gogh'un iffetli olduğu düzlem budur, bir meleğin ya da bir bakirenin olamayacağı kadar iffetli, çünkü asıl onlardır

kışkırtan

ve başlangıçta besleyen, büyük makinasını günahın.

Belki de zaten, doktor L., haksız meleklerin soyundansınız, ama lütfen rahat bırakın insanları, van Gogh 'un her çeşit günahtan arınmış vücudu, delilikten de arınmıştı, ki onu zaten bir tek günah getirir.

Ve ben katolik günaha inanmıyorum, ama erotik suça inanıyorum, ondan ki yeryüzünün bütün dahileri, tımarhanelerin sahici delileri sakınmışlardır, ya da o zaman sahici deli değildiler.

Ve nedir sahici bir deli?

İnsan onurunun yüce bir fikrine karşı davranmaktansa, toplumsal olarak anlaşıldığı anlamda deli olmayı tercih etmiş insandır.

Böylece, toplum, kurtulmak ya da kendini korumak istediği herkesi tımarhanelerinde boğazlatmış tır, bazı ulu pislikler konusunda kendisiyle suç ortaklığı yapmayı reddetmiş kişiler olarak.

Çünkü bir deli, toplumun dinlemek istememiş olduğu ve dayanılmaz gerçekler söylemesini engellemek istemiş olduğu bir insandır da.

Ama, bu durumda, içeri kapatma onun tek silahı değildir, ve insanların hemfikir toplaşması, kırmak istediği iradelerin hakkından gelmek için başka yollara sahiptir.

Kır büyücülerinin küçük büyülemelerinin dışında, bütün uyarılmış bilincin dönem dönem katıldığı muazzam toplu büyüleme hareketleri vardır.

Böylece, daha yumurtası kabuğunda bir savaş, bir devrim, bir toplumsal kargaşa durumunda, birlik olmuş bilinç sorgulanır ve kendini sorgular, yargısını da duyurur.

Onun, kimi yankı uyandıran bireysel durumlarla ilgili olarak da doğurtulduğu ve kendinden çıkartıldığı olabilir.

Böylece, Baudelaire, Edgar Poe, Gerard de Nerval, Nietzsche, Kierkegaard, Hölderlin, Coleridge ile ilgili/ üstünde herkesin anlaştığı büyülemeler olmuştur, ve van Gogh 'la ilgili de olmuştur.

Bu gündüz meydana gelebilir, ama genellikle, tercihen, gece meydana gelir.

Böylece, acayip güçler kaldırılıp getirilmektedir yıldızlı gökyüzüne, kişilerin çoğunun kötü tininin zehirli saldırganlığının, bütün insan soluk alışı üstünden, oluşturduğu şu bir çeşit karanlık kubbeye.

Böylece, yeryüzünde çırpınmış ender açıkgörür iyi niyetler, gündüzün ve gecenin bazı saatlerinde, kendilerini sahici ve uyanık bazı kabus durumlarının dibinde görürler, çevreleri, yakında törelerde açıkça belirdiği görülecek bir çeşit yurttaşlık büyüsünün müthiş emmesiyle, müthiş dokunaçlı baskısıyla sarılmış.

Bir yandan cinselliği, diğer yandan da, zaten, kilise ayinini, ya da başka ruhsal ayinleri, temel ya da dayanak noktası olarak elinde bulunduran bu oybirlikli pisliğin karşısında, motif üstünde bir manzara resmetmek için on iki mum bağlı bir şapkayla geceleyin dolaşmakta sayıklama yoktur;

çünkü nasıl yapacaktı zavallı van Gogh, kendini aydınlatmak için? geçen gün dostumuz, oyuncu Roger Blin'in, haklı olarak belirttiği gibi.

Pişmiş el ise, sadece ve sadece kahramanlıktır, kesilmiş kulak, dolaysız mantık, ve, tekrarlıyorum, kötü niyetini amacına ulaştırmak için gece gündüz, ve gitgide daha çok, yenilmez olanı yiyen bir dünyaya bu noktada çenesini kapamak düşer.

POST-SCRIPTUM

Van Gogh özel bir sayıklama durumundan dolayı öl- memiştir, ama başlangıçtan beri bu insanlığın haksız tininin çevresinde çırpındığı bir sorunun bedensel olarak zemini olmaktan dolayı ölmüştür.

Tenin tine, ya da bedenin tene, ya da tinin her ikisine üstünlüğü sorununun.

Ve nerdedir bu sayıklamada insan benliğinin yeri?

van Gogh kendisininkini bütün hayatı boyunca garip bir enerji ve kararlılıkla aramıştır, ve bir çılgınlık an'ında, ona varmamanın büyük korkusunda intihar etmemiştir, ama tersine, ona tam varmıştı ve ne olduğunu, kim olduğunu tam bulmuştu ki toplumun genel bilinci, kendisinden kopmuş olduğundan dolayı onu cezalandırmak için, onu

intihar etti.

Ve van Gogh'la da her zaman olduğu gibi oldu, bir seks partisi, bir kilise ayini, bir tövbe duası, ya da başka bir kutsama, sahibolma, dişi ya da erkek cinlere karışma ayini esnasında.

Böylelikle onun bedenine girdi, bu tövbe edip bağışlanmış, kutsanmış, kutlu kılınmış

ve cinlere karışmış

toplum, onda yeni almış olduğu doğaüstü bilinci sildi, ve, iç ağacının tellerinde bir siyah kargalar taşkını gibi, ani bir düzey değişikliğiyle onu su altında bıraktı, ve, onun yerini alarak, onu öldürdü.

Çünkü modem insanın anatomik mantığıdır, hep sadece cinlere karışmış olarak yaşayabilmiş ve yaşadığını düşünebilmiş olmak.

TOPLUMUN İNTİHAR ETTİRDİĞİ

Salt çizgisel resim beni uzun süredir çılgına çeviriyordu ki çizgiler ya da biçimler değil ama durgun doğanın sanki sarsıntı durumunda şeylerini resmeden van Gogh'la karşılaştım.

Ve onlar da durgun.

Sanki herkesin kapalı sözlerle söz ettiği, ve bütün yeryüzü ile şimdiki hayatın aydınlatmak için burunlarını sokmalarından beri daha karanlık duruma gelen o durgunluk gücünün korkunç bıçkı darbesi altında gibi.

Oysa, kendi lobut darbesiyle, gerçekten lobut darbesiyle durmaksızın vurmaktadır van Gogh doğanın bütün şekillerine ve nesnelere.

Van Gogh'un çivisiyle taranmış manzaralar düşman tenlerini kamı deşilmiş kıvrımlarının hırçınlığını gösterirler, ki diğer yandan hangi acayip güç dönüşümdedir, bilinmez.

van Gogh 'un tablolarının bir sergisi hep önemli bir an'dır tarihte, resmedilmiş şeylerin tarihinde değil, ama kısaca tarihsel tarihte.

Çünkü van Gogh 'un - gün ışığına çıkmış, bir serginin duvarlarında görülmeye, duyulmaya, dokunulmaya, koklanmaya sunulmuş -sonunda güncelliğe yepyeni fırlatılmış, dolaşıma yeniden sokulmuş bir resmi kadar havanın monad'larını geri döndüren, şeylerin nevrotik yazgısı fama fatum'un ters şeklinin boynunu büken açlık, salgın, volkan patlaması, zelzele, savaş yoktur.

Orangerie Sarayındaki son van Gogh sergisinde, zavallı ressamın bütün büyük tualleri yer almıyor. Ama orada olanlar arasında, yeterli sayıda lal rengi bitki tutamlarıyla süslü fır dönen geçitler, bir porsuk ağacının açtığı çukur yollar, saf altından buğday yığınları üstünde dönen morumsu güneşler, Sakin Baba (2) ve van Gogh tarafından van Gogh portreleri bulunmakta, anımsatmak için hangi sefil nesne, kişi, malzeme, unsur yalınlığından

çıkarmış olduğunu van Gogh'un bu org şarkılarım, havai fişeklerini, atmosfer yortularını, sonu gelmeyen ve zaman dışı bir dönüşümün o "Sihirli Taşı"nı.

Ölümünden iki gün önce resmedilmiş bu kargalar, tıpkı öbür tualleri gibi, ona belirli bir ölüm sonrası ününün kapısını açmamışlardır, ama onlar resmedilmiş resme ya da daha doğrusu resmedilmemiş doğaya olanaklı bir öte'nin, olanaklı bir sürekli gerçekliğin gizli kapısını açmaktadırlar – gizemli ve uğursuz bir öte'nin van Gogh tarafından açılan kapısı arasından.

Olağan değildir görmek, bir insanın, kamında onu öldürmüş tüfek atışıyla, bir tual üstüne kargalar yığmasını, altında belki kurşuni mor olan, ama boş olduğu kesin, toprağın şarap tortusu renginin buğdayların pis sarısıyla çılgınca çarpıştığı bir ovayla.

Ama van Gogh 'tan başka hiçbir ressam onun gibi, kargalarım resmetmek için, akşamın inen ışığına yakalanmış karga kanatlarının bu yer mantarı siyahını, bu "zengin yemek" ve aynı anda sanki dışkısal gibi olan siyahını bulmayı başaramamıştır.

Ve neden yakınmakta aşağıda toprak, kanatlan altında gösterişli kargaların, ki herhalde tek van Gogh için gösterişli, ve, diğer yandan, artık ona dokunmayacak bir acının şatafatlı habercisi?

Çünkü buraya kadar hiç kimse toprağı şu kirli çamaşır yapmamıştı, şarapla burulmuş ve bulanmış kana.

Tablonun göğü çok alçaktır, ezik, morumsu, yıldırımdan kenar yollar gibi.

Boşluğun alışılmamış karanlık püskülü, şimşek sonrası yükselen.

van Gogh kargalarını, intihar etmiş insan dalağının siyah mikroplan gibi üst kısmın birkaç santimetre yakınına ve sanki tualin altından gibi bırakmıştır, siyah bıçak yarası boyunca çizginin, onda ki, zengin tüylerinin çırpışı yeryüzü fırtınasının çalkantısı üstünde yukarıdan bir soluk kesilmesinin tehditlerini dayandırmaktadır.

Oysa bütün tablo zengindir.

Zengin, görkemli ve sakin, tablo.

Onurlu eşliği ölüme – hayatı boyunca o kadar çok sarhoş güneş döndürmüş olanın sürgünden kaçış halinde o kadar çok tahıl yığını üstünde, ve, umutsuz, kamında bir tüfek atışı, bir manzarayı kan ve şarapla kaplamadan, toprağı hem sevinçli hem karanlık, ekşi şarap ve bozuk sirke tadında son bir sübyeyle ıslatmadan edememiş olanın.

İşte böylece van Gogh 'un yaptığı son tualin ton'u, o ki diğer yandan resmi hiç aşmamıştır, en patetik, tutkusal ve tutkulu Elizabet dramının keskin ve barbar tınısını çağrıştırmaktadır.

İşte beni en çok çarpan budur van Gogh 'ta, ki ressamların en ressamıdır, ve, resim denilen ve olandan daha öteye gitmeyerek, anekdot'a, öyküye, dram'a, imgeli eyleme, öznenin ya da nesnenin iç güzelliğine başvurmak adına tüp'ten, fırçadan, motif ile tual'in çerçevesinden çıkmayarak doğayı ve nesneleri Öyle bir şekilde tutkulandırmaya erişmiştir ki Edgar Poe'nun, Herman Melville'in, Nathanael Havvthome'un, Gerard de Nerval'ın, Achim von Amim'in ya da Hoffmann'ın herhangi hayret verici

masalı, psikolojik ve dramatik düzlemde onun üç kuruşluk tualleri kadar şey söylemez, tualleri ki hemen hemen hepsi, zaten, ve sanki kasıtlı olarak, küçük boyuttadırlar.

Bir iskemle üstünde bir el şamdanı, örülmüş yeşil ekin sapından bir koltuk, koltuk üstünde bir kitap, ve işte dram aydınlatılmış vaziyette.

Girecek olan kim?

Gauguin mi yoksa başka bir hayalet mi?

Saman koltuk üstündeki yanmış şamdan, söylendiğine göre, van Gogh 'un ve Gauguin'in iki karşıt kişiliğini ayıran ışıklı çizgiyi belirtmektedir.

Tartışmalarının estetik nesnesi, eğer anlatılacak olursa, fazla ilginç gelmez herhalde, ama van Gogh ve Gauguin'in tabiatları arasında insani bir bölünmeyi ortaya koysa gerek.

Sanıyorum ki Gauguin, sanatçının simgeyi, mitos'u araması gerektiğini, hayatın şeylerini mitos'a kadar büyütmesi gerektiğini düşünüyordu, oysa van Gogh, mitos'un hayatın en basit şeylerinden çıkarılmasının bilinmesi gerektiğini düşünmekteydi.

Ve ben de düşünüyorum ki bunda kesinlikle haklıydı.

Çünkü gerçeklik feci bir şekilde üstündür her hikayeden, her masaldan, her tanrıdan, her gerçeküstülükten. Yeterli olan, onu yorumlamasını bilmek dehasına sahip olmaktır.

Ki bunu zavallı van Gogh'tan önce hiçbir ressam yapmamıştır, ondan sonra da hiçbir ressam yapmayacaktır, çünkü sanıyorum ki bu kez, tam bugün, işte şimdi, şu şubat 1947 ayında, gerçekliğin ta kendisi, gerçekliğin mitos'unun ta kendisi, mitos'sal gerçekliğin ta kendisi, vücuda girmektedir.

Böylece, van Gogh'tan beri hiç kimse büyük zili, insanüstü, sürekli olarak insan-üstü tınıyı sarsmasını bilememiştir ki onun geri püskürtülmüş emrine göre gerçek hayatın nesneleri tınlamaktadırlar, onların su kütlesinin kabarmasını anlamak için kulağımızı yeterince açık tutmasını bildiğimizde.

İşte böylece şamdanın ışığı tınlamaktadır, yeşil ekin sapından koltuğun üstünde yanmış şamdanın ışığı tınlamaktadır uyumuş bir hastanın vücudu önünde seven bir vucudun soluması gibi.

Garip bir eleştiri gibi tınlamaktadır o, derin ve şaşırtıcı bir yargı gibi, sanki kararını van Gogh ün bizim daha sonra, çok daha sonra, varsaymamızı sağlayacağı, ekin sapından koltuğun menekşe ışığı tabloyu kaplamayı bitirdiğinde.

Ve büyük yan koltuğun, yeşil ekin sapından ayrık eski koltuğun çubuklarını yiyen o leylak ışık kesiğini farketmemek olanaksızdır, o hemen farkedilmese de.

Çünkü odağı başka yere yerleştirilmiş gibidir ve kaynağı garip bir şekilde karanlıktır, tek van Gogh 'un, kendi üstünde, anahtarını koruduğu bir giz gibi.

Eğer van Gogh otuz yedi yaşında Ölmeseydi kendime resmin hangi yüce başyapıtlarla zenginleşeceğini söylemek için Büyük Ağlayan Kadın'a başvurmuyorum, çünkü, "Kargalardan sonra, van Gogh 'un bir tablo daha yapmış olacağına kendimi inandıramam.

Bence o otuz yedi yaşında öldü çünkü ne yazık ki bir kötü tin'le bağlanmış insan hikâyesinin – yürek karartıcı ve çileden çıkaran hikaye – sonuna gelmişti.

Çünkü kendiliğinden, kendi deliliğinin acısından terketmemiştir van Gogh hayatı.

Ölümünden iki gün önce, psikiyatr kesilmiş doktor Gachet adını alan, ve ölümünün dolaysız, etkin ve yeterli nedeni olan kötü tin'in baskısı altında terketmiş tir.

van Gogh 'un kardeşine yazdığı mektupları okurken, kesin ve içten inancına vardım, "psikiyatr" doktor Gachet'nin aslında ressam van Gogh 'tan nefret ettiğinin, ve ondan ressam olarak, ama herşeyin üstünde dahi olarak nefret ettiğinin.

Hem doktor hem de dürüst insan olmak aşağı yukarı imkansızdır, ama aynı zamanda en tartışılmaz deliliğin damgasını taşımadan psikiyatr olmak namussuzca olanaksızdır: güruha yakalanmış her bilim adamım, her dahinin bir çeşit doğuştan ve yaradılıştan düşmanı yapan, güruhun o eski soya çekme refleksine karşı koyamamak deliliğinin.

Tıp, kötülükten doğmuştur, eğer hastalıktan doğmadıysa, ve, tersine, kendine bir varoluş sebebi vermek için hastalığı bütünüyle kışkırtmış ve yaratmışsa; ama psikivat- ri kötülüğü hastalığın kaynağında tutmak istemiş, ve böylece dehanın kökeninde olan hak arayan başkaldırı atılımını temelinden kovmak için kendi hiçliklerinden bir çeşit isviçreli muhafız çekip çıkarmış varlıkların ayaktakımı güruhundan doğmuştur.

Her çılgın insanda anlaşılmamış bir dahi vardır, kafasında parlayan fikrin herkesi korkuttuğu, ve hayatın kendisine hazırlamış olduğu boğazlamalara bir çıkışı ancak sayıklamada bulabilmiş.

Doktor Gachet van Gogh 'a resmini düzeltmek için orada olduğunu söylemiyordu (Rodez tımarhanesinin başhekimi doktor Gaston Ferdriere tarafından bana şiirimi düzeltmek için orada olduğunun söylendiğini duyduğum gibi), ama onu motif üstünde resim yapmaya gönderiyordu, düşünmek acısından kurtulmak için bir manzaraya gömülmeye.

Sadece, van Gogh başını çevirir çevirmez, doktor Gachet onda düşüncenin değiştirgecini kapıyordu.

Kötülük düşünmüyormuşcasına, ama zararsız gibi görünen bir şeyin o değer vermeyici burun kıvırmalarından biriyle, onda ki yeryüzünün bütün burjuva bilinçdışı yüz kez geriye püskürtülmüş bir düşüncenin eski büyüsel gücünü kaydetmiştir.

Bunu yaparak, doktor Gachet ona sadece sorunun acısını yasaklamıyordu, ama kükürtlü tarlayı da, tek geçidin gırtlağında dönen çivinin sıkıntısını da yasaklıyordu,

onunla ki van Gogh, tetanoz edilmiş olarak, van Gogh, soluğun uçurumunda dayanaksız olarak, resim yapmaktaydı.

Çünkü van Gogh feci bir duyarlıktı.

Bundan emin olmak için, onun hep soluk soluğa, ve bazı yanlarıyla da büyüleyici gibi olan kasap yüzüne bakmak yeterlidir.

Sanki durulmuş ve şimdi işi bırakmış antik bir kasabın- ki gibi, bu kötü aydınlatılmış yüz beni izlemektedir.

van Gogh bir çok tual'de kendini temsil etmiştir, ve, onlar ne kadar iyi aydınlatılmış olurlarsa olsunlar, hep bende onlara ışık konusunda yalan soyletildiğinin, van Gogh 'tan kendi içinde yolunu kazması ve çizmesi için zorunlu olan bir ışığın alındığının acı izlenimi olmuştur.

Ve bu yolu da, kuşkusuz, doktor Gachet değildi, ona gösterebilecek olan.

Ama, söylediğim gibi, yaşayan her psikiyatrda tiksindirici ve pis bir soyaçekim vardır, karşısındaki her sanatçıda, her dahide, ona bir düşman gösteren.

Ve biliyorum ki doktor Gachet, tarihte, tedavi ettiği ve sonunda evinde intihar eden van Cogh'un karşısında, onun yeryüzündeki son dostu, bir çeşit tannnın gönderdiği avun-durucu anısını bırakmıştır.

Oysa ben her zamankinden daha çok düşünmekteyim ki, Auvers-sur-Oise'lı doktor Gachet'ye borçlu olmuştur van Gogh , o gün, Auvers-sur-Oise'da intihar ettiği gün, borçlu olmuştur, diyorum, hayatı terketmesini, çünkü van Gogh , kendilerine her koşulda, daha Ötesini, olguların dolaysız ve görünürdeki gerçeğinden sonsuz ve tehlikeli bir şekilde daha Ötesini görmeyi sağlayan üstün açıkgörürlüğe sahip tabiatlardan biriydi.

Bilincin tutmaya alıştığı bilinçten daha ötesini demek istiyorum.

Sanki yolunmuş kasap gözlerinin dibinden, van Gogh kendini, vakit geçirmeksizin, doğayı nesne olarak ve insan vucudunu tencere ya da pota olarak alan o karanlık simya işlemlerinden birine vermekteydi.

Ve biliyorum ki doktor Gachet, bunun onu yorduğunu düşünürdü hep.

Bu da onda basit bir tıbbi tasanın etkisi değildi, ama itiraf edilmemiş olduğu kadar bilinçli bir kıskançlığın itirafıydı.

Çünkü van Gogh meczup kuruntusunun o aşamasına gelmişti ki, düzensiz durumdaki düşünce geriye akmaktadır istila eden deşarjlar karşısında ve düşünmek, kendini aşındırmak değildir artık, ve yoktur artık, ve sadece vücut toplamak kalmıştır, demek istiyorum ki

VÜCUTLAR YIĞMAK.

Gök cisimlerinin dünyası değildir artık, dolaysız yaratıcınınkidir, bilincin ve beynin ötesinden böylece yeniden ele alınan.

Ve ben hiç görmedim beyinsiz bir vucudun, hareketsiz duvar bölmeleriyle yorulduğunu.

Hareketsiz'in duvar bölmeleri şu köprüler, şu ayçiçekleri, şu porsuk ağaçları, şu zeytin hasatları, şu ot biçimleri. Artık kımıldamıyorlar.

Öyle durup kalmışlar.

Ama kim onları daha katı olarak düşleyebilir, içine girilmez sıçramalarının mührünü sökmüş diri diri bıçak darbesi altında?

Hayır, bir duvar bölmesi, doktor Gachet, kimseyi yormamıştır hiç. Onlar, öfkeden kendinden geçmiş insan güçleridir, kımıldatmadan duran.

Ben de zavallı van Gogh gibiyim, artık düşünmüyorum, ama her gün daha yakından müthiş içsel kaynamalar yönetmekteyim, ve herhangi bir tıbbın gelip de beni kendimi yoruyorum diye kınamasını görmek sahiden ilginç olur.

van Gogh 'a bir miktar para verilmesi gerekiyormuş, ve bu konuda, hikayenin anlattığına göre: van Gogh, birkaç gündür, sabırsızlanıyormuş.

Hep gerçeğin bir kerte üstünde olan yüksek tabiatların eğilimidir, herşeyi kötü bilinçle açıklamak, hiçbirşeyin tesadüfen olmadığına ve kötü olarak meydana gelen herşeyin bilinçli, akıllı ve anlaşmış bir kötü niyetin etkisiyle meydana geldiğine inanmak.

Ki buna psikiyatrlar hiç inanmaz.

Ki buna dahiler hep inanır.

Hasta olduğumda, bu büyülendiğimdendir ve hasta olduğuma inanamam, diğer yandan birinin sağlığımı benden almakta çıkarı olduğuna ve sağlığımdan yararlandığına inanmazsam.

van Gogh da büyülendiğine inanıyordu ve bunu söylüyordu.

Ve ben de yetkili bir şekilde onun öyle olduğuna inanıyorum ve nereden, nasıl olduğunu bir gün söyleyeceğim.

Ve doktor Gachet o gülünç kaba gardiyan oldu, o kanlı irinli gardiyan, ceketi gök mavisi ve çarşafı parıltılı, bütün sağlıklı fikirlerini almak için zavallı van Gogh 'un karşısına konulmuş. Çünkü sağlıklı olan bu görüş tarzı oybirliğiyle yayılmış olsaydı, toplum artık yaşayamazdı, ama ben biliyorum yeryüzünün hangi kahramanlarının orada özgürlüğüne kavuşacağını.

van Gogh vaktinde silkmesini bilmedi, o bir çeşit vampirizmini ailenin, ressam van Gogh 'un dehasının resim yapmakla yetinmesinden – aynı zamanda meczup kişiliğinin bedensel ve fiziksel gelişmesi için zorunlu olan devrimi talebetmeden – çıkarı olan.

Ve doktor Gachet ile van Gogh 'un kardeşi Theo arasında, kaç tane o pis kokan uzlaşma görüşmelerinden oldu, ailelerle tımarhanelerin başhekimleri arasında gerçekleşen, onlara getirdikleri hasta konusunda.

– Denetleyin onu, bütün bu fikirlere sahip olmasın artık; duyuyor musun, doktor söyledi, bütün bu fikirleri kaybetmek lazım; sana acı veriyor, eğer bunu düşünmeye devam edersen, ömür boyu kapalı kalacaksın.

– Ama hayır, bay van Gogh , kendinize gelin bakalım, bunlar tesadüftür, ve sonra hiçbir zaman iyi olmamıştır înayet'in sırlarına böyle bakmak istemek. Bay Bilmem Kim'i tanıyorum, çok iyi insandır, zulüme uğrama fikriniz yeniden başgösterdiği için inanıyorsunuz onun böyle gizlice büyü yaptığına.

~ Bu miktarın ödeneceği konusunda size söz verildi, o ödenecektir. Bu gecikmeyi kötü niyete bağlamakta böyle diretmeyi sürdüremezsiniz.

Bunlar hiçbirşey değilmiş gibi olan o yumuşak saf psikiyatr konuşmalarındandır, ama kalbin üstünde küçük siyah bir dilin izi gibi bir şey bırakırlar, zehirli bir semenderin zararsız küçük siyah dili.

Ve bazen daha fazlası gerekmez bir dahiyi intihara sürüklemek için.

Kalbin, çıkmazı öyle feci bir şekilde hissettiği günler gelir ki, o, kafasının üstüne bir bambu **darbesi yer sanki, o artık geçemeyeceği düşüncesi.**

Çünkü doktor Gachet'yle bir konuşma sonrasında değil mi ki van Gogh , hiçbir şey yokmuş gibi, odasına girdi ve intihar etti.

Ben de bir tımarhanede dokuz yıl geçirdim ve hiç intihar takıntım olmadı, ama biliyorum ki sabahleyin, ziyaret saatinde, bir psikiyatrla yaptığım her konuşma, bana kendimi asmak isteğini verirdi, onu gırtlaklayamayacağımı hissettiğimden.

Ve Theo belki maddi olarak kardeşine karşı çok iyiydi, ama bu onu sayıklayan, meczup, sanrılı sanmasını engellemiyordu, ve o, sayıklamasında onu izlemek yerine, sakinleştirmeye çaba harcamaktaydı.

Sonra da pişmanlıktan ölmüşse, bunun ne önemi var?

van Gogh 'un dünyada en çok bağlı olduğu şey, kendi ressam fikriydi, kendi korkunç fanatik, kıyametsel meczup fikri.

Dünyanın, onun kendi ana kalıbının emrine girmesi gerektiği; meydanda gerçekleşen karanlık bayram ritm'ini – ki sıkıştırılmış ve anti ruhsal – yeniden alması gerektiği; ve, herkesin önünde, potanın aşırı ısıtmasına yeniden konulması gerektiği fikri.

Bu demektir ki kıyamet, tamamlanmış bir kıyamet, şu saatte, büyük ızdırap çeken ihtiyar van Gogh 'un tual'lerin- de saklı bulunmaktadır, ve yeryüzünün de başı ve ayaklarıyla saldırmak için ona ihtiyacı vardır.

Herkes aslında cehennemden çıkmak için yazmıştır, ya da resim yapmıştır, heykel yapmıştır, taslak yapmıştır, kurmuştur, bulmuştur.

Ve, cehennemden çıkmak için, bu sakin çırpmanın doğalarını, İhtiyar Brueghel'in ya da Jeröme Bosch'un kaynaşan kompozisyonlarından daha çok seviyorum, onlar ki, onun karşısında, sadece sanatçıdırlar, van Gogh 'un yanılmamak için çabalayan zavallı bir kör cahil olduğu yerde.

Ama nasıl anlatmalı bir bilim adamına diferansiyel hesapta, kuantum teorisinde, ya da gün tün eşitliği an'mın erken gelmesinin müstehcen ve öylesine bönce dinsel sınavlarında kesin olarak düzeni bozulmuş bir şey olduğunu, – van Gogh 'un, yatağının seçilmiş bir köşesinde öylesine yumuşakça köpüklendirdiği şu karides pembesi ayak örtüsünden dolayı; Veronese yeşili küçük isyandan dolayı, şu kayığın suya batmış gök mavisi, önünde Auvers-sur-Oise'lı bir çamaşırcı kadının işini bırakıp doğrulduğu; dipte, orada, ucu sivri, köyün çan kulesinin gri açısının arkasında vidalanmış şu güneşten dolayı da; önde, şu kocaman toprak kütlesi ki, müziğin ön plan'ında, buz tutacağı dalgayı aramakta.

o vio profe o vio proto o vio loto o thethe

van Gogh 'un bir tablosunu betimlemek, neye yarar! Başka biri tarafından denenen hiçbir betimleme, van Gogh 'un kendisinin yaptığı basit doğal nesneler ve renkler sıralaması değerinde olamaz, büyük ressam olduğu kadar büyük yazar da, betimlenen yapıtla ilgili en şaşırtıcı sahiciliğin izlenimini veren.

Resim çizmek nedir?

Ona nasıl varılır?

O, hissettiğimiz ile yapabileceğimiz arasında gibi bulunan görünmez bir demir duvarın içinden kendine bir yol açma eylemidir. Bu duvar nasıl geçilmelidir, çünkü sert vurmak bir işe yaramaz, bu duvar aşındırıl- malıdır ve eğeyle geçilmelidir, bence yavaş yavaş ve sabırla.

8 eylül 1888.

Gece kahvesi tablomda, kahvenin insanın bütün parasını kaybedebileceği, delirebileceği, cinayetler işleyebileceği bir yer olduğunu anlatmaya çalıştım. Sonunda, yumuşak pembe ile şarap tortusu kan kırmızısı kontrastlarıyla, yumuşak Louis XV ve Veronese yeşili ile sert sarı-

yeşiller, mavi-yeşiller kontrastlarıyla - bütün bunlar bir cehennem fırını, bir soluk kükürt havasında - bir koltuk meyhanesinin karanlıklarının gücü gibi bir şeyi anlatmaya çalıştım.

Oysa bir Japon eğlencesi görünümü altında ve Tartarin'ın saflığıyla...

23 temmuz 1890.

Belki Daubigny bahçesinin şu krokisine bakarsın - benim en isteyerek yaptığım tuaVlerimden biridir, - ona eski köylü kulübeleri krokisiyle yağmur sonrası uçsuz bucaksız buğdaylı alanlar gösteren iki tane otuzluk tual'in krokilerini ekledim...

Daubigny bahçesi önde yeşil ve pembe otlar. Solda yeşil ve leylak rengi bir çalılıkla beyazımsı yapraklı bir bitki çotuğu. Ortada bir gül kısmı, sağda bir kafes çit, bir duvar, ve duvarın üstünde menekşe yapraklı bir fındık ağacı. Sonra leylaklardan bir çit, sarı yuvarlaklaşmış ıhlamurlar sırası, evin kendisi ta dipte, pembe, damı mavimsi kiremitli. Bir bank ve üç sandalye, san şapkalı bir siyah figür ve Önde bir siyah kedi. Solgun yeşil gökyüzü (3)

Öyleyse hadi deneyin ve söyleyin bana, van Gogh 'un bir tual'ini yapan kişi olmayarak, onu bu küçük mektuptaki kadar basit, kuru, nesnel, kalıcı, geçerli, sağlam, kapalı, kütlesel, sahici ve mucizevi bir şekilde betimleyebilir misiniz.

(Çünkü ayırıcı ölçüt çivi, bir genişlik ya da kramp değil, yumruğun basit kişisel gücü sorunudur.)

Öyleyse van Gogh 'un ardından van Gogh 'un bir tablosunu betimlemeyeceğim, ama van Gogh 'un, doğayı yeniden topladığı, onu sanki yeniden terlediği ve terlettiği, kendinden sonra artık doğal görüntülerin oluşmadığı düşünülemeyecek asırlık cisimler ufalanmasını, apostroflann, çiziklerin, virgüllerin, çubukların korkunç cisimsel baskısını tual'leri üstüne demetler halinde, sanki anıtsal renk demetleri halinde saçtığı için ressam olduğunu söyleyeceğim.

Ve kaç tane bastırılmış dirsek vurmasının, tıpkı tıpkısına benzetilmiş göz çarpışmasının, motifte yakalanmış göz kırpmasının barajını devirmeleri gerekti, gerçekliği işleyen güçlerin ışık akımlarının, sonunda geriye püskürtülmeden, ve sanki tual'e çekilmeden, ve kabul edilmeden önce?

Hayalet yoktur tablolarında van Gogh 'un, hayal yoktur, sanrı yoktur.

Öğleden sonra saat iki'deki bir güneşin kızgın hakikatidir.

Azar azar aydınlatılmış ağır bir oluş kabusu.

Kabus'suz ve etkisiz.

Ama doğum öncesinin acısı ordadır.

Islak parlamasıdır bir otlağın, bir buğday fidesi sapının, şurda geri gönderilmeye hazır.

Ki bundan doğa bir gün hesap verecektir.

Toplumun da hesap vereceği gibi, onun vakitsiz ölümünden.

Rüzgar altında eğilmiş bir buğday fidesi, üstünde kanatları, virgül halinde konmuş tek bir kuşun, hangi ressam, ki sadece ressam olmayacak, van Gogh gibi böylesine yumuşatıcı basitlikteki bir konuyu ele alma cüretini gösterebilirdi ?

Hayır, hayalet yoktur van Gogh'un tablolarında, dram yoktur, konu yoktur, hatta derim ki nesne yoktur, çünkü motifin kendisi nedir ki ?

Anlatılamaz bir antik müzik motefinin demir gölgesi gibi, kendi konusundan umudunu yitirmiş bir tema'nın leit- motiv'i gibi birşey değilse.

Bu görülmüş çıplak ve saf doğadır, ortaya çıktığı şekilde, ona yeterince yaklaşılması bilindiğinde.

Buna tanık, şu eritilmiş altından, eski Mısır'da pişmiş tunçtan manzara, ışıktan öyle çökmüş ki dağılır gibi olan damlar üstüne kocaman bir güneşin dayandığı.

Ve bana bu esrarengiz boğulmuş kadın, yararsız bir kapalılığın cesedi - ki kafası açılmış ve cellat kütüğü üstünde sırrını teslim eden - hissini veren kıyamet, hiyeroglif, hayalet ya da heyecan resmi tanımıyorum.

Bunu derken Sakin Baba'yı, ya da, kolunda, sanki bir paçavracı çengeli gibi, bir şemsiye asılı iki büklüm bir ihtiyarın en son geçtiği o acayip sonbahar yolunu düşünmüyorum.

Onun parlak yer mantarı siyahı kanatlı kargalarını düşünüyorum yeniden.

Buğday tarlasını düşünüyorum yeniden: başak üstü başak, ve herşey söylenmiş oluyor, önde, birkaç küçük gelincik başıyla, yumuşakça serpilmiş, acı ve sinirli bir şekilde yerleştirilmiş oraya, ve seyrek, bilerek ve öfkeyle noktalanmış ve parça parça edilmiş.

Sadece hayat böyle deri soyulmaları sunmasını bilir, düğmeleri açık bir gömlek altından konuşan, ve bilinmez niçin bakış sağa değil de sola kaymaktadır, kıvırcık ten tepesine.

Ama bu böyledir ve bir olgudur.

Ama bu böyledir ve olur.

Gizli, onun yatak odası da, öyle hoş bir tarzda köylü, ve sanki, manzarada, uzakta, onları saklayan pencerenin ardında titreştiğini gördüğümüz buğdayların şekerlemesini yaptıracak bir kokunun yayıldığı.

Köylü, eski ayak örtüsünün rengi de, bir midye, deniz kestanesi, karides, Güney barbunyası kırmızısı, bir kızıl biber kırmızısı.

Ve şüphesiz van Gogh'un hatasındandır eğer yatağının ayak örtüsünün rengi gerçekte o denli başarılı olduysa, ve görmüyorum hangi dokuyucu onun anlatılamaz sıkılığının yerini değiştirebilirdi, van Gogh'un bu anlatılamaz sıvanın kırmızısını beyninin dibinden tual'ine aktarmasını bildiği gibi.

Ve bilmiyorum sözde kutsal ruhlanmn kafasında belalı "Meryem'lerine bir vitrayın aşıboyalı altınını, sonsuz mavisini düşleyen kaç tane cani rahip, havada ayırmasını, havanın sinsi alaycı duvar oyuklarından çekip çıkarmasını bilmişlerdir, şu bütün bir olay olan açık yürekli renkleri, onlarda ki van Gogh 'un tual üstünde her fırça darbesi bir olaydan da beterdir.

Bir kez, bu temizcecik bir oda verir, ama hiçbir benedikten'in sağlık alkollerini kıvamına getirmek için artık bulmasını bilemeyeceği bir belsem ya da hoş koku ayna sırı'ndan.

Başka bir kez, kocaman bir güneşin ezdiği sade bir tahıl yığını verir bu.

Sihirli Taş'ı düşündürüyordu bu oda, saydam incilerden beyaz duvarıyla, pürtüklü bir tuvalet havlusunun, yaklaşılmaz ve rahatlatıcı eski bir köylü nazarlığı gibi asılı olduğu.

O hafif tebeşir beyazlarından var, eski işkencelerden beter, ve hiçbir zaman, bu tual'deki kadar, zavallı büyük van Gogh 'un eski iş yapma titizliği ortaya çıkmaz.

Çünkü budur sahiden bütün van Gogh, gizli ve patetik bir tarzda vurulmuş fırça darbesinin biricik titizliği. Şeylerin sıradan rengi, ama öylesine doğru, öylesine severek doğru ki, onun enderliğine varabilecek değerli taş yoktur.

Çünkü van Gogh sahiden bütün ressamların en ressamı olmuştur, yapıtının kesin yolu ve olanaklarının kesin çerçevesi olarak resmi aşmak istememiş tek ressam.

Ve, diğer yandan, resmi, doğayı temsil etmenin hareketsiz eylemini mutlak olarak aşmış tek ressamdır, mutlak olarak tek, doğanın bu dar temsilinde dönen bir güç, tam kalpten koparılmış bir unsur fışkırtmak adına.

Temsilin altından, bir hava çıkartmıştır, ve onun içine bir sinir kapatmıştır, ki doğada değildirler, ki gerçek doğanın havasından ve sinirinden daha gerçek bir doğaları ve bir havaları vardır.

Görüyorum, bu satırları yazdığım saatte, ressamın kanlı kızıl yüzünün bana doğru geldiğini, kamı deşilmiş ay- çiçeklerinden bir duvar içinde, müthiş bir saydamsız yemen taşı yakıt artıklan, ve lacivert taşı otlakları parlamasında.

Bütün bunlar, kendilerini tane tane gösteren atomlann sanki meteorik bir bombardımanı ortasında, ki van Gogh 'un tual’lerini bir ressam gibi, kuşkusuz, ve sadece bir ressam gibi düşündüğünün kanıtı, bir ressam ama, tam bundan dolayı da, müthiş bir müzikçi.

Org’cusu, durmuş ve berrak doğada gülen, iki coşma arası yatışmış bir fırtınanın, ama, van Gogh’un kendisi gibi, bu doğa, ayağını kaldırmaya hazır olduğunu göstermekte.

Onu gördükten sonra, herhangi bir resimli tual’e sırt çevrilebilir, bize daha fazla söyleyeceği şey yoktur. van Gogh’un resminin fırtınalı ışığı, karanlık anlatılarına, onu görmeyi bıraktığımız saatte başlar.

Sadece ressam, van Gogh , daha fazlası değil, felsefe, mistik, ayin, psikürji ya da litürji yok, tarih, edebiyat ya da şiir yok, onun tunç renkli altın ayçiçekleri resmedilmişlerdir; ayçiçekleri gibi resmedilmişlerdir, sadece o kadar, ama doğal halinde bir ayçiçeğini anlamak için, şimdi van Gogh 'a dönülmesi gereklidir, tıpkı doğal halinde bir fırtınayı, fırtınalı bir gökyüzünü, doğal halinde bir ovayı

anlamak için van Gogh 'a dönülmeden yapılamayacağı gibi.

Hava böyle fırtınalıydı Mısır'da ya da sami Juda'nın ovalarında, belki böyle siyahtı hava Keldani ülkesinde, Moğolistan'da ya da Tibet dağlarında, ki yer değiştirmiş olduklarını kimse söylemiyor bana.

Oysa, gömülmüş bir kemik yığını kadar beyaz, ve üstüne şu eski morumsu göğün dayandığı şu buğday ya da taş ovasına baktığımda, inanamam artık Tibet dağlarına.

Ressam, sadece ressam, van Gogh , salt resmin olanaklarını aldı ve onları aşmadı.

Demek istiyorum ki, resim yapmak için, resmin kendisine sunduğu olanaklardan yararlanmaktan öteye gitmedi.

Fırtınalı bir gök, tebeşirden beyaz bir ova, tual'ler, fırçalar, kırmızı saçları, tüp'ler, sarı eli, sehpası, ama Tibet'in toplanmış bütün lama'ları hazırlamış oldukları kıyameti eteklerinin altında silkebilirler, van Gogh bize önceden sezdirmiştir onun azot peroksit'ini, bizi tam yönelmeye zorlayacak kadar uğursuzluk taşıyan bir tual'de.

Bir gün esti ona böyle, motifi aşmamaya karar vermek, ama, van Gogh'u gördüğümüzde, motiften daha az aşılabilir bir şey olduğuna artık inanamayız.

Mor şasi'li ekin sapından bir koltuk üstünde yanmış bir el şamdanının basit motifi, van Gogh 'un eli altında, yunan trajedilerinin ya da zaten şimdiye kadar oynanmamış olan Cyril Tourneur'ün, VVebster'in ya da Ford'un dramlarının bütün dizisinden daha çok şey söyler.

Edebiyatsız, van Gogh'un, manzaralarının patlamasında kanla kızıllaşmış yüzünün bana doğru geldiğini gördüm,

kohan

taver

tensur

purtan

bir parlama içinde, bir bombardıman içinde, bir patlama içinde, ki zavallı deli van Gogh 'un bütün hayatı süresince boynunda taşıdığı o değirmen taşının öcünü almaktalar.

Ne için ve neresi için olduğunu bilmeden resim yapmanın değirmen taşı.

Çünkü hiç bu dünya için, bu yeryüzü için çalışmadık biz, sürekli olarak, mücadele etmedik, korkudan, açlıktan, sefaletten, kinden, skandal'dan, ve tiksintiden haykırmadık, zehirlenmedik hepimiz, onun tarafından hepimiz büyülenmiş olsak da, ve intihar etmedik sonunda, çünkü değil miyiz hepimiz, zavallı van Gogh'un kendisi gibi, toplumun intihar etmişleri!

van Gogh resim yaparken hikayeler anlatmaktan vazgeçti, ama harika olan, bu sadece ressam olan ressamın, ve öbür ressamlardan daha ressam, çünkü malzeme, boya, onda Ön plan'da bir yere sahiptir, tüp'ten dışarı sıkılır sıkılmaz kavranan renk ile, fırça tüylerinin renkte sanki biri diğerinin ardından gelircesine iziyle, sanki kendi güneşinde ayn, boyanmış resmin fırça darbesiyle, rengin kendisine burguyla delinmiş, altüst edilmiş, ve ressamın her yandan matlaştırdığı ve karıştırdığı kıvılcımlar halinde fışkıran fırça ucunun i'si, virgül'ü, noktası ile, harika olan, bu sadece ressam olan ressamın, bütün doğuştan ressamlar içinde, işimizin resimle olduğunu en çok unutturan olmasıdır, seçtiği motifi temsil etmek için resimle, ve karşımıza, sabit tual'in önüne, saf gizi, işkence çeken çiçeğin, çoşkulu fırçası tarafından bütün yanlardan kılıçla vurulmuş, sürülmüş ve bastırılmış manzaranın, saf gizini getiren olmasıdır.

Onun manzaraları, ilkel kıyametlerini daha bulmamış, ama bulmadan etmeyecek olan eski günahlardır.

Niçin van Gogh'un resimleri, dünyanın mezarının sanki öbür yanından görülüyorlarmış izlenimini veriyorlar böyle bana, o dünyada ki sonuçta güneşleri sevinçli bir şekilde dönmüş ve aydınlatmış herşey olmuşlardır.

Çünkü bir gün ruh denilen şeyin bütün tarihi değil mi, onun çırpman manzaralarında ve çiçeklerinde yaşayan ve ölen?

Ruh ki kulağını vücuda vermiştir, ve van Gogh onu ruhunun ruhuna iade etti, bir kadın, uğursuz hülyayı pekitmek için.

Bir gün ruh yoktu, tin de yok, bilinçse, kimse bunu düşünmemişti, ama neredeydi, zaten, tam savaş halinde, yok olur olmaz yeniden oluşan cisimlerden kurulu bir dünyada düşünce, çünkü bir barış lüks'üdür düşünce.

Ve akılalmaz van Gogh 'tan daha iyi hangi ressam sorunun olgusal yanını anlamıştır, onda ki her gerçek manzara, sanki güç halinde, yeniden başlayacağı potanın içindedir.

O zaman, ihtiyar van Gogh kraldı, ki ona karşı, uyurken, Türk kültürü denilen ilginç günah yaratıldı, dürüstlüğünün içini doldurmak adına, doğal bir şekilde sanatçı yemekten başka bir şey yapmasını bilmemiş insanlığın günahının örneği, konutu, sebebi.

Bunda da alçaklığını ayinsel olarak kutsallaştırmaktan başka bir şey yapmamıştır, insanlık.

Çünkü insanlık zahmetine katlanmak istemez yaşamanın, gerçekliği oluşturan güçlerin şu doğal dirsek dirseğe gelmelerine girmenin, onlardan hiçbir fırtınanın artık zarar veremeyeceği bir vücut çıkarmak için.

O hep, sadece varolmakla yetinmeyi tercih etmiştir. Hayatıysa, sanatçının dehasında gidip aramaya alışmıştır.

Oysa, van Gogh, ki bir elini pişirmiştir, hiç korkmamıştır savaştan yaşamak için, yani varolma fikrinden yaşama olgusunu çıkarmak için, ve herşey elbette varlık zahmetine katlanmadan varolabilir, ve olabilir herşey, öfkeli van Gogh gibi ışıldamak ve kırmızı kırmızı parlamak zahmetine katlanmadan.

İşte bunu almıştır toplum ondan, gerçekleştirmek için türk kültürünü, o görünüşteki dürüstlüğün ki, kökeni ve desteği cinayet olan.

Ve işte böylece ölmüştür van Gogh intihar ederek, çünkü artık onu çekememiştir bütün bilincin ittifakı.

Çünkü, tin, ruh, bilinç, düşünce yoktuysa, patlayıcı tuz vardı, olgun volkan, kaygı taşı, sabır, hıyarcık, pişmiş tümör, ve derisi yüzülmüş vücut yarası.

Ve kral van Gogh uyumaktaydı, sağlığının isyanının bir dahaki uyarı işaretinin kuluçkasında.

Nasıl?

İyi sağlığın, birbirine sürtülerek alıştırılmış acılardan, yüz yarayla aşındırılmış müthiş yaşama ateşlerinden bir kan dolgunluğu olmasından dolayı, yine de yaşatılması gereken, kendini devam ettirmesinin sağlanması gereken.

Kim pişmiş bomba ve sıkıştırılmış başdönmesi kokmuyorsa, canlı olmaya lâyık değildir.

Bu, zavallı van Gogh 'un ateş patlamasıyla açığa vurmayı görev edindiği merhemdir.

Ama uyanık duran kötülük, ona acı verdi.

Türk, dürüst görünüşü altında, van Gogh a nazikçe yaklaştı, ondan badem şekerini toplamak için, oluşan doğal badem şekerini koparmak amacıyla.

Ve van Gogh orada bin tane yaz kaybetti.

Ki bundan öldü otuz yedi yaşında, yaşamadan önce, çünkü her maymun, ondan önce, onun toplamış olduğu güçlerden yaşamıştır.

Ve işte şimdi geri verilmesi gereken budur, van Gogh 'a dirilmesini sağlamak için.

Bir alçak maymun ve ıslak köpek insanlığı karşısında, van Gogh'un resmi, ruhun, tin'in, bilincin, düşüncenin olmadığı, sadece sırasıyla bağlanmış ve çözülmüş bas:. cisimlerin olduğu bir zamanın resmi olmuştur.

Güçlü çırpınmalardan, öfkeli örselenmeleri ı manzaralar, ateşin, kesin sağlığa eriştirmek için, işlediği bir vücudunkiler kadar.

Vücut, derinin altında, çok ısınmış bir fabrikadır, ve, dışarıda, hasta parlamaktadır, ışıldamakta, bütün gözenekleriyle, ki patlak.

İşte bir manzarası van Gogh'un öğle vakti.

Sadece aralıksız savaş açıklar, ancak bir geçiş olan barışa

nasıl ki boşaltılmaya hazır bir süt, kaynadığı tencereyi açıklar.

Kuşkulanın van Gogh 'un güzel manzaralarından, fır dönen ve barışçıl, çırpman ve barıştırılmış.

Geçecek olan ateşin iki yükselmesi arası sağlıktır.

Bir sağlık isyanının iki atılımı arası ateştir.

Bir gün van Gogh 'un hem ateşle hem de sağlıkla silahlanmış resmi, kalbinin artık dayanamadığı kafeste bir dünyanın tozunu havaya fırlatmak için geri dönecektir.

POST-SCRIPTUM

Kargalar tablosuna dönüyorum.

Kim bu tablodaki kadar toprağın denizle eşdeğer olduğunu görmüştür, şimdiye değin.

van Gogh , bütün ressamlar içinde, bizi en derin şekilde soyandır, ve örgüye dek, ama bir takıntının bitleri ayıklanırcasına.

Nesnelerin başka olmalarını kurmak, başka'nın günahı tehlikesini sonunda göze almak takıntısı, ve toprak, sıvı bir denizin rengine sahip olamaz, oysa sıvı bir deniz gibi fırlatmaktadır van Gogh toprağını sanki bir dizi bıçkı darbesi halinde.

Ve şarap tortusu rengini akıtmıştır tual'ine, ve topraktır şarap kokan, buğday dalgaları ortasında hâlâ çalkalanan, her yandan gökte biriken alçak bulutlara karşı kara bir horoz ibiği doğrultan.

Ama, daha önce de söyledim, hikayenin kasvetli yanı, kargaların işlenişindeki lüks'tür.

Şu misk, zengin arpa, sanki büyük bir akşam yemeğinden çıkmış yer mantarı rengi.

Gökyüzünün morumsu dalgalarında, iki ya da üç dumandan ihtiyar başı, bir kıyamet yüz buruşturmasını göze almıştır, ama van Gogh'ün kargaları ordadır, onları daha edepli davranmaya iten, daha az ruhsallığa demek istiyorum, ve ne söylemek istemiştir van Gogh'ün kendisi bu basık göklü tual ile, sanki tam varoluştan kurtulduğu anda resmedilmiş, çünkü bu tual'in garip bir rengi vardır, neredeyse tumturaklı, doğuma, düğüne, gidişe dair, kargaların kanatlarının güçlü zil darbeleri vurduğunu duyuyorum, dalgasını van Gogh 'un artık durduramayacak gibi göründüğü bir toprak üstünde.

Sonra ölüm.

Saint-Remy zeytin ağaçları.

Güneş servi'si.

Yatak odası.

Zeytin hasadı.

Aliscamps'lar.

Arles kahvesi.

Suya parmağımızı batırmak istediğimiz köprü, bir çocukluk durumuna şiddetli bir gerileme deviniminde, van Gogh ün olağanüstü bilek kuvvetinin bizi yaşamak zorunda bıraktığı.

Su mavidir, bir su mavisinden değil, bir sıvı boya mavisinden.

İntihar etmiş deli oradan geçmiş ve resmin suyunu doğaya iade etmiş, ama ona, kim onu geri verecek?

Bir deli mi, van Gogh ?

Bir gün, bir insan yüzüne bakmasını bilmiş olan, van Gogh'un kendisi tarafından portresine baksın, yumuşak şapkalı olanı düşünüyorum.

Aşın açıkgörür van Gogh tarafından resmedilmiş o bizi inceleyen ve gözleyen, ters ters bakan, kızıl saçlı kasap şekli.

Bir insan yüzünü böylesine ezici bir güçle yoklamasını ve onun reddolunamaz psikolojisini sanki bıçakla gibi kesip ayırmasını bilecek bir tek psikiyatr tanımıyorum.

van Gogh'un gözü büyük bir dahininkidir, ama belirdiği tual'in dibinden beni kesip ayırma tarzına bakacak olursam, onda şu an bir ressamın değil, benim tarafımdan hayatta hiç karşılaşılmamış bir filozofun dehasının yaşadığmı hissederim.

Hayır, Sokrates bu göze sahip değildi, ondan önce bir tek zavallı Nietzsche belki, o ruhu soyan, vucudu ruhtan kurtaran, insan vucudunu çırılçıplak kılan - tin'in kaçamakları dışında - bakışa sahip oldu.

van Gogh'un bakışı asılıdır, vidalanmıştır, cam gibidir seyrek gözkapakları, zayıf ve bir tek kıvrımı olmayan kaşları ardında.

Dümdüz batan bir bakıştır, iyi yontulmuş bir ağaç gibi bıçakla budanmış bu yüzde delip geçer.

Ama van Gogh , gözbebeğinin boşluğa devrileceği an'ı yakalamıştır, bir meteor'un bombası gibi bize karşı fırlamış bu bakışın, onu dolduran boşluğun ve devinimsizliğin durgun rengini aldığı an'ı.

Dünyadaki bütün psikiyatrlardan daha iyi, işte böyle saptamıştır büyük van Gogh hastalığının yerini.

Deliyorum, geri alıyorum, inceliyorum, takıyorum, söküyorum, hiçbirşey saklamıyor ölü hayatım, ve kimseye kötülük yapmamıştır hiçlik de, beni içeri dönmeye zorlayan, şu geçen ve bazen beni altında bırakan gönül yıkıcı yokluktur, ama orada berrak, çok berrak görüyorum herşeyi, hiçliğin bile ne olduğunu biliyorum, ve içinde ne olduğunu söyleyebilirim.

Ve haklıydı van Gogh, sonsuzluk için yaşanabilir, sadece sonsuzlukla hoşnut olunabilir, bin büyük dahiyi doyuracak kadar sonsuzluk bulunmakta yeryüzünde ve kürelerde, ve eğer van Gogh bununla bütün hayatına ışık yaymak arzusunu gerçekleştiremediyse, toplumun ona bunu yasaklaması yüzündendir.

Düpedüz ve bilinçlice yasaklaması yüzünden.

Bir gün van Gogh 'u katledenler olmuştur, Gerard de Nerval'ı, Baudelaire'i, Edgar Poe'yu ve Lautreamont'u katledenler olduğu gibi.

Bunlar ona bir gün şunu söyleyenlerdir:

Ve şimdi, yeter artık van Gogh, hadi mezara, bıktık usandık senin dehandan, sonsuzluksa, bizim içindir sonsuzluk.

Çünkü van Gogh sonsuzluğu aramaktan ölmemiştir, sefaletten ve nefes tıkanmasından boğulmaya zorlanmamıştır, o daha yaşarken, sonsuzluğu ona karşı ellerinde bulundurduklarını sananlar güruhu tarafından, sonsuzluğun ona verilmeyişi yüzünden ölmüştür;

ve van Gogh bütün hayatı boyunca yaşamaya yetecek kadar sonsuzluk bulabilirdi, eğer kitlenin hayvani bilinci, resimle ya da şiirle hiç ilişkisi olmamış seks partilerini beslemek için ona sahip olmak istemeseydi.

Dahası, yalnız başına intihar edilmez.

Kimse yalnız olmamıştır doğmak için.

Kimse de yalnız değildir ölmek için.

Ama, intihar durumunda, doğaya karşı kendi hayatından kendini yoksun etme eylemine vücudu karar verdirmek için bir kötü varlıklar ordusu gereklidir.

Ve inanıyorum ki son ölüm dakikasında, hep başka biri vardır, bizi kendi hayatımızdan yoksun bırakmak için.

İşte böylece van Gogh kendini mahkum etti, çünkü yaşamayı bitirmişti ve, kardeşine mektuplarının sezinlettiği gibi, çünkü kardeşinin bir oğlunun doğumu karşısında, kendini beslenmesi gereken fazladan bir ağız olarak hissetmişti.

Ama özellikle de varı Gogh sonunda kavuşmak istiyordu o sonsuzluğa, ona ki, söylediğine göre, bir yıldıza giden bir trene binilir gibi binilip gidilir, ve hayattan kurtulmaya iyice karar verildiği gün binilip gidilir.

Oysa, meydana geldiği şekilde, van Gogh 'un ölümünde, bunun olduğunu sanmıyorum.

van Gogh'u dünyadan önce kardeşi kovdu, ona yeğeninin doğumunu açıklayarak, sonra da doktor Gachet kovdu, ona dinlenmeyi ve yalnızlığı önermek yerine, van Gogh 'un gidip yatmakla daha iyi edeceğini hissettiği bir gün onu motif üstünde resim yapmaya yollayan.

Çünkü ızdırap çektirilen van Gogh 'un yapısındaki bir açıkgörürlüğe ve duyarlığa böyle dolaysızca karşı durulmaz.

Bazı bilinçler vardır ki, kimi günler, basit bir çelişki yüzünden kendilerini öldürebilirler, ve bunun için de deli, saptanmış ve kataloğa girmiş deli olmak gerekmez, tersine, sağlıklı olmak ve aklı kendi tarafında bulundurmak yeterlidir.

Ben, benzer bir durumda, çoğu kez başıma geldiği gibi, bana "Bay Artaud, sayıklıyorsunuz" denilmesini duymaya bir cinayet işlemeden artık dayanamam.

Ve van Gogh , bunun kendisine denildiğini duydu.

Ve bu yüzden gerildi boğazında, onu öldürmüş olan bu kan düğümü.

van Gogh , büyü ve büyülemeler konusunda, onun Orangerie müzesinde sergilenen eserlerinin önünden iki aydır sırayla geçen bütün insanlar, 1946'nın şubat, mart, nisan ve mayıs aylan akşamlan yap tıklan herşeyi ve başlarına gelen herşeyi hatırladıklarından iyice eminler mi? Havanın ve sokaklann atmosferinin sıvı, jelatinli, kararsız gibi olduğu, ve yıldızlarla gökyüzünün ışığının kaybolduğu belli bir akşam olmadı mı?

Ve van Gogh orada değildi, ki Arles kahvesini resmetmiştir. Ama ben Rodez'deydim, yani hâlâ yeryüzünde, Paris'in bütün sakinleri, bir gece boyunca, onu terketmeye kendilerini çok yakın hissetmiş olmalıyken.

Ve onların hep birlikte katıldıklarından dolayı değil miydi bazı genel adiliklere, Parislilerin bilincinin, bir ya da iki saatliğine normal düzlemini terkedip, öbüründe, dokuz yıllık kapatılma sürem boyunca çoğu kez tanığı olmaktan biraz fazlasını olduğum, o kitle halinde kin gösterilerinden birine geçtiği. Şimdi kin unutuldu, onun ardı sıra gelen gece temizlemeleri de, ve alçak domuz yavrusu ruhlarını açıkça ve herkesin yüzüne o kadar çok defa göstermiş aynı kişiler, şimdi sırayla van Gogh 'un önünden geçmekteler, onun ki, o yaşarken, onlar ya da onların babaları ve anneleri, boynunu o kadar iyi sıktılar.

Ama sözünü ettiğim akşamlardan birinde, Madeleine bulvarına, Mathurins'ler sokağının açısına, kocaman bir beyaz taş düşmedi mi, sanki Popocatepetl volkanımın yeni bir volkanik püskürmesinden çıkmış?

Notlar

Giriş, 28 şubat ile 2 mart 1947 arası yazılmış metinlerden yola çıkılarak dikte edilmiştir.

Giriş'in Post-Scriptum'u, 10 mart 1947 tarihine doğru dikte edilmiştir.

Doktor L, doktor Jacques Latremoliere olabilir (Rodez akıl hastanesinin doktorlarından).

Toplumun intihar ettirdiği: ilk şekli, 8 ile 15 şubat 1947 arasında yazılmıştır.

Pere Tanguy resmine burada yanlışlıkla Pere Tranqu- ille (Sakin Baba) denilmiştir. Çünkü, sergiyi gezerken, tablonun ismi Artaud'ya böyle bildirilmiş. Yanlışlık belirtildiğinde, Artaud

bunun anlamsız olmadığını söylemiş, ve bu ismin resmedilen şahsa uygun olduğunu ileri sürmüş.

Artaud, Vincent van Gogh 'un kardeşi Theo'ya mektupları yapıtından, 1. La Haye'den 1882-1883'lerde yazılmış mektubun bir bölümü, 2. Arles'dan yazılmış, 8 eylül 1888 tarihli mektubun bir bölümü, 3. Auvers-sur-Oise'dan 23 temmuz 1890 tarihli bir mektubu seçmişti. Kitap baskıya hazırlanırken, Artaud mektupların sırasını karıştırmıştı, ve ilk mektuptan bir bölüm, 3. mektubun devamında yer almıştı.

PostScript um, 15 ile 28 şubat 1947 arası yazılan metinlerden dikte edilmiştir.

PostScriptum'un PostScriptum'u, düzeltilmiş daktilo nüshasına eklenmiştir.

ANTONIN ARTAUD

Antonin Artaud 1896'da Marsilya'da doğdu. Sahneye koyuculuk yaptı, birçok tiyatro yapıtında ve filmde rol aldı; resimleri de vardır. Sürrealist akıma bir süre katıldı. 1926'da topluluktan atıldı.

Bu sıralarda Correspondance avec Jacques Riviere

(«Jacques Riviere ile yazışma» - 1924), L'Ombilic des Limbes («Bellisizliklerin göbeği» - 1925), Le Pese-Nerfs («Sinir tartısı» -1925), L'Art et la Mort («Sanat ve ölüm» -1929) adlı küçük boyutta kitapları yayınlandı. 1931 -1935 yılları arası Le Theâtre et Son Double («Tiyatro ve sureti» - yayın tarihi: 1938) adlı yapıtını oluşturan yazılan yazdı. 1934'te, Î.S. 204 - 222 yılları arasında yaşamış çılgın Roma imparatorunu konu alan Heliogabale adlı yapıtını yayınladı. 1936'da Meksika'ya gitti. Orada yaklaşık altı ay kaldı. Tarahumara yerlileri arasında edindiği izlenimleri Les Tarahumaras («Tarahumara'lar» - 1955) adlı kitabında işledi. 1937'de İrlanda'ya yaptığı bir gezinin dönüşünde tutuklanıp akıl hastanesine kapatıldı. Çeşitli akıl hastanelerinde, en son da Rodez'dekinde kaldı (1943 - 1946). Orada tekrar yazı yazmaya başladı: Lettres de Rodez («Rodez'den mektuplar» - 1946).

1946'da Özgürlüğüne kavuştu. Yaşamının son iki yılında sürekli olarak ürün verdi: Artaud le Mömo, Ci-gît («Burada gömülüdür»), van Gogh le suicide de la Societe («van Gogh toplumun intihar ettirdiği»), Suppöts et Supplications («Kötülük ortakları ve işkenceler»), Pour en finir avec le jugement de Dieu («Tanrı yargısının işini bitirmek için»). 4 Mart 1948'de öldü.

van Gogh, toplumun intihar ettirdiği K yayınevinde, 1947 yılında yayınlanmış, 3000 adet basılmıştır. Artaud'nun isteğine uygun olarak, kitapta van Gogh'un 7 tablosu yer almaktaydı. Sekizinci bir tablo, bir Otoportre, kapakta görünmekteydi.

Yapıt, 16 ocak 1948 günü Sainte-Beuve ödülünü almıştır.

Antonin Artaud, Pierre Leob'un bir mektubunu okuduktan sonra, kitabı yazmaya karar vermiştir: mektupta, Leob, Artaud'ya van Gogh konusunda bir kitap yazmasının ne kadar iyi olacağını belirtmekteydi, ek olarak da Arts dergisinin 31 ocak 1947 sayısında yer alan van Gogh 'la ilgili bir yazıyı yolluyordu (yazının başlığı: **"Onun Deliliği?",** doktor Beer adlı şahsın van Gogh 'un deliliği konusundaki görüşlerini içeren psikiyatrik bir inceleme). Artaud'nun bu metne tepkisi, Paule Thevenin 'e göre, kitabın yazılışında belirleyici olmuştur.

Kaynak: Antonın ARTAUD, van GOGH, Toplumun İntihar Ettirdiği van Gogh , Le Suıcıde De La Socıete, Türkçesi: Ahmet D. Soysal, Nisan Yayınları, 1991, İstanbul

****

VİNCENT VAN GOGH

Otoportre, 1887 baharı[1]

Vincent Willem van Gogh (telaffuz: [ˈvɪnsɛnt vɑn ˈɣɔx] (yardım·bilgi); d. 30 Mart 1853 – ö. 29 Temmuz 1890), Hollandalı ard izlenimci ressam. Bazı resim ve eskizleri, dünyanın en tanınmış ve en pahalı[2] eserleri arasında yer alır.

Van Gogh, gençliğini bir sanat simsarlığı firmasında çalışarak geçirmiş, kısa süren bir öğretmenlik deneyiminden sonra da Belçika'da fakir bir madenci kasabasında misyoner olmuştur. Resim kariyerine 1880'den sonra başlamıştır. Başlangıçta koyu ve kasvetli renklerle çalışan Van Gogh, Paris'te tanıştığı izlenimcilik ve yeni izlenimcilik akımlarının etkisiyle canlı renklere geçmiş; Güney Fransa'da geçirdiği süre zarfında da bugün yaygın olarak tanınan kendine özgü resim tarzını geliştirmiştir.

Van Gogh, ömrünün son on yılı boyunca yaklaşık 900 suluboya/yağlıboya resmi ve 1100 karakalem çalışma üretmiş, en meşhur eserlerini ise ömrünün son iki yılında yapmıştır. 1888'de ressam Paul Gauguin ile arkadaşlığının bozulması üzerine sol kulağının bir kısmını kesmiş, giderek kötüleşen ruhsal hastalığı sonucunda kendini göğsünden vurarak intihar etmiştir. Kimi sanat tarihçileri Gauguin ile yaptıkları hararetli bir tartışma sonucu Gauguin'in isteyerek ya da kendini gard amaçlı olarak Van Gogh'un kulağını kestiğini de iddia ederler.

Van Gogh, resim kariyeri boyunca kardeşi Theo'dan aldığı maddi destek sayesinde ayakta durabilmiştir. İki kardeşin arkadaşlığı, 1872'den itibaren birbirlerine yazdıkları mektuplarla belgelenmiştir. Van Gogh'un, Theo'ya yazdığı mektup sayısı 600'den fazla iken; Theo'nun, Van Gogh'a yazdığı sadece 40 mektup bulunabilmiştir.

20. yüzyıl sanatını ciddi şekilde etkilemiş olan Van Gogh, fovistlerin ilham kaynaklarından biridir ve Empresyonizmin öncülerinden kabul edilmektedir.

31 yaşındaki Theo van Gogh (1888). Theo, kardeşinin ömür boyu hem destekçisi hem de arkadaşı olmuştur. Her ikisinin de mezarları Fransa'nın Auvers-sur-Oise bölgesindedir.

Van Gogh'un bir sanatçı olarak anlaşılabilmesi için mevcut olan en kapsamlı kaynak, kendisi ile sanat simsarı olan kardeşi Theo van Gogh arasındaki mektup yazışmalarından oluşan koleksiyondur.[3] Sanatçının düşünce yapısı ve inançları hakkında bilinenlerin büyük bir kısmı için temel oluşturan bu mektuplardır.[4][5] Theo, kardeşine hem finansal hem de duygusal yönden destek sağlamıştır. Onların hayat boyu süren dostlukları ve Van Gogh'un sanat ile ilgili bilinen düşünce ve teorilerinin büyük bir çoğunluğu, iki kardeşin 1872 ila 1890 yılları arasında birbirlerine gönderdikleri yüzlerce mektupta kaydolmuştur: 600'den fazla mektup Vincent'tan Theo'ya, 40 adet mektup Theo'dan Vincent'a.

Birçoğuna tarih atılmamış olmasına rağmen, sanat tarihçileri mektupları genel olarak kronolojik bir sıralamaya koymayı başarmışlardır. Arles'te yaşadığı dönemde arkadaşlarına Flemenkçe, Fransızca ve İngilizce'de 200 mektup yazmış olmasına rağmen, Arles başta olmak üzere, Van Gogh'un yaşamının belirli periyotlarıyla ilgili belirsizlik hala sürmektedir.[6] Vincent'ın Paris'te kardeşi ile birlikte yaşadığı ve bu nedenle mektuplaşma ihtiyacı duymadıkları dönem ise tarihçilerin analiz etmekte en çok zorlandıkları dönemdir.[7]

Theo'ya gönderdiği ve Theo'dan gelen mektupların dışında geriye kalan diğer dökümanlar Anthon van Rappard, Émile Bernard, Van Gogh'un kız kardeşi Wil ve Wil'in arkadaşı Line Kruysse ile olan mektuplaşmalarını kapsamaktadır.[8] Mektuplar ilk defa 1913'te Theo'nun dul eşi Johanna van Gogh-Bonger tarafından açıklanmıştır. Bonger, sanatçının yaşamındaki dramın, çalışmalarını gölgelemesini istemediği için mektupları büyük bir korkuyla yayınladığını açıklamıştır. Van Gogh, diğer sanatçıların biyografilerini okumaya çok düşkündü ve onların yaşamlarının, icra ettikleri sanatın karakteristik özellikleriyle tutarlılık içerisinde olması beklentisindeydi.[3]

Yaşamı

Vincent van Gogh'un imzası

İlk yıllar (1853 - 1869)

Vincent van Gogh, Hollanda'nın güneyindeki Noord-Braband bölgesinde bulunan Zundert kasabasında, Protestan rahibi Theodorus van Gogh ve Anna Cornelia van Gogh'un ilk çocuğu olarak dünyaya geldi. Van Gogh'un doğumundan bir yıl önce, annesi bir ölü doğum yapmıştı. Eğer bu bebek ölmeseydi Vincent ismi ona verilecekti. Bu olayın genç Van Gogh'u derinden etkilediği ve Van Gogh'un sanatındaki kimi öğelerin bu olaydan kaynaklandığı ileri sürülmüştür.[9] Van Gogh dört yaşındayken kardeşi Theodorus (Theo) doğdu. Van Gogh'un Theo dışında bir erkek (Cornelius), üç de kız kardeşi (Elisabeth, Anna, Wil) vardı.

Van Gogh, 1864'te Zundert'e 30 km uzaklıktaki Zevenbergen yatılı okuluna yazıldı. 1866'da ise ortaokul için Tinburg'a geçti. 1868'de eğitimini yarıda bırakarak Zundert'e döndü. Sonradan kardeşi Theo'ya yazacağı bir mektupta, çocukluk yıllarını "kasvetli, soğuk ve kısır" olarak betimleyecekti. [10]

Sanat simsarı ve vaiz (1869 - 1889)

18 yaşındaki Vincent van Gogh (c. 1871-1872). Bu fotoğraf Goupil & Cie'nin The Hague'daki şubesinin galerisinde çalıştığı dönemde çekilmiştir.[11][12]

1869'da, henüz on beş yaşındayken, amcası Vincent ("Cent") aracılığıyla Lahey'deki bir sanat simsarlığı firmasında iş buldu, Ocak 1873'te firmanın Brüksel ofisine geçti. Mayıs 1873'te ise firma Van Gogh'u İngiltere'ye yolladı. Londra'nın güneyindeki Brixton bölgesine yerleşen Van Gogh, işindeki başarısı sayesinde kısa sürede babasından çok para kazanmaya başladı. Ev sahibinin kızı Eugénie Loyer'den hoşlandı, fakat ona açıldığında, kız gizlice başka bir kiracıyla nişanlandığını söyleyerek Van Gogh'u reddetti.[13] İngiltere'de kaldığı süre boyunca giderek içine kapanan ve dindarlaşan Van Gogh, 1875'te firmanın Paris ofisine yollandı. 1876'da ise artık sevmediği simsarlık işini bırakarak İngiltere'ye döndü, ve Londra'nın güneydoğusundaki Ramsgate kasabasında bir yatılı okulda gönüllü öğretmenlik yapmaya başladı. Okul Middlesex'e taşınınca bir süre Isleworth'de başka bir okulda öğretmenlik yapan Van Gogh, Aralık 1876'da Hollanda'ya geri döndü, ve altı ay boyunca Dordrecht'te bir kitapçı dükkânında çalıştıktan sonra, Mayıs 1877'de teoloji okumak amacıyla Amsterdam'a geçti.

Temmuz 1878'de bundan da vazgeçerek ailesinin yanına döndü. Ocak 1879'da ise misyonerlik amacıyla Belçika'da fakir bir madenci bölgesi olan Borinage'a yerleşti. Buradaki madencilerin kötü yaşam koşullarından etkilenen Van Gogh, onlarla daha iyi iletişim kurabilmek için özellikle kötü koşullarda yaşadı, yemek ve kıyafetlerinin çoğunu işçilere verdi, yatak yerine saman üzerinde uyumaya başladı.[14] Temmuz 1879'da, "rahiplik mesleğinin saygınlığını zedelediği" için kilise tarafından işine son verildi, ama Van Gogh bir yıl daha bölgeden ayrılmadı. 1880 sonbaharında, kardeşi Theo'nun tavsiyesine uyarak resimde kariyer yapmaya karar verdi ve sanat eğitimi almak için Brüksel'e gitti. Buradaki Güzel Sanatlar Okulu'na başvurduysa da sonradan fikrini değiştirerek Nisan 1881'de Etten'e, ailesinin yanına döndü.

Etten, Lahey ve Drenthe (1881 - 1883)

Natürmort, Aralık 1881

Etten'de resim sanatı üzerine kitaplar okuyan ve sık sık resim yapan Van Gogh, bir taraftan da kendisinden yedi yaş büyük olan dul kuzeni Kee Vos-Stricker'den hoşlanmaya başladı. Kee'ye evlenme teklif etti, fakat teklifi "hayır, asla, hiçbir zaman" (*niet, nooit, nimmer*) sözleriyle reddedildi.[15] Bunun üzerine aşkını saplantıya dönüştüren Van Gogh, Kee kendisini görmeyi reddedince Kee'nin babası (ve kendi eniştesi) Johannes Stricker'le defalarca kez görüşüp Kee'yi istedi, ama eniştesi kızının maddi anlamda bağımsız olmayan bir adamla evlenmesini istemiyordu. Bir keresinde Van Gogh, Kee'yi görebilmek için eniştesine baskı yaparken, elini bir mum alevi üzerinde tutarak "elimi alev üzerinde tutabildiğim müddetçe onu göreyim" dedi, ama eniştesi mumu üfleyerek söndürdü.[16] Kee konusundaki ısrarı ve başka sebepler yüzünden babasıyla kavga eden Van Gogh, Aralık 1881'de bir kez daha aile evinden ayrılıp Lahey'e yerleşti.

Van Gogh bir süre Lahey'de yaşayan kuzeni ressam Anton Mauve'un yanında çalıştıysa da Mauve çok geçmeden Van Gogh'la arasına mesafe koydu. Van Gogh'a göre bunun sebebi, kendisinin bir fahişeyle yaşamaya başlamasıydı.[17] Van Gogh, Sien ismiyle bilinen, fakat asıl adı Clasina Maria Hoornik olan bu hamile kadını Ocak 1882 sonlarında sokakta terk edilmiş bir şekilde bulmuş ve beş yaşındaki Maria isimli kız çocuğuyla beraber kendi evine almıştı. Dedikodular kısa bir sürede tüm kasabaya ulaştı. Vincent, çevresinden sert tepkiler almaya başladı. Bunun üzerine Vincent, kardeşi Theo'ya yazdığı bir mektubunda, şu sözleri ile olaylara sitem etmiştir:

> “ **İnsanlar beni bir şeylerle suçluyor... Bir şey saklıyor olmalıymışım... Vincent, arkasında utanılacak bir şey saklıyormuş... Pekala, bayım, sana ne sakladığımı anlatacağım: —sen ki ahlakını ve dürüstlüğünü kanıtlamış adam— soruyorum sana:** ”

bir kadını terk etmek mi daha erkekçe, ahlaklıca yoksa terk edileni korumak mı?

Sien Temmuz 1883'te bir erkek çocuk doğurunca (Willem), Van Gogh ona da bakmaya başladı. Willem, Van Gogh'a neşe getirmişti. (Willem sonradan Van Gogh'un oğlu olduğunu iddia etmişse de, tarihler bu iddiayı desteklememektedir.[18]) Van Gogh'un Sien ile ilişkisine ailesi ve destekçileri karşı çıktı. Ailesi Van Gogh'a Sien'i bırakması yönünde baskı yapmaya başladı. Van Gogh önceleri bu baskıya direndiyse de, Eylül 1883'te Sien ve çocuklarını bırakarak Lahey'den ayrıldı, ve altı hafta boyunca Hollanda'nın kuzeyindeki Drenthe'de dolaşıp resim çizerek yaşadı. 1883 sonlarında ise, Nuenen'e taşınmış olan ailesinin yanına döndü. Van Gogh, Sien ile beraber yaşadığı on dokuz ay boyunca, kadının ve çocuklarının düzinelerce resmini çizmiştir. Sien, Vincent gittikten sonra asıl mesleği olan terzilik yapmaya devam eder. 1901 yılında bir denizci ile evlenir ve 3 yıl sonra 1904 yılında (van Gogh'un intiharından 14 yıl sonra) 54 yaşında iken Rotterdam limanında intihar ederek yaşamına son verir.

Clasina Maria Hoornik (Sien)'in "Sorrow" isimli resmi. 1882

Nuenen ve Anvers (Antwerpen) (1883 – 1886)

Patates Yiyenler, 1885

Van Gogh, Nuenen'de kendini resme verdi. Komşularını, tarlada çalışan işçileri, kulübelerinde kıyafet dokuyan dokumacıları çiziyordu. 1884'ün sonbaharında, Margot Begemann adlı bir komşu kızıyla ilişki yaşamaya başladı, fakat çiftin evlenmesine iki tarafın da ailesi karşı çıktı. Bunun üzerine striknin içerek intihar etmeye teşebbüs eden Margot'u Van Gogh hastaneye yetiştirdi.[19]

26 Mart 1885'te babası bir inme sonucu hayatını kaybedince Van Gogh derin bir yasa girdi. Aynı sıralarda Paris'te Van Gogh'un resimleri ilgi çekmeye başlıyordu. 1885 baharında Van Gogh, bugün ilk önemli eseri kabul edilen *Patates Yiyenler*'i (*De Aardappeleters*) bitirdi. Ağustos'ta ise resimleri Lahey'deki bir galeride ilk kez sergilendi. Eylül'de model olarak kullandığı kızlardan birini hamile bırakmakla suçlanınca, kasabanın Katolik rahibi, kasabalıların Van Gogh'a modellik yapmalarını yasakladı.[20]

Van Gogh, Nuenen'de çizdiği resimlerde hep doğal ve karanlık renkler kullandı, daha sonraki eserlerinde ağırlıklı olarak kullanacağı canlı renklerden kaçındı. Kardeşi Theo'ya yeteri kadar resim satamadığı için sitem ettiğinde, Theo Paris'te renkli izlenimci resimlerin çok sattığını, Van Gogh'un resimlerinin ise fazla karanlık bulunduğunu yazdı. Nuenen'de geçirdiği iki sene boyunca Van Gogh, pek çok karakalem ve suluboya çalışmanın yanı sıra, 200 kadar yağlıboya resim üretti.

Sigara İçen Kafatası, 1885

Kasım 1885'te Anvers'e taşınıp bir resim galerisinin üst katında yaşamaya başlayan Van Gogh, kardeşi Theo'dan gelen tüm parayı resim malzemelerine ve modellere harcayıp kendi sağlığını ihmal etmeye başladı. Günlerinin çoğunu ekmek, kahve ve sigarayla geçiriyor, bir taraftan da çok fazla absint içiyordu.[21] Muhtemelen vitamin eksikliğinden dişleri gevşeyip ağrımaya başladı.[22] Ocak 1886'da Antwerpen Güzel Sanatlar Okulu'na yazıldıysa da birkaç hafta sonra, kötüleşen sağlık durumu ve akademik sanat eğitimine duyduğu güvensizlik yüzünden okuldan ayrıldı. Şubat ayının çoğunu hasta geçirdikten sonra, Mart 1886'da Paris'e, kardeşi Theo'nun yanına taşındı.

Van Gogh, Anvers'de geçirdiği dönemde pek çok müze gezip Peter Paul Rubens gibi eski ustaların resimlerini incelemiş, bu resimlerden etkilenerek paletini biraz genişletmiştir. Aynı

dönemde, *ukiyo-e* adıyla bilinen Japon gravürlerine ilgi duymaya başlamış ve bu tarzı kendi resimlerinde de kullanmıştır.[23]

Paris (1886 – 1888)

Paris'te bir süre Theo'nun Montmartre'daki dairesinde beraber yaşayan iki kardeş, Haziran 1886'da *Rue Lepic* üzerinde daha büyük bir daireye taşındı. Bu dönemde iki kardeş arasında yazışma olmadığı için Van Gogh'un Paris'te geçirdiği zaman hakkında elimizde nispeten az bilgi vardır.

Van Gogh Paris'te bir süre ressam Fernand Cormon'un atölyesinde çalıştı, ve atölyenin diğer öğrencileri Émile Bernard ve Henri de Toulouse-Lautrec ile yakın arkadaş oldu. Paris'te hakim sanat akımları, izlenimcilik ve henüz yeni filizlenmekte olan yeni izlenimcilik idi. Theo'nun galerisi, Claude Monet, Alfred Sisley, Edgar Degas ve Camille Pissarro gibi izlenimci ressamların eserleriyle doluydu. Puantilist (noktacı) stilin ustaları Georges Seurat ve Paul Signac, şehrin en ünlü ressamlarıydı. Signac ile bizzat tanışan Van Gogh, arkadaşı Émile Bernard ile beraber noktacı stili denemeye başladı. Bu stilde resimler, çok sayıda ufak renk noktasının sabırla kanvasa işlenmesiyle oluşturuluyordu.

Van Gogh kardeşlerin arası, beraber yaşamanın getirdiği problemler yüzünden bir ara açıldıysa da 1887 baharında tekrar düzeldi. Kasım 1887'de Van Gogh, Danimarka'dan Paris'e yeni gelmiş olan ressam Paul Gauguin ile tanıştı ve iki ressam bazı eserlerini değiş tokuş ettiler. Bu arkadaşlık, bir yıl kadar sonra dramatik bir biçimde sona erecekti. Şubat 1888'de, şehir hayatından ve Paris'in soğuk kışlarından bunalan Van Gogh, güneşli Güney Fransa kıyılarına doğru yola koyuldu. Paris'te geçirdiği iki yıl boyunca, yaklaşık 200 resim çizmişti.

Arles (1888 – 1889)

Ayçiçekleri serisinden bir resim: *Vazoda on iki ayçiçeği*, 1888

Arles Köprüsü, 1888.

Van Gogh, Güney Fransa'daki Arles kasabasına, burada ütopik bir sanat kolonisi kurma hayalleriyle yerleşti. Mart ayı boyunca manzara resimleri çizdi, bu resimlerinden üçü Paris Bağımsız Ressamlar Topluluğu'nun o yılki sergisinde sergilendi. Mayıs 1888'in başında, Şubat'tan beri kalmakta olduğu ve fazla pahalı bulduğu *Hôtel Carrel*'den çıkarak *Café de la Gare* adlı başka bir otele yerleşti. Yine Mayıs ayında, bugün "Sarı Ev" olarak bilinen boş evin dört odasını tuttu ve atölye olarak kullanmaya başladı. Ağustos ayı boyunca, bugün *Ayçiçekleri* ismiyle bilinen bir dizi vazolu ayçiçeği resmi yaptı.

Teras Kafe, 1888

Eylül ayında iki tane yatak satın alarak Sarı Ev'e yerleşen[24] Van Gogh, aynı sıralarda *Teras Kafe* adlı meşhur eserini bitirdi. Sarı Ev'i, kurmak istediği sanat kolonisinin merkezi olarak düşünüyor, koloniye katılmaları için çevre kasabalarda yaşayan ressamlarla (Eugène Boch, Dodge MacKnight gibi) görüşüyordu. Arkadaşı Paul Gauguin'i de Arles'a davet etti. Uzun süre tereddüt ettikten sonra daveti kabul eden Gauguin, Theo'nun parasal desteğiyle Ekim 1888'de Arles'a geldi ve Sarı Ev'de Van Gogh'un kendisi için özel olarak hazırladığı odaya yerleşti.

Gauguin ve Van Gogh, Kasım ayı boyunca beraber resim gezilerine çıktılar, değişik resim teknikleri ve anlayışları üzerine uzun tartışmalar yaptılar. İki ressamın da dengesiz duygusal yapısı sayesinde, resim tartışmaları giderek kızışmaya başladı, bozulan havalar ve dar alanda beraber yaşamak ise durumu daha kötü hale getirdi. Ruhsal sağlığı bozulmaya başlayan Van

Gogh, Gauguin'in kendisini terk edeceğinden korkmaya başladı. Bu gergin durum, 23 Aralık 1888 gecesi bir krizle sonuçlandı. Bir kavga sonucu hışımla evden çıkan Gauguin'i bir süre takip eden Van Gogh, daha sonra eve döndü ve kendi sol kulağının alt kısmını kesip kopardı. Kopardığı parçayı bir bez ya da kâğıt parçasına sarıp yerel bir genelevde çalışan Rachel adlı fahişeye verdi.[25] Geneleve çağrılan polisler, baygın halde buldukları Van Gogh'u hastaneye kaldırdılar. Olayı ertesi sabah öğrenen Gauguin, Theo'ya haber verdikten sonra Arles'dan ayrıldı ve bir daha Van Gogh'la görüşmedi. Van Gogh ise kan kaybı ve ruhsal bunalım sebebiyle birkaç hafta hastanede kaldı.

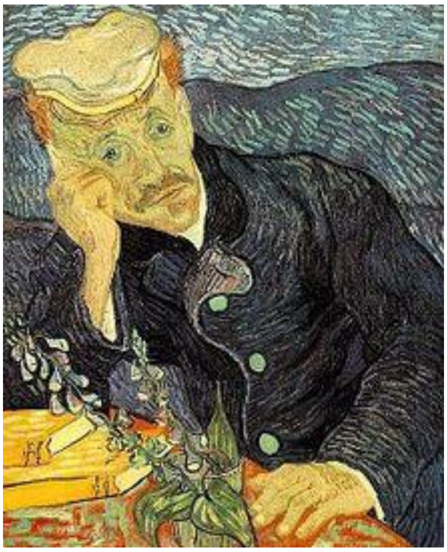
Ocak 1889'da hastaneden çıkıp Sarı Ev'e yerleşen Van Gogh, halüsinasyonlar ve zehirlenme paranoyası sebebiyle, Şubat başında hastaneye geri döndü. On gün sonra hastaneden salıverildiyse de, endişeli kasabalıların baskısı sonucunda, Mart başında polis zoruyla tekrar hastaneye kapatıldı. Nisan ayında ise arkadaşı Paul Signac'ın gözetiminde evine dönmesine izin verildi. Kasabada istenmediğinin farkında olan Van Gogh, Theo'nun tavsiyesi üzerine, Arles'a 30 km uzaklıkta bulunan Saint-Rémy kasabasındaki Saint-Paul-de-Mausole akıl hastanesine geçmeyi kabul etti, ve 8 Mayıs 1889'da Arles'dan ayrıldı.

Saint-Rémy ve Auvers-sur-Oise (1889 - 1890)

Yıldızlı Gece, 1889

Van Gogh, Saint-Rémy'de Dr. Théophile Peyron'un gözetiminde resim yapmaya devam etti. Haziran 1889'da en bilinen eserlerinden biri olan *Yıldızlı Gece*'yi yaptı. Van Gogh, bu eserinde, Güney Fransa'da yattığı akıl hastanesinin penceresinden gördüğü gökyüzündeki öğeleri abartılı bir şekilde resmetmiştir. Temmuz ortasında tekrar bir nöbet geçirip boyalarını yemeye kalkışınca[26] bir süre resim yapmasına izin verilmediyse de, durumu düzelince resim yapmaya devam etti. Zamanının çoğunu odasında geçiriyor, dışarıya ancak doktor gözetiminde kısa yürüyüşler için çıkabiliyordu. Bu yüzden resim konusu bulmakta zorlanınca, Jean-François Millet gibi başka ressamların veya kendisinin daha önceki eserlerinin yeni yorumlarını çizmeye başladı. 1889 sonu ve 1890 başında bir dizi yeni nöbet geçiren Van Gogh, aynı sıralarda Paris'te ünlenmeye başladı. Ocak 1890'da *Mercure de France* dergisinde çıkan bir yazıda, Van Gogh'dan "dahi" diye bahsediliyordu.

Dr. Gachet'nin Portresi, 1890

Mayıs 1890'da Van Gogh Saint-Rémy'den ayrılıp Paris yakınlarındaki Auvers-sur-Oise'a geldi. Burada, daha önce ruhsal problemli ressamlarla ilgilenmiş olan Dr. Paul Gachet'nin gözetiminde kalacak, kardeşi Theo'ya da yakın olacaktı. Van Gogh'un Dr. Gachet hakkındaki ilk yorumu "bence benden daha hasta ya da tam benim kadar hasta diyelim" oldu.[27] Fakat sonradan doktorla iyi geçinmeye başlayan Van Gogh, doktorun üç ayrı portresini çizdi. Auvers-sur-Oise'da kaldığı süre boyunca kendini tamamen resme veren Van Gogh, burada geçirdiği 70 günde yaklaşık 70 yağlıboya resim üretti. Annesi ve kızkardeşine yazdığı son mektupta, kafasının geçen yıla göre çok daha sakin ve huzurlu olduğunu yazdı.[28]

27 Temmuz 1890'da resim malzemelerini alıp bir tarlaya yürüyen Van Gogh, kendisini tabancayla göğsünden vurdu. Sendeleyerek kaldığı otele döndü ve yatağına uzandı. Kanamayı farkeden otel sahibi, kasaba doktoru Mazery'yi ve Van Gogh'un doktoru Gachet'yi çağırdı. Doktorlar, mermiyi çıkarmanın çok riskli olacağına kanaat getirip Theo'ya hemen gelmesi için haber yolladılar. Vincent Van Gogh, 29 Temmuz 1890 sabahı 1:30 sularında, kardeşi Theo'nun kollarında öldü, ve Auvers-sur-Oise'a gömüldü.

> “ **Mutsuzluğum sonsuza kadar sürer**
> **Vincent van Gogh, ölmeden önce yatağında yatarken.**[29] ”

Vincent'tan altı ay sonra Theo da uzun süredir mücadele ettiği frengi hastalığına yenilerek hayata gözlerini yumdu. Theo'nun naaşı önce Utrecht'e gömüldüyse de, karısı Johanna'nın isteği üzerine 1914'te Auvers-sur-Oise'a getirildi ve Vincent'in mezarının yanına gömüldü. Dr. Gachet'nin bahçesinden alınarak mezar taşlarının arasına dikilen sarmaşık filizi, bugün iki kardeşin mezarlarını tamamen kaplamaktadır.[26]

Hastalığı

Van Gogh'u özellikle hayatının son iki yılında ciddi şekilde etkilemiş olan akıl hastalığı için bugüne kadar 30'dan fazla teşhis veya olası sebep ileri sürülmüştür.[30] Bunlardan bazıları, şizofreni, bipolar bozukluk (eski adıyla manik depresyon), frengi, boya zehirlenmesi (soluma

veya yutma yoluyla), Ménière hastalığı ve güneş çarpmasıdır. Kötü beslenme, aşırı çalışma, uykusuzluk ve alkol düşkünlüğü, muhtemelen hastalığın etkilerini artırmıştır.

Van Gogh'un özellikle son dönem eserlerinde açıkça görülen sarı renk düşkünlüğünün de tıbbi bir bozukluktan kaynaklandığını ileri sürenler olmuştur.[31] Bu konudaki teorilerden birine göre, Van Gogh'un bolca içtiği absintte bulunan tuyon adlı madde, zaman içinde Van Gogh'un görüşünü bozarak nesneleri sarımtrak renkte görmesine sebep olmuş, bu da ressamın eserlerine yansımıştır. Bir başka teoriye göre, Van Gogh'a hastalığının tedavisi için yüksek dozlarda yüksük otu verilmiştir, ve yüksük otunun sarımtrak görüşe veya sarı lekeler görmeye sebep olduğu bilinmektedir.

Notlar

1. [1] Vincent van Gogh Gallery
2. İngilizce Wikipedia'dan en pahalı resimler listesi
3. a b Pomerans (1996), ix
4. "Van Gogh: The Letters". *Van Gogh Museum.* Retrieved 7 October 2009.
5. Van Gogh's letters, Unabridged and Annotated. Retrieved 25 June 2009.
6. Hughes (1990), 143
7. Pomerans (1996), i–xxvi
8. Pomerans (1997), xiii
9. *Stranger on the Earth: A Psychological Biography of Vincent van Gogh* , A. J. Lubin, s. 82–84
10. "Vincent van Gogh'dan Theo van Gogh'a mektup – Nuenen, 18 Aralık 1883" (İngilizce). Erişim tarihi: 3 Ağustos 2007.
11. Pickvance (1986), 129
12. Tralbaut (1981), 39
13. Wilkie, s. 38–52
14. Wilkie, s. 75
15. "Vincent van Gogh'dan Theo van Gogh'a mektup – Etten, 3 Kasım 1881" (İngilizce). Erişim tarihi: 3 Ağustos 2007.
16. "Vincent van Gogh'dan Theo van Gogh'a mektup – Lahey, 14 Mayıs 1882" (İngilizce). Erişim tarihi: 3 Ağustos 2007.
17. *Vincent van Gogh: A Life*, Callow, s. 123–124
18. Wilkie, s. 201
19. Wilkie, s. 82
20. Wilkie, s. 26
21. *Vincent van Gogh: A Life*, Callow, s. 253
22. *Vincent van Gogh: A Life*, Callow, s. 184

23. Hammacher, s. 84

24. "Vincent van Gogh'dan Theo van Gogh'a mektup - Arles, 16 Eylül 1888" (İngilizce).

25. Bailey, Martin (Eylül 2005). "Drama at Arles new light on Van Gogh's self-mutilation". *Apollo*.

26. [a] [b] "Vincent van Gogh: Biography" (İngilizce). Erişim tarihi: 8 Ağustos 2007.

27. "Vincent van Gogh'dan Theo van Gogh'a mektup - Auvers-sur-Oise, 10 Temmuz 1890" (İngilizce). Erişim tarihi: 7 Ağustos 2007.

28. "Vincent van Gogh'dan annesi ve kızkardeşine mektup - Auvers-sur-Oise, 10-14 Temmuz 1890" (İngilizce). Erişim tarihi: 7 Ağustos 2007.

29. Vikisöz - Vincent van Gogh

30. Blumer, Dietrich (2002). "The Illness of Vincent van Gogh". *The American Journal of Psychiatry* **159**: 519-526.

31. Wolf, Paul (2001). "Creativity and chronic disease Vincent van Gogh (1853-1890)". *Western Journal of Medicine* **175(5)**: 348.

32. C. Saltzman: *Portrait of Dr Gachet: The story of a Van Gogh Masterpiece: modernism, money, politics, collectors, dealers, taste, greed, and loss*, New York, 1998. ISBN 0-670-86223-1

33. http://www.sothebys.com/en/auctions/ecatalogue/2015/impressionist-modern-art-evening-sale-n09340/lot.18.html

"ANLAYANA SİVRİSİNEK SAZ" - AİSOPOS

(Sözden anlamayana masal bir mana ifade etmez ama, yine de söylemek lazım)

ASLANLA ÇOBAN

Aslanın biri bir çobanın kızına âşık olmuş, gitmiş kızı babasından istemiş. Zavallı çoban ne yapsın? Öyle yaman bir hayvana kızını verse olmaz, vermem dese olmaz. Çok korkmuş, ama sonunda bir yolunu bulmuş. Aslana demiş ki: "Yiğitim! Ben kızımı sana vermeyeceğim de kime vereceğim? Ama bir koşulum var: Benim kızım senin cırnaklarından da, dişlerinden de korkuyor; sen git, dişlerini çektir, cırnaklarını kestir, ondan sonra gel; al gelini." Aslan kanmış; âşıklık bu, neye katlanmaz ki! Dişlerini çektirip cırnaklarını kestirmiş, gelmiş çobanın kapısına. Artık çoban korkar mı ondan? Sopasını kaptığı gibi kapı dışarı etmiş.

Başkalarının sözüne kanıp da üstünlüklerini kolayca elden çıkaranlar, bir daha kimseyi korkutamaz, kendilerinden yılmış olanlara bile yenilirler. (Hikaye: 198)

YOLCULARLA ÇALILAR

Birkaç yolcu deniz boyundan giderken bir tepeye varmışlar. Bakmışlar, uzakta çalılar görmüşler: "Bir savaş gemisi olacak, şimdi gelir buraya yanaşır" diye beklemişler. Az sonra yel çıkmış, çalılar yolculardan yana eğilmiş: "Savaş gemisi değil, yük gemisi" demişler, gene beklemişler. Bakmışlar ki geminin yaklaştığı yok, kendileri ona doğru yürümüşler. Çalı olduğunu görünce: **"Biz ne alıklık etmişiz! Bir hiçe kanıp da beklemişiz"** demişler.

Bazı insanlar da vardır, uzaktan bir şey sanıp korkarsınız: yanlarına vardınız mı hiçlikleri belli olur. Bu masal onlar için söylenmiş.

Başkalarının üstünlükleriyle övünmeye kalkanların durumu böyle olur, herkesi kendilerine güldürürler. (Hikaye: 258)

ASLAN POSTU GİYMİŞ EŞEKLE TİLKİ

Eşeğin biri eline bir aslan postu geçirmiş, sırtına alıp öteki hayvanların arasında dolaşmış, hepsini korkutmuş. Bir tilki görmüş: **"Şunu da bir korkutayım"** demiş. Ama tilki önceden o eşeğin sesini duymuşmuş: "Ben de korkardım, korkardım ya, senin anırdığını işittim, kanmam artık" demiş. Eğitilip inceltilmemiş insanlar da öyledir. Giyimlerine kuşamlarına bakıp bir şey sanırsınız, ama bir türlü susamazlar; ağızlarını da bir açtılar mı ne oldukları ossaat anlaşılır. (Hikaye: 267)

ASLANLA SİVRİSİNEK

Sivrisineğin biri aslanın yanına gitmiş, demiş ki: "Senden korkum yok benim, sen benden güçlü değilsin. Daha güçlüyüm diyorsan, göster bakayım kendini, elinden ne gelirmiş, bir görelim. Cırnaklarınla tırmalar, dişlerinle ısırırsın... O da bir şey mi? O kadarını kocalarıyla dövüşen kadınlar da beceriyor. Ben senden daha güçlüyüm; istersen seninde dövüşe de hazırım." Bunu söyler söylemez borusunu öttüre öttüre atılmış aslanın üzerine, zavallı

hayvanın burnunun ucunu tüysüz bulup başlamış ısırmaya. Aslan debelenmiş, debelenmiş, ama kendi kendini parçalamaktan başka bir şey gelmemiş ki elinden. Sonunda pes demiş. Sivrisinek aslanı yenince gene borusunu öttürmüş, bir zafer türküsü tutturmuş, kurula kurula uçup gitmiş. Uçmuş, uçmuş bir örümcek ağına takılmış. Kurtulamayacağını, örümceğin kendisini yiyeceğini anlayınca başlamış inlemeye: **"Ben ki koca koca aslanlara meydan okudum, onlarla boy ölçüştüm; böyle bayağı bir hayvana, bir örümcek parçasına ezilmem reva mıydı benim?"** demiş. (Hikaye: 188)

EŞEK, HOROZ, BİR DE ASLAN

Horozun biri bir gün çayırda bir eşeğin yanında çöpleniyormuş. Öteden bir aslanın eşeğin üzerine atılmaya hazırlandığını görünce avazı çıktığı kadar bağırmaya başlamış. Meğer aslan horozdan korkarmış, o sesi duyunca kaçmış oradan. Eşek, aslanın kendisinden korkup kaçtığını sanarak peşine düşmüş, kovalamaya başlamış. Gitmişler, gitmişler, horozun sesinin yetişemediği bir yere varmışlar: Orada aslan dönüp eşeği parçalayıvermiş. Zavallı eşek ölürken: **"Benim babam asker değildi, dayım asker değildi, ben ne dedim de kalktım savaşa heves ettim"** demiş.

Düşmanın kendini küçük göstermesine kanmayın, sizi pusuya düşürüp kolayca yenmek içindir: bu masal onu gösteriyor. (Hikaye: 269)

PİREYLE İNSAN

Bir gün pirenin biri bir insanı rahatsız edip duruyormuş. Sonunda adam pireyi yakalamış: "Sen kimsin böyle! benim her yerimi ısırdın, her yerimden kanımı emdin?" demiş. Bunun üzerine pire yalvarmaya başlamış: "Dokunma bana, benim geçimim böyledir. Görüyorsun ya! sana büyük bir kötülük etmiyorum!" demiş. İnsan gülmüş bu söze: **"Seni elime bir geçirmişken bir daha bırakır mıyım? Şimdi geberteceğim. Bana ettiğin kötülük ister büyük olsun, ister küçük, o kötülüğü bir daha etmene meydan bırakamam!"** demiş.

Bir kötü güçlü olsun, güçsüz olsun, acımamalı, hemen başını ezmeli. (Hikaye: 357)

KÖPEKLER ARASINDA BÜYÜMÜŞ KURTLA ÇOBAN

Çobanın biri, yeni doğmuş bir kurt yavrusu bulmuş, evine götürmüş, köpekleriyle birlikte büyütmüş. Kurt yavrusu büyümüş. Bir kurt gelip de sürüden bir koyun kaçırırsa o da köpeklerle birlikte kurdun peşine düşer, kovalarmış. Köpekler kurda yetişemezler de geri dönerlerse o gene gider, yetişir, kendi de bir kurt olduğu için payını istermiş; sonra döner gelirmiş. Gelen kurt ağıldan koyun kaçıramazsa bu kez o, koyunlardan birini gizlice öldürür, köpeklerle paylaşırmış. **Sonunda çoban işi anlamış, kurdu bir ağaca asıp öldürmüş. Yaradılışından kötü olan sonradan uslanıp iyileşemez;** bu masal onun için söylenilmiş. (Hikaye: 314)

Kaynak: AISOPOS MASALLAR Çeviren: Nurullah Ataç Eylül 1998

SANATI SANATÇILARDAN KURTARIN!

[hzl: Arthur Rimbaud'un anısına]

(Radikal Teori Karşısında Sanatçılar)

1

Çirkin bir dünyada yaşıyoruz.

Bu çirkinliğin sorumlusu kim?

Çirkin ne?

Eğer bir güzellik satıcısı tarafından soruluyorsa, asıl çirkin olan bu sorudur.

En çirkin manzara da sanatçıların kendilerini satmasıdır.

Bir meta olarak sanat çirkin bir fikirdir; bir eğlence olarak sanat çirkin bir eylemdir.

Bir memnun etme ve satış mesleği olarak görsel sanatlar çirkin bir iştir.

Sanat alışverişi, sanat koleksiyonculuğu, sanat manipülasyonu, sanat işi çirkindir.

Bir geçim aracı olarak, bir hayatın tadını çıkarma aracı olarak sanat çirkindir.

"Sanatçının da yemek yemesi lazım" ifadesi çirkindir.

Bir sanatçının yemek ihtiyacı bir başkasından fazla değildir.

Sanatta ekonomik ilişkiler utanç verici ve çirkindir.

Sanatta ticaretçilik, kariyercilik, para yapmacılık, hayatta kalmacılık çirkindir.

Bir iş adamı olarak sanatçı, bir sanatçı olarak iş adamından daha çirkindir.

Sanatçının himaye altına alınmış bir ahmak olarak, bir masum olarak, bir şirket adamı olarak, bir koleksiyon parçası, başarılı adam olarak imajı çirkindir.

Doğal bir hayvan, bitki, ot, egzotik meyve olarak sanatçı çirkindir.

Sanatta anti-entelektüalizm çirkindir.

Sanatta sahte entelektüalizm çirkindir.

Sanatta özelleştirilmiş entelektüalizm de çirkindir.

Sanat mekanizmasının bir parçası olarak çirkin kültü iğrenç ve çirkindir.

Anti-sanatın herhangi bir biçimi çirkindir.

Kolaj, montaj, hurda, performans ve enstalasyon sanatı çirkindir.

Geometrik sanat dışavurumcu sanattan daha az çirkin değildir.

Amerikan sanatı, Alman sanatı, İtalyan sanatı, Çin sanatı ve her tür sözde ulusal etiket sanatı çirkindir.

"Genç sanat" çirkindir.

Sözde uluslararası çağdaş sanat hem sefil hem çirkindir.

Tüm bienaller çirkindir.

Turizm endüstrisinin parçası olarak sanat çirkindir.

Tüm jüriler ve ödüller çirkindir.

Kültürel değiş tokuş çirkindir.

Sergi açılışlarındaki iyi niyet ve neşe maskaralığı çirkindir.

Müessese ve ona boyun eğmek de aynı ölçüde çirkindir.

Hükümetin sanata sponsor olması çirkindir.

Sanata kişilerin sponsor olması da çirkindir.

Sanayide sanat, sanatta sanayi kadar çirkindir.

Sanat ticaretinin hileleri çirkindir.

Müze sanat pazarlaması, sanat promosyonu, zevk yaratmak, sanat tarihi üretimi çirkindir.

İyi bir şey olarak, kesin bir şey olarak sanat çirkindir.

Sanatta uyum çağı

(...)

3

Her şeyi sırayla ele almaya çalışalım.

Sanatçılar konusunda, her zaman doğru olmayan bir şey vardı.

Sanatçıların projesi, en azından son seferde, teknik olarak hatalı bir şey içerir, yani, birbiri ile çelişkili üç şey yapmak ister: dâhil olan azınlık için maksimum özgürlük sağlamak, dışlanan çoğunluğu hayatta kalma sınırına dek sömürmek ve bir ortak kültür miti ile ikinci grubun ayaklanmasını engellemek.

Bu dolandırıcılıkta sanatçının rolü, "sanatına orospuluk yaptırmayan (para için olmadığı sürece) adam"dan çok daha fazlasıdır.

Bu rol bugün olduğu gibi eskiden de büyük ideolojik öneme sahipti: gençlerin isyan etmesini önlemek, onları yatıştırmak, onları konsensüsün kültürel sınırları dâhilinde tutmak.

Arthur Rimbaud şairlik mesleğinin tüm diğer meslekler gibi sefil bir şey olduğunu keşfettiğinde tiksinti içinde yerini yurdunu terk edip Afrika'ya gitti.

Bir diğer Arthur'un (Cravan) protestosu daha şiddetliydi.

Ama inkâr söz konusu olduğunda sanatçıların hafızaları kısa dönemlidir.

Geçmiş inkârcıları kültürel ikonlara dönüştürürler, yani onları öldürürler.

Sanatçılar kendilerini kurabiye gibi satmayı tercih ederler.

Bunda başarılı olmuşlardır.

Sanat zevkli bir şey olmuştur.

Sanat eğitimi bir banka işine dönüşmüştür.

Sanatçılar sosyal basamakları teker teker tırmanmaktadır.

Alçak hükümetler kirli savaşlara girişmektedir.

İnsan bu konuda ne yapacağını bilememektedir.

Sanat eleştirmenlerinin hepsi yozlaşmıştır.

Sanat dergileri moda dergilerine karışmaktadır.

Her zamankinden daha büyük ve daha cici sanat kitapları yayınlanmaktadır.

Müzeler dolup taşmaktadır.

Eski isyankâr sanat sözleri ölmüştür.

Sanatçılar gittikçe daha fazla, daha büyük, daha hızlı çalışmaktadır.

Bazı insanlar hâlâ kitle iletişim araçlarının her şeyi açıklayabildiğini düşünmektedir.

Cep telefonları hiç bu kadar meşgul olmamıştır.

Bir sürü para ve şampanya dolaşmaktadır.

Kitle iletişim araçları sanatçılara aşçılardan daha fazla yer ayırmaktadır.

Sanatçılar tenkitçidir, her panele katılırlar.

Her şey harikadır.

Hepiniz sahtekârsınız!

Çirkinliğin yok edilmesi gerek.

Yıkım sanatı üzerine eski tez hâlâ yaşamaktadır.

Bizi baskı altında tutan ve yeryüzündeki her şeyi çirkinleştiren mevcudun yıkımı hemen yapılması gereken bir görevdir.

Ama diyelim ki sokak isyanları hakkındaki bir film yıkıcı bir katkı sayılabilir mi? Elbette hayır.

Yıkım sanatı, artık sanat sistemi olan sanatın yıkımına işaret eder ve sanat sistemi büyük siyasi, ekonomik ve sosyal sistemin bir parçasıdır.

Gerçekten yıkıcı bir proje için sanatçı tüm topluma karşı yürütülen genelleştirilmiş mücadeleye katılmalı, böylece her tür iktidar yapısı tarafından sanatçı olarak tanınmaya son vermelidir: müzeler, galeriler, sanat fuarları, editoryal kitaplar, ceza mahkemeleri, polis, kitle iletişim araçları, akademi.

..

Bir sanatçı tamamen kabul edilemez, tanınamaz, öngörülemez olmalıdır.

Her tür sosyal rolü, öncelikle de her tür maske altında sanatçı rolünü reddetmelidir.

Buna reddeden sanatçı rolü de dâhildir.

Yıkıcı devrimci eylem Avangard reddediş mitini ve tüm diğer mitlerin, doktrinlerin, ideolojilerin yok edilmesini de kapsar.

Her tür sanat ideolojisine ve tüm diğer çirkinliklere karşı çıkan güzeldir.

Güzellik yaşam doluluk demektir ya da en azından böyle bir doluluk amacı gütmek.

Bu durumda güzellik fikri özgürlük fikri ile doğrudan bağlantılıdır.

Özgürlük tüm sınırların tamamen yok edilmesini içeren yıkıcı bir kavramdır.

İnsan özgürlüğü gerçekten arzuluyorsa, o yıkımın içerdiği risklerle, hâkimiyetinde yaşadığımız kurulu düzeni yok etmekten kaynaklanacak her tür riskle yüzleşmeye hazır olmalıdır.

Özgürlük, bizim gerçek işe karışma yeteneğimizden bağımsız olarak gelişeceğini umarak sığınabileceğimiz bir kavram değildir.

Özgürlük her bireye ve her somut özgürleşme eylemine bağlıdır.

Özgürlük kişisel bir gündelik mücadele deneyimidir.

Bu yüzden, özgürlük içinde yaşamak için insanın kendi bireyselliğini geliştirmesi gerekir.

Bu durumda, mevcut toplumun aile, eğitim, ordu, iş, sanat sistemi, vs. içeren kurumlarının faydası olmaz.

Tam tersine, bireyselliği baskılarlar, silerler, bireyselliğin yerine geçerler.

Bireyselliği sosyal rollere indirgerler.

(...)

Çirkinliği bertaraf etmek için, sanatçı işe kendisi ile başlamalıdır, çünkü o yeryüzündeki en çirkin şeylerden biridir.

Başlangıçta, sanatçı "evet" deme gönüllülüğünü bertaraf etmelidir.

Yüz durumun 99'unda "evet" demek yozlaşmaya, yıldırmaya ve uyuma teslim olmak demektir.

Aynı zamanda, bir sanatçı "hayır" deme gönüllülüğünü de yok etmelidir.

1000 durumun 999'unda, "hayır" demek kamufle edilmiş bir "evet"tir, sahte bir protestodur, gizli yıldırma, çıkarların pazarlığa tabi tutulmasıdır.

Sonra sanatçı kendi üretimini, profesyonel eylemini, statüsünü bertaraf | etmelidir.

Sanatçının sanatı manipüle edilebilir bir şey olmakla kalmaz, Sanatçının kendisi de manipüle edilmiş bir simge olur ve bu şartlar altında sanatçının ne olduğu, sanatının ne olması gerektiği tartışması toza ' dönüşür.

Bu tartışma her zamanki işin bir parçasıdır.

Aynı zamanda sanatçı (sanatçı olmayı bırakan kişi) genelleştirilmiş mücadeleye katılmalı, devlete, kapitale ve burada şu anda yüz yüze olduğu tüm iktidar ilişkilerine saldırmalıdır.

Bununla beraber, bu bir partiye, organizasyona ya da ağa katılmak anlamına gelmez.

Görev hemen saldırmaktır, ama bazı organizasyonal çıkarlar ya da niceliksel büyüme lehine değil.

Özgür bireylerin savunulacak sosyal ya da organizasyonal kimlikleri yoktur.

Yapıları her zaman resmi olmayan bir niteliğe sahiptir, bu yüzden saldırdıkları zaman kendilerini savunmak, kendi propagandalarını yapmak için saldırmazlar, herkese saldıran çirkin bir düşmanı yok etmek için saldırırlar.

6

Belki de bir fikir olarak sanatın sonu gelmiştir.

Sonu gelen sanat sistemidir.

Tam tersine sanat -bir kavram ve insan aktivitesi olarak- muhtemelen gelecek dönüşümlere açıktır.

Ama bu durumda, geleceğin güzel sanatı mevcut sanatçıların çirkin ellerinde değildir.

Onlar bu bilinmeyen, hayret verici sanatla yüzleşmeden, sanatçılar kendilerini tamamen yıkmalıdırlar.

Bu sorun sanatçıların sorunudur, sanat kurumlarının, eleştirmenlerin, küratörlerin, vs. değil.

Sanatçılar, yapmaya cesaret edemedikleri her şey kadar yaptıkları her şey için de sorumlu tutulmalıdır.

Alexander Brener, Barbara Schurz

KAYNAK: http://isyananarsi.blogspot.com/2011/07/sanat-sanatclardan-kurtarn.html

PALAS PANDIRAS FANZİN SAYI: 0

mail:papafanzin@gmail.com

http://papafanzin.tumblr.com/

VOYNICH ELYAZMASI

Voynich Elyazması, bilinmeyen bir yazıyla yazılmış, anlamı çözülemeyen gizemli bir kitap.

1450 ila 1520 yıllarında yazıldığı tahmin edilmektedir. Kitap 15 cm.'ye 22,5 cm. ölçülerinde ve 240 sayfadır ancak tamamının 270 sayfa olduğu düşünülmektedir. Kitaba ismini veren, 1912 yılında varlığını ortaya çıkaran Wilfrid M. Voynich adındaki sahaftır. Yapılan bilimsel incelemeler, kitabın Voynich tarafından yapılmış bir sahtekârlık olmadığını kanıtlamıştır.

Kitap çok sayıda ilginç resim içerir. Bunlardan bir kısmı yıldızları, bitkileri ve tuhaf bir tesisatla birbirine bağlı küvetlerde yıkanan çıplak kadınları gösterir. Resimlere bakılarak kitabın belli konularda (astroloji, bitkibilim, vs.) bölümlerden oluştuğu tahmin edilmektedir.

Kitabı Roger Bacon, John Dee ve Edward Kelly dahil çeşitli kişilerin yazdığı öne sürülse de bu iddiaların hiçbiri kanıtlanamamıştır.

Voynich el yazması yıllardır dilbilimciler, kriptologlar, tarihçiler, diğer branşlardan bilim adamları ve meraklılar tarafından yoğun olarak incelenmekle birlikte, çözüldüğüne dair hiçbir kanıt bulunmamaktadır. İstatistiksel ve dilbilimsel çözümlemeler, metnin rastgele yazılmış anlamsız bir işaret yığını değil, doğal bir dilin yazıya geçirilmiş hali olduğunu göstermektedir. Ancak bunun hangi dil olduğu bilinmemektedir.

https://tr.wikipedia.org/wiki/Voynich_el_yazmas%C4%B1

TÜRKÜLER DOLUSU

Kirazın derisinin altında kiraz,
Narın içinde nar,
Benim yüreğimde boylu boyunca
Memleketim var.
Canıma ciğerime dek işlemiş
Canıma ciğerime,
Sapına kadar.
Elma dalından uzağa düşmez,
Ne yana gitsem nafile.
Memleketin hali gözümden gitmez
Binbir yerimden bağlanmışım,
Bundan ötesine aklım ermez.
****
Yerliyim yerli olmasına
ilmik ilmik, damar damar
Yerliyim.
Bir dilim Trabzon peyniri,
Bir avuç tiftik,

Bir çimdik çavdar,
Bir tutam Şile bezi gibi,
Dişimden tırnağıma kadar
Ressamım.
Yurdumun taşından toprağından şurup gelir nakışlarım,
Taşıma toprağıma toz konduranın
Alnını karışlarım.
Şairim şair olmasına,
Canım kurban şiirin gerçeğine, hasına.
İçerisine insan kokusu sinmiş mısralara vurgunum,
Bıçak gibi kemiğe dayansın yeter,
Eğri büğrü, kör topal kabulum.
Şairim,
Zifiri karanlıkta gelse şiirin hası,
Ayak seslerinden tanırım.
Ne zaman bir köy türküsü duysam,
Şairliğimden utanırım.
Şairim,
Şiirin gerçeğini köy türkülerimizde bulmuşum,
Türkülerle yunmuş yıkanmış dilim,
Onlarla ağlamış, onlarla gülmüşüm.

****

Hey hey, yine de hey hey,
Salınsın türküler bir uçtan bir uca,
Evelallah hepsinde varım,
Onlar kadar sahici,
Onlar kadar gerçek,
insancasına, erkekçesine,
'Bana bir bardak su' dercesine,
Bir türkü söylemeden gidersem yanarım.

****

Ah bu türküler,
Türkülerimiz,
Ana sütü gibi candan,
Ana sütü gibi temiz.
Türkülerde tüter dağ dağ, yayla yayla
Köyümüz, köylümüz, memleketimiz.
Ah bu türküler,
Köy türküleri,
Dilimizin tuzu biberi,
Memleket ahvalini onlardan sor,
Kitaplarda değil, türkülerde ara Yemen'i,
Öleni, kalanı, gidip gelmeyeni..
Ben türkülerden aldım haberi.

****

Ah bu türküler, köy türküleri,
Mis gibi insan kokar, mis gibi toprak,
Hilesiz hurdasız, çırılçıplak,
Dişisi dişi, erkeği erkek,
Kaşı kaş, gözü göz, yarası yara,
Bıçağı bıçak.
Ah bu türküler, köy türküleri,
Karanlık kuyularda açılmış çiçekler gibi,
Kiminin reyhasından geçilmez,
Kimi zehir, kimi zemberek gibi.

****

Ah bu türküler, köy türküleri,
Olgun bir karpuz gibi yarılır içim,
Kan damlar ucundan, mürekkep değil.
İşte söz, işte ses, işte biçim:
'Uzun kavak gıcım gıcım gıcılar'
iliklerine kadar işlemiş sızı,
Artık iflah olmaz bu kavak ağacı,
Bu türkünün yüreğinde sancı var.

****

Ah bu türküler, köy türküleri,
Ne düzeni belli, ne yazanı,
Altlarında imza yok ama
içlerinde yürek var.
Cennet misali sevişen,
Cehennemler gibi dövüşen,
Bir çocuk gibi gülüp
Mağaralar gibi inleyen.
Nasıl unutulur nasıl
Ömründe bir kez olsun
Halk türküsü dinleyen?

Bedri Rahmi Eyüboğlu
(1913 - 1975)

Bu şiiri sesli izlemek için tıklayınız.

ŞİİR PARKI

ŞEYTANIN MEYDAN OKUMASI ÜZERİNE

Tanrı, Şeytan'ın isyan edip meydan okumasını kabul etmek zorunda mıydı?

Kendi amaçlarını inkâr etmek ve kendi eserini bozmak pahasına kabul etmekten kaçınabilir miydi? Kendi öz varlığını inkâr edip Tanrı olmaktan vaz geçmek pahasına yadsıyabilir miydi?

Bütün olarak şeytanın isyanı imkânsız bir şey ya da tamamen bir hikâye miydi?

Tanrı Şeytan'ın meydan okumasını kabul etmek zorunda kaldıysa, bunu izleyecek savaşı kazanması da o derecede zorunlu muydu?

Şeytan gerçekten kandırıldı mı?

Tanrı, kaybedeceğini başından beri bildiği halde şeytana neden izin verdi?

> Kaynak: Arnold TOYNBEE, Tarih Bilinci, (A STUDY OF HISTORY), hzl: Jane Caplan, 1978, Bateş Yayınları, İstanbul

[slideshare id=51350399&doc=eytanntanryameydanokuyuu-arnold-j-toynbee-tarih-bilinci22-150806145905-lva1-app6891&type=d]

KENDİNE HÂKİM OLMAK

İnsan doğuştan kendine dönüktür, yaşantıları bilinçli kişiliğinin bitimsiz Ben'ine ilişkindir. Yaratılıştan gelme bu insani ben-merkezliliğin yenilmesi toplumsal uyum için zorunludur, ama ileri dinlerin kurucularının da gösterdiği gibi, insanlar bu duruma ancak zorlu iç mücadelelerden geçerek varabilirler.

Kendine hakim olma çabası —insan-öncesi atalarımızın insanlaşmasından beri süregelen bir çaba— öyle bir başarıya ulaştı ki İnsan artık dengeyi değiştirdi. İnsan artık insan-dışı Doğa'nın insafında değil, onu yenmiş durumda, dolayısıyla insan-dışı Doğa ile ilişkisi artık din alanının dışındadır. İnsan, simgesel dini âyinlerle insandışı Doğanın düzenini sürdürmeye çalışacak yerde, teknoloji yoluyla onu sömürebiliyor ve hattâ doğal düzene müdahale de edebiliyor. İnsan-dışı Doğaüstüne mistik tahminler yürüteceğine, bilimsel bir şekilde onu keşfediyor.

Son iki yüzyıldır İnsanın insan-dışı Doğa'yı yenmesi büyük bir hızla gerçekleşti; cansız Doğa'nın, insanların ve evcil hayvanların kas gücünden çok daha kudretli güçleri birbiri ardından İnsanın hizmetine koşuldu. Ama, İnsan, insan-dışı Doğa'ya karşı belirleyici zaferini daha İ.Ö. dördüncü binyılda, Aşağı Fırat-Dicle havzasının ve Aşağı Nil havzasının sularını düzenlemeyi ve böylece eskiden insana düşman olan cangıl parçalarını üretken sulanmış topraklara çevirmeyi başardığı zaman kazanmıştı. [2] Örgütlenmiş ortak insan eyleminin ilk dramatik zaferi buydu ve bu coşturucu yaşantı yüzünden İnsan, insan-dışı Doğa nın gücü yerine kendi ortak gücünü, en üstün tapınma nesnesi olarak koydu. Sümerlerin, daha sonra da Helenlerin şehir-devletlerinde, bir zamanlar insan-dışı Doğa güçlerini temsil eden tanrılar bundan sonra Ur ya da Eridu veya İsparta ya da Atina yurttaşlarının ortak gücünü de temsil etmeye başladı. Firavunlar Mısırının Birleşik Krallık döneminde Mısır Uygarlığı üyelerinin ortak gücü biraz daha kaba ve basit bir biçimde tanrılaşmıştı. ***Firavunun çifte tacını giyen kişi resmen tanrı oluyordu.***

Tapındığı nesneyi böylece değiştiren insan gurura ve felâkete düştü, çünkü gurur alçak gönüllülüğü ezer ve insani işlerin yürütülmesinde onsuz edilmez bir kılavuz ve emniyet supabı olan görüşü karartır. Dolayısıyla, ilk uygarlıkların doğuşundan beri insanın kendi ortak gücüne tapınması onu bir felâketten öbürüne sürüklemiştir. Bu ortak kendine-tapınma biçimi hâlâ da İnsanlığın büyük çoğunluğunun başlıca dinidir; aslında. İnsanın ortak gücü şimdi daha büyük olduğu için, buna tapınması da eskisinden daha aşın bir dozdadır. Bizim kuşakta eskiden düşünülemeyecek çapta ve dehşette felâketleri başımıza sarmamız şaşılacak bir şey değildir.

Aslında insan yaradılışı Doğa'nın bir parçasıdır, ayrıca anlayış ve denetimimizin asgariye indiği bir alandır; oysa bu, doğru bir anlayış ve etkili bir denetimin en fazla gerekli olduğu

bir alandır, çünkü insan yaradılışı bizim insani dünyamızda dizginlediğimiz cansız doğa güçlerinin hepsinden daha kudretli bir güçtür. İnsan iradeleri olarak aklileştirilmiş insan tutkularında kendini dile getiren insan yaradılışı, bu evcilleştirilmiş cansız güçlerin nasıl kullanılacağına karar verir. İnsan, insan-dışı Doğayı zaptetmekte ne kadar ileri giderse gitsin, kendi insan yaradılışının egemen aslında, yaşamanın bir başka adıdır, dolayısıyla kendine dönüklüğü yenebilmek bir zorlama gerektirir. Ama insan bu zorlamayı başarıya ulaştırdığı ölçüde öbür insanlarla doyurucu toplumsal ilişkilere girebilir. Ve insan toplum dışı olamaz. Ancak bir toplumsal hayvan olarak varolabilir ve aşılmamış, kemikleşmiş kendine dönüklük de, toplumsallıkları, toplumsal böcek türlerinde olduğu gibi, içten gelmeyen yaşayan varlıkların toplumsal türüne gerekli olan toplumsallığa düşmandır.

İnsan hayatında kendine dönüklük toplumun her üyesinin içsel manevi hayatında egemenlik altına alınabildiği oranda toplumsal felâketelere yol açması önlenir. ***"Acı çekmek öğrenmenin anahtarıdır",***[3] ardarda uygarlıkları yıkan, kendine dönüklükten ileri gelme yaraları seyretmek, ileri dinlerin kurucularının gözünü açtı. **Kurtuluşun toplumsal ilişkiler alanında değil, kişinin içsel manevi hayatı alanında aranması gerektiğini ve bu alanda selâmetin ancak kendine egemen olmakla kazanılabileceğini anladılar. Onun için bu peygamberler insanlara toplumun üyeleri olarak değil, kişiler olarak hitap ettiler.** Bir insanla nihai manevi gerçeklik arasında doğru ilişkinin kurulmasının onsuz edilmez koşulu olarak kendine egemen olmayı Öğütlemelerinin nedeni de budur.

İleri dinlerin en gencinin kurucusu olan Hz. Muhammed (sallallâhü aleyhi ve sellem) dinine **"teslim/İslâm"** adını verdi; Hz. Muhammed' (sallallâhü aleyhi ve sellem)in inancına göre nihai manevi gerçeklik olan insanüstü bir kişi olarak tasarlanmış tek Tanrı'ya kendini teslim etmek anlamını taşıyordu bu. Arapça İslâm kelimesinin anlamı teslimiyettir; **Zerdüşt, Buddha, Hz. İsa da kendi dinlerini kendi dillerinde aynı anlama gelen kelimeyle adlandırabilirlerdi. Bu dört peygamberin insanlara birey olarak hitap etmek, onları kendilerine egemen olmaya, kendilerini teslim etmeye çağırışlarındaki ortaklık çok çarpıcıdır, çünkü nihai gerçeklik kavramları bir hayli değişikti.** Zerdüşt, Hz. İsa aleyhisselâm, Hz. Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellem tanrıcı idiler; Buddha öyle değildi; ya da, toplumunun atadan kalma tanrılarına inansa bile, önemlerine inanmıyordu.

Bu peygamberlerin getirdiği yeni görüş din alanının, insanın toplumsal hayatının değil, içsel manevi hayatının alanı olmasıdır. Dinin insan yaradılışının içsel, yabancılaşmaz bir yetisi olduğunu kabul ettiler, ama bu bir yenilik değildi. Atalarımız insan olalı beri, çoğu insanlar bunu tartışılmaz bir gerçek saymışlardır. Yalnız, karşı çıkan da olduğu için, bu varsayımı incelemek gerekir, örneğin, İ.Ö. son yüzyılda Romalı şair Lucretius *De Rerum Natura* adlı şiirinde, İ.Ö. üçüncü ve dördüncü yüzyıllarda yaşayan piri Grek filozofu Epikuros'un düşüncelerini açıklarken bu konuyu da ele alır. İ.S. onyedinci yüzyılının son onyıllarında dinin insan yaradılışının içsel, yabancılaştırılamaz bir yetisi olduğu inancı yeniden tartışılmıştı. Buna ilkin az sayıda Batılı katıldı; sonradan, Batı fikirleri Balı sınırlarının ötelerine yayıldıkça, Batılı olmayan uygarlıklardan hâlâ yaşayanlarının üyeleri de bu tartışmaya katıldılar.

Lucretius un meydan okumasının modern Batı da canlanmasının nedeni. Batılı Hıristiyanların rakip mezhepleri arasında çıkan **"Din Savaşları'** nın yarattığı düşmanlık ve vahşete duyulan tepkiydi. Daha onyedinci yüzyıl sona ermeden. Lucrctiusun din üzerine yargısı çağdaş Batılıların kulaklarına doğru gelmeye başlamıştı. *Tantum religio poltuit suadere motorum* [4]

Ne Lucretius, ne de modem çağda onu izleyenler, çoğu insanların şimdiye kadar bir dine sahip olduklarını sanmalarını inkâr etmemişlerdir. Hattâ, çoğu insanın sahip olduğunu sandığı dine gerçekten sahip olduğunu kabul etmişlerdir. Şüphecilerin inkâr ettikleri, dinin kökünden koparılamayacak bir şey olmasıdır. Onlar, kendi hayatlarında dini attıklarını söylüyorlar. Şu halde onların vaptıklarını başkaları da yapabilir; din bırakılmalıdır. Modern çağda dine karşı çıkanlar ileri dinlerin kurucularının tezlerine meydan okumuşlardır. Dinin, psikenin içsel bir yetisi olduğunu kabul etmemişlerdir. Onlara göre din insanın kendini dile getirme yollarından biri, hem de olgunlaşmamış bir tanesidir. Haklı olarak, dinin insanın kendi bilgisizliğinin ve zayıflığının bilincinde oluşunu dile getirdiği teşhisini koyuyor, böylece de, haksız olarak, uygarlık ilerledikçe dinin ortadan kalkmasını istiyorlar. Onlara göre dinin gerilemesi, bu ilerlemenin indeksidir. İnsanlık çocukluğunda bir dayanak olarak dine ihtiyaç duymuş olabilir. Ama, artık erginleştiğine göre bu dayanağı bir kenara bırakmalıdır. Bu tezler görünüşte doğru, ama onların da çürütülmesi mümkün.

Birinci tez dini inanç ve pratiklerin ve aynı şekilde ahlâki yasaların aslında belirli bir zaman ve mekânın âdet ve alışkanlıkları olduğu, dolayısıyla, din bir ahlâki yasayı takviye ediyorsa, böylelikle dinin yalnızca faydacı bir işlevi bulunduğudur. Buna göre din aklen kabul edilemez, ama yağın toplumsal davranış biçimleri açısından pratik olarak etkili bir şeydir.

Din, *öncelikle toplumsal bir olaydır Kiliseleri kuranlar sağlam bireysel inançları olan öğreticiler olabilir, ama bu öğreticiler kurdukları Kiliseleri pek fazla etkileyemezler, oysa Kiliselerin içinde yeşerdikleri topluluklara büyük etkileri olur.* [5]

Ne var ki bu görüş, dini dinin değişebilir toplumsal ortamıyla özdeşlediği ve dinin her insanın hayatındaki kalıcı ve onsuz edilmez rolünü görmezden geldiği oranda doğrudur. Bir inanç yapısının, bir kilisenin, ruhani bir hiyerarşinin, ya da toplumsal ahlâkın dünyevi toplumla dolaysız bir ilişkisi olacağı su götürmez bir gerçektir. Tarih de, dinin kurumsal yanının her ¿aman günün toplumsal ve politik yapısını dile getirdiği ve takviye ettiği yolundaki maddeci tezi doğruluyor.

Hıristiyanlığın başına gelen en büyük felâket belki de Konstantin'in Hıristiyan olması ve ondan sonra gelen Sezarların Tanrı işine. Tanrı'nın evinin de Sezar'ın işine karışmasıydı. Bu değişimin yanısıra bir başka değişim de Kilisenin, Isa adına eziyete uğrayan bir kurum olmaktan çıkıp İsa adına eziyet eden bir kurum haline gelmesiydi. *[6]*

İnsan kendi bireyselliğiyle toplumsallığı arasındaki gerilimi çözemediği sürece bu kurumlaşma ve onu izleyen dünyevileşme felâketinin kaçınılmaz olduğuna değinmiştik.' [7] Dinin toplumsal eleştirisi kendi temelleri açısından haklıdır. Ama aynı akıl yürütmeyi kişisel manevi yaşantı ve çaba alanına da uygulamaya kalkıştığında hedefi ıskalar. Dinin özü aşkın manevi gerçekliğin kişisel olarak yaşanması ve bu, yaşanmış gerçeklikle kişisel uyum arayışıdır. Yer ve zaman, raslansallığı dinin bu özünü her çeşitten dışsal özelliklerle giydirebilir, o kadar ki bazan dinin özünü dışındaki öteberiden ayırmak neredeyse imkânsız hale gelir; ama kişisel aşkınlık inancı —nihai manevi bir gerçekliğe inanmak– toplumsal eleştirinin silâh deposundan çıkarılmış silâhlarla yapılamaz

Dine karşı çıkanların ikinci tezi İnsanlığın bilgisizliği ve zayıflığının geçici bir olgunlaşmamıştık belirtisi oldukları, uygarlık incelik güçlendikçe bu belirtilerin yok olduğudur. Ama bu ilerleme sadece İnsanlığın insan-dışı Doğa ile ilişkilerinde gerçekleşmiştir; insan-dışı Doğayı Doğa'nın bütünüyle özdeşlemek ise kaba bir düşüncedir;

hattâ budalaca bir düşünce olduğu söylenebilir. Doğa insan yaradılışını da İçerir ve İnsanın Doğa da fethetmesi gereken en zorlu ve i en inatçı taraf zaten budur. **İleri dinlerin kurucuları bu doğruyu çok eskiden görmüşlerdi.** İnsanın insan-dışı Doğa yı teknolojisiyle fethetmesi, ona daha öldürücü silâhlar ve daha fazla kir saçan aletler kazandırması nedeniyle, İnsanı kendisi için daha da ölümcül bir tehlike haline getirmiştir. Atomik silâhların icadı ve kullanımından ve ***"barış için atom"*** kullanılmaya başlanmasından beri artık bunu görmek için kâhin olmaya gerek yok. Herkes görebiliyor.

Böylece tarih —çağdaş tarih de dahil olmak üzere insanlığın bilgisizlik ve zayıflığının geçici belirtiler olmadığını gösteriyor; insan hayatının kalıcı gereği. İnsan hem bir hayvan, hem de bunun ötesinde bir şeydir: hem bir toplumsal hayvan, hem de vicdanı olan bir kişidir; bilgisi ve biraz gücü vardır ama, bilgisi de, gücü de sınırlıdır ve kendisi ' de bunun bilincindedir. Ayrıca onun için korkunç bir düşüncedir; Oysa yeniden doğacağına inansa, hayat onun için Sürekli ve zorlu bir gerçeklik haline gelir. İnsanın derdi, başlangıçta ne idiyse gene odur. Atom Çağında da bunun, İsrail ve Yahudiye peygamberleri, Zerdüşt ve Buddha'nın gördüğü şeyden bir farkı yoktur. **Olgunluk, olgunlaşmamışlık, ya da çocukluk" ve "erginlik" kavramlarını, İnsanlık [gibi bir yaşayan yaratıklar türüne ya da bir uygarlığın olduğu gibi, bir topluma uygulanması yanıltıcı olur. Çünkü yanlış bir analojidir bu; çünkü yaşlanmak ve olgunlaşmak organizmalara özgü yaşantılardır,** oysa ne bir tür, ne de bir toplum, bir organizma olamaz. Bir tür, bir organizmalar takımıdır; bir toplum ise bir ilişkiler örgüsü.[8]

Bu iddialardan hiçbirinin, dinin insan yaradılışının gerçekten içsel ve yabancılaşmaz bir yetisi olduğu tezini çürütemediği sonucuna varabiliriz; hattâ kendilerinin dine inanmadıklarını, hem de inanarak ileri sürenlerin, aslında bilmeden bir dine inandıklarını da söyleyebiliriz, örneğin, Lucretius, görünür şekilde dindar bir insandı**. İnsanları *dinden* kurtarmak için gösterdiği misyonerce çaba, ileri dinleri kuranları esinlendiren, insanları *dinle* kurtarma çabasıyla karşılaştırılabilir. [New Age usulü]**

Ancak, dinin insan yaradılışından kazınamayacak kalıcı bir gerçeklik olduğu ya da dinin hedefinin erişilebilir bir hedef olduğu sonucu çıkmaz. Belki de bizim aklımızın dışında anlaşılabilir ya da anlamlı bir şey yoktur, belki bizim gücümüzün ötesinde, aramızda bir uyum sağlayabileceğimiz nihai manevi bir gerçeklik de yoktur. Aklımızın ötesinde bir şeyin gerçekliğine inanmak, doğrulanamaz bir iman eyleminden başka bir şey olmayabilir. Aklımızın sınırları içerisinde bazı ***"aşkınlık işaretleri"*** [9] görebiliyor muyuz, fenomenlerin ötesinde nihai manevi bir gerçekliğin varlığını ileri süren doğrulanamaz hipotezi destekleyen belirtiler var mı?

Bu belirtilerden biri en iyi olumsuz bir şekilde anlatılabilir. **İnsanın Evrendeki en yüksek manevi varlık olduğu söylense bu iddiayı çok saçma bulurduk.** Kendimiz manen kusurlu olduğumuz halde, kendi en yüksek gösteri düzeyimizin çok üstünde manevi standartlarımız var. Kendisine tekabül edecek bir gerçeklik olmayan bir ideal herhalde tasavvur olunamaz. Bu insan-üstü yüceliğe sahip bir manevi gerçekliğin varolduğunun işareti sayılamaz mı? Bir işaret olsa da, tabii kesin bir işaret değildir. Bir ispat değildir, olamaz da.

İnsan-üstü manevi gerçekliğin varlığının olumlu işareti insan zihninin doğru ile yanlış arasında seçme yapabilmesi ve insan vicdanının taraf tutma zorunluğunu duymasıdır: doğru olduğuna inandığı şeyi yapmaya çalışması; her durumda yanlışa karşı doğruyu savunmasıdır. Gerek seçme yapma, gerekse taraf tutma zorunluğunun evrensel olduğu görülüyor. **Yanlış**

olduğuna inandığımız şeyi de yapabiliyoruz, ama yanlış olduğuna inandığımız şeyin doğru olduğuna inanamıyoruz. 'İyiliğim kötülük olsun" [10] sözlerini söyleyebiliyoruz da, pratikte ahlâki değerlerimizi ters çeviremiyoruz. Bize göre iyi olan şey iyi, bize göre kötü olan da kötüdür, tersine çevrilemez. Tabii aslında neyin iyi ya da kötü olduğu konusunda, dünyada ne kadar değişik insan veya toplum varsa bir o kadar da değişik yargı vardır. Bu belirli yargılar bazan birbirlerine taban tabana karşıt da olabilirler; ama belirli durumlarda yargıları böylece birbirlerinin karşıtı olan insanlar iki temel ilke konusunda aynı fikirdedirler: doğruyla yanlış arasında seçme yapmak ve taraf tutmak zorunluğu.

Doğru ve yanlış, iyi ve kötü kavramları ancak mantıken birbirlerine görecedirler; aslında eşit değildirler; çünkü vicdanımız tarafsız kalmamızı yasaklar, iyiyle kötü, doğruyla yanlış arasında seçme yapmak, taraf tutmak zorunluluğu insanın yapısında vardır, dolayısıyla Evrenin yapısında da vardır. Bu belirti doğrulanabilse **(şüphesiz ki doğrulanamaz), bu da doğru olanın mutlaka kazanacağı demek değildir. Ama, her bilinçli varlığın —insan, insan-üstü ya da insan-altı)** ahlâki bir seçme yapabildiği oranda doğrudan yana hareket etmek zorunda olduğunu ve sonuç ne olursa olsun, varlığını bu sonuca bağladığını gösterir.

Bundan, bir insanın vicdanında olduğu gibi, Evrenin içinde. Ötesinde ve ardında da iyiliği yapan manevi bir güç olduğunu ima eder. Bu güç her şeye kadir olmayabilir, hattâ iyilik yapıyorsa gerçekten her şeye kadir olmamalıdır, çünkü biz insanların kendimizi içinde bulunduğumuz dünya iyiyle kötünün bir karışımıdır ve hem iyi, hem de her şeye kadir bir Yaradan dünyayı böyle yapmazdı. Lucretius bu noktayı kuvvetle belirtmiştir. [11]

Nihai manevi gerçekliği insan-biçimli (antropomorfik) olarak canlandırır, iyi olduğunu da tahmin edersek, onu Yahweh'e benzetemeyiz, çünkü o iyi ya da kötü bütün nesnelerin her şeye kadir, dolayısıyla da her şeyden sorumlu yaratıcısıdır; bizim Tanrımız Marcion'un ' yabancı tanrı"sı olmalı; yani, yaratanın ya bilerek ya da daha iyisi elinden gelmediği için kötü yaptığı bir dünyaya, sırf sevgisi yüzünden yardıma gelen bir tanrı. Ayrıca, bu duygudaş tanrısal ziyaretçinin, kendi eseri olmayan ve iyiden yana olmayı söyleyen evrensel ahlaki emir yüzünden ve sevgiden ötürü müdahale ettiği bu dünyayı kurtarmayı başaracağı da hiç kesin değildir. Duygudaş ***"yabancı tanrı"*** belki de müdahalesinin bedelini çarmıha gerilerek ödeyecektir; onun için çarmıha gerilmenin dirilişle sonuçlanması da muhtemel değildir. **Kendini feda eden sevgi, kendi dışında bir ödül beklemez. Sevgi, kendini feda ederken kendini ödüllendirmiş olur.**

İnsanlarda ve bu dünyada yaşayan bazı insan-dışı yaratıklarda, kendini feda eden sevgiyi dolaysız bir yaşantı olarak biliyoruz.

Aklımızın sınırları içinde olan bu sevgi, aklımızın sınırları ötesindeki bir sevginin göstergesi de olabilir.

Ama bizim bildiğimiz sevgi de tartışılmaz bir şey değildir; doğru ve yanlış gibi **sevgi de görece bir terimdir** ve sevginin mantıki karşılığı nefret, doğru ve iyinin karşılıktan yanlış ve kötü gibi bir soyutlama değildir, İnsan-üstü bir manevi gerçeklik varsa, ve bu nihai gerçeklik sevgiden esinleniyorsa, şu halde bizim insani dünyamızda olduğu gibi Evrende de sevgi durmadan nefreti yenmeye çalışmaktadır, ama bu daha büyük manevi muharebe meydanında da, **sevginin zaferi garantili değildir.**

Sevgi bir istek, istekler de yaşayan varlıkları canlandıran duygulardır. Tanrı sevgi ise, bu tanrının her şeye kadir olması zorunlu değildir, ama zorunlu olarak canlı olmalı ve sevebildiğine göre, insana-benzer olmalıdır. Ama gene de nihai manevi gerçekliğin insan biçimli olarak tasavvur edilmesi gerekmez. Budistler onu bir **"yok olmuşluk"** durumu gibi görüyorlar ve burada yok olan şey, sevgi de dahil her çeşitten istek oluyor. **Ama Budistler de sevgiyi yadsımak pahasına manevi huzur kazanmaktan kaçınmışlardır.** Buddha başka duygulu varlıkların duyduğu sevgi yüzünden kendi Nirvana'sına gitmeyi ertelemiş, Mahayana'ya göre, Bodhisattvalar da aynı duygu yüzünden Buddha'nın yaptığını yapmışlardır.

Son sorumuza verdiğimiz cevap kesin olamadı. Dinin nesnesinin bir gerçeklik ve dinin hedefinin erişilebilir bir hedef olduğunu kesinlikle bilemiyoruz, öyleyse niçin insan bir bilince sahip oldu olalı bir dine de sahip olmuştur?

Ve din niçin insanın özünde varolan bir özelliktir?

Hem de insan soyu var kaldıkça İnsanlığın başlıca ilgi alanı olacak bir özellik?

İnsanın değişmez gündeminde birinci sırayı belki de bir hiç olan bir hedefin kovalanmasına vermesi akla uygun geliyor mu?

Bunun cevabı, belki de, bilgisizlik ve zayıflığın, insanlığın ebedi dertleri olduğudur. ***"Kıvılcımlar nasıl yukarı uçarsa, insan da sıkıntılara doğar."*** [12] **Bu durumda İnsan din olmadan hayatta yolunu bulamaz; nihai manevi bir gerçekliğin varlığına inancı ve kendisiyle onun arasında bir uyum sağlama çabası, doğrulanamaz bir imanın sonuçları olsa bile.'**

Üstelik, ileri dinlerin doğuşundan beri, İnsanın bitip tükenmez manevi arayışı verimsiz de kalmamıştır. Aeskhilos'un ***"Acı çekmek, öğrenmenin anahtarıdır"*** sözünü pekiştirmiştir. İleri dinlerin doğuşuyla açılan insanlık tarihi çağında, tekrarlanan dünyevi felâketler onları izleyen manevi ilerlemelere yol açmıştır.

Yahudilik tarihi İnsanın dünyevi ve manevi talihleri arasındaki bu karşıt değişkenliği yansıtır. İsrail ve Yahudiye Krallıklarının yıkıldığı çağ, Peygamberler çağı oldu. Yahudi topluluğunun önderlerinin Babil'e sürgüne gönderilmesi sürgünde yeni bir kurumla, havrayla bağıntılı yeni bir Yahudiliğin yaratılmasını sağladı; bu, yalnız Kudüs'deki tapınakta yerine getirilebilen bir

âyine bağlı olan eski Yahudi dininin yerini aldı. Tapınağın İ.S. ?0'de yıkılması Yuhanna ben Zakkai'ye Yahudiliği bugün de muhafaza olunan biçime sokma imkânını verdi.

İnsan hayatının dini ve dünyevi yanları arasındaki ilişkilerin bu biçimi, misyon sahibi üç ileri dinin tarihlerinde görülür. Hıristiyanlık ve İslamiyet çözülen Suriye ve Helen uygarlıklarının kalıntılarının karışımından doğan bir **"kültür-bileşimi'** nin ürünleriydiler. Buddha kendisinin ve atalarının üyesi oldukları Hint Uygarlığının bir sıkıntılar dönemine girmek üzere olduğu bir sırada kendi aydınlığını buldu ve bu manevi keşfini çömezlerine iletti.

Uygarlıkların felâketlerinin tekrarlanan ***"kederli döngüsü"*** ileri dinleri döngüsel değil, ilerleyen bir manevi hareket içine sokup götürmüştür. **Uygarlık çarkı aşağı doğru dönerken din arabası niçin ileri ve yukarı gitti diye soracak olursak, cevabı, dinin manevi bir etkinlik olması doğrusunda buluruz. Çünkü manevi ilerleme Aeskhilos'un yukarıda andığımız sözleriyle ilân ettiği yasaya göre yönetilir. İbranîlere Mektup yazarı bunu şöyle anlatıyor: "Çünkü Rab sevdiğini azarlar ve kabul ettiği her oğulu döver." [14]**

sh: 376-380

Notlar

2— Bkz. yukarıda, I. Bolüm, 5. parça, s. 48-52.

3— Aeskhilos, "Agamemnon" 186-7, yukarıda, II. Bölüm, 13. parça, s. 109'da verilmişti.

4— Lucretius, "De Rerum Natura" I, 101: **"Dinin (insanların yapmasına) yol açtığı kötülüklerin toplamı öylesine büyük ki!"**

5— Bertrand Russell, "Has Religion made Useful Contributıons to Civilization": "Why I am not a Christian", Londra, Ailen and Unwin, 1957, s. 18.

6— R.C. Zaehner, "Concordant Discord", Oxford, Clarendon Press, 1970, s. 22.

7— Yukarıda, 40. parça, s, 341'de.

8— Bkz. yukarıda, IV. Bölüm, 20. parça, s. 155.

9— Söz Peter Berger'in; Bkz. "A Rumour of Angels", Ailen Lahe, 1970.

10— John Milton, ’Taradise Lost" IV, d. 110.

11— "De Rerum Natura", V, 195-227.

12— Bkz. yukanda, V. Bölüm, 31. parça, s. 251-3.

13— Eyüb v. 7.

14— Bkz. yukarıda, V. Bölüm, 28. parça, s. 232-3.

15— Ibr. XII. 6 .

Kaynak: Arnold TOYNBEE, Tarih Bilinci, (A STUDY OF HISTORY), hzl: Jane Caplan, 1978, Bateş Yayınları, İstanbul

ONLAR HİÇBİR ZAMAN DOSTUMUZ OLMAYACAKLAR

Ekte sunulan arşiv halinde toplanmış resimler/minyatürler albümünün muhteviyatında Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve selleme hakaret eden batının çirkefliğini gördüğünüz zaman **“onlar hiçbir zaman bizim dostumuz olamayacaklar**” ını anlayacaksınız.

Unutmayın İslâm dünyasının tarihinde, literatüründe onların dinlerine peygamberlerine ufacık imâ ile dahi alaya alan, hakaret eden bir kelime/ emâre/yazı/ resim bulamazsınız. (Çünkü yoktur, bundan sonrada olmaz.)

Fakat kafirlere yakışacak bir şey olan hakaret albümüne hiç olmazsa bir nazar kılın. Sonra birbirimizi sevmemizin gerekliliğini, kafirin hilelerine karşı tedbirli olmanın nedenli önemli olduğunu bir daha hatırlayın.

Bu meyanda, Allah Teâlâ buyurduki;

وَلَن تَرْضَى عَنكَ الْيَهُودُ وَلاَ النَّصَارَى حَتَّى تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ قُلْ إِنَّ هُدَى اللّهِ هُوَ الْهُدَى وَلَئِنِ اتَّبَعْتَ أَهْوَاءهُم بَعْدَ الَّذِي جَاءكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللّهِ مِن وَلِيٍّ وَلاَ نَصِيرٍ

Ve len terdâ ankel yahûdu ve len nasârâ hattâ tettebia milletehum kul inne hudâllâhi huvel hudâ ve le initteba’te ehvâehum ba’dellezî câeke minel ilmi, mâ leke minallâhi min veliyyin ve lâ nasîr(nasîrin).

“Sen dinlerine uymadıkça, ne Yahudiler ve ne de Hıristiyanlar asla senden razı olmazlar. De ki: “Allah’ın yolu asıl doğru yoldur.” Sana gelen ilimden sonra, eğer onların arzu ve keyiflerine uyacak olursan, bilmiş ol ki, Allah’tan sana ne bir dost, ne bir yardımcı vardır.” Diyanet İşleri Meâli

“Sen onların geleneklerine, hukuklarına tâbi olacak, hayat tarzlarını benimseyecek kadar onlara aşırı tavizler versen bile, Yahudiler ve Hristiyanlar asla seni tercih edip sana boyun eğmeyecekler. Allah’tan gelen, Allah’ın hidayet rehberi ile öğrettiği dinin tek doğru ve hak din olduğunu söyle. Sana vahiy ile gelen bu kadar bilgiden sonra, onların şahsî arzu ve ihtiraslarına uyacak olursan, andolsun ki, seni Allah’ın azabından koruyacak ne bir koruyucun, bir dostun, ne bir yardım edenin bulunur. (Bakara, 120. Ahmet Tekin Meâli)

"Şüphesiz, Allah'ı ve peygamberlerini inkâr edenler, Allah'a inanıp peygamberlerine inanmayarak ayrım yapmak isteyenler, "(Peygamberlerin) kimine inanırız, kimini inkâr ederiz" diyenler ve böylece bu ikisinin (imanla küfrün) arasında bir yol tutmak isteyenler var ya; işte onlar gerçekten kâfirlerdir. Biz de kâfirlere alçaltıcı bir azap hazırlamışızdır." [Nisâ,150-151 Diyanet İşleri Meali]

Su uyur düşman uyumaz.

Fitne toplumların yıkılmasına sebep olur.

Birbirimizi sevmede ve korumada birlik olma vaktindeyiz.

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًّا كَأَنَّهُم بُنْيَانٌ مَّرْصُوصٌ

İnnallâhe yuhıbbullezîne yukâtilûne fî sebîlihî saffen ke ennehum bunyânun mersûs(mersûsun).

"Hiç şüphe yok ki Allah, kendi yolunda, duvarları birbirine kenetlenmiş bir bina gibi saf bağlayarak çarpışanları sever." Saff, 4, Diyanet İşleri Meâl

[slideshare id=51323062&doc=mohammedimagearchive2-150805214406-lva1-app6892&type=d]

GÜNAHKÂRLARA DUYURU

Arap Gramerinin önde gelen isimlerinden er-Rummânî

"Eğer dünyaya geri gönderilseler yasaklandıkları Şeye yine dönerlerdi, muhakkak onlar yalancıdırlar" [En'âm (6), 28]ayetiyle ilgili olarak yaptığı yorumda

"Kurtulacakları günahın zararından engellenmedikleri ve işledikleri çirkinlikleri cebr [zorlama] yoluyla olmadığı için, bu ayet adaleti (el-adl) en iyi gösteren delildir"
Sh:35

Kaynak: Mustafa Kaya, Er-Rummânî. Hayatı, Eserleri Ve Arap Gramerindeki Yeri , Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Doktora Tezi - 2007, Erzurum

AKILLI BESLENMENİN MATEMATİĞİNİ ANLATTI... PROF. DR. KENAN DEMİRKOL

'Damar tıkayan kolesterol değil, şeker!'

Gazetelerden kesip buzdolabına astığınız bütün 'kibrit kutusu kadar' reçetelerini çöpe atın! Prof.Dr. Kenan Demirkol, A'dan Z'ye akıllı beslenmenin matematiğini anlatıyor... Şeker, vücudumuzu, demir paslanır gibi paslandırıyor, eskitiyor; çocuklarımızın hücrelerini 12 yaşında yaşlandırıyor. Şekeri, gıda sanayiinden söküp atmak zor ama, işe evlerimizin kapısından başlayabiliriz!

Prof. Dr. Kenan Demirkol genel cerrah. Muayenehanesinin kapısında 'prof.' yazmıyor. 'Ben üniversitede hocayım, burada hekim' diyor. Söz bir ara 'kronometreli doktorlara' geldiğinde, yani 15 dakika muayene süresini aşınca ikinci vizite ücretini alanlara çok şaşırdı. Çünkü kendisi saat takmıyor, 'dalgınlıkla saatime bakar da hastayı tedirgin ederim' diye. Uzmanlık alanı, beslenmeyle yakından ilgili olan sindirim sistemi organları. Ancak Demirkol bir 'akıllı beslenme' uzmanı. Bunu bir insanın tüm bedenine ilişkin olduğu kadar, siyasi ve toplumsal boyutlarıyla da ele alıyor. Peki beslenme nedir? İlk aklımıza gelen, şişmanlık-zayıflık. Özellikle kadınlarda modasına göre sıfır bedenle, 90-60-90 arasında değişen ölçülerde olmak ya da olmamak. Do ğru mudur? 'Kibrit kutusu kadar' reçetelerini bir yana bırakıp, Demirkol'a: 'Neden düşmandır şu ünlü üç beyaz?' diye sorduk. O, şekerle başladı.

'ŞEKER TÜKETİMİYLE HASTALIK ARTIŞ EĞRİSİ PARALEL'

DEMİRKOL- Kısmen ya da tümüyle beslenme alışkanlıkları sonucu oluşan kronik, aslında önlenebilir hastalıklar, çok büyük bir toplum sağlığı sorunu haline gelmiştir. ABD'de 20 yaş üstü erişkinlerin yüzde 65'i ya şişman ya daha da ileri aşamada. 64 milyon insanın koroner kalp hastalığı, 11 milyon insanın şeker hastalığı, 37 milyonun kolesterol yüksekliği vardır. Ülkemizde kalp hastalığı sıklığı bu boyuta henüz gelmemiş gözükse bile, şeker hastası sayısının dört milyon olduğu göz önünde bulundurulursa, yakın zamanda vahim bir tablo ile karşı karşıya kalacağımız açıktır.

Ne zaman ki şeker pancarından şeker üretilmesi Avrupa'da ortaya çıktı, soğuk iklimlerde de şekere dönüşebilecek bir besin maddesi keşfedildi, toplumların şeker tüketimi arttı. Toplumların şeker tüketiminin artış eğrisiyle, hastalıkların artış eğrisi bire bir örtüşüyor. Çünkü; şeker sadece kalorisiyle, şişmanlatıcı etkisiyle zarar vermiyor, doğrudan kimyasal yapısıyla da çok tehlikeli. 'Şeker yiyeyim oradan aldığım kaloriyi başka yerden kısarım' demek çok yanlış. İnsan vücudunun şeker almasına gereksinim yoktur.

'12 YAŞINDA YAŞLANDIRIYOR'

– Çocukların enerjiye ihtiyacı var diye belli miktarlarda yemeleri doğru değil mi?

– Asla doğru değil.

– Peki enerji ihtiyacımızı nasıl karşılayacağız?

– Taş devri döneminde insanlar hayvan avlar ve bitki toplar. Şeker sadece meyvede var.

Meyve esas olarak bir kültür bitkisi. Doğal ortam sebze ağırlıklıdır. İnsan eli ne kadar fazla değmişse bir gıda maddesine, o oranda olumsuzlaşıyor.. O dönemde, insanların kan şekeri 60 dolayındaymış. Bu devirlere geldikçe şekerle tanışıyor ve alışkanlıkları değişiyor. Dolayısıyla ortalama kan şekeri de değişiyor.

Şimdi 100'lerdeyiz, 120'de şeker hastalığı. Biliyorsunuz şimdi şeker hastalığı iki türlü. Bir doğumsal genetik özelliklerle alakalı tip 1 diabet. Bir de edimsel tip 2 diabet. Pankreas organının artık yeterince insülin üretememesiyle ortaya çıkar. Yaşlanma süreci olarak kabul edilir. 60'lı yaşlarda görülmesi beklenir. Ama şu anda 12 yaşındaki çocuklarda tip 2 diabet var. Sağlıklı beslenmede şekerin hiç yeri yok. Tamamen bir damak alışkanlığıdır.

'KANSER HÜCRESİ DE ŞEKERLE BESLENİYOR'

–

Ama, beyin sadece glikozla beslenmiyor mu?

–

Doğru. Ancak, bu glikozu her türlü karbonhidrat içeren bitkiden vücut elde ediyor.

–

Kanser hücresi de şekerle besleniyor. Özellikle kemoterapi gören asla şeker yememeli.

Şeker pancarından veya şeker kamışından elde ettiğimiz şeker 'sakaroz', iki ayrı molekülden oluşan bir birleşik moleküldür. Sakarozu biz yer yemez vücudumuzda glikoz ve fruktoza ayrışır. Glikoz kan şekerimizin de adıdır. Hemen kana karışır ve kan şekerini yükseltir. Vücudumuz şekerin zararlı olduğunu bildiği için korkudan hemen insülin salgılar. Çok fazla miktarda şeker yemişsek, gereğinden fazla insülin salgılanır. İnsülin o şekeri hemen alır vücudun bir enerji açığı varsa kısmen enerjiye dönüştürür. Ama insan vücudu çok tasarruflu bir biyolojik bünye. Çok az enerjiyle çok işler yapabilir. Mutlaka yediğiniz şekerde bir fazlalık olacaktır. Bu fazla şeker, insülin aracılığı ile ya kas ve karaciğerdeki şeker depolarına götürülecek ki, vücudumuzun şeker deposu 120 gram kadardır. Orası da sürekli doludur, hiç boş kalmı yoruz çünkü. İnsülin bu şekeri alacak ve yağa dönüştürecek. Dolayısıyla sizin yediğiniz şeker vücudun değişik bölgelerinde yağlanmalara sebep olacak. İnsülin salgılandığı için bir de tokluk hormonu salgılanır. Hiç olmazsa şekerin glikoz bölümü bir derecede tokluk yarattığı için daha fazla şeker yemenizin de önüne geçmiş olur.

Şekerin ikinci bölümü olan fruktoz; çok az oranda insülin salgılatır. Dolayısıyla sınırsızca yiyebiliriz. Fruktoz günde 15 gram kadar vücudumuzda metabolize edilebiliyor. Değişik kimyasal süreçlerin içine katılabiliyor. Bu da 30 gram şekerdir.. Günde bundan fazla yenirse karaciğerde trigliserite dönüşür. Trigliserit kan yağıdır. Bu hem karaciğer yağlanmasına, hem damar sertliğine, hem de vücudumuzun yağlanmasına yol açar. Bugün Amerika'da alkole bağlı sirozdan daha çok, karaciğer yağlanmasına dayalı sirozdan karaciğer nakli gereksinimi duyuluyor.

'MEYVE YİYORSAN, ŞEKER YEME'

– Yiyeceklere ve içeceklere bunu tercüme edersek.

– Bir kutu meşrubatta 35 gram; 200 gram meyvede 30 gram şeker vardır.

İnsanoğlunun 200 gram meyve dışında hiç şeker yememesi gerekir. Diyelim ki çok aşerdiniz, 2 parça çikolata yediniz, o gün meyve yemeyin. Bir matematik yapmak zorundayız. Elbette, meyveden elde etmiş olduğumuz bir takım vitamin ve antioksidanları da feda etmiş oluyoruz.

– Meyvelerin şeker oranları farklı değil mi?

– İncir ve muz en çok şeker içerenler. Ama onun dışındaki meyveler aşağı yukarı aynı.

– Okuyucularımız söyleşimizden sonra bir reçete çıkartabilirler mi? Bunu yemeyeceğim, şunu yemeliyim diyebilir mi? Bu sistemin içindeyken, nasıl başaracaklar bunu?

'HAYVANLARA YAPTIĞIMIZ...'

– Ben kendim yapmadığım şeyleri topluma anlatamam. Ben böyle ve de çok keyifli yaşıyorum. Sunulanlar içinde sağlıklı beslenmeyi bir şekilde yapmak mümkün.

– Aslında hayvanlar yapabildiklerine göre.

– Hayvanlar yapamıyor bu işi, Çünkü; hayvanları biz besliyoruz. Tıkıyoruz ahırlara 'şunu yiyeceksin' diye hayvanlara hayvanlık yapıyoruz.

– Oysa tavuklar bütün gün eşelenir durur, ihtiyacı olanı seçer yerdi. Filler örneğin hastalandığı zaman belli ağacın yapraklarını gider yermiş ilaç niyetine.

– Evet bu tüm hayvan aleminde var. Kaliforniya Valisi bütün o rambo görüntüsüyle Amerika'da en aklı başında valilerden biri oldu. İki büyük atılımı oldu. Bir tanesi; okullarda meşrubat satışını yasakladı. İki; patates cipsinin üzerinde, 'öldürücüdür' yazısı konuyor.

AMERİKA'NIN MISIRINI TÜKETECEĞİZ DİYE...

– Cips deyince öteki düşmana mı geçiyoruz?

– Yok, bir konu daha var. Son yıllarda yeni akım mısırdan şeker elde etmek.

1920'li yıllarda Amerikan başkanı 'benim köylüm mısırdan kalkınacak' fetvasında bulundu. Gerçekten de çok büyük teşvikler verildi. Göz alabildiğince mısır ekildi. Dünya mısır ekiminin yüzde 40'ı Amerika'dadır. Bunu sadece hayvan yemi yaparak ya da başka yollarda tüketemeyince değerlendirme yolları arandı. Japonlar mısırdan şeker elde etmeyi keşfetti. Amerika hemen balıklama atladı bu yöntemin üzerine. Artık şeker endüstriyel. Sıvı olduğu için paketlenip satılamaz. Ama her türlü dondurma, meşrubat, şerbette kullanılıyor. Bakıyorsunuz şimdi baklavacı artık şerbetini kendisi yapıp dökmüyor. Kartal'dan fabrikadan hazır fruktoz şerbeti geliyor.

KOLESTEROL DÜŞMANLIĞI....

–

Ama bunun daha sağlıklı olduğu yazılıp çiziliyor.

– Maalesef. Şimdi bilgi çağındayız ya! Bence bilgiye ulaşmanın en zor olduğu çağdayız. Çünkü, ekonomik kazanç kaygısı her türlü bilginin üzerine

binmiş durumda. O kadar büyük bir rant var ki, gerçeğe ulaşmanın en zor olduğu dönemi yaşıyoruz.

Biraz önce dediğimiz gibi 15 gramdan fazla fruktoz yağa dönüşüyor ve bizi hasta ediyor. Nasıl demir paslanınca eskir, bu paslanmanın bilimsel adı oksitlenmedir. Vücudumuzdaki hücreler de oksitlenir ve yaşlanır. Birtakım gıdalarla oksitleyici, bir de bunu engelleyici maddeler alırız. Örneğin, üzüm çekirdeği. Gerçekten bu sistem bizim organizmamızın yaşlanmasını belirleyen, hastalanmasını, kanser gelişimini belirleyen ana faktör. Bakın bir kolesterol furyası aldı gidiyor. Kolesterol anne sütünde, yeni bir hayatın doğması için ana nesne olan yumurtada bolca var. Demek ki insan hayatının gelişme döneminde inanılmaz gereksinim var. Bakıyorsunuz kolesterol düşmanlığı sarmış ortalığı.

'KOLESTEROL MASUM, BİZ SUÇLUYUZ'

– Kolesterolün ölçüsü de zaman zaman değişiyor. Bunun modası olur mu?

– Bakıyorsunuz LDL 130'a kadar normalde. Üç sene sonra 100, şimdi de 60 olsun diyorlar. Yakında sıfıra indirecekler. Aslında, kolesterol masum. Bizler suçluyuz.

Fruktozu yani tatlı şekeri yiyerek oluşturduğumuz trigliseritler, kolesterolün oksitlenmesine sebep oluyor. Yağsız kuzu şiş yediğinizi varsayalım, yanında da meyve suyu içiyorsunuz. Sadece kuzu şişi yeseniz bir zararı yok, ama kırmızı etten aldığınız kolesterolü, meşrubattan aldığınız şeker trigliserite dönerek oksitlediğiniz için damar sertliği oluşuyor. Biz insanlara 'kardeşim kolesterol zararlı değil. Ama oksitlenmesine izin verme' diyeceğimize, ilaç firmaları kolesterolü düşürecek ilaç keşfediyor. Biz masum olanı indiriyoruz. Eğer oksitleyici maddeleri düşüremiyorsak, oksitlenen maddeleri azaltalım. Ama esas insan mantığı ne diyor? Oksitleyen maddeleri azalt.

Yine oksitleyici bir madde, damar sertliği yapan doymuş yağ asidi. Bu madde yapay beslenen hayvanların sütünde var, depo yağlarında var. Ama bizim ineğimiz merada otlasa, doğru beslense doymuş yağ asidi sütte ve hayvansal yağda sıfır olacak. Dolayısıyla kolesterol oksitlenmemiş olacak.

ANTEP YUVALAMASININ FAYDALARI

– Peki bu mümkün mü? Merada otlayan inek, otlayacak da, süt yapacak da kaç kişiyi besleyecek? Fiyatı yükseltmez mi tüm bunlar?

– Çok güzel bir noktaya değindiniz. Yıllardır hep böyle aldatılıyoruz. 'Dünya nüfusu aç. Dünyayı besleyebilmemiz için yapay gübreye, yapay yeme ihtiyacımız var.' Hayvansal proteini, tek kaynak olarak görürseniz haklısınız. Ama insan ekmek yerken bile protein almış oluyor. Hububat, baklagillerde bile protein var. Şimdi doktorlar bunu okur okumaz itiraz ederler. Derler ki 'Esansiyel amino asitler vardır'. Yani hayvansal gıdada var olan, vücudun üretemediği mutlaka dışardan alınması gereken bazı protein yapı taşları, amino asitler vardır. Örneğin; mercimekli bulgur pilavı yaptığınızda bulgurda eksik olanı mercimekten, mercimekte eksik olanı bulgurdan alıyorsunuz. Anakız diye bir yemek varmış, ben de yeni gördüm, bulgurdan yapılan küçük köftecikler nohutla birlikte pişiriliyor.

– Antep yöresinin yuvalaması gibi..

– **Bir baklagil ve bir hububat. Birbirinin eksiklerini tamamlıyorlar. Tam ete eşdeğer protein almış oluyorsunuz. Makro nutrientler yağ, protein ve karbonhidrattır. Mikro nutrientler ise vitaminler, mineraller, enzimlerdir. Bizim süte kalsiyum açısından ihtiyacımız var. Eğer merada otlayan bir hayvanın sütüyse içinde bulunan omega-3'e ihtiyacımız var. Türkiye'de biliyorsunuz gençlerde inanılmaz bir demir eksikliği var. Kırmızı et doğadaki en önemli demir kaynağıdır. Bitkiden demir çok daha az özümsenebilmektedir. Dana eti bir demir kaynağıdır, protein kaynağı değildir. Ben proteinimi bulgurdan, baklagilden alıyorum zaten. Ama yapay yem üreticileri 'biz dünyayı nasıl doyuracağız' yalanıyla kandırarak hayvancılığı katlettiler. Hayvanları meralardan ahırlara çektiler ve bugün her ahır hayvanı şeker hastası. Çünkü neyle besleniyor, pancar küspesiyle, yapay protein yemleriyle, patatesle ve mısırla besleniyor. Hızla kan şekerini yükselten, hayvanın yağlanmasına yol açan ve hayvanın şeker hastası olmasına yol açan bir beslenme şekli.**

İNEK NE YEMELİ

Doğal beslenen ineğin sütünde omega-3 vardır, yapay beslenende hiç yoktur . Doğal beslenen ineğin sütünde damar sertliği yapıcı doymuş yağ asidi yoktur, yapayda vardır. Bu asitler fruktoz gibi kolesterolün oksitlenmesine yol açar. Doğal beslenen ineğin sütünde dünyanın bugüne kadar bildiği en büyük antioksidan olan alfaminolimik asit vardır. Bu maddeyi tüketen kadınlarda meme kanseri yüzde 40 daha az görülmektedir. Yapay beslenen ineğin sütünde bu hiç yoktur. Yine merada beslenen ineğin sütünde insüline benzer büyüme hormonu vardır. Bu gençlik aşısıdır, bütün hücrelerin kendisini yenilemesini sağlayan maddedir. Duymuşsunuzdur kırsal alanda 100 yaşını aşmış bazı insanlarda ikinci kalıcı dişler düşer ve onun yerine üçüncü dişler çıkar. İşte bu doğal sütün eseridir. Doğal sütün maliyetinin çok pahalı olduğu söylenir ama batıda ekolojik hayvancılığın sonucu elde edilen süt ile konvansiyonel üretilen sütün maliyeti arasındaki fark yüzde 10-15'i geçmiyor.

Ne Türkiye yasalarında ekolojik hayvancılıkla barışığım, ne de AB'dekiyle. Ekolojik hayvancılık denince akla 'ekolojik tarım sonucu elde edilmiş ürünlerle hayvanın beslenmesi' geliyor. Affedersiniz ama 2000 yıl önce hayvan nerden patatesi buldu da yedi, ya da pancarı. İneğin normal beslenmesinde pancarın, mısırın ve patatesin yeri var mı? Yok.

- Demek Amerika'dakilerin varmış.

Orada da yok. İster ekolojik tarımla, ister normal tarımla elde edilmiş olsun hayvana pancar verilmesi yanlış. Zaten hayvanın sütünün kötü olmasının sebebi hayvanın, karbonhidratı zengin, onu yağlandıran tarzda, mısırla beslenmiş olması. O yüzden ekolojik hayvancılık dediğimizde yasalarımızın buna göre organize olması gerekiyor. Tanımlamamız gereken, türe özgü beslenme. Bir inek nasıl beslenir doğada? Öyle beslersek ineğin sağlıklı olmasını sağlarız. Dolayısıyla verdiği ürünün de insanlara sağlıklı olmasını sağlarız. Bütün doğada kendiliğinden yetişen yeşillikler omega-3 ağırlıklı yağ içerir. İnsanların eliyle ekilenler omega-6 içerir.

HAMSİYİ HANGİ YAĞDA KIZARTACAĞIZ

- Ne fark var arasında?

-. İnsan vücudunun her hücresinde hücre zarı vardır. Bu hücre zarı lipo protein katmanla sarılı. Yani bir yağ bir de protein. Bu hücre zarındaki yağ ana madde olarak omega-3'tür. Tek tük omega-6 da içerir. Biz yeşillikten uzaklaştıkça ve hayvanımızı da yeşillikten uzaklaştırdıkça elimizde tek bir omega-3 kaynağı kaldı. O da doğal deniz balığı; kültür balığı değil. Halbuki insanın her gün 1 gram omega-3 alması gerekiyor. Omega-6 yağ asitleri ile omega-3 yağ asitleri vücudumuzda aynı enzimlerle metabolize edilir. Biz ayçiçeği yağı, soya yağı gibi yağlarla beslenip çok omega-6 aldığımız için artık omega-3'e enzim kalmıyor. Diyelim ki hamsiyi ayçiçeği yağında kızarttık, o hamsiden artık bize fayda gelmiyor.

Bütün yağlar, yağ asitlerinin karışımıdır. Onlar da 3'e ayrılır. Doymuş yağ asitleri, tekli doymamış yağ asitleri, çoklu doymamış yağ asitleri. Çoklu doymamış yağ asitleri ikiye bölünür, onlar da omega-3 ve omega-6'dır. Bundan 40-45 yıl öncesi omega-6 kolesterolü düşürüyor diye tüm topluma söyledik. Ayçiçeği ve mısırözü yağlarını tükettirdik. Fakat sonra anladık ki bu yağlar iyi kolesterolü de, kötü kolesterolü düşürdüğü oranda düşürüyor. Bizim kolesterol açısından sağlıklı olmamızdaki unsur iyi ve kötü arasındaki dengedir. İkisini birden düşürürse denge bozulmamış olduğundan herhangi bir iyilik elde etmiş olmuyoruz.

DEPRESYONUN ÇARESİ

- İkisi arasında denge mi, fark mı önemli?

- Oran önemli. Omega-6'yı o kadar fazla alıyoruz ki, almış olduğumuz azıcık omega-3'ü de değerlendirmeden vücuttan hemen atıyoruz. Omega-3 olmayınca hücre duvarına veremiyorsunuz. Hücre duvarı da omega-3'ten oluşuyor. Vücut da asıl malzemeyi bulamadığı zaman gecekondu yapar gibi ne bulursa onla hücreyi onarıyor. Omega-3 yerine, omega-6 yağ asidi olan araşidonik asidi kullanıyor. Ama bu asit bütün stres komalarının hammaddesi. Gecekondunuzu el bombasıyla örmüş oldunuz. Dışardan biri taş atsa havaya uçacak.

- Ama o zaman da ben size stres ilaçları satacağım.

- **Tabii. Omega-3'ten zengin beslenen toplumlarda depresyon çok az oranda görülüyor. Zihinsel performans artıyor. Beynimizdeki toplam yağ asidinin yarısı omega-3 olmak zorunda. Ama biz vücudumuza bunu sunamıyoruz.**

ÇAY VE ZEKA

- Beslenmeyle doğrudan ilişkili öyle mi?

- Aynı şey mesela demir için de geçerli. Zamanında Türkiye'nin yarısı aptaldır lafı çok tepki yarattı. Bunu bu şekilde ifade etmek hoş olmadı, ama Türkiye'nin yarısında demir eksikliği, kansızlığı var. Demir eksikliği zihinsel eksiklik yaratır. Sonuçta demir üstünden düşünürsek Aziz Nesin haklıydı.

Türkiye'de çay tüketiminin de buna katkısı var. Demirin emilimini olumsuz yönde etkiliyor. Ama diğer taraftan çay iyi bir anti oksidan.

- Yemekten hemen sonra çay içme adetimiz var. Doğru mu?

- Şekerle içmediğiniz takdirde hiçbir zararı yok. Yemekten hemen sonra çay içilebilir.

- Demirin emilimini engellediği için iki saat sonra içmek gerektiği söyleniyor.

'ÇAYI ŞEKERSİZ İÇİN!'

– Üç saat.

Ben tekrar omega-3'e dönmek istiyorum. Çünkü hayati bir olay. Omega-3'ün eksikliği insanları şeker hastalığına itiyor.. Damarların sertleşmesine yol açıyor. Pıhtılaşabilirlik oranın artmasına, dolayısıyla kalp damarının veya beyin damarının pıhtıyla tıkanıp 'inme' veya 'enfarktüs' olmasına yol açıyor. Bir yandan omega-3 kaynaklarımız çok azaldı Toplum olarak zaten balığı çok az tüketiyoruz. Omega-6'yı çok tükettiğimiz için omega-3'ün yolunu kesiyoruz. ***Artık kesin olarak biliyoruz ki, ayçiçeği ve soya yağı kansere sebep olabiliyor. Akciğer kanseri, meme kanseri, kalın bağırsak kanseri, şeker hastalığının oluşumunu kolaylaştırıyor.***

– Ayçiçeği de bir bitki. Neden zararlı? Kimyasal yapısından dolayı mı, üretim hatasından mı?

– Kimyasal yapısından. Kültür bitkisidir. Omega-6 yağ asidi içerdiği için. Mesela zeytinyağı omega-9 yağıdır. Tekli doymamış yağdır ve omega-3 ün emilimine hiçbir zararı yoktur. Ayrıca ayçiçeği yağının bir olumsuzluğu daha var. Pişirme esnasında maruz kaldığı ısıdan sonra birtakım yapay yağ asitlerine dönüşüyor. Biz bunlara trans yağ asitleri diyoruz. Bu yağ asitleri de yine kolesterolu oksitleyerek damar sertliği yapıyor. Diğer taraftan trans yağ asidi beyindeki sinir kılıflarına girerek beyindeki iletiyi bozuyor ve parkinson, alzheimer gibi hastalıklara sebep oluyor.

'ANNEMİN YEMEKLERİ BAŞKAYDI'

– Acaba 'tadı güzel' dediklerimiz bize dışardan dayatılan bir kavram mı? Güzel nedir?

– Eşinizle ilk evlendiğinizde yemek yaptığınız zaman size itiraz etmedi mi, 'benim annem böyle yapıyor' diye?

– Ben güzel yemek yaparım.

– Ona rağmen itiraz etti. İnsan çocukluğundan alıştığı damak tadını arıyor. Belki dünyanın en kötü aşçısı annesi, ama insan neye alıştıysa onu arıyor.

– Eski çağlardan bu yana insana dair güzel-çirkin kavramı bile ne kadar çok değişmiş. Biz ona böyle bir değer yüklediğimiz için güzel oluyor. Toplumda da dayatılan değerler var . Kola ya da hamburger için 'bak bu güzeldir' deniyor çocuklara.

– Ben o yüzden üniversitelerde konferans vermeyi tercih ediyorum. Çünkü; onlar yakın zamanda anne baba adaylarıdır.

SPOTLAR (ÖNEMLİ BİLGİLER)

'Bir kutu meşrubatta 35 gram; 200 gram meyvede 30 gram şeker vardır. İnsanoğlunun 200 gram meyve dışında hiç şeker yememesi gerekir. Diyelim ki çok aşerdiniz, 2 parça çikolata yediniz, o gün meyve yemeyin. Bir matematik yapmak zorundayız. Elbette, meyveden elde etmiş olduğumuz birtakım vitamin ve antioksidanları da feda etmiş oluyoruz.'

'Türkiye'de gençlerde inanılmaz bir demir eksikliği var. Kırmızı et doğadaki en önemli demir kaynağıdır. Bitkiden demir çok daha az özümsenebilmektedir. Dana eti bir demir kaynağıdır, protein kaynağı değildir. Ben proteinimi bulgurdan, baklagilden alıyorum zaten.'

'Yapay yem üreticileri 'biz dünyayı nasıl doyuracağız' yalanıyla, hayvanları meralardan ahırlara çektiler ve bugün her ahır hayvanı şeker hastası. Çünkü, pancar küspesiyle, yapay protein yemleriyle, patatesle ve mısırla besleniyor.

Doğal beslenen ineğin sütünde omega-3 vardır, yapay beslenende hiç yoktur. Doğal beslenen ineğin sütünde damar sertliği yapıcı donmuş yağ asidi yoktur, yapayda vardır. Bu asitler fruktoz gibi kolesterolün asitlenmesine yol açar.

Doğal beslenen ineğin sütünde dünyanın bugüne kadar bildiği en büyük antioksidan olan alfaminolimik asit vardır. Bu maddeyi tüketen kadınlarda meme kanseri yüzde 40 daha az görülmektedir. Yapay beslenen ineğin sütünde bu hiç yoktur.

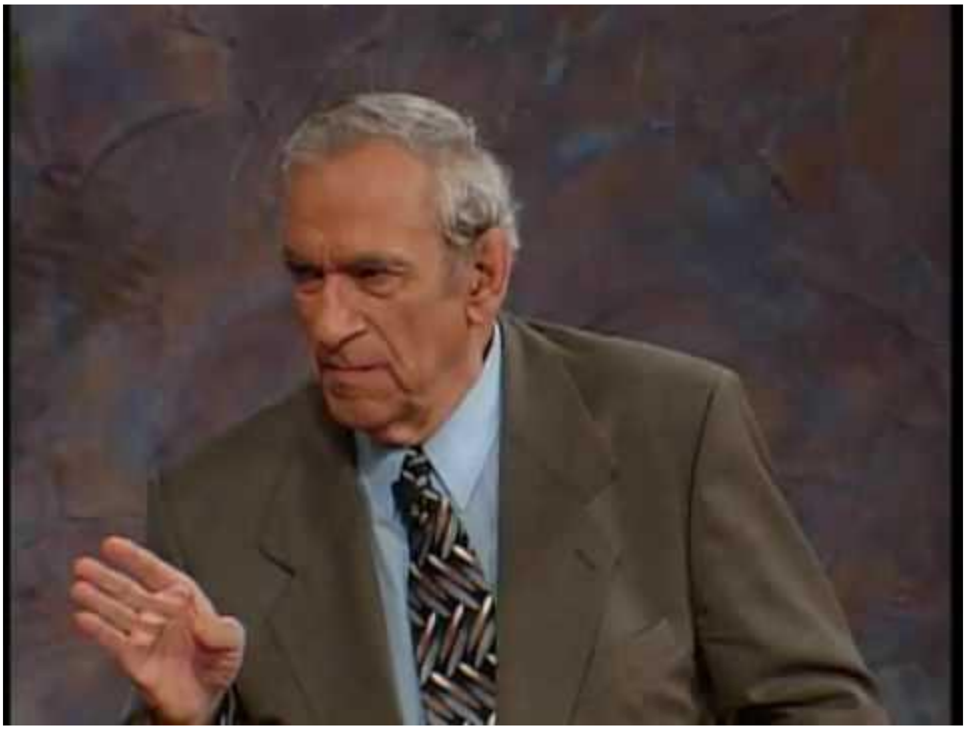
Duymuşsunuzdur kırsal alanda 100 yaşını aşmış bazı insanlarda ikinci kalıcı dişler düşer ve onun yerine üçüncü dişler çıkar. İşte bu doğal sütün eseridir. Doğal sütün maliyetinin çok pahalı olduğu söylenir ama aradaki fark yüzde 10-15'i geçmiyor.

Elimizde tek bir omega-3 kaynağı kaldı. O da doğal deniz balığı; kültür balığı değil. Halbuki insan her gün 1gram omega-3 alması gerekiyor. Diyelim ki hamsiyi ayçiçek yağında kızarttık, o hamsiden artık bize fayda gelmiyor.

Zeytinyağı omega-9 yağıdır. Tekli doymamış yağdır ve omega-3 ün emilimine hiçbir zararı yoktur. Ayrıca ayçiçeği yağının bir olumsuzluğu daha var. Pişirme esnasında maruz kaldığı ısıdan sonra birtakım yapay yağ asitlerine dönüşüyor.

SUPERNATURAL [doğaüstü] BİR YOLCULUK -A TRIP INTO THE SUPERNATURAL-

Seyretmeden olmaz.

Doğum: 18 Nisan 1925, Québec, Kanada

Ölüm: 22 Eylül 1998, Kanada

Morneau, 1925 yılında Quebec- Kanada da katolik bir ailenin çocuğu olarak doğdu. Ailenin kökeni Hebron bölgesindeki Yahuda kavmine yani Kudüs'e dayanıyor. Kısacası Yahudi. Daha doğrusu melezleşmiş bir Yahudi. Onun iki teyzesi rahibe ve bir amcası bir rahip idi.

Çocukken annesi ölünce Allah'a karşı inancında hayal kırıklığı yaşadı. Bu aldığı Katolik eğitim ve kilisesi öğretilerinden kaynaklanıyordu. O Roma Katolik Kilise dışında kurtuluşunda olabileceğini düşünerek katoliklerin insanlara karşı işkenceci Tanrısından ve ebediyen cehennemde yanmaya karşı çıktı..

Morneau 1946 yılında genç bir yetişkin olarak, bir arkadaşı aracılığıyla Spiritualistleri tanıyınca etkileri altına girdi ve kendince gizli bir emirle ruh/şeytana tapanların cemiyetine katıldı "elit oldu". Aslında Evangelist olan Adventist Kilisesi'nin bir üyesi olarak biliniyordu.

1947 yılında Montreal'de hemşire Hilda ile evlendi. İleri sevide tarikatin sırlarına vakıf oldu. Şeytanla irtibata geçti. Çok şeyler yaşadı. Ancak 1984 yılında kaptığı bir virüs onun kalp kasının bir bölümünü yıkınca hayatının geri kalanı ona kalp kasının (miyokard) güçsüzleşmesi hastalığı olan kardiyomiyopatiyi yaşattı.

Morneau 1998 yılında öldü.

https://youtu.be/aLonc1wAB3M

Video Bilgisi

Video Arrivals belgeselinden alıntı. Bu konuları anlatan ve vaaz veren kişi Roger Morneau.

Bir ruh çağırma seansına nasıl katıldığını ve yaşadığı durumları anlatıyor...

Röportajın tamamını izlerseniz, o seanslara gelenlerin bir tarikat, cemiyet üyesi olduğunu söylüyor...

Videoda anlattığı gibi kendisi, Lucifer/Şeytanın güzel bir varlık olduğuna inanan satanistlerden!

Kilisesinden adı: Seventh Day Adventist Church.

Evangelizm Resmi verilerde Hristiyanlığın bir mezhebi olarak geçer. Ancak Ortodoksluk, Protestanlık, Katoliklik gibi...Yahudi ve Hristiyan inançlarının ikisini birden birleştiren bir inanç sistemidir... İkisinin ortak yanlarını ele alan diyalogcu (!) bir inanç...

Bu inancın özünde/başında tanrı olarak videoda bahsettiği gibi Lucifer/Şeytan var...

Ayrıca videoda bahis oyunlarından, evrime, hipnoza, ruh davetlerine kadar her alanda şeytanın bağıntıları birer birer anlatılıyor.

[slideshare id=51227651&doc=atripintothesupernatural-150803171733-lva1-app6891&type=d]

YİRMİNCİYÜZYILIN İKİNCİYARISINDA TÜRKİYE' DE KADIN ÂŞIKLAR

Çalan / Okuyan ve Mahlası: İkin Manya [Sarıcakız]

-1-

Bulamadım hiçbir yerde izini
Çayır çimen bağda gülde aradım
Boşa yuttum gurbet elin tozunu
Dağ taş dere tepe yolda aradım

-2-

Başım aldım gurbet gurbet götürdüm
Ben camım boşa yedim bitirdim
Leyla gibi Mecnun'umu yitirdim
Stepte sahrada çölde aradım

-3-

Âşıkın yüreği dardadır darda
Sözden caymak var mı eroğlu erde
Aslı için yanıp tutuşan nerde
Ateşte narlarda külde aradım

-4-

Dinleyin sesimi duyun âhımı
Bir bilen olmadı benim ruhumu
Selbi'ye* imrendim yâr Emrah'mu
Van ile Erciş'te gölde aradım

-5-

Durup bir kararda kalamadım ki
Yerde gökte nerde bulamadım kı
Sarıca nerde dir bilemedim ki
Yazık ki yabanda elde aradım

*Selbi: Kaynaklarda ismi Selvihan olarak da geçen bu kişi, rivayete göre Ercisli Emrah'ın sevdiği kadındır.

**

Sen gittin gideli burada sensiz
Perişan hallerim tez gel efendim
Felek baltasını bana savurdu

Kırıldı dallarım tez gel efendim

Zalim kader beni avladı erken
Ağzımda lokmalar büyüdü yerken
Derdimle başbaşa durup dururken
Zehroldu ballarım tez gel efendim

Güllüşah'mı düştü çaresiz hak
Döküldüm pazara aldım ihale
Araya gerildi bir metin kale
Kapandı yollarım tez gel efendim|

Âşık Güllüşah

BİR VAKİT NAMAZ ve AHMED SULTAN Kaddesellâhü sırrahu'l azîz

Şeyh Muhyiddin A'rabî kaddesellâhü sırrahu'l azîz bir gün Konya seyrangâhında gezintiye çıkmıştı. Bir kısım erkek çocukların oynamakta olduğunu, yalnız bunlardan bir tanesinin onlara katılmayarak bir yere çekilip ağlamakta olduğunu görür ki, hâlini gören herkesin yüreği parça parça olacak bir manzara arzediyordu. Bundan çok müteessir olan Hz. Şeyh çocuğa yaklaşacak

— Yavrum, neden sen bu çocuklarla oynamıyorsun, boyuna ağlıyorsun?

Çocuk şu cevabı verdi:

— Ya şeyh! Bir kimsenin atası ve anası kabirde dayanılmaz azap içinde iken hiç oğlu eğlenir oynar mı? O ma'suma oynamak, gülmek ne reva! Ey yüce mürşid!

Ayaklarınızın bastığı toprağın kurbanı olayım, ana ve babamı kurtarmağa şefaat et, derman olursa ancak senden olur..

Şeyh kaddesellâhü sırrahu'l azîz bâtın gözüyle baktı gördü ki çocuğun ana ve babasının kabirlerine cehennemden bir ark açılmış değirmen arkı gibi dönmekte ve *(Hufretün min huferin...)* hadis-i şerifinin muktezasınca öyle bir ateş havuzuna dönmüştü ki sanki kabirleri ateş deryası olmuş idi. Bunların kapatılan bu ateş deryası içinden kuş olsalar kurtulmalarına imkân yoktu. Kemikleri o ateşin içinde katranla yanıp parça parça olarak yine durmaksızın aynı şiddetli ateşin etkenliğinde tekrar tekrar yanmakta idi. Her saatta beş yüz kere bu dayanılmaz durum tekerrür edip durmakta idi. Hazret-i Şeyh kaddesellâhü sırrahu'l azîzin bu hal rikkatini celbetmiş, mübârek gözlerinden yaşlar dökülmeye başlamıştı. Bu azap ehlini kurtarmaya kasteyleyerek hikmet-i ilâhiyeye bakın ki o an Yâsin-i şerifi okuyan Hazret-i Şeyhin [kaddesellâhü sırrahu'l azîz] usulüne göre tamamlanmış idi. Hemen o duanın tüm sevâbını o ma'sumun ve babasına ve anasına bağışlayarak hediye eylemiş, bunun sonucu hemencecik o anda kabirlerine açılan cehennem kapıları kapanmış, cennetten öyle güzel bir yol açılmıştı ki toprakları misk ü anber karanfil kokularıyla dolmuş, kabirleri sanki cennet bahçelerinden bir gülistan olmuştu. öyle ki ateş ve katran ırmağı yerine kevser ırmakları akmağa başlamış, bu suretle ol mü'min ve mü'mineye cennet huzuru bahşolunmuştu.

Bu hâli gönül gözüyle gören çocuk Şeyh kaddesellâhü sırrahu'l azîzin ayaklarına kapanarak hem şükranını beyân etmiş, hem de kendisini hizmetine kabul buyurulmasını istirham etmişti. Sırr-ı kader tecelli ederek bu istirham şâyân-ı kabul görülmüş, Hazret-i Şeyhin otuz yıl hazer ve seferde hizmetinde bulunmuş, o ma'sum yavru büyüyüp ehiullah'ın yücelerinden olmuştu. Ahmed Sultan adıyla anılan bu mümtaz veli'nin kabr i şerifleri Konya yakininde olup, kendileri bir hânikahta ve mezarda defnolunmuştur. .Konya halkı gerek bu kıssayı ve gerekse onun yüce payesini bilmektedir.

Bu kıssadan çıkan hikmetlere bir nazar atfedelim. Önce Ahmed Sultan'ın baba ve anasını azaba düçar eden sebebi araştıralım.

Şeyh-i Ekber kaddesellâhü sırrahu'l azîz Ahmedin babasına kendilerini bu elim azâba

dûçâr eden günahlarının ne olduğunu sormuş, Ahmedin babası şöyle cevap vermişti:

— Ya Şeyh! Hatâmız şu idi ki: Hâtunumu aldığım gece sevişmekten ve musahibetten gaflete düşmüştük. Böylelikle yatsı namazını unutmuşuz. On iki yıldır gördüğümüz azap bu yüzdendir Sana Genab-i, Hak sonsuz lütf u merhamet buyursun ki imdadımıza yetişip bizi bu azaptan kurtarmış oldun.

Ey okurlar! Gafil olmayın, düşünün ki bir namaz vaktini kaçırmak ne büyük bir azap vesilesi oluyor.

Kaynak: MELİH YULUĞ, Yâsin-i Şerifin Havâssı ve Esrâru- Yâsîn-i Şerifin Meâl Tefsir Ve Hâssaları, 1991, İstanbul

ŞEYTANIN EN BÜYÜK HİLESİ

Bursalı Emir Sultan kaddesellâhü sırrahu'l azîzin halifesi Şeyh Hasan'dan rivayet ederler ki:

Sultan Hazretlerinin dervişlerinden - ki dostlukları tâ Buhârâ'dan başlamıştı - ve şeyh Hüseyin Ahlâti Hazretleri ile daima hembezm [Beraber olan, birlikte oturan] olurmuş. Hazrete hayli yakınlığı olan, gündüzleri oruçlu, geceleri uyumayan bu azizin ismine Baba Kâşifi derlerdi. Bir gün ecel erişip vefat etti. Ölüm ânında ağzından burnundan köpükler gelmişti. Teçhiz tekfin hazırlığı içinde iken Sultan Hazretleri eline yapışıp

Hâlin nedir?

deyince gözlerini açtı. Sultanın emri ile elini yüzüne sürüp ağlamaya başladı, gözlerinden hayli yaşlar aktı. Yine gözlerini yumup kendinden geçti. Yatsı namazını kıldıktan sonra geldik gördük ki el ve ayaklarında bir hareket var. Hemen Sultâna:

Kâşif Baba yine gözlerini açtı diyerek haber saldık başına gelip tekrar Yâsin suresini okudular. Sure-i şerif tamam oldukta ağzına köpük geldi ve kendinden geçti. Artık öleceğine kani olduğu için kefeninin hazırlanmasını, binaenaleyh mezarının da kazılmasını emrettiler. Biz bu hazırlık içerisinde iken Kâşif Baba teneşir tahtasının üzerinde tekrar kalktı oturdu. Sultan Hazretleri gelip üzerine bizzat kendi eliyle gömlek ve kaftanını giydirdi. Ve makamına getirip oturttular. Hazret:

Yâ Kâşifi! Hâlin nedir? diye sordukta cevap vermeğe gücü yetmedi. Sultan Hazretleri:

Bir çanak su getirin emrini verdi. Su gelince mübarek elini suya sokarlarken, bir yandan da su bardağına okuyup üflediler. Sonra bu sudan dervişin eline yüzüne ve burnu içi ile kulaklarına ve boğazının altına sürdüler, kalan suyu da içirdiler. O âna kadar konuşamayan Kâşif Babanın dili açıldı ve şöyle dedi:

Ey benim ulu sultânım! Kendimden geçtiğimde; duvarın ansızın ikiye yarıldığını gördüm. Muhteşem bir kişi gelip bana "Beni bildin mi?" diye sordu. Ben de:

Bilemedim, cevabım verdim.

Ben bu âlemin kutbuyum, böyle ölüm hâlinde olanlara yetişir, onları diriltirim. Mürşid-i kâmil dedikleri gerçek insan-ı kâmiller kutbü'l-aktâblardır. Artık doğrudan doğruya feyzi benden al. Şimdiye kadar tuttuğun yol yanlıştı, bize gel de sana merhamet edelim, dedi. Sıkıca tuttuğu elimi bir türlü kurtaramıyordum. Ben çekilip :

Euzü billahi mineşşeytânirraciym, Bismillâhirrahmânirrahıym. Yasin vel kur'ânil hakim inneke leminel mürselin alâ sıratın müstekıym tenziylel aziyzirrahıym'e kadar okuyunca kendini zamanın kutbu tanıtan güya ulu zâtın şeytan, olduğunu anladım. O sırada annem ve babam yanıma gelerek:

Oğlum! Niçin zamanın kutbuna karşı geliyorsun (9)! **Din ulusuna teslim ol,**

9 Bu kıssadan çıkan sonuç şudur ki:

a) Şeytân-ı lâinin pek çok yardımcıları vardır. İşte bu kıssada kendini kutbü'z-zaman diye tanıtan şeytân-ı lâinin tâ kendisi olduğu gibi Kâşifi Baba'nın ana ve babası şeklinde görünenler dahi birer

diyerek onlar da elime yapışıp çekmeye başladılar ve şimdi Tanrının mazharı/emri budur, (anne baba) **ne derse itâat et,** derlerdi

Herkes ve her şeyden imdat istediğim bir o anda ey ulu emirim! Siz çıkageldiniz. **O zaman o muhteşem kişi (!) ve etrafımda oturan annem ve babam, karın güneşin karşısında eridiği gibi eriyip gittiler, yerleri belirsiz oldu**

Kâşif Baba sözlerine şöyle devam etti:

O lâinler! Kayboybolduktan sonra, sızın mübarek cemalinizle gözlerimi açtım, bildim ki bana görünüp tarikatımı degiştirmekliğimi söyleyen ihtişamlı kişi şeytan olup son demde imanımı almaya gelmiş. Yine şu gerçeği öğrendim ki. seyyidlerden şeytan firar edermiş. Şeytan Seyyidlerin suretine giremezmiş.

Bir kişi şeyh olsun, ne olursa olsun seyyidlere biat etmelidir ki, onlar zâhir ve bâtın Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem varisleridirler.

Ya sultânım!

İkinci defa aklım gittiğinde gördüm ki Yâsin-i şerif okumaktayım. Sultânım göründüğünde sizinle beraber yeryüzündeki tüm insanlarla beraber melâike-i kirâm Hazerâtı da Yâsin-i şerif okumaktaydılar.

Üçüncü defa aklım gittiğinde öyle bir yere varmıştım ki iniş ve yokuşu yoktur ve bu yerde içi lebâleb şarktan garbe kadar insanlarla dolu bir mağara gördüm. Bu insanların özellikleri şu idi ki, her birinin isimleri aynı, boyları eşit, başları ve yüzleri bir, hepsine aynı adla sesleniliyordu.

Kâşifi Baba'nın sözleri burada sona erdi. Kendisi bu olaydan sonra yedi sene daha yaşadı.

Tavr-ı şeyâtıni nice mekârimdir.
Hilebazı bed fikir gaddardır.

Avn-i Hak erişmeyince bir kula,
Sanma anın fitnesinden kurtula.

Kılsa sâdâta şolar kim ittiba'
Yol bulamaz ana şeytan bi niza,.

Gayret-i Hakk anı saklar daima,
Rahmet-i Hakk anı bekler daima.

---

ervâh-ı süfliyye olup şeytânın uydularıdır. Unutmamalıdır ki İblisin böyle sayısız uyduları olduğu gibi pek çok iğfâl âletleri de vardır.

b) Şeytanın iki türlü yardımcısı vardır. Biri etbaı, uyduları olan şeyâtindir. Diğeri de şer – kötülük âleti olarak kullandıklarıdır ki, bunlar arasında ilme mağrur olanlar ve emsâli İle kadın taifesi de vardır. Ayrıntılı bilgi edinmek isteyenler okurlarımız Abdülkerim Ciyli (kaddesellâhü sırrahu'l azîz)'nin İnsân-ı Kâmil adlı eserine baş vurabilirler.

Bugünün Türkçesi ile şiirdeki mânaları anlatmak istersek anlamı şöyledir:

Şeytan öyle ikram edici ve suret-i Hak'tan görünür ki, onun, o gaddarın hilelerine akıl erdirmek ve o hileleri sezmek güçtür. Ancak Allahü Zülcelâl'ın yardımı ile bu hilelerden kurtulabilinir. Bir kişi seyyidlere uyarsa,[10] şeytan ona erişmeye yol bulamaz. O zaman Allah'ın gayreti onu saklar ve onun bekleyicisi olur, demektir.

Kaynak: MELİH YULUĞ, Yâsin-i Şerifin Havâssı ve Esrâru- Yâsîn-i Şerifin Meâl Tefsir Ve Hâssaları, 1991, İstanbul

[10] Eserde zikrolunan şeyh olsun, kim olursa olsun "Sâdâta biat eylesin" cümlesi üzerinde de biraz durmak İsteriz. Elbette seyyidlik büyük bir mazhariyettir. Ancak kutbü'l-aktâb hazerâtı Hz. Evliyaullah'ın mutlaka seyyid olması gerekmez. *"Gâhi ez nesl-i alist, gahi velist"* hikmeti bunun delilidir. Bu kelâm-ı kibârın doğruluğu ise emsâli ile sabittir.

UZUN ÖMÜRLÜ OLMANIN FAYDALARI

Bir gün Hz. Ali kerremallâhü veche çok yaşlanmış, bir köşeye düşmüş, gözleri görmez bir ihtiyara rastladı, İhtiyar biteviye yüce Mevlâ'ya şöyle yalvarıyordu:

“Ya Rabbi, bana yaşadığım kadar ömür ver”

Hz. Ali kerremallâhü veche elden ayaktan düşüp göz nurlarını kaybeden, yaşamak kendisi için çekilmez bir yük teşkil etmesi gereken bu pirin haline şaşarak:

«— Ey ihtiyar!

Bana göre artık senin vaktin tamamdır. Şimdiden sonra ölümü arzu edeceğin yerde hâlâ Allah’tan uzun ömür temenni etmenin manâsını anlayamadım*- dedi.

İmam Ali'nin bu sözlerine cevap veren ihtiyar ise şöyle dedi

Ey yiğit! sen kimsin?

Hz. Ali kerremallâhü veche bunu şöyle cevapladı:

Ben Ali bin Ebi Talib’im.

Bu kere pir-i fâni titrek sesiyle şöyle cevap verdi:

Ya Ali, ben de seni birşeyler bilir sanırdım, meğer sen hiçte bilmezmişin, deyince Hz. Ali kerremallâhü veche

«— Ya ihtiyar! Benim bilmediğim şey nedir ki sen beni bilmemezlikle suçluyorsun?

“Sen şunu bilmiyorsun ki, bütün ölenler benim halime gıpta ile bakıyorlar. Artık fuzuli gençlik heveslerinden şimdi sıyrılmış durumdayım. Vaktiyle yaptığım günahlara ağlamaktayım”.

Allahü Teâlâ benim yaşıma merhamet nazarını atfedip beni bu yaşta ateşe atmaktan haya duyacağını buyuruyor. Bundan daha güzel bir mazhariyet olur mu?

Hz. Ali kerremallâhü veche cevaben:

Ey pir! Ben hata etmişim; sen haklıymışsın, beni ma'zur tut dedi.

Nitekim Sıddik-ı Ekber'den rivayet olmuştur ki:

Resûl-i Kibriyá sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: Meâlen:

Kırk yaşından başlayarak yüzyıl ömür sürmüş mü’minler için şu İlâhi müjdeyi vermektedir:

«Bir kimse kırk yaşını idrak ettiğinde Kendisinden bazı hastalıklar tamamen uzaklaşır. Meselâ: Allah Teâlâ ondan cünun, cüzzam ve sair hastalıkları tamamen uzaklaştırır. Elli yaşına vardıkta ilahi iûtuf birçok hastalıklarda daha geniş siyanet [Himaye veya muhafaza] gösterir. Altmış yaşında bir mü’mini, Allah Teâlâ merhameti ile taltif buyurduğu gibi ondan rıfk mülâyemetini esirgemez. Ayrıca, melâike-i kiranı da ona sevgi ile bakarlar.

Yetmiş yaşına geldikte işlediği hayırlar defterine bir misli fazlasıyla yazılır.

Seksen yaşına gelen bir mü'minin defterine yalnız hasenatı yazılıp seyyiatı için defter kapanmış olur.

Doksan yaşına geldiğinde o mü mine Allah Teâlâ'ya yaklaşmak imkânı verilir.

Yüz yaşında bir mü'min için melâike-i kirâm, «işte bu kul ateşten âzâd edilmiş mutlu bir kuldur derler.

Diğer bir hadis-i şerifte de kırk yaşını geçen mü'min bir kulum daima hayrı şerrine galip gelir, anlamındadır (').

Kaynak: MELİH YULUĞ, Yâsin-i Şerifin Havâssı ve Esrâru- Yâsîn-i Şerifin Meâl Tefsir Ve Hâssaları, 1991, İstanbul

DÖRT HALİFE RADİYALLÂHÜ ANHÜM EFENDİLERİMİZDEN YARDIM İSTEMEK

Herhangi bir mü'min kardeşimiz Hz. Ebubekir radiyallâhü anh veya Hz. Osman'ı ve evveliyyetle Hz. Ömer'i radiyallâhü anhüma ve Hz. Ali kerremallâhü vecheyi rü'yasmda görmüş olsa elbetteki bu yüce halifelerin feyz ü berekâtı ile her işi âsân olur.

Hulefâ i Râşidin radiyallâhü anhümden herhangi birini rü'yasında görmek isteyen kimse, görmek istediği azizin ism-i şerifi sayısınca namazlarına âzami itina gösterip oruç da tutarak Yâsin-i şerifi okursa muradına erer.

Bunun için istediği zâtın ism-i şerifini yazmak lâzımdır. ***Örnek vermek istersek meselâ; "Sıddik-ı âzami görmek isteyen kimse şu malûmatla önceden mücehhez olmalıdır".*** Hz. Ebubekir'in ism-ı şerifi Abdullahtır. Bu ismin adedi **yüz kırk üçtür**. Amma asıl isimleri Ebubekir'dir ki, bunun adedi **üç yüz otuz üçtür**. Bu süre zarfında oruçlu olup ismin adedi kadar süre-i Yâsini okumalıdır. Hz. Ebubekir radiyallâhü anhi görmek müyesser oldukta ise meşgul olanın kalbinde öyle bir sıdk hâsıl olur ki cümle âlemin sıdkı bir araya gelse- ona eşit olmaz ve olamaz.

"Eğer bir kimse Hz. Ömer radiyallâhü anhı rüyada görmek istiyorsa" Ömer isminin adedi **üç yüz on** dur. Bu itibarla kaç günde tamamlarsa tamamlasın Yasın-ı şerifi üç yüz on kere okuması gerekir, Kendilerini rüyada görmek müyesser olursa adalette öyle bu- heybet gösterir ki bütün cihanın halkı bir araya gelse onun adlinin bir misâli vücud bulamaz. Ondaki adâlet gün gibi meşgulünün alnında parlar.

Hz. Osman-ı Zinnûreyn ve Hz. Ali kerremallâhü veche'yi görse tüm işlerinde ona yardımcı ve öğretici olurlar. Onların ahlâkı Yâsin-i şeritin meşgulünde de aynen tezâhür eder.

HZ. ALİ KERREMALLÂHÜ VEÇHEDEN HUSUSÎ YARDIM İSTEME

Hz. Ali kerremallâhü vechenin temiz ruhunu kendine çekmek isteyen, yani celbetmek isteyen mü'minin yapacağı bâzı görevler vardır.

Şöyle ki: On bir gün süre ile ve sahih bir niyetle halvete çekilip her gün gece ve gündüz Yâsin sure-i şerif esini okumalı, her mübin'e varıldıkta Hz. Ali kerremallâhü veche'nin duasını da okuyarak bu vazifeyi yerine *getirmelidir.*

Nitekim iki cihan serveri sallallâhü aleyhi ve sellem bir gazasında aynı duayı okumuşlardır. Aliyyü'l-Mürtezâ kerremallâhü veche o dua berekâtı ile emr-i Nebevî'ye uyarak derhal Resûl-i Ekremin yanına gelmiştir.

Vaktaki Ashâb-ı Kiram tümü ile yaralanıp Sıddik-ı A zam da dahil, yarasız tek bir sahabe kalmıdığı sırada Hz. Ebubekir radiyallâhü anh iki cihan serverinin yanına gelerek İmam Ali'nin celbi için dua eylemesini Resûlullah'dan niyaz etmiştir. Resul-i' Kibriya sallallâhü aleyhi ve sellem cevaben:

«Yâ Sıddik! Bilirsin ki ben bir abdim (kulum) ve o kulluğun gereği aksine hareket edemem» buyurmuşlardır. Tam o saatta Cibril-i Emin gelerek iki cihan serverini selâmladıktan ve Sıddik-ı Ekber'e hâl ü hâtır sorduktan sonra Hz. Ebubekir'in dileği veçhile derhal Resûl-i

Ekrem'in kendisini beklediğini Hz. Ali'ye iletileceğini beyanla şunları da eklemiştir:

«Yâ Muhammedi Senden dua ve taleb, bizden ise derhal icabet olduğunu bilirsin. Emr-i risâlet penâhilerini derhal Hz. Ali'ye iletiriz. Göz açıp kapayıncaya kadar Ali kerremallâhü veche yanına erişmiş olur.»

Cıbril-i Emin'in tavsiyesi üzerine iki cihan serveri üç defa **"Ali, Ali, Ali"**- dedi. Bu ismin üçüncü tekrarında Ali kerremallâhü veche:

«Lebbeyk yâ Rasûlallâh» deyip huzur-u Nebevi'ye erişti. **Düşünmek gerektir ki, Tebük'ün bulunduğu yer Medine-i Münevvere'den tahminen 500 km. yoldur.** Bu kadar mesafenin göz açıp kapayıncaya kadar geçen bir sürede kat'edilmiş olması şanlı nebimizin elbette mûcizelerinden birini daha teşkil eder.

Huzür-ı Nebevi'ye gelen Ali kerremallâhü vecheye Fahr-i Kâinat Efendimiz **Sihap** isimli tülbentini Hz. Ali kerremallâhü vechenin başına giydirdi. Ayrıca bütün giydiklerini de kendisine verdi. Hattâ o kadar ki mübarek gömleğini çıkararak ona giydirdi. Esma binti Amis Hz. Ali kerremallâhü vecheye rastladıkta şöyle dedi:

– **Ya İmam! Sen herhangi bir sokaktan geçsen mübârek kokun sokağı dolduruyor, bunun hikmetini anlamakta âciz kalıyoruz,** diye sorduğundan, Allah'ın arslanı şu cevabı vermiştir:

— Ya Esmâ! Bu bendeki koku Tebük gazâsında Resûl-i Ekrem'in gömleğini giymekliğim dolayısıyla onun emsalsiz güzel kokusu benden de etrafa yayılmaktadır.

Aziz okurlarım! Tebük gazasında iki cihan serveri sallallâhü aleyhi ve sellem Hz Ali kerremallâhü vecheyi çağırdığı zaman belinden Zülfikârını da çözüp Hz. Ali'ye kuşattı. Ayrıca Düldül denilen bineğini de Ali kerremallâhü veche ve radiyallâhü anha verdi ki artık bu emanetler Ali kerremallâhü vechenin yanında kalmıştı.

Cebrail aleyhisselâm Allah tarafından öğrendiği duayı Hz. Ali kerremallâhü vecheye de öğretti. Hz. Ali kerremallâhü veche bütün gazvelerde o duanın berekâtı ile daima kâfirlere karşı galip gelir, onları darmadağın ederdi. Bundan başka hemen hemen her gazvede küffârın başındaki beylerini tümü ile esir alırdı. O duâ-yı şerife budur:

HAZRET-İ ALI (kerremallâhü veche) NİN DUASI

"Nâdi Aliyyen mazharal-acâib teciduhu avnen leke fi'n-navâib: bi nübüvvetike Yâ Muhammed. Küllü hemmin ve gammin seyencelî velâyetike edrekenî Yâ Aliyyü Yâ Aliyyü Yâ Aliyyü bi izzetike Yâ Kaviyyü Yâ Veliyyü Yâ Veliyyü Veliyyi Yâ Ganiyyi Yâ Muti Yâ Hayyü Yâ Kayyûm"

Hz. Ali kerremallâhü vechenin okuduğu dua meâlen şöyledir:

Hz. Ali kerremallâhü vechenin duasının sonucu olarak iki cihan serverinin nübüvveti hürmetine Hakk Teâlâ'nın izzet, velayet ve vefa ve gınâ ayrıca Hayy u Kayyum esmasından istiâne ederek dilediğinin yerine getirilmesini dua eylemektedir ki bu dua bütün dilek sahibi mü'minler için bir vird-i zebân olmalıdır.

(Bu konuda internette birçok versiyon ve bilgi vardır.)[11]

Herhangi bir kimse Hz. Ali kerremallâhü vecheyi rü'yasında görmek isterse;

o aziz için gerekmektedir ki Ali kerremallâhü vechenin adedi olan **yüzon** sayısı kadar Yasin-i Şerif-i okumalıdır. Ayrıca ***Nâdi Aliyyen*** duasını da on bir defa okumayı ihmal etmemelidir Elbette ve elbette üç veya yedi günde Hz. Aliyyu'l-Mürtezayı rüyasında görmek müyesser olur.

Bundan başka tüm bilgiler ona ma'lum olur. Her neden sual ederlerse etsinler derhal cevaba muktedir bulunur. Allahü Zül- celal'in emri, Yâsin-i şerif ve dua berekâtı ile ne kadar büyük bir müşkili olursa olsun çözümlenir.

Kaynak: MELİH YULUĞ, Yâsin-i Şerifin Havâssı ve Esrâru- Yâsîn-i Şerifin Meâl Tefsir Ve Hâssaları, 1991, İstanbul

[11] http://www.estanbul.com/cok-ozel-nadi-ali-duasi-fazileti-ve-faydalari-316557.html#.Vb82-rU3rH4

EHL-İ BEYTİ SEVMENİN BEDELİ

Geçmiş zamanda Bağdat şehrinde çok zengin ve zengin olduğu nisbette de hayırsever muhterem bir zât varmış. Rivâyet edildiğine göre bu zât Kâbe'yi ziyaret için gelen kimselerin faydalanması için dörtbir taraf yollara haymeler [Çadırlar] kurdurmuş. Her isteyen insanlar buralardan ihtiyaçlarını temin etsinler diye. Bu haymelerin adedi üç yüz altmışa yakınmış. Buralara yiyecek ye içecek taşınması için dört bıri deve tahsis etmiş. Ayrıca Harem-i Şerifin içine de bir çadır kurdurtmuş kı bunun emrine de ayrıca dört yüz deve görevlendirmiş. Bunlara ilâveten elli deve de daha uzaklara göndermek suretiyle hacıların susuz kalmamalarını temine çalışılmış.

Her fâni gibi bir gün bu zat da ömrünü tamamlayarak âhirete göçmüş. Azizlerden birisi, mezkûr hayırsever kişiyi rüyasında görmüş. (Cennette dil ile ta'rif edilemiyecek güzellikte) bir köşk üze rinde oturuyor. Sormuş:

Hepimiz biliyoruz, sağlığında birçok kervansaraylar, hanlar, hamamlar, imarethaneler ve medreseler yaptırdın. Fakir fukarayı doyurdun. Acaba bunlardan hangisi Hakk'ın rızasına muvafık geldi de bunu sana ihsan etti? dedikte, o zât cevap olarak şöyle demiş:

Dünyada iken yaptığım onca hayır ve hasenat, benim yaptığım kötülük ve günahları bile karşılamadı. Yalnız benim devamlı gidip geldiğim yolumun üzerinde tembel, miskin bir adam otururdu. Her geçişimde ben buna hışımla ve nefretle bakar, o adama selâm vermezdim. Bir gün içimden nefsime karşı sövle bir isyan belirdi.

"**Şu adama bir selam versem n'olur**" dedim. Nefsim bu isteğime mani olmak. istedi. Amu ben nefsimin bu isteğini yenerek o fakirin huzuruna vardım.

Edeble, **"Esselâmü aleyküm ve rahmetullahi ve berekâtühû"** dedim. Olduğu yerden (tebessüm ederek) doğruldu: «Ve aleykümüsselâma» diyerek redd-i selâmda bulundu. Meğer ol derviş evlâd-ı Resûl'denmiş. İşte bu gördüğün köşk ve ni'metlere sahip olmamın sebebi, günahlarımın bağışlanması hep bu selâmlaşmanın neticesidir.

Zira bir selâm verip almanın yüz sevabı vardır. Ellisi selâmı verenin, ellisi de alanındır. Yalnız selâmı verenle alanın izzetleri beraber olmalıdır ki bu taksim gerçekleşsin. Aksi takdirde selâmı ve ren veya alan kimselerin birinden biri selâmın bilincinde değilse, biri doksan sevap, diğeri de on sevap alır. Daha açık bir ifade ile bu niyete bağlıdır. *(İnnemel âmâlü binniyat)* buyurulmuştur.

Dikkat buyurulacak olursa, yapılan bunca hayır ve hasenat halis bir niyetle verilen selâmın karşılığı olamıyor. Bir de ehl-i beyt- ten bir azizle beraber olmak, onun sohbetlerinde bulunup sofrasında yemek yok, o azizin iltifatlarına nail olmak, şereflerin en büyüğü ve en gözelidir (*).

(•) Dikkat buyurulursa yukarda bahsi geçen hayır sahibi zâtın bir dervişe selâm verip vermemekteki tereddüdünün açık sebebi hakikat ehlinde nişan bulunmadığını, bunların nişandan muarra olduğunu bilmeyişinden doğmaktadır.

Kaynak: MELİH YULUĞ, Yâsin-i Şerifin Havâssı ve Esrâru- Yâsîn-i Şerifin Meâl Tefsir Ve Hâssaları, 1991, İstanbul

Belirmez Ârifin nâm-ü nişânı,
Değil irfân, filân ibn-i filânı,
Yerin terk edenin yoktur mekânı,
Hakîkât ehlinin olmaz nışânı.
*
İzi yoktur ki izinden biline,
Dahi tozmaz ki tozundan biline,
Sen anı sanma sözünden biline,
Hakikât ehlinin olmaz nişânı.
*
Ne denli var ise âlemde evsâf,
Sıfatlanır ânı bil ehl-i â'raf,
İnâd ehli değilsen eyle insâf,
Hakîkat ehlinin olmaz nişânı.
*
Sen anın sabr u şükrünü sorarsın,
Bulamazsın o vasfıyla yürürsün,
Bilindi kim nişânını ararsın,
Hakikât ehlinin olmaz nişânı.
*
Kubâb-ı Hakk-ta mestur olan erler,
Sıfât-ı halk içinde görünürler,
Ne doğarlar onlar ne dolanurlar,
Hakîkat ehlinin olmaz nişânı.
*
Gazab şehvet iki ayaktır anlar,
Binip üstünde seyyâh oldu canlar
Bularla çıktılar arşa çıkanlar,
Hakîkat ehlinin olmaz nişânı.
*
Ne kim âfâkta hor görmezse ârif,
Vücûdunda da olmaz anı sârif,
Anın için der bunu ehl-i maârif,
Hakîkat ehlinin olmaz nişânı.
*
Görünse taşradan bir vasf-ı fâil,
İçinden de biri olsa mukâbil,
Yakına yardım eyle olma hâ'il,
Hakîkat ehlinin olmaz nişânı.
*
Anı uran urur ağlatmak için,
Ya gayret gösterir darlatmak için,
da ağlar darılır çatmak için,
Hakîkat ehlinin olmaz nişânı.
*

Nefessiz dünyada bir harf dirilmez,
Nefes de harfe boyanır arılmaz,
Şu kim Hakk-tan gelir cânâ yorulmaz,
Hakîkat ehlinin olmaz nişânı.
*
Cihanda bir gürûh olmaz ki ey cân,
Bulunmaya içinde ehl-i irfân,
Olur mevsûf sıfatlar ile her an,
Hakîkat ehlinin olmaz nişânı.
*
Kimi şâdân, kimi nâşâd olurlar,
Kimi üstâd, kimi nerrâd olurlar,
Niceler sûretâ cellâd olurlar,
Hakîkat ehlinin olmaz nişânı.
*
Şerîatle olursa ger ol ef'âl,
Dime ana ki bu gâyet bed ef'âl,
Şer'i red etmese sen de kıl ikbâl,
Hakîkat ehlinin olmaz nişânı.
*
Ne kim mevcûd oluptur bu cihânda,
Ger işlense kamu yerli yerinde,
Bahâne bulamazlar hiç birinde,
Hakîkat ehlinin olmaz nişânı.
*
Niyâzî ye gelir her gayb u hâzır,
Görünür cümle a'râz ve cevâhir,
Nişâniyle olur herbiri zâhir,
Hakîkat ehlinin olmaz nişânı.

http://ismailhakkialtuntas.com/2010/09/24/belirmez-arifin-nam-u-nisani/

EŞİYLE ARASI BOZULAN KİŞİYE MANEVÎ YARDIM

Eğer iki kişi arasında veya karı koca arasında düşmanlık veya bir soğukluk hâsıl olup araları açılmışsa, bir parça ekmek üzerine yedi defa Yâsin-i şerifi okuyup üflemek lâzımdır. İhtilâf hangi taraftan geldi ise o ekmeği eğer kadın tarafından geldi ise bir dişi köpeğe veya erkek tarafından geldi ise bir erkek köpeğe yedirilir. Okunacak Yasin suresi yedi parça ekmek üzerine okunursa daha da faydalıdır.

Köpeklere yedirmek meselesinin hikmeti, köpek yaratılışı kötülük edene kötülük eden cinstendir. İnsanlar arasında yumuşamayı sağlayan birincil hususlardan biri yemek yedirmektir.

Yemek yemek paylaşmanın en kalıcı yoludur ve aradaki soğukluğu giderir. Arası açılan kişilerde köpekleşme huyu arttığı ve yanında hırlamaya benzeyen atışmaların çoğalması nedeniylehayvana verilen ekmek, aslında o insanın köpek nefsine yapılan ikrâmdır. İkrâm eden izzet bulur.

CİNSEL TACİZDE BULUNAN /ZÂNÎ EŞTEN KORUNMAK İÇİN MANEVİ YARDIM

أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَن لَّا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ

Elem a'had ileykum yâ benî âdeme en lâ ta'budûş şeytân(şeytâne), innehu lekum aduvvun mubîn(mubinun). Yâ-Sîn, 60)

«Ey Âdem oğulları! Size şeytana tapmayın, çünkü o sizin apaçık bir düşmanınızdır» demedim mi?

Yâ-Sin sûrenin okuyucusuna, taşıyıcısına ve devamlı yüzünü çevirmeden nazar eden kimselere velilik mertebesi nasip olur. Her ne söylerse elbette Allah Teâlâ sözünü rast getirir.

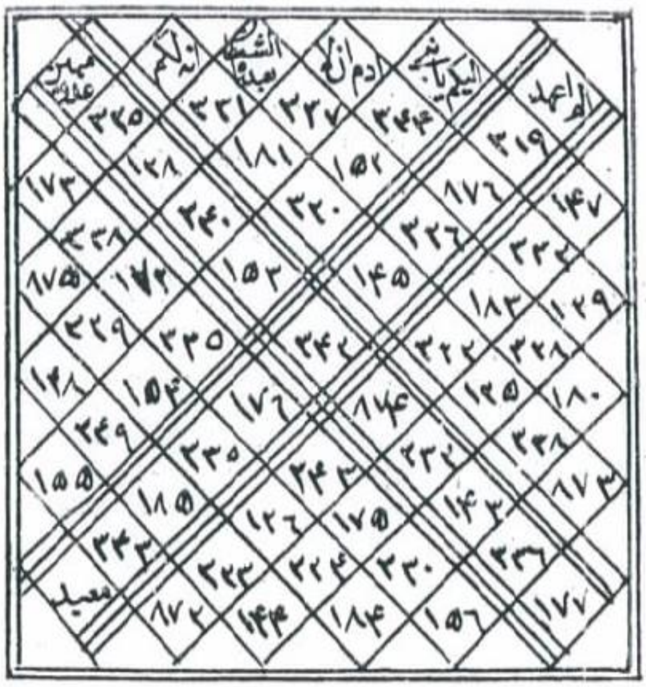
Şehvet ehli /azmış/zinâ yapmaktan kendini alamayan/eşine gayri meşru yoldan ulaşmak isteyen/cinsî sapıklığa düşen/ bu vefki taşımaya başlarsa bahsedilen bütün halleri sakinleşmeye başlar. [veya kendini eşine karşı korumak ve emin olmak isteyen bu şekilde korunur.]

Mesela bir kadın kocasının/başkasının gayr-ı meşru istekleri karşılaşırsa bu vefki üzerinde taşırsa ve bu ayeti okumaya devam ederse Allah Teâlâ melekleri ile ona yardım gönderir. Azgın kişinin şehveti ona karşı yok olur gider.

Yine sapık duygularından kendini alamayan bir KİŞİ Bursalı Emir Sultan kaddesellâhü sırrahu'l azizin ruhaniyetine her gün bir fatiha üç ihlâs suresini okuyup bu ayeti okumaya devam ederse rahatsız olduğu bütün halleri kaybolup gider.

Bilhassa bu vefki daha çok meşâyıh, halvet ve uzlet ehline şâyeste ve lâyıkt görmüşlerdir. Bu şekilde halvette olanların sabrı kat kat artmıştır.

Ayrıca bu vefk ve ayet ile keşfi açılıp birçok gizli sırlara vâkıf olurlar. Bütün âhireti teşrif eden şanlı nebilerle velilerin ruhlarına meclûp olup yönelirler. Her işinde hayra ma'tuf olmak şartıyle kılavuzluk ederler.

İŞ ARAYANLAR ve BOZULANLAR İÇİN MANEVİ YARDIM

Bir gün iki kişi Şeyh Ebü'l-Vefâ Kaddesellâhü sırrahu'l azîz Hazretlerine gelmişler. İkisi de bir iş bulmak; devlet kapısından bir memurluk istemek maksadıyla Şeyh Efendiden himmet taleb etmişler.

Gelenlerden birisi ehl-i vird Yani, zikrin usûl ve şartlarına vâkıf sâlih bir zât imiş. Diğeri pek fazla ilmi olmayan sade bir vatandaş imiş. Şeyh Hazretleri vird ehli olana şu duayı tâlim buyurmuşlar:

(Allahümme yâ vehhâbü rabbi hebli mülken lâ yenbeği li ahdin ba'di inneke entel vehhâb).

Yetmiş yedi bin kere bunu oku demiş. Ve o kişi de Şeyh Efendinin bu tenbihini yerine getirmiş. Şeyh Efendinin çevresinde bulunan kimseler bu zâtın görevi alacağına muhakkak nazarı ile bakıyorlarmış. Zikir âdâbını bilmeyen, ilmi az olana ise bu âyet i lâtifi bir kâğıt üzerine yazıp herkesin içinde adamın sarığının kenarına sokmuştur. On gün sonra hiç ihtimal yokken, vefk'in müvekkilinin yardımı ile vazife bu zâta verilmiştir, öbür vird ehline verilmemiş.

Şeyh Ebü'l-Vefâ Hazretleri şöyle buyurmuştur:

"Esmaları vefk'e (sayıya) uygun okumamakla şimdiye kadar geçen ömrümüze yazık etmişiz. Adetâ soğuk demiri dövmüşüz de haberimiz yokmuş Vefksiz elli yıl zahmetlerle çektiğimiz esmayı vefk'e uygun ektiğimizde o esmâ'nın te'siri göz açıp kapayacak kadar kısa bir zamanda güneş gibi doğmuştur.»

Vefksız esma zikri kıyaslanacak olursa; vefk ile yapılacak zikre nisbetle katrenin denize, zerrenin güneşe nisbeti gibidir.

Not: Vefk'in murabbaı çizilirken de dikkat edilecek hususlar vardır. Çizgüer biribirine eşit gayet düzgün olmalıdır. Mümkün olursa kuşluk vakti çizilmelidir.

Vefk'e sâhip olup üzerinde taşıyan âlemde hayır namına ne mümkün ise verir ve şerleri de ondan uzaklaştırır.

Bir kimse vefk'i üzerinde devamlı bulundursa ulvi ve süfli ruhlara mâlik ve üzerlerinde tasarruf sahibi olur.

Ancak vefk'i taşıyan kimse her zaman temiz olup; asla cünüp gezmemelidir. Gözlerini haramdan çekmeli; unutmamalıdır ki vefk'i taşıyan kişi ilâhi esmâ'yı cezbeder ve bu esmânın müvekkeli olan melek yanından hiç ayrılmaz. Çünkü taşıdığı vefk ol meleği mıknatısın demiri cezbeylediği gibi cezbeyler. Hattâ vefk'in sahibi vefk ile meşgul olmasa dahi te'siri yine de bâki- kalır. O müvekkel melek bu takdirde dahi yanından hiç ayrılmaz; ufak bir himmet nice zor işleri kolaylaştırır.

Kaynak: MELİH YULUĞ, Yâsin-i Şerifin Havâssı ve Esrâru- Yâsîn-i Şerifin Meâl Tefsir Ve Hâssaları, 1991, İstanbul

TEVHÎD-İ RENK

«Zuhuru reng-i kesret pertevi nûr-u Hudâdandır,

Televvün hey'et-i eşyâda te'sir-i ziyâdandır.»

“Hakikatta görünen bütün nurlar bir tek nurdan ibarettir. Eşyada gördüğün türlü türlü şekiller, o nûrun çeşitli aynalarda akseden ziyasının te’sirinden başka bir şey değildir.”

Güneşin renk renk camlara aks etmesi sonucu güneş türlü türlü renk almaktadır. Yeşil, kırmızı, sarı vesaire gibi. Amma esasta güneşin birliğine ve vahdâniyetine hiç bir zarar gelmemektedir. O ne yeşildir, ne de sair renktedir. O aynı güneştir ve tektir. Yukarıdaki şiirde beyân edildiği gibi **“televvün ancak te'slr-i ziyadandır”.** Böyle olduğu içindir ki, ahadiyyet nurunun iki veçhesi vardır. Biri nura, yâni asıl hüviyyetine, taallûk eden veçhesi, diğeri renge (levne) taallûk eden cephesidir.

Bir kimse renk mertebesinde iken haddini bilmez de (Enel-Hakk=Ben Hakk’ım) derse açık küfür işlemiş olur. Çünkü mutasavvifin-i kirâm indinde vech-i hâssa ibâdet küfürdür. Amma nûra müteveccih kısımda ve o mertebede olan bir zât Enel Hakk derse hakikati ifade etmekten başka bir şey yapmamış olur. Nitekim Mevlânâ Celâleddin-i Rûmi kaddesellâhü sırrahu’l azîz Hazretleri şöyle buyuruyor:

“Bir demir parçası ateşte nâr-ı beyzâ hâline geldiğinde ben ateşim derse hakikati söylemiş olur, amma soğuyup demir hâline dönüştükten sonra ben âteşim derse söylediği yalandır. Çünkü o artık bir demir parçasıdır.”

Ehlûllah ile mukallidlerin Enel Hakk deyişlerindeki büyük uçurumu var da sen bundan kıyâs et. Yüce Mevlânâ Celâleddin-i Rûmi Hazretleri, aşağıdaki sözleriyle hem tasavvufu, hem de onunla eş değer olan vahdet-i vücûdu emsalsiz bir şekilde bakın nasıl dile getiriyor .

«Câh güneş gâh deniz, gâh Kafdağı olursun, sen zâtında ne o, ne de bu olursun.

Ey evhâmu idrâkten bâlâter [Pek yüksek, daha yüksek.] ***ve ziyadan ziyâde, yâni hakiki âlemleri ihâta eden Zât-ı Ecellü A’lâ!***

Sen sûretsiz olduğun hâlde bunca suretlerle tecelli ettiğinden dolayı senden hem muvahhid, hem de müşebbih mütehayyirdir.»

(Rengi olmaz bulunanın şimdi ben suyundanım).

«Bul aceb deryayı gör kim mevclne yok inkıta',

Aslı bir deryâ havadan oldu envâr-ı sıfat.»

Menkıbe

Hazret-ı Mevlânâ'nın beşeriyyet gereği hiç yanından ayrılmayan, fakat hakikatinden habersiz bir zâhir erbâbı varmış. Bir de her zaman yanında bulunmayan fakat Mollâ-yı Rûmun hakikatine vâkıf diğer bir arkadaşı varmış.

Bir bahar mevsiminde bu iki arkadaş gezerlerken söz Mevlânâ’ya intikal etmiş. O

hakikatına vâkıf arkadaş, Mevlânâ ile her gün beraber olan fakat bir türlü hakikatini bilmeyen ahbabına dönerek sormuş :

Sen Mevlânâ'yı tanır mısın?

Zâhir dostu hayretle:

Bu nasıl söz, hiç tanımaz olur muyum, her gün beraberim,, demiş.

Ehl-i hakikat olan arkadaşı yine ısrar edince karşısındaki tekrar — tanırım cevabını vermiş. O zaman gönül gözü açık olan zât:

Bak öyle ise! demiş.

Bir de bakmış ki dağlar taşlar Mevlânâ kesilivermiş. Zâhir perest korkudan düşüp bayılmış.

Ey aziz, işte böyledir. Onlar öyle zâtlardır ki zamanlarında kendilerinden başkasına yer yoktur.

«İlmin erişmediğine kılma gazap,

Ehl-i nâr olmağına olma sebep»

beytini aşağıdaki dörtlü gibi ârifâne hiçbir beyit izah edemez.

«Uyarsın nefs-i ağyâre, düşersin ta'n-ı ahyare,

Salarsın kendini nara, edip bunlara bühtanı.

Bu sû'-i zannile kalbin nice bulur Hakk'ı heyhat.

Bu göz ile senin canın göremez vech-i cânânı».

******

«Zâhidâ esmâ'da kalma, gel müsemmâ dersin al,

Bil müsemmâdır kamu ta'lîm-i esmâ'dan garaz».

Kaynak: MELİH YULUĞ, Yâsin-i Şerifin Havâssı ve Esrâru- YÂSÎN-I ŞERİFİN MEÂL TEFSİR VE HÂSSALARI, 1991, İstanbul

ŞAHİNGÂR HANIM RENCUR (Qazax, 1850 - Qazax, 1890)

1850'de, şimdi artık Kazak şehrinin sınırlarına girmiş Ağköynek köyünde doğdu. Babası Kâzım Ağa Giyasbeyli, Kazak'ın asilzâdelerindendi. Eğitimini ağabeyi Hacı Mehemmed Ağa'dan aldı. "Rencur" mahlası ile şiirler yazmasına rağmen, Arap ve Fars dillerini bilmesi ve Seyid Mirhemze Nigârî'nin Nakşibendî tarikatının müridlerinden biri olması münasebetiyle çağdaşları arasında ***"Molla Hanım"*** adıyla tanınmıştı. **"Molla hanım ziyade mü'mine ve abide, ismetli ve hayalı bir hanım idi ki, vaktinin çoğunu ibadet ve riyazetde geçirirdi"** (Firudinbey Köçerli, Azerbaycan Edebiyatı, c. II, Bakı, 1981, s. 249).

Şahnigâr Hanım'm yayınlanmamış bir divanı vardır. Divanındaki şiirler, tür açısından gazel, münacât, mersiye, maddeyi tarih, çarpârelerden ibaretdir. Bir tarikatın müridi ve din tebliğatçılarından biri olması nedeni ile şiirlerinde dini konular sık-sık ele alınmıştır. Mersiye türünde yazdığı şiirler ise teinin ve tek kızı Abıhayat'ın ölümüne ithaf olunmuştur. Eşi Paşa Ağa Dilbazov da Kazak'ın aydınlarından ve asilzadelerinden biriydi.

Şahnigâr Hanım Rencur 1890'da Kazak'ta vefat etmiş ve burada toprağa verilmişdir.

> Kaynakça: Firudinbey Köçerli. Azerbaycan Edebiyatı, c. II, s. 249-253; Azerbaycan'ın Aşık ve Şair Kadınları, Bakı, 1991, s. 109- 113.

ŞİİRLERİ

(Feridun Bey Köçerli, Azerbaycan Edebiyatı, Bakü-1981, c. II. s. 250)

İlahi, gönül nurunun kasrıdır, onu gam evi yapma;

bir an olsun sevim [cazibe] iştiyakından ayrı koyma.

*

Şahım, gönül şehrini hayal gürültüleriyle perişan etme;

dert yüklü olan belimi, dert ve gam eliyle bükme!

*

Bu geçici dünyada, yüzü kara bir kulum;

ey merhamet edici, rahmetini ve yardımını benden uzaklaştırma.

*

Muhabbet âdemlerini, köyünün güneşiyle daima koru;

rakibi amacına ulaştırma, elimi Cem'in kadehinden ayrık bırakma.

*

Cihanda zevksiz olan gamlardan (ayrı) dur, ama;

aşkının gamıyla, Rencur'un yüzünü gözü yaşsız ve nemsiz bırakma.

***

Sarhoşum, kafam karmakarışık, bu iş nedir bilmem;

sâkî ile elbirliği etmişim, kadehin doluluğu nedir bilmem.

*

Bugün, aşkınla ağlamaktayım, şaşkın bir âşığım;

ilişme, sızlarım ki azar (paylama) nedir bilmem.

*

Güneşin altındayım, gölgem uzun düşmez;

çünkü (benim) özüm şiirdir, söz nedir bilmem.

*

Sevgilinin müptelâsıyım, gölgem uyur düşmez;

çünkü (benim) özüm şiirdir, söz nedir bilmem.

*

Şahmeran'ın müptelası, yalvarmakta olan bir yılanım;

(sevgilinin) saçı ile günüm karadır ışık nedir bilmem.

*

Aşk müptelası, bir perişan aşığım;

sevgilinin talibiyim, rakip nedir bilmem.

(c. II, s.253)

***

Ne küfrüm, ne imanım var; nede dinim, ne inançlarım var;

ben imansızım, ümidim de küfür şahma kaldı.

*

Ne Müslümanım, ne dindarım; ne dolu kadehim,

ne sarhoşum; ne Basra, ne Şam şehrindenim; ne Hindistan'dan, ne de İran'danım.

*

Ne Şii'yim, ne Sünni'yim; hepsi boş laf, dört kadına ise gönlüm temizdir (razıyım).

Ne zalimler, ne de insafsızlar ehlindenim; hangi illetle beraberim ben?

*

Muaviye nesline, daima lanet ederim;

küfre engel olmayanlar bunlardır, ben bunlarla düşmanım.

*

Ne olgun biriyim, ne güzel bir yüzüm, ne de malım mülküm var.

Benim bir şebane [gecelik kadın] olduğumu söylüyorlar.

*

Ne sözlerim hakikattir, ne yolum bir" tarikattir

ne konuşmam güzeldir, ne de bilgi ilim ehliyim.

*

Ne dünya, ne ahiret ehliyim;

ne sevda ehliyim, ne perişanım; ne rahatım, ne de Hak'tan şüphem var.

*

Ne bahtlıyım, ne gamsızım; bahtım ne iyidir, ne kötüdür;

ne mutlu oldum, ne gözlerim nem oldu; ne de cihanda perişanım.

*

İstek nedir, istenen nedir; rakip nedir, rekabet edilen nedir;

cazip nedir, cazibeli olan nedir; ne zan nolunsa, ben cennet(ler)im.

"HAYVAN BAĞIMLILIĞI SENDROMU"NDA TERCİH KEDİ OLMALIDIR. NEDEN?

Aşağıdaki yazı hayatını kısıtlayanlara yazılmıştır.

Kapitalizmin reklam ettiği ***"hayvan sevgisi"*** altında yatan gerçekler, aslında köleleşmenin ön adımlarıdır. [Rant mevzusuna girmiyoruz.]

Hayvanlarla doğayı paylaşabiliriz/paylaşıyoruz.

Soruyoruz ki;

Özgürlüğünüzü neden hayvanlarla paylaşıyorsunuz?.

Özgürlük doğuştan beraberimizde getirdiğimiz en büyük özelliğimizdir. Kendi cinsimiz ile mecburî ilişkilerimiz yüzünden sorumluluklar almak için ahlakî ve etik bir gerekçemiz vardır. Ancak bir hayvan ile olan ilişkimiz yaratılışa hürmeten kabul ederken, özgürlüğümüzü sorumsuzca bir hayvana kaptırmak, sömürü düzeninin, emperyalistlerin pohpohladığı new-age türü yeni üretilen inançlar manzumesi olarak insan ırkına karşı düzenlenmiş komplolardandır.

Eğer bir şahsiyet olarak özgürüm diyorsanız, afakî bağımlılıklardan kendimizi korumamız gerekmektedir. Sosyalitesini [sosyetik kimse, sosyeteden birinin hayatı] bir hayvana göre düzenleyen kişi ne kadar özgür olduğunu söyleyebilir ki?

Binaenaleyh; yine de "hayvan bağımlılığını" sosyal bir gerçek kabul ederek/varsayımıyla konuya başlayalım.

İnsan yalnızlığı sevemez.

İnsan yalnızlık ve monotonluktan kurtulmak için çareler ararken **"hayvana bağlanma"** tercihini kullanabilmekte/tavsiye edilmektedir.

Yapılan araştırmalarda görüldüğü üzere, ***"bağımlılık"***, **"kronikleşen ilişki sonucunda dönüşü olamayan mecburi ilişkiler"** olarak insanı bir şekilde bağlayıcı kılmakta, yaratılışında getirdiği özgürlüğünü de kısıtlayıcı olmaktadır. Bağımlılık ne şekilde [maddî ve mânevî] olursa olsun özgürlüğün anti-tezidir.

Bağlanmak, insanın hayatında köleliğin/köleleşmenin kapısıdır. Bu nedenle bir insan kendini bir hayvana neden bağlar/bağlanır, sorgulanması gereken hususlardandır.

Özgürlüğünü kendi eliyle kısıtlamakta olan insanın ***menfaat/zarar ilişkisi*** meyanında düşüncesi ile, kapısındaki bir köpeğe bakması korunma amaçlı olabilir. Fakat evin içine bakım hususunda ise çeşitli varsayımların arasında hangi sonuçu aklına yatkın hale getiriyor diye fikirler üretebilirsiniz.

Günümüz insanlarında görülen ***"hayvan bağımlılığı sendromu"*** konusunu üzerinde biraz ayrıntıya girilince, görülen manzara çaresizlikler sebep kılınarak ve neticesi ile [örnek olarak] ***köpek-insan ilişkisi*** nin temelini cinselliğin, ***insan-kedi ilişkisi***nde ise stresin ve korkunun etkisini fark edebilirsiniz.

Köpek-insan ilişkisinde; köpeğin karekter analizinde kişiselleşme/aynileşme değeriyle köpek insanla *"yaşamda ortak olma*", kedi-insan ilişkisinde ise; ***menfaat birlikteliği*** oluştuğu görülmüştür.

İnternet araştırması yapabilirsiniz. *"Hayvan bağımlılığı sendromu"* (Çünkü bazı kişilerde bu hastalık halini aldığı için bu tarif kullanılıyor) Site durumu müsait olmadığı için videolar da cinsellik köpek-insan ilişkisinde %80 düzeyine varırken, kedi-insan ilişkisi ile alakalı videolar %2 seviyesinde kalmasının düşündürücü, garip! sebepleri hemen göze çarpmaktadır.

- Konuyla alakalı olarak, cinler ve havas (gizli ilim/sihir /büyü) kitapları üzerine yapılan birçok araştırmada cinlerin/şeytanın kedileri sevmedikleri kadar ters oranda köpeklerle aşırı bağıntıları vardır. [Büyülerde kedi kullanımı azdır] [Satanistlerin kedi düşmanlığını barındırmasını unutmamak gerekir.]
- Bir köpeğin haz aldığı anlarda gözgeze gelen insanın [kadınlar için daha fazla] aşırı bir bağlanma aktivitesi yaşadıkları varsayılıyor. Kedilerde ise bu durum nadirattandır. Bu durum yani bağlanma ile [eşi yerine kabullenme] nedeniyle köpeklerde kıskançlık durumları baş göstermektedir.
- Kedi bağımlılığında yaşlıların ön plana çıkmasına karşıt, köpeklerde genç olanların ilgi alaka duymasının en ön sebebinde cinsellik faktörü yatmakta olduğu açıklanıyor.
- Köpek ilişkisinde bu durumun bariz örneği olarak hayvan barınaklarında erkek cinsi köpeklerle kadın bakıcıların, dişi köpeklerle ise erkek bakıcıların ilgilenmesi cinselliğin köpek bağlılığında ön planda olduğunu göstermektedir. Etrafınızda hayvan bakım bağımlısı olan kişilerde bu karşıt cins olma faktörü açıkça göreceğinizi düşünüyoruz. **(istisnalar kaideyi bozmaz, sokak köpeklerine, bakıma muhtaç hayvanlara hizmet edenleri tenzih ederiz.)**

Aile hayatında sınırlı sayıda yani az nüfuslu ailelerde köpeklerdeki insana bağlanma/ "sahiplenme" faktörü % sinin artışı nedeniyle, ailenin ötekiyle olan ilişkilerindeki negatif durumlarda hayvanların pozitif/aktive duruma geçip saldırdıkları görülmektedir. Bu durumun görülme yüzdesi, kedilere oranla köpeklerde çok yüksek olmaktadır. (Araştırma yapabilirsiniz; doğuda birçok kan davasının temelinde köpek saldırması vardır.)

Ayrıca köpek beslemek batıya doğru yükseliş gösterirken doğu tarafında kedi besleme oranı artar. Bunun sebebi ise dinsel içerik olduğu gibi, insanlar arasındaki evlenme yaşıyla da alakalı olduğunu düşündürmektedir.

Tablo 3. 1 *Ana Örnekleme İlişkin Betimsel İstatistikler*

		f	%
Cinsiyet	Kadın	241	72.20
	Erkek	93	27.80
Sahip Olunan Evcil Hayvan Türü	Kedi	151	45.20
	Köpek	78	23.40
	Kedi ve Köpek	39	11.70
	Diğer	66	19.80
Eğitim Düzeyi	İlkokul ve Ortaokul	16	4.80
	Lise	51	15.30
	Ön Lisans ve Lisans	196	58.70
	Yüksek Lisans	53	15.90
	Doktora	18	5.40
Yaş Aralığı	18-23	85	25.40
	24-28	93	27.80
	29-34	69	20.70
	35-40	41	12.30
	41-45	29	8.70
	46 ve üstü	17	510
Medeni Durum	Bekar	193	57.80
	Evli	123	36.80
	Boşanmış	18	5.40
Yakın Arkadaş Sayısı	Sıfır	13	3.90
	Bir	17	5.10
	İki	43	12.90
	Üç	64	19.20
	Dört	43	12.90
	Beş ve Üstü	154	46.10
Evcil Hayvana Sahip Olma Süresi	0-1 yıl	99	29.60
	2-4 yıl	143	42.80
	5-7 yıl	36	10.80
	8 ve üstü yıl	56	16.80

Tablo 4. 16 *LEHBÖ Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Evcil Hayvan Türüne Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri*

	Kedi (n = 151)		Köpek (n = 78)		Kedi ve Köpek (n = 39)		Diğer (n = 66)	
	$\overline{X}$	*ss*	$\overline{X}$	*ss*	$\overline{X}$	*ss*	$\overline{X}$	*ss*
LEHBÖ Toplam	56.25	9.26	60.03	7.12	58.61	8.99	43.40	11.87
İnsan Yerine Koyma	14.28	4.13	16.73	3.35	16.00	4.06	10.30	4.71
Hayvan Hakları	13.63	1.93	13.70	1.64	13.67	1.72	10.95	2.83
Genel Bağlanma	28.34	4.54	29.60	3.38	28.95	4.35	22.15	6.05

Sonuç olarak ***"Hayvan Bağımlılığı Sendromu"*** diyerek tarif edebileceğimiz özgürlüğümüzü kısıtlayan yaşam tarzında eğer bir mecburiyet oluşuyorsa **"kedi bağımlılığı" nı,** "köpek bağımlılı"ğından daha emniyetli ve insan fıtratına uygun olduğunu söylemek zorundayız.

Aşağıdaki sitelerden konuyla alakalı bilgilere bakabilirsiniz.

İhramcızâde İsmail Hakkı

http://www.iyibilgi.com/haber.php?haber_id=11654

http://www.kedimveben.com/

http://kokler-ve-kanatlar.webnode.fr/news/kara-kedinin-laneti-vatikan%C4%B1n-kedi-ve-kad%C4%B1n-sevgisi-/

http://www.halisece.com/sorulara-cevaplar/919-islam-da-kedinin-yeri-hukmu-ve-ebu-hureyre-r-a.html

http://www.haber7.com/hayvanlar-alemi/haber/984173-islamda-ozel-bir-hayvan-kedi

http://www.slideshare.net/ihramcizade/trk-toplumunda-evcil-hayvan-besleme-alkanlklar-ve-din-istanbul-rnei209208

http://www.slideshare.net/ihramcizade/lexington-evcil-hayvanlara-balanma-leinin-trkeye-uyarlanmas-trke-formun-geerlik-ve-gvenirlik-almas351004

http://www.slideshare.net/ihramcizade/kuranagorehayvanhaklari143sh

http://www.slideshare.net/ihramcizade/istanbulda-kedi-ve-kpek-sahiplenmesinin-sosyo-ekonomik-parametreleri370053

http://www.slideshare.net/ihramcizade/ilahiyat-fakdergisi

http://www.slideshare.net/ihramcizade/huzurevlerindeki-yallarn-ve-salk-personelinin-evcil-hayvanlar-ile-terapiye-ilikin-grlerinin-belirlenmesi-260871

http://www.slideshare.net/ihramcizade/derin-ekoloji-balamnda-kentte-sokak-hayvanlaryla-birlikte-yaamak-olgusunun-incelenmes352432

SA'Dİ-Yİ ŞİRÂZİ (1213?-1292)

Hzl: Prof. Dr. Mehmet Kanar

İranlı büyük şair ve edip. Tam adı Ebû Abdullah Muşerrifuddin b. Muslih eş-Şîrâzî. Hayatı hakkındaki bilgiler daha çok biyografi tarzındaki eserlerle, kendi kaleme aldığı kitaplardan çıkan bilgi kırıntılarına dayanır. Sa'dî mahlasını Salgurlu Türk Atabeklerinden Ebûbekr b. Sa'd b. Zengî (1203-123l)'den aldı. İlköğrenimini Şiraz'da tamamladıktan sonra Isfahan üzerinden Bağdat'a gitti ve Nizamiye medresesinde okudu. Bunun ardından, bazıları şüphe götürse de, Elcezîre, Suriye, Anadolu, Mısır, Merakeş, Azerbaycan, Belh, Gazne, Pencap ve Gucerat'ı içine alan uzun ve maceralı bir geziye çıktı. Şiraz'a döndükten sonra mahlasını aldığı atabek tarafından kabul gördü ve onun adına 1257'de Bûstan'ı, bir yıl sonra da velihat Sa'd II adına Gulistân'ı yazdı ve bu eserlerle kısa zamanda üne kavuştu. Tüm eserleri külliyat halinde basılan Sa'dî, klasik Fars edebiyatında gazeli doruğa çıkaran şair olarak tanınır. Bilgelik dolu Gülistan ve Bûstan'ı ise yalnız İran'da değil, diğer İslam ülkelerinde de büyük ilgi görmüş, Osmanlıda asırlarca ders kitabı olarak okutulmuş, İranlı olan veya olmayan birçok müellif tarafından bu eserin taklitleri yazılmaya çalışılmıştır.

*   **

Eğitimli ve söz ustası ihtiyar önce düşünür, sonra söyler.

Mümkün oldukça konuşma fazla.

Konuştun mu, iyi konuş.

Geç söylesen de üzülecek ne var bunda?

Önce düşün, konuş sonra.

"Yetti artık!" denilmeden önce, kes.

İnsan konuşmasıyla üstündür hayvandan.

Doğru söylemezsen, iyidir hayvan senden.

*   * *

İddia ile kasım kasım kasılan kimsenin başı sonunda yere düşer.

*   * *

Nasıl önce temel atılır, sonra üstüne duvar örülürse, aynı şekilde önce düşünmeli, sonra konuşmalı.

Çıkışı öncelikli tut girişten. Dene önce erkekliğini, sonra evlen.

*   * *

Kaçma zamanı kalmayınca el, kılıcın keskin yanını tutar.

Umutsuz kaldı mı insan, uzatır dilini.

Köşeye sıkışan kedi saldırır köpeğin üstüne.

* * *

Kardeşim, dünya kalmaz kimseye.

Gönlünü dünyayı Yaratan'a bağla; yeter sana.

Dünya mülküne sırtını verip güvenme.

Çünkü senin gibi nicesini yetiştirip öldürdü.

Temiz canın niyet etmesin bir kez gitmeye;

Ha tahtta ölmüşsün, ha toprakta.

* * *

Nice ünlü toprağa gömülmüş ve yeryüzünde onların varlığından iz bile kalmamıştır.

O ihtiyar ceset toprağa verildikten sonra toprak onu öyle yedi ki geriye kemik bile kalmadı. Nûşinrevan'ın ölümünün üstünden çok geçse de onun kutlu adı hayırla yaşamaktadır.

Ey falanca! Bir iyilik yap ve ganimet bil ömrü; **"Filan da kalmadı"** denilmeden önce.

* * *

Tür dağı yeryüzündeki dağların en küçüğüdür ama Tanrı katında değeri en fazla olanıdır.

Hiç duydun mu?

Sıska bir bilgin şişman bir aptala dedi ki bir gün:

Zayıf da olsa, arap atı bir tavla dolusu eşekten iyidir.

* * *

İnsan söyleyeceği sözü söylemedikçe, ayıbı da saklı kalır, hüneri de.

Gördüğün her alaca şeyi av sanma. Belki uyumuş bir kaplandır.

* * *

Henüz kök salmaya başlayan bir ağaç sökülebilir bir insan gücüyle.

Bırakırsan bir süre kendi haline, arabayla çeksen sökülmez kökünden.

* * *

Cibilliyetsiz olanı eğitmek kubbe üstünde ceviz durdurmaya benzer. **Temeli kötü olan, iyilerin eğitim ışığından etkilenmez.**

* * *

Abıhayat yağsa buluttan, söğüt ağacının meyvasını yiyemezsin.

Alçaklarla geçirme zamanını. Çünkü hasır kamışından şeker yiyemezsin.

*   * *

Lût'un eşi kötülerle düşüp kalktığı için, onun nübüvvet hanedanı kayboldu gitti.

Ashâb-ı Kehf in köpeği bir müddet iyi insanların peşinden gittiği için köpekliği terkedip insan oldu.

*   * *

Kaynak: Sa’di-yi Şirâzî’den Öğütler, Prof. Dr. Mehmet Kanar, doguedebiyati-3

[HÂFIZ'IN BİR BEYTİNİN ŞERHİ]- Şerh-i Yek Beyt-i Hâfız

Hzl: Kadir TURGUT

"Çirkinlik Yoktur, Herşey Gizlenemez Mükemmelliktedir"

Kemalpaşazâde Şemseddin Ahmed'in, Fars edebiyatının ünlü şairlerinden Hâfiz-ı Şîrâzî'nin ***"Şeyhimiz, 'yaratılışta hata yoktur' dedi; bravo hata örten bakışına"*** anlamındaki beytini kelam ve felsefe açısından şerh ettiği **"Şerh-i Yek Beyt-i Hâfız"** adlı Farsça risalesinde, yaratılışta hata varmış gibi görülmesinin nedenini ve aslında bu durumun tam bir adalet ve düzen anlamına geldiğini anlatmaktadır.

Kemalpaşazâde konuyu daha anlaşılır kılmak için yedi ayrı örnek ve benzetmeye yer vermiştir:

1- Sineğin varlığının pisliklerden kurtulmak için gerekli olduğu,

2- Zencinin inci gibi güzel dişlerinin olduğu,

3- Kaybolan eşeğin sesinin sahibine hoş geleceği,

4- Varlıklar arasındaki kötülerin/çirkinlerin bitkiler arasındaki çöplere benzediği.

5- Bir resmin çirkinliğinin, ressamının ve yaptığı bütün resimlerin kötü olduğu anlamına gelmediği.

6- Güzel olmasa bile bir sarayda tuvaletin de gerekli olduğu.

7- Kanadı olsaydı bütün kuşları yok edeceği için, kedinin kanatsız oluşunun yerinde olduğu.

Kemalpaşazâde eserinde bazı Arapça ve Farsça iktibaslara da yer vermiştir.

1- "Beraberinde güzellik olmayan hiçbir çirkinlik yoktur; kapkara zencinin de inci gibi dişleri vardır."

2- Hz. İbrahim aleyhisselâm "Allah her şeyiyle güzeldir."

Kemalpaşazâde bu ifadenin Hz. İbrahim'e ait olduğunu kaydetmektedir; ancak kaynağına ulaşamadık.

3- Mevlana. Mesnevi.

"Yüzlerce varlık arasında bir kusur bulunca, bunu bitkiler arasındaki çerçöp say"

4- "Onun ateşi tütsünün dumanı gibi tutuşsa da hiçbir siyahlığı yoktur."

5- İbni Arabi.

"Batılı tamamen inkâr etmeyiniz, için de Hakk'ın bazı zuhuratı vardır"

6- Mevlana. Mesnevi

"Resmin çirkinliği ressamın çirkinliği demek değildir, bilakis ondan çirkinlik çıkmaz da değildir. Hem çirkin hem güzel eser yapabilmek ressamın yeteneğini gösterir." _

7- Hâfız. Dîvân.

"Şeyhimiz yaratılışta hata yoktur dedi, bravo ayıp örten güzel

8- Mütenebbi.

"Nice kişiler doğru sözde kusur bulurlar, ovsa onların düşünceleri kıttır"

9- Sa'dî.

"Ben doğru yazdım, sen doğru okumazsan, sen satranç bilmiyorsan Leclâc'ın suçu ne"

10- Mevlana.

"Allah vergisi için kabiliyet gerekmez, kabiliyet de onun vergisidir zaten"

11- Sa'dî.

"Yedi iklimi yaratan her bir şeye layık olduğu hali vermiştir; Miskin kedinin kanadı olsaydı yeryüzünden kuşların kökünü kazırdı."

12- Nizâmî. Mahzenü'l-esrâr

"Dengi olmayan keşfedilmemiş manalar doluyum ben ancak manalarımın boyuna uyacak elbise yok"

Kemalpaşazâde'nin eserinde geçen diğer manzum ibareler şunlardır:

"Herşey gizlenemez mükemmelliktedir"

"Çirkin de güzeldir; zira her ne kadar en çirkin ses olsa da kaybolan eşeğin sesi sahibine çalgı gibi gelir." Bu ifadede "En çirkin ses eşeklerin sesidir" anlamındaki ayete telmih vardır. (Lokman. 31/19).

"Senin o güzel yüzü suyu hürmetine kötü amellerden korusun, canım da sana feda olsun"

"Kainatta şer ortaya çıkınca, bunu bitkiler arasındaki çerçöp kabul et."

"Nimete ulaşamayan yetersizdir, yoksa kadar insanın muradını vermeye yeterlidir."

"Hem ibare kusurlu, hem de işaret yetersizdir."

[HÂFIZ'IN BİR BEYTİNİN ŞERHİ]

Hamd, varlığın her bir noktasının her yaratılış sayfasına kalemiyle işlendiği yaratıcıya olsun.

Mısra: Her şey gizlenemez mükemmelliktedir

Sonsuz şükür, yaratılışın her dairesinin kâinat levhasında takdir pergelinden ortaya çıkaran takdir ediciye olsun.

Her şey dosdoğrudur, biz de böyle inandık. Yaratılış kalemi hata etmiş değildir; ister Hıtay'lı güzel olsun ister çirkin zenci, ister mescitteki zahit olsun, ister kilisedeki rahip, her birine layık olan verilmiştir. Bitkilerin en değersizi dikene, çerçöpe bile bin türlü yarar verilmiştir. Bu mülkte tavus gibi sinek de faydalıdır/güzeldir. Sinek olmasaydı dünyada, insanoğlu

pisliklerin etkisinden rahat edemezdi. Böylece hiçbir çirkinin tamamen güzellikten uzak olmadığı anlaşılıyor. Yaratılışta yüzünde güzellikten bir ben olmayan çirkin yoktur.

Beyit: **Beraberinde güzellik olmayan hiçbir çirkinlik yoktur; kapkara zencinin de inci gibi dişleri vardır.**

Aslında dünyada çirkin yoktur. Sence çirkin olan bir başkasının nezdinde güzeldir.

Beyit: **Çirkin de güzeldir; en çirkin ses olsa da kaybolan eşeğin sesi sahibine çalgı gibi gelir.**

Hikmetli öykülerde varlıkta kötülük olmadığı söylenmiştir. Farkında olmayanlara kötü görünen aslında kötü değildir. İdris (aleyhisselâm) **"Allah bütün işleriyle güzeldir",** demiştir.

"Senin o güzel yüzü suyu hürmetine kötü amellerden korusun, canım da sana feda olsun "

Hak tarafından lezzetiyle birlikte ortaya konan şeyler iyidir, ondan kötülük çıkması arızidir. Hayır ve şerrin ilişkisi araz ve cevher ilişkisi gibidir. Beyit:

Varlıklar arasında kötü zuhur edince bunu, bitkiler arasındaki çerçöp say"

Mevlana,

Beyit: **"Yüzlerce şey içinde bir ayıp görülürse bunu bitkiler arasındaki çerçöp say ",** demiştir.

Hak Teâlâ, cehennemi rahman ve rahim sıfatlarının tecellisi ve **"Onun ateşi tütsünün dumanı gibi tutuşsa da hiçbir siyahlığı yoktur. "** sırrının keşfi için rahmet ve lütufla yaratmıştır. Şeyh Muhyiddin ibni Arabi (kaddesellâhü sırrahu'l azîz),

Beyit: "***Batılı tamamen inkâr etmeyin, çünkü onda Allah'ın bazı zuhuratı vardır"*** demiştir.

Yaratılanın kusuru yaratılışın kötülüğündendir, kötü yaratılıştan değil.

Mesnevi: **Resmin çirkinliği, ressamın çirkinliğinden değildir; aksine ressamdan çirkin çıkmaz da değildir.**

Nakkaşın hem güzel hem çirkin eser verebilmesi onun gücünün göstergesidir. [Mevlana]

Hata fiil olarak bir şeyin hikmet ve maslahata uygun olmaması demek olup, bir çeşit çirkinliktir. Allah'ın yaratışının cemali bundan beridir. Senin gözünde yararsız olan her işin gerçekte sayısız yaran vardır.

Hülasa, ilahi yaratış tezgâhında yararlı bir rolü olmayan bir nokta bile yoktur; ancak bazen bu yarar, kendisi için değil başkaları için hazırlanmış olur. Hatta bu yarar kendi hakkında bir hata ve zarar görülebilir. Öyleyse yaratılışındaki hikmet başkasına yaran olmak olan bir varlık, varoluş dairesinde hata gibi görünmektedir. Ancak varlıkların tam bir düzen içinde olduğu âlemin tamamında çok uygun ve düzenli bir yeri olması, bütün âlemin ve varlıkların düzen ve uyumu için gerekli olması bakımından çok yerindedir. Buna, padişahın sarayı projesindeki ayakyolu örnektir. Padişahın oturacağı yerin ayakyolu olması uygun değilse de, bu, bütün saray projesi içerisinde yerindedir. Zira saraya ayakyolu gereklidir ve başka uygun bir yer yoktur.

Gayb dilinin tercümanı Hâfız Şırâzî, bu beytinde buna işaret etmiş, bütün saraya dikkat çekerek eşiğinin ayakyolunun çirkinliğinin gizlenmesinden bahsetmiştir:

Beyt: Şeyhimiz, ***"yaratılış kalemi yanlış yapmamıştır",*** **dedi; bravo hataları örten güzel görüşüne!**

Birinci mısrada âlemde hiçbir hata olmadığının belirtilmesi, ikinci mısradaysa hatanın örtülmesinden bahsedilmesi hatayı itiraf demek olacağından hatanın varlığının belirtilmesinden ötürü iki mısra arasında akla gelen aykırılık eksik bakış ve yanlış anlayış sonucudur.

Şiir: **Nice kişiler doğru sözde kusur bulurlar, oysa onların düşünceleri kıttır.** [Mutenebbî]

Beyit: **Ben doğru söz yazdım, eğer doğru okumazsan; Leclâc 'ın suçu ne, sen satranç bilmiyorsun.** [Sa'dî]

Bu konuda daha açıklayıcı ve şüpheleri giderici bir başka izah daha vardır. Alemde hata sanısına neden olan her kusur iki şey yüzündendir: Biri yaratılanın kemale kabiliyetinin yokluğudur.

Beyit: Nimete ulaşamayan kabiliyetsizdir, yoksa felek insanın isteğini vermeye kabildir.

Bunun örneği bekaya kabiliyeti olmayan arazdır, kendi yerinde açık delil ve ifadeyle ortada olsa da. Bir kimse, "yapan da kusur yoksa kabiliyete de gerek; kabili olmayanı kabil yapmak da failin failiyetinin kemalâtındandır; öyleyse Mevlana'nın 'Hakkın vergisi için kabiliyet gerekmez, aksine kabiliyet de onun vergisidir. ' deyişinden de anlaşılacağı üzere fail kemalin zirvesindeyken fiilleri kabiliyete muhtaç değildir" derse, bunun cevabı şudur. Kabiliyetin iki anlamı vardır:

Birine zati imkân denir; asıl kabiliyet budur; bizim de burada kastımız onun kabiliyetidir. Fiilin nesneyle ilişkisi bu anlamla tartışmaya yer vermeyecek kadar açık olmaktadır. Kabiliyetin diğer anlamına da istidat derler, bu arizi kabiliyettir; bu kabiliyet bizim görüşümüzde sıradan bir şarttır, gerçek şart değildir. Bunu gerekli saymayan Mevlana'nın kastı da bu anlamdır, birinci anlam değil. Biz de Hakk'ın yaratması için istidadın şart olmadığına, istidadın da onun yarattıklarından olduğuna inanıyoruz. **Eğer yaratılışta Allah'ın eli olmasaydı, yaratım silsilesi tamamlanıp varlık ortaya çıkmazdı.** İşte Mevlana bu beytin ikinci mısraında bu meselenin nedenine işaret buyurmuştur. İki konudan diğeri, yaratıkların kemale liyakatlerinin yokluğudur. Bu liyakatten kasıt kendi başına liyakat değil bütün bir varlık düzeni içerisinde düşünülecek liyakattir. Şeyh Sa'dı'nin şu kıtasında kastettiği de bu liyakattir:

Kıta: **Yedi kıtayı yaratan her birine layığını vermiştir. Zavallı kedinin kanadı olsaydı dünyada serçenin kökünü kaldırırdı.** [Sa'dî]

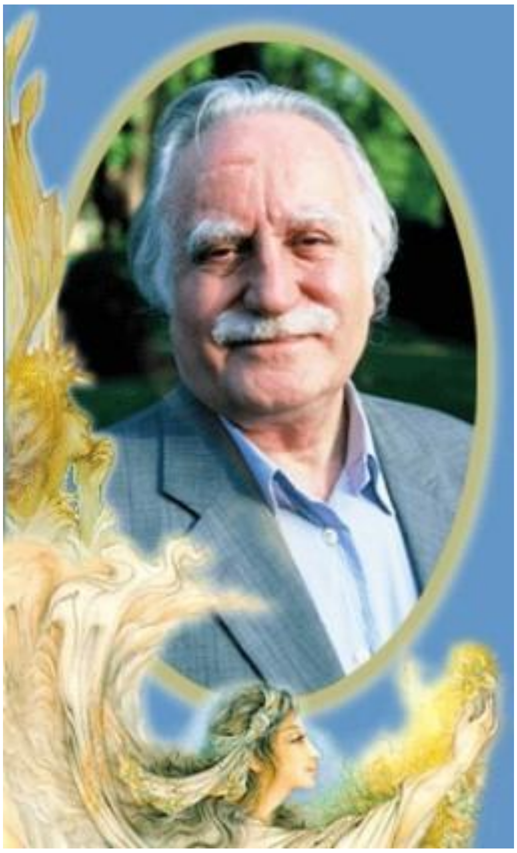
Kedi kendisi bakımından kanadının olması layıktır. Liyakatsizliği birinci beytin ispatı olan ikinci beyitten anlaşıldığı üzere toplam düzen içerisinde cüzi bir zararının olması bakımındandır. Öyleyle bu inceleme sonucu, varlıklar arasında görülen farklılıkların görünüşte ayrışma olduğu anlaşıldı. Kusur ve eksiklik kaynağı, failiyette değil kabiliyettedir. Burada başka ince noktalar daha vardır ancak hakikatleri açmaya ne ibaretler de işaretler de yetmez.

Mısra: ***Hem ibare kusurlu, hem işaret acizdir.***

Beyit: ***Eşsiz manalarımın boyuna uyacak elbise yok.*** [Nizâmı Gencevî]

Kaynak: Kadir TURGUT, Kemalpaşazâde'nin Hafız'a Ait Bir Beytin Şerhini İçeren Farsça Risalesi, Doğu Araştırmaları 11, 2013/1

Dünyada Cenneti Resmedenlerden Son Zamanların En Büyük MİNYATÜR ÜSTADI: MAHMUD FERŞÇİYAN

İran'ın son yüzyılda yetiştirdiği en büyük Minyatür üstatlarından Üstad Mahmud Ferşçiyan H.Ş.1308 / M.1930 yılında İsfahan'da sanatçı bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi.

Üstadın hayat hikayesini kendi ağzından dinleyelim:

"Çocukluktan beri içe kapanık ve içe dönük idim.

Akranlarımdan daha az oyuna ilgi duyar, kendimi daha çok bir işle meşgul etmeye çalışırdım.

Baba evimin alçı işlemeli sütun başları, sobası, duvarları, birkaç resim tablosu ve özellikle de halı ve perdelerin işlemeleri ve renkleri, daha çocukluğumda beni kendisine çekiyordu.

Babam İran el halısı tüccarı idi. Halı tasarımcıları ve işlemecileri işlerini babama sunarlardı.

Bazen babamla beraber o sanatçıların atölyelerine giderdim ve daha o çocukluk günlerinden itibaren o işleme ve renkler arasında hayrete düşerdim.

Onların güçlü elleriyle kağıtların üzerine işlenen paralel ve yuvarlak çizgiler beni etkiler ve şaşırtırdı. Sanata olan aşkım ta o zamanlarda güçlendi.

Delikanlılığıma ulaşmama az bir süre kala babamın yol göstermesiyle İsfahan'ın en ünlü ressamlarından Mirza Ağa İmami'nin atölyesine gittim.

İlk ödevim ceylan resmi çizmekti. Ertesi günün sabahına kadar muhtelif boyutlarda ve açılardan yaklaşık ikiyüz tane desen çizdim.

Bu üstadım için inanılmaz bir şeydi ve o günden sonra beni teşvik etmeye ve benimle ilgilenmeye başladı.

Daha sonra çalışmalarıma devam etmek için, İran sanat tarihinde yüce bir makama sahip, müşvik bir şahsiyet olan üstad İsa Bahadıri'nin yönetimindeki İsfahan Güzel Sanatlar Merkezine gittim.

1949 yılında İran-İngiltere Sanat Komisyonu'na diğer bir kaç işle beraber sunduğum ilk eserim onyedi yaşındayken yaptığım "Dün melekleri meyhanede gördüm" isimli tablomdu.

ÜSTAD FERŞÇİYAN'IN ESERLERİ

Bugüne kadar üstadın bir çok eseri basılmıştır, ancak biz kitap haline getirilenleri sanatsever okuyucularımızın faydalanabilmeleri ümidiyle yayınlıyoruz.

1. Kitab-ı Nakkâşî ve Tarrahî-i Üstad Ferşçiyan, Bongâh-ı Tercüme ve Neşr-i Kitab-H.Ş.1355/1977

2. Kitab-ı Nakkâşî ve Tarrahî, UNESCO-1992, UNESCO Genel Müdürünün ve Sayın B. Robinson, Victorya Müzesi'nden Albert London ve Profesör İ. Keri'nin önsözüyle. Bu kitap içinde bulunduğumuz yüzyılın en güzel sanat kitabı seçilmiştir

3. Kitab-ı Şahnâme-i Firdevsî, İntişârât-ı Nigâr-H.Ş.1370/M.1992

4. Kitab-ı Nakkâşî ve Tarrahî-i Üstad Ferşçiyan, İntişârât-ı Nigâr-H.Ş.1372/M.1994

5. Kitab-ı Hâfız, İntişârât-ı Nigâr-H.Ş.1376/M.1998

https://tr.wikipedia.org/wiki/Mahmud_Fer%C5%9F%C3%A7iyan

KİŞİSEL SERGİLERİNDEN

- 1984 Foxworth Gallery, New York
- 1981 Museum of Contemporary Arts, Tehran
- 1978 Fine Arts Miniature Gallery, Tehran
- 1976 Museum of Science and Industry, Chicago
- 1976 University of Utah, Salt Lake City
- 1976,1970 The Middle East Institute, Washington, D.C.

- 1976,1970 Rima Gallery, New York
- 1975,1972 Iran-America Society, Tehran
- 1974,1966 Iran Bastan Museum, Tehran
- 1973 Lahore Museum, Lahore
- 1973 National Council of Art, Karachi
- 1973 Art Institute, Rawalpindi
- 1972 Cyrus Gallery, Paris
- 1968 Fine Arts Museum, Algiers
- 1965,1964 Tehran University, Tehran
- 1964 The Hall of Culture, Tehran
- 1963 Europa Fine Arts Gallery, Vienna
- 1963,1959 Kunst Muller Gallery, Munich
- 1962 Palazzo Barberini, Rome
- 1962 Lyrical Galleria, Milan
- 1960 Golestan Palace Museum, Tehran
- 1956 Art Institute, Istanbul
- 1954 Chehelsotoun Palace Museum, Esfahan
- 1949,1948 Iran-British Cultural Institute, Esfahan

Ödüller

- 2001 - GODIVA Chocolates 75th Anniversary, USA
- 2001 - Who's Who in the 21st Century, Cambridge, England
- 2000 - Outstanding intellectuals of the 21st Century, Cambridge, England
- 1995 - Gold Medal, Highest Honor
- 1987 - Golden Palm of Europe
- 1985 - Oscar D'Italia, gold statuette.
- 1984 - Vessillo Europa Delle Arte, gold statuette. Italy
- 1983 - Diploma Accadenu'co D'Europa, Lï¿½Accademia D'Europa. Italy
- 1983 - Diploma Maestro Di Pittura, Il Seminario d'Arte Moderna. Italy
- 1982 - Diploma Di Merito, Universita Delle Arti. Italy
- 1980 - Academia Italia delle Arti e del Lavoro, gold medal.
- 1973 - Ministry of Culture and Art, 1st prize in art. Iran
- 1958 - International Art Festival, gold medal. Belgium
- 1952 - Military Art, gold medal. Iran

NE OLDU? Hâfız-ı Şîrâzî

Türkçesi: Prof. Dr. Mehmet Kanar

Kimsede dostluk ve arkadaşlık göremiyorum.
Dostlara ne oldu?
Ne zaman bitti sevgi?
Dostlara ne oldu?

Âbıhayat karardı.
Ayağı uğurlu Hızır nerede?
Yitirdi rengini gül;
bahar rüzgarlarına ne oldu?
Kimse demiyor,
dostluğun da var bir hakkı hukuku.
Ne geldi haktanırların başına?
Dostlara ne oldu?
Dostların şehriydi bu diyar,
sevgililerin toprağı.
Sevgi nasıl bitti?
Şehriyarlara ne oldu?
Yıllar var ki;
Mürüvvet madeninde lâl çıkmaz.
Güneşin parlamasına,
Rüzgarın, yağmurun gayretine ne oldu?
Başarı ve yücelik topunu ortaya atmışlar.
Yok meydana çıkan kimse.
Peki,
atlılara ne oldu?

Yüz binlerce çiçek açmış ama
duyulmuyor kuş sesi.
Bülbüllerin başına ne geldi?
Hezârân'a ne oldu?
Zühre güzel bir saz çalmıyor.
Udu mu yandı yoksa?
Kimsede sarhoşluk zevki yok.
Mey içenlere ne oldu?
Hâfız,
ilahî sırları kimse bilemez;
sus,
konuşma.
Kime soracaksın:
Feleğin dönüşüne ne oldu?

NE ZAMANA DEK Ehlî-yi Şirâzî

Türkçesi: Prof. Dr. Mehmet Kanar

Ne zamana dek anlatacağım derdimi halka
boşu boşuna?
Ne zamana dek dinleyeceğim insanların kınamasını?
Sen uyurken tatlı tatlı gülistan kucağında
Ne zamana dek vuslat hevesiyle uyuyacağım
diken üstünde?

Yok madem Şirin'in gönlüne götüren yol
Ferhad misali,
Ne zamana dek taş deleceğim gönül kanıyla,
kanlı göz yaşıyla?
Süpüreyim köpeğinin yolunu kirpiklerimle
ağlamak suçsa eğer,
Ne zamana dek suç işlemek,
yol temizlemek?
Dinlemedin yüz bin maceramdan birini.
Sormadın:
Ne zamana dek sürecek bu hikaye?
Nerede o rüzgar
goncalandıracak beni
gül misali?
Ne zamana dek açmadan kalmak
gönül gamında
gonca misali?
Ehli,
Kalmadı deva inlemekten başka,
Dermandan derdimi gizlemek ne zamana
ne zamana dek?

Worship, 56x81 cm., 1997 یابش، ۵۶×۸۱ سانتیمتر، ۱۳۷۶

236 Yazılar

Oh, God, 35x50 cm., 1994 یارب، ۳۵×۵۰ سانتیمتر،۱۳۷۳

FİLİSTİNLİ ARAPLAR TOPRAKLARINI YAHUDİLERE Mİ SATTI???

21 Kasım 1900'de yayınlanan Duhul Şartları Nizamnamesi ile Siyonistlerin Filistin'e yerleşmesini önlemek için "Kırmızı Pasaport" uygulaması başlatılmıştı. Bu arada Osmanlı ülkesinde yaşadığı halde ABD ve İngiliz vatandaşı olup bazı haklar kazanmak isteyen Museviler de, tabiiyetine girdikleri ülkelerde yaşamak zorunda bırakılmışlardı.

1867 tarihli Osmanlı Arazi Kanunnamesi Musevilerin Kutsal Topraklarda arazi almalarını engellemiyordu. 5 Mart 1883'de çıkarılan yeni kanun yabancı Siyonistlerin Osmanlı ülkesinde taşınmaz mal satın almalarını yasakladığı halde, Osmanlı vatandaşı olan Yahudilere herhangi bir yasak getirmiyor, bu nedenle de yerli Yahudilere Siyonist örgütlerce para verilerek bölgede önemli bir toprak parçasının Siyonistlerce satın alınması sağlanıyordu.

Böylece bazı Siyonist koloniler kurulmuştu.(4) Bir çok yerli halk ve bürokrat, bu işten para kazanma arzusuyla, bu yıllarda Filistin'in önemli bir bölümünün Yahudilere satılmasında aracılık yapmışlardı.

II. Abdülhamid yönetimi, bu konuda bölgeden gelen şikayetleri de göz önünde bulundurarak, 1892 sonbaharında bir dizi yeni önlem almak zorunda kalmıştır. Yerli ve yabancı kim olursa olsun Yahudilerin taşınmaz mal almalarını yasaklanması, mahalli kadastro ve halka bildirilmişti.(5) Bu yıllarda Osmanlı ülkesinde yabancılara toprak satmak“ hem vatan hainliği hem de ahiret azabının” nedeni olarak görülüyor, Padişahın (II. Abdülhamid'in) özel izni olmadan yabancılara toprak satma ve okul, hastane açma gibi misyonerlik kurumlarıyla ilgili haklar kesinlikle verilmiyordu.(6) Sultan II. Abdülhamid, toprağını satmak zorunda kalan Filistinli Arapların topraklarını “Hazine-i Hassa” adına kendisi satın alıyordu.

Görüldüğü üzere Filistinde toprakların hepsini Araplar değil, büyük çoğunluğunu Osmanlı vatandaşı olan Yahudiler alarak siyonistlere satmıştır. Arapların bizi sırtımızdan vurduğu spekülasyonları sadece Arap-Türk kardeşliğini, düşmanlığa çevirerek Osmanlıyı bir daha diriltmemek isteğinden başka bir şey değildir. Araplara da Türkler sizi yüzyıllar boyunca sömürdü yalanını ortaya atan aynı zihniyettir(Mohiz Kohen).Bu zihniyete karşı ise Allah(cc) Kur-an da şöyle buyurmaktadır:

" Mü'minler (dinde) ancak kardeştirler. Onun için (ihtilâf ettikleri zaman) iki kardeşinizin aralarını düzeltin ve (Allah’ın emrine muhalefet etmekten) sakının ki, merhamet olunasınız.” (Hucurat-10)...

Kaynak:
4:Mim Kemel Öke, Kutsal Topraklarda Siyonistler ve Masonlar,İstanbul,1991,syf. 83.

5:Mim Kemal Öke,A.g.e,syf.97

6:Başbakanlık Osmanlı Arşivi, İrade Dahiliye, 30 Ca. 1311, nr:40

TÜRK YURDU DERGİSİ VE PARVUS'UN YAZILARI

Türk Yurdu Dergisinin Parvus'un İlk Yazısına Eklediği önsöz

Ekonomiyi gerçekten bildiğini yaşam ve işlevliğiyle kanıtlayan bir yazarımız, geçen hafta yayınladığı bir broşürde «bir tüccarın en önemli zamanının yıl sonu bilanço zamanı "olması gibi, bir ulusun bireyleri de en çok ülke ekonomisiyle ilgilenmelidir... Çünkü geleceğin hesap bilançocu oradadır» diyordu.

Türk Yurdu'nun en çek önem vermek istediği konulardan birisi, ülkenin ekonomik durumunu ortaya sermek, çeşitli çözüm yollan önermektir. Bununla birlikte, dergimiz, ancak esnafın durumundan söz eden bir makale yayınlıyabilmiştir şimdiye değin.

...Türk yurdu, bu eksikliği gidermek amacıyla, ülkenin tanınmış iktisatçılarına başvurmuş. Ancak onlardan vaatten başka bir şey alamamış; bu bakımdan Türk değilse de, Türklere sempati duyan, ve ülkemizin ekonomik- durumunu sağlam, bir yöntem ve etkin bir bakışla inceliyen birinin sayın Parvus Efendi'nin yardımım sağlamıştır.

Sayın yazarın Tanin ve Jeune Turc'teki makaleleri bilim ve yeteneğini açıkça göstermiş olduğundan, okuyucularımızın, kendisini yazarlarımız arasına katmamızdan gönenç (memnunluk) duyacaklarını umuyoruz.

Parvus Efendi'nin ekonomik ve toplumsal görüşlerinin kimi önemli noktalarına Türk Yurdu katılmazsa da, halkı sevmek ve elinden geldiğince yoksul halka yardımcı olmak gibi önemli bir temelde, yazarla uzlaşmaktadır.

Şimdi sözü Sayın Yazara bırakıyoruz:

Sh:221

İŞ İŞTEN GEÇMEDEN GÖZÜNÜZÜ AÇINIZ (özet olarak.)

Türk Yurdu, Mart 1913

Bugün Türkler, başkaları üzerinde egemenlik kurmak için değil, varlıklarını korumak için savaşmak zorunda. Bu gerçeği, uzun uzadıya açıklamağa ve kanıtlamağa gerek var mı?

Eğer siz, ülkenizin, kanının son damlasını akıtmakta bulunduğunu duymuyor ve başkentinizin kapıları önüne yaklaşmakta olan top sesleriyle sarsılmıyorsanız, eğer siz, yağı (düşman) yönünden çevrilmiş ve bir av hayvanı gibi sıkıştırılmış olduğunuzu farketmivorsanız size bir makale hacmi içinde ne söylenebilir?

Amerika'da mahvedilen yerli halk gibi ortadan kaldırmak istiyorlar sizi. Bu karşılaştırmayı, gökçeyazınsal (edebî) bir karşılaştırma veya benzetme saymayınız. Acı bir gerçektir bu. Eğer onu anlamıyorsanız, pek fena bir orunda (mevkide) bulunduğunuzu onurunuz size söylet-mediğinden anlamıyorsunuz.

Köyleriniz yakılıp yıkılmakta, her köşede insanlar kütle halinde öldürülmekte, işkenceye alınmakta, böylece halka dehşet salınmaktadır. Sonuçta, bir zamanlar, Amerika yerlilerinin Avrupalılardan kaçması gibi, bugün de Türk köylüsü, hiç denebilecek denli az mal ve servetini sırtına vurarak Avrupa «uygarlıkçıları»ndan kaçmaktadır. Dahası, toprağına el

koyabilmek için halka baskı yapılmaktadır.

Aynı işlem vaktiyle, Amerika'nın yerli halkına da reva görülmüştür.

İşte, yurttaşlarınız göçüyor. Zavallı göçmenler. Artık, Boğaz'ın öte yakasına geçip, Anadolu çölünün yolunu tuttular.

«Uygarlıkçılar» size. Doğu Anadolu, Mısır ve Suriye yörelerinden de sokulmaktadır. Bütün yollarınızı kapamış ve kuşatmış durumdalar. Eğer yerlerinizde tutunamayacak ve çağa uygun ekonomik bir güç kazanamayacak olursanız dağılır gidersiniz.

Büyük devletlerin yıkılışına değgin pek çok örnek veriyor tarih. Devletlerin çöküşü, ulusların mahvolması demek değildir. Lehliler, devletlerinin bağımsızlığını yitirmediler mi? Bununla birlikte uluslarını korumadılar mı? Sizdeyse tersine. Devletinizi iyi kötü koruyabildiğiniz halde, halkınızın mahvolmasına göz yumuyorsunuz.

Bunun başlıca nedeni iktisat sorunu. Ekonominizin güçsüzlüğü, askeri yenilginize yol açmıştır. Askeri yenilgiler, ülke ekonomisini daha da batırmıştır.

Son dakikalar gelip çatıyor. Elinizde kalan toprağı koruyamayacak, ekonomik çıkarınızı savunamayacak olursanız, sonra ne yapsanız boş. Ne yapılabilecekse, şimdi yapılacak, sonra, iş işten geçecektir.

Ancak, yağıya (düşmana) askeri araçlarla baskı yapmağa yiğitçe çalıştığınız halde, ekonomi konusunda, son derece kayıtsız, aciz ve bilgisiz görünüyorsunuz.

Yağının işgal ettiği yerlerden kopup gelen yüzbinlerce Türk göçmeni, Anadolu'ya gönderildikten sonra, adeta unutuldu. Acaba, bu Türk köylülerinin, öteden beri malik bulundukları toprağın geleceği düşünüldü mü?

Osmanlı devletinin, bugün, işgal edilmiş topraklar üzerindeki hakkı sadece yönetimsel bir haktır. Bu hak, halkın, toprak üzerindeki mülkiyet hakkını ihlal edemez. Ancak, siz, göçmenlerin eski topraklar üzerindeki mülkiyet haklarını kanıtlama ve koruma hususunda ne gibi önlemler aldınız? Bu yerler, Türk köylülerinin mülkiyet hakkını kanıtlayacak belgelerin korunmasını düşünmediğinizden yitirilecektir.

Avrupa'daki topraklarınızın son parçası için didiniyorsunuz. Ancak, Türk köylülerinin Avrupa'dan göçmesiyle, zeminin ayağınızın altından kaydığını anlamıyorsunuz.

Göçmenlerin, eski yurtlarına dönmeleri ve ellerindeki toprakları korumaları için çok çalışmalısınız. Tersi durumda, Avrupa'yı bütünüyle bırakıp, Anadolu'ya sıkışmak zorunda kalacaksınız.

Kişisel girişimlerle, göçmenlerin toprak üzerindeki mülkiyet hakkının korunması yolunda pek çok şey yapılabilirdi. Bu amaçla, göçmenler hakkında inceleme yapılarak, onların adı, adresi ve yağı eline düşen hayvan ve eşyası hakkında eksiksiz listeler hazırlanabil irdi pek âlâ.

Acaba içinizde, bunları düşünecek kimse neden çıkmadı?

Çünkü sizin usunuz ve düşünceniz, askeri harekat ve diplomasiyle uğraşmakta, halkın çıkarma aldırış etmemektedir.

Devletiniz, vaktiyle demokratik bir devletti. Nitekim Osmanlılar eski güç ve etkilerini bu yapılarından almışlardı. Fakat, Bizans'ın etkisiyle yönetiminizin esasları değişti. Artık devlet,

halkın gerekim ve çıkarlarını düşünmüyor. Halkın sırtına yük oluyor. Devlet bugün, kimi (bazı) kişi ve grupların, halkı ezmek için kullandığı bir araç.

Bu kişi ve grupların serveti arttıkça artıyor. Halk da yoksulluk ve yoksunluğa düştükçe düşüyor. Derletin asıl görevinin, ulusa hizmet etmek olduğunu kimse usuna getirmiyor.

Meşrutiyet yöntemini kabullendiniz. Ancak, halkın isteklerini teşhis edemediniz. Siz aydınlar, ulustan uzaklaşmışsınız. Kendi ulusunuzu tanımıyorsunuz.

Siz ulusu, imgenizde, yiğitlik heyulası kılığına sokarak ya övüyor, ya da bilgisizlik ve tutuculuğu nedeniyle yeriyorsunuz. Ancak, ulusun yaşamını yaşamıyorsunuz. Ulusun duygularıyla, sizin duygularınız arasında ortak bir nokta yok. Dolayısıyla, ulusunuzun onatiyle (refahiyle) uğraştığınızda, gerçekte imgelerinize (hayalinize) bağlı kalıyorsunuz.

Örneğin Tarım Bakanlığınız, orman yetiştirmek için bir bürokratik önerge hazırlamış. Her şey, kâğıt üzerinde ölçümlendiği gibi gider de, köylüler ağaç dikerse ve eğer ağaçlar, çocuklar ve köylülerce kesilmeyip de ormana dönüşürse, 30 yıl sonra, serin bir gölgelik doğacak demektir. Bu gölgelik, Tarım Bakanlığınızın yüreğine, daha şimdiden serinlik serpiyor.

Siz, gölgeli ormanlar üzerine imgelere daldığınız halde, savaş nedeniyle harab olan yerlerde, özellikle, Türkiye'nin, Osmanlı Devleti yönetiminde kalacak bölümündeki Türk köylülerinin, tarlalarını ekmek için gereksindikleri hayvan ve tohumları nereden sağlayacağını maalesef hiç düşünmüyorsunuz.

Mebuslar Meclisi'nin kapalı oluşundan yararlanarak çabuk çabuk yasalar çıkarılıyor. Bu arada, emlak yönetmeliğinde değişmeler yapıldı. Yararlı bulunan bu yöntemin, tamamlanıp bütünlenecek kimi yanları vardır.

Köy ve kentlerdeki emlak sahiplerinin ellerindeki malı korumaları ve tarımsal işlevliklerini sürdürebilmeleri için, düşük faizli kredi verecek bir malî örgüt kurulması zorunluğu vardır. Böyle bir örgüt kurulmadığı takdirde, emlak yönetmeliğinin değiştirilmesi, sadece Türk halkının mahvını istemek demek olacaktır.

Bu değiştirmeyle, miri arazi bankaların, anonim şirketlerin eline geçecektir.

Bu tehlikeleri Tanin'de, Türk Yurdu'nda, Jeune Turc'te çok açıkladım.

İstanbul'un Türklerce yerleşilen semtlerinde bugün, yangınlar nedeniyle sadece kül yığınları gözleniyor. Nasılsa bir köşeye sığınmış olan halk, son derece büyük yoksulluk ve yoksunluk içindedir. Savaş, bu zavallıların sıkıntısını daha da arttırmıştır.

Bu durumda bulunan insanların elindeki araziyi satın almak çok kolaydır. Bankalar, kısa zamanda, böyle yerleri alarak, mağazalar, apartmanlar dikecektir. O zaman İstanbul, bütünüyle değişecek, her yan elektrikle aydınlatılacak, elektrikle devinen tramvaylar bütün İstanbul'u dolduracaktır.

Fakat o yerlerde, Türk-müslüman halkından iz kalmıyacaktır.

Arsa sahiplerinin torunları eski evlerinin yerinde yapılacak yabancı konutlarda bir kapıcılık bulurlarsa ne ala. (Bu sözler abartım sayılmasın. Beyoğlu'nu bir düşünün.)

Öte yandan, bankalar, köylülerin mal ve toprağına da el uzatacak

Yineliyorum: Emlak yönetmeliğinin değiştirilmesi son derecede zorunludur. Ancak, halka

düşük faizle kredi sağlayacak kredi kurumları kurumayacak ve halk, Avrupa yöntemlerince, bu kurumlardan yararlanmayacak olursa Türk halkı, yönetmelik değişimiyle perişan olacaktır.

Ülkede sanayiin gelişimi, günün en önemli gerekimi ve emelidir. Büyük sanayiin, büyük servetler doğuracağından hiç kuşku yoktur. Burada önemli bir sorun varsa, o da servetlerin kimin eline geçeceği, daha doğrusu, servetin, yerli halka mı, yabancı bankalara mı aktarılacağı sorunudur.

Örnek olarak, geçenlerde verilen metro ayrıcalığı sorununu anayım, Basma ulaşan haberlere göre, ayrıcalık alan şirket, daha başlangıçta, bu girişimden iki milyon lira kazanacağını ummaktadır. Pekiyi Belediye ne alacaktır?

öğrendiğimize göre, Belediye'nin kazancı 3500 lira, (80 bin frank) olacaktır. O da hattın bitiminden sonra. Halbuki, hat tamamlanınca, ayrıcalık sahibi şirketin geliri daha da artacaktır.

Kent nüfusu ne denli artarsa artsın, Belediye'nin kilometre başına alacağı kazanç değişmeyecektir. Gerçekteyse, yapılacak tünel geliri o ölçüde artmış olacaktır.

Dolayısıyla, sözleşmede nüfus artışı da dikkate alınmalıydı.

Metronun, yararlı bir girişim olduğundan kuşku yoktur. Öte yandan, kentin gelire ve devletin vergiye gerekimi vardır. Sanayiin gelişmesiyle, bu gerekim daha da artacaktır. Bugünü düşünerek vermiş olduğunuz ayrıcalıklardan ilerde pek az yararlanacaksınız.

Parlamentonuz kapalı olduğundan, bakanlıklarınız her türlü denetimden yoksundur. Yapılan işlerde, kamu oyu hiç dikkate alınmamakta, basın susmaktadır. Gazeteler, ya kapital yönünden satın alınmıştır ya da olup bitenlerin iç yüzünden haberli değildir. Verilen ayrıcalıklar, her şey olup bittikten sonra basma yansımaktadır. Dahası, ayrıcalık sözleşmelerinin çok yanı gizli kalmaktadır.

Kimi kez, yanlış haberler de yansıyor gazetelere. Sözün gelişi, metro sözleşmesinin, iki milyonluk bir avans sorununa bağlı olduğu haberi yayılmıştır. Bu haberle kim kandırılıyor? Basın mı, hükümet mi?

Sözleşme imzalanmadan size banka kaimeleri gösterildi. İmzadan sonra, kaimeler yine ceplere indi. Sadece avans alabildiniz.

Sizi daha büyük tehlikeler karşısında bırakan, devletin malî yönüdür. Bu makaleyi uzatmamak için, işin mâliyeyi ilgilendiren yönünü gelecek yazıya bırakıyorum. O yazıda, çeşitli yörelere ararlı olacak özel uygulama ve girişimlere değineceğim (O yazı, 2 Mayıs 1913 gönlü Türk Yurdu'nda çıkmış,).

Geçmekte olan zaman son derecede tehlikelidir. Göz açmak, işe sarılmak zamanıdır. Daha sonra her şey bitmiş olacaktır.

Sh: 259-262

İNGİLİZ EMPERYALİZMİ OSMANLI İMPARATORLUĞU (Özet Olarak)

Osmanlı imparatorluğunun, gücünü ve atılımını körelten tarihsel etmenlerin başlıcası şimdiye değin Rusya'ydı. Kendisine Boğazlara doğru yol açmak için yüzyıllarca inatla çalışmış olan Rusya, eğer bu kez Almanya ve Avusturya'nın direncini kırmayı başarırsa ötedenberi göz diktiği Karadeniz'e el uzatacaktır.

Genel savaşın çıkışından önce, Rusya'nın, Boğazları hiç gereksinmediği, ara sıra işitildi. Gerçekten Rusya, Boğazlara sahip olmaksızın da pekâlâ işini yürütebildi. Bu yoksunluğa karşın, gerek sınai, gerekse siyasal açıdan büyük gelişmeler sağladı.

Boğazların Rusya'ya gerekmediği kuramıyla birlikte, toprağının iyice büyümüş olması nedeniyle, merkezsel yönetim gücünü yitirme tehlikesiyle karşı karşıya bulunduğu ve dolayısıyla, artık yeni fetihler ardında koşamayacağı görüşü ortaya atıldı. Ancak bu görüş, uzun bir barış dönemi var sayımına dayanıyordu.

Halbuki Rusya şimdi büyük bir savaşa atılmış bulunuyor. Hem de bu savaşı, sınırlarını genişletmek için yapıyor. Bu olup bitenler, Rusya'ya, yeni yerler ele geçirmesinin tehlikeli olacağı kuramını çürütüyor. Boğazlar sorununu yeniden ortaya çıkarıyor.

Rusya için. Boğazların pek büyük bir değer taşıdığı yadsınamaz.

Trablus savaşında, Çanakkale Boğazı'nın kapatılmasına tanık olduğumuz gibi, bu kapanma nedeniyle Karadeniz ticaretinin felce uğradığını da gördük.

Bugün Marmara Denizinde birkaç Göben zırhlısı dolaşsa, Rusya' nın Karadeniz donanması ve Rus kıyıları büyük tehlikeler karşısında kalır. Dolayısıyla, Rusya'nın, şu sıra, Türkiye'nin yansızlığına verdiği önem yanında, Türkiye'yle çıkacak savaşta Boğazların her halde kapatılacağı görüşü, üzerinde dikkatle durmağa değer iki noktadır.

Boğazlardan ticaret gemilerinin geçmesi şimdiden bir takım güçlüklerle karşılaştığından ve Rusya'yla bir anlaşmazlık çıktığında, İstanbul limanındaki Rus gemileriyle onların yüküne el konması belkili (Muhtemel) olduğundan, Karadeniz limanlarındaki alış veriş, şimdiden sınırlamaya tabi tutulmuştur.

Göz yumulamayacak olaylardır bunlar. Bu belirtiler, uygun bir fırsat çıkar çıkmaz, Ruslar'ın Boğazlara el koymağa çalışacağını gösterir. Rusya'nın çıkarı, Osmanlı devletine bir ölüm darbesi indirmektedir.

Ancak, Rusya'nın bağlaşıkları (müttefikleri) razı olacaklar mıdır buna? Özellikle, bir zamanlar, Türkiye'yle birlikte Rusya'ya karşı savaşmış olan İngiliz ve Fransızlar, Çarlığın Türkiye'yi hedef tutan gaspedici bir devinisine ses çıkarmıyacak mıdır?

Bu sorulara yanıt verebilmek için, önce, Fransız ve İngiliz hükümetlerinin, güttükleri doğu siyasasının niteliğini anlamak gerekir.

İngiltere'nin Türkiye'ye karşı göstermiş olduğu dostça ilgi, Kırım savaşından sonra bir süre epey soğumuştu. Bu kayıtsızlık, sadece resmî mahfillerde değil, malî ve ticari mahfillerde de söz konusuydu.

Türkiye'nin ilk borç sözleşmeleri İngiltere'yle yapıldı. Kırım savaşından önce, Türkiye'den en büyük çıkarı olan devlet İngiltere'ydi. Fakat 1870'ten itibaren, İngiliz para piyasasısası Türkiye'ye kapanmağa başladı. Bu çekingenlik günümüze değin sürdü.

Resmi adı *Bonque Impériale Ottomane* olan resmî Osmanlı bankasının atası, Banque Ottomane, aslında bir İngiliz sarraf kurumuydu. 1856'da kurulmuştu. Fakat, daha 1863'te, İngilizler oradaki orunlarını (mevkilerini) Fransızlara bıraktılar. Fransızlar, bu kurumu düzenlemek bahanesiyle, yeni bir takım ayrıcalıklar aldılar. O sırada İngiltere, devletin iç işlerine de ilgisiz davranmaya başladı. Dikkatini daha çok Mısır'a çevirmişti. Süveyş kanalının

kazımı sorunu, büsbütün arttırdı bu ilgiyi.

Bununla birlikte, İngiltere'nin Mısır'a karşı göstermiş olduğu teveccüh ve iyi niyet, Türkiye'nin yansızlığını (tarafsızlığı) korumak biçiminde değil, Mısır'da İngiliz mandası kurulması biçiminde kendini gösterdi.

Rusya, 1877-78 yıllarında, Türkiye'yi baltalamağa koyulunca, İngiltere buna kayıtsız ve seyirci kaldı. Ancak, son dakikada, Rus orduları Yeşilköy'e girince İngiltere Almanya'yla birlikte uyandı. Onların işe karışmasıyla, Bismarck'ın başkanlığında toplanan Berlin kongresi, aşırı Rus isteklerini, usal (makul) bir sınıra indirdi. İşte o zaman Almanya' nın varlığını korumasının ve çıkarının, Türkiye'nin yaşamasında olduğu anlaşıldı.

Türkiye 1878'de, yağılarına (düşmanlarına) Balkan dağlan sınırını bırakmak zorunda kalmakla, varlığını sürdürme olanağından yoksun edilmişti. İngiltere'yse, buna örtük olarak (zımnen) razı oldu.

Bununla birlikte, şurasını da belirlemek gerekir: 1860 yılından başlayarak, yüzyılın sonuna değin uzanan zaman süresi içinde, İngiltere'nin sadece Türkiye'ye karşı değil, bütün dünya politikası çekingen ve olumsuzdu.

1860'tan Önceki yıllardaysa, gerek yakın gerekse uzakdoğuda, daha saldırgan bir politika izlemişti. Kırım ve Çin seferleri bunun en canlı örneğidir. O yıllar, İngiltere'nin, büyüklüğünün doruğuna tırmandığı dönemdir. Onun büyüklüğü, atılımı ve saygınlığından, böyle bir dönemde kuşku duymak kimin haddineydi? İngiliz sanayiiyle, bir ulusun rekabet edeceği düşünülebilir miydi?

İngiliz sömürgeleri o denli geniş, yer yüzünde İngiliz çıkarları o denli dağınıktı ki, İngiltere bir övünç (gurur) duygusuyla rahat rahat yaşıyordu. Bu rahat yaşamanın sadece tek koşulu vardı: İngiltere dışındaki ülkelerin yavaş yavaş gelişmesi. Bunun içindir ki, İngiltere'nin geri ülkelerdeki politikası tutucu, dahası gerici bir görünümdeydi.

Dolayısıyla, Çin'in ve Türkiye'nin geri kalması isteniyordu. Ama o, ülkelerde istibdat halkın kemiklerine işlemiş, ama o ülkelerde demiryolu yokmuş, tecim (ticaret) gelişmemişmiş, bunlardan İngiltere'ye ne? Bu ülkeler ne denli geriyse, İngiltere için o denli verimli bir pazardı. İngiliz fabrikaları işsiz kalmıyordu ya...

İngilizlerin, kurdukları hegemonya dolayısıyla, kendilerine güvenleri öylesine artmıştı ki, Avrupa'nın egemeni, öbür Avrupalılardan yüksek bir ırkın üyeleriymişçesine davranıyorlardı.

İngiltere, tecim özgürlüğünden yanaydı. Çünkü bir gün, başka ulusların kendilerine rakip olabileceğini uslarına bile getirmiyorlardı. Öbür ülkelerin sanayi gelişimini daha beşikteyken boğmak ve bitimsizce (ebediyen) dünyanın fabrikatörü kalabilmek amacıyla öneriyorlardı bağımsız tecimi. Böylelikle, İngiliz uygarlığının, İngiliz fabrikalarının, İngiliz kurumlarının ve İngiliz hükümetinin sonsuza değin sönmeyeceği inanandaydılar.

Almancada «insan çöküşüne yakın, büyüklüğe kapılır» anlamında bir ata sözü vardır. İngiltere'nin durumu ona uymuştur.

Alman sanayiinin, son zamanlarda ulaştığı gelişme, bilisiz İngiliz bencilliğine vurulan bir darbe olmuştur.

Almanlar, zamanla, gerek Avrupa, gerekse Amerika'da, İngilizlerin en gözde tecim (ticaret)

alanlarında, onlara karşı başarı kazanmışlardır. Alman mamulleri, İngiliz sömürgelerine bile, direnç görmeksizin girebilmiştir. İngiliz tüccarları bu tehlike karşısında yaygarayı basmış- lardır. Onların kendilerine güveni o denli büyüktü ki, Alman rekabetinin, Alman sanayi ve teciminin üstünlüğünden ileri geldiğini bir türlü anlayamıyorlardı.

İngilizler sanıyorlardı ki, Almanlar kendi mallarını, İngiliz fabrikalarından çıkmış gibi göstererek tüketicilerin ilgisini çekiyor. Bu bakımdan halk, İngiliz ve Alman mamulleri arasındaki ayrım görürse artık Alman malına yüz vermez. Sonuçta, Almanya'dan gelen malların üzerine «made in Germany» damgasının basılmasına karar verildi.

Yabancı bir ülkenin tecimini (ticaretinin) önlemek için alman bu önlemi anımsayanlar, bugün gülmekten kendilerini alamıyorlar. Ancak, daha yirmi yıl öncesine değin, İngiliz devlet adamları, bu önlemle, *sömürgelerdeki* Alman rekabetini kırabileceklerini düşünüyorlardı.

Gerçek tam tersi oldu. «Made in Germany», Alman mamulleri için tam bir reklam aracı oldu. Daha etkili önlemler araştırılması, İngiliz emperyalizmi denen görünümün (fenomen) ortaya çıkışına yol açtı.

Arlık, İngiltere'nin genel dış politikasında başlıca etken, emperyalizm düşünce ve kuramı olacaktır. Artık siyasal bir davranış kuralı olan emperyalizm'in ne tür tecimsel çıkarlardan güç aldığını burada incelemeyi gerekli bulmaktayız.

Emperyalizm Öğretisinde başlıca erekler şunlardır:

1. Sömürgeler üzerinde, İngiltere'nin etkinlik ve egemenliğini desteklemek ve sömürgeler arası ilişkileri, açıklıktan ve güvenden yoksun kılacak bütün etmenleri ortadan kaldırmak.

2. Sömürgelerle yönetimsel ilişkiyi yoğunlaştırmak.

3. Yabancı mallara karşı, İngiliz mallarını koruyucu bir gümrük tarifesinin kabulü ve uygulanması. Bu dış alım vergisi İngiliz mallarının daha ucuz satılmasını sağlayacak biçimde koyulacaktır.

Aşırı emperyalist düşünce sahipleri. İngiltere'de de bu tip vergiler konulmasını ve sömürgelerden gelecek ürün ve mamullere öncelik tanınmasını istemektedir. Bu tasarıları gerçekleştirmek kabil olursa, İngiltere, sömürgeleriyle birlikte gerçekten bir imparatorluk olurdu.

İngilizleri endişeye düşüren, Almanların, tecimsel rekabetlerinden ayrı olarak sömürgecilikte gösterdikleri başarılı çalışmaydı. Almanya'nın, büyük bir donanma yapımına başlaması İngilizlerin asıl büyük endişesine yol açıyordu. Korku, özellikle Güney Afrika'ya uzanıyordu. Boer'lerin dirençleri hesaba katılıyordu. Hızla gelişen Boer Cumhuriyetlerinin, günün birinde Cap sömürgesiyle birleşip İngiltere'den kopacağı düşünülüyordu. ,

Avrupa'da durum, buyken, uzak doğuda, etkenlik ve gücünü gün geçtikçe arttıran bir ülke, Japonya doğuyordu. Çin'e karşı açtığı 1894 seferi, Japonya'nın, sanayi ülkeleri arasında yer almakta olduğunu saptamıştı. Uzak Doğu politikasını, Çin'in mışıl mışıl uyumasına göre ayar- lıyan İngiltere, bu seferden sonra erinçsizliğe (huzursuzluğa) kapıldı.

Öte yandan, Sibirya içinden Okyanus'a değin uzana demiryolunu tamamladıktan sonra, Mançurya'yı topraklarına katan, Port Arthur ve Kore'yi işgal için hazırlığa girişen Rusya da

Büyük Britanya üzerine kara bulutları çekmişti.

Almanya, Kiau-Tsehau bölgesini tasarruflarına almakla Çin'de sözünü geçirir olmuştu. Buna seyirci kalamazdı, İngiltere. Nitekim her yerde, etken bir politika izlemeye başladı. .

İlk sonuç, Güney Afrika savaşıdır.

Büyük Britavna, bütün güney Afrika'yı kendi egemenliğine almak amaciyle giriştiği bu savaşta, amacını gerçekleştirdi.

Güney Afrika savaşını, doğuş ve başarı koşulları çok önceden Londra'da tezgahlanan Rus-Japon savaşı izlemiştir. İngiltere'nin, Rusya'yl?, yapılacak savaşta, Tokyo hükümetine yardım vaat ettiği, artık bilinen bir gerçektir. Almanya'nın, o ara Anadolu'da sağladığı başarı, Alman-İngiliz ilişkilerini gerginleştirdi. Anadolu demiryolu ayrıcalığım ele geçirene değin, Almanya epey güçlükle karşılaşmıştı. İngiltere, yukarda özetlediğimiz olumsuz politikası ve kayıtsız politikası nedeniyle bu ayrıcalığı elde edememiştir. Yoksa, onun için böyle bir olanak, işten bile değildi.

Anadolu hattının parlak işlerden olduğu ve şimdiye değin büyük kazançlar bıraktığını söylemek yanlış olur. O hat, gelecekte daha kazançlı olacaktır. Yolun en büyük yararı, Anadolu'yu dalmış olduğu gaflet uykusundan uyandırmak olacaktır. (İngiltere'nin o zamana değin böyle bir girişimde bulunmayışı, işin ilk ağızda büyük kazanç bırakmayışı ve demiryolunun, Anadolu'yu uyandırmasından çekinmesi olmuştur. M.S.)

Almanlar, Bağdat Hattı yapımını da üstlenince, İngilizlerin telaşı arttı. Halbuki Ingiliz mühendisleri, Irak ve El-Cezire'yi Karadeniz'e bağlayacak ve yapımı, Konya'dan geçecek yoldan daha kolay ve ucuz olacak bir hat tasarısı hazırlamışlar. Fakat İngiliz kapitalistleri (nasılsa kolay kazandıkları gerekçesiyle M.S.) *bu tasarıları bir yana atmışlardı.*

Bağdat hattının yapımına başlanınca, İngilizler, Almanların Hind Okyanusuna doğru açıldığını ayırt ederek, korkularından titremeye başlamışlardı. Hattın yapımını engellemek için, İngiltere'nin bütün yaptıklarım anlatmaya yerimiz yok. Ancak, onun asıl yumruğu Türkiye'nin sırtına indirdiğim ve Almanya'yı dolaylı olarak zarara sokmak istediğini belirteceğiz.

Rus-Japon savaşı, Rusya'nın ezilmesiyle bittikten ve iç olaylarla Rusya iyice yıprandıktan sonra, İngiltere, Almanya'yla daha kolay uğraşabilecekti. Orta Asya ve İran sorunlarını çözüme bağlayan sözleşmeyi Petersburg hükümetiyle imzaladıktan ve Rusya'yı bağlaşıkları arasında aldıktan sonra Fransa'yı da bağlaşıma kattı.

Üçlü bağlaşı, Avrupa'nın barış ve esenliği için imzalanmış gibi gösteriliyordu. Gerçekteyse, tam bir saldırganlık paktıydı. (Amaç, İngiltere'nin, orta ve yakın doğu politikasında, Almanya'ya karşı bütünüyle bağımsız kalmasıydı. M.S.)

Bağlaşık (müttefik) devletlerle uzlaşık (itilafçı) devletler, son Balkan Savaşında, savaşmaksızın boy ölçüştü.

İtalya'nın, Trablus Savaşında tek başına bir yol tutması, bağlaşımın biçimsel olduğunu daha o zaman anlamıştır. İtalya'nın, bu yan\ çizmesinden sonra yalnız kalan, Almanya, Avusturya-Macaristan, üçlü uzlaşım (itilaf) politikacılarının baskısına dayanamadılar. İki devletin, baş eğişi, Macaristan'da açıkça kendini gösterdi. Bunun üzerine, üçlü uzlaşımcılar Avrupa siyasetini ellerine aldı.

Bir yanın üstünlük ve yenginliğinin (galipliğinin) öbür yanın aşağılanma ve yenilgisi alamına gelen siyasal bir durum doğmuş ve o durum, gösterdiği güçsüzlük ve dirençsizlikten dolayı, Almanya'yla açıktan açığa alay edilmesine yol açmıştı. Siyasal dengenin, Avusturya ve Almanya aleyhine dönmesi sonucunda, Osmanl) Devleti, mülkünü, yağılarına (düşmanlarına) bırakmak zorunda kaldı. Halbuki savaştan önce (Balkan Savaşı M.S.) Türkiye'nin toprak bütünlüğü cafcaflı sözlerle güvenceye alınmıştı. (Dostlarından çözge (çare) gelmeyince, Osmanlı hükümeti, varlığını, yağıya bıraktı ister istemez.)

Türkiye'nin Avrupa'daki mülküne el konurken, İngiltere açıktan açığa ve zoralıma (gaspa) öncülük eden Rusya'yı tutmuştur. Üçlü uzlaşmacıların (itilafçıların) ilk büyük başarısı budur. Şimdiyse, uzlaşmacıların yüzünden çıkan bir Avrupa savaşıyla karşı karşıyayız.

Varsın, İngiliz Başbakanı lord Asquith, müşterisine dil dökerek bozuk mal satmağa savaşan bir tüccar havasıyla, savaşa, sadece Belçika'nın yansızlığım koruma ereğiyle girdiğini söyleyedursun. İngilizler arasında bu laflara inanacak safdil çıkar mı bilmeyiz. Bu savaşın uzun süredenberi İngiltere, yönünden tezgahlandığını bütün dünya anlamıştır. Erek, Almanya'nın dünya ticaretini yıkmak, Alman donanmasını denizlerden silmek, Alman siyasal etkinliğini (nüfuzunu) yıkmak, işin bu yanı çözümlenince, emperyalist emelleri gerçekleştirmek, etkinlik bölgelerini sömürgeye çevirerek, sağlam bir örgütle İngiltere'ye bağlamaktı.

Basra Körfezi çevresiyle, Irak kıtasının, İngiltere için birer etkinlik alanı olduğu, son yıllarda iyice öğrenildi. İngiltere, Irak'a, sağlam ve sürekli biçimde yerleşebilmek için Küveyt şeyhini, daha şimdiden bir aygıt gibi kullanmaktadır. Basra-Bağdat çevresine el konulması yolunda ilk adımı çoktan atmış olan İngiltere, şimdi bir adım daha atmak isteyecektir. "

Basra Körfezi'yle Irak çevresi, İngiltere'nin Hindistan üzerindeki mülkiyet savı ve egemenliği açışından çok önemlidir. Hind Okyanusu' na çıkan yollar, böylece denetim altına alınacağı gibi, ilerde petrolü açısından çok önemli bir orun (mevki) kazanacak Irak da elden kaçırılmamış olacaktır.

İngiliz topraklarında yoktur petrol. Sömürgelerinde de yoktur. Halbuki sürümü çok yüksek bir aydınlatma ve ısıtma aracıdır o. Savaş gemilerinde kömür yerine kullanılmaya başladığı andanberi en değerli yakacak olmuştur.

Petrol kaynaklarına bizzat malik olmak istiyen Ingiltere, onları Irak'tan başka bir yerde bulamayacağını biliyor. Dolavısiyle, uzlaşımcıların utku ve yenginliği (zafer ve galipliği) durumunda, Osmanlı petrol kaynaklarının bulunduğu yöreye, Türkiye'nin toprak bütünlüğünü bozacak bir saldırı belkiliğini (itimalini) düşündürecek ciddi nedenler vardır. Osmanlı devletini bölme ve dağıtma yolundaki ilk saldırının İngiltere'den geleceği düşünülmelidir.

Osmanlı devletinin bölüşümünde Rusya, İngiltere'den daha sabırlı olabilir. Avusturya-Macaristan bir kez bölündükten, Almanya'nın gücü hiçe indirgendikten sonra, yörenin tek egemeni olacak Rusya, pençesini Osmanlı devletine istediği zaman uzatabilecektir.

Eğer bir gün, Boğazların uluslararası denetime verilmesi söz konusu edilirse, Rusya kuşkusuz, onların Türkiye'nin elinde bırakılmasını yeğ tutacaktır. Bu yeğleme, Türkiye'nin güçsüz ve aciz kalacağı varsayımına dayandırılacaktır. Türkiye'nin, tahnit edilmiş bir ceset gibi Boğazların çevresinde yer almasına, Rusya biraz daha katlanacaktır.

Bu savaşta İngiltere'nin, Rusya'nın emellerine hizmet eder biçimde davrandığı yadsınamaz. Zaten İngiliz muhalefeti, bunu her gün devletlerinin yüzüne çarpıp duruyor.

İngiltere, üçlü uzlaşımın yenginliği (galipliği) durumunda Rusya'nın bir atılım ve güç kazanacağını, Çar'ın, Avrupa'yı kendi hegemonyasına alacağını bilmektedir. Yer yüzündeki hükümdarlar arasında. Moskof çarları denli buyruk vermesini bilen kimse yoktur.

İngiltere, şu noktayı da iyice kavramıştır: Rus imparatorluğunun etkinliğinin ve yenginliğinin etkisi, savaşta sonra, sadece Avrupa'da değil, Asya'da da duyulacaktır. İngiltere'yle Rusya arasında, doğuda olsun merkezsel Asya'da olsun rekabet canlanacaktır. Çarlık, geçmiş yenilgilerini hiç bir zaman unutmayacaktır. Dolayısıyla, İngiltere'nin neden olduğu, Rus-Japon savaşında, uğradığı yitimlerin acısını çıkaracaktır. Rusya, düşmanlarını ezmeyi başardığında da sınırlarım alabildiğine genişletecektir.

Bu nedenlerle şu inançtayım: Savaşın bitişi ardından, İngiltere Doğuda, kesin siyasal bölünmede yandaş çıkacaktır. Ana yurdunu, sömürgelerle kaynaştırıp bütünleştirecek, sömürgelerini, dünyanın öbür kesimlerinden yalıtmaya çalışacaktır.

İngiliz bayrağının dalgalandığı bölgeler, bugün, kimi halkaları eksik büyük bir zincire benzetilebilir. Eksik halkalar arasında, Osmanlı İmparatorluğuyla Mısır da vardır. İngiltere halkayı tamamlamağa karar vermiştir.

İngiliz sanayii, dünya sanayiine üstünken, İngiltere'nin çıkan, dünyanın çıkarı sayılabilirdi. Şimdiyse, sorun bütünüyle değişmiştir. İngiltere şimdi, ulusların çıkarım, kendi çıkarma hizmet eder duruma getirmek arzusundadır. Büyük Britanya'yı mücadeleye atılmaya götüren, dünya pazarında, Alman sanayii önünde uğradığı yenilgidir.

İngiltere'de emperyalist düşünce ve taşanları destekleyen, körükleyen ve ülkenin yazıtını elinde bulunduran entrikacı güruhun, her şeyden önce ulaşmaya çalıştığı erek. Alman kuşaklarının çalışması ve Alman bilim ve tekniğinin katkısiyle oluşan Alman sanayiinin köküne kibrit suyu ekmektir. **«Madem ki Almanya en güzel gemileri yapıyor. O halde biz o gemileri ya çekip almalıyız, ya delip batırmalıyız.»** İşte İngiliz emperyalistlerinin mantığı.

Bu savaş, köhne İngiliz geleneği içinde yıpranmış İngiliz tecimine (ticaretine) karşı Almanya'nın getirdiği modem kural ve örgütlenmeyi ortadan kaldırmak için açılmıştır. Bu savaş, verimsiz İngiliz işletme* ciliği, geri İngiliz sanayii adına açılmıştır. Almanya'nın getirdiği ileri kredi sistemi karşısında bir fosil gibi duran İngiliz sarraflığını yaşatmak için açılmıştır (1914'te yayınlanan 32 sayfalık bu risalenin özgün adı, "Umumi Harbin Neticelerinden: İngiltere Galip Gelirse"dir).

ALMANYA YENGİN (GALİP) GELİRSE OSMANLI İMPARATORLUĞU NE OLUR?

Osmanlı imparatorluğu, savaştan ne yolda yararlanacaktır?

Bab-ı Âli'nin siyasal ekolünü incelemek ve eleştirmek konu dışı. Ancak Avusturya ve Almanya'nın yenginliğiyle (galipliğiyle) bitecek savaşın. Doğu politikasına ne getireceği, yazımızın amacı.

Kuşku yok, savaştan sonra Almanya ve Avusturya'nın tutumu dost Türkiye'ye karşı tutumu dostça olacaktır. Alman imparatorluğunu, Avusturya'nın varlığını güvenceye almak, bütün Alman soydaşlarını birleştirmek amacıyla Rusya'yla savaşmak zorunda kalması gibi bırakan nedenlerin aynı, Osmanlı imparatorluğuna da güvence ve gelişim olanakları sağlamağa

götürecektir. (Almanya'yı, Rusya'yla savaşmaya götüren, Rus Çarlığının, günden güne artan atılım ve gücüdür.)

Rusya yenik düşerse, doğallıkla, hem süel (askeri) açıdan, hem de arazice uğrıyaçağı yitim yüzünden epey güçsüz kalacaktır. Böyleyken de yaşayacaktır Rusya. Kırım Savaşından sonra yaptığı gibi kendini yeniden toplayacak ve Almanya için yeniden bir korkutma aracı olacaktır.

Yitirdiği topraklar yüzünden, 10-15 milyon azalsa bile, Rusya'nın nüfusu savaştan sonra 150 milyon gibi büyük bir sayıdan aşağı düşmeyecektir. Savaş sonunda, Rusya'nın yenik düşme olanağı varsa da, Çar hükümetinin, ulusu tutsak ve bilisiz (cahil) ve sefil tutması ve böylece ulusal gücün gelişimini kendi eliyle engellemesi gibi nedenlerden doğmaktadır bu. Bununla birlikte, Rusya'nın yönetim biçimi ergeç kesinlikle değişecektir. İşte o zaman Rus ulusunda içkin olarak var olan, siyasal ve ekonomik güç kendini gösterecektir.

Rusların yatkınlık ve yeteneğinin gelişmesi sonucunda ve nüfusun öbür ülkelerin nüfusu üstüne çıkışıyla Rusya, değil yalnız Cermen hükümetlerinin, bütün Avrupa'nın bile baş edemeyeceği bir güç olacaktır.

içinde bulunduğumuz savaşla Rus tehlikesi geçiştirilmeyeceğinden, Almanya, bu tehlikeyi daha etkili ve kesin biçimde göğüslemek amacıyla, birtakım önlemler alacaktır.

Bütün bunlar dikkate alınınca, Türkiye'nin Almanya için taşıdığı olağanüstü önem derhal açığa çıkar.

Karadeniz'e yol veren tek kapının açkılan (anahtarları) Türkiye'nin elinde. Ancak Türkiye'ye Almanya'nın gözünde daha bir önem kazandıran, Türkiye'nin tuttuğu, değişimci, yenileşmeci yolla, bir gün, Karadeniz kıyılarından, Edirne'den ta Basra Körfezi'ne değin, büyük ve güçlü bir İslam imparatorluğuna dönüşme belkiliğidir (ihtimalidir). Böyle bir imparatorluk, Almanya ve Avusturya'nın Rusya'ya karşı giriştikleri dövüşte, yam başlarında doğal bir bağlaşık bulmaları demek olurdu, (Rusya'ya sınır komşusu olmaları dolayısıyla, Almanva ve Avusturya ve Osmanlı İmparatorluğunun çıkar birliğine gireceklerine değiniyor Parvus. M.S.).

Bu konuda Almanya ne Anadolu'da ne de El Cezire ve Irak'ta Türkiye'nin yerini tutabilir. Olsa olsa, oralarda tam bir sömürge kurulabilir. Almanya'nın, kendi başına Asya'da bir hükümet olması imgedir (hayaldir).

Türkiye'de gelecektir bir hükümet kurulacaksa, bu hükümet sadece Türk hükümeti olabilir. Türkiye, yeni ve modern bir hükümet kuracak yeterliğe sahip olur da o yeterliği iyi kullanırsa, tarihsel bir görev yapmış ve Rusya'nın, Asya'daki hegemonyacı girişimlerini engellemiş olur. İlerlemekte olan Uzak Doğu halklarının da bu konuda yardımı dokunacaktır. .

Ancak Türkiye, ileri adım atmazsa, şimdiki topraklar üstünde sömürgeler görmeye katlanacak, sömürgelerin siyasal önemiyse pek yüksek olmayacaktır. Halbuki bu yerlerin çok güçlü bir hükümetin yönetiminde olması Almanya için koşuldur (şarttır).

Almanya'ya koşut (paralel) bir tutum izleyen Avusturya'nın, Osmanlı hükümetine karşı dostça bir tutum izlemesini gerektirecek başka nedenler de bulunmaktadır. Bir kez, savaştan yengin (galip) çıksa bile, Almanya, İngiltere'nin deniz üstünlüğüne son veremez. Almanya, Avrupa'da siyasal egemenliğini kurduktan sonra, Alman emperyalistleri, kuşkusuz, bütün çabalarını, İngiltere'nin deniz üstünlüğünü yıkmaya ayıracaklardır.

Almanya'nın yenilgiye uğratacağı ülkelerden alacağı büyük savaş giderimi (tazminatı), her

halde onun, çok ulusu geride bırakacak güçte' donanma yapmasına elverecektir. Almanya, bunu başarsa bile, Cebelit - Tarık ve Mısır gibi büyük stratejik noktalar İngiltere'de kaldıkça, deniz üstünlüğü sorununu yine de çözümleyemeyecektir.

Savaş, Almanya'nın Okyanus ulaşımını hemen bütünüyle kesintiye uğratmış ve Bağdat Hattının önemini bir kat daha arttırmıştır.

Söylediklerimizden de önemlisi, Mısır'da İngiliz egemenliğine son vermektir. Türkiye'nin güçlenmesi yolunda, Almanya'nın yapacağı işlerden biri de, Mısır'da İngiliz egemenliğine el çektirmektir.

Almanya'nın doğu politikası, savaştan önce, barış ve esenlik gerekçeleriyle zorunlu olarak güçsüzlüğe uğramış bulunuyordu. Rus İmparatorluğunun atılımını endişeyle izleyen Almanya o zaman, Rusya'nın dostluğunu korumaya çalıştı. Hohenzollem hanedanıyla, Romanof hanedanı arasında pek eski bir dostluk vardı. Eğer Avusturya, Kırım Savaşı sırasında, Rusya'ya kılıç çekmemişse bu, Prusya'nın kesin direnişi nedeniyle olmuştur. Buna karşılık Rusya'nın, 1866-70 tarihlerinde sürdürdüğü yansızlık politikası nedeniyle, Prusya, önce Avusturya'yı, sonra Fransa'yı ezmeyi başarmıştır. Rusya'nın o savaşa seyirci kalmasının başlıca nedeni, Kırım Savaşının açmış olduğu yaralan henüz kapatamamış oluşudur. Öte yandan, Avusturya'nın güçsüz, düşüşünde Rusya'nın çıkarının oluşu, Rusya'ya 1866'da yansızlık politikasını kabul ettiren belli başlı nedenlerdendir.

Balkan savaşına değin Almanya, Rus-Fransız bağlaşımına (ittifakına) karşın, Rusya'yla barış içinde yaşamanın olanaklı olduğunu sanmıştı. Savaş ilânına birkaç gün kala Almanya, İngiltere'nin yansızlığını koruyacağı umudundaydı. Savaş, bütün çekince (tereddüt) ve imgelere (hayallere) son verdi. Karşılıklı çıkarlar çarpışmaya başladı. Bunlar, barışçıl amaçlarla uyuşturulamaz çıkarlardı.

Bu nedenle, Almanya'nın, hasımlarıyla başa çıkabilmesi olanaklı olursa, Doğu politikasına bir devini ve işlevlik getireceğinden kuşku duyulmamalı (1914'de yayınlanan 24 sayfalık bu risalenin özgün adı «Umumi Harbin Neticelerinden: Almanya Galip Gelirse »dir.).

Sh:**269-279**

Kaynak: TÜRKİYE'NİN MALİ TUTSAKLIĞI / Parvus Efendi - Muammer Sencer, 1. Basım - Aralık 1977, İstanbul

**

KİM BU PARVUS EFENDİ?

Sabah yazarı Engin Ardıç, Parvus'un "Alman ajanı ve silah taciri" olduğunu yazarken, Akşam yazarı Atılgan Bayar, "Bolşevik devriminin lideri Lenin'i finanse ettiğini ve mason olduğunu" kaleme aldı. **İstanbul/ Milliyet**

20. Yüzyılın en renkli entelektüel simalarından birisidir. Kendisi devrim tüccarı olarak bilinir. Toplumsal dönüşüm anlarının hemen öncesinde ya da sonrasında Almanya, Rusya ve Osmanlı İmparatorluğu'nda bulunmuştur. Devrimler ve savaşlar üzerine yaptığı spekülasyonlarla dünyanın en zengin insanlarından biri olarak ölmüştür. Asıl adı Alexander İsrael Helphand'dır.

Devrimciliğe ilk olarak 1905 Rus devriminin liderlerinden biri olarak başlamıştır. Bu dönemde sonradan Troçkistlerin benimseyeceği ***"sürekli devrim"*** modelini geliştirmiştir. Sonraları Almanya'ya geçip oradaki sosyal demokrat çevrelerle ilişkiye girmiştir. Ancak Gorki'nin kitaplarını telif hakkı vermeden izinsiz yayımladığı için bu çevrelerden dışlanmıştır. 1910'da Türkiye'ye gelir.

1908 devrimi (2. Meşrutiyet) sonrası ittihat Terakki'nin iktisat politikasını belirleyen kişilerden biri olur. Sonraları ***"milli iktisat"*** adını alacak ve cumhuriyet döneminde de kısmen uygulanacak tezlerin kurucusudur. Ayrıca Marksizm'in kapitalizmin ilerici rolünü yaptığı vurguya kapitalize olan ama ilerlemeyen Osmanlı örneği ile eleştirir.

1. Dünya savaşına kadar Türkiye'de yaşar. Savaşa girilmesinde kısmen etkili olur. Savaş spekülatörlüğü ile milyoner olur. Ancak kazandığı parayı bu sefer Bolşevik ihtilali için harcar. Lenin ve Zinovyev'in trenle Rusya'ya gizlice girmelerini sağlar.

Devrim başarıya ulaşınca Rusya'ya dönmek ister ama Lenin yeni bir devrim yapacağı korkusuyla girmesine izin vermez ama sonraları oğlu Rusya'ya girecek ve dışişleri bakanı olacaktır. Parvus efendi 1924'te dünyanın en zengin adamlarından biri olarak ölür.

https://eksisozluk.com/parvus-efendi--676674

http://www.milliyet.com.tr/kim-bu-parvus-efendi-/yasam/haberdetay/08.10.2009/1147719/default.htm

COĞRAFYA SAVAŞMAK İÇİNDİR / Yves Lacoste

Çeviren: Ayşm Arayıcı

Dikkat: Coğrafya!

Coğrafyanın resimleri ve sözcükleri hızla çoğalmaktadır.

Dili bozulmaktadır: Ülke, bölge, doğal çevre, "Kuzey–Güney", hatta takımadalar bile. Haritalar ve manzaralar çok boldur.

Bu enflasyon alan üzerine söylemleri bayağılaştırmakta, onları dramatize etmektedir.

Bugün herkes, alanın bittiğini, az bulunabildiğini, pahalı olabildiğini, kirletilebildiğini biliyor Alana başvuru alışkanlık haline gelmektedir: Duygusallık azaldıkça, kilo almaktadır.

Dağınık, keskin, modem bir bilinç değilse de, bu paradoks, alanın sanıldığı gibi yansız bir destek, edilgen bir çerçeve, masum bir tablo olmadığım, alanın hafıza, toprağın ta kendisi, sosyal pratiklerden elde edilmek istenen şey olduğunu dile getirmekte midir?

Sosyal ilişkiler, bir kayıt gibi, manzaranın içine girerler, manzaraya yerleşirler:"Hafıza"

İktidar aygıtları alanda etkinlik gösterirler: "Toprak"

Ve orada gerçekleşirler: "Durumlar"

Sınıflar, sermayenin komploları, ordular, devletler orada çatışırlar: "Cepheler", topraklan orada paylaşırlar: Elde edilmek istenen şey için.

Aygıtları belli bir yerde oturmaya zorunlu kılar, yer değişikliği yapar, sürgüne gönderir, belli bir yöne sürükler, hapse tıkar: İşçi mahalleleri, gettolar, yeni kentler, gecekondu mahalleleri, kamplar, kışlalar.

Evrensel ilişkiler güce dayalı ilişkilerdir. Haritaların eleştirisinden, eleştirinin haritalarına Tasarımız: Gereçlerimizden, haritalarımızdan yararlanmak, kesin bir hüner, coğrafyayı başka amaçlarda, başka stratejilerde kullanmak için, onu başka türlü öğretmek için coğrafyaya yeniden düzen vermek.

Çalışmalarımızı ankette açıklanmış gruplara dağıtmak. Hareketlerini başarısızlığa uğratmak için şirket kuruluşlarının haritasını yapmak, ülke topraklarının düzenlenmesinin maskesini düşürmek, gerçek veya hayali alanlar yalanını ortaya çıkarmak, gelecek gerilimlerin yerini belirtmek, egemenliğin bir topolojisini düzenlemek.

Eleştirmek, kriz yaratmaktır.

Polemik yapmak savaş yapmaktır.

Coğrafyayı yeniden oluşturmuyoruz, onu düşmanlarımıza karşı çeviriyoruz. Sözkonusu olan bilgi-kuramsal bir gerilla savaşıdır: Bunlardan alternatif ve savaşçı bir coğrafya çıkmasaydı, ideolojik çekişmeler, teorik tuzaklar gülünç olurdu.

Bu coğrafya, militanların, sendikacıların yaptıklarını bildirerek ve onlardan bilgi edinerek, egemenlik altındaki grupların düşmanın yerini daha iyi belirlemesine, toprağı daha iyi tanımasına ve daha iyi seçmesine olanak verecekti.

Jean-Michel Brabant, Beatrice Giblin, Maurice Ronai

İKİTARAFÇA OYNANAN KUMAR: REKLAMIN Ve BİREYİN ETİĞİ/ VARLIĞI

Hzl: Reha BAŞOĞUL

"Bir kişi, grup veya toplum, "Yok arkadaş, ben (haklı-haksız) elimde bulundurduğum yeryüzü kaynaklarını bölüşmem ve benden başkasına hayat hakkı tanımam!" demesi, insanlığın yükselmek ve yücelmek içen yüzyıllarda kat ettiği ya da etmesi gerektiği yolu, bir anda sıfıra indirgemesi demektir. Ki bu aynı zamanda, kendini ve var edilmiş olanın tasarruf keyfiyetini, eşyanın (bütün maddî varlıkların)nihai hükmünü bilmemek ya da bilip de, umursamamak anlamına gelir. " / Halil Cibran

Yazımızda reklamın etiğinin ve varlığının gerek birey gerek reklam açısından zorluğuna değinmeden önce etik değerlerin oluşmamasının her meslek kolunda yarattığı sancıların olduğunu ve bunların etkisinde kalan toplum bireylerinin gittikçe bunalım dönemi olarak adlandırdığı umutsuzlukların temel sebeplerini anlatmaya çalıştık. Toplum üzerinde uygulanan modellerin her seferinde belirttiğimiz sancılar doğurmasından reklamın üretici ve reklam veren tarafının da etkilenmemesi mümkün değildir ve aynı toplum içindeki benzer buhranların içinde olması nedeniyle bu anlamda günah keçisi konumuna düşürülmemelidir. Zira etik sorunlar her meslek dalında bulunmaktadır ve bu sorunlar yığınlar oluşturmasını sağlayan birbirini besleyen dinamiklerdir ancak reklamlar, tüketimin ve rekabetin ana lokomotiflerinden biri konumunda bulunduğu için medya kadar mercek altına alınmak zorunda olduğunu engellemez. Aksi takdirde bu merceği çekmemizin şu an belirtileri yoğun bir şekilde görüldüğü gibi gelecek toplumlarının daha bağımlı, daha çok tüketen , daha az güvenen, çeşitli streotypelarla birbirine benzer, sunulan ruhu benimseyen ve bunu bulamadığı andan itibaren kendine karşı güvensiz, üretimden ve yaratıcılıktan yoksun bireyler şeklinde karşımıza çıkacağına kesin gözüyle bakılabilir. Her toplumda olduğu gibi çeşitli içsel özgürlük adına dışetkiyle denetim altına alınan yaptırımlarının olmasının faydasından önce her birey kendisinin toplum adına faydasını düşünmeli ve sergilemelidir. Yapay bir öneme sahip yaratılan marka, firma, mesaj, satış rakamları gibi "kendi doğrularını dikkate alarak tanımladığı başarıya aç ve niteliği belirsiz" kavramlarla insan hayatının ve insanoğlunun kendini gerçekleştirmesi açısında duygularını hissetmeyen bir duruma getirilmesinin ne kadar tehlikeli olduğunu bilmemiz, her bireyin toplum adına ve dolayısıyle kendi adına önemle düşünmesi ve de bireysel önlemlerini alması gerekmektedir. Bu oluşumun en büyük sorunu bireyin topluma, toplumun bireye olan güvenin eksilmesidir. İnsanoğluna hizmet etmekten ve onun hayata bakışını irdelemesi için ürünler ve hizmetler ürettiğinin farkında olması gereken firmalar, bu yaklaşımını ticaret pastasından pay almaktan geri kalmamak için samimiyetsiz bir şekilde gösterdikleri ve çalışanlarına öğrettikleri sürece tavandan tabana inen ahlak yaklaşımının temellerini sarsmak ve yanlışı doğru göstererek gelecek adına sorumludurlar. **Çocukların ise örneği İsviçre'deki televizyonlarda olduğu gibi reklamlardan kesinlikle uzaklaştırmalı ve ailelerinin de reklam hayranı yapılan çocuklarla ilgilenmek yerine onların reklamla meşgul olmasının kendilerinde bir rehavet yaratmasından ve çocukların ruhsal ve bedensel gelişimi için**

için ebeveynlerin harcaması gerekli vakti reklam izleyerek azalmasıyla sorumluluklarından kaçmalarından memnun olmanın vicdani rahatsızlığını üstlenmelidir. Tüm bunların yanında ve daha da önemlisi bizlere nasıl bir yolu seçmemiz gerektiğinde ışık olacak bilim adına akademik platformlarda öğretilen teori,yasa ve modellerin de baştan aşağıya insanlığa mutlak yararlılığı hem akademisylerce hem de bireylerce sorgulanmalı ve körü körüne bir eğitimden ve yayılımdan ziyade alternatiflerle birlikte sunulmalı ve tercih hakkının ortak bir anlaşma olduğu sürece tanınmalıdır, tıpkı G. Le Bonn'un ***"Bilim bize geleceği vaad eder. Barışı yada mutluluğu değil."*** sözüyle bilime yaklaşımının alternatifinin bulunduğu gibi... *

MUHAMMED ABİD EL-CABİRİ'NİN ESERLERİNDE DİN-SİYASET İLİŞKİSİ

Hzl: Mustafa Selim YILMAZ

Muhammed Abid El-Cabiri (1936-2010) Faslı filozof ve İslam düşünürü.

İslam dünyasının en önemli düşünürlerinden biri olan Cabiri, Fas'ın doğusundaki Figuig şehrinde doğdu.

1967 yılında felsefe dalında yüksek lisans diploması aldı. 1970 yılında da yine felsefe dalında Rabat'taki Muhammed El-Hamis Üniversitesi'ne bağlı Edebiyat Fakültesi'nde doktora yaptı. Câbiri 1970`li yıllardan bu yana Arap dünyasında sol bir toplum projesini savunanlar arasında yer almıştır.

1959 yılında "İstiklal" partisinin sol kanadı olarak ayrılan "Union Nationale des Forces Populaires" (UNFP)`nin aktif üyelerinden biriydi. UNFP 1973 yılında Fas`ta yasaklanınca, Câbiri 1975`ten 1988`e kadar "Union Socialiste des Forces Populaires"in politbürosuna üye oldu. El-Câbiri eğitim bakanlığı tarafından resmi eğitim malzemesi olarak yayınlanan bir felsefe kitabının da yazarları arasında yer aldı. Aynı fakültede felsefe, Arap fikri ve İslami fikir profesörü olarak görev yaptı. 1967'den vefatına kadar adı geçen fakültede felsefe ve Arap-İslâm düşüncesi hocalığı yaptı.

FRANSIZLARA KARŞI DİRENİŞE KATILDI

4 Mayıs 2010'da Kazablanka (wikipedia ya göre 3 Mayıs 2010 tarihinde Rabat'ta) şehrinde vefat eden Câbirî, geçen yüzyılın 50'li yıllarında ülkesinde Fransız sömürüsüne karşı direnişçi gruplara katıldı. Ülkenin bağımsızlığını kazanmasından sonra 1963 yılında Halk Kuvvetleri'nin Ulusal Birlik Partisi'nden bazı liderlerle beraber tutuklandı. 1965 yılında da o yıl ülkede görülen grevlerin ardından bir grup eğitmenle birlikte tutuklandı.

Uzun süre Halk Kuvvetleri'nin Sosyalist Birlik Partisi'nin ünlü bir lideri olarak kaldı. 1981 yılının Nisan ayında fikri üretime yönelmek için parti sorumluluğundan istifa edip siyasi çalışmadan uzaklaştı.

Medya alanında da faaliyetleri vardı. "İlim" ve "Muharrir" gazetelerinde çalıştı. Aklam dergisinin ve 1968 yılında yayın hayatına başlayan haftalık "Filistin" dergisinin çıkmasına katkıda bulundu. Yazdığı yenilikçi ve tartışmalı yazılarıyla bilinen filozofun 30`dan fazla eseri bulunuyordu.

- Bağdat Arap kültürü, Unesco ödülü 1988 Haziran

- Fas kültür ödülü 1999 Mayıs

- Arap Dünyası'nda Fikri Araştırmalar Ödülü 2005 Kasım

- Dünya Felsefe Günü münasebetiyle Unesco İbni Sina Madalyası 2008 Ekim

Eserlerinden bazıları

- Taassup ve Devlet : İslam tarihinde İbn Haldun teorisinin parametreleri. (doktora tezi metni)

– Fas’ta Eğitim Sorunu Üzerine Işık Tutmak

– Bilim Felsefesine Giriş (iki cilt)

– Biz ve Miras : Felsefe mirasımızın çağdaş bir değerlendirmesi

– Çağdaş Arap Söylemi : Eleştirel analitik bir araştırma

– Arap Aklının Oluşumu

– Arap Aklının Yapısı

– Arap Fas’ta Eğitim Politikaları

– Çağdaş Arap Düşüncesinin Sorunları

– Çağdaş Fas : Hususiyet, kimlik…modernlik ve kalkınma.

– Arap Siyasi Aklı

– Batı ve Doğu Diyalogu : Dr.Hasan Hanefi ile ropörtaj

– Gelenek ve Modernite : Araştırma ve münakaşalar

– Arap Aklını Eleştiriye Giriş

– Kültürel Mesele

– Arap İslam Uygarlığındaki Aydınlar, İbn Hanbel’in sıkıntısı, İbn Rüşt’ün felaketi

– Kimlik Meselesi : Araplık ve İslam…ve Batı

– Din ve Devlet ve Şeriatın Uygulanması

– Arap Rönesans Projesi

– Demokrasi ve İnsan Hakları

– Çağdaş Düşüncedeki Sorunlar (Evrensellik, uygarlıkların çatışması, ahlaka ve hoşgörülülüğe dönüş, demokrasi ve değerler sistemi, felsefe ve şehir)

– Bir Görüş : Çağdaş Arap Düşüncesi meselelerinin yeniden inşa edilmesi yönünde

– İbn Reşid : Siret ve düşünce 1998

– Arap Ahlaki Aklı : Arap Kültüründe değerler sistemine yönelik analitik, eleştirel bir araştırma

– Konumlar dizisi (cep kitabı boyutunda kitaplar dizisi)

– Kur’an’a Giriş

– Kur’an’ın Anlaşılması : Nüzul tertibine göre açık tefsir

Muhammed Abid El-Cabiri’nin Eserlerinde Din-Siyaset İlişkisi

Günümüzün gerek global gerekse de lokal çerçevede olsun yaşamış olduğu en büyük sorunlardan biri, ***din ile siyaset arasındaki bağıntının*** doğru bir şekilde ortaya konamayışı ve reel hayatın gereklerine uygun çözümlerin üretilemeyişidir. İşte bu noktadan hareketle Cabiri’nin ortaya koymuş olduğu görüşlerin araştırılması, bu görüşlerin ışığında sorunun değerlendirilmesi ve realist ve rasyonalist bir anlayışla bu önemli soruna yeni bir perspektif

getirilmesi tezimizin temel amacıdır. **Din ve siyaset insan yaşamının en önemli iki kavramıdır. Bilindiği gibi siyasetin en önemli meselesi "meşruiyet"tir.** Konumuzun önemi, işte bu noktada ortaya çıkmaktadır. ***Çünkü din, bu çerçevede çok istismar edilmiş ve çağlar boyunca siyasi meşruiyet için kullanılmıştır.*** Hala kullanılmaktadır. Bu da zulme, sömürüye ve adaletsizliğe neden olmaktadır. Bunun için dinin ve siyasetin kavramsal boyutu tüm yönleriyle açık bir şekilde ortaya konmalı ve siyasetin elinden muzdarip olan din, onun tasallutundan kurtarılmalıdır. Zira bu araştırmada bu gerçek, gözler önüne serilmeye çalışılmış ve çözüm önerileri noktasında yeni ufukların açılmasına gayret edilmiştir.

Cabiri, günümüzün sorunlarının yerinde tespit edilmesi ve bunlara çözüm önerilerinin getirilebilmesi için tarihi tekrar okumaya girmiştir. Bu bakımdan Müslümanların tarihini üçe ayırmıştır:

1. ***Referans çerçevesi olan; Hz. Peygamber ve Raşid Halifeler dönemi.***
2. ***Referans çerçevesinin indirgemeci yansıması olan Emeviler ve Abbasiler dönemi.***
3. ***Bu iki dönemde çağının meşruiyetini arayan ve bu noktadaki statükoyu korumaya çalışan siyasal anlayış dönemi.***

Cabiri'nin yapmış olduğu bu ayrım önemlidir. Buradan hareketle o, bu dönemleri daha iyi anlayabilmek ve düşünce çerçevelerini açık bir şekilde ortaya koyabilmek için bazı terimler kullanmıştır. Bunlar; kabile, ganimet ve akidedir. Nitekim bu terimler, Arap-İslami kültürünün siyasi açıdan doğru bir şekilde tahlil edilmesini sağlayan terimlerdir. Diğer taraftan bu tahlilin kuvvetlendirilmesi için bazı batılı kavramlar da kullanmıştır. Bunlar; siyasi akıl, siyasi şuuraltı, sosyal muhayyile ve siyasi alandır.

Cabiri, çizilen bu çerçeve dışında Batılı toplumlar ile Doğulu toplumların siyasi tasavvurlarını da karşılaştırmış ve bu şekilde Müslüman dünyanın, diğer kültür çevreleriyle olan ilişkisini de daha net bir şekilde ortaya koymaya çalışmıştır. Ayrıca bu bağlamda, karşılıklı etkileşimlerin tarihsel kökenleri ve altyapıları da açıklanarak bunların, yerinde olup olmadıklarını tartışmıştır.

Bu yerinde tespitlere rağmen Cabiri'nin bir çok yanlış tespitleri de olmuştur. Bunlardan en önemlisi, Müslüman kültür tarihini tamamen Araplara mal etmeye çalışmasıdır.

Eğer bu tarihi, tamamen Araplar yapmış olsalardı bu bağlamdaki otoriteleri, h. III. asırdan itibaren ellerinden gitmezdi. Nitekim bu noktadan sonra hakimiyet, mevali diye tabir edilen Türk, Farisi v.d. Müslümanların ellerine geçmiştir. Zira onların kültürel altyapıları, Araplarınkinden daha köklü ve kuvvetlidir. Fakat onların da büyük bir hataları olmuştur. Bu da, bu kültür tarihini Arapça ile oluşturmaya devam etmeleridir.

Cabiri'nin ikinci yanlışı, din ile siyaseti ayrı düşünememesidir. Buna sebep olan temel etken de Hz. Peygamber'in mücadelesindeki metotsal yapıyı tam olarak ayıramamasıdır. O, ***Muhammedi Davet***in, bidayetinden beri siyasi bir projesi olduğunu söylemektedir. Halbuki bu, doğru değildir. Çünkü, Hz. Peygamber'in böyle bir amacı olsaydı, en başta müşriklerin tekliflerini kabul eder ve fırsat bulunca da amaçlarını gerçekleştirmeye çalışırdı. Fakat o, böyle yapmadı. Zira onun için önemli olan şey, davetin tam anlamıyla insanlara ulaştırılmasıydı. Bu noktayı Cabiri de kabul etmekle beraber, dinin siyasetin tasallutundan nasıl kurtarılacağı noktasında açık ve seçik bir şekilde konuşmamaktadır. Dolayısıyla sorunların tespiti bağlamında gösterdiği dikkati, çözümleri noktasında tam anlamıyla ortaya koyamamaktadır.

Diğer taraftan, dini-dünyevi ayrımını yapması da bir diğer hatadır. Zira böyle bir ayrımın yeri, İslami bir anlayış değil, aksine, Hıristiyanlık orijinli bir anlayıştır. Çünkü İslam, böyle bir ayrıma kesinlikle karşı çıkmaktadır. Cabiri de böyle bir yanlışın farkında olması ve bunu yermesine rağmen, bundan, kendisini kurtaramamıştır.

Cabiri, dinin siyasallaştırılmasından şikayet etmektedir. Fakat bunun önüne geçilmesi noktasında getirmiş olduğu bakış açısı, bu olumsuzluğu giderici bir tarzda değildir. Zira o, bu noktada, İslami düşüncede çoğulculuğun esas alınmasını önermektedir. Fakat bunun nasıl gerçekleştirileceği noktasında tutarlı bir öneri getirememektedir. Bu çoğulculuk, sadece demokrasiyle gerçekleşebilecek bir şey değildir. Zira İslami düşünce, böyle bir yapıya hazır değildir. Cabiri, bu durumu da göz önünde bulundurur. Fakat bu çoğulculuk, istismardan nasıl soyutlanacak? Bu noktada onun düşünceleri, açık değildir. Bu altyapının hazırlanmasındaki diğer önemli saç ayağı olan laikliği görmezden gelmektedir. O, bu kavrama taraflı yaklaşmakta ve bunu yanlış yorumlamaktadır. **Laikliği, ülkesinin derin etkisinde kaldığı Fransa'nın ilk laisizm tecrübesindeki şekliyle anlamaktadır. Zira bu, tam anlamıyla bir sekülerizmdir.**

Laiklik, tam anlamıyla Sekülerizmi ifade eden bir bağlamda başlamıştır. Dini bir kurum olan Kilisenin baskı ve zulmünden bunalan devrimciler, bu anlamda dini, hayattan tamamen kovmuşlardır. Dolayısıyla bu içeriğe takılarak, laikliği tanımlamak ve sonraki aşamaları göz ardı etmek hatalı bir tavır olacaktır. Sonraki aşamalar itibariyle bu kavram olgunlaştırılmış ve "laisite" belirlemesine ulaşılmıştır. Bu; "rejime göre din" ve "dine yada dini anlayışa göre rejim" anlayışlarını reddetmektir. Yani; dinin, siyasetin tasallutundan kurtarılması demektir.

Laiklik kavramının içeriği noktasında, bilimsel veriler ışığında saptamaların yapılması gerekir. Aksi takdirde, kavram kargaşasına yol açılır ve indirgemeci bir yaklaşıma girilmiş olur. Buradan hareketle; laiklik, Cabiri'nin yaptığı gibi Sekülerizm olarak yorumlanamaz. Çünkü laiklik, Sekülerizm değildir. ***Zira laiklik, din-dünya ayrımı değil, sistematik bir alan ayrımıdır. Yani; siyasi ve hukuki alanda dini referansta bulunmayarak, dinin istismardan***

kurtarılması demektir. Dolayısıyla bu çerçeve, sıkıntısı çekilen dışlayıcılıktan kurtularak çoğulculuğa ulaşmanın temelidir. Bu nedenle; laiklik ve demokrasi birlikte benimsenmediği müddetçe, siyasi ve düşünsel alandaki sıkıntılardan kurtulmak mümkün değildir.

> Kaynak: Mustafa Selim YILMAZ , Muhammed Abid El-Cabiri'nin Eserlerinde Din-Siyaset İlişkisi, T.C Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri(Kelam) Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi -2005 , Ankara

[slideshare id=51114870&doc=muhammed-abid-el-cabiri-nin-eserlerinde-150730194447-lva1-app6892&type=d]

FİLİSTİNLİ ARAPLAR TOPRAKLARINI YAHUDİLERE Mİ SATTI???

21 Kasım 1900'de yayınlanan Duhul Şartları Nizamnamesi ile Siyonistlerin Filistin'e yerleşmesini önlemek için "Kırmızı Pasaport" uygulaması başlatılmıştı. Bu arada Osmanlı ülkesinde yaşadığı halde ABD ve İngiliz vatandaşı olup bazı haklar kazanmak isteyen Museviler de, tabiiyetine girdikleri ülkelerde yaşamak zorunda bırakılmışlardı.

1867 tarihli Osmanlı Arazi Kanunnamesi Musevilerin Kutsal Topraklarda arazi almalarını engellemiyordu. 5 Mart 1883'de çıkarılan yeni kanun yabancı Siyonistlerin Osmanlı ülkesinde taşınmaz mal satın almalarını yasakladığı halde, Osmanlı vatandaşı olan Yahudilere herhangi bir yasak getirmiyor, bu nedenle de yerli Yahudilere Siyonist örgütlerce para verilerek bölgede önemli bir toprak parçasının Siyonistlerce satın alınması sağlanıyordu.

Böylece bazı Siyonist koloniler kurulmuştu.(4) Bir çok yerli halk ve bürokrat, bu işten para kazanma arzusuyla, bu yıllarda Filistin'in önemli bir bölümünün Yahudilere satılmasında aracılık yapmışlardı.

II. Abdülhamid yönetimi, bu konuda bölgeden gelen şikayetleri de göz önünde bulundurarak, 1892 sonbaharında bir dizi yeni önlem almak zorunda kalmıştır. Yerli ve yabancı kim olursa olsun Yahudilerin taşınmaz mal almalarını yasaklanması, mahalli kadastro ve halka bildirilmişti.(5) Bu yıllarda Osmanlı ülkesinde yabancılara toprak satmak“ hem vatan hainliği hem de ahiret azabının” nedeni olarak görülüyor, Padişahın (II. Abdülhamid'in) özel izni olmadan yabancılara toprak satma ve okul, hastane açma gibi misyonerlik kurumlarıyla ilgili haklar kesinlikle verilmiyordu.(6) Sultan II. Abdülhamid, toprağını satmak zorunda kalan Filistinli Arapların topraklarını “Hazine-i Hassa” adına kendisi satın alıyordu.

Görüldüğü üzere Filistinde toprakların hepsini Araplar değil, büyük çoğunluğunu Osmanlı vatandaşı olan Yahudiler alarak siyonistlere satmıştır. Arapların bizi sırtımızdan vurduğu spekülasyonları sadece Arap-Türk kardeşliğini, düşmanlığa çevirerek Osmanlıyı bir daha diriltmemek isteğinden başka bir şey değildir. Araplara da Türkler sizi yüzyıllar boyunca sömürdü yalanını ortaya atan aynı zihniyettir(Mohiz Kohen).Bu zihniyete karşı ise Allah(cc) Kur-an da şöyle buyurmaktadır:

" Mü'minler (dinde) ancak kardeştirler. Onun için (ihtilâf ettikleri zaman) iki kardeşinizin aralarını düzeltin ve (Allah’ın emrine muhalefet etmekten) sakının ki, merhamet olunasınız.” (Hucurat-10)...

Kaynak:

4:Mim Kemel Öke, Kutsal Topraklarda Siyonistler ve Masonlar,İstanbul,1991,syf. 83.

5:Mim Kemal Öke,A.g.e,syf.97

6:Başbakanlık Osmanlı Arşivi, İrade Dahiliye, 30 Ca. 1311, nr:40

AKLIN SOSYOLOJİK SOYKÜTÜĞÜ -Câbirî'nin Aklından Arap Aklına- Soy Akıldan Tarihsel ve Toplumsal Akla Doğru

Hzl: YASİN AKTAY
Selçuk Üniversitesi Sosyoloji Bölümü

Giriş

Bu yazının birinci bölümünde, aklın sosyolojik soykütüğü anlamına gelecek bir yol deneyeceğiz. Bununla aklın mahiyetinin ne olduğu veya aklın hakikate ulaşmada bize ne kadar ve ne şekilde katkıda bulunduğu sorusuna bir cevap üretmeye çalışmayacağız. Aslında, aklın gerçekten de ne olduğuna, bu süreçteki rolünün ne olduğuna cevap arayan çabaların dönüp dolaşıp metafizik çabalar olarak kalmakta olduklarına işaret edilecektir, ama bunu kendi çabamızı bunların yerine ikame etmek için değil, aksine bu türden bir çabanın her zaman için metafiziğe sonuna kadar batık bir çaba olduğu iddiasını güçlendirmek için yapacağız. Akıl hakkında yapılan konuşmalar genellikle akla bazı yüklemeler yapmak için yaparlar bunu. Aklın soy bir kavram olarak, içeriği evrensel olarak görülebilir, kabul edilebilir ve algılanabilir bir şey olarak görülmesi, akıl etrafındaki en evrensel olguyu oluşturuyor. Ancak akla isnad edilen muhtevaların aynı evrensellikte ve aynı tartışılmazlıkta olmaması, bizzat bu bile aklın kendi öz-tanımına veya kendinden menkul bir tanıma sahip olmadığını gösteriyor. Dolayısıyla aklın gerçekten de ne söylediğini ortaya koymaya çalışan bir çaba, şimdiye kadar akıl adına ortaya konulmuş çabaların bütün yanlışlarını gösterebilme başarısını kaydetse bile, kendisi de akıl üzerine bir metafizik olmaktan kurtulamaz.

O yüzden biz, bu yazıda böylesi bir çabadan ziyade, akıl hakkında insanların bir metafizik üretme tarihiyle, tabiî ki bu yazının dar sınırlarının izin verdiği ölçüde, ilgileneceğiz. Yani akla bir tanım ve içerik isnad etmekle insanlar nasıl bir söylem inşâ etmeye çalışmışlardır? Bazı söylemlerini, aklı merkeze alan bir terminolojiyle nasıl meşrulaştırmaya ve güçlendirmeye çalışmışlardır? ilh.

İkinci bölümde ise son zamanlarda Türkçe'de kitabı yayımlanan Fas'lı yapısalcı düşünür M. Abid Câbirî'nin Arap Aklının yapısıyla ilgili argümanlarını, yer yer Cezayirli postyapısalcı Muhammed Arkoun'un İslâm aklıyla ilgili analizleriyle karşılaştırarak tartışacağız.

Kendinden Menkul Tanım ve Meşruiyetiyle Akıl

Akıl her zaman düşüncenin ve tartışmanın konusu olmuştur. Yaşadığımız çağı nitelemek üzere kullanılması, daha önceleri Akıl üzerine hiç bir söylem geliştirilmemiş olduğunu göstermez. Kuşkusuz böyle bir niteleme daha önceki çağlarda insanların kendisinden yoksun oldukları gibi bir çıkarıma, naif bir düzeyde, zımnen imkan verse de, aklın insanın ayrılmaz bir vasfı, diğer varlıklar arasında kendisini temyiz etme aracı olarak sayılması bugün de dahil hiç bir çağa özgü bir tutum olmamıştır. Çağımızın bir akıl çağı sayılması bile diğer çağlarda aklın hiç olmadığını değil, olsa olsa aklın, insana yön verme potansiyeli olan diğer melekeler karşısındaki önceliğine bir vurgu yapmış oluyor. Kuşkusuz burada aklın veya akılcılığın çok naif tasavvurlarını konu dışı edebiliriz. Yine de aklın günümüzde sosyal bilimlerin veya felsefenin odağında yoğun bir yer tutması bir çok açıdan önemlidir. Bu herşeyden önce

çağımızın aklı diğer çağlardan görece daha çok kullandığının bir kanıtı olmaktan ziyade akla neler yüklediği açısından çok önemli bir şeydir. Gerçek şu ki, modern çağda aklın kendisinden çok (ki aklın 'kendi'sinin ne olduğu konusunun apayrı bir sorun olduğu artık herkesin malumudur) aklı konu eden söylemler, gerek meşrulaştırım gerek kimliklenme teknolojileri açısından önemli işlevleri görmektedir.

Bu yazıda göstermeye çalışacağımız gibi, akıl bu işlevi görmeye yaklaştıkça diğer çağlarda veya modern sayılmayan görüşlerde aklın gördüğü işlevle olan farkını gittikçe kapatmaktadır. En basit ifadeyle akıl, bir dünya görüşünün, bir paradigmanın veya en kaba biçimiyle bir ideolojinin, dolayısıyla ona eşlik eden bir yaşam pratiğinin veya siyasetinin haklılık ve meşruiyetini tesis işlevinden hiç bir zaman sapmamıştır. Tüm meşruiyet dayanakları gibi akıl da bu işlevini deruhte etmeye kalkıştığında kendisine eşlik eden en temel mekanizma, öncelikle kendi konumunun pekiştirilmesi yönünde istihdam edilen bir yüceltme edebiyatıdır. Bu yüceltme, akıl sözkonusu olduğunda genellikle kendisine biçilen rol mutlak hakikatin, nesnel doğruluğun, veya genel olarak olması gereken neyse onun bulunup yansıtılması beklentisine karşılık verir. Burada sorun olan şey aklın bu hakikati bulup bulmayacağından ziyade sözkonusu mutlak hakikatin, nesnel doğruluğun veya "olması gereken"in bu tür işlere koşulan aklın öncesinde tanımlanmış olmasıdır. Her seferinde, ama kabul etmeliyiz ki, aklın biraz daha etkin her kullanımının sonucunda, biraz da hayalkırıklığıyla keşfedilen şey, aklın kendisini aşan bir referansa dayanmadan pek çalışmıyor olduğudur. Aslında, insanlık tarihi akla bu tür rollerin tevdi edilip sonra tekrar geri alındığı bir helezon olarak da pekâlâ okunabilir.

Akıl, düşünce tarihi boyunca hep bir ilgi kaynağı olmayı sürdürmüş; Akıl üzerine çeşitli söylemler geliştirilmiştir dedik. Yine de akla olan vurgusu itibariyle modern çağı diğerlerinden hemencecik ayırmak mümkün. Çünkü yaşadığımız modernliğin proje edildiği Aydınlanma dönemi akıl üzerine muhtemelen tarihin en zengin literatürünün geliştiği bir hareket olarak nitelenebilir. Aydınlanma, büyük ölçüde, ışığını akıldan alma üzerine kurulu bir sembolizme işlerlik kazandırmıştır. En azından günümüzdeki Aydınlanma imajı, Aydınlanma dönemini veya hareketini, insanın, hayatına yön veren temel ilkeleri, kendisini aşan dinsel, büyüsel veya metafizik referanslardan ziyade bizzat aklına müracaat ederek bulmayı öngören bir hareket olarak resmeder. Aklın Aydınlanma döneminde kazandığı genel geçer anlam gerçekten de budur. Kant, "Aydınlanma nedir?" sorusuna verdiği meşhur cevabında insanın "aklını kullanmayla başlayan" bir "ergin olmayıştan çıkma" yoluna işaret etmişti. "Ergin olmayış durumu ise, insanın kendi aklını başkasının kılavuzluğuna başvurmaksızın kullanamayışı" diye tanımlanıyordu.[1] Bu ergin olmayış durumuna insan kendi suçu ile düşmüştür; bunun nedenini de aklın kendisinde değil, fakat aklını başkasının kılavuzluğu ve yardımı olmaksızın kullanmak kararlılığını ve yürekliliğini göstermeyen insanda aramalıydı. Bunlar, Aydınlanmanın meşhur parolasına götüren ifadelerdi: Sapere aude (bilmeye cüret et!) Aklını kendin kullanma cesaretini göster! (Kant, 1984: 213).

Kuşkusuz bu ifadelerde, aklın kendisinin bir yol gösterici olmasından önce insanın "kendi aklını kullanabileceği"ne dair iddia daha dikkat çekici olmalı. Kant için deney ve bilgi öncesi kategorik bir takım ilkelerin oluşturuculuğuna, inşâ ediciliğine yabancı değiliz. Kant, aklın naif bir ampirizmle salt dış dünyadan algıladıklarını olduğu gibi yansıtan bir aynadan ibaret görülmesine karşı geliştirdiği argümanlarla akla bir özerklik iddia etmişti. Özerk akıl düşüncesi, şeylerin hiç bir zaman oldukları gibi (kendinde/numen olarak) görünemeyeceğini,

aklın önceden getirdiği kategorilerle, algıladığı şeyleri inşa ettiğini varsayıyor. İnsan bilgisinin imkanı da, zihnin süzgecinin şekillendirici olduğu bu sınırlarda "insana görünen şey" anlamında "fenomen" olarak belirleniyor. Fenomene açılan her kapıdan göreceliğin geçmesinin zorunlu olmadığı dersini ilk verenlerden biridir Kant. Çünkü, düşüncesinde, insan bilgisinin en kesin biçimi olarak fenomenin, yine de bütün insanlar tarafından, nesnel olarak algılanabileceği varsayılıyor. İnsan zihninde önceden varsayılan kategori ve ilkelerin evrensel olarak geçerli olduğu ve insan zihnini her yerde aynı şekilde belirlediğinden, akıl için "tek yol" nosyonunun hiç bir engeli kalmıyor. Kant'ın ahlâk felsefesi belki de bu yüzden, "kim olsa aynı şeyi" görüp düşüneceği bir "nesnel doğruluk" düşüncesiyle karakterize olmuştur.

Aklın Akıl-Olmayandaki Farkı ve Temelleri

Burada görebileceğimiz bir sorun, Kant'ın akılda varsaydığı a priori kategorilerin sınırlarının zorunlu muğlaklığıyla ilgilidir. Kant'ın mutlak, pratik ve yargısal akıl arasında yaptığı ayırımlarla birlikte tüm bu akıllara yönelttiği eleştirel yaklaşımının saf, katışıksız bir akıl arayışınca belirlenmesine karşın, daha genel bir değerlendirmeyle, sonuçta ahlâk felsefesinin işine yarayacak, bir ahlâk metafiziğinin temellendirilmesine imkân verecek bir dizayn içerdiği açıktır. Aslında, bizzat "kendi aklını kullanmaya cesaret etme"ye teşvik ettiği insandan beklentisi de sözkonusu ahlâk metafiziğinden türeyen, aklınsa "zorunlu olarak telkin etmediği" bir şeydi. Kant, besbelli, zaman zaman, özellikle meşhur eleştirilerini yürüttüğü esnada aklın "saf/soy" halini gördüğü vehmine kapılmıştır. Ama bu vehmin, akıl ve doğruluk iddiasına bir şekilde bulaşmış her teşebbüsün zorunlu sonucu olduğunu da biliyoruz. Tıpkı Heidegger'in metafizik hakkında söyledikleri gibi: Metafizik sorusu sonuna kadar metafiziğe garkolmadan sorulamaz. Nitekim, işte biz, metafizik sorusu sorduğumuz anda metafiziğe yakalanmış oluyoruz. O yüzden metafiziği nesneleştirme düşüncesi veya girişimi tam bir yanılsamadır (Heidegger, 1990).

Aslında bu yazıda Kant'ın ne kadar da yanılmış olduğunu göstermeye çalışmak gibi bir niyetimiz yok. Başta Heidegger'inkiler ve Heideggerci çizgiye mensup olanlar tarafından olmak üzere, yeni-Kantçılardan Habermas'a kadar bir çok felsefeci tarafından Kant'ın bu yönüyle ilgili çokça eleştiri yapılmıştır. Onun resmetmeye çalıştığı "soy" aklın, tarihsel ve toplumsal belirlenmişlik ihtimallerini yeterince takdir edemediği, bu tür eleştirilerin asgari müştereği olmuştur. Kant'ın bu ihmali kesinlikle sadece kendi kişisel düşüncesine bağlanamaz. O, bu vesileyle çağının, "kendine yeten, iradeci, egemen özne" tiplemesiyle nitelenen öznelci paradigmasını temsil etmiş oluyordu. Kant ve Aydınlanma aklın genel tarihi içerisinde sıkça başvurulan istihdam tarzının en iyi örneği olarak kayda değerdirler. Bu tarz, akıl hakkında düşünüldüğünde, Ahmet Çiğdem'in dediği gibi, genellikle "başka bir tanımlamanın gerekmediği" zannından kaynaklanmaktadır. O nedenle "akıl kavramı genellikle kendini açıklayan bir kavram olarak gözükür" (Çiğdem, 1997: 54). Akıl hakkındaki en temel veya naif düşünce biçimi, aklı, akıl dışında başka bir referansa başvurarak açıklamaya gerek duymaz. Akıl, adı üstünde, akıldır çünkü. Aklın bu kendinden menkul kredisi ona her zaman ideolojik kurguların vokabularisinde merkezî bir konum sağlar. Bu merkezî/hegemonik konumu da aklın bu özelliğini dönüp yine daha fazla beslemeye devam eder.

Kuşkusuz, akılla ilgili felsefî tartışma kesinlikle aklı kendinden menkul bir açıklığa sahip kabul edemez. Onu kendisini aşan referanslara başvurmadan açıklayamayacağının farkına

varmadan bir girişimde bulunamaz.

"Akıl ideası kendisini işlevsel tanımıyla sınırlamayacağı gibi aklın metafizik tarihiyle de yetinemez. Ne değişmez, ebedî bir öz ne indirgenebilen bir sosyo-tarihsel karakter akıl üzerinde bir tekel iddiasında bulunabilir. Aklın tarihi, aklın muhtevasız olarak kendi öz kavramına indirgendiği tarihteki kısmî ya da seyrek görünümlerine götürülerek tüketilemez .... Batı düşüncesinde ... akılla insanın aklı kullanışı arasında güçlü bir damar vardır" (Çiğdem, 1997: 55).

Buna göre, modernliğin proje edildiği boyutuyla Aydınlanma düşüncesinde, aklın muhtevasız olarak kendi öz kavramına indirgenmiş olduğu ve tarihteki kısmî veya seyrek görünümlerine götürülerek tüketilmeye çalışıldığı söylenebilir. Kant'ta açıkça görüldüğü gibi, akıl sanki tarihdışı veya toplumdışı bir öze sahipmiş gibi düşünülmüştür. Oysa Aydınlanmanın belirli bir sınıfa, örneğin burjuvaziye götürülebilen belirli maddî temelleri olduğu bir gerçektir. Aydınlanmacı akılda, burjuvazinin, pazar koşullarında her çeşit dinsel veya geleneksel etkiden bağını koparmış, kendi alışveriş tercihini kendi dışında hiç bir etki altında kalmadan yapabilen "özerk birey" tasarımının önemli bir rolü olduğu iyi bilinir. Nesnel akıl ideali, kaynağı ister doğadaki düzenlilik, isterse de aklın içerdiği bazı kategoriler olarak düşünülsün, pazardaki bireyin davranışı için evrensel bir ölçüt olarak temellendiriliyordu ki bu ölçüt sonuçta belli bir davranış tarzını temin eden bir araca dönüşüyordu. Bir aracın kullanılışı ise her zaman o araçtan önce onun kulanılmasına karar veren bir başka iradeyi gerektirir.

Demir Kafes Üreten Aklın Özgürleştirici Potansiyeli

Başlıbaşına bu gerçek bile aklın çoğu kez ancak kendi tarihselliğini ve toplumsallığını unutturacak veya gizleyecek bir çerçeve içinde referans oluşturabildiğinin çok iyi bir örneğini ouşturuyor. Çünkü, her çeşit dışsal yüklemelerden arınmış, muhtevasız olarak kendi öz kavramına indirgenebilen, soy veya nesnel bir akıl düşüncesi konusunda Aydınlanma gerçekten de çok güçlü ve özenli bir söylem geliştirmiş, bu konuda da bir hayli mesafe katetmiştir. Buna rağmen Horkheimer ve Adorno'nun da yerinde tespitiyle aklın "araçsal" olarak nitelenen bu çeşit istihdamıyla Aydınlanma negatif bir dilayektiğin işleyişine engel olamamıştır. Horkheimer'a göre aklın bir araç olarak düşünülmesi, aklı bir araç olmaktan bile yoksun bırakır. Mit ve geleneğe karşı çıkan aklın kendisi, bir mit olacak ve gelenekselleşecekti. Bunun en önemli sebeplerinden biri toplumsal pratik üzerindeki zaferini kutlayan aklın, eleştirel işlevini kaybetmesidir. "Toplum eğer, tabiat üzerindeki tahakkümü, bilim ve teknoloji tarafından bahşedilen rayonaliteyle emniyet altına alırsa, kendisini aklın ilkeleri etrafında yeniden örgütlemeye muktedir görecek, ancak akla herhangi bir yer bırakmadığının farkına varmayacaktır. Akıl adına sınırlayacak, akıl olmayan akıl adına hüküm sürecektir. Bu süreçte rasyonalitenin, irrasyonalitenin sadece diğer yüzü olduğu korku içerisinde keşfedilecek, akla çağıran bir rasyonalite eleştirisi böyle bir toplumda anlamsız gözükecektir" (Çiğdem, 1997: 61-62). Max Weber'in Aydınlanmacı aklın nihâî gerçekleştirimi olarak işaret ettiği, rasyonalleşmenin somut tezâhürü olarak bürokratik kurumların gelişimini "demir kafes" olarak nitelediği iyi bilinir. Buna göre, akla, tarihte yapılmış belki de en güçlü vurgu, en iyi ihtimalle "demir kafes" ler üretmek zorunda kalmıştır. Aslında aklın kendini nesnel doğruluk ideasında meşrulaştıran bu araçsal kullanımı Aydınlanmaya özgü bir durum olmadığı gibi, aklın bu tarz herhangi bir kullanımının kendini bütün kafeslerden

kurtarabildiği hâlen gösterilebilmiş değildir.

Horkheimer, Aydınlanmanın, aklı kuşatan her türlü anlatısal formu yıkma adına meşrulaşmış olmasına karşılık giderek kendisinin de anlatısal bir içeriğe kavuşmuş olduğunu ortaya koydu. One göre aklı her türlü metafizik yüklemeden kurtararak bir özgürleşim ideali olarak inşâ eden aydınlanma, sonuçta akıl üzerinden çok daha yoğun ve sofistike bir metafizik üretmiştir. Buna karşılık, Habermas ve Giddens'ın başını çektiği neo-modernistlerin daha fazla Aydınlanma önerdiğini biliyoruz. Çünkü bugün şikayet konusu olan konular gerek Habermas'a göre gerek Giddens'a göre akıl ve Aydınlanmadan değil, bilakis bunların yeterince işletilememiş olmasından kaynaklanmaktadır. Aydınlanmacı akıldan türeyen modernliğin yolaçtığı tüm olumsuzluklar, akıl ve Aydınlanma'dan vazgeçilerek değil, daha fazla Akıl ve Aydınlanma ile giderilebilecek şeylerdir. Burada Habermas'ın akla yüklediği rol, kuşkusuz, aklı her türlü tarih-dışı ve toplum dışı içeriğinden soyutlayarak almayı dışlayan bir roldür. Bizzat Habermas'a göre akıl hiç bir zaman soy bir halde bulunmaz. O hep belli bir tarih ve belli bir toplum içinde yaşayan değişik bireylerin davranışlarında tecessüm eder. Dolayısıyla akıl hakkında telaffuz edilen ve onu tarihdışı ve toplumdışı bir kategori olarak resmeden söylemler ister istemez metafizik bir referansa yakalanırlar. O halde aklın böylesi bir kategori olarak her resmedilme girişimi aynı zamanda veya her şeyden önce akla bir çerçeve dayatma girişimi olarak görülebilir. Burada aklın belli bir ideoloji, kültür, paradigma ve dil yapıları içerisindeki tecessümü de gözönünde bulundurulabilir. Bu yapılar gerçekliğin algılanışında aklın önünde, kurucu ve şekillendirici unsurlar olarak dururlar. Buna rağmen Habermas, aklın özgürleştirici bir potansiyel olarak kurgulanabileceği iddiasından hiç bir zaman vazgeçmemektedir. O, uylaşımsal olarak kurulan hakikatin, hatta gerçekliğin, aklın işlevsel bir kullanımı sayesinde her türlü uylaşımsal sınırı aşarak nesnel bir biçimde algılanabileceğini düşünmektedir (Habermas, 1984). Bu düşünce, Batı toplumlarında hâlihazırda gerçekliğin kurulma biçiminin artık uylaşım sonrası (post-conventionel) bir niteliğe kavuşmuş olduğu iddiasıyla birleşince ortaya çok da karmaşık olmayan bir oryantalizm veya Avrupamerkezcilik çıkıyor aslında. Nitekim Weber'in daha rasyonalize olmuş toplumsal hayat biçimini daha az rasyonalize olmuş bir toplumsal hayat biçimine salık vermek için hiç bir rasyonel neden olmadığı yönündeki iddiasına şiddetle karşı çıkarken, Habermas'ta bu Avrupamerkezciliğin vurgusu bir hayli artıyor. Habermas'a göre rasyonalleşme argümantasyon için prosedürler ve fırsatlar geliştirmek anlamına geliyor ve rasyonelliğin gelişmesiyle birbirine yaklaşır onun gelişmesi. Bu gelişme baz alındığında, diğer uygarlıklar arasında yalnızca Batı "uylaşım-sonrası" (post-conventionel) bilişsel alanların üstünlüğüyle belirlenmiştir. Kurumsal düzenin "uylaşım sonrası" biçimleri, yalnızca geleneksel davranış kodlarının egemenliğinden kendilerini özgürleştirmekle kalmayan, fakat aynı zamanda garantili ilkelere göre organize edilen kurumsal düzen biçimleridir. Bu sürecin ilk olarak göze çarptığı en dikkate değer kurumsal sektörlerse, Habermas'a göre bilim ve hukuktur (Giddens, 1991: 140-141).

Kuşkusuz, burada Habermas'ın Batı toplumu özelinde yaşamakta olduğu ve son derece rasyonalleşmiş toplumda işleyen hukuk ve bilimin rasyonel sınırlarınca fazlasıyla belirlenmiş olduğunu farketmek gerekiyor. Onun kendi özel tecrübeleri içerisinde, kendi özel istemleri çerçevesinde bu rasyonalitenin sınırlarına varmamış olması çok doğaldır. Çünkü sistemin irrasyonel boyutları kendisine karşı olarak, kendi istemleriyle çatışma içerisinde olarak işlemiyordur. O da bu yönüyle karşılaşmıyordur. Çünkü, uylaşım-ötesi bir gerçeklik hissi

verebilecek kadar alabildiğine rasyonalize olmuş sistemin çelişkileri kaba hatlarıyla Avrupa-dışında yaşayan insanlar tarafından çok kolay görünmektedir, çünkü buralarda yaşayan insanlar ne demokrasi, ne hukukun özerkliği ve üstünlüğü, ne insan haklarının her türlü milliyet, ırk ve din farkını aşan eşitlikçiliğiyle karşılaşmıyorlar. Aksine, onlar Avrupa'da yaşanan rasyonel ve cennetimsi düzeninin bütün faturasının kendilerine totaliter, keyfî ve ayrılıkçı bir düzen olarak kesildiğine tanık oluyorlar. Rasyonel bir toplum üzerine geliştirdiği bütün teorilerini dünyanın sair yerlerindeki çelişkileri görmezden gelerek, ve ancak buralardaki çelişkiler sayesinde mümkün kılınan Avrapa'daki cennetimsi dünyaya bakarak işleyen Habermas, postmodernist veya postyapısalcı filozofları yeni-muhafazakârlıkla suçlamaktadır. Oysa kendisi, aslında kendi rasyonalizmiyle yaşadığı toplumsal gerçekliğin uyuşmasının ürettiği daha reel bir muhafazakârlıktan daha fazla mâlul görünüyor.

Doğrunun Kaynağı Veya Doğruya Ulaşmanın Aracı Olarak Akıl

Klasik felsefe geleneğinde akıl, genellikle hakikat sorunuyla beraber tartışılmıştır. Gerek doğanın doğru bilgisine ulaşabilme, o bilgiyi üretebilme yeteneği anlamında epistemolojik bir problem olarak, gerekse de hayatta insana nasıl davranacağının, iyilik ve kötülük ölçütü olarak akıl, insanın hakikatle olan bağı nasıl kuracağıyla ilgili tartışmada sözkonusu olmuştur. Doğruluk veya hakikati bulma, doğru bilgiye ulaşma noktasında kendisine belli bir işlev yüklenmekle, yine de, aklın ne olduğu sorunu çözülmüş olmuyor. Doğru bilgiye ulaşma konusunda akla merkezî bir işlev atfeden Batı geleneğinde bile aklın doğasıyla ilgili bir mutâbakattan bahsedemiyoruz. Aksine, bu geleneğin içinde de gerek aklın doğasıyla ilgili olarak gerekse aklın akıl-dışı alanla ve ahlâkî davranışa yönelme arasındaki ilişkisiyle ilgili yoğun tartışmalar olmuştur.

Aydınlanma döneminde I. Kant'ın rasyonalizmi ile Locke'un ampirizmi arasında cereyan eden tartışma, aynı zamanda doğru bilginin imkanları ve aklın bilgiye katılma biçimi üzerine de bir tartışma anlamına geliyordu. Ampirizm doğrunun, ifadelerin gerçekliğe uygun olmasıyla mümkün olabileceğini öngörürken, aklın, gerçekliği olduğu gibi yansıtan, boş bir levha gibi olduğunu varsayıyor. Aklımızla bilebildiğimiz ve ilke olarak doğru kabul ettiğimiz bilgilerin kökeni, algılarımızın nesnesi olan gerçekliğin kendisidir. Eğer aklımızda bir düzenlilik varsa bu, bizzat gerçekliğin kendi içindeki düzenlilikten kaynaklanmaktadır. Gerçekliğin tamamına hakim olan bir düzenin ve aklın, kendisi boş bir levha (tabula rasa) olan zihnimizdeki tekrarından başka bir şey değildir Akıl.

Buna karşılık, akılcı düşünce, aklın gerçekliği algılamayı sağlayan belli formları haiz olduğundan hareket ettiği için, realitenin kendi içinde bir düzene sahip olmadığını; onu belli bir düzen içerisinde görmeyi sağlayanın, aklın içerdiği düzenleyici (a priori) formlar olduğunu düşünür. Haddi zatında biz, dış gerçekliği hiç bir zaman olduğu gibi, yani Kant'ın deyimiyle kendinde şey (numen) olarak göremeyiz. Onu ancak a priori kategorilerimizin devreye girerek düzenlemiş olduğu biçimiyle, yani fenomen olarak görürüz.[2] Akılcılık, realitenin kendi içinde kaotik bir yapıya sahip olduğunu, zımnen içeren bir ididaya sahiptir. Ona belli bir düzenlilik veren aklın kendisidir.

Burada akılcılık ve ampirizmin her ikisi, ister aklın a priori içerdiği bir şey isterse de doğadaki düzenlilikten kaynaklanan bir şey olsun, aklın önceden varolan bir düzenliliğin doğru bilgisiyle ilgili bir epistemolojinin temellendirilmesini sağlamaya çalışmışlardır. Sadece doğru bilginin kaydedilip biriktirilmesi noktasında değil, aynı zamanda bir ahlâk metafiziğinin

temellendirilebilmesi noktasında da işlevsel görmüşlerdir aklı. Bu noktada her ikisinin akıl esasında temellendirdikleri birer ahlâk ve siyaset felsefesi de olmuştur. Örneğin John Locke, liberalist siyaset kuramını doğal hukuk felsefesi üzerinde inşâ ederken, bunu "doğadaki kuralların akla zorunlu olarak telkin ettiği ilkeler" nosyonu üzerinde temellendirmiştir. İnsanların özgürlüğü, bireyselliği ve rekabetçi özellikleri tamamen doğal durumlarından kaynaklanmaktadır ve akıl bunu bulabilecek durumdadır. Kant ise muhtemelen benzer bir ahlâkî çıkarımı aklın doğuştan getirdiği a priori ilkelerden türetebilecektir. Her iki örnek, yukarıda aklın muhtevasız olarak kendi öz kavramına indirgenemediğini çok iyi gösterdiği halde, yine her ikisi sonuçta akla bir öz tanım isnad ederek ve bu öz tanımı bulabilecekleri beklentisiyle yola çıkmaktadırlar.

Kaldıki, Aydınlanma'nın akla, gerek epistemolojik olarak doğru bilgiye ulaşma, gerekse etik olarak metafizik bir hakikate ulaşma konusunda atfettiği merkezî rol, yine bizzat Aydınlanma filozofları arasında da güçlü bir biçimde sorgulanmıştır. Örneğin David Hume, akıl ile arzular arasında zannedildiğinin aksine, arzuların daha belirleyici olduğu bir ilişki bulunduğu ve arzulardan bağımsız bir aklın mümkün olmadığını, aksine aklın akıl-dışının güdümünde olduğu üzerinde durmakla, bir yandan Aydınlanmanın geniş çaplı uylaşımını bozuyordu, bir yandan da adeta ondokuzuncu yüzyılda Aydınlanma'nın tüm anlatılarına güçlü bir eleştiri başlatacak olan Nietzsche'nin, aklı "iktidar istenci"nden bağımsız düşünemeyeceğimizi telkin eden yaklaşımını haber vermiş oluyordu. Ahmet Çiğdem'in karşı-Aydınlanmacı veya Aydınlanma'nın kırıcısı olarak nitelediği Hume (Çiğdem, 1993: 66), aynı zamanda Aydınlanma'nın çok önemli bir uylaşımını daha (nedensellikle ilgili görüşünü) tartışma konusu yapmak suretiyle, akla dayandığı söylenen bilgilerde toplumsal-bilişsel uylaşımın ne kadar belirleyici olabildiğini göstermiş oluyordu. Tamamen deneyselci epistemolojisine dayandırdığı bu itirazı, nedenselciliğin deney sonucu ispatlanarak oluşturulmuş bir bilgi olmadığına dikkat çekiyordu. Nedensellik algısı, bizde deney-dışı yollarla oluşturulmuş bir düşünce olduğu için reddedilmeliydi. Olaylar arasında hep aynı sıradüzeninin vuku bulması bu olaylar arasında bir nedensellik ilintisinin bulunduğu izlenimi yaratmaktadır. Bu izlenim nedensellik algısını bir alışkanlığa dönüştürmektedir. Ama gerçekten de bir şeyin bir şeye neden veya bir şeyin bir şeyin sonucu olduğu kesinlikle kanıtlanamayacak bir şeydir. Oysa Kant'ın akılcı epistemolojisinde nedensellik pekâlâ a priori olarak bilinebilecek bir şeydi. Bunu söylemekle Kant da nedensellik düşüncesinin ampirik yollarla bilinemeyeceğini onaylamış olmaktadır. Fakat bundan onun varolmadığı değil, onun bilgisinin ancak akılla bilinebileceği sonucunu çıkarmış oluyordu.

Doğrunun Bilgisine Aklın Katkısı

Doğruya ulaşmada akılcılık etrafındaki farklılaşma, doğrunun ve hakikatin bizzat kendisi etrafında da bir farklılaşmanın oluşmasına yol açmaktadır. Deneyci bakışaçısına göre akıl boş bir levha olduğundan, doğuştan veya kendinden menkul hiç bir katkıya sahip değildir. O yüzden bilginin doğru olup olmadığı tümüyle resmettiği, yansıttığı gerçekliğe uygun olup olmadığıyla ölçülebilecek bir şeydir. Pozitivizmin ve nesnelciliğin çoğu versiyonları, doğruluğu, "uyuşma" adı verilen bu modele uygun olarak düşünürler. David Hume, aklımızın kaydettiği ve kökeni dış dünyada bulunmayan hiç bir bilgi yoktur derken, aynı zamanda bilgilerimizin sınanabileceği epistemolojik bir temele işaret etmiş oluyordu. Bu temelin, aklı sürekli olarak ayartmakta olan, akla sürekli olarak karışmakta olan akıl-dışı unsurların,

doğmaların, sınanmamış varsayımların, mitlerin ve arzuların karışımından arındırması bekleniyordu (Gellner, 1985: 17-19). Uyuşma kuramına göre bu tür fazlalıklardan kurtarılması şartıyla, ki bu şartın yerine getirilmesi o kadar da zor değildir, aklın dış dünyadaki düzenliliği ve mantığı farketmemesi, dolayısıyla da kaydedip bilmemesi için hiç bir sebep kalmıyor. Çünkü bu tür çarpıtıcı faktörleri elediğiniz zaman geriye sadece olan-biteni bir ayna gibi yansıtmak kalıyor. Tahmin edilebileceği gibi bu görüş aynı zamanda materyalist bir bilgi teorisi için de temel teşkil eder, ancak materyalistliği zorunlu olarak gerektirmez. Nitekim Aydınlanma döneminde bu görüşü temsil eden John Locke'un son derece dindar birisi olduğu biliniyor (Çetin, 1996).

İnsan zihninin doğuştan bir çok şey getirmiş olduğu ve bunun bilgi edinme sürecine kaçınılmaz bir biçimde dahil olduğu etrafında felsefe tarihi boyunca oluşan eğilim de, doğru bilginin gerçekliğe uygun olma şartını önemsememeyi gerektirmiştir. Çünkü zihin zaten realiteyi yansıtmamakta, aksine, içerdiği kategorik formların içine sokarak aslında inşâ etmektedir. Buna rağmen bu görüşe göre doğru bilginin imkanından sözedilebilir ve bu bir çelişki gibi gelebilir. Çünkü zihnin içerdiği mantık, yalnızca Kant'ın, oldukça evrensel işlediği kabul edilebilecek, a priori kategorilerinin zorunlu sonucu olarak ortaya çıkan bir mantık değildir. Aklın a priori kategorilerle bağlı olduğu kabul edildiğinde —her ne kadar Kant saf/soy akılla asgari kategorilere sonradan eklenmiş kültürel, duygusal ve sair fazlalıklardan aklın kurtulabileceği konusunda çok iyimser olsa da— aklın bunlardan fazlasına da her zaman gömülü olabileceği kabul edilmek zorunda kalınır. Nitekim fenomenolojinin bize verdiği en önemli ders, realitenin algılanmasında bilincin sanıldığından çok daha fazla katkıya sahip olduğu yönündedir. Buna göre bizim doğrudan gerçeklikle muhatap olmamız mümkün değildir. Realiteyle biz her zaman bilincimizde oluşmuş kültürel ve ideolojik kategorilerin dolayımıyla muhatap oluruz. Fenomenoloji bu dolayımın mümkün kestirme yollarını yine bilince yüklediği —ve Heidegger ve Gadamer tarafından fazla iradeci ve öznelci bulunan— rolde arar. Dolayısıyla herhangi bir bilginin doğruluğu realiteye uygun olup olmaması açısından değil, kendi içinde bir tutarlılığa sahip olup olmaması açısından test edilebilecektir. Bilgi, her zaman belli bir kültür içerisinde şekillenmiş bir akıl ve mantığın dolayımıyla oluşur. Bu dolayımı aşarak bilgi üretmenin yolu yoktur, o yüzden doğruluğun ölçütü olsa olsa bu bilginin kendi içinde tutarlı olmasıdır. Kant'ın a priori kategorilerinde kökeni bulunabilecek bu yaklaşım genel olarak tutarlılık kuramı diye adlandırılmaktadır (Arslan, 1998: 32; Tepe, 1995: 100). Çağdaş temsilcileri arasında mantıkçı pozitivistlerin de bulunduğu bu yaklaşımda doğrular mantıksal olarak temellendiği için, bir mantık içerisindeki bir doğrunun sınırı başka bir mantığa başvurulduğunda geçersizlenmiş olur. Nitekim paradigma, ideoloji veya kültürel formlar arasında ortakölçülemeyen bir konuma sahip olduğundan, hakikat veya doğruluk konusunda relativizme gidecek yolların tıkanması mümkün olmamaktadır. Doğru, her zaman kendi içinde kapalı bir devre gibi işleyen bir ideolojinin, paradigmanın veya mantığın içinde bir doğrudur. Buna bir de postyapısalcıların dil üzerine yaptığı vurguları ekleyebiliriz. Aklın kendini sergileyebilme, performansını gösterebilme vasatı olarak çalışan dil realiteyi yansıtmadığı gibi, onu kendinde içkin kavramsal hiyerarşik yapıların düzenine sokarak yansıtmaktadır. Üstelik bu hiyşerarşiler tamamen kültürel olarak belirlenen, dile bile sonradan eklenen, buna rağmen herkesin dil pratiğinde hazır bulduğu yapılardır (Derrida, 1978; 1981).

Doğruluk konusundaki diğer bir yaklaşım, onu fayda kavramı etrafında ölçmeyi önerenidir.

Bu yaklaşım, bir yandan doğruluk tarihi hakkındaki gözlemlerine dayanarak insanların doğruluk nosyonlarının bir tercihin ürünü olduğunu, bu tercihin de hep belli bir faydayı gözettiğini iddia eder. Diğer yandan, doğruluk hakkındaki gayr-i ihtiyarî durumun bu olduğundan yola çıkarak yeni bir epistemolojinin bunu gözeterek, bunu bilinç alanına taşıyarak daha iyi formüle edilebileceğini varsayar. W. James'ın pragmatizmiyle en iyi formüllerini bulmuş bu kavram, çağdaş filozoflardan Richard Rorty'nin pragmatizmiyle postmodern haleflerinin buluşmuş oluyor. Rorty'ye göre dilin veya zihnin dünyayı, kendimizi, birbirimizi betimlemekte kullandığımız bir çok söz dağarı vardır. Bunlar tabiatı itibariyle olumsal nitelikte olup, bu söz dağarlarından birinin diğerinden daha doğru olduğu söylenemez, ancak onlar görece birbirinden daha "kullanışlı" metaforlar üretirler. Buna göre, düşünce tarihi doğruya veya hakikat'e, giderek daha çok yaklaşmanın değil, şeyleri sürekli yeniden betimleyen ve birçok rastlantı sonucu daha kullanışlı olduğu anlaşılan metaforların yaratılmasının tarihidir (Rorty, 1980; 1995; Göka, Topçuoğlu, Aktay, 1996).

Yukarıda parametrelerini vermeye çalıştığım manzarayla, akla doğru bilgiye ulaşma konusunda isnad edilen rolün ne kadar değişken olduğunu yansıtmaya çalıştım. Doğruluk aklın herhangi bir tanımı içerisinde garanti edilebilen bir şey değildir. Doğruluğun her zaman kendine dışsal temelleri vardır, genellikle telaffuz edildiği toplumsallığın ideolojisine veya kültürüne tâbîdir. Doğruluğa veya hakikate[3] hükmeden akıl da toplumsallıktan ve tarihsellikten uzak bir akıl değildir. Aslında en saf biçimiyle akıl tanımlaması yapıldığında bile ciddi bir sorun çıkmaktadır: Hiç bir topluma veya tarihe garkolmamış haliyle, yani saf/soy haliyle akılla biz hiç karşılaşmıyoruz. Akla her zaman bir toplumsallığın, bir geleneksselliğin ve bir tarihin rasyonalitesi bulaşıktır. İnsanları akla çağıran bütün davetler o aklın garkolduğu geleneğe tâbî olmaya çağırmaktadır. Aklın buna rağmen kendinden menkul bir meşruiyete ve haklılığa sahip olması, doğruluğun ölçütü olarak kabul edilmesi, ancak ideolojik bir söylemin operasyonundaki işlevselliğinden dolayı vâkî olmaktadır.

Câbirî'nin Aklından Arap Aklına

Aklın kendi öz tanımına indirgenemeyeceğini, dolayısıyla aklın her zaman belli bir tarih ve belli bir toplum içerisinde ete kemiğe bürünen bir şey olduğunu kabul ettiğimizde, bir Avrupa aklından, bir batılı akıldan, hatta bir Aydınlanmacı akıldan bahsetmemiz mümkün olur mu? Kuşkusuz toplumsallığı içerisinde varsayılan akla bir de tarihsel bir boyut katmak istediğimizde, yukarıdaki muhtemel akılların her birine aynı zamanda bir de, sözgelimi, "onsekizinci yüzyıl Arap aklı", "yirminci yüzyılın ilk yıllarının Avrupa aklı", "ikinci yüzyılın üçüncü çeyreğinin Türk aklı" gibi nitelemeleri ekleyebileceğimizi kabul edebiliriz. İlk bakışta böyle bir nitelemenin, evrenselci ve tarihdışı-toplumdışı bir akıl nosyonuna karşıt yönüne rağmen, "özcülük" le yüklü olduğu görülebilir. Çünkü belli toplumlara ve belli dönemlere kendi içinde bütünlüklü, belli bir akıl isnadında bulunuyor.

Nitekim, yakınlarda kitapları Türkçe'ye çevrilerek basılan Muhammed Abid Câbirî'nin çalışmalarına (1997; 1997a) yön veren temel varsayım Arab'a özgü bir aklın mevcudiyetidir. Câbirî, Arap dünyasında meşhur olmuş ve hepsi birden "Arap Aklının Eleştirisi" ana projesi etrafında tasarlanan üç ciltlik çalışmasının birincisinde, Arap Aklının Oluşumu'nu incelerken, ikincisinde Arap Aklının Yapısını ve üçüncüsünde Arap Siyâsî Aklı'nı yapısalcı bir yaklaşımla analiz etmektedir. Yapısalcı bir yaklaşımın gereği olarak Arap aklının bileşenlerini, temel unsurlarını ortaya çıkarmaya çalışacaktır. Bunlar Arap aklının yapısal unsurları olacak ve aynı

zamanda Arap Aklı dediğimiz bir şeye, başka tür akılları dışlayacak veya o akıllarla sınır oluşturacak şekilde, münhasır olacaktır. Yine yapısalcı bir yaklaşımın gereği olarak sözkonusu akıl, onu taşıyan tek tek öznelerin üzerinde, bu öznelerin insiyatifinin dışında işleyen bir mekanizmayı varsaymak gerekiyor. Bu konuda yapısalcılık içerisindeki meşhur özne—yapı geriliminin tüm boyutları, Arap Aklının yapısı içerisinde düşünülebilir. Bu durumda Arap aklı dediğimiz bütünlüklü yapı tek tek her Arab'ı aşan ve her Arab'ı da belli bir şekilde düşünmeye mecbur eden bir mekanizma olarak işler. Öznelerin bu yapının dışına çıkmaları sözkonusu olamaz. Câbirî bu ikiliği zaman zaman "oluşturucu akıl" ile "oluşmuş akıl" arasında yaptığı ayrımlarda yansıtır. Bu ayırımda oluşturucu akıl yapının yerini tutmakta, değişik tarih ve toplumlarda oluşacak olan tarihsel ve toplumsal akılların üstünde işleyen, onları belirleyen bir mekanizmaya tekâbül etmektedir.

Bununla birlikte "Arap Aklı" çok metafizik, aşkın veya Câbirî'nin deyimiyle "olağanüstü, mucizevî" (Câbirî, 1997: 19) bir kategori değil, daha ziyade, "belli bir kültür için, yani Arap-İslâm kültürü için yine onun vasıtasıyla üretimde bulunarak teşekkül eden bir "akıl"dır. Akıl ile bir düşünme aracı olarak "düşünce"yi kasteden Cabîrî, bundan aklın her türlü içerikten yoksun olduğunun anlaşılabileceğinin farkındadır. Ama o, bu aklı içerikten yoksun bir düşünce olarak düşünmüyor. Bunun için başvurduğu "oluşturucu akıl" ile "oluşturulmuş akıl" ayrımının kendisine yeterli bir açıklama modeli sunduğunu düşünür. Birincisiyle, "her insanın eşyanın ilişkilerini kavramak suretiyle bütün insanlar tarafından değişmez olarak kabul edilen temel ve determinist ilkeleri çıkarsayabilme melekesini" kasteder Câbirî. İkincisi ise "çıkarsamalarımızda dayandığımız kural ve ilkelerin toplamıdır." Bu, herhangi bir dönemde onaylanan ve genel kabul gören kurallar manzumesi olup o dönemde kendisine mutlak değer izafe edilen bir olgudur. Dolayısıyla Arap Aklı'yla ne kastedildiği aydınlatılmış oluyor: Câbirî'nin araştırması boyunca sınırları belirlenmeye çalışılan bu akıl oluşturulmuş bir akıldır; Arap kültürünün kendisine mensup olanlara, bilgiye ulaşmak için dayanılması gereken bir esas olarak sunduğu ilke ve kurallar toplamıdır. Başka bir deyişle bunun anlamı Arap kültürünün kendi mensuplarına dayattığı bilgi sistemidir. Daha ileride oluşturucu aklın bütün insanlarda ortak olan ve aslında tarih-dışı ve toplum-dışı temelleri olan evrensel akıl olduğunu görüyoruz. Her ne kadar özü itibariyle evrensel olan Oluşturucu Akıl zihinsel faaliyette bulunurken belli ilke ve kurallardan, yani Oluşturulmuş Akıl'dan hareket etmekteyse, dolayısıyla Arap Aklı'nın oluşturucu pozisyonunda bile Arap kültür birikiminden hareket etmekteyse de (s. 22), bu onun evrenselliğini zedeleyen bir şey değildir. Görünen kadarıyla Câbirî, aklın Araplığından bahsetmekle Aklın evrenselliği, tarih-dışı ve toplum-dışı tasarımlanışına yöneltilen eleştirileri gidereceğini düşünmektedir. Oysa onun bahsettiği Arap aklı en iyi ihtimalle evrensel bir aklın Arap aklı olarak tecessümünü, daha kötü bir ihtimalle de değişik düzeylerde ortaya çıkan bir formalizmi ve özcülüğü göstermektedir.

Câbirî'nin Arap Aklı'na isnad ettiği özelliklerle içine düştüğü evrenselcilik iddiası veya özselci konumun onun yapısalcılığından kaynaklandığı açıktır. Yapısalcılık, tarih, toplum ve insan düşüncesinde belli düzenliliklerin olduğunu varsayar. Bu düzenlilikleri arayıp bulmaya yönelir. Sonuçta bir takım düzenlilikleri ortaya koyar. Özne ve öznelliğin işin içine karışma yollarına karşı çok duyarlı olduğu için kendinden menkul bir nesnellik pâyesi üstlenir. Ancak bulup ortaya koyduğu düzenliliklerin gerçekten de kendinde düzenliliklerin keşfi mi yoksa birer icad mı olduğu sorusuyla son zamanlara kadar yüzleşmemiştir. Postyapısalcı eleştiri yoluyla bu soruyla karşılaştığında, ayan beyan ortaya çıkmıştır ki, kesinlikle icadın, ortaya

koyduğu yapısal modellerdeki payı çok daha fazla olmuştur. Aslında eser boyunca bahsedilen Arap Aklı'nın bir İslâm Aklı olduğu Câbirînin tarih yazımında ortaya çıkan yapıda icad'ın rolünün ne olduğunu görmek için bazı notlara başvurmak gerekiyor.

Arap Aklının Kökenleri: Bir Hiyerarşi Nasıl Meşrulaşır?

Câbirî'nin Arap aklının yapısına atfettiği üç temel unsurdan birincisi, Câbirî'ye göre aynı zamanda Arap aklının esas bileşenini oluşturmaktadır. Câbirî'nin dinî veya beyânî akıl dediği bu akıl dil bilimleri (tedvin döneminde Arapça sözlük, sarf ve nahiv), belâğat ilmi, fıkıh ve belâğatla temsil ediliyor. İkincisi Yunan aklının Arap aklına eklenmesi veya eklemlenmesiyle oluşan rasyonel veya burhânî akıldır. Felsefe tarafından temsil edilen bu aklın refransları Aristoteles'te yoğunlaşmıştır. Üçüncüsü ise, kadim bir unsur olarak Arap aklını etkilemiş olan, özellikle irfânî çıkarımlarla temsil edilen ve Câbirî'nin deyimiyle irrasyonel akıl veya bağımsız akıl olarak çalışan bir yapıdır. Araplar'ın Yunan gnostisizmi, İran işrâkîliği veya Hind tasavvufu gibi kadim din ve felsefe geleneklerinden almış oldukları bu unsur kadim Arap kültürünü şekillendirmiştir.

Bununla birlikte Câbirî bu üç unsurdan birincisini, yani rasyonel veya beyanî aklı, Arap aklına her nasılsa daha fazla yakıştırmaktadır. Arap aklının esas mihverini oluşturan bu unsur Câbirî'ye göre İslâm sonrasında tedvin çağı denilen İslâmî bilimlerin derlenip kodifiye edilmesiyle birlikte ortaya çıkmıştır. Bu konuda verdiği örnekler gerçekten de son derece dikkate değer. Arapça'nın, sözlüğüyle grameriyle, derlenmesi esnasında yaşanılanlar bu aklın bütün boyutlarını sergileyebilecek niteliktedir. Tamamen Kuran'ın indirildiği dil olması itibariyle kendisine bir kutsallık atfedilmiş olan Arapça'nın "asl"ına sadık olarak korunabilmesi için Kur'an'ın nüzûlünün bitmesinden hemen sonra başlayan dil derleme faaliyeti çerçevesinde oluşan Lisânu'l Arab'ın tarihine dikkat çekiyor Câbirî. Bu sözlüğün derlemesinde çok önemli üç nokta var: Biri sözlüğe giren sözcüklerin belirlenme prosedürüyle ilgilidir. Normalde derleme dediğimiz şey halk arasında konuşulan sözcükler, lehçeler, ağızlar vs. neyse bunlar saha çalışması çerçevesinde tesbit edilerek sözlüğe alınmasıyla gerçekleştirilir. Oysa Lisanü'l Arab'a giren sözcükler sahadan derlenmiş değil; gramatik olarak 28 harfin üç, dört ve çok az olan beş ve altı kökharfle oluşturması matematiksel olarak mümkün bütün kombinasyonları önceden tesbit edilerek varsayılmış, daha sonra bunların kullanılıp kullanılmadığı değişik kabileler nezdinde araştırılmak sûretiyle kaydedilmiştir. Dolayısıyla sözlüğe dahil olan sözcükler doğrudan hayat içerisinden kaynaklanan, hayatın dinamizmini yansıtan bir dil değil, ne kadar geniş çerçeveli düşünülmüş olursa olsun, matematiksel bir evrenin sınırlarına sahip bir dilin işlemesini sağlamıştır. Dikkat çekilmesi gereken bir unsur, buradaki matematiksel aklın Batı'dakine göre çok erken işleyişi olmakla birlikte, aynı zamanda bu aklın hayatın olumsal doğasının sınırlarına çarpma ihtimalinin yüksekliğidir.

Sözlüğün derlemesiyle ilgili ikinci nokta, dilin aslına gitmek uğruna girişilen derleme çabasının bedevîlerin dilini daha aslî saymasından kaynaklanan problemlerle ilgilidir. Sonuçta ulaşılan dil, hayatın dinamizminden kopuk, bedevîlerin dünyasına münhasır bir dil olmuştur. Bedevînin dünyası ise dardır ve kendi somut dünyasını isimlendiren sözcüklerle sınırlıdır. Soyut ve felsefî mefhumları isimlendirme yeteneğinden yoksundur. Ayrıca dünyasının darlığı karşılaştığı somut olgu, âlet edevât ve ilişkilerin de sınırlı olması anlamına geliyor. Bu dünya ne kadar sınırlıysa, ihtiyaç duyduğu sözdağarcığı da o kadar sınırlı, o yüzden de gelişme

istidadından da o ölçüde yoksun olur. Burada ilginç olan şu ki, sözlük derlemesine sevkeden düşünce Kur'an'ın indirildiği dilin en katışıksız, saf biçimine ulaşmak olduğu halde, Kur'an'ın kendisinin böyle bir hassasiyet taşımamış olmasıdır. Kur'an Arapça indirilmiştir, ama saf Arapça kullanmak gibi bir hassasiyet ihsas etmemiştir. Aksine, Kur'an'da Arapça olmayan bir çok sözcük vardır ve bunlar da şehirli bir topluluğa hitap etmekten kaynaklanmıştır. Kur'an'ın bu tercihinin üzerinde durulmamış olduğunu söyleyen Câbirî, böylece Arap dilinin, özünde matematiksel ve somut dünyanın ötesini isimlendirme konusunda yeterince istidadı olmayan bir mahiyet kazandığını söylüyor.[4]

Arap dilinin tedvininde izlenen bu prosedür, yukarıda belirttiğimiz gibi Arap aklının oluşumunda çok önemli bir moment oluşturmuştur. Bu örnekle yeterince açığa vurulan özündeki matematiksellik dolayısıyla, düşünce dünyasında hiç bir şeyi dışarıda bırakmayan, her şeyin önceden çözülmüş olduğu iddiasına sahip, tüketici ve kapatıcı bir akılla karşı karşıya kalıyoruz. Bu aklın gözettiği aynı istem fıkıhta da kendini göstermiş ve fiafiinin Er-Risale'si, fıkıh alanında çözülmemiş veya çözülemeyecek hiç bir mesele bırakmayacak bir kodifikasyon sisteminin kurallarını derlemiştir. Bir bakıma gerçekliğin tamamını kuşatıp tüketme iddiası taşıyan bu girişim, aslında bireysel ve toplumsal varoluşun tüm düzeylerini dinî bir akıl çerçevesinde kodlayacak bir formatı barındırıyordu. Bu da, Câbirî'ye göre Descartes'ın Batı düşüncesinde yapmış olduğu ve Yöntemin Kuralları olarak nâm bulmuş şeyin, çok daha erken döneminde İslâm dünyasındaki bir muâdilinden başka bir şey değildir. Descartes'ta modern düşüncenin ilk işaretlerinin belirdiği Rönesans'ta iyice yaygınlaşan ve doğadaki düzenliliğin kaynağını matematiksel bir akılda bulan, bunun da insan aklında özlü bir karşılığının mevcut olduğunu öngören Kartezyen düşüncenin zirve noktalarına ulaşılmıştır. Descartes, dünyada olup biten herşeyin, o gün ulaşılmış bulunulan matematiksel çerçeve içine sokulabileceği bu çerçevece öngörüldüğü ve bunun kesin kuralının saptanabileceği varsayımıyla hareket etmiştir. Akıl sözkonusu matematiksel aklın vasatıydı ve bunun doğru işleyişinin kuralları da yine matematiksel olarak ortaya konulabilirdi. Koca bir dünyayı, hatta evreni ve varoluşu matematiksel bir kurgunun içine kapatan, gerçekten de ondan sonra modernliğin bütün bu alanlara, Heidegger'in deyişiyle, istediği gibi "düzeceği kapatma" gözüyle bakmasını mümkün kılmış olan Kartezyen anlayış, Batı'da bildiğimiz gelişme ve kalkınma tarihinin de önünü açmıştır.

Aslında Câbirî, Arap Aklı'nın üç bileşeninden birincisini, yani Beyânî Aklı daha aslî bir unsur sayarken, aynı zamanda onu pozitif anlamda yücelten bir şey de yapmış oluyor. Hatta Arap aklındaki bu rasyonel unsurun sürdürülmüş olması halinde, yani diğer iki unsur tarafından baltalanmamış olduğu takdirde çok daha verimli sonuçlara yol açmış olacağını, muhtemelen Arap Aklı'nın gelişiminin Batı'dakine benzer bir çizgi seyredebileceğini söylüyor. Nitekim fiafiî'nin fıkıh metodolojisi olarak işleyen Er-Risale'si, tıpkı Arap sözlük ve gramer derlemesi, gibi kendi döneminde bu alanda yapılmış olan belki de ilk derleme faaliyetidir ve bütün boyutlarıyla irrasyonel tavır ve davranışların sızmasına karşı son derece rasyonel bir direnişi temsil etmektedir. Ancak Câbirî'ye göre, aslında yanısıra bir çok fiafiî eleştirisine göre, fiafiî'nin eserini sorunlu kılan yanı, onun bütün bir hayat alanını kapatma iradesi taşıyan, çözülmemiş veya çözülemeyecek hiç bir meseleyi bırakmama yönündeki matematiksel olarak tasarlanmış fıkhıdır. Böylesi bir irade, ne kadar ayrıntılandırılmış olursa olsun, esasen hayatın tüm olumsallıklarını karşılama imkanına sahip olamaz. Dahası, gelecekte karşılaşılabilecek sorunları önceden tahmin ederek üretilen fıkıh, hayatın özünde özgür olması gereken

olumsallıkları üzerinde bir ipotek gibi çalışmıştır. Bu nedenle fiafiî'nin çalışması cidden sözmerkezciliğin içerdiği tüm sorunlara sahip olarak bir eleştiriye tâbî tutulabilir. Tahmin edilebileceği gibi böylesi bir eleştiriyi, Arap-İslâm dünyasının kendisinden beklenen kalkınmayı gerçekleştir(e)memiş olmasına getirilen açıklamalar izleyecek ve bu nokta üzerinde hasseten duracaktır.

Nitekim Câbirî'nin kitabının sonuç kısmında açığa vurulan esas kaygı, aslında eserin tamamına yön veren esas sorulardan birisi, "Arap Kültürü'nün uyanışı yaşadığı Orta Çağ dönemindeki bilgi araçları, kavramları, yönemler, bakış açıları neden sürekli bir gelişme kaydederek XV. yüzyıldan itibaren Avrupa'da yaşanan benzerî bir düşünsel ve bilimsel uyanışı gerçekleştirmemiştir?" (s. 477-478). Aslında bu soru, sosyal bilimlerle uzaktan yakından ilgili olanlar için çok tanıdık bir sorudur. Bu soru, normalde kapitalizme çok da olumlu bir değer yüklemediği halde, Batı'daki doğuşuna sosyolojik bir açıklama getirmeye çalışan Max Weber'in sorduğu; sormak yoluyla kendi tarihsel özcülüğünü, oryantalist güdülenimini açığa vurduğu sorudur. Weberin, kapitalizmin niçin Avrupa'nın dışında kalan yerlerde daha önce gelişmemiş olduğu yönünde negatif sorulmuş sorusu sosyal bilimlerde müzmin hale gelmiş Avrupa-merkezciliğin temel referanslarından birini oluşturmuştur. Bu yolla o, Avrupa tarihini bütün dünya için model olarak ilan eden oryantalist değer yargılarının galebesine ciddi katkılarda, üstelik Marx ve Durkheim gibi akran ve seleflerinin yapamayacağı türden katkılarda bulunmakla eleştirilmiştir.[5] Çünkü anlamacı sosyolojinin bu büyük ustası, virtüözü, bu yolla, kendisinden beklenen anlayışlılığı yerine kendi etnosentrik bağlarına sadık kalmayı seçmiş oluyordu. Anlamacı bir kaygıyı kenidlerine işin başında zaten iş edinmemiş olan Marx ve Durkheim ise zaten Weber tarafından, kendi teorik açıklamalarından yola çıkarak, kendi varsayımlarını toplumsal olguya isnad etmek gibi bir eleştiriye maruz kalmışlardı. O yözden onlardan sosyal bilimlerdeki bu oryantalist varsayımı, bu Avrupa-merkezciliği aşacak bir yaklaşım beklenmiyordu.

Akıl Kurgusunun Yapıçözümü

İmdi, bütün çalışmasına sözkonusu sorunun yön verdiği Câbirî çalışmaları boyunca bu sorunun bize önceden hazır ettiği bir kurgunun tasdikini sağlamaktan başka ne yapabilecektir? Tabiî ki, sözkonusu sorunun altında yatan Avrupa-merkezci tarih kurgusunun kendini meşrulaştırdığı tüm gerekçelere, tüm anlatılara sahip çıkarak ve bu anlatıları yeniden üreterek ilginç bir oryantalizm yapacaktır. Bu durumda terkip cidden ilginç oluyor: Arap milliyetçisi bir oryantalizm. Câbirî'nin eserine hakim olan rasyonalizmin, bilimselciliğin, hümanizmin ve aslında sözmerkezciliğin tasdiki niteliğindeki yoğun vurgular, Batı'nın gelişmişlik anlatısının veya kurgusunun bir yeniden üretiminin gereklerinden başka bir şey değildir aslında. Arap Aklının yapısını ortaya çıkarmaya çalışan Câbirî, bu yolla Batılı bir akıl yapısının tecessümünü sağladığının ne kadar farkındadır bilinmez, ama, onun Arap aklının yapısına isnad ettiği üç unsurdan beyânî aklı tercih etmesinin temelinde, salt yukarıdaki soruyu sormuş olmasından dolayı bile iddia edilebilir ki, böylesi bir insiyak gizlidir.

Kaldı ki, Arap Aklı'na isnad ettiği yapıdaki üç unsura denkleştirdiği örnekler de ciddî ampirik sorunlara sahiptir. Örneğin, bu üç ayaklı yapı Ali Harb'in de dikkat çektiği gibi, Rasyonel Arap, Rasyonel Yunan ve İrrasyonel Arap-dışına tekâbül etmektedir (Harb, 1993: 18). Bu tasnif irrasyonel unsurun Arap aklının özüne yabancı olduğunu varsayıyor. Bu da Arap aklının saf rasyonel bir akıl olduğunu ve irrasyonel olan bütün unsurların aslında bu akla sonradan

katılmış fazlalıklar olduğunu söylemeye gelir. Harb'e göre, aslında biraz irdelendiğinde bu tasnif, merkezinde "Araplığın" bulunduğu basit bir "kimlik/fark" veya "ya o ya öteki" ilkesine göre işleyen bir mantığa sahiptir. O yüzden birine beyânî akıl derken, kelimenin etimolojik içeriği dolayısıyla bir nesnellik yüklerken diğerine sadece akıldışılık değil, yanısıra âtıllık nitelemesinde bulunarak, yine kelimenin etimolojik içeriği dolayısıyla, karşılısızlık, boşluk, absürdlük yüklemesi da yapmış oluyor. İrfanî akıl aynı zamanda bir âtıl akıldır. Rasyonelliğe prim veren bu ayrım rasyonel olan her şeyi, Araplığa, irrasyonel olanı da, eksiği, hatayı, yanlışı da Arap-olmayana hasrediyor. Gerçekten de Câbirî'nin tasnifinde Arap aklının irrasyonel unsur, yani irfanî akıl veya gnostisizm, gerek Arap cahiliyesi döneminde (ki, o dönemde Arap aklının da henüz teşekkül etmemiş olduğunun kabul edilmesi mevhum yapının ne kadar keyfî olarak icad veya inşâ edildiğini çok iyi örnekliyor) kaynağı belirsiz bir paganizm olarak gerek İslâm sonrası dönemlerde Yunan'dan İran ve oradan Hind'e kadar geniş bir coğrafyayı etkisi altına alan Hermetisizm olarak hep Arab'a yabancı, Arab düşüncesine eklenmiş arızî bir mahiyet arzediyor. Arap aklının rasyonel temelli sâfiyeti bozuldukça Arap aklı da bozulmuş gibi bir manzara çiziyor Câbirî. Öyle ki, Arab'ın başına ne gelmişse, bu hep dışarıdan gelmiştir, yoksa Arap aklının kendisi bu tür musibetleri özünde barındırmazdı ilh.

Diğer yandan Câbîrî Arap aklının rasyonel boyutunu irrasyonel olanından ayırırken, tedvin döneminde ortaya konulan ve katı metodolojik kurallara bağlanan beyânî aklın, aslında içerdiği vahy unsuruna rağmen, niçin rasyonel sayıldığı, buna mukâbil diğerinin niçin irrasyonel sayıldığı konusunda açık bir çelişkiye düşmektedir. Çünkü normalde, İrfânî olduğu için irrasyonel sayılan aklın veya düşüncelerin epistemolojik konumu vahy temelli olanlarınkinden pek farklı değildir. İkisi de görünmeyenle veya metafizikle kurdukları ilişkiler bakımından, ancak kendilerine inananlar, kendilerini ciddiye alanlar açısından bir farka sahiptirler. Dolayısıyla vahyle temellenmiş bir bilgi ile, ilham veya rüya ile temellenmiş bir bilgi arasında epistemolojik açıdan nasıl bir kategorik ayırım çizgisinin konulabileceği pek açık değildir; ve sonuçta başvurduğu ayırım, Câbirî'nin Arap Aklı'nın yapısını ortaya koyabilmek, aslında inşâ edebilmek için, başvurduğu bir "insiyatif"ten başka bir şeyi yansıtmıyor. Kuşkusuz burada vahyden kıyasla veya reyle hüküm çıkarsamanın yolunu rasyonel bir prosedüre bağlamış olan beyânî akla esas muhtevasını veren şey, bunun kendi içindeki tutarlılığı, kendi rasyonalitesidir. Rasyonaliteninse ancak bir paradigma veya bir kapalı mantıksal örgünün içinde ölçülüp biçilebilen bir şey olduğu da biliniyor. Bu durumda ise gerek tasavvufun, gerekse Câbirî'nin genel olarak irfânî aklın kapsamına aldığı bilgi türlerinin de üretildiği bir paradigma veya ideolojinin mantıksal iç tutarlılığınca "doğru", "tutarlı" veya "rasyonel" kabul edilme ihtimali nasıl gözardı edilebilir? Aslında her üç akıl yapısı arasında hüküm verebilecek bir üstaklın mevcut olmadığının, en azından Kuhn'un paradigmalar arasındaki ortakölçülemezlik ilkesine işaret ettiğinden beri bilincinde olan bir entellektüel vasatta Câbirî'nin bu kurgusu sanırım biraz fazla naif bile kaçabiliyor.

Kaldı ki, Câbirî, Arap aklının içermesi muhtemel tüm irrasyonel izlerin kökü dışarıda, hatta bir yönüyle de Batı'da olduğunu söylemekle Batı rasyonalizmine karşı Arap Aklı'na bir üstünlük kanıtlamış olmuyor, aksine Batı rasyonalizminin hegemonyasını pekiştirmiş oluyor. Zira saf bir rasyonalizm istencinin anayatağının Batı olduğu dünyamızda, rasyonalizme yapılacak her çağrı, herhangi bir tarih ve toplum içerisindeki akla çekilecek her dikkat, bu saatten sonra ancak Batılı rasyonalist söylemin daha fazla muhkemleşmesini sağlayacaktır.

Arap hermenötikçilerden Ali Harb de, Câbirî'nin sözkonusu kurgusuna benzer eleştiriler yöneltirken, onun bu "akıl" kurgusunu bir dıştalama aracı olarak kullanışını iki örnek üzerinden gösteriyor. Bunlardan biri İbn Arabî diğeri İbn Sina'dır. Câbirî, birincisini Arap aklına sızmış irrasyonelliğin temsilcisi olarak almakta, diğerini ise Arab olmadığı için Arap aklının sınırları içerisinde mütalaâ etmeyerek dışlamaktadır. Aslında Câbirî'nin Arap aklı kurgusu çoğu yönüyle de İslâm aklının bir analizidir. Çünkü eserine hakim olan genel varsayıma göre Arap aklı ancak İslâm sonrasında kendi gerçek muhtevasına kavuşmuştur. Dolayısıyla Arap aklının tarihi aynı zamnda İslâm düşüncesinin tarihiyle aynı anlama gelmektedir. Bu durumda herhangi bir insanın Arap aklının tarihi içerisinde kendine yer bulmaması aynı zamanda İslâm düşünce tarihinin de dışında kalması anlamına gelmektedir. Diğer yandan, Muhyiddin İbn Arabî'ye atfedilen irrasyonalite üzerine, Harb, bunun ancak Aristocu veya bilimselci rasyonalist bir bakışaçısından mümkün olabileceğini düşünür. Oysa daha geniş bir bakışaçısından bakıldığında, sözgelimi Hegel ve Heidegger'in rasyonalitesinden bakıldığında, o, kapalı diyalektik daireyi ilk kıran ve akıl konusundaki ayrılık, fark veya differánce'ın önünü ilk açan kişidir. Aynı zamanda hayale ontolojik bir düzey ve bilişsel bir meleke olarak ilk kez itibarını iade eden kişi olduğu kadar, anlamın oluşması ve çıkarsanmasında işaretlerin veya îmâların rolünü ilk kez teslim etmiş kişidir:

"O, aynı zamanda, diğer sûfîler gibi, mantıksallık koşuluna mahkum felsefî söyleme, beden, rağbet ve aşka açılan yazılarıyla önemli bir aşılama yapmıştır. Bunu da metinlere kendine özgü yeni bakışı, anlamı çoğaltıp çeşitlendirmeyi mümkün kılan yöntemi sayesinde yapabilmiştir. Gerçekten de ... Varlığın özünde ihtilaf ve değişim vardır ve bu değişim hakim oldukça benlik ona bağımlıdr; akıl vehimlerle içiçedir ve hakikatin bilgisi hiç bir zaman tahayyül ve metafordan ayrılamaz" (Harb, 1993: 121).

Kuşkusuz, Arabî'nin bu yönüne vurgu yapan Harb, ona da kendine özgü bir rasyonalite isnad etmekteyse de, Hegel ve Heidegger'e referansla işaret ettiği alternatif rasyonalitenin, Batı felsefe tarihi içerisindeki yerini çok iyi takdir edememektedir. Böylesi bir tahlilde bile Hegel ve Heidegger'in biraraya gelemeyecekleri bir yana, Heidegger'in Batı felsefe tarihi içerisinde rasyonalizmin her çeşidine karşı önemli bir kırılma noktasını temsil ettiğini biliyoruz. Buna rağmen Harb'in bu vurgusundan Câbirî hakkında yakalanabilecek bir eleştiri noktası vardır. O da, Câbirî'nin rasyonellik veya beyânî akıl kavramsallaştırmasının tümüyle Batılı bir rasyonaliteye gönderme yapılarak kurulabildiğidir. Hatta, bu gönderi noktasına atfedilen güç o kadar fazladır ki, Arap aklı içindeki beyanî unsurun diğer unsurlara üstünlük kurmasını, veya diğer unsurların bastırılmasını, sağlayacak bir güce de transfer edilebilmektedir. Başka bir deyişle Arap aklı kurgusunun içerdiği üç unsurdan beyânî olanı, diğerlerine olan hiyerarşik üstünlüğünü tümüyle modern rasyonaliteye olan bağımlılığına borçludur. Beyânî aklın bu bağımlılığı, kapsama alanının belirlenmesinde, kendini özdeşleştirdiği alanı daraltan, buna mukâbil ayırdığı alanı ise iyice genişleten bir işlevi yüklenir. Bu durumda İslâm alemi Arap aleminden ibaret olacak, ama Arap aleminin tamamından değil, Sünnî Arap aleminden ibaret. Sonra sadece Sünnî Arap aleminden değil, bunun Mağrib kesiminden ibaret bir şey olacak. Bu dar alana rasyonel aklın egemenliği yakıştırılırken geriye kalan Mağribli, Sünnî ve Arap olmayanlara, bidat, hurafe, müneccimlik, büyücülük, mitoloji ve rasyonel bir kültür hegemonyası içerisinde dışlanan, âtıl olan ne varsa onlar düşecektir (Harb, 1993: 121 vd.).

Aslında burada idealize edilebilecek, daha otantik kabul edilebilecek bir İslâm düşüncesinin

kapsamına yakıştırılabilecek unsurlar olarak Câbirî'nin bu yöndeki tercihlerine bir diyecek yok. Daha otantik olanın ne olduğunun tesbiti kişinin kendi kimlik tanımıyla ilgili bir şeydir. Bu konuda Sünnî bir düşünürün Sûfî ve fiiî unsurlara negatif yüklemeler yapan bir ontantisite görüşüne sahip olmasından, bu unsarların Vahyin öngördüğü düşünce ve yaşam tarzıyla uyuşmadığını ortaya koymaya çalışmasından daha doğal bir şey olamaz. Câbirî'nin bu yöndeki tercihleri meşru olmaktan öte bize göre sahihlik şartını hâiz olmaya daha yakındır. Ancak bir araştırma, konusunu belli bir aklın, üstelik Arap aklının yapısını ortaya koymaya hasretmişse, burada doğal olarak bu akılda gördüğü özniteliklerin kaynağı konunusunda belli bir sorumluluğu yüklenmek zorundadır. Zaten yapısalcı yaklaşımın genel sorunu şudur ki, belirlenmiş araştırma konusunu bir yapı olarak teşhis etme iddiası, önceden nesnelci Kartezyen pozisyonların en güçlüsünü iddia etmeyi gerektiriyor. Oysa belli bir toplumsal veya düşünsel alana yapısalcı yaklaşım, her şeyden önce o alana nesnelliği kendinden menkul bir yapıyı yakıştırmayı, aslında bu yapıyı îcâd ve inşâ etmeyi gerektiriyor. Dolayısıyla ondokuzuncu yüzyılın naif pozitivizmine karşı güçlü bir eleştiri olarak ortaya çıkan yapısalcılık, aslında bu öznelciliğin çok güçlü bir restorasyonunu temsil etmiştir.

Temel tezi, olayların, kelimelerin veya herhangi bir tür fenomenin bir çeşit düzenini, yapısını veya sistematik örüntüsünü keşfedebileceğimiz sürece dünyanın anlaşılabileceği yönünde olan yapısalcılık, bu örüntülere, özneyi aşan, içinde hiç bir öznenin tek tek hiç bir belirleyiciliğinin olmadığı bir determinist nitelik atfeder. "Fenomenler, yapı olarak algılanabilir, fakat önceden belirlenmiş bir yapısal örüntü paketi veya olguları bir yapı içinde değerlendiren bir yapı kanunu olmadığı gibi yapı da gözleyenin önünde açık değildir. Yapı haline getirme (yapılaştırma-structuring) olguları anlaşılır kıldığı için kültürler ve bilgiler bilinçli veya bilinçsiz olarak yapılaştırıcı fikirler ve yapısal olgular üzerine bina edilir" (Binder, 1996: 170).

Yapısalcılığa yöneltilen postyapısalcı eleştiri de yukarıda belirttiğimiz gibi, bu yapıların zihinsel inşâlar olduğunun bile çoğu kez farkedilmeden, bu inşâların naif bir nesnellik iddiasıyla gerçekliğe giydirildiğine dikkat çekmesi olmuştur. Bu konudaki çığır açıcı eleştiri çizgisiyle Derrida, her çeşit yapı kavramsallaştırmasına bir metin olarak bakmakta ve bu metinlerin kurulmaları esnasında kullanılan kavramların içerdiği hiyerarşilere dikkatleri çekmektedir. Derrida'nın yapısalcı düşünceye yönelttiği eleştirilerden biri, yapının saf bir empirik-tümevarım ve dışsal gözlem yoluyla keşfedilmesi bir yana, yapısal analizin yapısalcı gözlemci için a priori bir örgütleyici ilke işlevi gören ve bazı mecazların üzerine bina edilen yapıçözümcü teftişe dayanacak olmasıdır.

"Derrida, gözlemcinin kültür, ideoloji veya bastırılmış arzular yoluyla yapısal metaforları kendisiyle birlikte getirdiğini iddia eder. Metaforun kaynağı gözlenen objenin dışında olduğu için objenin anlamı ve amacı gözlemci tarafından inkar edilir veya görmezden gelinir. Yapısalcı yazının tipik aporiası, bastırılmış örgütleyici metaforda aranmalıdır. iyice incelendiğinde bu metaforun varolan yapısal biçimin keyfî ve anlamsız (yani bize hiçbirşey söylemeyen) sessiz, sadece orada bulunan bir şey olduğu şeklindeki yapısalcı iddiayla ters düştüğü görülür" (Binder, 1996: 172).

Esasen biz de yukarıda, Câbirî'nin Arap Aklı kurgusunun kendisinin böylesi bir metaforla yüklü olduğunu ve bunun bir yapılandırma veya inşâ olduğu varsayımıyla hareket ettik.

Nitekim onun Arap Aklı'na isnad ettiği yapının orada öylece duran bir şey olmadığını göstermeye çalıştık. Bunu yaparken, Câbirî'nin kurgusunda seçtiği kavramsal stratejilerin, aslında yine postyapısalcı eleştiri yoluyla basit bir "dil oyunları" çerçevesinde mütalaâ edilebileceğini sergilemeye çalıştık. Nitekim, Arap aklının sınırlarını çizdiğinde, Câbirî'ye, kesinlikle olgudan önce yön veren metaforik bir kurgunun varolduğu artık açıkça görülebilir.

Eş'arî Aklı ve Modernleşmemenin Dinamikleri

Bu çalışmanın bundan sonraki aşamasında iki önemli sorun ayrıntılarıyla ele alınmayı hak etmektedir. Ancak biz bu iki konu için ayrı bir çalışma tasarladığımız için burada ayrıntılarıyla girmenin yeri değlidir. Yine de kısaca belirtmek gerekirse, birincisi, yukarıda Câbirî'nin, Max Weber'in kapitalizmin neden başka yerde değil de Avrupa da gelişmiş olduğu sorusunu andıran bir şekilde İslâm veya Arap kültür tarihinde cevabını aradığı sorularla alakalıdır. Bu sorular sosyolojik bir açıdan bakıldığında genellikle oldukça indirgemeci sayılabilecek bir nedensellikle açıklanmaktadır. Faktörler genellikle bir iki madde halinde özetlenir ve İslâm dünyasının şu veya bu unsurların "eksikliğinden" dolayı Avrupa'da meydana gelen gelişmeleri, en azından zamanında yaşamamış olduğu açıklanmaya çalışılır. Tahmin edilebileceği gibi, "eksik"ler "Avrupa'dan bizi farklı kılan şeylerdir" ve takdir edilebileceği gibi, bu farklılık anormal kılıcı bir farklılık olarak işler. Bir kez bu soru sorulduğu andan itibaren, buna verilen cevap ne olursa olsun, Batı dışında kalan bütün bir dünyayı "anormal" olarak kurmaktan kaçınılamaz. Daha önce de belirttiğimiz gibi, oryantalizmin basit işleyiş mantığı ve bu mantığın içerdiği özcülüğün temeli budur.

Burada kaydedilmesi gereken, bu soruya getirilen cevaplarda, genellikle bir faktör olarak Eş'arîliğe veya fiafiî'nin fıkıh yöntemine yapılan vurgudur ki, Câbirî'nin eserinde de hem fiafiî'ye hem de Eş'arî'ye benzer bir yaklaşımın izleri vardır. Bu yaklaşım bilerek veya bilmeyerek sözkonusu Weberci argümanın izinden giderek, İslâm toplumunun Avrupa'nın kapitalistleşmede veya modernleşmede kaydetmiş olduğu yolu niçin katetmemiş olduğu yönündeki negatif sorunun gerektirdiği oryantalist varsayımları beslemektedir. Aslında denilebilir ki, ondokuzuncu yüzyıldan itibaren, dolayısıyla Weber'den önce bile, İslâm modernizminin en merkezî sorusu bu olmuştur. Ancak Weber'den sonra bu soru çok daha akademik ve disipliner bir muhteva kazanmıştır. Bu soru soruldukça, bir yandan Protestan Ahlâkının kapitalizmin doğuşundaki veya modernleşme sürecindeki pozitif etkisi konusundaki sosyolojik uylaşım desteklenmiş, diğer yandan kapitalizmi veya moderniteyi kendi topraklarında geliştirme konusunda İslâm dünyasının eksiğinin tam da onun inanç düzeyindeki muadilinde aranması bir alışkanlık haline gelmiştir.

Her ne kadar Descartes'inkiyle karşılaştırarak, fiafiî'nin Er-Risale'sinin İslâm düşünce tarihinde kapsamlı bir yöntembiliminin temellerini sunduğunu belirtse de, bu çalışmanın, ileride İslâm düşüncesini kapatacak potansiyelin sabitleştirici ve dondurucu işlevine kaynaklık edeceğini îmâ ederek sözkonusu nedenselciliğe katkıda bulunmuş oluyor. Akademik çevrelerde bu konuda genel bir uylaşım oluşmuşsa da, burada bu uylaşımın tümüyle, özünde oryantalistik olan, sözkonusu soru eşliğinde hatta bu soru dolayısıyla oluşmuş olduğunu savunacağım. Hatırlanacağı üzere bu soru, Batı'da hâlihazırda kaydedilmiş bütün bir toplumsal gelişmeyi idealize eden ve bütün boyutlarıyla onaylayan bir bakışaçısını beslemekte, öyle bir bakışaçısından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla, Eşarî'ye veya fiafiî'ye yöneltilen eleştirinin özünde, onların modernleş(e)memenin önündeki ciddi engeller

olmalarından kaynaklanıyor.

Burada, kapitalizmin ilk kez İslâm dünyasında ortaya çıkmamış olmasıyla Eş'arîlik arasında kurulan ilişki hakkında yukarıdaki postyapıalcı eleştirinin kolaylıkla yapılabileceğini söylemek istiyorum. Bu ilişki, tıpkı Protestan ahlâkı ile kapitalizm arasında kurulan nedensel ilişki kadar sorunsaldır. Bilindiği gibi Protestan Ahlâkı ile kapitalizm arasında Max Weber'in, birincisinin ikincisine yol açmış olduğunu idida ettiği yönünde genel bir kanı vardır. Oysa Max Weber bundan çok daha farklı bir şey söylemiştir. O hiç bir zaman Marksist iddiaya karşıt olarak bir üstyapı kurumu olan Protestanlığın bir altyapı kurumu olan kapitalizme yol açmış olduğunu söylememiş. Daha ziyade o, bunların ikisi arasında hangisinin diğerini belirlemiş olduğu sorusunun mütalaa edilmeyeceği bir seçmeli yakınlık (elective affinity) bulunduğunu göstermeye çalışmıştır. Bu da bunların tarih içerisindeki biraradalığına dikkat çekmekten fazla bir şey gerektirmiyor (Turner, 1997: 28 vd.). Buna rağmen sosyolojik çevrelerde Max Weber'in böyle bir iddiayı dillendirmiş olduğu sıkça kabul görmekte, dahası, bu yönüyle Weber, marksizmin en güçlü eleştirmeni sayılmaktadır. Daha da ötede Protestanlık kapitalizme yol açan bir etken olarak Weber'in ilgisini çekmeden önce çok da dikkat çekiyor sayılmazdı. Hatta kapitalizm ile ille de bir dinhi inanç arasında bir ilgi kurulması gerekiyorduysa bunun Yahudilik olması çok daha akla yatkındı. Dolayısıyla Protestanlığın kapitalizmin hatta modern ve sanayi toplumunun gelişmesinde olumlu bir işleve sahip olması itibariyle bir sosyolojik icad olduğuna dikkat çekilmelidir (Aktay, 1993).

Eşit bir biçimde Eşarîlikle İslâm toplumunun şu veya bu istikamette gelişmesi arasında kurulan ilişkiler de Protestan Ahlâkı'nın Avrupa'da oynamış olduğu rolün ayna-imajı bir rol olduğu gösterilebilir. Ernest Gellner'in Muslim Society isimli eserinde kurguladığı gibi şayet, Müslümanlar Avrupa'yı fethetme süreçlerinde Viyana'nın ötesine geçebilselerdi, büyük bir ihtimalle kapitalizm ilk kez İslâm dünyasında ortaya çıkmış olacak ve bugün biz belki de İbn Weber'den Harici veya Eş'arî Ahlâkı ve Kapitalizmin Ruhu isimli bir eser okuyor olacaktık. Bu eser bize modern rasyonel ruhun ve onun iş dünyası ve bürokratik örgütlenmedeki ifadesinin nasıl ancak Kuzey Afvrupa'da onaltıncı yüzyıl neo-Haricilik veya neo-Eş'arîliğinin sonucu olarak ortaya çıkabileceğini anlatırdı. Eser özellikle modern ekonomik ve örgütsel rasyonalitenin, şayet Avrupa Hristiyan kalmış olsaydı, hiç bir zaman ortaya çıkamayacağını anlatmaya çalışırdı. Bunun için bu inancın müzmin barok, manipülatif, himayeci, yarı-animistik ve dünya hakkında düzensiz vizyona olan eğilimine bakmak yeterli olacaktı. Çünkü böyle bir din hiç bir zaman mensuplarına, dünyayı kozmik bir düzen olarak görmeyi ve yalnızca inanca dayanarak düzenli ve sistematik bir tarzda üretip biriktirmeyi öğretemezdi. Diğer yandan Müslüman bir Avrupa'da, Hegel'in, kronolojik olarak önce gelmiş bir dinin (Hristiyanlığın), sonra gelmiş bir dinden (İslâm'dan) nasıl daha nihâî ve daha mutlak olduğu gibi çilekeş bir tartışmanın zahmetine katlanmak zorunda kalmazdı (Gellner, 1981: 7).

Aslında, belli düşüncelerle veya Câbirî'nin deyimiyle belli "akıl"larla belli toplumsal gelişmeler arasındaki ilişkiler zorunlu olmadığı gibi, kendi başlarına belirleyici etkenler oluşturamamaları daha doğrudur. Belli akıllar muhtemelen başka bir çok faktörle daha birarada, mâhiyeti her zaman bu kadar basit bir yolla keşfedilemeyen komplikasyonlara yol açabilirler. Örneğin kapitalizmle olumlu ilişkisinden bahsedilen Protestanlığın belli yerlerde insanı daha fazla uyuşturan bir komplikasyona yol açmasını engelleyen bir şey yok. Ayrıca, iyi irdelendiğinde Protestanlığın veya Aydınlanma'nın çoğu referanslarında Eş'arîliği aratmayacak kadar kaderci, ve panteist ögelere rastlamak mümkündür. Kaldıki, aynı

Eşârîlikten çok daha püriten ve dinamik bir hayat felsefesi türetmenin hiç bir engeli yoktur. İstenirse veya şartlar başka türlü gelişirse, Eşârîliğe uygun bir yorum getirilerek ister bir kalkınma hamlesi için, isterse bir devrim projesi için çok elverişli bir "akıl" kılınabilir. Haddizâtında Avrupa kapitalizmi sadece Protestanlığın üstün gücüne referansla açıklanamayacağı gibi, İslâm dünyasındaki bazı gelişme(me)lerin faturasının da Eş'arîliğe kesilmesi, en hafif ifadesiyle bir entellektüel ucuzluğu ifşâ etmektedir.

Muhammed Arkoun ve İslâmî Aklın Eleştirisi

İkinci konu, Muhammed Arkoun'un Akıl kavramıyle ilgili konumuyla ilgilidir. Cezayir kökenli olduğu halde yeni Fransız düşüncesine oldukça âşinâ ve oranın problematikleriyle kendi düşünce dünyasını şekillendirmiş olması dikkat çeken, postyapısalcı düşünür Muhammed Arkoun da bir çok çalışmasında kendine konu olarak aklın özel bir türünü, İslâm aklı'nı seçmiştir. Ayrıntılarına —başka bir yazıya bırakmak üzere— girmemekle birlikte, Câbirî'nin çabasıyla karşılaştırmak açısından onun çalışmasının bir kaç yönüne değinmek gerekiyor.

İlkin, onun çabası yukarıda bahsettiğim sosyolojik uylaşıma fazlasıyla iştirak etmektedir. Onun da bütün sorunu bir toplumal geriliğin nedenlerini düşünsel gerilikte aramaktır. Bunun için İslâm düşünce tarihinde işleyen bir aklı teşhis edebilmek için yapısalcı bir yol izlerken, bu aklın geçersizliğini ispatlama, onun yerine sınırlarını kendisinin belirlediği bir ictihad yolunu ikame etme işlemi için de postyapısalcı bir yol izlemektedir. Onun İslâm aklı'ndan kastettiği şey açıkça İslâm ortodoksisi dediği şeydir ve temeli sözmerkezcilik olan, metinlerin belli bir tarz okunmasının kurumsallaşmasına dayanan bir okumayı gerektirdiğini söyler. Bu ortodoksi, aynı zamanda İslâm düşüncesindeki müzmin durağanlığın da yegane sebebidir. Buna mukabil Müslümanların özgür muhayyilesi dediği şey, bir çeşit heterodoksiyi temsil eden, Derrida'nın bahsettiği anlamda différance'ı temsil eden bir şeydir. Bu noktada Arkoun, Câbirî'den ayrılmaktadır. Zira kaba bir tasnifle biri ortodoksi yanlısıdır, diğeri heterodoksi yanlısı. Ancak her ikisinin tarih okuma biçimleri, orada bir yapıyı arama çabası açısından benzerdir. Bir farkla ki, Câbirî tarihe veya belli bir toplumsal olguya bir yapı isnad etmenin teorik maliyeti konusunda haberdâr değildir veya öyle bir kaygısı yoktur. Ancak Arkoun, böyle bir şeyden haberdâr olduğu halde, dahası, İslâm düşünce tarihiyle ilgili pek çok eleştirisine yön veren bilinç bu olduğu halde kendisi kendi tarihsel yapı kurgusunu rahatlıkla giydirebilmiştir.

Arkoun'un akıl kavramını Câbirî'ninkinden ayıran başka noktalar da vardır. Ali Harb'in tasnif ettiği bu farkları da vurgulayarak yazımıza son verelim: İlkin, Dil açısından bir fark vardır. Arkoun Paris Üniversitesi'nde ders verdiğinden dolayı, Fransızca yazmaktadır; buna mukâbil Câbirî, Fas'ın Rabat Üniversitesi'nde ders verdiğ için Arapça yazmaktadır. İkincisi, çalışma yönelimleri açısından: Arkoun İslâm'ın tamamını kendisine konu edinmiştir, önceliği dinsel, yani İslâmî bir önceliktir. O yüzden kendi çalışmasını "İslâmî Aklın Eleştirisi" diye isimlendirmiştir. Buna mukâbil Câbirî alan olarak kendine Arab'ı seçmiştir, önceliği ırksaldır, çalışmasının adı "Arap Aklının Eleştirisi" olarak ilan edilir. Üçüncüsü, araştırma alanları açısından: Arkoun'un çalışmaları değişik verileriyle birlikte İslâm kültürünün tamamını kapsamaktadır: Bilimsel branşlar, bilişsel alanlar, yorum sorunları, edebiyat, halk edebiyatı hatta hikaye ve efsaneler. Câbirî ise kendi alanını bilim adamlarının kültürüyle veya bilimsel ve düşünsel sahalara, örneğin, gramer, retorik, fıkıh, kelâm, tasavuf ve felsefeyle sınırlar. Dördüncüsü, eleştirel stratejileri bakımından: Arkoun Kur'ânî vahy ve nebevî temsille

ifadesini bulan ilâhî, kutsal boyutun eleştirisini de hedefliyor. Çünkü ona göre bu boyut araştırma ve düşünce dairesi üzerinde imtiyazlı etkin bir dışsal alan oluşturmakta ve bazı örtülerini kaldırabilmek için onu sorgulamak ve sınamak gerekiyor. Câbirî ise, vahy ve peygamberin söylemini eleştirmekten kaçınır. Çünkü o, Arab dünyasında ilâhî alanın eleştirisinin zamanının henüz gelmemiş olduğunu düşünür. Bunun için de eleştirilerinde vahy metinleri ve Kur'anî görüngüler etrafında ortaya çıkan ve düzenlenen söylemlere yönelmekten kaçınmıştır. Son olarak bu iki düşünür arasında araştırma yöntemi açısından bir fark vardır: Arkoun, eleştirel yaklaşımlarında oldukça seçmeci bir yol izler, değişik uzmanlıklalanlarında bir çok yöntembilimine başvurmakta, sadece rasyonel olmak şartı gözetmekyen bir çok bilgi alanında gezinmektedir. Câbirî ise çoğunlukla epistemolojik çözümleme ve eleştiriye yoğunlaşmıştır (Harb, 1993: 115-116).

Yine de her ikisinin İslâm düşünce ve kültür tarihine isnad ettikleri yapının, postyapısalcı bir eleştiri açısından ciddi eleştirilere çok açık olduğunu tekrar kaydetmek gerekiyor. Bu eleştirilerin, bir yandan sömürgeciliğin epistemolojik tarihi, diğer yandan modernleşmenin Batı-dışı toplumlara düşen payın kültürel sonuçlarıyla birarada yürütülmesi gerekmektedir.

REFERANSLAR

Aktay, Y., 1993, İslâm Ahlâkı ve Modernliğin Ruhu, Bilgi ve Hikmet, Sayı: 2.

Arslan, A., 1998, Felsefeye Giriş, (3. Baskı) Ankara: Vadi.

Binder, L. , 1996, Oryantalizmin Yapıçözümü, Postmodernizm ve İslâm, Küreselleşme ve Oryantalizm, Topçuoğlu, A., Aktay Y., (der.), Ankara: Vadi (Orijinali, Deconstructing Orientalism, Islamic Liberalism, Cambridge University Press, 1988).

Câbirî, M. A., 1997, Arap Aklının Oluşumu, Çev. İbrahim Akbabaİstanbul: İz.

Câbirî, M. A., 1997b, İslâm'da Siyasal Akıl, çev. Vecdi Akyüz, İstanbul: Kitabevi.

Câbirî, M. A., 1987, Bünyetü'l Aqli'l-Arabî: Dirâsah Tahlîliyyah Naqdiyyah li-Nüzûmi'l-Marifah fî Seqâfeti'l-Arabiyyeh, Beyrut: Merkezu Dirâsâti'l-Vahdeti'l-Arabiyye

Çetin, İ., 1996, John Locke'da Tanrı Anlayışı, Ankara: Vadi.

Çiğdem, A., 1993, Aydınlanma Felsefesi, İstanbul: Ağaç.

Çiğdem, A., 1997, Akıl ve Toplumun Özgürleşimi, (2. Baskı), Ankara: Vadi

Çiğdem, A., 1997, Bir İmkân Olarak Modernite, İstanbul: İletişim.

Derrida, J., 1978, Writing and Differance, çev. Alan Bass, University of Chicago Press.

Derrida, J.1981, Positions, Alan Bass İng. Çev. Athlone

Foucault, M., 1984, What is Enlightenment, The Foucault Reader, P. Rabinow (ed.), New York: Pantheon Books.

Gellner, E., 1981, Muslim Society, Cambridge: University Press.

Gellner, E., 1985, Relativizm and the Social Sciences, Cambridge: University Press.

Giddens, A., Jürgen Habermas, Çağdaş Temel Kuramlar, Quentin Skinner (der.), çev. A. Demirhan, Ankara: Vadi.

Göka, E., Topçuoğlu, A., Aktay, Y., 1996, Önce Söz Vardı: Yorumsamacılık Üzerine Bir Deneme, Ankara: Vadi.

Habermas, J., 1984, The Theory of Communicative Action, cilt I Almanca'dan İngilizceye çev. Thomas McCarthy, Boston: Beacon Press.

Harb, A., 1993, En-Nass ve'l-Haqîqah I: Naqdu'n-Nass, Beyrut: El-Merkezu's-Saqafî el-Arabî.

Heidegger, M., 1990, Metafizik Nedir?, Ankara: Felsefe Kurumu.

Kant, I., 1984, Aydınlanma Nedir? Seçme Yazılar, çev. Nejat Bozkurt, İstanbul: Remzi.

Rorty, R., 1980 Philosophy and the Mirror of Nature, Oxford: Basil Blackwell.

Rorty, R., 1995, Olumsallık, İroni ve Dayanışma, çev. M. Küçük, A. Türker, İstanbul: Ayrıntı.

Tepe,, H., 1995, Platon'dan Habermas'a Felsefede Doğruluk ya da Hakikat, Ankara: Ark.

Turner, B. S., 1997, Max Weber ve İslâm: Eleştirel bir Yaklaşım, çev. Yasin Aktay, Ankara: Vadi.

* Dr. Yasin Aktay, Selçuk Üniversitesi Sosyoloji Bölümü

[1]Michel Foucault'ya göre, burada vurgunun negatif olması, yani "ergin olmayış" diye bir durumun tanımlanması tesadüf değildir. Cümle pekâlâ "insanın erginleşmesi" diye de kurulabilirdi. Burada Aydınlanma düşüncesini veya tavrını en iyi resmeden bir "çıkış", "kopuş", "bir halden, bir çağdan, bir dönemden çıkıp başka bir hâle, döneme, çağa geçiş" iddiasının veya düşüncesinin dile bu tür ifadelerle yansımasından daha doğal bir şey olamaz. Foucault, Kant'ın ünlü makalesini yorumladığı ve aynı başlığı taşıyan makalesinde, bu "kopukluk" durumunun modernliği belirleyen en temel kavramlardan biri olduğunu savunur. Foucault, Kant'a sorulmuş olan "Aydınlanma" sorusunun Kant'tan bu yana Felsefenin temel meselesini teşkil etmiş olduğunu belirtir. Ona göre, birileri Felsefenin "ne" olduğunu soracak olursa buna rahatlıkla "Aydınlanmanın ne olduğu sorusuna cevap vermeye çalışan bir uğraş" diye cevap verilebilirdi (Foucault, 1984)

[2]Burada Kant'ın şeyleri kendinde oldukları biçimiyle göremeyeşimizden dolayı insana bilgi konusunda bir zaaf yüklediği düşünülmemelidir. Genellikle şeyleri kendinde ooldukları gibi göremeyişimizin Kant'taki anlamı, Platon'unkiyle karıştırılır. Platon, meşhur mağara metaforu yoluyla açıkladığı bilgi teorisinde, insanların gerçekliğin ancak gölge biçimlerine tanık olabildiğini; oysa bütün bu gölge oyunlarına yol açan asıl gerçekliğin 'idelerin) insanın bilgi melekeleri tarafından algılanamadığını söyler. Bu anlamda Platon'un algısal düzeye

indirgenmiş bilgiyi hep aşağıladığını biliyoruz. Oysa Kant, tam tersine, herkes tarafından kullanılabilen aklın içerdiği ve realiteyi kendinde şey olarak görmeyi engelleyen kategorilerin, bizzat aklı akıl yapan şeyler olduklarını söylemeye getirir. Çünkü ancak bu melekeler yoluyladır ki, insan bilebilir. Bu anlamda a priori kategoriler insan aklı ve doğru bilgi için bir zaaf değil bir imkandır.

[3]Kuşkusuz doğruluk ve hakikatin kulanılma biçiminde bile ortaya çıkan farkları vardır. Gerçi birinicisinin kökeni Türkçe, ikincisininse Arapça olmasına dikkat çekilerek bu fark giderilebilir. Ancak doğru(luk) kelimesinin gerçekliğe uygunluk anlamına karşılık hakikatte daha metafizik, daha etik bir çağrışım vardır. Bu yazıda genellikle bu tür farkları gözardı ederek gittiğimizin bilinmesi gerekiyor.

[4]Öz Türkçe konusunda Cumhuriyet sonrasında oluşan hassasiyet ve bunun belirlediği politikalarla oluşan sözdağarcığının da böylesi bir sorunu yok mudur? Varsayılan sâfiyet şartlarını ancak köylerde konuşulan dil içeriyor. fiehirdeki insanı da, hatta bilim adamını, düşünürü, felsefeciyi bile böylesi bir dili konuşmaya icbar etmek gibi bir tarafı olmuştur bu politikaların. Buna zorlanmış olmanın rencide edici tarafı bir yana, Türk düşüncesinin gelişmesine ciddi anlamda ket vuran bir boyuta sahip olduğu yönünde bir eleştirel çizgiye bu vesileyle değinilebilir.

[5]Max Weber'in bu sorusunun oryantalist kökenlerinin bir teşhisi ve eleştirisi için bkz. Turner, 1997.

ANTİCHRİST (DECCAL)

DÜCANE CÜNDİOĞLU

— "Doğa Şeytan'ın mâbedidir!" (Nature is Satan's church!)

Zihnim bu aforizmanın çağrışımlarıyla meşgul. Hem de fenâ bir hâlde. Çünkü son iki gecedir 'Antichrist'i seyrediyorum. Deccal'i...

Sinema tarihinin —saygıyla selâmladığım— en büyük meczublarından Lars von Trier'in son filmini...

Kim ne derse desin, Antichrist, daha şimdiden bir başyapıt!

Diliyle... tekniğiyle... ve konusuyla...

Dönüp dönüp bir daha... bir daha seyretmeli... bir daha...

Lâkin öfkeyle değil, hayretle...

Sonra da oturup tartışmalı!

İçtenlikle ve heyecanla...

* * *

İnsanın özüne o özü incitecek denli yakından dokunabilen nadir yönetmenlerden biri Lars von Trier!

Kiminle karşılaştırılabilir?

Elbette öncelikle Tarkovski'yle...

Tarkovski'yi büyük kılan, insanın en temel sorularını/sorunlarını hüzünle ve şefkatle dile getirmesini sağlayan sezgileriydi. Cesurdu çünkü.

Ah, o hakikate dokunmanın temin ettiği insanî coşku!

Cesaret adı da verilen direnç işbu coşkunun meyvesi.

Tarkovski bilmiyordu ama görüyordu. Açıklayamıyor ama ifade edebiliyordu.

Von Trier de öyle. Bilmiyor ama görüyor... hissediyor... anlıyor...

Evet, o da tüm sanatçılar gibi, açıklayamıyor ama anlatıyor...

Sorunun ikamet ettiği o meş'um küflü temeli terkedemeyişinin sebebi de bu!

Tarkovski gürültü çıkarmayı sevmez, insanın dramına onu anlamak gayesiyle değinir. Usulca... Hiç çekinmez, sanatını dua olarak adlandırır; bir çağrı... bir çığlık olarak...

Tanrı'yla başı belâdadır. Tıpkı Dostoyevski gibi. İnanmak ister. Evet, inanmak ve huzur bulmak ister, bütün içtenliğiyle... kuş ürkekliğiyle...

Aslâ arama/kavrama sürecini bitirmiş kendinden emin bir adamın şımarıklığı yoktur onda! Büyük resmi görmeye çalışmanın bedelini öder. Bütün tevazûu ile... olabildiğince...

Lars ise, huysuzdur, agresiftir, seyircinin acı'yı (acısını) görmesini değil, tatmasını ister. Tekmeler bu yüzden onu. Rahatsız eder. Huzurunu kaçırmak ister. Becerir de.

Katharsis umurunda bile değildir. Muhataplarını sağaltmaz, sağaltıma muhtaç hâle getirir.

Hâsılı, Tarkovski'nin dili hüzünlü, Lars'ın diliyse öfkelidir. En kökeninde sanatçının ızdırabı vardır; kehanetin... insanca acı çekmenin...

* * *

Filmin sonunda seyirciyi önemli bir sürpriz bekliyor:

Antichrist, Tarkovski'ye adanmıştır.

* * *

Filmin en önemli sahnelerinden biri...

Bu yüzden aşağıdaki diyalogları doğru okumak zorundayız, yani dikkatle ve hakettiği özenle...

> **ERKEK [sözde-akıldışılık]: Ben Doğa'yım... Doğa olarak nitelendirdiğin her şey.**
>
> **KADIN [sözde-akıl]: Peki Bay Doğa, ne istiyorsun?**
>
> **— Elimden geldiğince canını yakmak.**
>
> **— Nasıl?**
>
> **— Sence nasıl?**
>
> **— Beni korkutarak mı?**
>
> **— Seni öldürerek...**
>
> **— Doğa bana zarar veremez!**
>
> **— Sen altı üstü dışardaki yeşil yolsun.**
>
> **— Hayır! Ondan fazlasıyım.**
>
> **— Anlamıyorum.**
>
> **— Dışardayım, ama aynı zamanda.... içindeyim. Ben insanlığın doğasıyım.**
>
> **— Hımm, o anlamda doğa.**
>
> **— Şu, insanların kadınlara (cadılara) kötü şeyler yapmasına neden olan doğa, işte ben tam olarak oyum.**

Bu sahne, bence filmin mihveri.

Doğa'nın, yani kadının "Şeytan'ın mâbedi" olarak tefsir ve tafsil edildiği bu sahneyi bir kenara kaydedin, ve sonra Antichrist denince akla gelen XIX. yüzyılın Son Metafizikçisini, o Büyük Deli'yi hatırlayın!

İsyanın Efendisini... Nietzsche'yi...

* * *

— "Nachdem erst der Begriff 'Natur' als Gegenbegriff zu 'Gott' erfunden war, musste 'natürlich' das Wort sein für 'verwerflich'. **("Doğa kavramı, Tanrı'nın karşıt-kavramı olarak tayin edilince, doğa sözcüğünün şen'î anlamına gelmesi artık kaçınılmazdı.)**

Lars'ın filmini ilk seyredişimde hemen aklıma **Nietzsche'nin bu tesbiti geldi. Bu cümle, filozofun 'Antichrist' (Deccal) adlı risalesinde yer alır.** Nietzsche, kendisine lânetler yağdırdığı Hristiyanlığın kökeninde, doğal olana, yani gerçekliğe karşı iflâh olmaz bir nefretin yattığını iddia eder (... ihre Wurzel im Hass gegen das Natürliche — die Wirklichkeit!); ve **her şeyden evvel, Doğa'ya düşman bir Tanrı îcad ettiği için Hristiyanlığı bütün gücüyle lânetler.**

Doğa'ya ve Hakikate, yani insana düşman bir Tanrı îcad ettiği için...

* * *

Bir yanında Nietzsche, diğer yanında Tarkovski...

Lars'ın Antichrist'i, Doğa ile Tanrı'nın kıyasıya savaştığı bir bir zeminde varoluyor; kadın cinselliği üzerinde...

Doğa Şeytan'ın mabedi, kadın ise Şeytan'ın bedeni...

Kadın cinselliği, Hristiyanlık nazarında, ilk günahtan bu yana Şeytan'ın varoluş zemini... doğası... kendisi...

Antichrist, sözde bir tanrının sözde bir şeytanla savaşının hikâyesi...

Yanlış anlaşılmasın, erkeğin kadınla savaşı değil, kadının yine kadınla savaşı... kendisiyle...

Bu nedenle tam bir tragedya!

Not: Skandala hazır olun diyemiyorum, zira Türk intelijansiyası, her zaman olduğu gibi bu sorunu da görmezlikten gelecektir; ama utancından ve korktuğundan değil, yetersizliği yüzünden...

****

ANTİCHRİST – Deccal (2009) Film

Filmin Yönetmeni: Lars von Trier

Filmin Türü: Dram, Psikolojik, Gerilim

IMDB Puanı: 6.6

Yapım Yılı: 2009

Ülke: Danimarka, Almanya, Fransa, İsveç, İtalya, Polanya

Yayınlanan Tarih: 11 Haziran 2010

Senaryo yazarı: Lars von Trier

Başrol Oyuncuları: Willem Dafoe, Charlotte Gainsbourg, Storm Acheche Sahlstrøm

Not: Filmde +18 içerik mevcuttur…

Kendi ihmallerinden dolayı oğulları Nick’i kaybeden evli çift büyük bir yas içindedir. Oğlunun cenaze töreninde fenalaşan kadın, **atipik** (Düzensiz kabul edilen,normal olmayan) bir yas dönemi içine girer. Panik ataklarla doruk noktasına çıkan bu dönemde, psikoterapist olan kocası ona yardım etmeye çalışır. Karısının korkuları üzerine çalışmaya başlayan adam, onu korkuları yüzleşeceği dağ kulubelerine götürür. Gerçekte onu korkutanın ne olduğunu bulmaya çalışması, gözden kaçan karanlık bir sırrı aydınlatacaktır…

İzlemesi gerçekten çok zor bir film, ama sinemayı seven ve anladığını iddia eden herkesin izlemesi gereken bir film. Dogville'den çok daha hırpalayıcı, şoke edici ve sersemletici bir film. Ama sonunda "iyi ki sinema var diyeceğiniz" filmlerden…

Antichrist, 62. Cannes Film Festivali'nin olay filmi. Filmin başrolündeki Charlotte Gainsbourg, festivalde En İyi Kadın Oyuncu Ödülü'ne layık görülmüştür…

Filmden Çıkarılmış Bazı Sorular

"Deccal nedir" ve "ne değildir"?

"Sanatın nihaî amacı haz (mı) dır!" (La fin de l'art est la délectation.)

"Bir sanat eserini (Erwin Panofsky) dediği gibi **"Tanımlama, Çözümleme, Yorumlama"** dığında maksaDI hâsıl oluyor mu?

"Tanrı'nın ilk hatası, insanı can sıkıntısından kurtarmak amacıyla hayvanları yaratmasıdır; ikinci hatası ise kadını yaratması... "Kadın, Tanrı'nın ikinci hatasıdır. 'Kadın özünde yılan'dır, Heva'dır' ("Das Weib ist seinem Wesen nach Schlange, Heva"), **'Dünyadaki tüm felâketler kadından gelir';** Her rahip tarafından bilinen Kitab-ı Mukaddes eleştirilerilerinin bir gerçeği var mıdır?

"Yılan simgesinin tıb'da kullanılması da sebebi nedir?"

"Doğa, Kadın ve Yılan... gerçekte 'hayat'ın en temel simgeleri midir?"

"Tek başına bir kadın bir anormallik midir?"

"Tek başına bir adam, normal midir?"

" Kadın gücü, erkeğin üzerinden mi yaratılıyor."

"Zevkin doruğunda iken büyük bir kaza veya hata olursa insan psikolojisinde kadın ve erkek aynı tepkiyi mi verir?"

"Çocukları ölen annelerin, babaların (ailenin) psikolojik durumlarını göz ardı etmek doğru mudur?"

"Bir annenin çocuğunu kaybettiğindeki acı ile baba aynı durumda mıdır?"

"Vicdan azabı nedir?"

"Bir şeyi anlamak için illâki bir şeylerin ters gitmesi mi gereklidir?"

"Korktuğun şeyler ile yüzleşmek ve söylemek, gerçekten zor mudur?"

"Korktuğun şeyleri bilmemek gibi bir hal var mıdır?"

"Korktuğumuz şeyler, bir nesne veya hedef mi olması gerekiyor?"

> "Korktuğun şeyin ne olduğunu söyleyemiyorsan belki nerede olmaktan korktuğunu söylemek senin için daha kolay olur. Kendini en çok nerede savunmasız hissederdin.
>
> En kötü mekan neresi olurdu?
>
> Apartman dairesi?
>
> Sokak?
>
> Bir dükkan?

Park?

Ya da söylediklerinin duyulabileceği bir yer?

Orman. Orman mı?

- Evet, orman.

- İlginç çünkü ormana en çok sen gitmek isterdin. Ormanda seni korkutan ne var?

Tüylerini ürperten şey nedir?

Her şey.

-Ormanda başına geleceğini düşündüğün şeyi söyle bana."

"İnsanın korktuğun şeyle bütünleşmesi için sana biri yardım etmeli mi, yoksa kendisi mi başarmalıdır?"

"Kaosun hükümdârlığı nedir?"

"Kolayca başardığı bir şeyi yaparken, korku, acı ve histeri ile neden zorlaşır?

"Gördüğümüz ve duyduğumuz şeyler bir doğmanın mı, ölmenin mi işaretidir?

"Tabiat Şeytan'ın Kilisesi' midir?"

"Kötülük insanoğlunun doğasında varsa, dolayısıyla kadının doğasında da mı vardır?

" Dişinin doğası. Kadın ırkının doğası farklı mıdır?"

" Kadınlar neden bedenlerini yönetmiyor?

" Doğa her şeyi yönetir mi?"

"psiko-terapide "İyiliğin ya da kötülüğün" temel ilgisi var mıdır?"

"Ağlayan kadın hile yapan kadın mıdır?"

"Kadın erkeği bacaklarıyla, kalçasıyla, göğüsleriyle, dişleriyle, saçı ve gözleriyle kandırmakta mıdır?"

"Bugünün sokağa fırlayan dindar kadını gibi modern kadında, üremeyi değil, salt zevki seçtiği için "göz göre göre" yavrusunu (geleceği) kaybetti; sonra da kendisini (şimdi'yi) mi kaybetti?

"Şehvet kadında daha çirkin midir?

"Her şeyin şehveti varmıdır?

"Yazı yazmanın şehveti nasıl olur?

"Bir kadın yavrusunu pencerede unutabilir mi?

"Kadının geleceği yok mu, kim tarafından yok ediliyor?

"Kadınlar erkeklerin yaptıklarını yapabilmesinin sınırı nereye doğru gidiyor?"

"Bir zamanlar, kadınlar, erkeklerin yaptıklarını değil, yapamadıklarını yaparlardı. Şimdi ise yapacakları ne işleri kaldı "

Filmden Alıntılar

"Yas. Hastalık değildir. Gayet doğal bir tepkidir."

"Sevdiğin birinin hatalara maruz kaldığını görmek kadar kötü bir şey yok."

Anksiyete veya endişe, canlılarca deneyimlenen kaygı, korku, gerilim, sıkıntı halidir. Canlıların dış ortama uyum çabasında koruyucu bir tepkidir. Denetim dışına çıkıp kişinin işlevselliğini aksattığında Anksiyete bozuklukları olarak incelenir. Psikiyatride bir grup hastalığın genel adıdır.

Bu fiziksel bir durum yas sürecin nasıl tehlikeli değildir. Ancak anksiyete bazı fiziksel etkileri vardır. Bulanık görme. Ağzın kuruması. Duyma bozukluğu. Titreme. Nefes darlığı. Nabız yükselmesi. Bulantı.

"Bırak korku istediği gibi gelsin. Sakın unutma, aklın uydurduğu ya da inandığı her şeyin üstesinden gelebilirsin."

"**Buradaki durum, korkunu tetikleyen bir katalizör gibidir.** (Duyduğun ses veya hissi hakkında) Yargıya çabuk varıp yaşadığın duygusal olayla mekânla bağdaştırmışsın.

Tehdit altında hissettiğin zaman böyle tepkilerin oluşması gayet doğal. Tehlike gerçek olsaydı korkun hayatını kurtarabilirdi. Çünkü oluşan adrenalin direnmeni ya da kaçmanı sağlar. Ama yaşadığın tecrübe panikten başka bir şey değil. Ağlama sesi gerçek değildi. Ama sonsuza kadar böyle devam etmeyebilir. Bu hiç aklına geldi mi?" (Filmin sonunda karga çığlıkları olduğu anlaşılıyor)

"Meşe ağaçları yüzyıllarca yaşar. Tek yapmaları gereken soylarının devam etmesi için her yüzyılda bir tek ağaç üretmektir. Sana sıradan gelebilir ama yanımda ölen çocuğum varken bunu fark etmek benim için önemliydi. Meşe palamutları çatıya düşüp duruyor. **Sürekli düşüyor ve ölüyorlar.** Anladım ki eskiden ormanla ilgili bana güzel gelen her şey meğer çok çirkinmiş. Artık eskiden duyamadığım şeyleri duyabiliyorum. **Ölmek üzere olan şeylerin çığlıkları gibi."**

"Meşe palamutları ağlamaz. Bunu sen de benim kadar iyi biliyorsun. İşte korku böyle bir şey. Gerçeği farklı algılamanı sağlayan kendi düşüncelerin."

"Doğa Şeytan'ın Kilisesi'dir."

"Rüyalar psikolojinin eskisi kadar ilgisini çekmiyor artık. Freud öldü ne de olsa, değil mi?"

" Kaos hüküm sürecek."

Antichrist'in odağa taşıdığı üç kavram var: Keder (grief), elem (pain), yeis (despair)...

Bu üç duygu durumunun, dolayısıyla ceylanın, tilkinin ve karganın yorumlanması açısından

"ÜÇ DİLENCİ: ACI- UMUTSUZLUK - YAS"

"Bir egzersiz daha yapmak istiyorum. Rol yapma oyunu gibi. Benim rolüm korkunu kışkırtan tüm düşüncüler. Seninki ise rasyonel düşünce. Ben doğayım. Doğanın kapsadığı her şeyim.

Pekala, Bay Doğa. Ne istiyorsunuz?

– Elimden geldiğince sana zarar vermek.

– Nasıl?

– Sence? Beni korkutarak olabilir mi?

Seni öldürerek. Doğa bana zarar veremez. Sen sadece dışarıdaki yeşilliksin.

– Hayır, ondan fazlasıyım.

– Kafam almıyor. **Ben dışarısıyım ama aynı zamanda da içerisiyim.**

– Tüm insanoğlunun doğasıyım.

– Öyle doğa diyorsun. **İnsanların kadınlara kötü şeyler yapmasına neden olan doğa diyorsun yani.**

–Tam o dediğin kişiyim. Daha önce buraya geldiğim sıralarda doğanın o yönü ilgimi çok çekiyordu.

"Kadınların (doğanın) kötü olması veya kötülük bir takıntıdır. Takıntı somutlaştırılamaz. Bu bilimsel bir gerçektir."

Materyallerimin arasında beklediğim bir şeyle karşılaştım. Kötülük insanoğlunun doğasında varsa, dolayısıyla kadının doğasında da mı vardır?

–Dişinin doğası.

–Kadın ırkının doğası. Kadınlar bedenlerini yönetmez. Doğa yönetir. Kitaplarımda da yazdım bunu. Araştırmalarında kullandığın kitaplar kadınlara yapılan kötü şeylerle ilgiliydi. Ama sen bunları kadınların kötü olduklarına dair kanıt olarak mı anladın?

Olayı eleştiren tarafta olmalıydın. Tezinin konusu buydu. Benimseyen tarafta olmamalıydın. Ağzından çıkanı kulağın duyuyor mu?

"İyiliğin ya da kötülüğün terapiyle hiçbir ilgisi yok. 16. yüzyılda sadece kadın oldukları için kaç masum kadının öldürüldüğünü biliyor musun? Bildiğine eminim. Çok fazla çünkü. Kötü oldukları için değil. Senin bahsettiğin kötülük bir takıntıdır. Takıntı somutlaştırılamaz. Bu bilimsel bir gerçektir. Korkuların asla yapmayacağın bir şeyi sana yaptıramaz yoksa bu hipnoz olurdu. Normalde yapmayacağın bir şeyi de yani doğana aykırı bir şeyi de hipnoz aldında zaten yapamazsın. "

"– Beni öldürmek mi istiyorsun?

– Daha değil.

– Üç dilenci daha gelmedi.

– Üç dilenci mi?

– Üç dilenci ne demek?

– Üç dilenci geldiğinde biri ölmeli. Anladım. Ağlayan kadın hile yapan kadındır. Bacaklarıyla, kalçasıyla göğüsleri, dişleri, saçı ve gözleriyle kandırır. Sarıl bana. Sarıl bana."

"ÜÇ DİLENCİ: ACI– UMUTSUZLUK – YAS"

ANTİCHRİST: Cennet, Cehennemdir

Zeynep Özen 08.12.2009

Kadın. Doğanın kendisi. Hayatın başlangıcı. Yaratıcı beden. Doğuran, var eden, hayata sunan. Bir anlamda ölümün, çürümenin, yok olmanın karşıtı.

Kadın. Doğanın kendisi. Bilinemezlik. Öngörülemez olan. Sırlarla ve uçurumlarla dolu bir vücut. Kaybolmak mümkün. Tahmin edilemeyen, meşum ve tekinsiz bir arzu nesnesi. Yasak elmanın tadına ilk varan. Belki de bunun için örtülmeli, kapanmalı, himaye edilmeli, zaptu rapt altına alınmalı; bastırılmalı. Tehlikenin, kuşkunun, korkunun ta kendisi. Şeytanın kız kardeşi.

Doğanın çevrimsel döngüsü içinde hayat bulan organik toplumlarla, artık doğallığını yitirmiş sentetik toplumların iki farklı kadın yorumu. Biri ilahi ve Tanrısal, diğeri kötücül ve yabani; tek bir vücutta birleşmiş iyilik ve kötülük. **Kibele ve Pandora. Yaratan ve yok eden. İsa'yı da doğuran o, Antichrist anlamındaki Deccal'i de.**

Zihni tam bir Gayya kuyusu; Ortega Y. Gasset'nin kastettiği gibi, en iyisi onu kendi bilinemezliği içinde, olduğu haliyle bırakmak. Kendi cenneti içinde. O cennet ki, cehennemlerin en büyüğüne dönüşebilmesi an meselesi.

İşte Antichrist; Lars von Trier'in Tarkovski'ye adadığı en irkiltici, ürkütücü, tüyler ürpertici filmi, artık içinde yalnızca ölümün kol gezdiği terk edilmiş cennete geri dönüyor. Ancak dikkatli olun; bu yolculuk şimdiye kadar başınıza gelecek en travmatik sinema deneyimlerinden biri. **Artık hiçbir şey eskisi gibi olmayabilir.**

Hayli dindar bir müzik adamı olan Handel'in *Lascia Chio Pianga* adlı eseri eşliğinde, pornografinin kendisi diyebileceğimiz görüntülerle başlayan Antichrist, bir ihmalin nasıl günahlarla örülü olduğunu anlatan bir korku filmi belki. Bir yönden Munchausen by Proxy Sendromu'nun en dehşete düşürücü hallerini gösteren bir gerilim, diğer taraftan Possesion'u andıran bir şizoidliğin hakim olduğu rahatsız edici bir trajedi. Bütün bunları içinde barındırsa da, bundan çok çok daha fazlası. **İsimlerini hiçbir zaman öğrenemediğimiz bir kadın ve bir erkeğin hikayesi değil sadece: O, Havva ile Adem'in ; kadınla erkeğin öyküsü...**

Çocuğunu kaybettikten sonra, yarı uykulu, yarı bilinçli bir uyur gezer haline gelen kadının yasla depreşen anksiyetesi, karabasanların ardından gelen panik atakları... **Neden korktuğunu bilmeden korkmak.** Bulanıklığın, heyecan krizlerinin, nefes darlığının ardındaki korku ne?

Bir ölümün ardından yaşanan suçluluk duygusu ile beslenmiş post travmatik stres bozukluğu olabilir mi tek sebep?

Bu sorunun cevabı saklı cennette gizli. Eden adlı ormanın o huzur veren yeşilliğinin ardındaki korku, tüm gizi açıklayacak.

Karısına uyguladığı hipnoz seansları ile *en büyük korku*ya ulaşmaya çalışan psikoterapist koca ve onun eşliğinde sürüklenen kadının öyküsü, aslında Eden'la başlar. Kocasının, ölüm karşısındaki soğukkanlılığından ve kendisine karşı hissettiği mesleki kibirinden şikayetçi olsa da, sürüklenmeye devam eden kadının ve duyduğu kuşkuları aşırı sevgisiyle ört bas etmeye çalışan bir adamın öyküsüdür ilk başta. Ama Eden'a ayak basılmasıyla ve tepesine meşe palamutu yağan -kadın için ölümle eşdeğerdir bu- o kulübeye girilmesi ile birlikte, evli çiftin öyküsü bir anda yeniden yorumlanmış bir Hıristiyan mitolojisine döner.

Bu kez mit tersten yazılmıştır: Kadın belki yine şeytanla işbirliği yapmış ve erkeği baştan çıkarmıştır, ama erkek de saf Adem değildir artık. Örtük kibri, soğukluğu ve kendini beğenmişliği ile kadını buna yönlendiren o değildir de kimdir? Kocası samimiyetsiz buldu diye kendi tez çalışmasını bırakan, bastırılan, iyinin ne olduğunu ona bağlayan, ama içten içe bunu sabote eden, yok etmeye çalışan, kendisine biçilmiş anne kimliğinden sıyrılmak için farklı bir yola başvuran bu kadın, cennetten kovulmuş Havva'nın ta kendisi değil midir? Özgürlüğünü cennette yaşayan kadının dünyaya düştüğündeki travmasının adıdır Antichrist; geri dönüşü bu nedenle çok tehlikelidir ve işte bundan dolayı şeytanla özdeştir.

Hz. İsa'nın doğumunu muştulayan Üç Bilge Kral'ın yerini artık Üç Dilenci alır: Yas- Acı- Umutsuzluk. Onlar ne bilgeliğe sahiptir, ne de Mahşer'in atlılarının sahip olduğu karizmatik güce. Yalnızca iğdiş ederler, taşlaştırırlar, dekarakterize eder ve zararın ardından gelen korkunç pişmanlığa sürüklerler. Ama onlar geldiğinde ölüm artık kaçınılmazdır.

Özellikle Epilog ve Prolog bölümlerinde Tarkovski'ye saygı duruşunda bulunan, ama onunla aynı yerde durmayan Trier, uygarlığın kadına biçtiği rolün kandırmacadan ibaret olduğunu gösterir bize. Onu özünden başka bir varlığa dönüştürmek demek, kadının içindeki kayıp cenneti öldürmek demektir. Ve o bir kez öldü mü, kadının gizli nefreti günün birinde geri dönecek ve başa gelmiş en büyük sefaleti yaşatacak demektir. Bu esrime, kendinden geçiş, şuursuzluk anı, bir kez daha, ama bu kez kadının kendisinden duyduğu nefrete dönüşecek, yine bastırılacak ve yine dönecektir. Trajedi işte buradır: Cehennemi bir kısır döngü.

Tüm bunlar erkek aklın şefkatle maskelenmiş baskısının sonuçları değildir. Aslında kadının gerçek cellatı, yine kendisidir. Bu cennetten en çok korkan, içindeki şeytandan kurtulmanın yolunu erkek aklında arayan odur. En çok da kendisinden, kendini yaşamaktan korkar. Nefes alamamanın, bulanıklığın, ölüm hissinin ardındaki hep yaşam korkusu olarak kalır.

Erkek, kadını yok ettikçe, korkular ona geçer. Dev bir seçenekler ormanında artık yapayalnız, siyah beyazdır. Peki ya, o zaman şeytan nerededir? Zevkin, aşkın, cinselliğin, yasağın olduğu her yerde, tam ortada gözümüzün önünde, deyim yerindeyse "o ağacın altında".

Antichrist, kadın ve erkeğin, Tanrısal olanın ve yaşamın en büyük semptomudur.

Not: Filmle ilgili olarak Dücane Cündioğlu'nun aşağıdaki yazılarını da öneririz.

http://yenisafak.com.tr/Yazarlar/Default.aspx?i=18759&y=DucaneCundioglu

http://yenisafak.com.tr/Yazarlar/Default.aspx?i=18776&y=DucaneCundioglu

http://yenisafak.com.tr/Yazarlar/?t=13.06.2010&y=DucaneCundioglu

http://film.com.tr/ozeldosya.cfm?aid=11800

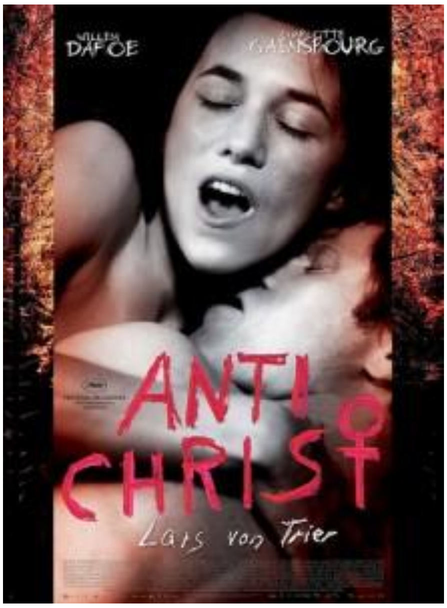
http://www.rehabasogul.com/2009/10/04/lars-von-trier-charlotte-gainsbourg-williem-dafoe-antichrist-deccal/

Bu filmdeki "haz unsurunun makasla kesilmesi" ile ilgili olarak İslâm Dünyasını konu alan bir filmide hatırlamak uygun olacak zannediyorum.

****

ANTİCHRİST NE ANLATIYOR?

Antichrist Ne Anlatıyor? – I | Yasin Yıldırım

– Efla'ya

Her yaptığı filmle sinema izleyicisini filmlerini 'çok iyi' ya da 'berbat' diye sınıflayan iki kampa bölmeyi, dolayısıyla dikkatleri filmine çekmeyi başaran Lars von Trier, kariyerimin en iyi filmi diye nitelediği son filmi Antichrist ile bu kamplaşmayı bir kez daha çok iyi işletiyor görünüyor. Filmin ilk gösteriminin yapıldığı 2009 Cannes film festivalinden itibaren (ki burada 'Hıristiyan' Ekümenik Jüri Trier'e kadın düşmanlığı yaptığı gerekçesiyle, festivalin tarihinde bir ilki de gerçekleştirerek anti-ödül layık gördü), ve filmin Türkiye'de vizyona girmesiyle Türkiye'de de, bir kısım izleyici Antichrist'in berbat, ne anlattığı anlaşılmayan, dahası bir şey anlatmak derdinde olup olmadığının fazlasıyla şüpheli bir film olduğunu söylemekle kalmıyor, Trier'i azılı bir kadın düşmanı ilan edip, filmin de bir kadın düşmanlığı manifestosu olduğunu büyük bir kızgınlıkla ifade ediyorlar.

Bu suçlayıcı tavır karşısında özelde Trier sinemasına, genelde deneyselci sinemaya sempati duyan seyirciler ise mahcup durumda. Mahcup durumdalar; çünkü Trier'in film geçmişi ve filmin adının gönderme yaptığı Nietzsche'den hareketle (Trier'in Nietzsche ilgisi sadece bu filmin adından ibaret değil, 2007'de senaryosunu yazdığı ve gençlik yıllarını anlatan filmde kendisini oynayan karaktere Erik Nietzsche adını verir. Malum, Nietzsche'nin önadı Friedrich), Hıristiyan mitolojisinin ve bu mitolojiden ilham alan kültürün eleştirisini yapan bir film izleyeceklerini umarken, kadın düşmanlığına davetiye çıkaran ve nasıl yorumlayacaklarını bilemedikleri bir sonla karşılaşıyorlar. Filmde seviştikleri için ölümünü engelleyemedikleri

çocuklarının ardından, bu durumdan çok etkilenen karısına yardım etme amacıyla yola çıkan terapist kocayla, cinsel arzularını kontrol etmekte zorlanan ve bunu doğasının şeytaniliğinin işareti olarak yorumlayan karısı arasındaki ilişkinin nasıl ölümcül bir hesaplaşmaya dönüştüğünü işleyen Trier, filmin sonunda kadını kocasına öldürtmekle kalmıyor, üstüne, bir de yaktırıyor. Bütün bir kıta Avrupa'sında, Aydınlanma'nın hemen eşiğinde, 15.yy sonları ile 18. yy başları arasındaki cadı davalarını ve şeytan olduklarına kanaat getirilerek yakılan kadınları (sayıları 100.000'i bulduğu tahmin ediliyor) hatırlatan bu son, doğal olarak akla 'Trier için kadın Deccal'ı mı temsil ediyor?' sorusunu akla getiriyor.

Ama herkesin atladığı çok önemli bir detay var ki, fark etseler Trier'i kadın düşmanı ilan edenleri işi Trier'in maketini yakmaya kadar götürmelerini gerektirecek türden. Bu detay şu: filme de ilham verdiği anlaşılan Nietzsche'nin Antichrist metaforu ile Nietzsche'de Trier'de Hıristiyan mitolojisinin Deccal'ını, yani şeytanı, kastetmiyor; Antichrist ile kastedilen Nietzsche'nin 'üstinsan'ı (Ubermensch), nam-ı diğer Zerdüşt'ü. Türkçeye Deccal olarak çevrilen Nietzsche'nin Der Antichrist terimi, ki bu adda bir de kitabı var Nietzsche'nin, Almancada hem Deccal, hem de anti-Hıristiyan anlamına geliyor ve Nietzsche Antichrist'in bu ikinci anlamını kastediyor. Hıristiyan'ı dinsel bir tip olarak değil, insanın türsel evrimi sırasında ortaya çıkmış kendisiyle ve çevresiyle belirli psikolojik dürtülerle ilişki kuran bir ahlaki tip olarak gören Nietzsche, Antichrist ya da Zerdüşt ile de insanın türsel evriminde bu tipi ardıllayacak, Nietzsche'nin deyişiyle onu aşacak olan yeni ahlaki tipi işaret ediyor. (İkna olmayanlar, bakarlarsa, Nietzsche'nin Der Antichrist'in önsözünde kitabı anlamak için Zerdüşt'ü anlamayı şart koştuğunu ve Ahlakın Soykütüğü Üstüne'nin, İkinci Deneme, 25. Bölüm'ünde Zerdüşt'ü Antichrist olarak nitelediğini göreceklerdir). Ama eğer bu doğruysa, yani Trier Antichrist ile Nietzsche'nin Zerdüşt diye çağırdığı 'üstinsan'ı kastediyorsa, durum ya Trier ya da onu kadın düşmanlığı ile suçlayanlar için daha da vahim. Çünkü adamın kadını öldürmesini takiben filmin epilog bölümünde, ki bence filmin hak ettiği düzeyde kusursuz bir son, muhtemelen kahraman terapistimize benzeyen erkekler tarafından öldürülmüş yüzlerce kadının mezarlarından kalkıp bir özgürleşme duygusuyla adamın çevresini sardıklarını görüyoruz. Ne demek istiyor yani filmin sonunda Trier, kadın şeytandır ve kadını öldürdüğünde erkek/insan kendini mi aşacaktır?

Ben bu yazıda Nietzsche'nin Hıristiyanlık analizi ve Antichrist metaforu ile beraber okunduğunda Trier'in Antichrist'inin sadece çok iyi ve yaratıcı bir Nietzsche ve Zerdüşt yorumu değil, aynı zamanda 'insan'ın trajedisini yorumlayan görkemli bir sinema yapıtı olduğunu, elbette nedenleriyle birlikte, savunacağım. Öte yandan, sıkışınca başvurulan Nietzsche'nin kadın düşmanı ve faşist olduğu yönündeki popüler itirazların hala var olduğu düşünülürse Trier'in Antichrist'ini Nietzsche eşliğinde okumanın çok inandırıcı olmayacağı, hatta tehlikeli olabileceği söylenebilir. Doğrudur, Nietzsche kadınlar hakkında hiç de hoş olmayan şeyler söylemiştir ve bunlar bir kültür eleştirisinden çıkıp bir insan cinsine yönelik eleştiriler olarak algılanacaksa kabul edilemez. Ancak asıl derdimiz Trier'in filmini anlamak, hak ettiği biçimde eleştirmek ve dolayısıyla neden kadın düşmanı olmadığını görmek olduğundan bu yazıda Nietzsche'yi 'aklamak' gibi ekstra bir çaba işine girmeyeceğim (sadece ufak bir hatırlatma: Nietzsche'nin ağır ve acımasız eleştirilerinin muhatabı sadece kadınlar değil, 2000 yıllık Avrupa kültürünün birçok bileşenidir ve bunlar arasında Almanlar da başta gelir - bakınız Putların Alacakaranlığı. Umarım, kadınlar konusunda bu kadar 'hassas' davrananlar Nietzsche'yi bir gün Heidegger ve Naziler kadar sevmezler.) Bununla beraber bir

Nietzsche okumasından hareketle Trier'in filmine ilişkin yorumumuzu tamamladığımızda kadın düşmanı denilerek Trier'le birlikte Nietzsche'ye de büyük haksızlık yapılıyor olduğunu gösterebilmiş olacağımıza inanıyorum.

Trier ve Trajik Sanat

Aslında Trier'in bir kadın düşmanı olduğunun söylenmesi hiç de yeni değil. Dalgaları Aşmak (1996)'tan başlayıp Antichrist (2009)'e gelen süreçte, Gerizekalılar (1998)'ı saymazsak Trier filmlerini ısrarla bir kadın karakter üzerine kurar ve giderek artan bir tempoda kadın düşmanlığı yaptığı yönünde eleştirilerle karşılaşır (sırasıyla Karanlıkta Bir Dansçı (2000), Dogville (2003) ve Manderlay (2005);Amacım Antichrist'e ilişkin bir yorum geliştirmek olduğundan ben bu yazıda Trier'in daha önceki filmlerine Antichrist'i anlamamızı kolaylaştırdıkları ölçüsünde değineceğim). Bu filmlerin ortak noktası, kimi farklı özellikleri olsa da, dünyalar iyisi kadınların 'erkek' dış dünya tarafından olmadık çirkinliğe maruz bırakıldıktan sonra bir trajediyle sonlanan hikayelerini anlatması. Evet, belli ki Trier'in bir kadın 'takıntısı' vardır ve bu takıntıyı belirli bir kadın tipi üzerinden anlatmayı tercih etmektedir. Ama neden bu kadın düşmanlığı anlamına gelsin, kadını çaresiz, güçsüz ve yenilen olarak resmettiği için mi? (Sanırım böyle kadınların sayısı böyle olmayan kadınların sayısının çok ama çok ötesinde). Varsayalım ki öyle olsun, yukarıda adı geçen filmlerde kadını böyle resmetmek kadın düşmanlığına kapı aralamak anlamına gelsin. Ama Antichrist özelinde bu iddiayı hem de daha güçlü bir şekilde dile getirmek yeterince film izlemiş olanlar için komik, yeterince eleştirmiş olanlar içinse mide bulantısına neden olabilecek türden. Çünkü film adından anlaşıldığı gibi apaçık bir şekilde Hıristiyanlık mitolojisi ile hesaplaşmaya girdiği iddiasındayken, hem de Nietzsche referansı ile (kitapçı raflarını üç kez dolaşmış biri bile Nietzsche'nin dünyanın gördüğü en ağır Hıristiyanlık eleştirisini yapmış birkaç düşünürden biri olduğunu bilir) ve yorumlanmaksızın filmin neyi hikâye ettiği anlaşılamayacak olan sayısız sahne ve gönderme ortada dururken, filmin kadın düşmanlığı yaptığını söylemek aslında keyfi ve kötü niyetli bir suçlamadan öteye geçmiyor.

Örneğin, daha filmin başında çiftin ölüme değil de, tıpkı filmin kapanış sahnesindeki kadınlar gibi, özgürlüğe yolculuğa çıkmış edasıyla sunulan çocukları Nick ile çarmıha gerilerek acılar içinde ölen İsa arasında nasıl bir ilişkisellik vardır eğer film bir Hıristiyanlık eleştirisiyse? Gene eğer film bir Hıristiyanlık eleştirisiyse kadınla adam neyi veya kimi temsil etmektedir? Eğer ilk akla gelen Adem ile Havva temsili ise kadınla erkek, kadının ölmesi adamın hayatta kalması Adem ile Havva mitolojisine ilişkin ne türden bir yorum getirmektedir? Yok eğer filmi kadın düşmanlığı ile suçlayanların düşündüğü gibi kadın Deccal'ı temsil ediyor ise adam kimdir, İsa Mesih mi? (Malum Hıristiyan mitolojisine göre Deccal'ı öldürmek için İsa Mesih yeniden gelecektir dünyaya). Adam İsa Mesih ise Trier'in bu filmi çekmekteki amacı ne olabilir, bu nasıl bir Hıristiyanlık eleştirisidir? Hadi daha zorlaştıralım soruları: Filmin kritik sahnelerinde boy gösteren ve Trier'in üç dilenci diye nitelediği üç hayvan, ceylan, tilki ve karga neyi temsil etmektedir? Neden adları Istırap, Acı ve Umutsuzluktur? Bu hayvanlardan neden sadece tilki konuşur ve 'kaos hüküm sürmektedir' der? Kadın neden 'üç dilenci geldiğinde biri ölmek zorunda' der? Neden bu üç dilenci epilog sahnesinde de adama eşlik eder? Neden? Neden? Neden?

Bu sorulara doyurucu yanıtlar vermektense tercih edilen şey nedir peki filmi kadın düşmanlığı yapmakla suçlayanlarca? Trer'in kadın düşmanı, filmin de hiçbir iç tutarlılığa sahip olmayan bir metaforlar yığını olduğunu ilan etmek. Ne de olsa Trier son yıllarında ağır bir

depresyonun pençesinde kıvranmaktadır ve deneysel sanat yapayım derken 'imgeleminin derin labirentlerinde kaybolmuştur.' Evet, doğrudur, Trier'in resmettiği erkeğin karşısında zayıf, kendini suçlayan ve çocuğuna şiddet uygulayacak kadar cinsel arzularının esiri olmuş kadın karakter ve filmin içerdiği şiddet çok rahatsız edicidir. Ama çocuklarının ölümünü engelleyememiş olmasından zerre kadar etkilenmemişe benzeyen, kibrinden tanrılaşmış ve kadına uyguladığı şiddetin farkında olmayan erkek karakter de daha az rahatsız edici değildir. Dolayısıyla, uzun uzadıya filmin analizini yapmaya gerek duymadan, filmin pekala bir kadının bilim-erkek-iktidar (kültür) kıskacında adım adım nasıl öldürüldüğünü anlattığı söylenebilecekken, neden Trier kadın düşmanı ilan ediliyor? Bunun tek nedeni yorumlanamayan bir sanat eseri olabilir mi? İsterseniz bu soruyu yanıtlamayı yazının sonuna bırakalım ve Trier'in sinema üslubuna biraz yakından bakalım, ki bu bizi Antichrist'i doğru yorumlamaya yakınlaştıracak.

Trier sinemasını takip edenler bilirler, Dogville ve Manderlay ile birlikte Trier sinemasında bir dönüşüm olur ve Trier film setini tiyatro sahnesine taşır. Bu dönüşüme ilişkin, popüler bakış açısının yeniyi ona en yakın yeniye asimile etme ilkesinden hareketle, deniyor ki, bu filmlerde Trier bir zamanlar Brecht tarafından kullanılan epik anlatım tarzının olanaklarını kullanıyor. Bravo!! Ortada bir dış ses, tiyatro sahnesi ve anlaşılmayan bir eleştirel tavır olunca epik oluyor demek ki! Peki ama ya epik anlatım tarzının temel karakterleri, örneğin kötünün önden varsayılan bir iyinin gözünden anlatılması, seyircide kötüye karşı kızgınlık hissinin uyandırılması ve kötünün cezalandırılmasının istenmesi bu filmlerin anlatım tarzlarına da içeriklerine de hiç uymuyorsa ne olacak? Ki uymuyor da. Dogville ve Manderlay'deki dış ses seyircide kızgınlık uyandırmaktan ziyade, seyirciyi hikayeden yabancılaştıracak kadar duygusuz çalışıyorlar. Dahası anlatılan hikâyelerde (iki filmde de kibirli-güçlü ve iyi kadın karakterin (Grace) boğazına kadar suça ve suçluluk duygusuna batmış, kötülüğün kol gezdiği bir toplum karşısında nasıl adım adım bir suç öznesine-kötüye dönüştüğünün hikayesi anlatılır) kimin iyi kimin kötü olduğu o kadar tartışılır ki, epik anlatım diye başlayanlar filmlerin sonunda kızacak kimseyi bulamayınca Trier'e kızıp, nihilist diye suçlamak zorunda kalıyorlar (Öyle ya, birini suçlamayacaksam sinemaya neden gideyim?)

Ben Nietzsche'nin övgüsünü yaptığı trajik sanat üslubundan hareketle (Nietzsche'nin trajik üslubun kökenine ilişkin yaptığı analizler için Trajedinin Doğuşu adlı esere bakılabilir) Trier sinemasının üslubunun, özellikle Dogville'den sonra, epik değil trajik olarak nitelendirilmesinin daha doğru olduğu düşüncesindeyim. Trajik anlatım tarzının temel ayırıcı özelliği iyi ile kötünün hikâyesini iyinin gözünden değil, iyi ile kötü arasındaki karşılıklığı kendi iç dinamikleri içinde ve dolayısıyla suçlamayan bir perspektiften anlatmasıdır (Nietzsche 'iyinin ve kötünün ötesinde' diye niteler bu tavrı) ve bu özelliğiyle sadece epik anlatımdan değil melodramdan da ayrılır. Melodram da tıpkı epik gibi kötüyü önden varsayılan bir iyinin gözünden anlatır, ama ondan farklı olarak seyircide kötüye karşı kızgınlık (malum tehlikelidir) değil seyirciyi pasifize eden acıma duygusu uyandırmayı amaçlar. Melodram ve epik anlatımın suçlayan anlatımlarından farklı olarak trajik anlatım hikâyesini iyi ile kötü arasındaki ilişkinin tehlikeli doğasına işaret ederek anlatır. Tehlikeli olandır yani trajedinin konusu, iyi ya da kötü değil. Tehlikeyi hikâye etmesi trajediyi trajedi ve onu diğer bütün sanat anlatımlarından güçlü yapan unsurdur. Çünkü tehlikeyi resmetmek demek, beklenmez olanı, şaşırtıcı olanı, hadi sevinerek söyleyelim, yeni olanı resmetmek demektir. Daha önce kimsenin fark etmediği bir tehlikeyi, ya da herkesin kabul ettiği bir

tehlikenin sanıldığından daha tehlikeli olduğunu göstermeyi amaçlar trajedi. Seyirci de uyandırdığı duygulanım da farklıdır trajedinin; melodramın yaptığı gibi pasifize edici bir acıma duygusu, ya da epik anlatımın reaksiyoner kızgınlık duygusunu uyandırmayı amaçlamaz trajedi. Trajedinin amacı insanı aktif hale getiren güvensizlik ve endişe duygusu uyandırmaktır seyircide, daha açık bir deyişle, ölçüsü iyi ayarlanmış korku duygusu. Güvensizlik ve endişe duygusu insanı aktifleştirir, çünkü kendi deneyimimizden de biliriz ki, bir tehlike ile karşı karşıya kaldığında bu tehlikenin doğası ve olası sonuçları üzerine düşünmek sadece en belirgin insan özelliklerinden biri değil, aynı zamanda insanı içinde bulunduğu duruma, tehlikeye karşı koymaya zorlayan bir durumdur.

İşte bu yüzden, Dogville ve Manderlay'deki dış ses seyirciye iyi ile kötüyü dikte eden değil, aksine seyirciyi iyi ile kötünün perspektiflerinden uzaklaştırarak seyircinin ilgisini iyi ile kötü arasındaki tehlikeli ilişkiye çekmeyi amaçlayan bir yabancılaştırma aracıdır. Bu özelliği dolayısıyladır ki, seyirciye sanat eserine bakması gereken perspektifi (varsayılan iyinin perspektifi) baştan dayatan ve dolayısı ile sanatçı ve 'bağımsız' seyirci arasına mesafe koyan melodram ve epik üsluplar ile kıyaslandığında, trajik üslup seyirci ile sanatçı arasındaki mesafeyi kaldıran ve seyirciden katılım bekleyen demokratik bir üsluptur. Seyirciden istenen iyi ile kötünün mücadelesinde taraf olması değildir trajedide; yaratıcıyla birlikte bir tehlikeyi an be an kurması, yani sanat eserinin bir parçası olmasıdır. Bunun ödülü de elbette büyük olacaktır. Yönetmenin sürekliliğini sağladığı inceltilmiş bir korkuyu takip edebilen izleyici, kendi hayatında da karşılığını bulduğu türden bir tehlikenin adım adım nasıl bir felakete dönüştüğünü izleyerek bir korkusuyla yüzleşir. Bu korkusuyla yüzleşebildiği ölçüde seyirci bu korkusundan özgürleşir, ve insana en çok zevk veren şeylerden birini, belki de birincisini, bir korkudan kurtulma zevkini sanat yoluyla deneyimler.
Ama doğru, Trier'e faşist diyenler bir noktada kendilerince haklı; bütün trajedyenler gibi Trier'de, her ne kadar Antichrist'in son sahnesine kadar seyirciyle –elbette hikayesi anlatılan tehlikeyi fark eden seyirciyle– kusursuz denecek kadar demokratik bir ilişki kursa da, filmin son sahnesinde seyircisine ihanet ediyor. O ana dek seyirciyle beraber kurduğunu varsaydığı tehlikeye ilişkin kendi yorumunu yapıyor, hem de seyircinin hikâyesini anlattığı tehlikenin farkına varamamış olma ihtimalini hesaba katmadan. Ama işte her şey o kadar kolay değil; nasıl ki gerçek bir demokrasi için yönetilenin yönetime katılma cesareti göstermesi gerekiyorsa, sanat izleyicisinin de bir sanat eserini izlerken, her şeyden önce bir yaratma özgürlüğüne tanık olduğunu hatırlaması gerekiyor. Çünkü trajedyenin ilk amacı seyircisine yeniyi anlatmak değil, yeniyi buldurmaktır; bilir ki sanat eleştirel pratiğin bir parçasıdır ve her güçlü eleştiri gibi eleştirmeye önce izleyicisinden başlar.Trajik üslubun yukarıda ana hatlarını çizmeye çalıştığım analitiği bir kez kavrandığında, epilog sahnesi hariç, Antichrist'in hikâyesini anlattığı tehlikenin bütün gerilimi çözülür. Film bir trajediyle başlar. Bir çift sevıştikleri için gece yatağından uyanıp açık pencereden düşen tek çocuklarının ölümünü engelleyemezler. Ama filmin esas trajedisi bu değildir; esas trajedi kahraman kocanın ağır bir suçluluk duygusu ile boğuşan karısını tedavi etmek amacıyla yola çıkıp onu öldürmesidir. Peki, nedir bu iki trajik olayı birbirine bağlayan tehlike unsuru Antichrist'te yukarıdaki analitiğe bağlı kalacaksak? Bu filmde tehlikeli olan adamın altından kalkamayacağı bir işe kalkışıp karısını tedavi etmek üzere bir ormana götürmesi değildir basitçe. Asıl büyük tehlike, erkeğin kibri ve kadının suçluluk duygusu ve bunlar arasındaki çetrefil ilişkidir. Film de, yani iki trajediyi birbirine bağlayan hikâyede, bu iki insan duygulanımının arasındaki varlık-yokluk savaşıdır.

Ama bu iki duyguya iki karakterin tesadüfen kazandığı iki duygu olarak bakılmamalı. Filmin başından sonuna dek oyuncuların temel ayırıcı özelliğini oluşturan psikolojik yapılardır bunlar ve dolayısıyla filmin başrol oyuncularıdır. Aşağıda daha detaylı değineceğiz, ama bu noktada bu iki temel insan duygusuna ilişkin kimi saptamalar yapalım. Kibir güçlü olduğunun farkında olan insanın karakteridir, suçluluk duygusu ise suçlu olduğunun farkında olanın. Fakat suçluluk duygusuna aynı zamanda bir zayıflık duygusu da eşlik eder, çünkü suçlu demek ahlaken zayıf, değersiz olan demektir. Öte yandan, nasıl ki her suçluluk hissi duyan zorunlu olarak suçlu değilse (bakınız depresyon) kibirli olmak ahlaken suçsuz olmak demek değildir her zaman (hele günümüzde hayli zor). Tehlike de burada yatar zaten: insan kibirliyse eğer, güçlüyse yani, zayıfa karşı ahlaken zayıflık gösterdiğinde, yani suçlu olduğunda, suçunu kabul etmek istemeye yanaşmayabilir, kibri bunu bir hakaret olarak algılar ve reddeder.
İşte yorumcuların ne anlattığını çıkaramadıkları film, bu tehlikenin altını çizer; kibirli erkekle "suçlu" kadın arasındaki ilişkinin trajik bir kurgu içinde bu ilişkinin taraflarını bir felakete nasıl sürüklediğini anlatır. Kadın filmin başından sonuna dek bir suçluluk duygusu ile mücadele eder. Çocuklarını kaybetmelerinde de suçludur, kocasının ısrarlarına dayanamayıp korkusuyla yüzleşmeye ormana giderken de. Sonra öğreniriz ki kadının suçluluk duygusu aslında çok daha derinde, kendi cinselliğiyle ilgili kurmuş olduğu ilişkide yatar. Kadın ortalamanın çok dışında niteleyebileceğimiz kadar cinsel arzularına düşkündür, haniyse onları doyurmak için yaşıyor dedirtecek kadar. Kadın soykırımı (kadının cinsel kimliği dolayısıyla yüzyıllardır cinsel soykırıma uğradığını savunan feminist doktrin) üzerine tez yazmak için bir önceki yaz daha sonra kocasıyla birlikte gideceği ormana giden kadın, burada nasıl olmuşsa, eleştirel bir yorum geliştirmesi beklenirken, bu doktrini sahiplenmiş ve fazla arzulu cinsel doğasının özünde şeytani olduğuna karar vermiştir.

Öte yandan erkek karakter filmin başından sonuna dek bir kibir temsilidir. Kadının tedavisini üstüne alıp, onu ormana korkularıyla yüzleşmeye götürürken de kibirlidir ('psikiyatristler anlamaz bu işten, bu işi ben çözerim'), kadını öldürürken de- hatta kadını sadece kibrinden öldürür. Öyle ya adamın kadını öldürmesi için kibri dışında hiçbir gerekçesi yoktur, kadın klitorisini makasla kesecek kadar bilincinin kontrolünü yitirmiştir. Oysa adam biraz dikkatli olsa, tabii izleyici de, sevişme sahneleri ve kadının kendini kaybettiği sahneler (ki kadının adamın eleştirilerine maruz kaldığını düşündüğü anlardır bunlar), kadının adamı sürekli kibirli olmakla, kendini zeki ve üstün bulmakla, kendisine ve çocuklarına karsı ilgisiz ve sevgisiz olmakla eleştirdiğini, dolayısıyla kadının suçluluk duygusunun adamla doğrudan ilişkili olabileceğini görecektir. Yine adam kibirli olmasa kadının aşırı şehvet halinin, sekse düşkünlüğünün normal olmayan bir duruma işaret edebileceğini de pekâlâ görebilir (kadının pisikiyatristi kadının durumunu atipik olduğunu söyle, adam reddeder). Ama yok, kadın şehvetlidir, çünkü adam dayanılmaz bir erkektir.
Bütün bu noktaları ıskalayan en kahraman terapistimiz, başlangıçtaki hareket noktası doğru da olsa, hikâyenin ve tehlikenin en temel düğümüne karşı da körleşir. Adamın kadının suçluluk duygusunu kadının bir bilinçdışı korkuyla ilişkilendirmesi doğrudur, çünkü psikanalizmin ilk keşiflerinden biri insanın kendini suçlu hissetmesinin zorunlu olarak suçlu olduğu anlamına gelmediği, bazı hallerde suçluluk duygusunun insanın bilinçdışı bir korkusunu yorumlamasından kaynaklandığıdır. Dolayısıyla, eğer kadın bu korkusuyla yüzleşir ve bu korkusunu yenerse, suçluluk duygusundan da kurtulur. Tespit doğrudur, yalnız adamın ıskaladığı çok önemli bir şey vardır. Eğer kadının kendini suçlu hissetmesine

neden olan korkusu bir şekilde adamla ilişkiliyse ve kadın korkusuyla yüzleşip onu yenemezse, yani korkusu depreşirse, kadının son bir denemeyle adamı suçlayabileceği gerçeği. Malum korku reaksiyoner bir duygudur ve fazlası insanı saldırganlaştırır. Öyle de olur, adam kadının kadınca değersiz ve kötücül bulunan tarafını görünce ve kadına gösterince, kadın adamın kendini ve dolayısıyla cinselliğini terk edeceğini düşünür. Bu en büyük korkusu o kadar büyür ki, bu korkuyu hatırlatan her şeyi yok etme isteğine dönüşür, buna adamın ve kendi cinsel organı dahil. Bu noktaya kadar vakur bir doktor edası ile davranan adam, birden kadının cezalandırılması gereken bir şeytan olduğuna karar verir, hatta öldürmekle kalmaz, kadını yakar. Çünkü kadının kendine kastı adam için basitçe kontrolden çıkmış bir hastanın doktoruna saldırması değildir, arkasında büyük bir suçlama vardır: 'benim bu durumda olmamın da, çocuğumuzun ölmesinin de sorumlusu sensin'. Dedik ya kibir suçlanmaya gelemez diye, adam suçlanmaya suçlamayla karşılık verir. Bu noktadan sonra söz bitmiştir artık, kadınla erkek arasındaki ilişki güçlü olanın ayakta kalacağı, boğaz boğaza çıplak bir güç ilişkisine dönüşür. Ama bu çıplak güç ilişkisi sadece bir güç ilişkisi değildir işte, her şeyden önce bir suçlama ilişkisidir; adam sadece güçlü değildir, haklıdır da. Kadın şeytandır ve yakılmayı hak ediyordur.

Buraya kadar anlattıklarımızdan sanırım Antichrist'i nasıl okumamız gerektiğine dair önemli ipuçları verebildik. Film kibirli bir erkekle suçluluk hissi taşıyan bir kadın arasındaki ilişkinin bir trajedi ile karşılaştığında kazandığı içerik üzerine bir deneme denilebilir. Sadece böyle okunduğunda dahi kadınla erkek arasındaki ilişki üzerine önemli sayılabilecek iddialarda bulunsa da, filmin neden ve nasıl bir Hıristiyanlık eleştirisi olduğunu ve yaratıcının epilog sahnesindeki mesajını anlayabilmemiz için buraya kadar söylediklerimizden fazlasına ihtiyacımız var. Ve bunun için de Batı felsefesinin en sivri dilli, hayatı en az filmdeki kadınınki kadar bir trajediye kurban gitmiş düşünürü Nietzsche'ye ve onun Hıristiyanlık analizine.

http://yasamaevet.noblogs.org/?p=270#more-270

Antichrist Ne Anlatıyor? – II

Antichrist Ne Anlatıyor? – II, Nietzsche'nin Antichrist'i

Nietzsche'nin Hıristiyanlık analizi daha büyük analizinin, felsefi antropolojisinin ağırlık merkezidir. Bu felsefi antropolojinin temel hedefi, doğalcı yaklaşımın temel prensiplerine bağlı kalarak, yani insanın en temelde doğanın bir parçası olduğunu unutmadan, insanın bugüne nereden ve nasıl geldiği ve bugünden nereye ve nasıl gideceği sorusunu cevaplamaktır. Yaşadığı dönemde çok popüler olan evrim teorilerinden çok etkilenmişe benzeyen Nietzsche bu soruya, insanın hayvanlık durumundan insanlık durumuna geçişini de açıklayan ve kendi içinde çok tutarlı yaratıcı bir dizi spekülasyona dayanan, insan bilincine ilişkin bir evrim teorisiyle cevap verir. Ben bu yazıda ne Nietzsche'nin felsefi antropolojisinin ve onun ayrılmaz bileşenleri olan 'güç istenci', 'ebedi döngü,' 'Zerdüşt' gibi kavramlarının bütünlüklü bir analizini yapacağım, ne de aşağıda sunacağım Nietzsche'nin Hıristiyanlık analizinden doğabilecek felsefi önermeleri ve sorunları 'akademik' bir üslupta tartışacağım. Hareket noktamız Trier'in Antichrist'inin bir eleştirisini yapmak olduğundan ve benim bu filmin ancak Nietzsche'nin Hıristiyanlık analizinden hareketle anlaşılabileceği iddiamdan dolayı, aşağıda Nietzsche'nin Hıristiyanlık analizinin ana hatlarını Nietzsche'nin filmle olan ilişkisini anlamamıza yetecek düzeyde açımlayacağım.

Başlarken söyledik; Nietzsche için Hıristiyan dini bir tipe değil, insanın türsel evrimi içinde belirli tarihsel, sosyal, biyolojik ve psikolojik koşullar altında ortaya çıkan ve kendisiyle ve çevresiyle belirli türde ilişki kuran ahlaki bir tipe karşılık geliyor. (Nietzsche'nin Hıristiyan'dan kastı bugün bizim de temsil ettiğimiz insandır. Ancak Nietzsche'nin Hıristiyanlık eleştirisini anlamak birinci amacımız olduğu için ben bu yazıda insandan ziyade Hıristiyan terimini kullanacağım. Bununla birlikte bu bölümü tamamladığımızda Hıristiyan terimiyle Nietzsche'nin neden insanı kastettiğini anlatabilmiş olacağımı umuyorum.) Nietzsche'nin felsefi antropolojisine göre, insan toplumunun gelişiminin belirli bir evresinde nüfusun çoğunluğunu oluşturan köleler kitlesel olarak büyük acılar çekmektedirler ve bu acının şiddetini azaltmak için yeni bir bakış açısı geliştirirler. Ama bu bakış açısının ortaya çıkması sıradan bir gelişme değildir Nietzsche için; insan bilinci yeni bir fizyolojik özellik kazanmıştır ve tıpkı Musevilik gibi, Hıristiyanlık da (ve onu takip edecek İslam da) insanın, çok özel koşullar altında, bu fizyolojik özelliği kullanmayı keşfetmesinden doğar (Bu noktada bir uyarı yapmakta fayda var. Nietzsche Hıristiyanlıktan bahsederken belirli bir toplumsal işlevi olan dini bir ideolojiyi ve bu ideolojiden türeyen kültürü kastediyor, yoksa Hıristiyanlığın herhangi bir versiyonunu değil. Bununla birlikte Nietzsche'nin Hıristiyanlığın ortaya çıkış koşullarına ilişkin söylediği şeyler bugün hala varlığını sürdüren kitlesel dinler için geçerlidir; Nietzsche'nin eleştirisinin muhatabının Hıristiyanlık ve kısmen Musevilik olmasının sebebi bu iki dinin egemen Avrupa kültürünün harcı olmalarıdır). İnsan bilincin bu yeni fizyolojik özelliğini keşfederek doğada karşılaşmamamız gereken bir çelişkiye sahip olur; güçlünün üstünlük duygusu (insanda kibir olarak ortaya çıkar) ile zayıfın zayıflık duygusu (insanın suçluluk duygusu olarak yorumladığı duygu) aynı insanda buluşur. Nietzsche için ne tesadüf, ne de sonsuza kadar varlığını sürdürecek olan bu çelişki sadece bu tipin dünyayla olan ilişkisini belirlemez, dünyayı bu iki duygu arasındaki çelişik ilişkinin güdümünde yorumlayan insan bilinci bir de kültür kurar kendisine. Ancak, insanın çektiği acının sebeplerini ortadan kaldırmaktan ziyade, insanın acısını uyuşturmaya ve acısını katlanılır kılmaya yarayan bir bakış açısından doğan bu kültür zamanla bu acının daha büyük şiddette ve daha kitlesel olarak ortaya çıkmasını engelleyemeyecektir. İşte Antichrist, ya da Zerdüşt de bu kendi felaketini hazırlayan Hıristiyan tipi izleyen yeni insan tipi olarak bu kültürün yıkımından doğacaktır. (Yerleşik kimi yanlış anlamalara karşı Nietzsche'nin Zerdüşt

tiplemesi hakkında da bir uyarı yapmakta fayda var. Nietzsche'nin bu tipi Zerdüşt diye adlandırmasının arkasında ne Doğu mistisizmine gönderme yapmak ne de ona üstinsan nitelemesiyle metafizik bir içerik atfetmek gibi bir niyet vardır. Nietzsche'nin yeni insanına Zerdüşt adını vermesinin sebebi doğanın evrimsel hareketini açıkladığını düşündüğü "ebedi döngü" teorisine vurgu yapmaktır. Bu teoriye göre yeni insan, ya da üstinsan, sadece Hıristiyan tipin olumsuzlaması değil, aynı zamanda iyi ile kötüyü ilk defa bir metafizik evrene referansla tanımlayan ve Hıristiyanlığa giden süreci başlatan Zerdüşt dininin kurucusu Zerdüşt peygamberin de olumsuzlaması olacaktır.)

Nietzsche'nin Hıristiyan'ın (insanın) kaderine ilişkin bu felaket senaryosu insanın ve bilincinin kökenine ilişkin bir takım önermelere dayanır. Buna göre, insan başlangıçta doğanın bir parçası ve hayvandan farksızdır. Tıpkı hayvanlar gibi arzularını doyurmaya çalışmakta ve arzularını doyurduğunda, bu başka hayvanın arzularını belirlemeyi gerektirdiğinden, üstünlük hissi duymaktadır. Gene tıpkı hayvanlar gibi arzularını doyuramadığında fizyolojik olarak acı çekmekte ve bu acı belirli bir eşiği geçerse de saldırganlaşmaktadır. İnsan doğadan ayrılıp toplumsal hayata geçince doğa yasasını takip ederek kurar yeni toplumu (doğa yasasının en basit formülasyonu şudur: zayıf güçlüye itaat etmezse cezalandırılır). Ancak insan toplumsal yaşama geçince arzularını artık hayvani doğasının gerektirdiği gibi yırtıcı ve saldırgan bir biçimde değil, toplumsal yasanın gerektirdiği gibi bir takım toplumsal normlara göre, barışçıl denilecek biçimde tatmin etmeyi öğrenmek zorunda kalmıştır. İnsanın bu dönüşümü aniden ve sancısız olmaz; binlerce yıllık toplumsal pratiğin sonunda, insan önce bu yırtıcı arzularını bastırmayı öğrenmiş, -aksi halde cezalandırılır,- sonra onları bilinç dışına itip yerine bir takım toplumsal arzular ikame etmiştir. Bu dönüşüm yeni arzuların eskisinin yerini alması değildir basitçe; yırtıcı arzuları bastırılmış olmaktan dolayı insanda psikolojik bir gerileme sebep olurlar ve acı kaynağına dönüşürler ve asla bilinci tekrar ele geçirip kendilerini doyurmak arzusundan vazgeçmezler. Bu yüzden toplumsal arzuların temel görevi sadece kendilerini tatmin etmek değil, aynı zamanda bu tatminle elde edilen zevk ve üstünlük duygusu aracılığıyla (toplum doğa yasası üzerine inşa edildiğinden toplumsal arzuları doyurulduğunda da üstünlük hissi kazanır insan) hayvani arzuları ve onların bilinci ele geçirme arzusunu bertaraf etmektir. Aksi takdirde, yani insan toplumsal arzularını doyurup hayvani arzularının bastırılmasından doğan gerilimi bertaraf etmezse, bilinçdışı yırtıcı arzuların bilinci ele geçirme tehlikesi, dolayısıyla insanın saldırganlaşması ve tekrar 'hayvanlaşması' tehlikesi ortaya çıkar.

İnsanın arzularını doyuramadığında yırtıcı bilinçdışının bilinci ele geçirmek istemesi toplumsal düzenin önündeki en büyük engeldir. Çünkü insan kendine toplumu kurarken doğa yasasını ve onun hiyerarşik yapısını örnek almıştır ve bu da sınıflı topluma yol açmıştır; yani arzularını doyurabilen yönetenler sınıfı ile arzularının doyurulmamasından acı çeken yönetilenler sınıfından oluşan hiyerarşik topluma. Siyasal iktidarı elinde tutan yönetenler arzularının bastırılmasından hoşnut olmayan kitleleri fiziksel zorla ve ideolojik araçlarla kontrol edebilmektedirler, ama insan bilincinin fizyolojik yapısından kaynaklanan büyük tehlikeye, -yani arzularını doyuramadığında yırtıcı arzularının insanı teslim alma tehlikesine-, karşı yapabilecek hiç bir şeyleri yoktur. Nietzsche'ye göre insan bilinci insanın doğuştan kazandığı, evrensel hakikate ulaşmasını sağlayan ve fizyolojisinden özerk bir organ değildir; bilinç insan fizyolojisinin bir parçası olan psikolojik dürtülerle güdülenen ve güçlü ile güçsüz, zevk veren ile acı vereni ayırt etmeye yarayan bir yorumlama ve kıyaslama aracıdır. Bu

özelliği dolayısıyladır ki, bilinç insanın toplumsal ilişkileri sayesinde kazandığı bir şeydir aslında; insan içine doğduğu çevrenin, toplumun dünyayı ve kendisini yorumlama biçimlerini taklit ederek kazanır bilincini. Ama bilinç en temelde bir takım psikolojik duygulanımlarla güdülendiğinden, insan bilincini kazanırken aynı zamanda bu psikolojik duygulanımları da kazanır. Yani kuşaktan kuşağa aktarılan sadece bir bakış açısı değildir bilincin evriminde, aynı zamanda insan toplumu kuşaktan kuşağa bilincini güdüleyen duygulanımları da aktarır. Bilincin bu evrimsel hareketi dolayısıyla toplumun iki sınıfı sadece siyasal iki sınıfa değil, kuşaktan kuşağa üstünlük ve zayıflık hislerini de aktaran iki farklı psikolojik sınıfa da karşılık gelirler. Her kuşakla birlikte yönetenler sınıfı üstünlük hissini arttırmakta, buna karşılık yönetilenler psikolojik olarak zayıflamakta ve fizyolojik acıları katlanmaktadır. Ama işte tıpkı hayvanlar da olduğu gibi, insanın da katlanabileceği bir acı eşiği vardır ve toplumsal hiyerarşinin gelişiminin sonucu olarak er ya da geç çektikleri acılara daha fazla dayanamayıp yırtıcı ve saldırgan bilinçdışılarının esiri olma tehlikesi ile karşı karşıya kalan bir yönetilenler kuşağı çıkar ortaya. Bu durumda tehlike altında olan sadece yönetenler değildir tabi, bütün toplum ve insan türü tehlike altındadır şimdi; Hobbes'un 'herkesin herkese karşı savaşı' diye nitelediği türden nihilizan bir savaş durumu toplumun varlığını tehdit etmektedir.

Nietzsche'ye göre Hıristiyanlık toplumun bu nihilizan savaş tehlikesine verdiği cevaptır. Önce Antik çağın yönetenleri, antik Yunan ve Romalı efendiler toplumsal hiyerarşinin boyu uzadığında, yani yönetenin üstünlük hissi ile yönetilenin zayıflık hissi ve acısı toplumun kaldırabileceği doğal sınırlara ulaştığında, - yani zayıf güçlü kendini zayıfla kıyasladığında güçlünün üstünlük hissi duyamayacağı kadar zayıfladığında- kendilerini yönetilenlerden ayırırlar. Bu ayrışma aynı zamanda Hıristiyanlığın doğuşuna ve güçlenmesine de sebep olacaktır, çünkü kuşaklar boyu bastırılmalarının etkisiyle nüfusun büyük çoğunluğunu oluşturan köleler fizyolojik olarak büyük acılar çekmektedirler ve Hıristiyanlık mitolojisinin bu acının insanın doğuştan günahkâr, suçlu olduğunun bir işareti olduğu yorumu kölelere çok cazip gelir. Der ki Hıristiyan rahip köleye: "sen Âdem'le Havva'nın soyundan geliyorsun ve onların arzularına engel olamayıp işlediği 'ilk günah'ın cezasını çekmeye geldin bu dünyaya. Suçunla yüzleş, iyi bir Hıristiyan ve insan ol, cezanın gerektirdiği gibi dünyevi zevklerden arın, öteki dünyada mükâfatlandırılacaksın; aksi halde arzularının peşinden koşan 'şeytani' efendilerin gibi cehennemde acıların en büyüğünü yaşarsın". Bu düşünceyi kabul etmek iki açıdan yararlıdır köleler için. Birincisi, fizyolojik olarak kısmi bir rahatlama hisseder köle bu düşünceyle, çünkü arzularını kontrol eden, bastıran insan arzularını, dolayısıyla doyurulmamış olmalarından doğan acıyı da, daha az hatırlar. İkincisi sınıfsal düşmanı efendisinin cezalandırılacağını vaat eden bu düşünce köleyi psikolojik olarak da rahatlatır.

Buraya kadar anlattığımız Nietzsche'nin Hıristiyanlığın ortaya çıkışına ilişkin önermeleri dinin sosyolojik işlevini açıklamaya çalışan Marx ve dinin psikolojik işlevini açıklamaya çalışan Freud gibi düşünülerde bulabileceğimiz türden düşünceler. Nietzsche başka bir noktaya dikkat çekiyor ve önemli bir iddiada bulunuyor. Klasik filoloji, Antik Yunan filolojisi, eğitimi alan, dolayısıyla Antik Yunan toplumu ve metinleri çalışmış olan Nietzsche diyor ki, Hıristiyanlıkla birlikte köleler ahlak alanında devrim yapıyorlar. Kölelerin devrim yapması ilk bakışta, herkesin olmasa da, çoğunluğun hoşuna gidebilir, gitmelidir de; ama dikkatli bakıldığında kölelerin hiç de avantajına görünmeyen çelişik bir devrimle, ne antik Yunan soylu toplumunda ne de daha ilkel toplumlarda görmediğimiz, göremeyeceğimiz bir şeyle karşı karşıya olduğumuzu söylüyor Nietzsche. Hıristiyanlık zayıfın sadece zayıf olmadığını

aynı zamanda suçlu da olduğunu söylüyor ve köleleri de buna ikna ediyor. Evet, Antik Yunan soylularının da bir ahlakı var, ama onların ahlakı sadece güçlü-güçsüz ayrımına denk düşen bir ahlak. Soylu ahlakı efendilerin iyi olduğunu, soylu olmayanların, yani kölelerin kötü olduğunu savunur; ama kötü olmak suçlu olmayı zorunlu kılmaz. Soylu ahlakı soyluların üstünlüklerini kölelere onaylatmanın bir yoludur o kadar. Benzer şekilde daha ilkel toplumlarda da, tıpkı doğada da olduğu gibi güçlü-zayıf ayrımı suçsuz-suçlu ayrımına işaret etmez. Güçlü, güçlü olduğu için arzularını tatmin edip fizyolojik olarak kendini doyururken, güçsüz zayıflığıyla yüzleşir, acısını çeker ama bu acıdan dolayı kendini suçlu hissetmez. Şimdi ise güçsüz sadece güçsüz değildir, üstüne bir de suçludur ve Hıristiyanlık ondan zaten doyuramadığı için acı çektiği arzularını daha da bastırmasını ve acısını çoğaltmasını istemektedir. Ne demek istemektedir yani köleler Hıristiyanlığı benimseyerek, daha çok acı mı? Hıristiyanlığın buluşu bu mudur yani, insan acıyı mı arzular olmuştur Hıristiyanlıkla?

Evet, tam da bunu söyler işte Nietzsche, hem de insan bilincine ilişkin çok yaratıcı bir spekülasyonla. Der ki, insanın Hıristiyanlıkla keşfi yeni bir Tanrı değildir basitçe; insanın asıl keşfi bilincin üstünlük arayışına bilincin bir özelliğini kullanarak bulduğu yeni çözümdür, insanın bilinçdışı acılarını yenmek için toplumsal arzularını fizyolojik olarak doyurmak zorunda olmadığının keşfidir. Madem insan arzularını üstünlük hissi duyarak, yani bir başkasını küçümseyerek doyurabilmektedir ve köleler arzularını doyurabilecek fiziksel ve sosyal olanaklarından yoksundur, o halde acıdan felç geçiren bu köleler üstünlük hissini kendilerini, kendi arzularını küçümseyerek, değersizleştirerek pekâlâ elde edebilir. İşte Hıristiyanlığın (ve elbette diğer dinlerin de) insanın çektiği acıyı ebedi suçluluğunun bir işareti olarak yorumlaması tam bu noktada işe yarar. İnsanın kendi kendini, arzularını küçümsemesi ve suçlaması insana sahte de olsa üstünlük hissi ve zevk kazandırır ve insanın yırtıcı arzularının bilinci ele geçirmesini engeller. İnsan acısından zevk almayı keşfeden doğaya çelişik tuhaf bir yaratığa dönmektedir. Yukarıda vurguladığımız gibi, bununla birlikte olmaması gereken bir şey olur, zayıf kölenin kendisini suçlayan bilinci üstünlük hissi ile buluşur. Köle şimdi zayıflığından kaynaklanan acısından kibirlenecek, zayıflığına rağmen kibirle dünyaya bakabilecektir. Köle artık çaresiz bir biçimde acı çeken bir yaratık değil, kendi acısından kibirlenmeyi öğrenmiş çelişik bir yaratıktır. Çelişiktir, çünkü kendisini suçlayıp arzularını bastırdıkça acısı artacak, acısı arttıkça bu acıdan aldığı kibir de güçlenecektir. Kibrin dinlerce yasak olduğu düşünülürse bu iki duygu arasındaki ilişki tam bir paradoksa dönecektir. Kibri arttıkça köle bu kibri bastırmak için suçluluk hissini arttıracak, suçluluk hissi arttıkça acısı ve acısından alacağı zevk artacak ve kibri güçlenecektir. İnsan kendi kendine işkence eden ve bu işkenceden zevk alan 'hasta' bir yaratığa dönmektedir. (Trier'in karnını yarmış bağırsaklarını deşen tilkisine ne çok benziyor değil mi?)

Nietzsche Hıristiyanlığın ve dinlerin ortaya çıkışına ilişkin çok çarpıcı bir bakış açısı geliştirmiştir ve bu bakış açısını sonuna kadar götürmekte kararlıdır. İddiası odur ki, köleler bu suçluluk bilincini sınıfsal olarak ve birden kazanmamıştır, bu suçluluk bilincini ilk kazanan ve kölelere taşıyan spesifik bir sosyal pozisyona sahip rahipler sınıfıdır. Nietzsche'nin köklerini ilkel toplumların büyücü, hokkabaz, lokman hekim, kısacası doğaüstü güçleri olduğu düşünülen insan tipinde bulduğu rahipler sınıfı toplumsal hiyerarşide yönetenler sınıfının en zayıfını temsil ederler, yani efendilerle köleleri ayıran eşiği. Bu ruhban sınıfının temel işlevi sınıfsal hiyerarşiden memnun olmayan kölelerin derdine deva olmak, acılarını sağaltmak, aralarında oluşabilecek husumetleri ve güçlülere

karşı oluşabilecek kini engellemek; kısacası toplumun dağılmasına izin vermeden güçlü ile güçsüzü birbirinden ayrı tutmaktır. Efendiler sınıfının bir mensubu olarak bu rahipler sınıfı üstünlük hissi taşırlar taşımasına da, efendiler sınıfının en zayıfı olmaları dolayısıyla her an köleleşme tehlikesiyle yüzyüzedirler. Sürekli hissedilen bu zayıflık hissine ruhban sürekli üstünlük arayışıyla cevap verir ve dünyaya sürekli üstünlük hissi bulmak için bakan bir bilinç kazanır – ki bu onun sınıfsal pozisyonunu kazanmasını ve sürdürmesini de sağlayan bilinçtir, yani rahibin bilincinin kuşaktan kuşağa aktarılmasını da. Sürekli üstünlük hissi arayan bilinç çevresinde sürekli hata, yanlış, çirkin olanı arayacak; bu da onu zeki ve yaratıcı kılacaktır. Üstünlük hissi ile zayıflık hissinin bu birlikteliği zaman içinde rahibin zayıflık hissine ve acıya karşı dayanıklılık kazanmasını sağlar ve en sonunda zayıflık hissini kendi silahına çevireceği suçluluk bilincini kazanır. Malum insanın acısından zevk alabilmesi için önce acıya karşı dayanıklılık kazanması gerekir; düşünülebileceği gibi toplumsal hiyerarşinin en zayıfı değildir yani acıya dayanıklı olan, orta sınıftır. Zayıf o kadar acı çeker ki, ona acı verecek her şeyden kaçar; rahipse sınıfsal pozisyonu gereği acıdan kaçamaz, acı onun kaderidir. İşte bu kaderden kibir kazanmayı keşfeder sonunda rahip, kendini suçlayarak acısından zevk almayı.

Ama hesap etmediği bir şey vardır rahibin, insanın dayanabileceği bir acı eşiği olduğu gerçeği. Toplumun (Roma ve Antik Yunan) efendilerinin kendilerini zayıflardan ayırmasıyla yüzleşir bu gerçekle, yani efendiliğini ve kibrini kaybetme tehlikesiyle karşılaştığında. Bu durumda bilinç daha fazla çektiği acıyı suçluluğunun işareti olarak yorumlayamaz, suçlama kendinden dışarıya yönelir. Öyle ya, acı çekmesinin suçlusu kendisi değilse başka biri suçlu olmalıdır. Kibrini kaybetmek istemeyen bilinç şimdi bu acıyı haksızlığa uğramışlılığının bir işareti olarak yorumlayacak ve kendisine bu haksızlığı yapan birini, yani suçlayabileceği ve cezalandırabileceği, dolayısıyla üstünlük hissini geri kazanabileceği birini arayacaktır. Suçluluk bilinci yerini suçlayan ve cezalandırma arzusuyla yanıp tutuşan hınç bilincine bırakacaktır. İşte Hıristiyanlık bu acıdan doğan kibirle zehirlenmiş rahibin hınç bilincinin bir sonucudur. Rahipler sınıfsal düşmanlarına dönüşen efendileri cezalandırabilecek fiziksel olanaklardan yoksundurlar ve bu onları efendilerini hayali olarak cezalandırabilecekleri ve rövanş duygularını tatmin ederek üstünlük hislerini geri kazanacakları bir 'hakikat' yaratmaya zorlar. Sonunda efendilerini cezalandırmayı vaat eden kendi tanrılarını yaratırlar (bu tanrı Yunanlı soyluların doğadan türetilmiş ve kindar olmayan tanrılarının tam tersidir), hem de dünyanın gördüğü en kibirli ve suçlayıcı tanrısını, insanı suçlamak için kendi oğlunu feda eden tanrıyı.

Rahiplerin fizyolojilerindeki evrimin bir sonucu olarak başlayan kölelerin ahlaki devrimi rahiplerin suçluluk bilincini kölelere taşımasıyla büyür. Köleler Hıristiyanlık öğretisini sevinerek benimseyeceklerdir, çünkü Hıristiyanlık kölelere sadece acılarından zevk almayı öğretmekle ve efendilerinin cezalandırılacağını vaat etmekle kalmaz, onlara acılarını katlanılır kılan kutsal bir gerekçe de verir. Hıristiyanlığın siyasal iktidarla buluşması üç yüzyılı bulacaktır ama bu sürede rahipler iktidarını kurumsallaştıracaktır. Bu kurumsallaşma göründüğünden daha ciddi ve derin bir kurumsallaşmadır, çünkü ilkel Hıristiyan toplumla birlikte toplumun temel dinamiği olan efendi-köle ilişkisi radikal bir dönüşüme uğramıştır. Doğada ve ilkel toplumda fiziksel olarak güçlü-güçsüz ilişkisine işaret eden efendi-köle ilişkisi şimdi rahip-köle ilişkisine dönüşecek ve sözleşmenin dayanağı fiziksel güç değil, bir hakikat olacaktır. Toplumun lideri artık fiziksel olarak en güçlü olan değil, acıya en dayanıklı olan ve bu özelliğiyle hakikati deneyimleyen rahiptir. İnsan fizyolojisindeki bir değişim

siyasal örgütlenmede bir devrime yol açmıştır: toplumsal hiyerarşide orta sınıfı temsil eden bilinç toplumun yeni lideridir artık.

Evet, bu yeni liderler kendi üstünlük duygularını tatmin etmek için farkında olmadan köleleri kullanmışlar ve onların duygularını sömürmüşlerdir; ama bu onları kötü kılmaz iyinin ve kötünün ötesinde bakan Nietzsche için. Hatta ilkel toplumun ahlakına bakarak söylersek – ilkel toplumun en ahlaklı tipi topluma en çok katkıyı yapandır–, bu onları toplumun en ahlaklı tipi yapar, çünkü kölelere suçluluk bilinci taşıyarak onlara acılarından zevk almayı öğretmişler ve bu yolla bastırdıkları yırtıcı arzularının kölelerin bilincini ele geçirmesini ve toplum içinde belirmesi olası iç savaşın önüne geçmişlerdir. Ama bu kötü yapmasa da tehlikeli yapar işte rahibi. Tehlikeli yapar, çünkü bu yeni efendiler, insanın acıya katlanma eşiği olduğunu ve tıpkı kendilerinde olduğu gibi suçluluk bilincinin kölelerde de bir zaman sonra hınç bilincine dönüşebileceğini görememektedirler. Öyle de olur, kuşaktan kuşağa aktarılan yönetilenlerin bastırılmışlıkları kitleleri sonunda hınç bilinciyle buluşturur. Yönetilenlerde hınç duygusu, cezalandırmak isteyen haksızlığa uğramışlık duygusu, belirdiğinde yapabilecekleri iki şey vardır. Ya kendilerine haksızlık yaptığını düşündükleri rakiplerini suçlayacak ve onunla çıplak bir güç ilişkisine gireceklerdir, ya da Hıristiyanlığa onun taktiğiyle, pasifist bir biçimde, yeni bir köken referansıyla ve suçsuzluklarını ve haksızlığa uğradıklarını ispatlayan bir hakikatle cevap vereceklerdir. Birinci yol genellikle çalışmaz, siyasal iktidar siyasal kalkışmaları ağır şekilde cezalandırır. İkincisine karşı ise yapabileceği hiçbir şey yoktur, çünkü o kendi silahıdır. Uzun ve karanlık Ortaçağ'ın ardından hiyerarşik boyu yeniden uzayan toplum kiliseye yeni rahiplerini üreterek cevap verir. Kilisenin içinden yetişen bilim insanları ve sanatçılar yeni bir köken referansıyla– Antik Yunan ve Roma– skolâstik düşüncenin kalıplarını yerle bir ederler. Rönesans'ı Aydınlanma Çağı izler; insanlığın yeni rahipleri, bilim insanları, sanatçılar ve filozoflar harıl harıl insanın, bilgisinin, acısının kökenini spekülе etmektedir. İnsanın hayvanlığından devraldığı güç istenci yerini bir hakikat istencine bırakmaktadır. Bu spekülasyonlara dayanarak toplumsal hayat daha fazla Hıristiyanlığın önermelerine göre değil 'bilimsel' normlara göre düzenlenmekte ve geçmişe kıyasla insan arzularını doyurma özgürlüklerine sahip olmaktadır, ama toplumun sınıfsal yapısı da bir yandan arzularını doyuramayan geniş kitlelerin bilinçdışı arzularının bastırılmışlıklarını diri tutmakta ve kitlelerin hınç bilincini an be an güçlendirmektedir. Bu hınç bilinci insanın kökenine dair yapılan spekülasyonlar kitlelerle buluştuğunda bu spekülasyonlara tutucu bir içerik vermekte, kitleler hınç bilinçlerinin etkisiyle bu sunulan yeni hakikatleri kendilerine düşmanlar yaratarak ve onları cezalandırarak üstünlük hissine dönüştürmek için kullanmaktadır (bakınız milliyetçilik ve sınıf savaşı ideolojileri). Bu tutuculaşmanın kaçınılmaz sonucu toplumların düşman kamplara bölünmesi ve insanın acısına ve kökenine ilişkin bulduğu her açıklamanın bir önceki açıklamayı değersizleştirmesidir. Nietzsche'nin bütün değerlerin değersizleşmesi–nihilizm dediği bu süreç kaçınılmaz olarak insanın acısının arkasında aslında hiçbir kutsal gerekçe olmadığını keşfine kadar sürecek, insan aslında 'hasta,' acı çeken bir hayvan kökeninden geldiği gerçeğiyle yüzleşecektir. Ama bu yüzleşmeye elbette gitgide güçlenen insanın hınç bilincinin etkisiyle şiddetlenen bir toplumsal savaş hali eşlik edecektir. Dinlerin Kıyamet diye nitelediği bu toplumsal savaş koşullarından da işte Nietzsche'nin yeni insanı, hınç bilincinin eleştirisini yapan yeni ahlaki tipi Antichrist, yani Zerdüşt ortaya çıkacaktır.

Yaşarken görmezden gelinmiş (buna kendinin de katkısı vardır), 20. yy'da adı önce hastalıklı faşist düşünce ile anılmış, sonra evrensel hakikat iddialarını reddediyor ve Aydınlanma'nın kazanımlarını erozyona uğratıyor diye eleştirilen postmodernist düşüncenin babası ilan edilmiş Nietzsche, eğer yukarıdaki okumayı referans alırsak, aslında modernist Aydınlanma düşüncesinin son 'rahip'lerindendir. (Nietzsche'nin insanı üstünlük hissi arayan bir hayvan diye nitelemesi onun yanlış yorumlanan 'güç istenci' nosyonu ile ilişkilendirilip rahatsız edici bulunabilir. Güç istenci Nietzsche'nin övgüsünü yaptığı bir nosyon değildir, bir olgudur, insanın hastalığını yenmek için kazandığı bir olgu, yani bir hastalığın ifadesi. Dahası yukarıda anlatmaya çalıştığım gibi Nietzsche insanın bu güç istencini bir gün hakikat istenci ile değiştireceği düşüncesindedir ve Zerdüşt'de bu güç istencini hakikat istenci ile değiştirmeyi başarmış yeni insan tipi olacaktır.) Nietzsche tıpkı içinden çıktığı rahipler sınıfı gibi kötümserdir, -ama bir tanrı yaratacak kadar umutsuz değil- ve son kertede onlar gibi bir spekülatördür; ama çok yaratıcı ve eleştirel bir spekülatör. Kuşkusuz yukarıda ana hatlarını çizmeye çalıştığım Nietzsche'nin insanlık tarihi yorumu çok daha detaylı, dikkatli ve derinlikli analizleri hak ediyor; ama gelin biz baştan beri amacımız olan şeyi yapalım ve Trier'in trajedisini Nietzsche'nin insanlık trajedisi eşliğinde okumaya çalışalım.

*** Bu bölümde sunulan Nietzsche yorumu ilk defa Yasin Yıldırım'ın Essex Üniversitesi, Felsefe Bölümü için yazılmış 'Nietzsche'nin Çilekeş Rahibinin Soykütüğü' (2008) başlıklı yüksek lisans tezinde savunulmuştur.**

http://yasamaevet.noblogs.org/?p=287#more-287

Antichrist Ne Anlatıyor? – III

Antichrist Ne Anlatıyor? – III, Trier'in Zerdüşt'ü | Yasin Yıldırım

Trier'in Zerdüşt'ü

Nietzsche'nin Hıristiyanlığı ve Hıristiyan'ı mümkün kılan hınç bilinci analizini bir kez kavradığımızda Trier'in Antichrist'inin üzerindeki tüm sis perdesi kalkar. Trier'in hikayesini anlattığı kadınla erkek sanılabileceği gibi Adem ile Havva değildir, hele kadın Deccal hiç. Öte yandan, Trier sıradan bir kibirli erkek-'suçlu' kadın ilişkisini de anlatmıyordur filmde. Film Hıristiyanlığın başlangıcındaki efendi-köle, yani rahip-köle ilişkisinin ilk kurgulanışından binlerce yıl sonra nasıl bir sonla karşılaşacağına, Hıristiyanlık mitolojisinin kıyametine, Nietzsche'nin bütün değerlerin değersizleşip, rahiple köle arasındaki hakikat ilişkisinin bir suçlama ve fiziki güç ilişkisine dönecek dediği nihilistik sürecin sonuna ilişkin bir yorumdur. Yani kadın düşmanlığı yapıyor diye suçlanan Trier 'kıyamet' koptuğunda kadının başına gelecek olan felaketi anlatıyor, en başta da kadınları uyarıyordur. Filmde anlatılan kıyamet, erkekle kadın son Hıristiyanlardır. Erkek iki bin sene sonra başlangıçtaki rahibin ulaştığı son noktadır; ateisttir, hakikatin bilgisine sahip entelektüeldir, tıpkı ilk rahip gibi psikanalisttir ve kölesinin acısını dindirmeyi kendine görev edinmiştir. Kadınsa binlerce yıldır arzularını bastırması tavsiye edilmiş köledir; tıpkı Nietzsche'nin Hıristiyanlığın kökeninde bulduğu köle gibi neredeyse bütün fiziksel enerjisini yitirecek kadar acı çekmektedir ve acısının büyüklüğü karşısında çaresizleşmiş, kendini rahibinin kollarına bırakmıştır. Hikâye tıpkı ilk rahip ile kölesi arasındaki hakikat ilişkisi gibi başlar, ama ona tamamen zıt bir biçimde. İlk rahip sahip olduğu hakikatin bilgisiyle kölesine suçlusun der, Tanrı sen suçluluğunu gör diye kendi çocuğunu feda etti, suçluluğunu kabul, arzularını terk et. Trier'in ateist rahibi ise tam tersini söyler; çocuklarının ölümünden dolayı ne kendisi ne kadın suçlanabilir, kadının suçluluk hissinin başka bir sebebi vardır. Hıristiyan rahip kölesine kendisini dinleyip arzularını reddederse acılarını yeneceğini ve Cennet'te zevklerin en

büyüğünü yaşayacağını vaat ederken, Trier'in rahibi korkusuyla yüzleşip acısından özgürleşsin diye kölesini yeryüzündeki Cennet'e, yani Eden Ormanı'na götürecektir.

Evet, adamın hareket noktası doğrudur, tıpkı rahibin hareket noktasının doğru olduğu gibi. Hıristiyan rahip köleye eğer arzularını doyuramıyorsan onları unut, acını yenemiyorsan ondan zevk almayı öğren der. Adamın hareket noktası da doğrudur; suçluluk duygusu insanın suçlu olduğu anlamına gelmez zorunlu olarak. Eğer herhangi bir şey insanın bilinçdışı bir korkusunu tetiklerse bilinç fizyolojisinde hissettiği korku kaynaklı acıyı suçluluk duygusu olarak yorumlar. Ama adamın tıpkı Hıristiyan rahip gibi farkında olmadığı ve bizim Nietzsche'den öğrendiğimiz çok önemli bir detay var. Doğrudur, suçluluk duygusu korkudan ve bu korkunun fizyolojik acısından doğar; ama insan kibrini kaybedecek kadar çok korkuyorsa suçluluk duygusu korkusuna karşı tek silahı olur. İnsan kendisini suçlayarak, küçümseyerek, değersizleştirerek zevk ve üstünlük hissi kazanır ve bilinçdışı korkusunun bilincini bütünüyle ele geçirmesini önler. Yani kadın korktuğu ve acı çektiği için suçluluk duymuyordur; tıpkı acısından üstünlük hissi üretip bilinçdışı arzularını doyuran Hıristiyanlığın çelişik kölesi gibi, kadın da korkusuna karşı koyabilmek ve kibrini koruyabilmek için kendini, kendi 'cinsel doğasını' suçluyordur. Bu onun kibrini korumasının tek yoludur, aksi halde hayvani bir cinselliğin pençesine düşmektedir, ki bunun en büyük kanıtı bilincin, yani kibrinin devre dışı kaldığı sevişme sahnelerinde kadının cinsel arzularının 'hayvani' denilebilecek bir şiddette kadını teslim almasıdır. Ancak tehlikeli bir işe soyunmuştur işte kadın, cinsel arzularını kontrol etmek için onları bastırdıkça bilinçdışı arzuları güçlenmekte, bunun karşısında kadın kendini daha fazla suçlamak zorunda kalmaktadır. Bu patolojik sürecin sonu kaçınılmaz olarak kadının cinsel arzularını şeytaniliğinin bir işareti olarak yorumlamasıdır. Kadın soykırımı üzerine çalışırken daha fazla kontrol edemediği arzularının baskısıyla -adam bu sırada kadının yanında yoktur, yani kadın arzularını fizyolojik olarak doyuramaz- ve entelektüel faaliyetin insanın arzularını bastıran bir karaktere sahip olmasının da etkisiyle kadın kibrine sahip çıkmak için son kozunu oynar: kadın doğası şeytanidir. Kadın bilinçdışı arzularının bilincini ele geçirmesini önlemiş, kibrini şimdilik kurtarmıştır, cinsel arzularını lanetlemek pahasına da olsa.

Kibirli adamımızsa bütün bunların farkında değildir. Çünkü kibirli bilinç üstünlük hissinin suçsuzluğunun, haklılığının bir işareti olduğundan emindir ve bu kibrin arkasında ne kadar büyük bir suç yatarsa yatsın, kibir ve suçluluk duygusu arasındaki karşılıklığı göremez. Kibrinin etkisiyle adam sanır ki kadını korkusuyla yüzleştirdiğinde kadını özgürleştirecektir. Ama öyle olmaz işte, adam kadının kendisini suçlamasını şeytan olduğunu düşünecek kadar ileri götürdüğünü keşfettiğinde ve kadını bununla yüzleştirdiğinde, kadının adam karşısındaki son kibri de kırılır. Kadın daha fazla yırtıcı ve saldırgan bilinçdışını kontrol edemez, bulduğu ilk gerekçeyle adamı suçlar, -beni (arzularımı) terk edeceksin!- Bilincini ve kibrini kaybetmiş kadın artık ona en büyük korkusunu-arzularını doyuramama korkusunu-hatırlatan her şeyi cezalandırmak isteyecektir, adamı, adamın cinsel organını ve en sonunda kendi cinsel organını. Bu noktada adamın ertelenmiş trajedisi de başlar. Ayağına matkapla taş monte edilen, cinsel organı parçalanan, diri diri gömülen adamın kibri kırılmış, uyuyan dev uyanmış, suçlanacak ve cezalandırılacak bir düşman arayan hınç bilinci adamı ele geçirmiştir Kadın kontrolden çıkmış hastası değildir daha fazla adamın, adamı suçlayan şeytanın ta kendisidir ve cezalandırılmayı hak etmektedir. Adamla kadın arasındaki rahip-köle ilişkisi güçlü olanın ayakta kalacağı boğaz boğaza çıplak bir güç ilişkisine döner.

Hıristiyan rahibin acısından zevk almayı ve dolayısıyla acısına rağmen yaşamayı öğrettiği köleyi son rahip kendi elleriyle öldürür. Nietzsche'nin döngüsü tamamlanır.

Peki kimdir o zaman Antichrist-Zerdüşt, adamla kadın son rahip ile köleyi temsil ediyor ve Nietzsche bize bu hesaplaşmadan yeni insan Antichrist-Zerdüşt doğacak diyorsa? Elbette kadının ölmesi kadının Deccal olduğu anlamına gelmediği gibi, ayakta kalan erkek de ne İsa Mesih ne de Antichrist-Zerdüşt'tür. Antichrist-Zerdüşt, - Trier'i kadın düşmanlığıyla suçlayanları hayal kırıklığına uğratacağız ama-, bizzat Trier'in kendisidir. Zerdüşt Trier'dir, çünkü Nietzsche'nin Hıristiyanlığın doğalcı analizinin de önerdiği gibi insanlığın başına musallat olacak olan şeytan Deccal ile onun antitezi (Hristiyanlık mitolojisisne göre İsa Mesih; Nietzsche için Zerdüşt) metafizik varlıklar değil, Deccal suçlamak ve cezalandırmak için dünyaya bakan hınç bilinci (inanmayan sadece 20.yy'a bakabilir) ve Zerdüşt de doğalcı bir bakış açısıyla hınç bilincinin-Deccal'in eleştirisini yapacak (yani onu sembolik olarak öldürecek) olan yeni insandır, tıpkı Trier'in bu filmde yapmaya çalıştığı gibi. Ama bu elbette Nietzsche ve Trier için Zerdüşt'ün İsa Mesih'in tahtında gözü olan yeni peygamber olduğu gibi tehlikeli bir ima içermez. (Nietzsche bu noktayı özellikle vurgular. Bakınız Ecce Homo, 'Ben Neden Kaderim?' bölümü) Zerdüşt sadece bir metafordur ve Nietzsche kadar bütünlüklü olmasa da doğalcı terimlerle hınç eleştirisi yapmış Freud, Lacan gibi psikanalistler, Nietzscheci düşünce geleneğinin 20.yy.'daki takipçileri, örneğin Deleuze ve Foucault gibi filozoflar (hınç bilincinin eleştirisini değil övgüsünü yapan Heidegger hariç elbette) ve bu düşünürlerin günümüzdeki felsefi ya da politik uzantıları Zerdüştyen karakterlere sahiptirler. Zerdüşt'ün bir metafor, yani istisna olmaktan çıkıp ete kemiğe bürünmesi ancak hınç bilincinin eleştirisi üzerine kurulmuş bir toplumla mümkündür. Nietzsche bunun gerçekleşeceğinden emindir, ama bunun olup olamayacağı, olacaksa nasıl olacağı bambaşka soruların yanıtlanmasını gerektiren bambaşka çalışmaların konusudur. Biz şimdi Trier'in Zerdüşt olduğuna ikna olmayan seyirci-okur için gelin filmin anlaşılmasının önündeki en büyük engel olan Trier'in 'üç dilenci' metaforu üzerindeki sis perdesini de aralayalım.

Filmde üç hayvanla, ceylan-tilki-karga ile temsil edilen ve sırasıyla ıstırap, acı ve umutsuzluk adı verilen üç dilenci metaforu filmin anlaşılması önündeki en büyük engeldir, çünkü bu üçlü filmin başından sonuna dek birçok kilit sahnede karşımıza çıkarlar ama Trier'in bu üçlü ile ne kastettiği anlaşılmaktan çok uzaktır. Trier bu üçlüyü sırasıyla adlarını verdikleri ilk üç bölümün sonunda tanıtır bize; ama bundan önce, ilk izleyişte gözlerden kaçar doğal olarak, filmin açılış sahnesinde çiftin çocukları Nick'in pencereden düştüğü sahnede karşılaşırız bu üçlüyle. Çocuğun yatağından inip pencereye ulaşmak için kullandığı masanın üzerinde üç dilenciyi sembolize eden ve üzerlerinde sırasıyla ıstırap, acı ve umutsuzluk yazan üç biblo görürüz (ellerini açmış dilenir gibi duran kasketli üç adam biblosu.) Çocuk masaya çıkarken bu üç bibloyu yere yuvarlar. Sonra ceylanı ilk bölümün, Istırap bölümünün sonunda görürüz, rahminden bir cenin sarktığı halde, umursamaz bir şekilde ormanda dolaşmaktadır. Tilkiyle ikinci bölümün, Acı bölümünün sonunda karşılaşırız, karnını yarmış bağırsaklarını deşmektedir ve hiç de acı çekiyor gibi bir hali yoktur. Kargaya ise üçüncü bölümde, Umutsuzluk bölümünün son sahnesinde, adamın ayağına taş monte edilmiş bir halde kadından kaçarken sığındığı tilki kovuğunda rastlarız. Adam yerini belli eden kargayı onca uğraşmasına rağmen susturamaz/öldüremez. Bu üçlüyü biraraya gelecekleri dördüncü bölümden önce üçüncü bölümde adam kadının 'cadı odası'nı keşfettiğinde görürüz sonra, bir gökyüzü haritasında bir takımyıldızı olarak resmedilmişlerdir. Dördüncü bölümde bu üç

dilenciyi yorumlayabileceğimiz tek materyal verilir bize. Adam kendisini tilki kovuğundan çıkarıp tekrar kulübeye getiren kadına 'beni öldürmek istedin mi?' diye sorar. Kadın 'henüz değil' der ve ekler: 'üç dilenci geldiğinde biri ölmek zorunda.' Çok geçmeden yerde sırtüstü yatan adamın gözü pencereden dışarı gökyüzüne kayar ve gökyüzünde kadının cadı odasında gördüğü takımyıldızlarını görür ve 'böyle bir takımyıldızı yok' der. Ancak hemen bu sahneyi takip eden sahnede, yine ilk izleyişte dikkatlerden kaçmış olması muhtemel çok şaşırtıcı bir sahne görürüz. Çocuğun pencereden düşüşüne ilişkin bir sahnedir bu ve çocuk pencereden düşerken hemen pencerenin kenarında onu izleyen ceylan durmaktadır. (Bu sahne adamın bir canlandırması gibi durur önce, ama bence bu sahne ile Trier bize bir ipucu vermektedir. Çünkü bu sahneden biraz ve kadının klitorisini makasla kesmesinden hemen önce Trier bizi yine prolog sahnesine götürür ve kadının kocasıyla sevişirken çocuğun uyandığını ve yatağından indiğini gördüğünü gösterir bize. İlk bakışta bu sahne kadının vicdan azabının bilincine oynadığı bir oyunmuş gibi görünebilir izleyiciye. Ama dönüp prolog sahnesine bakınca görürüz ki, gerçekten de çocuk yatağından indikten sonra kadının görüş açısına giriyor ve kadın da çocuğu görüyordur. Muhtemelen kadın çocuğun pencereden düşebileceğine ihtimal vermemiş ve 'işine' devam etmiştir.) Bu sahnenin biraz ardından ceylan-tilki-karga sırasıyla arzu endam ederler ve adam kadının 'üç dilenci geldiğinde biri ölmek zorunda' sözünü teyit edercesine, karganın getirdiği İngiliz anahtarı ile ayağındaki taşı söker ve kadını öldürür. Ancak, üç dilencinin işlevi bitmiş değildir, tıpkı filmin açılış sahnesinde karşımıza çıktıkları gibi filmin epilog sahnesinde de 'kıyametten' arta kalan adama olanca sevimlilikleriyle gülümsemektedirler.

Benim iddiam odur ki, Trier Ceylan-Tilki-Karga ya da onlara verdiği adlar ile Istırap-Acı-Umutsuzluk üçlemeleri ile Hıristiyanlığın Teslis inancına ve onun kutsal üçlemesine, Baba-Oğul-Kutsal Ruh'a gönderme yapıyor ve Zerdüşt'ten beklenmesi gerektiği gibi Kutsal Üçlü'yü yeniden yorumluyor. Hıristiyanlığın Teslis inancına göre Baba, Oğul ve Kutsal Ruh Tanrının üç görüngüsüdür ve üçü de Tanrıyı temsil ederler. Baba yaratıcı Tanrıdır, Oğul onun insanlığa gönderdiği İsa, Kutsal Ruh'ta yaratıcı Tanrının insanın (Hıristiyan'ın) ruhuna üflediği esanstır. Trier Kutsal Üçlü'yü üç dilenci diye niteleyerek Nietzsche'nin düşüncesinin doğasına uygun olarak Hıristiyanlığın acı çeken insanın duygularını sömürdüğünü vurguluyor kanımca. Öte yandan kadının 'üç dilenci geldiğinde biri ölmek zorunda' önermesi benim hem üç dilencinin Kutsal Üçlü'yü temsil ettiği iddiamı destekler hem de filmde resmedilenin kıyamet olduğu iddiamı. Çünkü Hıristiyanlığın Teslis inancına göre İsa Mesih insanlığın başına musallat olan Deccal'ı öldürmek için kıyamet koptuğunda kurtarıcı olarak tekrar dünyaya gelecek, Baba, Oğul ve Kutsal Ruh dünyada tekrar kıyamet gününde buluşacaklardır.

Ancak bu ne kadının Deccal olduğu ne de kadını öldüren adamın İsa Mesih olduğu anlamına gelir, elbette eğer Trier'in Kutsal Üçlü yorumunu doğru kavrar isek. Trier filmde kutsal üçlüğün bir değil iki yorumunu yapar. Birinci yorum kadının yorumudur. Buna göre doğa (dünya) güçlü ile güçsüzün değil, iyi ile kötünün mücadelesine tanıklık etmektedir. Kadın zayıf doğası gereği ('bedenlerini kontrol edememektedirler' der kadın) kötüdür, şeytanı temsil eder. Ancak doğa evrenin göksel yasasına tabiidir ve bu göksel yasa üç dilenciyi (üç takımyıldızını) buluşturduğunda iyi ile kötü, Deccal ile İsa Mesih son bir savaş verecek, ikisinden biri ölecektir.

Trier'in Kutsal Üçlü yorumu ise kadının bu bakış açısının eleştirisidir, ki filmin afişindeki ters dönmüş kadın simgesi-Venüs de bu noktanın altını çizer. Kadın Hıristiyanlık karşıtı bir

doktrini benimsiyor görünse de, bütün yaptığı aslında doğadaki güçlü-güçsüz mücadelesini ahlaki alanın içine çeken Hıristiyanlık düşüncesini son ucuna kadar götürmektir – kıyamette buradan doğar zaten. Trier'in yorumu ise doğayı ahlaki alanın dışına çekmeye yönelik bir çabadır: Kutsal Üçlü ne Hıristiyanlığın Kutsal Üçlüsü ne de kadının üç dilencisi gibi göksel bir yasadır, bizatihi doğanın kendisidir. Yaratıcı tanrıyı ceylanla temsil eder Trier, doğanın en estetik bulunan hayvanlarından biriyle. Der ki, ceylanı rahminde bir ceninle resmederek, doğanın yaratıcı tanrısı Hıristiyanlığın tanrısı gibi bir ıstırap tanrısı değildir, yaratıcı ıstırap vermez; ıstırabı deneyimleyen bizzat yaratıcının kendisidir ve yaratıcılık başkasına acı vermek değil ıstırabından 'güzel' yaratma sanatıdır. Kutsal Üçlüğün Oğlunu, yani Hıristiyan İsa'yı (insan) tilki ile temsil eder Trier ve tıpkı Nietzsche'nin acısından zevk alan patetik insanı gibi bu tilki de karnını yarmış bağırsaklarını deşmektedir hiç acı çekiyor görünmeden. Dahası tıpkı insan gibi konuşur tilki, metafizik bir yasayı dile getirmez ama Hıristiyan gibi, doğa yasasının altını çizer: 'kaos hüküm sürmektedir.' (Cannes Film Festivali sırasında çok ilgi gören bu tilkinin maketlerini satışa sunan Trier'in bu maketlerden birine Katolik diğerine Protestan adını vermesi de tilki ile Hıristiyan'ı kastettiğinin bir diğer kanıtıdır. Ayrıca Trier'in insanı temsil etmek için kurnazlığıyla tanınan bir hayvanı tercih etmesi de çok manidardır, zira Nietzsche'de sık sık insanın kurnazlığına, hatta doğanın en kurnaz hayvanı olduğuna vurgu yapar. Bir örneği için bakınız İyinin ve Kötünün Ötesinde, 291. Aforizma.) Kutsal Üçlü'nün Kutsal Ruh'unu karşılayan karga (malum karga uzun yaşayan bir hayvandır ve popüler bakış tarafından uğursuz diye nitelenir) ile ise Trier acısından dünyaya umutsuz bir gözlükle bakan insanın ruh haline vurgu yapmaktadır. Ama Nietzsche'nin de vurguladığı gibi, umutsuzluk aynı zamanda insanın hayatta kalmayı borçlu olduğu ruh hali olduğu için karga önce adamın onca denemesine rağmen ölmeyecek, sonra en umutsuz anında adama İngiliz anahtarını getirerek, hayatta kalmasını sağlayacaktır.

Üç dilencinin, yani Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'un göksel bir yasa değil doğanın yasası olduğunu ortaya çıkardığımızda filmde çiftin çocuklarının neyi temsil ettiği sorusuna da cevap veririz. Benim kanaatim odur ki, çocuk İsa Mesih'i, yani kıyamet gününde dünyaya dönüp Deccal'in hakkından gelmesi umulan kurtarıcıyı temsil ediyor. Ancak bu İsa Hıristiyanlığın İsa Mesih'i değil, Nietzsche'nin Der Antichrist'te resmettiği Nasıra'lı İsa'dır (Nasıra İsa'nın çocukluğunun geçtiği İsrail'de bir kasabadır). Nietzsche için İsa peygamber ya da Mesih değil, hınç bilincinin ilk eleştirilerinden birisini yapmış ve Yahudi rahiplere başkaldırmış pasifist bir anarşisttir. Ancak kusursuz bir hınç eleştirisi değildir sonuçta Nasıra'lı İsa'nın ki, çünkü yine metafizik bir evrene dayanır eleştirisi. (Bu noktada Nietzsche'nin Yahudilere ilişkin eleştirisini Anti-Semitizm olarak yorumlayabilecek olanlara hatırlatmakta fayda var. Hınç bilincini keşfeden Yahudi Irkı değildir, Zerdüşt'tür. Musevilik Hıristiyanlığa giden yolu açması ve elbette siyasal iktidara eklenmesi itibarı ile Nietzsche'nin eleştirisinin hedefidir). Kanımca çiftin çocukları Nick Nasıra'lı İsa'nın 2000 yıl sonraki tasviridir. Ancak bu son Nasıra'lı İsa insanlığın başına musallat olan Deccal'ı, yani hınç bilincini öldürmeyi bırakın, daha yürümeyi öğrenir öğrenmez kendini öldürecektir. Çünkü içine doğduğu dünya İsa'nın arkasında bıraktığı dünya değildir artık, insan arzularını kontrol etmek için çıktığı yolda arzularına yenilmiş (babası ile annesi), hınç bilinci almış yürümüş, öğretisi (Baba-Oğul-Kutsal Ruh) dogmatikleşmiştir. Bu yüzden çocuk Baba-Oğul-Kutsal Ruh'u simgeleyen üç bibloyu yere yuvarlayacak, rüzgarın (doğanın) açtığı pencereden aşağı atlayacak, onu çağıran doğaya dönecek, yaratıcı doğa (Ceylan) hüzünle arkasından bakacaktır.

Şimdi gelelim filmin kritik epilog sahnesine ve bu sahnede temsil edilen Antichrist'in verdiği mesaja. Filmin kapanış sahnesinde karısını öldürdükten sonra sakat ve güçsüz bir halde ormanda yönünü kaybetmiş görünen adamı görürüz. Acıkmış karnını böğürtlenle doyururken, önce üç dilenci takılır gözüne, sonra muhtemelen kendisine benzeyen erkeklerce öldürülmüş yüzlerini göremediğimiz yüzlerce kadın mezarlarından kalkıp bir özgürleşme vurgusuyla adamın etrafını sararlar. Bununla şunu söylemek istediğini düşünüyorum Trier'in, -yeni yaratıcı Antichrist'in- kıyametten arda kalan insana (insanlığa): Hıncına yenildin, yaşatmak için uğraştığın karını kendi ellerinle öldürdün. Kibirlenemeyeceksin artık, ama kendini suçlu da hissetme, bak senin öldürdüğün kadınları özgürleştiriyorum. Artık yaratıcıyı, acının sebebini ve umudu (umutsuzluğu) gökte arayıp kendini de doğayı da suçlama, bunların doğanın bir parçası olduğunu gör ve anla.

Farkındayım, katil adamın cezalandırılmasını bekleyen izleyiciyi tatmin etmeyebilir bu son, ama işte mesele de kimseyi suçlamadan hınç bilincinin bir eleştirisini yapmaktır Trier için, Nietzsche'nin Zerdüşt'ünden de bekleneceği gibi. Öte yandan seyirci haklı olarak neden erkeğin ayakta kalıp kadının öldüğünü, bunun kadına ilişkin bir eleştiri olup olmadığını sormalıdır. Kadının ölmesi erkeğin ayakta kalması ahlaki bir eleştiri değil, Nietzscheci bir saptamadır. Ne ayakta kalan adam güçlü ve iyi, ne de ölen kadın güçsüz ve kötüdür. Nietzsche'nin önermesine paralel olarak, kadının onca işkencesine rağmen ayakta kalan adam acıya dayanıklı olandır. Öte yandan kadının acıya karşı dayanıklı olmaması kadın cinsine yönelik seksist bir eleştiri değildir, tıpkı kibirli entelektüel erkek eleştirisinin erkek cinsine yönelik bir eleştiri olmadığı gibi. Eleştirinin odak noktası güçlü ile güçsüzü suçsuz ve suçlu olarak kodlayan ve güçlüyü daha güçlü, güçsüzü daha güçsüz yapan kültür ve bu kültürün dayandığı hınç bilincidir. Kadınla erkeğin payına düşen eleştiri sahip oldukları bilincin suçsuzluğundan emin olmalarıdır, ne pahasına olursa olsun kibirlenmek için dünyayı yorumlayan bilinçlerinin.

İzleyici Trier'in hınç analizini ve bu analizi bağladığı sonu beğenir ya da beğenmez, ama ortada çok net bir gerçek vardır. Antichrist'te Trier yorumlanması zor bir filozofu çok başarılı bir şekilde sinema perdesine aktarmış, insanın trajedisi üzerine destansı bir film çıkarmıştır ortaya. Övgülerin en büyüğünü hak ederken, benim hınç bilincinin bir eleştirisini yapıyor dediğim Trier'in kadın düşmanlığıyla, hınç eleştirisiyle asla yan yana gelmemesi gereken bir suçlamayla eleştirilmesi üzerinde durulması gereken bir mesele. Gelin Nietzsche'nin hınç bilincinin eleştirisinden hareketle Trier'in neden kadın düşmanı ilan edildiğine ilişkin birkaç saptama ile bitirelim yazımızı.

Nietzsche'nin hınç bilinci analizi der ki, kibirli insan bilinci kendi türünün acı çekmesi karşısında, yani zayıfla karşılaştığında tiksinir (Filmin Cannes'daki ilk gösteriminde en az dört kişinin bayıldığı söyleniyor). Eğer insan kibrini sınıfsal pozisyonuna borçlu ise, yani bilinci zayıflık hissinden özgürse ve dolayısıyla suçsuzluğundan eminse bu tiksintiden kaçar (Toplumsal hiyerarşinin en üst sınıfı bu yüzden zayıflara görünmeden yaşarlar). Ama eğer insanın kibri ya sınıfsal pozisyonu ya da başka sebeplerden dolayı zayıflık ve suçluluk duygusundan özgür değilse, kendi türünün acı çekmesiyle karşılaştığında bilinç bu tiksintiyi suçluluğunun bir işareti olarak yorumlar (malum suçluluk duygusu da insanda mide bulantısına sebep olur) ve suçlandığını düşünür. Bu durumda hınç bilinci tiksintiden kaçmak için bildiği tek yolla, yani başkasını suçlayarak, değersizleştirerek reaksiyon gösterir; bizim örneğimizde, yönetmeni. Filmin ne anlattığı önemli değildir bu seyirci için, önemli olan bir

kadına işkence ediliyor olması ve bu yolla izleyiciye suçluluğunun hatırlatılmasıdır. Dedik ya öncü sanat eleştirmeye önce izleyicisinden başlar diye, Trier de bu eleştirinin kurbanı olur. Ne gereği vardır şimdi seyircinin suçluluğunu hatırlamasının, sen izleyicinin hınç duygularını boşaltacağı bir hikaye anlat ve 'gerçek' suçluları cezalandırsana. Bunu yapmıyorsan demek ki suçlu sensin, hem de en azılısından. Ama işte Trier'i faşist ilan edenlerin 'suçlu' olmalarının verdiği panik duygusuyla atladıkları çok önemli bir nokta vardır: anlamadan suçlamak eleştirinin değil, faşizmin döl yatağı hınç bilincinin karakteridir.

http://yasamaevet.noblogs.org/?p=291#more-291

ÖZEL ÖĞRENME BOZUKLUĞU -DİSLEKSİ, DİSGRAFİ, DİSKALKÜLİ

Hzl:Elif Yılmaz

Hepimizin okul yaşantımız süresince derslerde zorlandığımız ya da arada sırada kendimizin öğrenme konusunda sorunlu hissettiğimiz zamanlar olmuştur. Ancak, biraz çaba, çalışma ve sabırla bunların üstesinden gelmeyi başarabilmişizdir. Oysa, ne kadar çalışırsa çalışsın, ne kadar çabalarsa çabalasın bir türlü okurken, yazarken ya da matematik işlemlerini yaparken diğerleri kadar başarılı olamayan çocuklar var. Bunlar, genellikle diğer derslerde başarılı olurken, bütün ayların adını bildikleri halde sıralarken zorlanan, yazı yazarken ayna görüntüsünü kâğıda geçiren, okurken bazı sözcükleri anlamlarını bildikleri halde birbirinin yerine kullanan ya da gördükleri çok basit bir şekli kâğıda geçiremeyen zeki çocuklar. Bu çocukların sorunlarının ortak bir adı var:

Özel öğrenme bozukluğu.

Okula başlayana kadar her şey yolundaydı; yaşıtlarıyla oynuyor, oyunların hiçbirinde diğer çocuklardan geri kalmıyordu. Hatta birçok konuda cin gibiydi. Fazla zeki olduğunu bile düşünüyorduk. Ancak, ne olduysa okulda oldu; yaşıtları okuma yazmayı çoktan öğrendi; ama o hâlâ doğru düzgün okuyamıyor, yazamıyor. Tembel de sayılmaz; her akşam büyük bir gayretle ödevlerini yapmaya, sınıf arkadaşlarını yakalamaya çalışıyor. Acaba, sandığımız kadar zeki değil mi?

Ya da zekâsı yaşıtlarından geri mi?

Aslında hep benzer hatalar yapıyor; belli harfleri birbiriyle karıştırıyor; kimi matematiksel işlemleri yaparken hep aynı yanlışları yapıyor; sözcükleri aynadan görü yormuş gibi ve bitişik olarak yazıyor. Ne yapmamız gerek bilmiyoruz." Bunlar, özel öğrenme bozukluğu bulunan bir çocuğun ailesinin ***"çocuğumuza neler oluyor?"*** sorusuna yanıt ararken kendi kendilerine yaptıkları değerlendirmeler. Böyle özelliklere sahip bir çocuk içinse, sorun gerçekten de ***"tembellik",*** "eğitim sistemindeki hatalar" ya da "zekâ düzeyinde düşüklük" olmayabilir.

Özel öğrenme bozukluğu, ilk kez 1962'de tanımlanmış, daha sonra sürekli olarak üzerinde çalışılmış ve zenginleştirilmiş bir kavram. Günümüzdeyse, en çok kabul gören tanımlardan birine göre, ***"Genel bir terim olan özel öğrenme bozukluğu dinleme, konuşma, okuma, yazma, akıl yürütmeyle matematik yeteneklerinin kazanılmasında kendini gösteren heterojen bir bozukluk grubu."*** Bu bozukluğun, daha çok doğuştan geldiği ve merkezi sinir sistemi işleyiş bozukluğuna bağlı olduğu varsayılıyor. Ayrıca, özel öğrenme bozukluğu yalnızca çocuklarda ya da çocuklukta görülen bir bozukluk olmayıp, her yaşta görülebilen bir bozukluk. Uzmanların bu bozuklukla ilgili altını titizlikle çizdikleri noktaysa, zekâ düzeyi normal ya da normalin üstünde çocukların dinleme, okuma, yazma, konuşma ve matematik beceriler gibi kimi konularda kendilerinden beklenen başarıyı yakalayamıyor olması. Özellikle bu alanlarda öğrenme süreci ilk öğretimle başladığından, bir çocuk için öğrenme bozukluğu bu dönemde ön plana çıkıyor. Bununla birlikte özel öğrenme bozukluğu olan kişilerde, bu durumun görme ya da işitme gibi herhangi bir duyuyla ilgili güçlükten ya da herhangi bir fizyolojik rahatsızlıktan kaynaklanmadığını da belirtmek gerekir. Bir başka deyişle, özel öğrenme bozukluğunda kişinin çektiği öğrenme güçlüğünün birincil nedeni, görsel, işitsel yetersizlikler, zekâ geriliği, duygusal karışıklık,

ekonomik ya da kültürel sorunlar değil. Bu sorunlar nedeniyle öğrenme güçlüğü çeken bir çocuk için, bunlar ortadan kaldırıldığında ya da koşullar iyileştirildiğinde öğrenme güçlüğü de ortadan kalkacaktır. Ancak, özel öğrenme bozukluğunda sorun yapısaldır.

Belirtileri ve Türleri

Özel öğrenme bozukluğu, beynin bilgiyi algılama, işleme, depolama ve kullanma becerisini etkileyen nörolojik bozukluklar olarak da tanımlanabilir. Bu terim daha çok, normal ya da normalin üstü düzeyde zekâya sahip olduğu halde, kimi temel akademik becerileri bulunmayan kişiler için kullanılıyor. Okul öncesi dönemde özel öğrenme bozukluğu tanısı koymak güç olsa da, çocukta dil gelişiminde gecikme, konuşma bozuklukları, algısal yeteneklerin zayıf olması, motor gelişimin yetersiz olmasıyla, bellek ve dikkat sorunları özel öğrenme bozukluğu belirtileri olarak kabul edilebilir.

Okul dönemindeyse, özel öğrenme bozukluğu olan çocuklar, zekâ düzeyleri yaşıtlarına göre normal, hatta normalin üstünde olmasına karşın kimi derslerde başarısız olurlar.

Aslında, öğrenme bozukluğu tek değil, birçok farklı bozukluğu kapsadığı için, okul döneminde çocukların başarısız olduğu ders ya da alanlar da farklılık gösterir. Bu farklı bozukluklar genellikle okuma, yazma, aritmetik, sözlü ifade, dinleme ve yoğunlaşma gibi akademik anlamda ve iş yaşamında önemli olan alanlarda kendisini gösterir.

Disleksi de denen okuma bozukluğunda, okurken atlama, anlamı bozma, harf – ses uyumu bozukluğu, hızlı okuyamama, harflerin ya da hecelerin yerini değiştirme, heceleme ya da anlamama gibi birtakım bozukluklar görülür.

Disgrafi denen yazma ya da yazılı anlatım bozukluğunda yazım hataları, okunaksız ve düzensiz el yazısı , bazı harf, rakam ve sözcükleri ters yazma, b-d, m-n, ı-i, d-t, g-ğ, g-y gibi harfleri karıştırma, sözcükler arasında boşluk bırakmadan ya da sözcüğü birkaç parçaya bölerek yazma gibi bozuklulara rastlanır.

Diskalküli diye de bilinen aritmetik bozukluktaysa, matematik terimlerini, kavramları anlayamama, sayı ve sembolleri tanıyamama, gerekli sembolleri kullanma, eldeli sayıları toplamayı unutma, çarpım tablosunu öğrenmede sınıf arkadaşlarına göre çok geri kalma, problem çözümünde izlenecek adımlara karar verememe biçiminde kendisini gösteren bozukluklarla karşılaşılır.

Bunların dışında, ödevlerini eksik alma, çok yavaş ve verimsiz biçimde ödev yapma, ders çalışma, çabuk sıkılma, organize olmada güçlük, dağınıklık, zamanını ayarlamada zorlanma, yönünü bulmada beceriksizlik, sağını solunu ve zamana ilişkin kavramları karıştırma, herhangi bir şeyi sıralamada güçlük, sözlü ifadede ve top tutma, ip atlama, ayakkabı bağlama ya da çatal – kaşık kullanma gibi motor becerilerde zorlanma gibi bozukluklar da özel öğrenme bozukluğu belirtilerinden kabul edilebilir. Ancak bunun için, bütün bu bozuklukların akademik başarıyı ve günlük yaşamı olumsuz etkiler boyutta olması gerekiyor.

Nedenleri

Özel öğrenme bozukluğunun kesin nedeni henüz bilinmemekle birlikte, bu bozukluk çoğu zaman kalıtsal olarak aile bireylerinde de (Özel öğrenme bozukluğu olan çocukların % 25 – 60'ında) görülebiliyor. Bunun dışında, beyinde oluşan hasarların da bu tür bozukluklara yol açabileceği düşünülüyor. Özellikle hamilelikte, doğum sırasında ve doğum sonrasında kimi

etkenler merkezi sinir sistemini olumsuz etkileyebilir. Hamilelik süresince kötü bakım, çok genç ya da yaşlı anne olma, hamilelikte enfeksiyon hastalık hastalıkları, ilaç kullanma, ışın tedavisi görme, sigara ya da içki kullanma, annenin sahip olduğu diyabet, hipertireöz gibi hastalıklar özel öğrenme bozukluğunda etkili olabilir. Ayrıca uzmanlar kötü doğum koşullarıyla doğum sırasında yaşanan bazı anomaliler ve yeni doğan dönemi de denen doğum sonrasında yaşanan birtakım hastalıklar, uğranan hasarların da özel öğrenme bozukluğuna yol açabileceğini söylüyorlar.

Bir başka neden olarak gösterilen gelişimsel olgunlaşmada gecikmedeyse, çocukların kimi gelişimsel alanlarda diğer çocuklara oranla daha yavaş olgunlaştığı ve gelişmedeki bu sapma ve boşlukların da öğrenme bozukluğuna neden olabildiği düşünülüyor.

Ayrıca görsel, işitsel, dokunmaya değin, mekansal algı bozukluklarının da özel öğrenme bozukluğuna yol açabileceği söyleniyor. Görsel ve işitsel algı hataları, çocuğun yazarken ve okurken sürekli hata yapmasının sebebi olabilir.

Harfleri ters yazmak, karıştırmak ya da açıların farkını ayırt edememe gibi yazma bozukluğunda, görsel algı bozuklukları rol oynayabilir. İşitsel algı kusurlarıysa, sesleri karıştırma, algılayamama gibi bozukluklara neden olabilir.

Nörolojik fonksiyon bozukluğu tezine göre, özel öğrenme bozukluğu birden fazla alanda işlevsel bozukluğa bağlı. Öğrenmenin dört aşaması bu süreçte önem taşıyor. Bu aşamaların ilki olan giriş, duyu organlarından gelen bilginin doğrudan beynimize gitmesi sürecini kapsar. Öğrenme bozukluğu çeken bir çocuk öncelikle görsel ya da işitsel algılamada güçlük çekiyor olabilir. Bu yüzden de, örneğin harfleri ters ya da dönmüş olarak algılayabilir, birbirine karıştırıyor olabilir. İkinci aşama olan işlemde, beyne giden bilginin kaydedilmesiyle anlaşılabilmesi gerekir. Sıraya koyma, soyutlama ve organizasyon, bu aşamanın üç temel adımı. Bu adımlarda ortaya çıkan bozukluk, özel öğrenme bozukluğunun da nedeni olabilir. Gelen bilginin beyinde kaydedilmesi, anlaşılması, yorumlanması ve daha sonra kullanılmak üzere depolanması, bellek aşamasında gerçekleşir. Özel öğrenme bozukluğunda, genellikle kısa süreli görsel – işitsel bellek bozuklukları görülür. Evde çarpım tablosunu ezberleyip okula gidince unutmak, bu kısa süreli bellek bozukluğundan kaynaklanır. Son aşama olan çıkıştaysa, bütün bu bilgilerin geri verilmesi sözcüklerle ya da yazma, çizme ve diğer hareketler gibi kas etkinlikleriyle gerçekleşir. Özel öğrenme bozukluğu olan bir çocuk için bunları yapabilmek zordur.

Nasıl Yardım Edebiliriz?

Özel öğrenme bozukluğu, birçoğumuz için yeni bir olgu. Genellikle, okulda başarısız olan çocuklar tembellikle, haylazlıkla ya da aklı havalarda olmakla suçlanır. Eğer, çocuğun zekâsından yana hiçbir kuşku taşınmıyorsa, bu defa da "inadına" yaptığı düşünülür. Çok az aile ya da öğretmen, çocuğun gerçekte çok farklı bir sorunu olduğunu anlayabiliyor. **Oysa, özel öğrenme bozukluğunun görülme sıklığı toplumdan topluma değişse de, hiç de azımsanacak gibi değil. Erkeklerde kızlara oranla 4 – 6 kat fazla ve Avrupa ülkelerinde okula giden çocukların % 15 – 20'sinde, ABD ve Kanada'da % 10 – 15'inde özel öğrenme bozukluğu saptanmış durumda. 16 ülkeyi kapsayan bir araştırmaya göreyse, özel öğrenme bozukluğunun görülme ortalaması yaklaşık % 8. Çin, bu ülkeler arasında % 1'le en düşük orana sahip ülke. Bu da, Çin yazısının Latin alfabesi kullanılan dillere göre daha farklı yapısından kaynaklanıyor olabilir.** Uzmanlar Türkçe'nin de yazıldığı gibi okunan bir dil

olduğu için, özel öğrenme bozukluğunun ülkemizde daha az görülebileceğini söylüyorlar. Ancak, aileler ve öğretmenler özel öğrenme bozuklukları konusunda yeterince bilgili ya da deneyimli değillerse, çocuğun böyle bir sorunu olduğunu anlamaları güç olabilir. Bununla birlikte, özel öğrenme bozukluğu yaşam boyu sürdüğü için, çocuğun bu sorununun fark edilmesi ve uzmanlardan yardım alınması, ilerdeki yaşamının kalitesini de etkileyecektir.

Erken tanı, çocuğun akademik başarısı kadar, toplumsal yaşamını da etkileyecektir. En azından, yaşıtları kadar zeki olan ve derslerine çalışma konusunda bir sorunu olmayan bir çocuğun akademik başarısızlığa uğraması, arkadaşlarınca dışlanmasına yol açabilir. Bu da, hem kendisine olan güvenini sarsar, hem de okuldan soğumasına neden olabilir. Ayrıca, normal ya da normalin üzerinde kavrama becerileri olmasına karşın, öğrenme bozukluğu yaşadıkları için bütün okul yaşamı boyunca kendilerince özel yöntemler geliştirebilirler ya da yalan söylemek zorunda kalabilirler. Örneğin, okuma sorunu çektiği için, üstün kavrama becerisi sayesinde kitaptaki bütün bir paragrafı ezberleyen ve okuyormuş gibi yapan ya da bir matematik sorusunun çözümünü optik olarak beynine işleyen çocuklar var. Bu nedenle, ne kadar erken tanı konur ve ne kadar çabuk tedaviye başlanırsa, çocuğun akademik ve toplumsal yaşamı bundan o kadar az etkilenir. Eğer anne – baba ya da öğretmen, çocukta özel öğrenme bozukluğu belirtileri gözlemliyorsa, önce sakin olup çocuğun okuma, yazma, konuşma ve motor becerilerindeki gelişme bir süre izlenmeli. Unutmamak gerekir ki, her yavaş öğrenme durumu, özel öğrenme bozukluğu anlamına gelmeyebilir. Özel öğrenme bozukluğu tanısı bir uzman tarafından konulmalıdır. Önce, çocuk tıbbi bir muayeneden geçirilir ve öğrenme sorununun başka bir hastalık ya da rahatsızlıktan kaynaklanıp kaynaklanmadığına bakılır. Daha sonra, hem çocukla, hem de çocuğun anne – babası ve öğretmeniyle görüşmeler yapılıp tam olarak ne tür bir öğrenme bozukluğu olduğu saptanır. Özel öğrenme bozuklukları kişiden kişiye farklılık gösterdiği için, her çocuk için farklı bir yönteme gerek duyulabilir. Bunun için özel olarak hazırlanan birtakım tarama testlerinden yararlanılır. Böylece nasıl bir psikopedagojik terapi ve teknik kullanılacağına karar verilir. Gerçekte, özel öğrenme bozukluğunun diğer hastalık ya da bozukluklar gibi kesin bir tedavisi bulunmuyor. Bir başka deyişle, özel bir diyet yapmak, vitamin kullanmak ya da gözlük takmak gibi hemen çözüm olabilecek yöntemler uygulanmıyor. Tedavi olarak sunulan şey daha çok, bu bozuklukla başa çıkma becerisinin çocuğa kazandırılması biçiminde. Çocuk için en doğru tedavi yöntemi, algılama, sıralayabilme ve motor becerilerinin ve zekâsının ortaya çıkarılmasına ve duyu organlarının birbirlerine etkisini anlayabilmesine yönelik bir programa dahil edilmek olabilir. Ayrıca, son yıllarda özel öğrenme bozukluğu tedavisi için birçok bilgisayar programı geliştirildi. Bu programlar ve özel deneysel yöntemler de kimi ülkelerde okuma ve yazma bozukluğu tedavilerinde kullanılıyor. Doğru bir tedavi yöntemiyle, çocuk bu bozukluğun üstesinden rahatlıkla gelebilir. Özel öğrenme bozukluğu bulunduğu bilinen birçok büyük bilimadamı ve sanatçı bunun üstesinden gelmeyi başarmışlar.

Tanı ve tedavi için özellikle üniversite hastanelerinin çocuk ruh sağlığı kliniklerine başvurulabilir. Ayrıca özel öğrenme bozukluğu çeken diğer çocuklarla ve onların aileleriyle tanışmak, ortak bir sorunun yükünü paylaşmak açısından Dikkat Eksikliği Hiperaktivite ve Özel Öğrenme Güçlüğü Derneği'yle irtibata geçilebilir.

Elif Yılmaz

Kaynaklar

Korkmazlar Ü., "Özel Öğrenme Bozukluğu", 1993

Fisher-Tietze R., "Aptal Çocuk Yoktur", 2001.

www.medem.com "Learning Disabilities"
www.ld.org/LDInfoZone/InfoZone_FactSheet_LD.cfm
www.ninds.nih.gov/health_and_medical/disorders/dysgraphia

SAİM BUGAY VE ÇAĞDAŞ HEYKEL SANATIMIZA KAZANDIRDIKLARI

Hzl: Feyza ÖZALP

1.1. Heykel Sanatçısı Saim Bugay Kimdir?

Saim Bugay Görüngülenen her şeyin figür olduğunu söyleyen[12][13] heykel sanatçısı Saim Bugay, isyan etmeden, muhalif olmadan sanatçı olunamayacağı düşüncesini hem gündelik yaşamında hem sanatçı kimliğinde içselleştirdi. Soyut–figüratif tartışmalarına yeni bir anlam kazandırdı ve sanatta hep paylaşılabilirliği savundu.

1.2. Saim Bugay'ın Çocukluğu

Saim Bugay, kendi deyişiyle "Osmanlı bakiyesi",[14] ud çalan, keman çalan bir anne ve posta tatarı bir babanın çocuğu olarak yirmi şubat bin dokuz yüz otuz dörtte Mersin'de dünyaya geldi. İki buçuk yaşındayken ailece Ankara'ya göçen Bugay'ın çocukluğu, bıçak ve çakı yardımıyla tebeşirleri, tahtaları, sabunları yontarak geçti. Keman çalmayı öğrenebilmek için kendi kemanını yapmaktan başka çaresi olmadığını anlayan dört yaşındaki Bugay, kendine tahtadan yontarak at kuyruğundan yaylar yapıp, teller gererek bir keman yaptı. Evin boyunun eriştiği tüm duvarlarına ve hatta her tarafına yaptığı resimler yüzünden "satılığa çıkarılacağı", günlerini yontarak geçirdiği için "taşa döneceği" tehditlerine kulak asmadan devam etti.

Beş yaşındayken amcasının bir kaç desenini akademiye götürmesiyle akademiye davet edilen, ama nazara gelir diye gönderilmeyen Bugay aynı yaşta Ankara, Etlik İlkokulu'na başladı. İlkokulu bitirince yağmur olukları, iniş boruları, baca etekleri yapan komşuları Mehmet İlalan'ın yanına çırak olarak girdi. Burada bakırla çalışmayı, kesmeyi, tavlamayı öğrendi.

Liseyi ağabeyi ile beraber ticaret lisesinde okudu. Ticaret Lisesi'nin orta bölümü son sınıfında aile İstanbul'a taşındı. On üç yaşına kadar Mehmet olan adı İstanbul'da artık Saim olarak değişti.

Lise bittikten sonra ailesini geçindirmek için bir muhasebe bürosu açtı. Bu dönemde Komünist Partiye üye oldu. Bin dokuz yüz elli üçte yürütülen Komünist Partisi davasında sanık oldu. Altı aylık tutukluluk döneminden sonra beraat ederek serbest kaldı. Bu dönemde, bir taraftan aile babası olmuş, diğer taraftan da Yüksek Ticaret'e devam etmekteydi.

1.3. Saim Bugay ve Akademi

Yüksek Ticaret'te hocası Faruk Morel, onu Zühtü Mürüdoğlu'na Akademi'ye gönderdi. Mürüdoğlu'nun ısrarıyla Akademi sınavlarına girdi, birinci olarak kazandı. Malzeme ve teknik öğrenmek gerekliliğinin bilincindeydi. Akademiye başladı. Atölyelerde Şadi Çalık, Hadi Bara gibi ustalarla çalıştı.

Akademiyi o yıllarda düşünce özgürlüğüne en yakın ortam olduğunu söyleyen Bugay, gerçek hocası olarak Hadi Bara'yı görür ve onun kafasını açtığını söyler. Hadi Bara'nın "İsyan etmeyen adam sanatçı olmaz"[15] sözlerini tekrarlar. Hadi Bara'nın bu sözleri Bugay'ın

---

[12]

[13] http://www.saimbugay.com/Biyo.htm

[14] C. Bektaş, Saim Bugay, s. 7

[15] C. Bektaş, a.g.y., s. 25

kişiliğinde sanki vücut bulmuştur.

1.4. Saim Bugay Paris'te

Bugay, bin dokuz yüz altmış yedide akademiden mezun oldu. Bin dokuz yüz altmış dokuzda açılan yurt dışı sınavını kazanan Bugay Paris'e gitti.

René Collemarini atölyesinde çalışmaya başlamasının üçüncü haftasında Collemarini'nin "Siz niye buraya geliyorsunuz? Gelmeyin, bitirmişsiniz bu işi, bu işin üstadısınız; ayıp oluyor"[16] demesi üzerine Bugay bir atölye tuttu. Devletin verdiği aylık ahşap için yeterli olmadığı için arkadaşlık kurduğu Collemarini ona ahşap getirmeye başladı. Aynı dönemde Paris'te yıkılan on üçüncü bölgeden iki tekerlekli el arabası ile çinkolar toplayıp eriterek, bunlardan heykeller yaptı. Avrupa'da geçirdiği altı yılda yedi kişisel, yirmi altı karma sergi açtı.

1.5. Paris Dönüşü

Bugay bin dokuz yüz yetmiş dördün sonunda Türkiye'ye döndü. Çabuk dönmesini söyleyen üstüste gelen telgraflar nedeniyle, gerçekleştirmeyi istediği bir kaç projeyi yarım bırakmak zorunda kaldı. Bunlardan bir tanesi de "gökyüzünde heykeller"[17]di. Avrupa'dan dönmeyeceği dedikodusu yayılmıştı akademide. "Biz yaşadığımız taşın kertenkelesiyiz. Paris'ten elbette dönecektim" diyerek dönerken yanında sadece "en değerli eşyalarım" dediği, heykel yapımında kullandığı aletleri getirdi.

Türkiye'de heykel adına çalışmalar yapmaya ve öncü olmaya daha gitmeden karar vermişti. Döndüğünde kadro yokluğu bahane edilerek Bugay'ın akademiye başlaması ve atanması konusunda sorunlar çıkarıldı. En sonunda akademide temel sanat eğitimi vermeye başladı.

Paris dönüşü, kendi atölyesinde çalıştığı yıllar sanatçı kişiliğinin ve heykel alanındaki ustalığının geliştiği ve pekiştiği yıllar oldu. Avrupa'ya gitmeden önce soyut demir çalışmalarıyla dikkat çekerken[18], Avrupa'da çeşitli malzemeyi denedi. O yıllar, Türkiye'de yapılan heykeller sadece Atatürk Heykelleri iken, Kuzgun Acar, İlhan Koman ve Hadi Bara ile birlikte "özgün heykel" yapımının öncüsü oldu.

1.6. Saim Bugay'ın Çalışmaları

Aynı dönemde tek cepheli, bir modülün tekrarına dayalı yapıtlar üzerinde çalıştı. Bu yontular arasında, Şadi Çalık Heykeli de bir ilkti. Şadi Çalık Heykelini çoğaltarak açtığı bin dokuz yüz yetmiş beş yılı sergisi, yeni bir çığır açtı. Çoğaltılmış heykel uygulamasını, daha sonraki yıllarda, "maymunlar", " Nazım Hikmetler", " Aziz Nesinler", "hareketli eller", "hayvanlar" ve "eşekler" heykelleriyle sürdürdü.

Bin dokuz yüz seksenlerde özellikle insan ile doğa ilişkisini irdelemeye ağırlık verdi. Bu araştırmaları çerçevesinde demir levhalara çocuk, kadın ve erkek figürleri oydu, bazen levhadan oyarak çıkarttığı figürünü, levhadaki boşluğun karşısına yerleştirdi. Bin dokuz yüz doksanlarda yüzyıllar önce batan bir geminin bulunan parçalarını oyarak çeşitli hayvan figürleri ve maskeler yaptı. Son sergisinin kahramanı eşeklerdi.

Doksanlı yılların ortalarından beri süregelen "Hayvanlar" serilerinin son adımı olan bu sergide

---

[16] C. Bektaş, a.g.y., s. 35
[17] Ö. Eroğlu, Sanat Birikimi, s. 756
[18] H. Gezer, Cumhuriyet Dönemi Türk Heykeli, s. 249

aslında insanoğlunun bugünkü durumunu ve mevcut toplum düzenini sorgulamayı hedeflemişti. "İnsanlar kavramlar üretiyor, bu ürettikleri kavramlara kendileri uymuyor. Ahlak, namus, iyilik vs... gibi kavramlara insanlar uymuyor. Bunun üzerine hayvanlara yönelmeye karar verdim" diyor ve hayvanları överek ekliyordu: "Hayvanlar namussuzluk, ahlaksızlık, hırsızlık yapmıyor..."[19]

Yıllar yılı fuarlara, sergilere sanatın panayırı olmaz diyerek katılmayı reddeden[20], on yedinci İstanbul Sanat Furı'nın onur sanatçısı Bugay ödülünü almaya gitmekten tedirgin oldu. "Oraya çıkacağız, elimize ödülü verecekler. Kısa da olsa bir konuşma isteyecekler. Bakalım ne edeceğiz? Sanatın panayırı olmaz, ben oralara heykel meykel vermem diye söylen dur, sonra git ödül al. Olacak iş değil"[21] demişti.

1.7. Son yılları

"O şerefsiz troid" kalp yetmezliği nedeniyle çok zayıflamış olsa da, öğrencilerine kukla yapmayı, ahşap yontmayı öğretiyordu hâlâ. "Öğretmek zorundayım çünkü yok başka kimse. Kukla bölümündeki asistanların yetişmesini bekliyorum işte"[22] diyordu. Eserlerini, 'Heykelin de karikatürü oluyormuş' diye eleştirenlere "Belki de artık dalga geçme zamanı..." diyordu.

Konuyu, nesneyi somut kompozisyonlara, etkili ve estetik ürünlere dönüştüren ve sanatçı çizgisi ulusaldan evrensele uzanan ama aynı zamanda kendi toplumuna ve kendi insanına sahip çıkan Saim Bugay, yirmi yedi Ocak iki bin sekiz tarihinde, kalp yetmezliği tanısıyla yattığı hastanede hayata gözlerini yumdu.

2. Saim Bugay'ın Sanatı ve Türk Heykel Sanatımıza Kazandırdıkları

2.1. Saim Bugay ve Sanatı

Modern heykelde[23] geçmişte heykeli tanımlayan her şey yok olur. Özünde "açık form" olan bu yeni "heykel", kütlesini ve ölçülebilirliğini saklamaya çalışır. Birleşmiş değildir, ama el yazısı imgesi gibidir. Yatay düzlemde bir denge noktası aramaktansa, sanki boşlukta yetkin bir hareket içindedir.

Bugay da doğanın sürekli hareketlilik içinde olduğuna inandı ve bu kavramı heykellerinde yansıttı. Yontusunun üç yüz altmış boyutlu olduğunu söyler, görenin her boyutu incelemesi gerektiğini eklerdi. Hareketin dördüncü taraf (boyut) olduğu anlayışıyla yontusunun hareket etmesini isterdi. Calder'in hareketli ve hatta motor takılmış işleri gibi değil, doğayla beraber, doğayla bütünleşen bir hareket arardı. Doğal olarak rüzgar ya da güneş enerjisi ile hareket eden heykel fikrinden yola çıkarak "hareketli eller"ini yaptı.

Figürün niteliklerini, "tanımlanabilen, görüngülenen her şey"[24] diye ortaya koyan Bugay, yontularının seyredenler için bir şeyler çağrıştırmasını istedi. Daha akademi yıllarında hocası Hadi Bara ona "Çok garip.... çok garip....herkes figürden abstreye gider, siz abstreden figüre

---

[19] Radikal Gazetesi, 27.10.2007, Jülide Karahan

[20] Radikal Gazetesi, a.g.y.

[21] Nokta Dergisi, Ebru Öztürk, 7-13.09.1997

[22] Radikal Gazetesi, a.g.y.

[23] H. Read, Modern Sculpture, A Concise History, ss. 253-255

[24] Ö. Eroğlu, a.g.y., ss. 749-753

gidiyorsunuz”[25] derken, Saim Bugay Avrupa eğitimi sırasında, İtalya’da bin dokuz yetmişlerin başında figüre dönüşü görmüştü.

Bugay, eserinin altına yazı yazmaya karşıdır. “Benim sözlerim, ışıktır, gölgedir”[26] der. Yontuya ad vermenin onu tarif etmek, anlatmak olduğuna inanır, "İmza eserin kendisidir" der, “heykelin, dahası yapıtın altına yazı yazmak, becerememek, beceremediğini de kabul etmek demek. Benim işim kelimelerle değil, malzemeyle. Yazı yazacak olsaydım, edebiyatçı olurdum” diye eklerdi.

Kavramların heykelinin ya da resminin yapılması gerektiğine inanan Bugay, seçtiği kavrama biçim verdiğinde sanat yapmış olduğunu söyler.[27] Bu biçimin yepyeni olması gerektiğini, Hadi Bara’nın “isyan etmek” dediği kavramın bu yeni biçim arayışı olduğuna inanır. İsyan etmezse yeni bir şeyler ortaya koyamayacağı[28]; eğer varolanı, yapılmış olanı, ufak değişikliklerle tekrarlarsa, ancak bir zanaatkar olabileceği düşüncesindedir. Yaratıcılığı hep ön planda tutarak, düşünsel ve kavramsal düzeylerde pek çok yeni düşüncenin ve yeniliğin öncülüğünü yapmıştır. İçerik ve biçim tartışmalarında, içeriği içselleştirmiş ve içerikten ayrılmayan biçimsel yaratıcılığı savunur.

“Gördüğünü” canlıda görür, “Fotoğrafta göremiyorum, çünkü yaşamıyor”,[29] derdi. Fotoğrafını görmediği ancak kafasını, düşüncesini, ideolojisini tanıdığı Aziz Nesin’in heykelini tanıştıktan ve on yıl süresince resimlerini yaptıktan sonra onbirinci yılında kafasında idealize ederek yaptı ve bu heykeli da çoğalttı.

Bugay’ın bedenlerinde kafa yoktur. Bu amorfdan[30] yana gerçeküstüye doğru bir boyut kazandırır işlerine. Alışılmıştan sıradışına, bir plastik isyan karşımızdadır. Bu sıradışılık aynı zamanda hareket kavramını da kuvvetlendirir. Hareketler, bedenlerde isyan eder, bağırır, yakınır[31] gibi etkilerin yanı sıra, neşeli, heyecanını dışa vuran insan çağrışımı da yapar. Bedenlerden bedenlerden fışkıran, adeta dışa taşma eğiliminde olan kol ve eller, sanki yüzlerdeki jest ve mimiklerin yerini tutar.

Eller ve ayakların aslında bir uygarlık tarihi olduğunu söyleyen Saim Bugay, yontularındaki ellerin yakaran yalvaran eller olmadığını söyler. Aslında Apokalipsi’yi anımsatan[32] bu eller doğanın yok olup gidişine bir göstergedir. Bu işlerinde insanın doğanın karşısındaki çaresizliğini anlatmaya çalışan Saim Bugay, insanın kaderinin doğaya bağlı olduğunu görmesi gerektiğine inanır.

2.2. Saim Bugay’ın Türk Heykel Sanatına Katkıları

Atatürk’ten başka heykel yapılmadığı bir dönemin özgün heykel öncülerinden biri olan Bugay, Atatürk heykeli yapmanın para kazandıran bir olgu olduğu düşüncesindedir. Michelle Nicholas isimli Türkolog bir dostunun evlenip Türkiye’ye gelmesini ve Türkiye’de yetişen

[25] C. Bektaş, a.g.y. s. 25
[26] C. Bektaş, a.g.y., s. 43
[27] C. Bektaş, a.g.y., ss.43-44
[28] Ö. Eroğlu, a.g.y., s. 748-749
[29] C. Bektaş, a.g.y. s. 64
[30] Ö. Eroğlu, a.g.y., s. 634
[31] Ö. Eroğlu, a.g.y., ss. 634-636
[32] Ö. Eroğlu, a.g.y. s. 635

oğlunun nerede herhangi bir heykel görse, ona Atatürk dediğinden bahseder. Bu küçüğün gözünde her yontu bir Atatürk'tür. Yabancıların yaptıkları Atatürk heykellerinin daha başarılı olduğunu söyler, bu kadar zarif, hatları ve oranları mükemmel bir insanın heykelinin kötü yapılmasını adeta bir küfür olarak algılar[33].

Bugay, sanatın anlaşılamayacağını ancak hissedilebileceğini söyleyen profesörlere kesin karşı çıkarak anlaşılamayacak sanatçının kendini inkar ettiğini söyledi. "Milletimizin heykele kötü baktığını hiç sanmıyorum"[34], derken Brancusi'nin olmadığı dönemlerde Türkiye'de (Osmanlı İmparatorluğu Döneminde) figür geçmişinin olduğunu inanırdı. Halkın heykele yabancı olmadığından bahseder, gördüğü çok güzel mezar taşlarını anlatır, günümüzde heykele, sanata yabancılaşmanın, yabancı kalmasının sebeplerinin yobazlık olduğunu söylerdi.

İnsan olarak önce diğer bir insanı sonra her canlıyı sevmeli, düşüncesindeydi. İçerik olarak da yaşadığımız dünyayı alıp bunu biçim olarak söyledi. Sadece ellerin ya da bir dudağın insanı ifade etmeye yeterli olduğunu söyledi. Yaptığı heykellerde hayvan figürleri de kullanan Bugay'a göre bunun nedeni hayvanların insanlardan çok daha fazla doğaya sahip çıkmasıydı[35]. İnsanların yüzyıllardır yaptıkları kıyımların kendisine hayvan figürü çalışmasında en büyük etken olduğunu söyler, ve hayvan figürlerini, teknoloji ile birlikte gelişip, çıkar dünyasında vahşileşen insanlığa karşı kullanırdı. Heykeltraşın halka karşı ödevinin bunu hatırlatmak ve farkındalığı sağlamak olduğunu söylerdi.

Adnan Turani'nin modernist anlayışın hedeflediği özellikler[36] arasında saydığı sanat eserinin özgün olması ve bunun için de sanatçı özgür düşünebilmesi ile sanatçının toplumsal bir amaca hizmet etmesi görüşleri Saim Bugay'ın da sanat görüşüdür. "Sanat çoğunluğa bir şey söylemektir" derdi, ama işini ucuzlatarak değil, anlaşılmasını sağlayarak. Halkın gelip geçtiği yerlerdeki eserlerin çevreyle, mimariyle uyum içinde olursa, daha iyi anlaşılabileceği düşüncesindeydi. "Toplumun içine yontu koyarken, toplumdan kopuk olamazsın gibi geliyor"[37] fikrinden hiç ödün vermedi.

Kuspit'in sanat eserinin halk yığınlarına ulaşabilmesi için eserin çoğaltılması gerekliliği[38] fikrini savundu. Heykelin daha iyi anlaşılması adına çok sevdiği Ernst Barlach gibi heykellerini çoğaltmaya başladı. Böylece Türkiye'de bir ilke imza atmış oldu.

"İnsanın insanlığa başlangıcı soyutlamayla"[39] diyen Saim Bugay, soyutlama adına yapılan bazı işleri absürd bulduğunu söyler. "Soyutlamanın bugünlerde tam zamanıdır" imlemesini yaparken aslında, bir taraftan Türkiye sanat ortamının soyutlamaya hazır olup olmadığını sorgulamaktadır.

3. Saim Bugay'ın Eserleri, Sergileri Ve Ödülleri

---

33 Ö. Eroğlu, Sanat Birikimi, s. 755
34 C. Bektaş, a.g.y. ss. 77-78
35 Nokta Dergisi, Ebru Öztürk, 7-13.09.1997
36 A. Turani, Çağdaş Sanat Felsefesi, ss. 173 - 175
37 C. Bektaş, a.g.y. s. 76
38 D. Kuspit, Sanatın Sonu, s. 160
39 Ö. Eroğlu, a.g.y., ss. 753-754

3.1. Kişisel Sergileri[40]

1968, İstanbul, Robert Koleji, Heykel Sergisi

1969, İstanbul, Devlet Güzel Sanatlar Akademisi, Heykel Sergisi
1970, Paris, Galerie Lia Grambihler, Heykel Sergisi
1971, Paris, Gerard Philip Tiyatrosu, Masklar
1972, Cheteaurox, Galerie Andree Benard, Heykel Sergisi

1972, Limoge, Galerie Limoge, Heykel Sergisi

1972, Paris, Galerie Poisson D'or, Heykel Sergisi
1973, Paris, Galerie Poisson D'or, Heykel Sergisi

1974, Paris, Galerie Poisson D'or, Heykel Sergisi
1975, İstanbul, Devlet Güzel Sanatlar Akademisi, Şadi Çalık Heykeli (çoğaltım) Sergisi
1985, Ankara Galerie Bedesten, Eller Heykel (çogaltım) Sergisi
1987, İstanbul, 1. Uluslararası Plastik Sanatlar Şenliği, Heykel Sergisi
1989, İstanbul, İstanbul Bianeli, Galeri MD, Heykel Sergisi, CRR
1989, İstanbul, Soyak Sanat Galerisi, Heykel Sergisi
1990, İstanbul, Soyak Sanat Galerisi, Heykel Sergisi
1992, İstanbul, Galeri MD, Heykel Sergisi
1994, İstanbul, Galeri Maya, Aziz Nesin Heykel Sergisi
1995, İstanbul, Aksanat, Hayvanlar Heykel Sergisi
1997, İstanbul, Yazarlar Sendikası, Sabahattin Ali , Reliefi

1998, İstanbul, Nazım Hikmet Vakfı, Nazım Hikmet Heykeli (çoğaltım) Sergisi

2000, İstanbul, Kare Sanat Galerisi, "Görüngüler" Heykel Sergisi

2005, İstanbul, AKM, "Hayvanlar ve Eşşekoğlueşşekler" Heykel Sergisi, Bilim Sanat Galerisi

3.2. Ödülleri

1969 Devlet Resim ve Heykel Sergisi, Heykel Dalında Birincilik Ödülü
1977 Görsel Sanatçılar Sergisi, Başarı Ödülü
1980 İstanbul Belediyesi Plaket Yarışması, Birincilik ve Mansiyon ödülü
1983 Abdi İpekçi Yarışması, Mansiyon
1993 Tüsiad Kalder, Birincilik Ödülü
1995 Aziz Nesin Vakfı, Özel Ödülü
1998 UNİMA, Uluslararası Kukla ve Gölge Oyunları Birliği Ödülü

3.3. Karma Sergileri

1965-69 Devlet Resim Heykel Sergileri
1967 Gençler Bianeli Heykel Sergisi, Paris
1971 Salon D' automme Heykel Sergisi, Paris
1971 25. Salon D'huropaix, Heykel Sergisi, Fransa
1973 Larumieu, Heykel Sergisi, Fransa
1973 Cipak, Heykel Sergisi, Paris
1973 Galerie Poisson D'or, Heykel Sergisi, Paris

---

[40] C. Bektaş, a.g.y., s. 302

1974 “Collamarini Son Atalier” Rodin Müzesi, Paris
1974 Odeon Tiyatrosu, Tiyatro Masklar Sergis, Paris
1975 Arkeoloji Müzesi, Heykel Sergisi, İstanbul
1975 Heykel Sergisi, Safranbolu
1976 Arkeoloji müzesi, Heykel Sergisi, İstanbul
1978 Yapı Sanat Galerisi, Heykel Sergisi, İstanbul
1979 Devlet Güzel Sanatlar Akademisi, Yeni Eğilimler Sergisi, İstanbul
1980 Moda Güzel Sanatlar Galerisi, Heykel Sergisi, İstanbul
1981 Taksim Sanat Evi Heykel Sergisi, İstanbul
1981 Devlet Resim ve Heykel Müzesi, Çağdaş Türk Sanatı Sergisi, İstanbul
1982 Atatürk Yüksek Öğretim Okulu, Öğretim Üyeleri Sergisi, İstanbul
1983 Devler Güzel Sanatlar Akademisi, 100. yıl Akademi Hocaları Sergisi, İstanbul
1989 Galeri MD, Kukla, Heykel Sergisi, İstanbul
1989 Artisan, Heykel Sergisi, İstanbul
1990 Urart, Masklar Sergisi, Ankara
1991 Galeri MD, “Çekmeceler” , İstanbul
1993 Galeri CRR, “Bir Malzeme Altı Yorum” Heykel Sergisi, İstanbul
1997 Bilim Sanat Galerisi, Heykel Sergisi, İstanbul
1998 Mimar Sinan Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Hocalardan Hocalar, İstanbul
1998 Artisan, Heykel Sergisi, İstanbul
1999 Şadi Çalık Atölyesi, Heykel Sergisi, İstanbul

3.4. Belli Başlı Eser Ve Çalışmaları

1975 İstanbul, Tofaş için demir “ kuşlar “ heykeli

1981 Bozhöyük, Demir Döküm Fabrikası için “eller “ heykeli

1982 İstanbul Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Atatürk Anıtını

1982 Ankara, PTT Genel Müdürlüğü için Atatürk Reliefi

1983 Ankara, Başbakanlık Bakanlar Kurulu Salonu Atatürk Reliefi

1983 Başbakanlık Şeref Giriş Kapısı

1984 İzmir Hürriyet Gazetesi “Sedat Simavi ve Halk” Panoları

1986 Ankara KKK Karargah Binası, Şeref Giriş Kapısı

1987 İzmir Nasatex için “mobil” heykeli

1988 İstanbul Ataköy “Aile Heykelini”

1989 İstanbul, CRR Konser Salonu heykeli

1990 Ankara Finans kurumu Duvar panosu

1990 İstanbul Ayna Tiyatrosu için kukla, görüntü ve dekor uygulamaları

1991 TRT için Kuklalar dizi filmi

1992 İstanbul Ataköyde 7. ve 8. kısım meydanlarında 6 adet heykel

1996 Bergama Cumhuriyet Meydanı Atatürk Anıtını

1997 İstanbul Bahçeşehir Atatürk Anıtını

1998 İstanbul, Ferhan Şensoy Tiyatrosu için gölge oyunları ve dekor uygulamaları

1998 İstanbul Şehir Tiyatroları " Güz Bitimi Moliere" oyunu için masklar ve kuklalar

1998 TRT Kurtuluş filmi için kesik baş

2003 Kırklareli Lüleburgaz Atatürk Anıtını

4. Sonsöz

Saim Bugay'la Sonsuz Söyleşi

Dedim: Saim Ağabey nereye böyle?

Dedi: Bir yere gittiğim yok, çamur yoğuruyorum.

Dedim: Saim Ağabey, sen, bizi bırakıyorsun!

Dedi: Görmüyor musun Haydar, rüzgar yoğuruyorum.

Dedim: Ağabey, belki de biz seni çok üzdük,

Dedi: Dur şimdi, gürgenleri, meşeleri yoğuruyorum

Dedim: Ey "gökten gelen gururlu adam!"

Dedi: Boş ver şimdi, yerleri gökleri yoğuruyorum

Dedi: Boğaziçi ile Bismil'i birlikte yoğuruyorum,

Dedi: Günahla sevabı aynı kapta yoğuruyorum...

Dedim: Saim Ağabey, biz sensiz neyleriz?

Dedi: Konuşturma adamı, can ile cananı yoğuruyorum.

Dedi: Çok işim var, at ile kartalı yoğuruyorum.

Dedim: Ağabey, AKM'deki sergiyi anımsıyor musun?

Dedi: Dur hele. İnsan ile hayvanı yoğuruyorum.

Dedim: Ey! Ağacı nazlatan, mermeri ninnileyen tanrı.

Dedi. Sus! Su ile kızgın ateşi yoğuruyorum.

Dedi: Şimdi, bengim ile başağımı yoğuruyorum,

Dedi: Bebeklerle martıları yoğuruyorum, Haydar.

Dedim: Saim Ağabey, ne demek istedin?

Saim Ağabey dedi ki: Türkümle Kürdümü yoğuruyorum.

Dedim: Ağabey bir daha söyle!

Saim Ağabey dedi ki: Türkiye ile sosyalizmi yoğuruyorum.

Hüseyin Haydar[41]

KAYNAKÇA

Bektaş, Cengiz.: **Saim Bugay,** Bilim Sanat Galerisi, İstanbul, 2005

Eroğlu, Özkan.: **Sanat Birikimi,** Artist Yayıncılık, İstanbul, 2009

Gezer, Hüseyin.: **Cumhuriyet Dönemi Türk Heykeli,** Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara, 1984

Haydar, Hüseyin.: **Kıyı.** Mart-Nisan 2008, sayı: 201

Kuspit, Donald.: **Sanatın Sonu,** İngilizceden çeviren: Yasemin Tezgiden, Metis Yayınları, İstanbul 2005 (İngilizce adı: The End of Art, Cambridge University Press, 2004)

Nokta Dergisi: ss. 45-50, 7-13.09, 1997

Radikal Gazetesi Arşivi: s. 13, 27.10.2007

Read, Herbert.: **Modern Sculpture, A Concise History,** Londra, 2006

Turani, Adnan.: **Çağdaş Sanat Felsefesi,** Remzi Kitabevi, İstanbul, 2009

http://www.saimbugay.com

Kaynak: Feyza ÖZALP, Saim Bugay Ve Çağdaş Heykel Sanatımıza Kazandırdıkları , Programı Çağdaş Türk Sanatı Ve Yeni Açılımları Iı F.M.V. Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Kuramı Ve Eleştiri Yüksek Lisans İstanbul, Bahar Yarıyılı, 2010

41 H. Haydar, Kıyı, 2008

ROMAN NASIL OKUNUR VE YAZILIR?

Hzl: Abraham H. Lass,
Çeviren: Nejat Muallimoğlu,

Türkiye'de benzeri pek bulunmayan bu tür bir kitapla, her şeyden önce, Türkçe öğretmenlerine, edebiyat fakülteleri ve eğitim enstitüleri öğrencilerine, lise öğrencilerine faydalı olmak istiyoruz. Eğitim programlarına giren Batı edebiyatını iyi öğrenebilmenin başlıca yolunun, bu edebiyatı oluşturan eserlerin tanıtılması, eleştirilmesi ve yazarları hakkında bilgi verilmesi olduğuna göre, elinizdeki kitaba benzer bir kitabın niye şimdiye kadar yayınlanmadığına hayret etmemek elde değil. Ülkemizde bugüne kadar böyle bir eser yazılmamış olduğu halde, Batı'daki bu çeşit kitapların da hâlâ tercüme edilmemesi, şüphesiz bir kayıptı. Biz, dört ciltten oluşacak ***100 Büyük Roman*** adlı bu kitapta, yokluğu derin bir tarzda hissedilen bu boşluğu kapatma yolunda esaslı bir adım attığımıza inanıyoruz.

Elinizdeki kitabın yazan Abraham H. Lass, Amerika'da, öğretmenlik, müdürlük ve yazarlık yaptı. Senelerce, New York'un Brooklyn semtindeki Abraham Lincoln Lisesi'nin müdürlüğünü yürüten Abraham H. Lass'ın, eğitimle ilgili çeşitli kitapları vardır. Mr. Lass, ayrıca gazete yazarlığı da yaptığı ve haftada bir gün yazdığı ***"Üniversite ve Siz"*** başlıklı yazıları senelerce, New York Herald Tribune, New York Post, Boston Traveler, The Detroit Free Press, The Phila-delphia Enquirer ve diğer gazetelerde yayınlandı.

Mr. Abraham H. Lass'ın üç cilt halinde birincisi 1966 yılında yayımlanan bu kitabı, Amerika'da milyonlarca (evet milyonlarca) sattı; lise ve üniversite öğrencilerinin bilhassa okuması gereken kitaplar arasına alındı. Biz bu tercümeyi, kitabın 1974'deki yedinci baskısından yaptık.

Bu kitabın, sadece öğrenciler için hazırlanmadığına da bilhassa dikkati çekmek isteriz. Gerçekte Amerikalı yazar, bu kitabı ile iki tür okuyucuya hitap etmek istediğini söylüyor. Birincisi: Bu kitaplarda, kendisi için bir hazine gömülü olduğunu bilmesine rağmen, kitapların sadece birkaç tanesini okuyabilenlerde, bu romanların tamamının okuma aşkının yerleştirilmesi. Onun iştahını ayaklandırmak için önüne geniş kapsamlı bir panorama koyuyor. Böylece, romanları okumadan önce, onlar (karakter, plânlar, tezler, üslûplar) hakkında çok şey öğrenecek. İkincisi: Bu roman şölenindeki eserlerden çoğunu tadan okuyucuya, onların gerçekten nefis eserler olduğunu bir defa daha göstermek.

Göreceğiniz gibi, her roman, şu şekilde ele alınıyor:

1. Başlıca karakterler kimlerdir, nasıl insanlardır?

2. Romanlardaki başlıca hadise ve tezlerin özünün, berrak ve anlaşılır ifadelerle anlatılması.

3. Romanların, günümüzdeki eleştirisiyle ilgili kısa bir yazı. Böylece ele alınan eserin, roman türünün geliştirilmesinde hangi mevkii işgal ettiği gösteriliyor; çağdaş okuyucu ve eleştiricilerin onları nasıl ele aldıkları anlatılıyor.

4. Her yazarın hayatı hakkında bilgiler.

Şüphesiz, ele alınan kitapların herkesi, memnun etmesi beklenemez. Biz, inanıyoruz ki,

burada tanıtılan romanlar, zeki ve anlayışlı okuyucuları, kendi programlarını seçmeye teşvik edecektir. Okuyacağınız sayfalarda şaheserler var, kilometre taşlan var; ***"Klâsikler ve ticarî kitaplar"*** var; büyük kitaplar ve hemen hemen büyük sayılan kitaplar var. Bazıları ***"tohum"*** kitapları rolünü oynadı; bu romanlardan, yeni romanlar ve yeni fikirler çıktı. Hepsi, hâlâ okunuyor ve tartışılıyor. Hepsi modern okuyucunun mirasının bir parçası.

Eğer aralarındaki yaş ve davranış farklarına rağmen, bu romanların hepsinde müşterek bir nokta var ise, o da, hepsinin (Word- sworth'un kelimeleriyle), ***"İnsanların fânilikleri üzerinde durdukları; bize kendimiz hakkında, değerlerini hiçbir zaman kaybetmeyecekleri şeyler söylemeleri ve bunu sanatın gösterdiği yolla bize iletmiş olmaları"***dır.

Bu romanları okumak ve yeniden okumak, ruhun, şaheser bir macerasında yer almaktır. D. H. Lawrence'in, sanatkâr olduğu için mazur görebileceğimiz mağrur bir davranışı ile ne demek istediğini anlamaktır: "Bir romancı olduğum için, kendimi, bir velinin, bir ilim adamının, bir filozofun ve bir şairin üstünde görüyorum. Roman, hayatın parlak bir kitabıdır."

Nejat Muallimoğlu

ROMAN NASIL OKUNUR?

Niye roman okuyacağız?

Bin bir güçlükle dolu dünya bizim için yeterli değil mi?

Ama yine, nefes almak, dinlemek, başka şeyler keşfetmek gerek. Böylece, bir sayfa çevirir ve bir diğerinin dünyasına gireriz. Bir romanda, Graham Green'in dediği gibi, **"bir eğlence"** bulabiliriz; hikâye, eğlenmemiz, zevk almamız için gözlerimiz önüne serilir. Hattâ okuduklarımızı, başkalarına dahi anlatmaktan zevk duyabiliriz. Bir diğer romanda, üzerinde düşündüğümüz bir konunun bazı yönlerinin aydınlandığını görebiliriz. İnsan tecrübesi hakkında bazı şüphelerimiz, yazarın projektör ışıkları altında göz kamaştırırcasına doğrulanır, insanın bir yönü aydınlanır.

Bir roman ekseriya, bize hem macera, hem derin görüşler takdim eder. Joseph Conrad'ın *Lord Jim* adlı romanı, bizi, heyecanlı bir yolculuk boyunca Bombay'a, Kalküta'ya, Rangun'a, Penag'a, Batavya'ya, Patna adlı gemi ile Arabistan'a, Malaya'nın Patusan ormanlarına götürür. Yine de kendi kendimizi anlamak için bir vasıta. Bu yolculuktan sonra evimize döndüğümüz zaman, Jim'in, tüm insanların tecrübelerindeki bazı derin ***"psikolojik-ahlâkî".*** muğlaklıkları anladığımız için, kendimizi ruhen yükselmiş buluyoruz.

Hangi roman olursa olsun, yazarın dünyasına derinden bakmak iyi olur. Çünkü her roman, sanatkârın ferdî görüşüdür, realitenin, onun üzerinde bıraktığı direkt izlenimdir. Onun keşiflerini paylaşabilmek için, kendi penceresinden gördüğü dünyaya bakmalıyız. Eğer her durum bizi hemen huzursuzluğa sevkediyor ve herkes kötü görünüyorsa, kendi peşin hükümlerimiz, yazarla kendimiz arasına giriyor, onun görüşünü engelliyor demektir. *Tess ve Jude,* Thomas Hardy'nin okuyucularına öylesine hakaret etti ki, yazar *Jude the Obscure'ın* karşılaştığı düşmanca muameleden sonra, bir daha roman yazmadı. George Eliot'un okuyucuları indinde, Adam Bede'deki Broxton Papazı, **"putperestten pek farklı değildi".** Heatcliff, *Ölmeyen Aşk'ın* (Wuthering Heights) ilk oyuncuları üzerinde öylesine kötü bir intiba bırakmış olmalı ki, Charlotte Bronte, şöyle başlayan meşhur cümlesi ile kızkardeşini savundu: "Heatcliff gibi yaratıkların yaratılmasının doğru olup olmadığını bilmiyorum. Şahsî kanaatim,

yaratılması gerektiğidir.” Romancıya onun dünyasının yaşanmayacak bir dünya olduğunu söyleyerek şikâyet etmeden önce, bu dünyanın “âdetlerini, iklimini, meclislerini, hükümlerini” bize anlatmasına müsaade etmeliyiz.

Romancının realite görüşü

Okuyucu tevazu içinde, pekâlâ, der, bana bu hayatın bir parçasını göster.

Romancı A, bu hayatın ufkî kesimini verir; romancı B de dikey. Bu metodu yakından incelemek gerek.

Düz, kronolojik çizgide giden A, kahramanının hayatının başladığı yerde başlar ve bu yolda, sonuna kadar gider ve durur. Peter Prentice doğar, okula başlar. Lucy Lovelace ile tanışır, gözyaşlarını içine sindirerek harbe gider, (karakter ve saiklerle bağlantılı, bir sayıda ilgi çekici muğlaklıklardan sonra) evlenir ve ölür.

Diğer taraftan B ise, kronolojiye sırt verir ve tam incelememizin ortasmda Peter’i ikiye ayırır. Ne zaman vuku bulduklarını göstermeksizin, onun hatıralarından, ıstıraplarından, coşkunluklarından, hayallerinden bahseder. Geriye gidilerek Lady Grasmere’nin garden partisinden bahsedilir. Lucy nezaketsiz Cyril Grasmer’e ilk defa bu partide rastlamış. Peter, Swami Vitrananda ile bu toplantıda garip bir konuşma yapmıştı. Eğer Romancı B oldukça modern biri ise, romanına son vermeyecek, kahramanını (ki hiç de bir kahraman değildir), okuyucunun, istediği anda geriye veya ileriye gidebileceği tarzda, bir şuur anının ortasına bırakacaktır.

Hakikînin, realitenin mahiyetinin mânâsı üzerine, filozoflar ve fizikçiler arasında olduğu kadar, romancılar arasında da yarım asırdır süren bir tartışma var. Bu konudaki en aydınlatıcı kavgalardan biri, Virginia Woolf ile Arnold Bennette, H. G. Wells, John Golsworthy (Bn. Woolf, onların “materyalizm’ini, hayatın inkârı olarak görüyordu) arasında vuku buldu. Bn. Woolf, bu romancıların, "B. Brown’da ve Bn. Brown’da, realiteyi kendi romanlarının mobilyalarıyla nasıl örttüğünü anlattı. Tabiî çevrenin, sosyal çevrenin donuk ve kasvetli yönleri, öz yerine kumaş üzerinde o kadar fazla duruyorlar ki, özü görmüyorlar.

The Common Reader’deki “Modern Roman” başlıklı meşhur makalesinde, "seziş inceliği”ne sahip romancıların, “Şuur akımı” üslûpçularının takip edeceği yolu gösterdi: "**Hayat, simetrik bir şekilde konmuş sahne ışıkları değildir.”** diyen Bn. Woolf (böylece Romancı A’yı yıkar), sözlerine şöyle devam etti: Hayat, insanı, şuurunun başlangıcından sonuna kadar çevreleyen, **"ışıklı bir hale, yarı şeffaf bir zarf** ”tır.

Bn. Woolf, Mrs. Dalloway, *To the Lighthouse* ve *The Waves* adlı romanlarında "realite” hakikatinin yattığına inandığı şuur altındaki akımları nazik ve ustaca işleyerek kendi aydınlatıcı, parlak üslûbunu geliştirdi. **“Şuur akımı”,** onun ve Joyce’in ve birçok çağdaşlarımızın eserlerinde, hemen hemen lirik bir akarsu oldu.

Bn. Woolf’un karakterlerinden biri, *To the Lighthouse’* daki Bn. Ramsey için, hayat bir ân bütün mânâsını kaybettiği ve hareket etmeğe gerek duyulmadığı bir anda, hemen sınırsızca tecrübe yaşanacağı imâ edilir. Kadın, kendi kendisini bulmasının karanlığında, “karanlığın üçgen şeklindeki çekirdeğinde, hayat üzerinde galebe çalar, “bu huzur içinde, bu ebedîlik içinde” her şey düzelir.

Tabiî, bu, bir çok romanlardakinden veya pek çok insanın kendi tecrübelerinden çok farklı bir

realite. Bugün bu tür realiteyi romanda gören bir okuyucu, bunu, bir şiir realitesini ele alırcasına hareket etmelidir. Onun üzerinde duracağı taraf, onun ahengi, muhayyile gücü, zaman tanımayan hâtıra ve izlenimlerin akışıdır.

Romanlardaki karakter

B. Bennett ve Bn. Woolf, hiç olmazsa bir noktada birleşirler: romancının baş düşüncesi "karakterler"dir; romanın başarılı olmasının ilk şartı, karakterlerin hakikî olmasıdır.

Bunun, belki de başlıca sebebi, bir romandaki karakterlerin, her şeyden önce bizi teselli etmeleridir. Biz, ki bu gayri-mükemmel dünyada, bırakın başkalarını, kendimizi pek anlayamayız; romancının dünyasında, **"daha fazla anlaşılabilen ve böylece daha fazla yoğrulabilen bir beşer ırkı"** görür ve böylece, insanlar hakkında gizli, görünmeyen hakikati anladığımız hayaline kapılarak huzura kavuşuruz.

Okuyucu, romancının, karakterleriyle ilgili ipuçlarını bir araya getirdiği zaman, tanıdıkları arasında kendilerine benzeyenlerin bulunmamasına rağmen, Heathcliff veya

Philip Carey veya Pecksinff veyahut Becky Sharp hakkındaki gerçekleri sezdiği zaman, kendisini âdeta her şeyi bilen Yaratıcı gibi düşünür.

Fakat usta bir romancı ve "Roman Üzerine" adlı yazısı ile de en fazla aydınlatıcı bir tenkitçi olduğunu ortaya koyan Elizabeth Bowen'e göre, karakterleri yaratan romancı değildir. Onlar, bulunarak ortaya çıkarılır, onlar onun şuurunda daha önceden mevcutturlar ve "loş bir tren kompartımanında karşı karşıya oturan yolcular gibi", yazmaya başladığı zaman kendilerini, onun sezgisiyle açıklarlar.

Şu hâlde, romancının okuyucudan, yapmasını istediği şey, hikâyedeki rollerini oynayan insanı tanımalarıdır.

Buradaki "oynama" kelimesinin dikkatli kullanılmadığını söyleyelim. Romancının dünyasındaki insanlar, her an çok meşguldürler. Onlar, alternatif tutumlar arasında bir tercih yapıyorlar; belirli bir tarzda konuşuyorlar veya konuşmuyorlar ve meydanda bulunmadıkları zaman da, diğer karakterler tarafından tartışılıyorlar.

Eustacia Vye'i tanıyabilmek için, Hardy'nin sayfalarını okuyanların, kendilerini, bir sahnede oynanan bir dramı seyrettiklerini hissetmeleri gerekir. Sahnede görünen boyalı yüzlü kimseler hakkında kendi kendisine gayri şuurî olarak nasıl sorular yöneltiyorsa, aynı soruları romandaki kimseler hakkında da sorabilir:

İçinde bulundukları ortamın, bu insanlar üzerindeki tesirleri nelerdir?

Daha önce cereyan eden olaylar hakkında neler biliyorum?

Kendilerini harekete geçiren dürtülerin hangi işaretlerini sezebiliyorum?

Çatışmanın (roman kahramanının içinde ve dışında) delilleri nelerdir?

Bu insan, kendisini nasıl görüyor?

Diğerlerinin, kendisini nasıl görmelerini istiyor?

Diğerleri, onu nasıl görüyor? Kendisini -jestleriyle, mimikleriyle, kullandığı kelimelerle- nasıl dışarı vuruyor?

Bu kimsenin içinde bulunduğu çatışmalar zirveye ne zaman çıkar?

Daha önce olup bitenler göz önünde tutulduğunda, bunun ortaya çıkması kaçınılmaz mıydı?

Ve bunlar gibi... Bu, okuyucunun her gün oynadığı oyundan biraz farklı. "Ben dedikoduyu hiç sevmem." diyen komşusunun, kendisine söylenen bir şeyi nasıl başkalarına aktardığını bilir; metroda karşısında oturan kimsenin yüzündeki ifadeleri okumaya çalışır (ıstırap dolu gözler, yaygın bir ağız tıraş olurken çenesini kesmiş), bu kombinezonların ne mânâya geldiklerini anlamaya çalışır.

Romanlarda ise, karakterler izah edilebilir; çünkü yazar böyle istiyor. Ve şayet okuyucunun sezgi gücü kuvvetli ise, her karakterin kalbindeki sırrı meydana çıkarabilir.

İpuçları bazen çok küçüktür. Her okuyucu önemli hâdiseleri, belli başlı kararları anlar. Fakat Henry James, bir kadının ellerini masaya koyarak ayağa kalkar ve size belirli bir tarzda bakarsa, bu da belirli bir olaydır diyor. Ve Foster de, tesadüfen söylenen bir kelime veya işaretin, bir nutuk veya cinayet kadar delil sayılabileceğini belirtiyor.

Tabiî, piyes yazarı, bunları bilir ve işte bunun için de biz, roman okuyucusundan, âdeta bir piyesi seyrediyor- muş gibi hareket etmesini istiyoruz.

Dramlarında, melodram değil, hayata vücut veren binlerce küçük darbenin akisleri bulunan Çekov, mektuplarından birinde, sahnede olup bitenlerin muğlak, ama yine günlük realitede vuku bulanlar kadar basit olmaları gerektiğini söyler. **"Meselâ, insanlar, bir masada yemek yiyor, sadece yemek yiyorlar, ama aynı zamanda ya daha mutlu oluyorlar veya hayatları parçalanıyor."** der.

Romanlarda, kaç defa yemek yenir? Onların her biri bir "delil"dir. Hâmisi Lady Catherine de Bourgh ile zevkle hazırlanmış bir yemek yiyen ve adı ağzına alınmayan Mr. Collins, ağzından dökülen kelimelerle, küstah bir snob olarak suçlanır. Dickens'in *Büyük Ümitleri*'nde, Bn. Joe Gargery'nin Noel partisinde yemek yiyen küçük Pip'in, aynı zamanda gözyaşlarını kalbine akıttığını görüyoruz.

(Burada hemen belirtelim ki, Dickens'in karakterleri, çok defa, hiç de karakter değil, karikatürlerdir. Her zaman aynı şekilde görünürler, bizi hiçbir zaman hayrete düşürmezler, belirli davranış ve reaksiyonlarıyla kimler oldukları hemen bilinir. Mr. Micawber, önceden tahmin edildiği üzere iyimserdir; Uriah Heep her zaman **"mütevazı.",** Bu statik karakterler, Forster'in kelimesi ile "tatsız"dır, "dümdüz"dür. Bu tür karakterler karşısında yer alanlar ise "yuvarlak"tır, dinamiktir; gerçi her zaman kaçınılmazcasına hareket ederlerse de, önceden belirlenmeyecek şekilde davranırlar. Elizabeth Bowen, ideal romanlardaki karakterlerin, sadece "yuvarlak" olmaları gerektiğini söyler. Ama edebî nitelikten ötürü de Dickens'in karakterlerini kaybetmek ne acı bir şey! Dehâ, dünyaya, "dümdüz"lerle de hareket getirebilir.)

Romanların, tamamen benimsediğimiz canlı karakterleri, bizim hayatımıza hayat katarlar. Onlarla beraber âşık olur, ıstırap çeker, nefret ederiz. Onlar, insanın içinde bulunduğu şartlar hakkında öğrenmek istediğimiz bilgiyi bize verirler. Hakikî insanlar, kendilerini, kendilerine saklamasını bilenlerdir; kitaplardaki karakterler, kalplerini önümüze sererler. Biz Robinson Crusoe'nin, o ıssız adada kendisini nasıl hissettiğini ve ne düşündüğünü biliyoruz. Moll Flander'in ağzından, evlendiği bütün kocalarının nasıl insanlar olduklarını öğreniyoruz.

Kahramanların hayatlarını paylaşmak, tâbir caizse, gidiş gelişe bir yoldur. Okuyucunun rolü

nedir? Diğerlerinin dünyasını anlayabilmek, tahayyülî bir sempati hissi, beşer değerlerini kavrayabilme. Karakterler, bizim muhayyilemizde büyüdükçe ve sempatimizi kazandıkça, kendilerinden daha büyük bir mânâ, muhtemelen, hayattan da büyük bir mânâ ifade ederler. Sydney Carton, artık, bir onsekizinci asır avukatı olmaktan çıkar, bütün o cana yakın müsrif ve âvârelerin ve kendi kendilerini feda eden romantiklerin bir sembolü olur.

Roman okuyucuları, hiç olmazsa, Thoreau'nun Walden'de yaptığı gibi, bilhassa kimsenin ziyarete gelmediği sabahlar, kendi kendilerine arkadaşlık ederler.

Romancı nasıl çalışır?

George Eliot dedi ki: **"Bir yazar, bizi eğlendirdiği müddetçe, eğer mizacı, bir hikâyeyi en gayri-muntazam bir şekilde anlatmasını gerektiriyorsa, bu işi niye yapmasın? Okuyucular, çok defa kendi kafalarında esneklik bulunmadığından canlarının sıkıldıklarını hatırlasınlar."**

Hiçbir romancı diğerine benzemez; romanlar, onları okuyanlar kadar çeşitlidir. Çok derin edebî analize girmeksizin, romanını bizi zevklendirmek için yazan romancı, bizim hayat hakkındaki merakımızı tatmin edebilir.

Aşağıda, bu kontrol noktalarının kısa bir listesini bulacaksınız. Her romancı, bu noktaya, kendine has bir tarzda ulaşır.

Karakterlerin belirtilmesi

Bir hikâyeyi anlatan insan bir ressam değildir, fakat okuyucunun kafasında imajlar bırakmalıdır.

Gurur ve Aşk'da (Pride and Prejudice) Bay ve Bayan Bennet, süratli bir parlaklıkla anlatılır:

Mr. Bennet, alaylı bir mizah hissi, ağırbaşlılık ve kapris gibi küçük parçalardan oluşan öylesine garip bir birleşimdi ki, kansı, yirmi üç senelik tecrübeden sonra dahi onun karakterini anlayamıyordu. Kadın, her şeyi kötüye çeken, bilgisiz ve gayri-muayyen huylu biri idi. Kendisini hoşnut hissetmediği zaman, kendisinin sinirli olduğunu sanırdı. Hayatının bütün işi, kızlarını evlendirmek, tesellisi de, diğerlerini ziyaret etmek ve dedikodu idi.

Eğer, yazar Bn. Austen ile işbirliği yaparsanız, daha fazla zevklenmez misiniz? Bn. Austen, *Emma*'da, Emma'nın Bn. Elton'u, ilk defa nasıl gördüğünü şöyle anlatır:

"Emma Bn. Elton'u hiç de sevmedi. Gerçi Elton, muhatabında derhal hatâ bulacak tiplerden değilse de, onun parlak ve zarif bir tarafı olmadığını sandı; insanı rahatlatıyordu, ama zarafeti yoktu ve hattâ genç bir kadın, bir yabancı, bir gelin olarak da, rahatlatıcı fazla bir tarafı da bulunmadığına hemen hemen emindi. Huyu, oldukça iyi; yüzü, hiç de çirkin değildi; ama ne vücudu, ne tavırları, ne ses tonu zarifti."

Emma Woodhouse'm Hartfield'deki bu dünyası -Jane Austen'in dünyası hakkında olduğu kadar- zavallı Bn. Elton hakkında da çok şey anlatıyor.

Büyük Ümitler'de *(Great Expectations)* Dickens, insanları, öylesine zengin ve hissî bir teferruatla yeniden yaratır ki, bütün dünya, sanki onun icadı imiş gibi görünür. Meselâ, Pip'in, yeni bir elbise için ölçü aldırmak üzere Mr. Trabb'ın dükkânını ziyaret edişini şöyle anlatır:

"Mr. Trabb, sıcak ekmeğini, üç yün yatak gibi kesmiş ve battaniyeler arasına tereyağı sürerek

kapatmak üzere idi... Ben içeri girdiğim zaman (Trabb'ın işçisi çocuk) dükkânı süpürüyordu ve çöpleri onun üzerine doğru süpürerek emeğini tatlılaştırdı... Raftan bir top kumaş indiren Mr. Trabb, havada uçuyormuşçasına masa üzerine yaydıktan sonra, kumaşın parlaklığını bana gösterdi..."

Ve bunlar gibi. Okuyucunun yapacağı ilk şey, romancının şevk ve heyecanını anlamaya çalışmaktır.

Görüş noktası

Percy Lubbock şunları yazıyor: "Romancılık mesleğindeki nazik metod meselesi, görüş noktası, hikâyeyi anlatanın hikâye ile olan ilgisi meselesi etrafında döner."

Lubbock, Romancılık Mesleği'nde romancının, karakterlerini, tarafsız veya taraflı bir müşahit olarak dışarıdan veya muhtemelen, her şeyi bilen bir kuvvet olarak içeriden anlatabilir. Yine diğerlerini harekete geçiren saikleri bilmeyen bir karakterin görüş noktasından hareket edebilir.

Gerçi Harry James, romancının, hikâyede bir görüş noktasına sadık kalmasını ve keyfî olarak yer değiştirmemesini tavsiye etti ise de, Froster, romancının, oldukça iyi bir tarzda, bir defadan fazla yer değiştirdiği hâlleri gösterdi: dehâ, her zaman, kendi kurallarını getirir. Bizim için, romancının, fotoğraf makinesi- gözlerini nasıl kullandığının pek önemi yoktur, yeter ki, bizim gözlerimiz önüne hem muhtemel, hem devamlı olan bir dünya getirebilsin. Onun bize gösterecekleri, romancının ahlakî adeselerine bağlıdır.

Stendhal, Balzac'a mektubunda diyordu ki: **"Ben sadece bir tek kural görüyorum; berrak olmak. Eğer berrak olamazsam, bütün dünyam parça parça olur."**

Plân, Hikâye, Tez

Bunlar, oynanacak kelimeler. Eğer yazar onları iyi kullanırsa, okuyucu onlara dikkat etmek mecburiyetinde değil. Fakat ders kitabı terimlerinin kötü ve hoyratçasına kullanıldığına dikkat etti iseniz, buyurun, romanı değerlendirecek bazı tarifler:

Hikâye, "Ve ardından ne oldu?" sorusunun cevabıdır.

Plânı, niye öyle olduğunu anlatır.

Tez, bu belirli hikâyeyi, yazarın niye anlatmak istediğini

belirtir.

Veya Forster'in zevklendirici basitleştirmesi ile: **"Kral öldü ve sonra Kraliçe de öldü."** hikâyedir. **"Kral öldü ve ardından Kraliçe de kederinden öldü."** plândır. (Bunun için henüz bir tezimiz yok.)

Her şey, hemen hemen her şey, sebebinin gösterilmesine bağlı. Henry James'in, *The Princess Casamassima*'ya yazdığı takdim yazısında Lionel Triling, ondokuzuncu asırda, muhtelif ülkelerde yazılan bir hikâyenin plânını anlatır: Bir vilâyetin mütevazı hattâ esrarengiz bir ailesinde dünyaya gelen bir delikanlının, sosyeteye nasıl girdiğinin hikâyesi. Bu, şu veya bu şekilde, *Büyük Ümitler*'in, *Kırmızı ve Siyah*'in, *Muhteşem Gatsby*'nin çatısı. Bununla beraber, plân, hikâye ve tez, hepsinin özü olan bir şey, romancının şahsî görüşü, mantık dışındaki ifadeleri veya sebepleri olmaksızın hiçbir şey ifade etmez; mevcut olduğu için, kendisinden

başka bir mazeret tanımayan şairâne bir ifade.

Ve bu da bizi, üslûp meselesine getiriyor.

Üslûp

Leo Tolstoy'un *Tolstoy ile Konuşmaları*'nda, bir yazarın mesleğini nasıl ele aldığı hakkında şunları okuyoruz:

Sophie Andreevna dedi ki: **"Turgenev, ölümünden uzun bir zaman önce Yasnayalarda kaldığı zaman, kendisine sordum: 'Ivan Sergeevich, niye artık yazmıyorsun?'** Cevap verdi: **'Yazmak için, her zaman biraz âşık olmam gerek. Şimdi yaşlandım ve artık âşık olamam ve işte bunun için de yazmayı bıraktım.'"**

Ve kendisinden bahseden Tolstoy, çaresizlik içinde der ki:

"Bir kimse, kalemi mürekkep hokkasına batırdığı zaman, kendi vücudundan bir parçasını hokkada bırakmadıkça yazmamalıdır."

“Ah, Ruslar böyle düşünür!” dememeniz için, roman yazmanın ne demek olduğunu bir başkasının kaleminden okuyalım. Arnold Bennette, *Journals*'ında şöyle der:

"Romancı çevresini kabaca, basitçe, olduğu gibi, câhilce görme yeteneklerine dört elle sarılmalı; yaşadığı dakikadan başka bir şey görmeyen, mazi hakkında hiçbir şey hatırlamayan bir bebek veya çılgın gibi görmeli."

Söylenecekleri söylemeye çalıştık: Romancı, okumamız için, her sayfayı bizim için imzaladı. Bu konudaki en eski söz, Buffon'a ait olanı: “Üslûp insandır” bugün hâlâ en doğru bir söz. Ve şimdi, kitabın başında yönelttiğimiz soruya dönüyoruz:

Bir romanı nasıl okuyacağız?

Bundan basit bir soru düşünülebilir mi?

Sol tarafından iyi ışık gelen bir koltuğa gömülecek ve kitabın sayfasını çevireceğiz.

Şimdi biz artık, bir insanın dünyasına girdik.

Abraham H. Lass

Sh:7-22

Kaynak: Abraham H. Lass, Dünya Edebiyatının Şaheserleri, 100 BÜYÜK ROMAN I, Çeviren: Nejat Muallimoğlu, ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş, 2007 ,İstanbul

ALTENATİF TIP LUGATÇESİ

Bioenerji: Alternatif tıp alanında geniş paramedikal yaklaşımlar ailesinde, "elle yapılan iyileştirmeler” adı altında toplanan yöntemler ayrıcalıklı bir yere sahiptir. Bu yöntemler, sayıca kalabalık -sadece XIX. ve XX. yüzyıllarda yüz kadarı kayda geçirilir- ve eşine az rastlanır bir çeşitliliktedir. Çağlar boyunca, bütün kültürlerde, hastalığı ve iyileştirmeyi bir "enerjinin” hareketine bağlayarak açıklayan bilginler olmuştur. Tıpkı bu bakış açısından doğan tedavilere verilen adlar gibi, bu temel doğal güce verilen adlar da çok sayıda ve çeşit-lidir- bu anlayışın tıbbi bilimler tarihindeki farklı temsilcileri de bu durumun altını çizerler. Franz Anton Mesmer (1734- 1815) bu enerjiye canlıcı manyetizma adını verir. Baron Kari Ludwig von Reichenbach (1788 - 1869) odik güç (fiziksel bedenden yayılan manyetizma gücü,çn.)gibi yumuşak bir adı tercih eder. Henri Bergson kendi hesabına yaşamsal atılımdan bahsederken Hans Driesch eteleşi sözcüğünü seçer. Sigmund Freud insan duygulan üzerine yürüttüğü gözlemlerini açıklamak için libido terimini kullanır. Freud’dan kısa bir süre sonra William MacDougal hormik enerjiden bahsetmeyi tercih eder. Bu liste neredeyse sonsuza kadar uzayabilir: Charles Littlefield ve yaşamsal manyetizması, George Starr White ve kozmo - elektrik enerjisi, Wilhelm Reich ve orgunu... Güncel eneıji tedavileri, rağbette olan bilimsel hayal gücüne uygun olarak, insan bedenini, çoğunlukla, sürekli etkileşim halindeki elektromanyetik alanlardan oluşan bir ağ olarak değerlendirilirler. Söz konusu tedavilerin uygulamacıları, hastalıkların enerji alanlarındaki düzensizliklerden doğduğunu ve bu alanlara müdahale ederek, özellikle de düzensizliği gidererek hastalığı tedavi edebileceklerini hesaplarlar. Tüm bu yaklaşımlar, bazen kendilerine rağmen, XIX. yüzyılın ortasında yorumlanan ve Mesmer’in tanıttığı bir manyetizma anlayışının izini taşır. Güneşin, ayın ve gezegenlerin çekim güçlerinin sinirsel akışkanlığı hastalıklar yaratacak kadar çok etkile-yebileceğine inanan Mesmer, mıknatısların tedavi aracı olarak kullanılabileceği savını ortaya atar. Bu manyetik güç, radyoaktivitenin 1990’ların ortalarında simgelediği şeyi simgeler: Denetim altına alınamaz, anlaşılması zor ve hem iyilik hem de kötülük yapabilecek bir güç. Bugün kullanılan tıbbi tedavi yöntemlerinin yanı sıra insanlar, birçok sebeplerden dolayı, (örneğin farmakolojinin aşırılığı), hastalıklarının tedavisi için halk tıbbından da yararlanma arayışlarına girmişlerdir. Bunların içinde özellikle elle tedavi (manual therapy) ve biyo-enerji ile tedavi yöntemi, en doğal ve etkili olanıdır. XX. Yüzyılın başında Sovyetler Birliğinde, V.I. Behterev ve diğer bazı bilim adamları, insanın bir biyoenerji alanına sahip olduğunu fark etmişler, bu konuda araştırmalar yaparak birçok kitap ve makaleler yazmışlardır. Başlangıçta başarıyla sürdürülen bütün bu çalışmalar, bir süre sonra “Marksizm-Leninizm’e uygun olmadığı için” yasaklanmış ve açılan fakülteler kapatılmıştır. Dolayısıyla uzun bir zaman biyoenerji ile ilgili hiçbir bilimsel araştırma yapılmamıştır. Hatta basında çıkan biyolojik alan ve bağlantılı olaylarla ilgili makaleler de alay konusu olmuştur. Bugün ise, bilim adamları ve kamuoyu artık biyolojik alanın varlığını kabul etmektedir.

Çigong: Çigong, Antik Çin’in kültürel bir mirasıdır. Yaşam enerjisi üzerinde uzun sürelerle kararlı olarak çalışmaya ve bu konuyu incelemeye Çigong denir. Çigong, “çi” ve “gong” sözcüklerinden türemiştir. Çi, evrenin temelindeki enerji, doğal güç, canlıların bedenlerindeki yaşam enerjisi şeklinde tanımlanabilir. Gong ise, iş, kararlı çalışma demektir. Gong

sözcüğünün başına getirilen ek, ne işi ya da çalışması olduğunu anlatır. Tıbbi Çigong geleneksel Çin tıbbının önemli bir parçası ve Çin'e özgü bir koruyucu sağlık yöntemi olarak görülür. Geçmişi antik çağa kadar gider, en azından dört bin yıllık bir tarihi vardır. Geleneksel Çin tıbbına göre birçok hastalık zihindeki dengesizliklerden kaynaklanır, be- denlerimizdeki yaşam enerjisi döngüsü ise zihinle bağlantılıdır. Böylece sağlığın korunmasında zihnin ve yaşam enerjisinin düzenlenmesi büyük önem kazanır. Tarihi kayıtlar, dört- bin yıl önce Çin'de insanların, dans karakterli bir hareket dizisiyle hastalıklarını tedavi ettiklerini, eneıji ve solunumlarını düzenlediklerini göstermektedir. Çigong beden, soluma, zihin ve yaşam enerjisi düzenleme temelleri üzerine kuruludur. Uygulamalar belli duruş, devinim, soluma, imgeleme ve zihin odaklama yöntemlerini içerir.(Aşkın,2010)

Düşünümsellik: Düşünümsellik Giddens'ın yapılaşma teorisinde merkezi konumda olan kavramlardan biridir. Gid- dens için, düşünümsellik yaptıklarımız üzerinde sürekli düşünme, kendimiz ve durumumuzla ilişkili bilgileri alma ve etkinliklerimizi bunlara göre değiştirme yeteneğimizi anlatır. Düşünümsellik, insanların toplumsal gerçekliği aktif bir biçimde inşa etme yolu olduğu için, içinde oluştuğu sosyal bağlamdan bağımsız olamaz ve bu gerçekliğin tamamlayıcı bir parçasıdır. (Tucker, 1998, 57)

Düşünümsel Modernlik: Batılı toplumların yeni çağı tartışmaları içinde gelişen Post-modem yaklaşım karşısında yaşanılan gerçekliği yine bir kırılma ve kopuş nosyonu çerçevesinde değerlendirerek modernliğin farklı bir evresine girildiğini ileri süren yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Kuramsal açıdan bu yaklaşımlar sosyolojinin modernlik teorisini gözeten yeniden biçimlendirilmesidir. Bu kuramcılar: modernliğin bu evresinde "düşünümsellik" (reflexive) derecesiyle, modem toplumların kendi üzerlerine düşünmek zorunda kaldıkları ve aynı za- manda gerisin geri kendi üzerlerine düşünme yeteneğini geliştirdikleri bir noktaya vardıklarını kastederler. Bu yaklaşıma göre modernlik kendisini şimdiye kadar dar bir şekilde "sanayi toplumu" olarak görmüştü. Gelgelelim, sanayi toplumu çok eksik anlamda moderndir; feodal kalıntıların süreklilik arz etmesinden ötürü değil, kendi pratikleri ve kurumlarının Aydınlanma tarafından tasarlandığı haliyle modernliğin evrensel ilkelerini yadsımasından ötürü, sanayi toplumu "yan-modern bir toplum"dur. Bu bağlamda düşünümsellik tartışmaları içinde "risk toplumu", yeni bir toplum tanımı olarak karşımıza çı- kar. Risk toplumu açısından, klasik sanayiciliğin çizdiği yolda devam etmenin kendi kendini yok etme riskine atılmak olduğunu kabul edilir. Şimdi gerekli olan daha az sanayileşme, ama buna karşılık daha fazla modernleşmedir -modernlik ilkelerinin, kapitalist sanayi toplumunun tehlikeli ölçüde kısıtlayıcı pratiklerine ve perspektiflerine daha fazla uygulanması. Bunun sonucu, Bauman ve Huyssen'in post-modern perspektiflerinin de tasarlandığı gibi, modernliği kendisinin sınırlı bir kısmına kölelik etmekten kurtarmak, rasyonel düşünüm ve çok- cepheli gelişim açısından taşıdığı potansiyeli sonuna kadar serbest bırakmak olacaktır. Tıpkı modernleşmenin ondokuzuncu yüzyılda feodal toplum yapısını çözmüş ve sanayi toplumunu üretmiş olması gibi, bugünde modernleşme sanayi toplumunu çözmekte ve başka bir modernlik doğmaktadır. Bugün, gelişkin batı dünyasında modernleşme kendi ötekisini tüketti ve kaybetti ve şimdi de işlevsel ilkeleriyle birlikte bir sanayi toplumu olarak kendi öncüllerini kemiriyor. Modern lik-öncesi deneyiminin sağladığı ufuk içerisinde, modernleşmenin yerine düşünümsel modernleşme geçmektedir.

Fengshui: Günümüzde bilim adamları tüm evrenin bir titreşime sahip olduğunu ve bir enerji

gücü ile birbirine bağlı olduğunu kabul etmektedir, işte Feng Shui, bu yaşamsal enerjiye Chi diyor. Bu enerjinin nasıl doğru olarak hareket ettiğini öğrenirsek, Chi'den en iyi şekilde yararlanabilir ve yaşantımızda önemli iyileşmeler sağlayabiliriz. Çünkü Chi yaşam veren bir enerjidir. Bu nedenle bir binanın nereye, hangi konumda inşa edilmesi veya bir evin, odanın nasıl dekore edilmesi gerektiği önemlidir. Tüm bu düzenlemelerin amacı, ortamda denge, uyum ve doğru Chi akışını sağlamaktır. Feng Shui, Günümüzden 3500 yıl önce ortaya çıkan Feng Shui, çevreyi insana, huzur, mutluluk, refah ve sağlık getirecek şekilde düzenleme sanatıdır.

Güven: Gündelik hayat düzeyinde güvenin yitimi, bazıları soyut sistemlerin kendilerinin sürmesi için tamamen önemsiz olabilen çeşitli biçimler alabilir. En önemlisi, soyut sistemlerde güvenin, kendileri de değişime açık olan/değişime uğrayan kollektif yaşam biçimi motifleri ile yakından ilintili olmasıdır. Yerel ve merkezi niteliğinden ötürü geleneksel uygulamalar yerleştirilmiştir (embedded): Bunlar gündelik rutini devam ettiren normatif niteliklere karşılık gelir. Geleneksel faaliyet bağlamına uyarlandığında, "yaşam biçimi" nosyonunun bir anlamı yoktur. Modern toplumlarda yaşam biçimi seçenekleri hem gündelik hayattan oluşmaktadır hem de soyut sistemlere sıkıca bağlıdır. Gelenekten bir kez koptu mu, modernliğin bütün kuramsal aygıtının, güvenin potansiyel olarak geçici mekanizmalarında temel bir anlamı vardır. Modernliğin zorlayıcı niteliği, özellikle bilimin üstün otoritesi tarafından desteklendiğinde, prometheci tipi güdü hükmettikçe çoğunlukla gözden uzak kalacaktır. Ancak bu faktörler bugün olduğu gibi sorgulandığında, yaşam biçimi motifleri ile küresel toplumsal genişleme süreçlerinin rastlantısal baskısı altına girerler. Yaşam biçimi uygulamalarında değişiklikler çekirdek olan soyut sistemler için büyük ölçüde tahrip edici olurlar. Örneğin modern ekonomilerde tüketimden genel bir uzaklaşmanın çağdaş ekonomik kurumlar için çok büyük sonuçları olur. Giddens bu argümanların akabinde "zorunluluğun" donmuş güven olduğunu tartışmaya açar; "zorunluluk, bir amacı olmayan ancak kendini devam ettiren bir bağımlılıktır. Bağımlılık ise; yalan söylememiz gereken herhangi bir şeydir. Bağımlılık, geleneğin sağladığı ve güvenin bütün biçimlerinin doğru saydığı dürüstlüğün tam tersidir. Bu bağlamda soyut sistemler dünyası ve potansiyel olarak açık yaşam biçimi seçenekleri aktif/etkin çatışma/taahhüt gerektirir. Başka deyişle, alternatifler seçimi göz önünde bulundurularak güven duyulur/sunulur. Bu tür alternatifler beklenmeyen bağlılıklar -mecburiyetler- tarafından süzgeçten geçirildiğinde, güven yineleyen basit aciliyete dönüşür. Donmuş güven, gündelik hayatın içeriğine hükmeden soyut sistemlerle tekrar çatışmayı engeller. Mecburi yinelemenin dışındaki alanları diyalektik kayıp ve tekrar tahsis etme/ayırma, daha geleneksel toplumsal düzenlemelerle daha net zıtlık sunarlar. Geleneklerin gizemli niteliği muhafızlardan diğerlerine aktarılabilecek bir şey değildir; muhafızların hakikate sahip olmaları, yetkilerinin olması, onları nüfusun geri kalanından ayırmaktadır. Sıradan insanlar bu niteliği çok seyrek paylaşırlar -kutsal aleme geçici olarak doğrudan ulaşabildikleri dini törenlerde olduğu gibi."(Giddens,1994b,91)

Kinesioloji: Kinesioloji, "hareket eden kaslardaki enerji akışının kontrolü" demektir. Kinesiolojinin amacı, bedensel enerjileri harekete geçirerek bedensel ve ruhsal dengeyi sağlamaktır. Kollar ve bacaklar gibi kasların rahat test edilebileceği bölgelerde uygulanan baskı ve bedene soru sorma yöntemi ile sağlığımızla ilgili pek çok bilgi edinebilir ve yapmamız gerekenleri de öğrenebiliriz. Kinesioloji, "kiropratik, akupunktur" gibi birçok Batı ve Doğu tekniğini kendi içinde barındırmaktadır. Kinesioloji'de kaslar çok önemli bir yer tutar. Çeşitli

kas hareketlerinin yardımı ile bedendeki enerji blokajları ortaya çıkartılır. Kinesioloji, 1960'lı yıllarda Amerikalı Kripraktör Dr. George Goodheart tarafından geliştirilmiştir. Onun görüşüne göre adalesel denge tüm organların doğru çalışması için önemli bir önkoşuldur. Her adele bir Chakra ve belirli organlarla ilişki halindedir. Dolayısıyla kaslardaki bir yorgunluk bir eneıji tıkanmasının belirtisi olabilir ve buna bağlı olarak yorgunluklar, konsantrasyon bozukluk-lan ve psikosomatik şikayetler belirebilir. Goodheart'a göre vücuttaki her adaleye bir de karşı adale karşılık gelir. Buna göre bir adaledeki kasılmaların ve krampların çözülmesi, ancak o adalenin karşı adalesinin güçlendirilmesi ile mümkün olabilmektedir.

Litoterapi: Taşların tedavide kullanımı gelenek içinde var olan bir uygulamadır. Litoterapi, kristallerin enerjilerinin insan vücuduna yayılarak organizmayı düzene sokmasının bilimi ve sanatıdır. Taşların sağlık üzerine yaptığı etkiler hakkında ortaya konan bilgiler, ilgili sübjektif ve objektif bilim alanlarının tabiatına paralel olarak, doğruluğu ispatlanmış nesnel bilgiler ve doğruluğu ispatlanmamış ancak genel geçer kabul gören öznel bilgiler olarak ikiye ayrılır. Kristallerle tedavi konusu her zaman şarlatanlık konusu olmuştur. Bunun iki sebebi vardır. Birincisi uygulamayı bilmeyenlerin insanları aldatması, İkincisi imitasyon taşların, gerçekmiş gibi satılması. Sadece kuartz kristali ve akik taşının değil hemen hemen tüm değerli ve yarı değerli taşların doğal tedavi alanında kullanılması eski dönemlerden günümüze değin süregelen bir alışkanlıktır. Bunlar arasında elmas, zümrüt ve yakut, geleneksel Tibet tıbbının en önemli alternatif tıp pratikleri arasında yer alır. Tibetliler eskiden zümrütü, sıcak deve sütüne katarak zehirlenen insanlara içirmek suretiyle tedavi etmek için kullanmışlardır. Taş vasıtasıyla vücuttaki zehir emilerek, vücuda yayılması önlenmeye çalışılmıştır. Sağlık için kullanılan diğer bir taş ise şifa olmayacağı hiçbir derdin olmadığına inanılan, hastalıklardan korunma anlamına gelen yakuttur. Öyle ki sindirim bozukluklarında, sağırlıkta, beslenme sorunlarında, yutmak suretiyle tedavi yoluna gidilmiştir. Polonya'da günümüzde dahi yakuttan yapılan içki, solunum hastalıklarında, boğaz ağrılarında ve soğuk algınlığında tedavi yöntemi olarak kullanılmaya devam etmektedir. Bu konudaki ilgi çekici uy-gulamalardan biri ise, taşların toz haline getirilerek çeşitli yöntemlerle vücuda adapte edilmesidir. Bunlar arasında örneğin ezilmiş yakutun, tütün gibi içe çekilerek solunması, elde edilen tozun, baharatlara karıştırılmak suretiyle ağız yoluyla vücuda direkt olarak alınması ya da yaralı bölgeye sürülerek vücutla temas ettirilmesidir. Yakut taşında yüzde sekiz oranında bulunan "yakut asitinin" organizmada yaşlılığı bile önleyerek vücudun daha sağlam olmasını, kalp kaslarının güzel çalışmasını sağlamasını mümkün kılabileceği ve hatta sigaranın zararlarını belli bir derecede nötrleyerek kanseri önleyebileceği ifade edilmektedir. Eski Hint kaynaklarına göre, taşlar uzaydan gelen yedi tür enerjiyi emerek sindirmektedir. Modern bilimde ise bu yedi tür enerji kavramı henüz hiçbir şekilde açıklanamamıştır. Ancak uzaydan ve güneşten gelen bazı ışınların, örneğin gamma-ışınlarının, morötesi ışınların taşlara tesir ettiği bilinmektedir. (Alkan,2012, "Kristallerin Enerjisi: Litoterapi")

Modernlik ve Gelenek: Yapılaşma teorisinde modernlik tamamlanmış bir süreç değildir. Bu argüman özelde postmodern yaklaşımlara karşı bir itiraz anlamını taşır. Giddens'a göre klasik sosyolojinin modernlik değerlendirmesinde üç temel sorun bulunmaktadır; birincisi; modernliğin teşhis edilmesiyle ilgilidir, İkincisi; sosyolojik analizin odağı olan toplumun nasıl tanımlandığı konusudur. Üçüncüsü; sosyolojik bilgiyle modernliğin karakteristikleri arasında varolan bağlantılara yönelik belirlemedir. (Esgin, 2008) Giddens ilk başta klasik sosyolojinin modernliğin doğasına ilişkin toplumsal değişmede tek etmen yaklaşımına itiraz eder. Mo-

demlik çok boyutlu bir nitelik taşımaktadır. Dolayısıyla çeşitli sosyolojik teorilerde yer alan yaklaşımlar yeniden formüle edilmelidir. Bu anlamda Giddens modernliğin doğası hakkında teorik bir sentez arayışındadır. ikinci olarak toplum kavramı ve ulus-devlet bağı önemlidir. Üçüncü olarak modernliğin ürünü olan sosyoloji ile modernliğin karakteristikleri arasındaki ilişkinin önemidir. Bu bağlamda modernliğin ayırıcı dinamikleri, zaman-uzam genişlemesi, yerinden çıkarma mekanizmaları ve kurumsal düşünümsellik kavramları aracılığıyla çözümlenebilir. Yapılaşma teorisi içinde gelenek fenomeninin yerleştirildiği ilk bağlam rutin kavramsallaştır- masıdır. Rutin gündelik yaşamda yapanlar tarafından gerçekleştirilen eylemlerin kendi kendini yineler olma niteliğidir. Yinelenir olma niteliği, toplumun yeniden üretiminin temelini oluşturmaktadır.(Giddens, 1999,26) Varlıksal güvenlik duygusunun devamı ve toplumsal hayatın rutin karakteri arasında niçin yakın ilişki olması gerektiğini görmek zor de- ğildir.Rutinin güçlü olduğu yerlerde, davranışın rasyonali- zasyonu aktörün temel güvenlik sistemini etkileşimde yer alan ve karşılıklı bilgi olarak kullanılan uzlaşımlara bırakır. Giddens'ın "yapılaşma teorisi", öncelikle pozitivizmin sorunlarını aşma girişiminde bir olgu olarak geleneğe başvurur. Klasik sosyolojik teoride sadece modernliğin açıklanmasında bir fenomen, bir araç olarak yer alan gelenek, yeni durumda yine modernliğin karakteristiklerinin açıklanmasında kullanılan bir araç olarak yer edinir ancak bu sefer sadece bir fenomen olarak değil bir olgu olarak. "Giddens, sosyal teorinin kendini öncelikle ondokuzuncu yüzyıl toplum felsefesi ve düşüncesinden kurtarması gerektiğini düşünür." (Tatlıcan, 2005, 4) Bu Bağlamda ilk olarak "Giddens, sosyal hayatın evrensel 'yasalar'ı olamayacağını öne sürer. Ona göre, insan davranışları doğa bilimlerinde mümkün olan kesinlikte önceden kestirilemez, zira bu davranışlar insanların niyetleri, amaçları ve onlara bir anlam ve bağlam kazandıran tarihsel olarak değişen anlamlara göre farklılık gösterecektir." (Tatlı- can, 2005, 28) ikinci olarak Giddens evrimci yaklaşımın tarihle toplumsal değişmeyi özdeşleştirdiğini ileri sürer ve ilerlemeci tarih anlayışını reddeder. Bu doğrultuda da Giddens, sosyolojinin tarihsel açıklama dikotomilerinden tamamen uzak durmaya çalışır; "(Gelenek/Modern) bu tür dikotomik kavramlar kesinlikle aydınlatıcı olmaktan uzaktır; onların kusurlarının kaynağı, iç-dinamikçi gelişme modelleriyle ilişkileri ve bu ilişkinin sıkça işe karışmasıdır. Daha ziyade üstü örtülü ifade edilen bu iki kabulün, yani bir toplumun kurumsal niteliğinin her şeyden önce o toplumun ekonomik veya teknolojik gelişme düzeyi tarafından belirlendiği ve bu yüzden ekonomik açıdan en gelişmiş toplum veya toplumların belirli bir zaman diliminde diğer toplumların sonraki gelişimlerinin mevcut bir imgesini oluşturdukları ön-kabulleri karşısında dikkatli olunmalıdır." (Giddens, 2005, 414) "Artık, dikotomik karşıtlık eleştirilerinde, bunun yerine, belirli toplumlarda geleneksel ve modernin muhtemel farklı 'karı- şımları'ndan söz edilir." (Giddens, 2005, 415) Yapılaşma teorisinde gelenek 'en saf ve en masum toplumsal yeniden-üre- tim biçimidir. Geleneğin, yani toplumsal yeniden üretim süreçlerinin egemen konumda olduğu toplumlarda, çağdaş sanayileşmiş dünyadakinden farklı geçmiş, bugün ve gelecek bilinçleri iç içe geçmiştir. "Geleneksel kültürlerde gelenek gibi 'zaman'ında bir zaman bilincine dayalı bağımsız bir boyut olarak görülmediğini söylemek mantıklıdır; toplumsal hayatın zamansallığı, ifadesini, -toplumsal etkinliğin döngüselli- ğinin egemen konumda olduğu- gelenek tarafından desteklenen geçmiş ve bugünün iç içe geçişinde bulur. Zaman bağımsız ve özü gereği nicelleştirilebilir bir olgu haline gelirken, kuşkusuz kıt ve kullanılabilir bir kaynak olarak görülmeye başlanır." (Giddens, 2005, 379) "Gelenekle yönetilen toplumlarda, tekrarın ve yeniden-üretim döngüsel karakteri zaman deneyimine ve planlamasına dolaylı olarak

ayarlıdır. Ancak, 'doğrusal zaman bilinci' egemen konuma geldiğinde bile, kendini asla tamamen döngüsel kılığıyla göstermez. Takvimler ve saatlerin ardışık zaman hareketi içinde yer almaları gibi, günlük, haftalık ve yıllık zaman dönemleri de çağdaş toplumlardaki toplumsal etkinliklerin düzenlenmesinde döngüsel özelliklerini sürdürürler." (Giddens, 2005, 384) Giddens'a göre (2001); gelenek geçmişin şimdiki zamanda yaşama ve bu yolla da geleceği belirleme aracıdır ve şu niteliklere sahiptir; (l)her zaman olmasa da kolektif tören biçimini alan ritüellere dayanır; (2) tekrarı ve bu yüzden de belirli bir klasikliği içerir; (3) dolaylı yoldan 'ritüel gerçek' kavramını ifade eder. Geleneğin gerçekliği, ortaya çıktığı uygulama kiplerinde verilidir. Bu uygulama, bir şeyi yapmanın geleneksel biçimiyle, akılcı veya bilimsel soruşturmaya dayalı biçimi arasındaki farkların düğüm noktasıdır. (4) Gelenek her zaman kolektiftir; bireyler kendi ritüellerine sahip olabilirler, ama gelenekler gruplara aittir. Bunun sebebi, Maurice Halbwach'ın işaret ettiği gibi, geleneğin kolektif hafızanın bir biçimi olmasıdır. (5) Gelenek, ritüeller yoluyla deneyimleri aktarır. Gelenek ritüel içerir ve bu durum açısından geleneğin ritüele bağlı yönleri basitçe onun "düşüncesiz", otomasyon benzeri niteliğinin bir parçası olarak düşünülebilir. Ama

Giddens'a göre gelenek aktif ve yorumcudur. Bu anlamda da Giddens, ritüelin gelenekler üzerinde bütünlük ihsan eden toplumsal yapılar için tamamlayıcı olduğunu öne sürer; ritü- el muhafazanın sağlanmasının pratik bir aracıdır. Ritüel uygulamada geleneği ağına düşürmektedir, ancak ritüelin aynı zamanda gündelik faaliyetlerin pratik görevlerinden az ya da çok açıkça ayrılma eğiliminde olduğunun anlaşılması da önemlidir. Gelenek, sadece belirli insanların tam olarak sahip olabileceği "hakikat" ihtiva eder. Hakikat lisanın referans özelliklerine değil tam tersi özelliklerine bağlıdır; ritüel lisanı temsilidir ve bazen konuşmacıların veya dinleyicilerin güçlükle anlayabilecekleri kelimeler veya uygulamalar içerebilir. Hakikat yapısına rağmen değil, hakikat yapısı nedeniyle ritüel doğrunun bir mekanizmasıdır. Ritüel konuşma ihtilaf halinde bulunmayı veya aksini iddia etmeyi anlamsız kılacak bir konuşmadır -ve böylelikle ritüel konuşma ihtilaf ihtimalinin azalmasında etkili bir araç barındırmaktadır. Şüphesiz bu zorlayıcı niteliği için önemlidir. (Giddens, 1994,64) Risk: Giddens küreselleşme bağlamında geleneği konu edinirken ilk önce risk temasını ele alır; "Aydınlanmanın kesinlik iddialarının kaynağında paradoksal olarak daima yer almış olan metodolojik şüphe -radikal şüphe- olduğu gibi açığa çıkmaktadır. Geleceği ne kadar çok kolonileştirmeye çalışırsak o da bizi o kadar çok şaşırtmaya devam edecektir. Bu yüzden modernliğin girişimlerinde merkezi olan risk nosyonu iki aşamadan geçmektedir, ilk başta, gelecek işgal edildikçe sınırları (hem içe hem dışa) kapamanın bir aracı olan gerekli bir hesabın parçasından başka bir şey değilmiş gibi görünür. Bu biçimde risk, sigorta kuruluşlarının çalışmalarının istiatistiksel bir parçasıdır; bu risk hesaplarının çok kesin oluşu adeta geleceği kontrol altına almada başarılı olunacağının işaretini vermektedir. Harici doğanın ve gelenek tarafından koordine edilen toplumsal hayat biçimleri de dahil olmak üzere pek çok şeyin "verili" olduğu bir dünyada bu risktir. insan toplumsallaşması tarafından doğa işgal edildikçe, ve hatta "sonlandıkça" ve gelenek çözüldükçe yeni hesaplana- mazlık/tahmin edilemezlik biçimleri ortaya çıkar. Diğer yandan modernlik küresel düzeyde deneysel hale gelmiştir. Hepimiz ister istemez, insan faktörleri olarak bir zaman için kendimizin meydana getirdiği - ama düşünülemeyecek ölçüde bizim kontrolümüzün dışında büyük bir deneyin içine dahil olmuş durumdayız. Labaratuvardaki gibi bir deney değildir bu. Çünkü sonuçlara belirli parametreler içinde hükmedemeyiz. Daha ziyade istesek de istemesek de hepimizin katıldığı tehlikeli bir maceraya benzemektedir. Küresel risklerle dolu

büyük modernlik deneyi, geleneği tartışmanın öneminden bahsederken Aydınlanmacı öncülerin aklında olan şey kesinlikle değildi.

Shatsu: Bize göre oldukça yeni bir kavram olan Shiatsu da Uzakdoğu'da asırlardır kullanılan bir iyileştirme yöntemidir. Japonca shi = "parmak" ve atsu = "basınç" kelimelerinden oluşan Shiatsu, parmak ve avuç içleri ile uygulanan bir masaj tekniğidir. Ki denilen hayat enerjisinin aktığı meridyenler (kanallar) üzerindeki belirli noktalara uygulanan basınç sayesinde vücudun çeşitli bölgelerinde bulunan gerginlikler ve kasılmalar giderilir. Önemli bir tedavi ve iyileştirme yöntemi olan Shiatsu, aynı zamanda sağlıklı kişilerin sağlıklarını korumasına da katkı sağlar. Bu yöntem, iğnesiz akupunktur ve "accupressure" olarak da bilinir. Eski Çin kökenli olan Shiatsu'nun temeli, doğu felsefesi ve tıbbına dayanır.

Buna göre beden ile dış dünya arasında uyumlu bir dengenin kurulması ve korunması amaçlanır. Bu dengenin bozulması, bir başka deyişle, hayat enerjisinin aktığı meridyenlerde düzensizliklerin veya tıkanmaların oluşması sonucu bedende çeşitli rahatsızlıklar veya hastalıklar nüksedebilir. Parmak ve avuç içleri ile meridyenler üzerindeki belirli noktalara uygulanan basınç sonucu tıkanmalar açılır ve böylece düzenli bir enerji akışı ve kan dolaşımı sağlanır. Bağışıklık sisteminin güçlenmesine de katkı sağlayan Shiatsu ayrıca, hastalık sonu-cu belirli noktalarda oluşan aşırı hassasiyet nedeniyle bir teşhis yöntemi olarak da yaygın bir biçimde kullanılır. Doğu felsefesi ve tıbbına göre doğadaki tüm canlılarda Yin (dişil enerji) ve Yang (eril enerji) uyumlu bir denge içindedirler. Shiatsu, vücutta bulunan Yin ve Yang enerjilerini harekete geçirerek düzenler, böylece bedende bir enerji dengesi oluşturur ve kişinin sağlığına (doğal haline) kavuşmasına yardımcı olur. Doğu tıbbına göre bedenin kendi içindeki dengesi ile bedenin dış dünyayla olan dengesinin bozulması sadece hastalıklara yol açmakla kalmayıp, kişinin çevresi ile olan sosyal ilişkilerini de olumsuz yönde etkiler. Bu tür dengesizlikler iç organlarda bozukluklara ve hastalıklara yol açabileceği gibi, kişinin huzursuz, mutsuz veya depresif olmasına da neden olabilir. Geleneksel tedavi yöntemleri (klasik tıp) semptomlan ortadan kaldırmaya yönelikken, doğu tıbbında amaç bedendeki enerji bozukluklarını dengelemek ve böylece hastalık nedenlerini ortadan kaldırmaktır. Shiatsu'yu akupunktur gibi diğer Uzakdoğu kökenli iyileştirme yöntemlerinden ayıran en önemli özelliği, yalnızca tek bir organa veya bedenin bir bölümüne değil, vücudun tümüne uygulanması ve böylece iyileştirmeye yardımcı olmasıdır. Bu açıdan Shiatsu, hem bedeni hem de ruhu dinlendiren ve güçlendiren bütünsel (holistic) bir iyileştirme yöntemidir.(Aşkın,2010)

Tai Chi: T'ai Chi Ch'uan, kökleri 5000 yıl öncesine dayanan bir sağlık sistemidir. Günümüzde yalnızca Çin'de yirmi milyon insan tarafından uygulanmaktadır. Pek çok önemli üniversitenin kulüplerinde ya da eğitim programlarında yer alan T'ai Chi Ch'uan üzerine yapılan araştırmalar, bu uygulamanın solunum yollan, kan dolaşım sistemi, kemik ve eklem rahatsızlıkları gibi pek çok rahatsızlığın tedavisinde son derece etkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Yapı: Giddens 'yapi' terimini aktörlerin kendi etkinlikleri sırasında toplumu üretir ve yeniden-üretirken yararlandıkları kurallar ve kaynaklar olarak tanımlar. Bu anlamda yapı sürekli ve gözle görülür bir varoluşa sahip değildir. Daha ziyade yapı, eylemleriyle yapıyı inşa ederken kurallar ve kaynaklardan yararlanan insanlann bellek izleri olarak anlaşılabilecek 'soyut' bir varoluşa sahiptir, ikinci olarak, yapı sadece kurallar ve kaynakların insanların etkinliklerinde fiilen kullanıldığı anlarda varolur. (Layder, 2006, 198) Giddens yapı ve sistem arasında bir ayrım yapar. Sistem, yapı ile eylem arasında bağ kuran temel olgudur. Bir sistem, eyleyenler

arasında düzenli sosyal pratikler olarak düzenlenip yeniden üretilmiş ilişkilere karşılık gelmektedir. Diğer bir deyişle, sistemler eyleyenlerin yerleşik zaman ve uzam boyunca yeniden üretilen etkinliklerinden oluşmaktadır. (Giddens, 1999) Giddens genellikle toplumsal davranışlar ve karşılaşmaların zaman ve mekanda oluşturduğu patikalarla ilgilenir. (Layder, 2006, 194) Zamanın farklı yanlan veya farklı zaman anlayışları önemlidir ve gündelik varoluşumuzda iç içe geçerler. Gündelik etkinliklerimizde iç içe geçen bu farklı zaman boyutları toplumsal yaşantılarımızın sembolü olan mekansal örüntü- lerle kesişirler. Giddens'ın çalışmasında mekanı anlatan temel kavramlardan biri "yerel" dir. Bu terim belirli bir alanın etkileşim ortamlarındaki kullanımlarını anlatır. Giddens'ın şemasının bir başka önemli özelliği, toplumsal ilişkilerin za- man-uzam'da "ayrışması"dır. Bu olgu modern toplumların bazı ayırt edici özelliklerine işaret etmesi bakımından önemlidir. Bu doğrultuda Giddens'a göre, kurumlar, zaman ve uzama derin bir biçimde yerleşmiş sosyal pratiklerdir. Bu nedenle tüm sosyal kurumlar bireysel eyleyenlerin eylemlerinden bağımsız değildir.

Yapının ikiliği: Giddens, davranışın rasyonalizasyonu- nun insani toplumsal etkileşimin evrensel bir özelliği olduğunu ileri sürer. (Giddens,2005,399) Davranışın rasyonali- zasyonu, daima, toplumsal hayatın 'tekrar temelinde' düzenlenmesini sağlayan yapının ikiliği bağlamında işler. Düzen problemi'nin asıl odağı, yapının ikiliğinin toplumsal hayatta nasıl işlediği, yani biçimsel sürekliliğin gündelik toplumsal faaliyetler içinde nasıl sağlandığı problemidir. 'Süreklilik' terimi, gerçekten de, bir toplumdaki istikrar-değişme ilişkisini araştırmada 'sürme/devam etme' gibi sözcüklerden daha kullanışlıdır; zira süreklilikler en köklü ve kapsamlı dönüşümlerde bile yer alır. Sosyal yaşam rutin eylemler aracılığıyla ye- niden üretilir. Rutinleşme, aynı zamanda, "toplum yaşamının gündelik etkinliklerindeki güven duygusu ve varlıksal güvenliği sürdüren ruhsal mekanizmalar için yaşamsaldır. (Es- gin, 2008,264)

Yapı ve Eylem Dikotomisi: Yapılaşma teorisinde, eyleyenler olarak aktörler, sosyal yapı ile karşılıklı etkileşim çerçevesinde hem toplumu etkileyen hem de toplumdan etkilenen bir öge olarak değerlendirilmektedir. Eyleyenlerin etkileşimlerinin bir sonucu olan yapılar, kurallar ve kaynaklardan oluşur. Toplum, hem insani eylemler tarafından biçimlenen hem de yapısal belirleyicilerin etkili olduğu yapılaşma sürecinin bir ürünüdür. Böylelikle, yapılaşma teorisinde birey- toplum ikiliği reddedilmektedir. Bunun yerine sosyal pratikler ve onların toplumun yeniden üretilmesindeki etkisi üzerine odaklanılmaktadır. (Esgin, 2008, 241) Sosyolojik teoride sosyal analizde yer alan temel bölünmelerden başlıcası olan yapı eylem karşıtlığı karşısında Giddens; "yapının ikiliği" temelinde bir yaklaşım geliştirir, iki bağımsız ve karşıt fenomenden ziyade, ikili bir doğaya sahip olan bir şeyin göz önüne alınması gerekir. Bu formülasyonda yapı ve eylem doğaları gereği karşılıklı ilişki içindedir; onlar aynı paranın iki yüzüdür. Yapının ikiliği teorinin çekirdeğidir ve sosyal teorideki diğer düalizmleri aşacak, çözecek veya onların birlikteliklerini sağlayabilecek temeldir. Bu kavram üretim ve yeni- den- üretim ilişkisini açıklamamızı sağlar. Toplumsal üretim süreci, toplumsal hayatın üretilme biçimiyle ilişkilidir. (Layder, 2006, 189) Yapının ikiliği, yapılaşma teorisinde eşza- manlılık/artzamanlılık, statik/dinamik farklılaşmasının reddedilmesini sağlar. Giddens'a göre, yapı ve eylem arasındaki bağlantıyı sosyal analizin asıl merkezi kavramı olduğunu dü- şündüğü toplumsal pratikler -yani insanların düzenli olarak yaptıkları ve yaşantılarının toplumsal dokusunu oluşturan şeyler- sağlar. Toplumsal pratiklerin, pratik bilinçle birlikte sosyal teorideki geleneksel iki düalizm arasındaki temel ilişkilendirici uğraklar olduğunu

düşünür. Bunlardan ilkine iradeci ve determinist teoriler arasındaki karşıtlık, yani bi-rey/toplum veya özne/nesne bağlamı, ikinci düalizm, bilinçli ve bilinçsiz bilme tarzları arasındadır.(Giddens, 2005,125) Giddens 'pratikler' kavramına üretim ve yeniden-üretimin nasıl iç içe geçtiğini göstermek için başvurur. (Layder, 2006) Toplumsal yeniden-üretim problemi toplumsal hayatın nasıl rutinleştiği sorunuyla ilgilidir.

Yapılaşma Teorisi: Yapılaşma teorisi, sosyolojinin temel konusu olan modernliği hem bireyin ve onun eylemlerinin bir sonucu olarak hem de modernliğin kurumsal boyutlarını yeniden ele alan bir süreç olarak kavramaktadır. Böylelikle, Giddens, sosyolojik teorinin asıl ilgisi olan modernlik konusunu yapılaşma teorisiyle yeniden ele almakta ve modernliğin doğasına ilişkin daha kapsamlı açılımlar yapmaktadır. (Esgin, 2008, 169) Bu yaklaşıma göre ilk olarak modernlik, modern toplumu ve endüstriyel uygarlığı aynı anda anlatan, temsili bir kavramdır. Bu kavram; dünyaya karşı belirli yerleşik tutumları, insanın müdahalesiyle şekil almaya açık dünya fikrini; ekonomik kurumların karmaşık bir bileşimini, özellikle endüstriyel üretim ve Pazar ekonomisini; ulus-devlet ve kitle demokrasisi dahil olmak üzere, belirli siyasal kurumlan göstermektedir. Büyük ölçüde bu niteliklerin bir sonucu olarak modernlik, daha önceki herhangi bir toplum tipine göre daha çok dinamik bir yapıya sahiptir. Kendinden önceki kültürlerden farklı olarak geçmişte yaşamaktan çok, gelecekte yaşayan bir toplum, daha teknik bir deyimle, bir kurumlar bütünüdür. (Giddens, 2001,83) Yapılaşma teorisi, sosyolojik teori geleneğinde yer alan teorilerlerden farklılığı nedeniyle sosyolojide değişik açılardan değerlendirilmeye çalışılmıştır, örneğin Marshall sosyoloji sözlüğünde teoriyi; "fiilen olup bitenler hakkında net hipotezler ortaya koymaktan ya da gelişme yasaları saptamaktan çok, dünyada ne tür şeyler olduğunu belirlemeyi öngören bir toplumsal ontolojidir." Olarak değerlendirmektedir.

Yoga: Yoga'nın mevcudiyetine ilişkin en eski arkeolojik bulgular, M.Ö. 3000 yıllarına kadar gider. Indus vadisinde yapılan kazılarda ortaya çıkartılan bazı taş mühürlerde yoga duruşlarını gösteren figürlere rastlanmıştır. Yoga'dan ilk kez, M.Ö. 2500 yıllarına ait kutsal yazılar olan Veda'larda bahsedilmektedir. Ancak Veda'ların son kısımlarını oluşturan Upanişad'lar Yoga öğretisinin ve Vedanta felsefesinin temellerini oluşturmaktadır. Vedanta'nın ana fikri şu şekilde belirtilir: Bir tek mutlak gerçek ve bilinç vardır; o da bütün evrenin temeli olan Brahman'dır. (Tanrı'dır) Yoga insana kendi benliğini tanımasını, dengede tutmasını öğretir. Yaşam daha derinlemesine yaşanır. Çektiğimiz anlamsız acılar, Yoga sayesinde yerini evrensel uyuma bırakır. Yogayla uğraşan insan, kendi "özünün" farkındalığım yaşar. Ve kendini evrendeki her şeye çok daha yakın hisseder. Canlı, cansız her şeye daha derin bir sevgi duyar. Onlarla bütünleşir. Yoga, mutlu ve aydınlık bir insan olmanın yöntemidir. Yoga bir din değildir, insanları fiziksel, zihinsel ve ruhsal disiplin yoluyla mutluluğa, başarıya ve "aydınlanma" ya ulaştırmayı amaçlayan bir felsefedir. (Aşkın,2010)

Kaynak: Dr. Mehmet AKSOY, Şifa Bu Değil Modernliğin Ara Yüzü: Altenatif Tıp,1. basım, İstanbul, 2012

PUTLAR KİTABI-(Kitâb al Asnâm) İBN AL – KALBÎ

Not: Bu yazıyı hacc ve umrede Kâbe'yi tazim eden ve Hacer'ül Esvedi öpmek için birbirini kıran ve inciten insanların [hacılar diyemiyorum, çünkü haccın birinci şartı kimseyi incitmemek olduğunu bildiğimden**] dikkatli olmaları için alıntıladım.**

Eğer bir kişi sırf Kâbe taşlarını/Hacer-ül Esved'i öpmek için bir insanı incitiyorsa unutmasın ki damarlarında ve genlerinde hala o putperestliğin kalıntılarını taşıyor ve kalmış demektir.

Ayrıca Kerbelâ taşını taşımanın da tarihsel boyutunda bu putçuluğun devamı olarak görebileceğimizi düşünüyoruz.

İhramcızâde İsmail Hakkı

Hicrî II, yüzyıl Arap aleminin ünlü soy-bilim, tarih ve hadis bilgini İbn al-Kalbî'nin, tercümesini sunduğumuz "Putlar Kitabı", Arap putçuluğunun menşei hakkında olduğu kadar, en eski dinî münasebetler hakkında da önemli bilgiler ihtiva etmektedir.

KİTAPTAN ALINTILAR

İbrahim'in oğlu *İsmail'in* (Allahtan ikisine de selâm olsun) Mekke' ye yerleştiğinde pek çok çocuğu oldu ve bunlar Mekke'yi doldurarak Amalikalıları oradan sürdüler, zamanla Mekke kendilerine de dar geldi ve aralarında harpler, düşmanlıklar çıktı. Bir kısmı diğer bir kısmını sürdüler, sürülenler, ülkede yayıldılar, yeni geçimlikler aradılar.

Onları putlara ve taşlara tapmaya sürükleyen sebep şu oldu:

Mekke' den uzaklaşan bir kimse, **Kutlu Eve** saygısından ve Mekke'ye olan derin bağlılığından ötürü, yanına kutlu bölge den bir taş almaksızın uzaklaşmazdı.

Nerede konaklarlarsa onu bir yere koyarlar ve tıpkı *Kâbe'yi* tavaf ettikleri gibi kendilerine uğur getirsin diye ve saygı ve sevgilerini ifade amacıyla onu tavaf ederlerdi (çevresinde dönerlerdi). *Kâbe*'ye ve Mekke'ye olan saygıları da devam ediyordu. *Hz. İbrahim* ve *Hz. İsmail'den,* öğrendikleri üzere haccediyor, umre yapıyorlardı.

Bu davranışları onları, gitgide, hoşlarına giden şeylere tapmaya götürdü, asıl dinlerini unuttular, *İbrahim'in* ve *İsmail'in* dinini (Allahtan onlara selâm olsun) başkasıyla değiştirdiler. Putlara taptılar ve kendilerinden önceki toplumların durumuna döndüler. Hz. *Nuh'un* (Allah'tan ona selâm olsun) kavminin tapmış oldukları putları, hatırladıkları kadar, yeniden ortaya çıkardılar. Aralarında *İbrahim* ve *İsmail* (Allahtan onlara selâm olsun) çağlarının adetlerini devam ettirenler de vardı: *Kâbe*'ye saygı, onu *tavaf, hac, umre, Arafat* ta ve *Müzdelife'* de *vakfe, kurban* sunmak, hac ve umre esnasında *lebbeyk* diye çağırış gibi -bu adetlere kendiliklerinden birtakım adetler daha kalarak.

Nizâr kabilesi *ihlâl* sırasında şöyle derdi:

Buyur Allahım! buyur!

Buyur, Seıiin ortağın yoktur!

Ancak bir ortağın vardır, o da senin hükmündedir.

Sen ona ve onun sahip olduklarına hükmedersin!

Telbiye ederek Onu birliyorlardı, ilâhlarını da yanma katıyorlardı, fakat sahipliğini yine Onun eline veriyorlardı. *Allah* (şanı yücedir) peygamberine (Allahtan ona selâm olsun) ***"Onlardan çoğu Allah'a-, ancak Ona ortak koşarak inanırlar "*** buyuruyor. Yani onlar Beni, Bana yaraştığı şekilde değil, yarattıklarımdan birini Bana ortak koşarak birlerlerdi, buyuruluyor.

'Akk Kabilesi telbiye sırasında oğullarından siyah olan ikisini önlerine katarlar, bunlar kervanın önünde yürürler ve şöyle söylerlerdi:

Biz *'Akk* kabilesinden iki kargayız!

Onları takiben '*Akk* kabdesi de şöyle söylerdi:

Akk **kabilesi Sana teslimdir, Yemenli kullarındır,**

Bize izin ver, ikinci defa haccedelim!

Rabî' a kabilesi haccettiklerinde, şartlarını yerine getirip durulacak yerlerde durduktan sonra ilk *nafrde* dağılırlar, teşrikin sonuna kadar beklemezlerdi ((müslümanlar gibi)),

İsmail'in (Allahtan ona selâm olsun) dinini ilk değiştiren, putları diken, *Sâ'iba, Vasîla* , *Bahîra* ve *Hâmiya* yı getiren kişi, *'Amr b. Rabi'a dır* ki, o, Luhayy *b. Hârisa b. 'Amr b. 'Âmir al-Azdı'dır* ve *Huzâ'a'* nın babasıdır.

'Amr b. Luhayy''ın annesi, *'Amr b. al-Hâris* 'in kızı *Fuhayra* idi. *Mudad al-Curhumî'* nin kızı *Kam'a* olduğu da söylenir.

Al-Hâris, Kâbe' ıiin yöneticisiydi. *'Amr b. Luhayy* büyüyünce yönetim işinde onunla anlaşmazlığa düştü, *İsmail oğulları* ile birleşitı *Cürhüm* ile savaştı. Onları yendi, Kâbe'den uzaklaştırdı, Mekke'nin dışına sürerek *Kutlu Evin* bekçiliğini üzerine aldı.

Sonra ağır bir hastalığa tutuldu, kendisine denildi ki: Suriye'de *Balkâ*[sl] denilen yerde sıcak bir pınar vardır, oraya gidersen iyileşirsin. Oraya gitti, yıkandı ve iyileşti. Oranın halkının putlara taptığını gördü.

-Bunlar nedir? diye sordu; dediler ki.

-Biz bunların aracılığı ile yağmur ve düşmana karşı yardım isteriz. Bunun üzerine, bunlardan kendisine de vermelerini istedi, verdiler, Onları Mekke'ye getirdi ve *Kâbe'nin* çevresine dikti.

Abu l-Munzir Hişâm b. Muhammad dedi ki:

((Babam)) *Al-Kalbî'* hin ((bana)) *Abû Salih'ten*, onun da *îbn* '*Abbâs'* tan naklettiğine göre ***İsâf ve Nâila (Cürhüm kabilesinden İsâf b. Ya' lâ delen bir erkek ve Zayd'in kızı Nâila) vardı. İsaf Yemen'de Nâila'ya aşık olmuştu. kabileleri hac için Mekke'ye geldiklerinde ikisi Kabe'ye girdiler, insanların gaflette bulunduğu bir sırada evde yalnız kaldılar ve birleştiler, hemen de iki taş haline geldiler."*** Ertesi sabah onları öylece buldular, çıkardılar, durmakta oldukları yerlere diktiler. Daha sonra. *Huzâ'a, Kurayş* ve Araplardan *Kâbe'ye* hacca gelen herkes onlara

taptı.

(İsmail oğullarından ve diğer topluluklardan, *İsmail'in* dinini terkettikleri sırada, onları hatırladıklarına göre ilk adlandıranlar) ve bu putları ilk edinenler *Huzayl b. Mudrika* idi.

..

Bunlar *Nuh* kavminin taptığı beş puttur, *Allah* (şanı yücedir) peygamberine (Allahtan ona selâm olsun) indirdiği Kitabında ((Kur'an)) onları andı:

Kıırayş ve bütün diğer Araplar da ona saygı gösterirlerdi.

Durum *Allah'ın* elçisinin (Allahtan ona selâm olsun) H. 8. yılda Medine'den çıkışına kadar böylece sürdü. Bu yıl, Allah'ın (Mekke'nin) fethini bahşettiği yıldı. Medine'den çıkalı dört veya beş gece olduğunda, peygamber Ali'yi gönderdi, *'Ali* onu yıktı ve orada bulunan şeyleri aldı. Bunları peygamberin (Allahtan ona selâm olsun) huzuruna getirdi. Aldığı şeylerin arasında *Gassân* kıralı. *Haris b. Abû Şamir al-Gassân'nin* hediyesi olan iki kılıç vardı: Birisinin ismi "*Mihşam',* öbürününki *"Rasûb"* idi. Bunlar, *Alkarna'* nın şiirinde andığı, *al-Hâris'in* iki kılıcıdırlar:

Demirden iki göğüs zırhı üstüste ve üzerlerinde
İki kıymetli kılıç: Mihşam ve Rasûb!

Peygamber (Allahtan ona selâm olsun) bu iki kılıcı da *Ali'ye* (Allah ondan razı olsun) verdi. Söylendiğine göre, ' Ali'nin kılıcı *Zul-fakâr* bu ikisinden biriydi.

'Ali'nin bu kılıçları *Fals* mabedinde bulduğu da söylenir Fals, peygamberin (Allahtan ona selâm olsun) *'Ali'yi* gönderdiği ve *'Ali'nin* de yıktığı, *Tayy* kabilesinin putudur.

Onlar daha sonra al-Lât'ı ' put edindiler.

...

Kurayş kabilesi *Kâbe'*yi şöyle söyleyerek tavaf ederdi:

Lât hakkı için, 'Uzzâ hakkı için!

Onlar yüksek turnalardır,

Onların şefaatine ümit bağlanabilir!

Üçüncüleri Manât hakkı için!

Derlerdi ki: Onlar Allahın kızlarıdır (hâşâ), Onun yanında şefaatçidirler. *Allah*, elcisini gönderdiğinde ona şöyle vahvetti: *Al-Lât, al-'Uzzâ* ve üçüncüleri *Manât* hakkında ne dersiniz? Oğullar sizin de kızlar Onun mu? O zaman bu haksız bîr üleştirme olur. Onlar sadece, sizin ve atalarınızın *Allahtan* hiçbir selâhiyetleri olmaksızın takmış oldukları isimlerdir.

...

Hayızlı kadınlar putlarına yaklaşamaz ve onlara dokunamazlardı, ancak belli bir uzaklıkta dururlardı.

..

Mekke'li her ev sahibinin bir putu vardı, evlerinde ona taparlardı. Birisi bir yolculuğa niyetlendiğinde, evinde yaptığı son iş, eliyle ona dokunmak olurdu; yoldan döndüğünde de, evine girer girmez, yaptığı ilk iş, aynı şekilde, eliyle ona dokunmak olurdu.

Allah peygamberini (Allahtan ona selâm olsun) gönderdiği, o da onlara *Allah'ın* birliğini bildirip, yalnız Ona ibadet etmelerini, ortak koşmamalarını söylediği zaman, dediler ki: "Ne o, ilâhları bire mi indirdi, doğrusu bu şaşılacak bir şey! "Putlarını" kastediyorlardı.

Araplar putlara tapmayı çok basitleştirmişlerdi:

Bazıları bir tapınak, bazıları da bir put edinmişlerdi.

Bir puta veya bir tapmağa gücü yetmeyen, Kâbe'nin veya diğer tapınaklardan birinin önüne hoşuna giden bir taşı diker, sonra tapınağı tavaf eder gibi onu tavaf ederdi. Bu taşlara *al-Ansûb* derlerdi.

Bunlar heykel şeklinde olursa, yani belli birer şekilleri olursa, bunlara *al-Asnâm* veya *al-Avsân* derler, onları tavaf etmeğe de *ad-Davâr* derlerdi.

Birisi bir yolculuk sırasında konakladığında, dört tane taş alır, içlerinden en güzelini seçerek onu ilâh edinir, diğer üçünü de tenceresine pişirme taşı yapardı, ayrılırken onu orada bırakırdı. Başka konaklayışlarında da aynı şeyi yapardı.

Araplar bütün bu taşlara kurban keserler, hayvan boğazlarlardı, böylece onlara yaklaşırlardı, bununla birlikte *Kâbe'nin* hepsine üstünlüğünü tanırlardı: *Hac* ve *umre* için ona giderlerdi.

Yolculukları sırasındaki davranışları da, sırf Kâbe'deki hareketlerini hatırlayacaktı, ona olan derin eğilimlerinden ötürü böyle yapıyorlardı.

..

Biz *Allahın* elçisinin (Allahtan ona selâm olsun) şöyle söylediğini işittik: **"Davs'ler, alışık oldukları şekilde, tekrar *Zu'l-halasa'ya.* taparken, kadınlarının kıçları birbirine çarpmadıkça dünyanın sonu gelmeyecektir".**

..

Vadd, Suvâ', *Yagûs*, *Yaûk* ve *Nasr*, dindar, iyi kişilerdi, hepsi de aynı ayda öldüler. Akrabaları çok üzüldüler, *Kâbil* oğullarından biri dedi ki: **"Ey hemşehrilerim, size onların şeklinde beş put yapayım mı? yalnız ruhlarını veremem?"**

-Yap! dediler. O da tıpkı onlar gibi beş put yapıp dikti.

Artık herkes kardeşine, amcasına, yeğenine geliyor, ona saygı gösteriyor, etrafında dönüyordu; Bu bir kuşak boyunca böylece sürdü. Bunlar, Yarad *b. Mahlâil b Kaynan b. Anûş b. Şit b. Âdem* çağında yapıldı.

Sonra başka bir kuşak geldi, bunlara, öncekilerden çok daha fazla saygı gösterdiler.

Onlardan sonra üçüncü bir kuşak geldi, bunlar dediler ki: Bizden öncekiler bunlara muhakkak, kendilerine Allahın yanında şefaat etsinler diye saygı göstermişlerdir, başka bir sebeple değil. Ve onlara taptılar. Yaptıkları iş büyüdü, küfürleri arttı, Allah onlara İdris'i (Allah'tan ona selâm olsun) (O, *Ahnûh* [i] *b, Yârad b. Mahlâ'îl)* [b. Kaynan'dır] peygamber olarak gönderdi. O, onlara doğru yolu gösterdi, fakat onu yalanladılar; Allah onu, yanındaki yüce

makamlara çıkardı,

Bu durumları, *îbn al-Kalbî'* nin *Abu Sâlih* 'ten, onun da *Ibn 'Abbâs'* tan bildirdiğine göre, *Nûh b. Lamk b. Matûşalah b Ahnûh* yetişinceye kadar gittikçe azdı. Allah onu peygamber olarak gönderdi, o sırada *Nûh* 450 yaşındaydı 120 yıl süren peygamberliği boyunca onları Allaha çağırdı. Ona karşı geldiler ve onu yalanladılar. Allah ona gemi yapmasını emretti. Gemiyi yaptı ve 600 yaşında olduğu halde içine bindi. Boğulanlar boğuldu, bundan sonra o, daha 350 yıl yaşadı. Tufan yükseldi ve bütün yeryüzünü kapladı. *Âdem'le Nuh* arasında 2200 yıl vardır. Tufanın suları bu putları ***Navz*** dağından aşağı attı. Akıntı, dalgalar ve kabarmalar bölgeden bölgeye arttı ve nihayet putları *Cudda* bölgesinde karaya fırlattı. Sonra sular çekildi, bunlar kıyıda kaldılar. Rüzgâr kumları sürükledi ve üzerini tamamen örttü.

..

Şimdi bana gereken "Her alimin üstünde Âlim vardır "sözünü örnek edinmektir, hayır, daha iyisi *"Allah* en iyi Bilen'dir' sözüne uymaktır.

> Kaynak: İbn Al – Kalbî, Putlar Kitabı, (Kitâb al Asnâm), Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 84, Rosa Klinke Rosenberger'in Almancaya çevirisini Arapça aslı ile karşılaştırarak çevirenin girişi ve notları ile birlikte Türkçeye çeviren, Beyza DÜŞÜNGEN, Nisan, 1968, Ankara

[slideshare id=51045399&doc=putlarkitabkitbal-asnam-150729063221-lva1-app6891&type=d]

İMADEDDİN NESİMÎ (1369 Halep, 1417)

Büyük Azerî şairi İmadeddin Nesimî, 1369 yılında doğmuştur. Nesimî, mükemmel bir tahsil görmüş, ***"Seyyid", "Hüseyin" ve "Nesimî"*** mahlaslarıyla şiirler yazmıştır. Nesimî'nin eserlerinde Bursa, Tebriz vs. şehirlerinin adlarısıkça anılır. Nesimî'nin yaşadığı çağda Emir Timur ile Tohtamış Azerbaycan'ı almışve Miranşah burada hakimiyet sürmüştür. Bu çağlarda Azerbaycan'da Hurufîlik hareketi geniş ölçüde yaygınlaşmıştır. Bu tarikatın kurucusu Fazlullah Naimi (13401394), Miranşah tarafından yakalanarak Elince Kalesi yanında feci bir şekilde öldürülmüştür. Nesimî, üstadı olan Naimi'den Hurufîliği öğrendikten ve kabul ettikten sonra bu tarikat uğrunda mücadele etmiş, hatta mahlasını bile üstadının mahlasından almıştır. ***Bütün Hurufîler gibi Nesimî de takip edilmiş ve 1417 yılında Halep'te derisi yüzülerek öldürülmüştür***.

Nesimî, Azerbaycan edebiyat tarihinde felsefî şiirin temelini atmış; güzel ve mükemmel eserlerin sanatkârı olarak büyük şöhret bulmuştur. Onun şiirlerinde tasavvufî ve Hurufîliğe ait fikirler, zamanın hakim ideolojisine karşı yöneltilmiştir. Allah-insan fikrini ileri süren şairin bütün eserleri, insan hakkında yazılmış şiirlerden ibarettir. Nesimî, insanı Tanrılaştırarak veya Tanrı'yı insanlaştırarak Ortaçağ hayatının beşerî ilişkilerine karşı gelmekteydi.

"Kâmil insan" a derin sevgi besleyerek onu ilâhileştiriyordu. Cisim ve can sahibi olan insanın dünya ve kainata sığmamasını, onun aklî ve manevî büyüklüğünde görüyordu. Nesimî'nin dünyevî ve gerçek konuları işleyen eserleri de vardır. Bu tarzda yazdığı şiirlerinde terennüm ettiği duygular ve düşünceler, samimî ve hayatîdir. Büyük şairin ölümsüz sanatı, Azerbaycan halkının sanat ve kültür tarihinde yeni bir düşünce tarzının ifadesidir. O'nun felsefî fikir ve yüksek sanat örneği olan şiirleri, Yakın ve Ortadoğu ülkelerinin şiirinde de bir uyanışa vesile olmuştur.

*

EY SEVGİLİM, NERDESİN?

Ey sevgilim, sana kavuşma arzusu canımı yaktı, nerdesin?
Gözlerimin nuru, iki âlemdeki varlığım nerdesin?
*
Senden ayrılmanın acısı bağrımı kana boyadı; gel yetiş.
Ey dudağı hoş içimli birlik şarabım, nerdesin?
*
Senden ayrı olmanın dikeninin, beni nasıl yaraladığını gör.
Ey nergis gibi baygın bakan gözlü, gül yanaklı dostum nerdesin?
*
Sana kavuşma arzusu, sabrımı yağmaladı; duramaz oldum.
Ey benim huzur kaynağım, sabır ve dayanma kaynağım nerdesin?
*
Senin aşkın beni kınama okuna kalkan etti.
Ey kaşı gözü ok olan sultanım nerdesin?
*
Yüzünün ışığından uzak düştüğüm için, pervane gibi gece gündüz yanarım.
Ey ateşim, ışığım nerdesin?
*
Senden başka vefalı yar, dost gönlümde yoktur.
Ey vefasız mükemmel güzelim, sadık yârim nerdesin?
*
Ayrılığın oku, aşkınla yanan bağrımı deldi.
Ey bilinende ve bilinmeyende at koşturanım nerdesin?
*
Hak ezelde sırrını senin zülfüne emanet vermiş.
Ey emanet sahibim, ey Allah'ına güvendiği nerdesin?
*
Zülfünün ve yanağının kokusuna son derece arzu duymaktayım.
Ey yüzü gülsen, saçmış kokulum nerdesin?
*
Artık beklemeye tahammülüm kalmadı, yandım.
Saçının kokusunu bana her sabah esen yel ile gönder. Nerdesin?
*
Aşığın Adn cenneti, şu güzelliğine kavuşmadır.
Ey kevser şarabım, gitmeyen sarhoşluğum, nerdesin?
*
Yar için, düşman bana, her köşede binlerce dev olur.
Ey ulu sığmağım, sağlam kalem, nerdesin?
*
Bugün aşk devrinin Hüsrev'i Nesîmî'dir.
Ey şeker dudaklı, tatlı esintili yârim (Şirin'im) nerdesin?

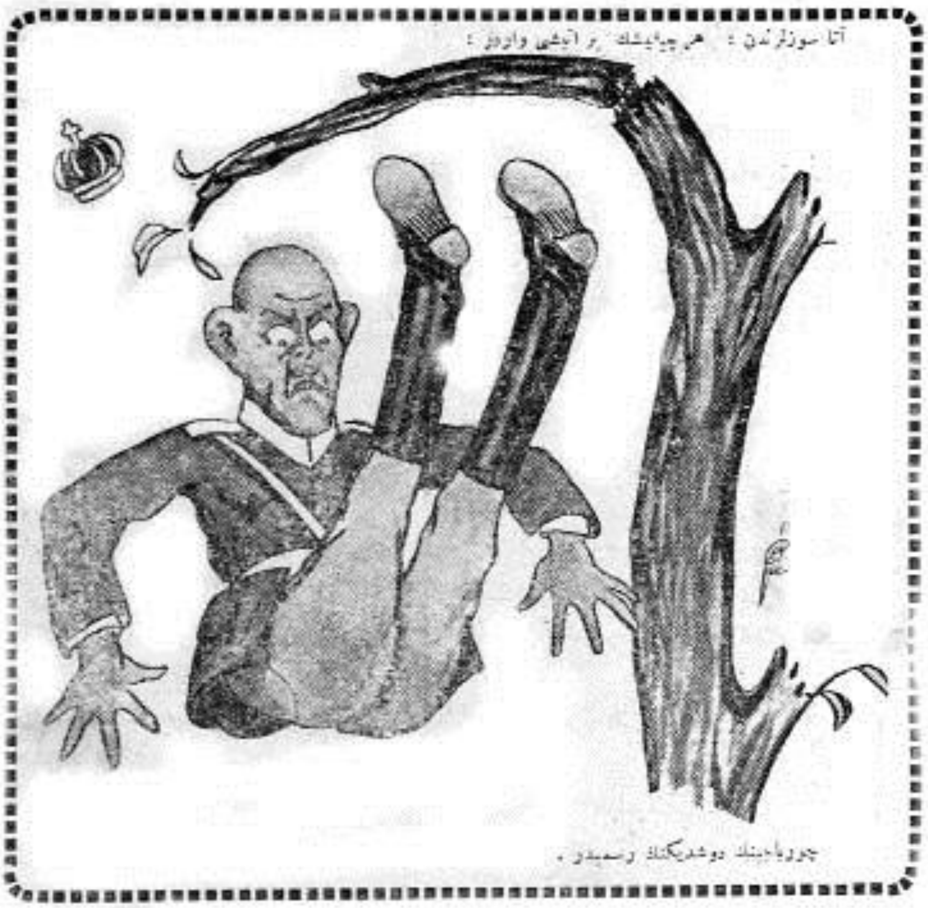
KARİKATÜRİZE OLMADAN KURTULMAK

— مراق ایتمه یورغو بن سنك آرقه‌كده‌یم .

Merak etme Yorgo, ben senin arkandayım.

(Çizen: Mehmed Sa'di)
Âyine, N: 7, 29 Eylül 1337 / 1921, s. 1

Atasözlerimizden: **Her çıkışın bir inişi vardır.**
Çorbacının düştüğünün resmidir.

(Çizen: Haydar Şevket)

Âyine, N: 59, 4 Teşrin-i Evvel 1338 / 4 Ekim 1922, s. 1

Her sabah bir şeytanet
Şeytan: Ha gayret ha gayret, seni dünya alem takdir ediyor!
Sakın bu fikirlerinden vazgeçme!

Güleryüz, N: 15, 11 Ağustos 1337 / 1921, s. 1

"KANDİL ve GÜNEŞ" - AİSOPOS

"Kandilin biri yağı içmiş içmiş, kafa iyi olunca kendisini Güneş'ten de üstün görmüş.

Aksilik ya, o sırada rüzgar çıkıp kandili söndürmez mi?

Bir insan gelip, onu yeniden yakmış ve demiş ki:

Işığını ver ama çeneni tut!

Seni bir yel söndürdü fakat Güneş'i kimse söndüremez!

**

İnsanoğlu da iltifat görünce, kendisine saygı duyulmaya başlandığında tıpkı kandil gibi kabarır. Oysa kendi içimizde olmayıp dışarıdan aldığımız ya da bize eklemlenen hiçbiri güç bizim değildir.

PARADOKSLAR ÜZERİNDE RAKS –Schopenhauer

Hzl: Senail ÖZKAN

Beni okuyan, ...münhasıran sûfilerin tasavvufunu da okumalıdır.

Arthur Schopenhauer

Schopenhauer tam bir paradokslar filozofudur.

Ateisttir, mistik ve pesimisttir; hayatı ve felsefesi paradokslarla doludur. Ancak o tezatlar ve tereddütlerden yılmayan bir filozoftur.

Sözünü sakınmadan söyler; doğruluk, cesaret ve samimiyet onun karakteridir.

O, insana ürperti ve korku veren; ve âdeta bir soyut kavramlar dağı halini alan felsefenin dağ dağ problemleri arasında bir akrobat cesaretiyle ve bilgece dolaşır.

Schopenhauer metafizik bunalımların ve derin şüphelerin filozofudur; bütün düşünceleri ciddi bir kritik ve kriz mahsulüdür.

Felsefenin tüm problem alanlarında yenilikçi ihtiraslı ve ateşli bir tartışmacıdır. Merhamet etiğinin mimarıdır. Hayata karşı menfi ve bedbin tavrıyla tanınan filozof, yetkin bir estetikçidir. Sanat, edebiyat, edebiyatın bütün türleri, mûsikî, mimarî, heykel ve resim gibi tüm estetik mevzularda çığır açıcı orijinal fikirleri vardır.

El attığı her konuya yeni yorumlar ve açılımlar getirmiştir.

Felsefe meraklılarına, felsefeden korkan meraklılara roman tadında lirik bir felsefe kitabı...

DİNLE NEYDEN

Dinle, bu ney nasıl şikâyet ediyor, ayrılıkları nasıl anlatıyor:
Beni kamışlıktan kestiklerinden beri feryadımdan erkek, kadın… herkes ağlayıp inledi.
Ayrılıktan parça parça olmuş, kalb isterim ki, iştiyak derdini açayım.
Aslında uzak düşen kişi, yine vuslat zamanını arar.

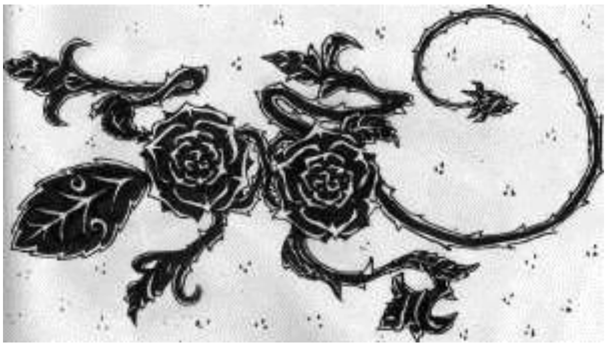
Ben her cemiyette ağladım, inledim. Fena hallilerle de eş oldum, iyi hallilerle de.
Herkes kendi zannınca benim dostum oldu ama kimse içimdeki sırları araştırmadı.
Benim esrarım feryadımdan uzak değildir, ancak (her) gözde, kulakta o nur yok.
Ten candan, can da tenden gizli kapaklı değildir, lâkin canı görmek için kimseye izin yok.
Bu neyin sesi ateştir, hava değil; kimde bu ateş yoksa yok olsun!

Aşk ateşidir ki neyin içine düşmüştür, aşk coşkunluğudur ki şarabın içine düşmüştür.
Ney, dosttan ayrılan kişinin arkadaşı, haldaşıdır. Onun perdeleri, perdelerimizi yırttı.
Ney gibi hem bir zehir, hem bir tiryak, ney gibi hem bir hemdem, hem bir müştak kim gördü?
Ney, kanla dolu olan yoldan bahsetmekte, Mecnun aşkının kıssalarını söylemektedir.
Bu aklın mahremi akılsızdan başkası değildir, dile de kulaktan başka müşteri yoktur.

Bizim gamımızdan günler, vakitsiz bir hale geldi; günler yanışlarla yoldaş oldu.
Günler geçtiyse, geçip gitsin; korkumuz yok. Ey temizlikte naziri olmayan, hemen sen kal!
Balıktan başka her şey suya kandı, rızkı olmayana da günler uzadı.
Ham, pişkinin halinden anlamaz, öyle ise söz kısa kesilmelidir vesselâm.

Hz. Mevlâna Celâleddin Rumî kaddesellâhü sırrahu'l azîz

KERTENKELE İLE BERABER

Dün ben dayanır, ayak direrim, size yardımda bulunurum, bu suretle de üst gelirsiniz diyordun.

A melûn, dün ordu kumandanı kesilmiştin, şimdi namertleştin, bayağılaştın, korkaklaştın.

Senin sözüne kandık da geldik… bu belâ tuzağına düştük" dedi.

Hâris [şeytan] , bu sözleri söyleyince o melûn bu azardan kızdı, hiddetlendi.

Bu sözlerden gönlü dertlendi, kızgınlıkla elini, Hâris'in elinden çekti.

Göğsünü döverek kaçıp gitti; o biçarelerin kanını da bu hileyle döktü.

O, bunca âlemi yıktı, harap etti de sonra “ Ben sizden değilim” dedi.

Meleklerin heybetini görünce Hâris’in göğsüne bir yumruk aşk edip yere yıktı, kaçıverdi!

Nefisle Şeytan, ikisi de birdir… surette kendisini iki gösterdi.

Melekle akıl da birdir, himmeti var da onun için iki suret oldu.

İçinde, aklı alan, cana da düşman, dine de düşman olan böyle bir düşmanın var.

Bir an kertenkele gibi saldırır… derken hemencecik bir deliğe kaçıverir.

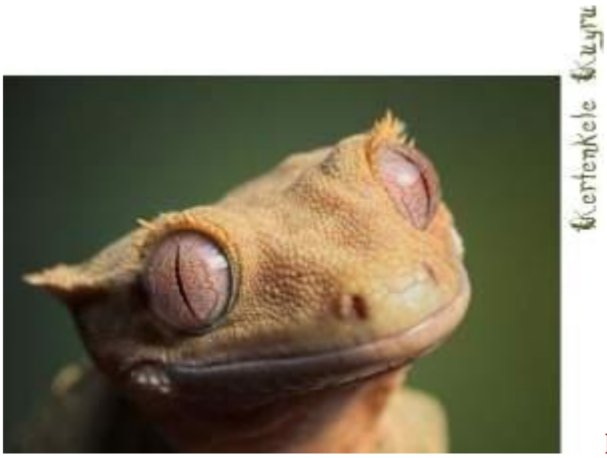
Gönlün de nice delikler var. Her delikten baş çıkarıp durmada!

Şeytanın insanlardan gizlenmesine, bir deliğe girip saklanmasına “ Hunus” derler.

Onun gizlenmesi de kirpinin büzülüp gizlenmesine benzer. Kirpi büzülür de kafasını çıkarır, tekrar gizler ya… o da öyle işte.

Tanrı, Şeytan’a “ Hannâs” dedi. Şeytan, kirpinin kafasına benzer.

Kirpi, kötü avcıdan ürker de büzülür, başını gizler.

Fırsatını bulunca başını çıkarır… bu hileyle yılanı bile zebun eder.

Nefis senin iç âleminde yolunu kesmeseydi bu yol kesiciler, sana el atabilirler miydi?

Seni kötü şeylere sevkeden şehvetten, o gizli memur yüzünden gönül, hırsa tamaha, âfete esir olmuştur.

O gizli memur yüzünden hırsız oldun, kendini berbat ettin de nihayet bu görünen memurlar, seni kahretmek için yol buldular.

Hadisteki şu güzel öğüdü duy; Düşmanlarınızın en kuvvetlisi, içinizdedir!

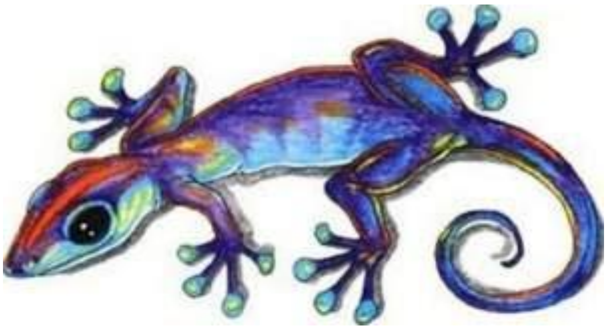
Bu düşmanın palavrasını dinleme kaç ondan… çünkü o da inatta İblis'e benzer.

Dünya sevgisi, dünya geçimine savaşma yüzünden sana o ebedî azabı ehemmiyetsiz gösterir.

Ölümü bile ehemmiyetsiz bir hale getirirse bunda şaşılacak ne var ki? O, sihriyle bunun gibi yüzlerce iş yapar!..

Sihir, bazen sanatla samanı dağ gösterir…bazen dağı saman!

Gözbağcılıkla çirkinleri güzelleştirir, güzelleri, çirkin bir şekle sokar.

Sihrin hali budur; afsunlar, üfürür, her an hakikatleri başka bir şekle çevirir.

Bir an gelir, insanı eşek gösterir… bir an gelir eşeği şaşılacak bir adam şekline bürür!

İşte senin içinde böyle bir sihirbaz gizlidir. Vesveselerde daimî bir sihir kudreti vardır!

Fakat bu sihirlerin hüküm sürdüğü âlemde öyle sihirbazlar da var ki sihirlerin hükmünü gideriverirler.

Bu kuvvetli zehrin bittiği ovada tiryak da bitmiştir ey oğul!

Tiryak, sana " Gel, beni kendine siper et… ben, sana zehirden daha yakınım.

Onun sözü sihirdir, seni yıkar harap eder… benim sözüm de sihir ama onun sihrini defeder" der!

Kaynak: Mesnevî-i şerif, c.III, b.4045-4078

BİR BEKTAŞİ ŞÂİRİ MEHMED [Muhammed] ALİ HİLMİ DEDEBABA VE DİVÂNI

Süleyman SOLMAZ*

Mehmed Ali Hilmi Dede 1842'de İstanbul'da doğmuştur. Bir Bektaşî şâiri olan Hilmi Dede, Sultan Ahmed civarında Güngörmez Camii imamı Nuri Efendi ile Emine Bacı'nın oğludur. Ailesi Merdiven Köyü'nde Şahkulu SultanTekkesi post-nişini Hasan Baba'dan, kendisi de Aşçı Baba'dan el almıştır. 1863'te posta oturan Hilmi Dede, aynı yıl Hacı Bektaş Dergâhı'na giderek icazetini almıştır. 1907'de vefatına kadar bu görevini sürdürmüştür. Mezarı tekkenin haziresindedir.

Ünü yurt içine ve yurt dışına yayılmış Dedebaba üzerine yapılmış bazı çalışmalar vardır[42]. Dedebaba ayrıca çeşitli ansiklopedilerde de yerini almıştır.

Divanı ölümünden sonra Merdiven Köyü Tekkesi aşçısı Filibeli Ahmed Mehdi Baba tarafından bastırılmıştır[43].

Bedri Noyan bu divanı kendisindeki bir yazma nüshayı esas alarak İstanbul'da tekrar yayımlamıştır. [44] Bu yayında şiirlerin nesre çevrilmiş hali ile açıklamaları da vardır.

Divanda 218 gazel, 30 kaside, 21 murabba, 1 müstezat, 7 muhammes, 8 müseddes, 1 akrostiş, 1 muaşşer, 2 mersiye, 3 kıt'a 10 müfred, 1 beyit, 42 tarih yer almaktadır.

Biz bu çalışmamızda şairimizin eserinden hareketle edebi şahsiyetini ve dinî tasavvufî edebiyatımız içindeki yerini tespit etmeye çalışacağız. Bu metin hazırlanırken matbu nüsha esas alınmış olup, şiirlerin altındaki harf şiiri (Gazel, kaside vs.) rakamlarlardan ilki şiirin numarasını, diğeri de beyit numarasını vermektedir.

Hilmi Dedebaba Divanı, klasik divan tertibine uygun bir divandır. Yani şiirler elif-ba sırasına göre tanzim edilmiştir.

Şairimizin yazdığı şiirlerde Bektaşi geleneği bariz bir şekilde göze çarpmaktadır. Dedebaba üzerinde Niyâzi-i Mısrî ve Türâbî Baba'nın etkisi hemen sezilebilmektedir.

Divanda kesif bir şekilde Hz. Ali ve ehl-i beyt sevgisi ve bağlılığı görülmektedir. Dedebaba'nın bazı şiirleri bestelenmiş ve tekkelerde okunmuştur.

Hilmi Dede Baba Divanı'na elif kafiyesinde bir münacatla başlar:

Yâ Rab be-hakk-ı sûre-i Yâsin ü Kaf ü Hâ
Yâ Rab be-hakk-ı Fatiha u nun ü hel-atâ

Bu münacatta çeşitli sure isimleri, bazı ayetler, Hz. Muhammed, torunları Hz.Hasan ile Hüseyin, İmam Cafer, Musa, ehl-i beyt hakkı için ebru-yı hatt-ı yâre aşina kılmasını, sevgisiyle gönlünü doldurmasını, işinin daima hamd ve şükür olmasını, bu isimlerin ruz-ı cezada kendisine şefaat etmelerini, derununun onlarla dolmasını murat ettikten sonra aşk denizinin en iyi yüzücüsü olup nice şiirler yazabilmeyi Tanrı'dan istemektedir. Bunun için de sure-i Kevser hakkı için aşk şarab-ı ile kanıp neş'e-i beka sahibi olmayı dilemektedir.

---

*Yard. Doç. Dr. **Pamukkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi**, Türk Dili ve Edebi Bölümü Öğretim Üyesi

[42] Sadettin Nüzhet (Ergun), Bektâşi Şairleri, İst. 1930 / Ondokuzuncu Asırdanberi Bektâşi-Kızılbaş Alevî Şairleri ve Nefesleri İst. 1956 / İbnü'l-emin, Son Asır Türk Şairleri, İst.

[43] Mehmed Ali Hilmi Dedebaba'nın Divanı, İst. 1327

[44] Mehmet Ali Hilmi Dedebaba Divanı (Yay. Bedri Noyan), İst, 1986.

İkinci şiire Besmelenin besi ile başlamıştır. Daha sonra pirinden ders alıp aşk yoluna girdiğini, bu yolda Hz. Ali'nin açtığı ilim kapısından içeri daldığını, ay ve güneşin Zeynelaba'nın bir zerresi bile olamayacağını; Hz. Bakır, Cafer, Musa Kazım ve Rıza'nın kıble-i râh-ı hakikat(doğru yolun kıblesi), reh-nüma-yı râh-ı din(din yolunda yol gösterici) olduğunu dile getirmiştir. Taki ve Naki'nin hâk-i pây-i devletinin can gözüne tutiya (sürme) olduğunu ifade ettikten sonra Askeri'nin askeri olduğunu, Mehdi-i Devran'ın şahlarını olduğunu ve sayede nefsin hırslarını terk ederek menzil-i tecride girdiğini, bu sayede Hacı Bektaş-ı Veli'ye riyasız çaker (asker-mürit) olduğunu, aşık-ı sadık olup onun yoluna canını feda etmeye geldiğini belirtir.
Maksat menziline erişmek isteyen bir insana mutlaka mürşit lazımdır.

Tuta bir mürşid-i cânân eteğin can verüp
İrişe menzil-i maksuda kılup kesb-i bekâ G.5/ 2

Dede Baba'nın divanında yer alan "habibim" redifli 11. şiir Hz. Muhammed övgüsündedir. Dinî edebiyatımızda habip peygamberi temsil eder. Bu şiirde bilinen birçok kutsal ve divan şiirinde kullanılan sevgilideki güzellik unsurları Hz. Muhammed'in şahsında toplanmıştır:

Nûr-ı vechündür habîbüm **kıble-i ulyâ** bana
Ka'be-i dîdârun yüzündür **Mescidi'l-aksâ** bana

Kabe kavseyn olduğun bildüm anunçün ey nigâr
İki kaşındır senin mihrâb-ı **ev ednâ** bana

Ey sıfatın âyet-i hedinehü's-sebil (?)
Oldu zâtın nûr-ı **sübhânellezi isrâ** bana

Ahd ü peymân eyleyüp bağlandım aşkın bendine
Turre-i kisvelerden gider **urvetü'l-vüska** bana

Âb-ı zemzem menbaı çâh-ı zenehdânındadır
La'l-i nâbun çeşmesidir **Kevser-i hamrâ** bana

Ravza-i hüsnündür âşıklara **Dârü'n-na'im**
Cennet içre kâmetündür **sidre-i tûbâ** bana

Bezm-i hâssından bu Hilmî bendeni dûr eyleme
Sensiz ey cânân gerekmez dünyâ vü ukbâ bana

Gazel-i müzeyyel şeklinde yazılmış diğer bir şiirde

Cismimi kıldım fedâ aşk ile cânân Ahmed'e
Yalınız cismim değil olsu fedâ cân Ahmed'e

diyerek duygu yoğunluğunun boyutlarının nerelere vardığını açıkça göstermiştir. Öte yandan başka bir şiirinde "Sevdim hele bir dilberi kim ismidir Ahmed" diyerek övgüsünü sürdürmektedir(G.38).
Başka bir beyitte ise Hz. Muhammed'i mürşit, Hz. Ali'yi de rehber olarak tavsif etmiştir:

Mürşidimiz Muhammed rehberimizdir Ali

Âşık olan can verir mürşid ile rehbere G. 212/10

Hz. Muhammed ve Miraç dinî edebiyatımızda çok işlenen konulardan biridir. **Dedebaba Divanı**'nda da işlenen bu konu müstakil bir kitap olarak yazılabildiği gibi divan içindeki şiirlerde de işlenmiştir[45]:

Menzil-i mi'râca mahbûb-ı Hak itdükde urûc
Nûr-ı vechinden münevver oldu encümle bürûc

İndiler gökden yere teşrifin istikbâl içün
Eyledi bürc-i esedden şems ü mâh ol dem içün

Semme vechullahdan ref oldu cümle perdeler
Kabe kavseyne irüp itdi harem-gâha vülûc

Âşikâr itdi kamu sırr-ı hafiyi Hak sana
Kıldı genc-i a'zâmı esrâr-ı kalbinde dürûc

Yâ Resulullah koma zulmetde Hilmî mücrimi
Nûr-ı vechin oldu bezm-i enbiyâ içre bülûc (Divan/ 35. şiir)

Bir başka şiirde Hz. Peygamber âşıkların sığınağı olarak anılmıştır.

Cenâb-ı izzet-i fahr-ı risâletdür bize **melce**
Emiri'l-mü'minindür hazret-i isnâ aşer yâhû (G. 207/4)

Hz. Ali hakkında da yazılmış pek çok şiir var bu divanda. Bu şiirlerde Hz. Ali'den medet istenmektedir (Bkz. 39. 40 şiirler). Hz. Ali vasfında yazdığı başka bir şiirde Hz. Ali'nin hidayet yolunun rehberi, velayet sırrının ve inayet lütfunun kaynağı, âyetlerin sırlarının kâşifi, belagat ilminin masdarı, fesahat kaleminin süsleyeni olduğunu anlatmaktadır. Aynı şiirde Hz. Ali, Kuran'ı toplayan olarak verilmektedir. Künfekan padişahı olarak nitelenen Hz. Ali'nin başlangıç ve nihayet olduğu, pişmanlık gününde şefaat edeceği ve daha bir çok özellikleri zikredildikten sonra Hz. Muhammed ile Hz. Ali'nin "nûr-ı vâhid oldukları, H. Muhammed'in mürşit, Hz. Ali'nin rehber oldukları belirtilmiştir. Şairimiz şiirinde tecrid sanatı marifetiyle kendine seslenirken Hz. Ali'nin dini, imanı, dilindeki virdi, elindeki tesbihi, hatta tendeki rûh-ı revanı olduğunu, onun nur-ı Hak olduğuna şüphesini olmadığını veciz bir şekilde dile getirmiştir. Hz. Ali'nin şiirlerde geçen bir sıfatı da Haydar-ı Kerrâr'dır(G. 44).

Hz. Ali'ye bende olmak, zümre-i nâcî olmaya yeter:

Zümre-i Nâcîleriz bende olup Haydar'a
Şîr-i Hudâ Murtaza saff-şiken ü saff-dere G. 212/1

Divanda "**lâfetâ illâ Ali, lâ seyfe illâ Zülfikâr**"(Ali'den başka fetâ, Zülfikâr'dan başka kılıç yoktur" kelâmının nakarat olarak tekrar edildiği 8 kıt'alık bir şiir vardır (52. şiir)

---

[45] Metin AKAR, **Türk Edebiyatı'nda Manzum Mi'rac-nâmeler**, Ankara, 1987

Bilindiği gibi her şeyden önce şairimiz bir Bektaşî şairi ve şeyhidir. Bunu divanda her fırsatta veciz bir şekilde dile getirmiştir:
Ehli şevkiz meşreb-i rindâneyiz **Bektâşiyiz**
Zâhid-i bed-hûlara bî-gâneyiz Bektâşiyiz
Merd-i tecrîdiz 'alâikden geçüp olduk berî
Bî-tekellüf sâkin-i meyhâneyiz Bektâşiyiz
. . .
Sâbitiz ikrârımızda şekkimiz yokdur bizim
Ahd-i yâre viren merdâneyiz **Bektâşiyiz**
Cânımız kıldık fedâ Cemâllullaha biz
Şem'-i aşkda yanmağa pervâneyiz **Bektâşiyiz** (G. 91)

Divanda yer alan 8. ve 9. şiirler Dede Baba'nın **intisabı** ile ilgilidir. 8. şiire

Sevdim hele bir dilberi kim hüsni cemîlen
Gâyetle güzel misli cihan içre kalîlen

matlaı ile başlamakta
Yüzler süreni sıdkile dergâhına anun
Dünyâda vü ukbâda hor ü zelilen
şeklinde devam ederek isim zikretmeden şeyhini övmektedir. 9. şiirde ise

Yakdı cânım nâr-ı aşkın vech-i ahsen bir yana
Sabr u sâmânım tutuşdı cism ile ten bir yana

Dergeh-i kadr-i bülendinde kul olmuş âf-tâb
Yer öpüp pâyine yüz sürmüş hilâl-i mah-tâb

Hamdülillah böyle bir mahbuba **kıldım intisâb**
Nûr-ı vechinde yazılmış Fatiha-i ümmü'l-kitâb

diyerek intisabını bizzat dile getirmiştir. Bu şiirde ayrıca şeyhini "gül-beden" olarak vasıflandırmakta ve cümle âleme değişmeyeceğini "**Cümle âlem bir yana ey gül-beden sen bir yana**" mısraı ile açıkça ifade etmektedir.

13. şiir **Mansur Baba** vasfında olup aşağıdaki *beytin bendler arasında tekrar edildiği 5 bentlik bir müseddesle anlatılmıştır. Mansur Baba, Bektaşilik geleneğinin önemli isimlerinden biridir.*

Bî-devâ kaldım çü dermân isteyü geldüm sana
El-meded yâ Şah Kulı Sultan yâ Mansûr Baba

Başka bir şiirinde
Oturdum hânkâhında rızâsın kılmağa tahsîl
Sığındım dest-gîrim Hazret-i Şah Kulı Sultana G. 214. 9
diyerek onun elinden tutanı olduğunu ve dergâhında rızasını kazanmak gerektiğini anlatmıştır.

15. şiir "**Mürşid-i müşkil-küşâ ya'ni Türâbî Baba**" mısra'ı ile birbirine bağlanmış 5 bendlik bir muhammes olup Türâbî Baba mehdindedir:

Mâlik-i mülk-i bekâ-yı menba-ı cûd ü sehâ
Gevher-i genc-i hayâ-yı ma'den-i kân-ı vefâ
Vâkıf-ı sırr-ı Hudâ dâhil-i bezm-i a'lâ
Lem'a-i sırr-ı nümâ Enver-i kul innemâ
Mürşid-i müşkil-küşâ ya'ni Türâbi Baba

İslam'ın beş şartından biri **Hacc**'a gitmektir. Bu ibadetin rükünlerinden biri olarak bilinen ve oraya gidildiğinde her Müslüman'ın yaptığı veya yapmaya çalıştığı **Hacerü'l-Esved**'e yüz sürmek, Klasik şiir geleneğinde âşık için sevgilinin **Kâbe**'ye benzeyen yüzündeki bene yüz sürmekten ibarettir. Gerek Divan şiirinde olsun, gerek Tekke şiirinde olsun bu gelenek değişmemektedir. Âşık böylece bezm-i ezelde verdiği ahdi de tazelemiş olmaktadır. Divan şiirinde sevgilinin benlerine yüz sürmek gibi bir vuslat, ancak bir hedef olabilir, ki asla mümkün görülmez, Dedebaba için bu her dem müyesserdir ve o da buna müteşekkirdir:

Hâl-i ruhsârun imiş maksad Hacerü'l-Esved'den
Şükr kim yüz sürmeğim her dem müyesserdir bana G. 7/2

Söz ibadetten açılmışken aşığın mescidinin, mihrabının, minberinin secde yerinin ancak sevgilinin yüzü, gözü ve kaşı olduğunu da belirtmeden geçmeyelim:

Ayn u ebrû mescid ü mihrâb u minberdir bana
Secde-gâhım kıble-i dîdâr-ı dilberdir bana G. 7/1

Ka'be-i dîdârını kıldım özümçün secde-gâh
Kaşların mihrâbın itdüm kıble-i hamsü's-salât G 29/4

Divanda 11 beyitlik "muhabbet" redifli gazelde (30. şiir) her âşığın muhabbet davasında bulunmaması gerektiğini vurgulamaktadır. Kolay olmayan bu davada âşığın gamdan gama düçâr olsa bile muhabbetten şikâyet (şekvâ-yı muhabbet) etmemesi gerektiğini, sabır ve tahammül göstermesi lazım geldiğini söyler. Buna gerekçe olarak da bu işin kıyamete dek süreceğini göstermektedir.
Kerbelâ ve Hz. Hüseyin Bektâşi geleneğinde sıkça işlenen bir konudur. Dedebaba da buna bigane kalmamıştır.

Nûr-ı kandil-i mua'allâdır Hüseyn-i Kerbelâ
Revnak-efzâ-yı musallâdır Hüseyn-i Kerbelâ
…
Zübde-i âl-i Muhammeddir vücûd-ı nâzüki
Mâye-i feyz-i musaffâdır Hüseyn-i Kerbelâ
…
Zikr idernâm-ı şerifin rûz ü şeb Hilmî müdâm
Sırr-ı esmâya müsemmâdır Hüseyn-i Kerbelâ G. 16

Divanda yer alan 208 ve 209 numaraları şiirler, Kerbelâ, Yezid, Hz. Hasan ve Hüseyin, Zeyneb, Aliyü'r-Murtaza, Muharrem, mâtem-i âl-i abâ, kan gibi konuların veciz bir şekilde işlendiği şiirlerdir.

Hz. Hasan ve Hüseyin kendisinden imdat istenen konumundadır. Sadece onlar değil Hz Muhammed, Hz. Ali ve her biri bir ihtiyacın kapısı 12 imamın hepsinden meded istenmektedir:

Hak Muhammed Ali kurretü'l-aynım
Aman ya Hasanım meded ya Hüseynim
İkrâr u imânum şâh Hüseynim
Aman ya Hasanım meded ya Hüseynim

Ali Zeyne'l-abâ Bâkır u Ca'fer
Cennet-i a'lâda sâki-i Kevser
Âl-i Muhammed şâfi-i mahşer
Aman ya Hasanım meded ya Hüseynim

Musâ Kâzım'dır penâh-gâhımız
Hakka giden hakdır toğru râhımız
Biz bendeyiz anlar pâdişâhımız
Aman ya Hasanım meded ya Hüseynim

Aliyü'r-rızâdur kıble-i hâcet
Muhammed Tâkî'dir sâhib-kerâmet
Aman ya Hasanım meded ya Hüseynim

Hasanü'l-askerî ka'be-i irfân
Muhammed Mehdî'dir sâhibü'z-zamân
Âl-i Muhammed'dir derdlere dermân
Aman ya Hasanım meded ya Hüseynim

Fahr-ı risâletdir öz dedeleri
Hadicetü'l-kübrâ hem ceddeleri
Fatımatü'z-zehrâ vâlideleri
Aman ya Hasanım meded ya Hüseynim

On iki imama bendeyiz bende
Anların aşkıyla gönlümüz zinde
Hubb-ı sıbtįn ile olduk ferhunde
Aman ya Hasanım meded ya Hüseynim

Pîrim Hacı Bektaş evlâd-ı Haydar
Âl-i Muhammed'den toğdı ol gevher
Hilmi Dede pîrim uşşâka rehber
Aman ya Hasanım meded ya Hüseynim (184)

Dedebaba, divanda zaman zaman **vahdet** konusunu da işlemiştir. Bir beyitinde dedi-kodu ve kesretin vahdete ulaşmaya engel bir perde olduğunu, bu perdenin açılması halinde ortaya **Cemalullah**'ın çıkacağını belirtmiştir.

Bu kîl ü kâl bu kesret olupdur perde-i vahdet
Görinen perdeden yine Cemalullahdır câna G. 16/6

Dedebaba, Hakk'ı perdesiz gördüğünü şu şiirde alenen söylemektedir:

Sırr-ı Hak oldı a'yân her yerde
Arada kalmadı hiçbir perde
Lâkin anı görecek göz ister
Görinen Hak ola çeşm-i terde 228/1-2

Cemâl-i Rahman'ı bu dünyada gördüğünü hiç gizlememiş, hatta bu işin nasıl olduğunu bile beyan etmiştir:
Bihamdillah irişdim devlet-i dîdâr-ı Rahmana
Beşâret tâcını giydim tecellî irdi bu câna
. . .
Gehi ma'den gehi nebât gehi hayvân olup geldim
İrince devr-i âdeme boyandım türlü elvâna (G. 214/1-4)

Vahdet-i vücudun işlendiği 16.şiir gazel şeklinde yazılmış bir **vahdet-nâme**dir desek mübalağa etmiş olmayız:

Bu âlem kim görürsün bir tecelli-gâhdır câna
Kimi âkil kimi mecnûn kimi âgâhdır câna

Kimi zâlim kimi mazlûm kimi fâsık kimi ma'sûm
Kimi âbid kimi zâhid kimi gümrâhdır câna

Kimi âlim kimi câhil kimisi mürşid-i kâmil
Kimi müflis kimi de sadr-ı ulvi câhdır câna

Sunûât-ı İlâhidir bu ef'âl-i tenevvü hep
Her eşyâ bir tecelli-i mahzar-ı billahdır câna

Münezzeh cümle eşyâdan aceb sırr-ı hafîdir bu
Görünen her mezâyâdan yine ol şâhdır câna

Bu kîl ü kâl bu kesret olupdur perde-i vahdet
Görinen perdeden yine Cemalullahdır câna

Gören kimdir görünen kim bu vahdet-hânede Hilmi
Gören de görünen de cümle nûrullahdır câna

Divanda ayet ve hadislerden bazen tercüme bazen de iktibas yoluyla faydalanılmıştır. Ayrıca sure adları da bazen teşbih yoluyla bazen de bir dileğe aracı olarak kullanılmıştır.

Men aref sırrına irdin ise âdem oldun
Yohsa her sûret-i insan olan olmaz hûş-yâr G. 42/11

Eğerçi **men aref** sırrından âgâh oldısa nefsün
Olur idrâk iden Rabbisini kâmil beşer yâhû G.207/3

Yâ Rab be hakk-ı sûre-i **Yâsin ü Kaf Ha**
Yâ Rab be hakk-**ı Fatiha vü Nun ü Helatâ** G. 1/1

Bâ-yı **Bismillahirrahmanirrahim**den ibtidâ
Ders alıp pîrimden itdüm râh-ı aşka iktidâ

Nokta-i bâdır tarîk-ı sırr-ı feyz-i mustakîm
Şehr-i ‘ilmin şâhıyum didi Ali-i bâ-behâ (G. 2/1-2)

Kabe kavseyn olduğun bildim anunçün ey nigâr
İki kaşındır senin mihrâb-ı **ev ednâ** bana

Ahd ü peymân eyleyip bağlandım aşkun bendine
Turre-i kisvelerden gider **urvetü'l-vüskâ** bana G. 11

Semme vechullahdan ref oldu cümle perdeler
Kabe kavseyne irüp itdi harem-gâha vülûc G. 35

Yazdı levh-i kâinata kilk-i kudret **kâf ü nun**
Yek nazarda oldı peydâ **külli şeyün yusaddirûn**

Nûş idince câm-ı mevti aşk ile Hilmi Dede
Gûş idenler diyeler **innâ ileyhi râciûn** G.203

Tasavvufun kaynakları arasında gösterilen "**küntü kenz**" hadisini ise şu şekilde değerlendirmiştir Hilmi Dede:
Her eser oldı müessirden ayân ey merd-i Hak
Küntü kenzin sırrını fehm itdi andan nâzîrûn G. 212/3

Kendine kendini mir'at itdi gene kendisi
Hüsnüni seyr itmege her zerrede gösterdi şân (G. 201/3)

Sevgi ta bezm-i ezelde takdir olunmuş ve insanın kaderi olmuştur. Bu da bu dünyada sevgilide tecelli ederek aşığın karşısına çıkmıştır. Nereye ve neye bakarsanız onu göreceksiniz (G. 50):
Celîl-i nazm-ı aşkı enver-i ruhsâre yazmışlar
Ulûm-ı minedin sırrın ulü'l-ebsâre yazmışlar

Kirâmen kâtibin evvel sücûd-ı âyet-i seb'â
Hutût-ı heft harf ile cemâl-i yâre yazmışlar

Okudum mushaf-ı hüsnünde yârin **semme vechullah**
Hakîkat Ka'besin esrârını dîdâra yazmışlar

Gel ey zâhid dem-i âdemdesin insâniyet kesb it
Rümûz-ı ahsen-i takvîm-i aşkı yâre yazmışlar

Yıkarsa kalbin a'dâlar iriş bir mürşîd-i zâta
Gönül ta'mirinin keşfini ol mi'mâra yazmışlar

Göründü şabbı emred sûretinde aynuma bir er
Bu vech-i ma'nevi Hilmî cem-i ikrâra yazmışlar

Şeriat ve tarikat bu divanda sık sık karşılaştığımız iki kavramdır. Üstat, şeriatı zâtının terkibi, tarikatı ise mayasının özü olarak göstermektedir. Tasavvufta çok işlenen şeriatsız tarikat olmaz ilkesiyle örtüşen bir ifade tarzını aşağıya alıyoruz:

Şeriat terkîb-i zâtım **tarîkat** gevher-i kânım
Çekildi haddeden bir bir gelince tâ bu devrâna G.214/5

Tasavvufta **melâmet** önemli ilkelerden biridir. Dedebaba, kendisinden önceki mutasavvıflarda da görüldüğü gibi riyakârların kınamalarından korkmadığını, çünkü melâmet taşının (ne kadar çok kınandığını dile getirmesi bakımından önemlidir) çevresinde âdeta bir kale olduğunu şu beyitle dile getirmiştir:

Ne bâkim var riyâkârân-ı dehrün tîr-i ta'nından
Hisâr olmuş melâmet taşı Hilmi çevre yanımda (G. 223/7)

Cem, Bektaşî geleneğinde önemli yere sahiptir. Dedebaba, gönlüyle söyleştiği bir demde

Gönül gel seninle bir iş edelim
Cümle işler gerü kalsun o demde
Özümüz dervîş-i derd-mend edelim
Erenler erkânı âyin-i cemde

diyerek **cem**in mahiyetinin **erenler erkanı** olduğunu anlatmıştır.

Divanda yer alan "geç" redifli gazelde **aşk tarikı**nın usülü anlatılmaktadır (G.34).

Tarîk-ı aşka gir cânâ sevâd-ı mâsivâdan geç
Makâm-ı terk ü tecride irüp nefs ü hevâdan geç

Rızâ vü emr-i Hakk'ı tut yapış bir dest-i mürşide
Vücûd-ı allemel-esmâyı bil şirk ü riyâdan geç

Hakîkat bâbının miftâhı aşk-ı sırr-ı alâdır
Dühûl itmek dilersen bezm-i hâssa hâs u lâdan geç

Hayâl-i nefs imiş âlemde hubb-ı saltanat zevki
Telebbüs it libâs-ı fakrı da havf ü recâdan geç

Bekâbillaha yetmeklik dilersen sen de ey Hilmi
Hased ü bugz ü tama' kin tutma gel kibr-i fenâdan geç

Başka bir beyitte de bir mürşide mensup olmadan yani ona bağlanmadan aşk ilminin sırlarını anlaşılamayacağını söylemektedir:

Bütün ilmini fehm itmez olanlar kîl ü kâl ehli
Bu esrâr anlaşılmaz olmadan bir mürşide mensub G.27/6

Yolun usülü bu şekilde anlatıldıktan sonra, bu yola giren kişinin hangi halde olacağı da anlatılmıştır:

Bir kişi kim zât-ı Hak'dur Hakk'a zâtı yâr olur
Âşık-ı sâdık muhibb ü tâlib-i dîdâr olur

Çün elest bezminde lâyı ref' idüp illâ diyen
Ahdine sâbit-kademdür sâdıku'l-karâr olur G. 44

Yolun hali anlatıldıktan sonra kişinin nasıl davranması gerektiği, bir gönülde iki yar olmayacağı, bütün bunlara "dâmen-i hünkâr"ın yetişeceği vurgulanmıştır:

Sevme gayriyi gönül âşıka bir yâr yetişir
Dil-i dîvâneye bir dilber ü dildâr yetişir
. . .
İki âlemde budur maksadı ehl-i aşkun
Hilmiyâ sıdk ile tut dâmen-i hünkâr yetişir (G. 51/1-5)

Dedebaba, hangi kaynaklardan beslendiğini şu gazelle anlatmıştır:

Bihamdillah haber aldım yine cânân otağından
Gelür subh ü mesâ bûy-i hakikat **Hırka Tağı**'ndan

Zülâl-i bâde-i aşka virüpdür neşe-i sâni
Akar seker bîkârı mesel zemzem **Dede Bağı**'ndan

Hakikat ni'metinin ehl-i inkâr lezzeti bilmez
Ne bilsün tutmamış nân ü nemek pîrin ocağından

Sürüp hâk ü der dergâh-ı pîre vechin ey âşık
Uyandır kalb kandilin **Balım Sultan** çerâğından

İdenler **Hazret-i Hünkâr**'a candan kulluk ey Hilmî
Olur dilşâd ile âzâde elbet gam bucağından (G. 203)

İnsan her isteğini her zaman elde edemez. Eğer istenen şey vakti geçtikten sonra elde edilirse bir faydası olmaz, adeta ölüm döşeğine düşmüş bir kişinin önüne çıkan fırsata benzer. Bu duyguyu Dedebaba şöyle dile getirmiştir:

Son deminde gelen **ikbâl** buna benzer hemân
Neylesün kan tüküren bir kişi altun leğeni G.260/5

Ölüm de dinî edebiyatımızda oldukça sık işlenen bir konu olmuştur. Dedebaba da bunu şöyle ifade etmiş:
Tecerrüd mesleğinde dâim ol Hilmi Dede dâim
Gelen bu âlem-i hestîye encâmı göçer yâhû (G. 207/8)

Ayrılık edebiyatımızda en çok işlenen konulardandır. Ayrılık ile ölümü tarttıran ve ayrılığı ölümden daha ağır gören bir milletin mensubu olan şairimiz de ayrılık üstüne şunları söylemiştir:
Rûz-ı hicrânın beher sâniyesi bir yıl gelür
Hilmiyâ cem' eyleyüp bir bir hesâb ittim bu şeb G.28/7

Tasavvuf disiplininde **dünya**ya hiç önem verilmez. Hilmî Dede bunu "**olsa da bir olmasa da**" ifadesi ile veciz bir söyleyişle dile getirmiştir:

Ferah-ı devleti dil bulsa da bir bulmasa da
Tâlib-i vuslat olan gülse de bir gülmese de

Menzil-i aşka eren sıdk ile ehl-i hâle
Gam u ş"âd"i-i felek olsa da bir olmasa da

Gözümün yaşı ile beslediğim âlemde
Gül-berk-i emelim solsa da bir solmasa da

Bâde-i la'l-i lebinden kanan ehl-i aşkın
Kadehi bâde-i semm tolsa da bir tolmasa da

Hilmiyâ Gülşen-i vahdetde ne gam zâhid-i har
Gonce-i ömrüm eğer yolsa da bir yolmasa da (G. 220)

Bazı şiirlerinde klasik şiirimizdeki sevgiliye ait mazmunları kullanmaktadır. Mesela Fuzûlî'de görebileceğimiz bazı kalıp ifadeleri Dedebaba'nın divanında da görmekteyiz. Eski şiirimizde bir kategoriye ait kelimeler başka bir kategoriyi anlatmakta da kullanılmıştır.

Kaşınla kirpiğin zülfün senin ey **kâmet-i zîbâ**
Biri misk ü biri anber birisi sünbül-i ra'nâ

Cemâlün hüsn ü ânun ruhları âlün gül-endâmın
Kamer-tal'at melek-haslet perî peyker saçı leylâ

Gözün âhû dişün incû dehânun hokka-i dârû
Nigâhun cân virür mürde dile nutkun ider ihyâ

Müselsel turre-i kisvelerin hable'l-metin olmuş
Mühelhel sûretin uşşâka nûr-ı **urvetü'l-vüskâ**

Kulağın mahzen-i hikmet meşâmın bûy olur Hak'dan
Dudağun çeşme-i kudret lisânun **kenz-i lâyüfnâ**

Vücûdun **Tûr-ı Sinâ**sı **tecelligâh-ı Mevlâ**'dur
Göründü dest-i pâkünden zihi sırr-ı **yed-i Beyzâ**

Tavaf eyler melâik ins ü cin Hilmî Dede ey yâr
Yüzün **beyt-i muazzam**dur cemâlün **kıble-i ulyâ** G. 22

Düşdi gönlüm ey **sanem kirpik**lerin sevdâsına
Cân u cihân virmişem **ebrû**ların arasına

Gelmiş cemâlin şânına nûrun alâ nûr âyeti
Ya ben nice dil virmeyem yârin **ruh-ı zîbâ**sına

Hüsnün gören âşıklara cennet visâlündür senin
Müştâk olanları hısâb **kâmet**in **tûbâ**sına

Nergis gözün yağmalamış imân u akl-ı âşıkı
Kimdir aceb karşu duran yağmurun yağmasına

Yûsuf misâli niceler **çâh-ı zenehdân**ındadır
Aşk ehli olmuşlar esîr-i zincir-i zülf arasına

Yandım yıkıldım ey sanem Allah içün kandır beni
Dil-teşneyem ben tâ ezel **la'l-i leb**in sahbâsına

Lutf eyleyüp Hilmi Dede cânânımız kılsa kabûl
Ben cânumı nezr itmişim **bezm-i safâ-efzâ**sına (G. 218)

Bir başka gazelde sevilenin ruhsâr-ı âli âşığı aşk âteşine yandıran ve sabahlara kadar gönlü ah ettiren visâl arzusudur. Âşığı sevdâlara düçâr eden sevgilinin kaşları ve benidir. Sevgilinin boyu(kadd-i dâl) ise âşığın zayıf cismini nâtüvân edendir (G. 49).

Klasik şiir geleneğinde olduğu gibi Hilmi Dede de vaize sık sık çatıldığını görüyoruz:

Mey ü mahbûb arzu kıldığım ayb itme ey vâiz
Mey ü mahbûb olan yirde olur her şeb sabâ meclis (G. 115/4)

Hak-şinâs ol ey güzel fehm eyle kendi nefsini
Kîl ü kâl-i vâ'ize uyma kelâmı muhtelif (G. 128/4)

Vâiz fikr it hâlet-i merdâne-i aşkı
Bir mûr-ı dile değme Süleyman'ı üzersin (G. 136/3)

Hakdan özge nesne yok âlemde ey vâ'iz ıyân
Hak nazar kıl kim hemîn Hak'dan ibâretdür cihân (G. 201/1)

Mest olup vahdet şarâbından bugün Hilmî Dede
Söyleyen Hak'dır bu nutkı eyleme vâ'iz gümân (G. 201/7)

Daha önce Fuzûlî'de diğer divan şairlerinde gördüğümüz tabipten şifa istememek motifi Dedebaba da vardır. Hem de hayatı pahasına. . .

Hayâtın terk ider Hilmî tabîbe keşf-i râz itmez
Marîz-i aşk olan mustağnidir dâr u şifâsından (G. 198/5)

Şairimiz kâinattaki her şeyin insanda gizli olduğunu veciz bir şekilde dile getirmiştir.

Lâ dime zâhid illâ **gizlidir âdemdedir**
Allemel-esmâ hem müsemmâ gizlidir âdemdedir G. 45

Hilmi Dede, birkaç şiirinde "**Nevrûz**"u işlemiştir. Bilindiği gibi Nevrûz ta Orta Asya'dan beri kültürümüzün bir parçası olarak devam ede gelen bir bayramımızdır.

Bihamdillah gidüp gam geldi nev-rûz-ı neşât-efzâ
Bezendi sü-be-sü elvân çiçekle tağ ile sahrâ

Bahar eyyâmı kevne zîb ü zînet bahş içün el-hak
Olupdur gülistanda gül bedenden goncalar peydâ

Çemen tıflını emzirdikçe dâim ebr-i nisandan
Giyüpdür dâye-i arz ol şerefle hil'at-ı hadrâ
. . .
O meh ağyâr ilegice safâda kahkahalar ile
Hezerân yâ Sabûr çekmede Hilmi-i şeydâ G. 23 (Toplam 13 beyit)

Divanda yer yer arkaik söyleyiş özellikleri görülmektedir. 37.gazelin redifi "**yoh**"tur. Buna mahalli söyleyiş de denebilir, ama eskiden de bu söyleyişin böyle olduğunu biliyoruz.
Bir şiirde bugünkü -dır, -dir, -dur,-dür ekinin **durur** şeklinde kullanıldığını görüyoruz.

Zülfi karalar çok **durur**
La'lün vefâsı yok **durur**
Her gamzesi bir ok **durur**
Karşu siperdârun nedür? (G. 41)

Başka bir şiirde uyku /yuhu, bir diğerinde ise sançılmak kelimesine rastladık:

Sanma gâfil gönlümi cânâ cünûn-ı aşkdan
Gelmez asla aynuma fikr ü hayâlinden **yuhu** G.206/4

İltifât-ı yâre mahzar oldı Hilmi âkıbet
Sîneme **sancıldı** kaşı yâdan müjgân oku G.206/5

Yüzyıl özelliği midir, yoksa tekke mensubiyetinin etkisi midir bilinmez, Türkçe kelimelerle Farsça ekler bir iki yerde birleştirilmiştir ki bu divan şiirinde pek görülmemektedir.
Tecerrüd âsumânından doğunca Hilmi-i kemter
Münevver itdi meydânı şeb-i vuslatda **ay-âsâ** G.6/5

"**Ahı**" kelimesi de bugün unutulan kelimelerimizdendir. Dedebaba'nın divanında bu kelimeye de rastladık:

Ey **ahı** ârif isen eyleme aslın inkâr
Bir avuç hâk-i siyehden yaratıldın ey yâr G. 42/1
İyelik ekinin sı'lı biçimine örnek:

Eğerçi men aref sırrından âgâh oldısa nefsün
Olur idrâk iden **Rabbisini** kâmil beşer yâhû G.207/3

Tevdi etmek, teslim etmek, emanet etmek, vermek, yetiştirmek, ulaştırmak anlamlarına gelen **tapşırmak** fiiline de rastladık divanda. [46]

[46] Yeni Tarama Sözlüğü, Ankara, 1983

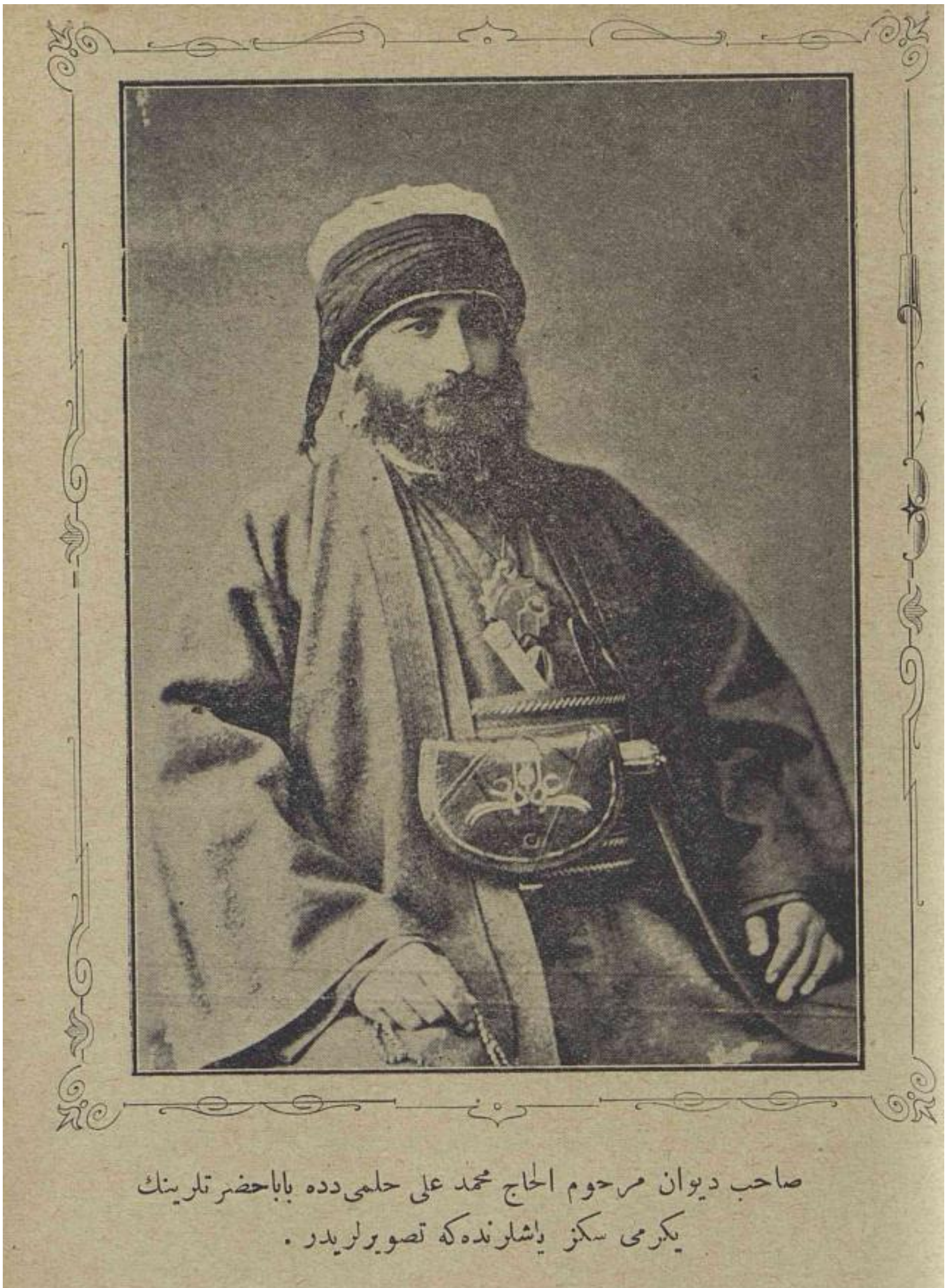
Cefâyı çekmeyen irmez safâ-yı zevk-i dîdârına
Belâya sâbir olmak **tapşırur** uşşâkını yâre G. 210/

Divanda yer alan 18. şiir bir "Elif-nâme"dir.[47] Elif-nâme, eliften başlayıp ye harfine kadar, her harf ile başlayan bir mısra veya beyit ya da dörtlük tertip etmek suretiyle meydana getirilen şiirlere verilen isimdir. Hem halk şiirinde hem de divan şiirinde örneklerine rastladığımız elif-nâmelerde şairler dile hakimiyetlerini ve ustalıklarını sergilerler.

Sonuç olarak diyoruz ki Hilmi Dedebaba tasavvuf terbiyesi içerisinde yetişmiş, bütün insanlığı kucaklayan bir hoşgörü sahibi şeyh bir şairdir. Klasik şiirimizin mazmunlarını ve Bektaşi geleneğini şiirine yansıtabilmiş şahsiyet olan Hilmi Dedebaba'nın edebiyat tarihi içerisindeki yerini lâyık-ı vechile alabilmesi gerekli inceleme ve araştırmaların mutlaka yapılması gerekir.

[47] Mehmet Yardımcı, **Başlangıcından Günümüze Halk Şiiri, Âşık Şiiri, Tekke Şiiri**, Ank. 2002, s. 397

BİZ HÜSEYNÎLERDENİZ!

Sâhib-i dîvân merhûm el-Hâc Mehmed Ali Hilmî Dede Baba kaddesellâhü sırrahu'l âli hazretlerinin yirmi sekiz yaşlarındaki tasvîrleridir.

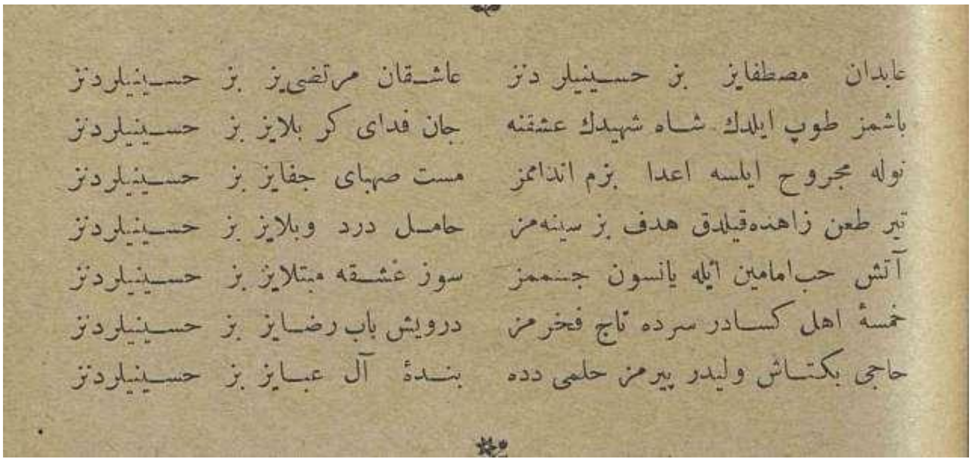
Bugün yine Hilmi Dede Baba'nın, tekke musikîsine âşinâ olanların çok iyi bildiği bir şiirini paylaşacağım.

Tekke-dergahlarda Muharrem ayı geldiğinde, genelde ehl-i beyt, özelde ise Kerbelâ ve Hz. Hüseyin aleyhisselâm üzerine yazılmış ilahiler, kasideler, mersiyeler okunur ve bunlara "Muharremiyye" ismi verilir.

Bu muharremiyelerin en meşhurlarından birisi de güftesi Hilmi Dede Baba'ya ait olan ve "Âbidân-ı Mustafâyız (Mustafa'nın kulları, köleleriyiz), biz Hüseynîlerdeniz" matlaıyla başlayanıdır.

Bu muharremiye daha sonra son sebilcimiz Sebilci Hüseyin Efendi tarafından uşşak makamında bestelenecek ve bu şekliyle iştihar edecektir. Yine bu yazının sonunda bizzat Sebilci Hüseyin'in sesinden dinleyebilirsiniz. ("Âbidân-i Mustafâyiz" şeklinde tatlı da bir okuyuşu vardır.)

Muharremiyenin, Hilmi Dede Baba'nın divanında bulunan şekli şöyle:

عابدان مصطفایز بز حسینیلردنز عاشقان مرتضی‌یز بز حسینیلردنز
باشمز طوپ ایلدك شاه شهیدك عشقنه جان فدای کربلایز بز حسینیلردنز
نوله مجروح ایلسه اعدا بزم اندامنز مست صهبای جفایز بز حسینیلردنز
تیر طعن زاهده قیلدق هدف بز سینه‌مز حامل درد وبلایز بز حسینیلردنز
آتش حب امامین ایله یانسون جسممز سوز عشقه مبتلایز بز حسینیلردنز
خمسهٔ اهل کسادر سرده تاج فخرمز درویش باب رضایز بز حسینیلردنز
حاجی بکتاش ولیدر پیرمز حلمی دده بندهٔ آل عبایز بز حسینیلردنز

Âbidân-ı Mustafâ'yız biz Hüseynîlerdeniz

Âşıkân-ı Murtezâ'yız biz Hüseynîlerdeniz

Başımız top eyledik Şâh-ı Şehîdin aşkına

Canfedâ-yı Kerbelâ'yız biz Hüseynîlerdeniz

N'ola mecrûh eylese a'dâ bizim endâmımız

Mest-i sahbâ-yı cefâyız biz Hüseynîlerdeniz

Tîr-i ta'n-ı zâhide kıldık hedef biz sînemiz

Hâmil-i derd ü belâyız biz Hüseynîlerdeniz

Âteş-i hubb-i imâmeyn ile yansın cismimiz

Sûz-ı aşka mübtelâyız biz Hüseynîlerdeniz

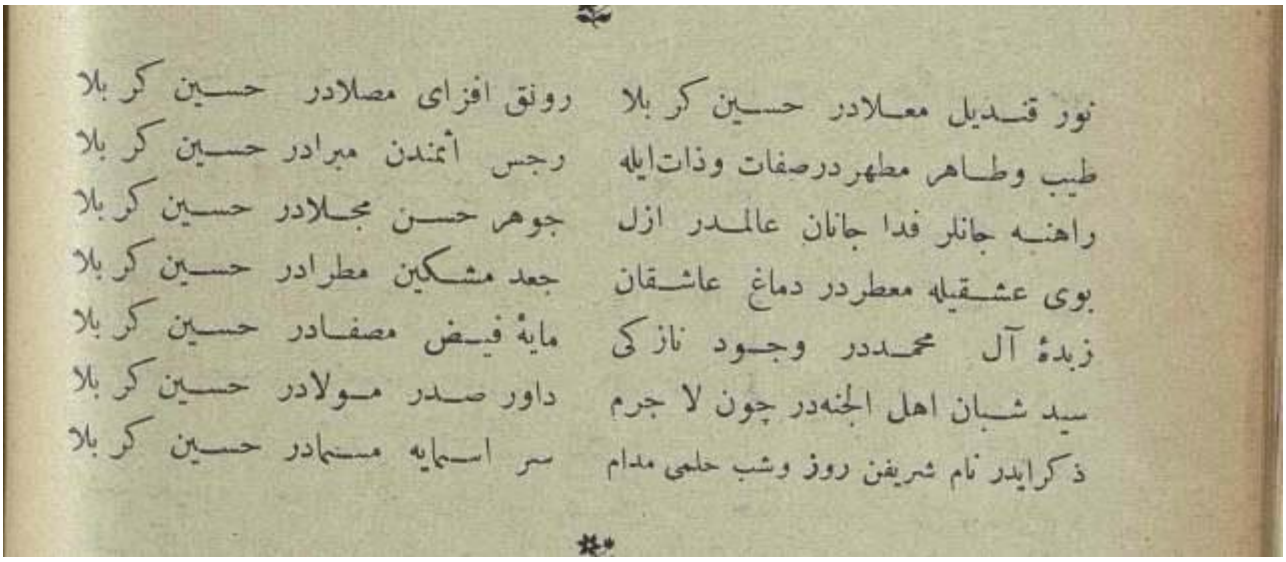
Hamse-i ehl-i kisâdır serde tâc-ı fahrimiz

Dervîş-i bâb-ı rızâyız biz Hüseynîlerdeniz

Hacı Bektâş-ı Velî'dir pîrimiz Hilmî dede

Bende-i âl-i abâyız biz Hüseynîlerdeniz

Huseyn-i Kerbelâ

نور قنديل معلادر حسين كربلا رونق افزاى مصلادر حسين كربلا
طيب وطاهر مطهردر صفات وذات ايله رجس اسمندن مبرادر حسين كربلا
راهنه جانلر فدا جانان عالمدر ازل جوهر حسن مجلادر حسين كربلا
بوى عشقيله معطردر دماغ عاشقان جعد مشكين مطرادر حسين كربلا
زبدهٔ آل محمددر وجود نازكى مايهٔ فيض مصفادر حسين كربلا
سيد شبان اهل الجنه‌در چون لا جرم داور صدر مولادر حسين كربلا
ذكر ايدر نام شريفن روز وشب حلمى مدام سر اسمايه مسمادر حسين كربلا

Fotoğraftaki şiiri:

Nûr-ı kandîl-i mu'allâdır Huseyn-i Kerbelâ

Revnak-efzâ-yı musallâdır Huseyn-i Kerbelâ

Tayyib u tâhir, mutahhardır sıfât u zât ile

Rics-i isminden müberrâdır Huseyn-i Kerbelâ

Râhına canlar fedâ cânân-ı âlemdir ezel

Cevher-i hüsn-i mücellâdır Huseyn-i Kerbelâ

Bûy-ı aşkıyla mu'attardır dimâğ-ı âşıkân

Cu'd-ı müşgîn-i mutarrâdır Huseyn-i Kerbelâ

Zübde-i âl-i Muhammed'dir vücûd-ı nâziki

Mâye-i feyz-i musaffâdır Huseyn-i Kerbelâ

Seyyid-i şübbân-ı ehli'l-cenne'dir çün lâ-cerem

Dâver-i sadr-ı müvellâdır Huseyn-i Kerbelâ

Zikr ider nâm-ı şerîfin rûz u şeb Hilmî müdâm

Sırr-ı esmâya müsemmâdır Huseyn-i Kerbelâ

BEKTÂŞİ TARİKİNDE İBADETLER HAKKINDA

Bektaşi tarikinde "namaz yoktur", "kılmazlar"; "ibadette bulunmazlar" diyerek sûi zân edenlerin okumaları niyetiyle;
İhramcızâde İsmail Hakkı

MUHAMMED ALİ HİLMİ DEDEBABA ERKÂN-NÂMESİ

Hzl: Cem ERDEM

Gönül gel seninle bir iş edelim
Cümle işler gerü kalsun o demde
Özümüz dervîş-i derd-mend edelim
Erenler erkânı âyin-i cemde

M. Hilmi Dedebaba

Özet

Erkân-nâmeler, tarikatler bünyesinde bir yol ulusu tarafından vücuda getirilen ve tarikat mensuplarının uyması gereken kuralları anlatan metinler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu metinler içerisinde yol ehlinin uyması gereken kurallar ve tarikat ritüelleri belli bir düzen içerisinde sistemleştirilerek aktarılır. Daha çok sözlü gelenek çevresinde yayılma olanağı bulan tarikat ritüelleri erkân-nâme türündeki yazılı kaynakların varlığı ile daha somut bir biçimde aktarılma imkânı bulur. Bu çalışmada 1842-1907 yılları arasında yaşamış Bektaşi Tarikati Babagân Kolu 23. Postnişin Muhammed Ali Hilmi Dedebaba'ya ait erkân-nâme ele alınmıştır. Eski yazı olan metin Latin harflerine aktarılmış, ardından Arapça metinli bölümler günümüz Türkçesine çevrilmiştir. Eser içinde yer alan ve tarikat içindeki ritüelleri ortaya koyan çeşitli terimler incelenmiştir. Bu terimlerin gelenek içindeki karşılıkları kaynaklar ışığında ifade edilmiştir. Erkân-nâme'nin muhtevasında Bektaşi tarikatına ait meydan evi içerisinde ve dışarısında icra edilmesi uygun görülen ritüeller ve bu ritüellerin bünyesinde ifade bulan dualar sıralanmıştır. Erkân-nâmede yer alan dualarda Hz. Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellem, Hz. Ali, 12 İmam ve Ehlibeyt sevgisinin belirgin bir biçimde işlendiği, onları tespih etmenin gereği ve her türlü ibadette bu isimleri anmanın esas olduğu bildirilmiştir. Erkân-nâmede yer alan dualarda Hz. Hüseyin'in sevgisinin vurgulu bir biçimde ele alındığını belirtebiliriz. Balım Sultan Erkân- nâmesi ile tarikat ritüellerinin yazılı bir biçime dönüştürülmesi, erkân-nâmelerin belirli değişimlerle günümüze kadar aktarılması ve bu değişimlerin tespiti noktasında M. Ali Hilmi Dedebaba erkân-nâmesinin önemli olduğu ifade edebiliriz. Erkân-nâmenin yakın dönemde yaşayan bir Bektaşi dedebabasına ait olması günümüz Aleviliğini anlamada ve anlatmada da önemli bir yere sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Erkân-nâme, Bektaşi Geleneği, M. Ali Hilmi Dedebaba, Tercüman.

MUHAMMED ALI HILMI DEDEBABA'S ERKAN-NAME

Abstract

Erkân-nâmes are the texts originally documented by the leaders of the sect, and a set of rules and regulations practiced by the followers. The rules and rituals, first spread in oral custom, are transferred into systematic practices in these erkân-nâmes. Thus, erkân-nâmes can be considered as written narratives of religious sect rituals in oral tradition. This study is about one of those prominent erkân-nâmes which belongs to Muhammed Ali Hilmi Dedebaba (1842-1907), head of the Bektashi Sect 23rd Babagan Branch. The old version of the erkân- nâme is first translated into Latin alphabet, and the Arabic parts of the text into modern Turkish. Then the terminology related to rites and rituals of the sect are closely evaluated. The common terms used in Bektashi tradition are found out through the analysis of other sources (erkân-nâmes). The rituals and prays that regulate practices in and out of Cem-House in this erkân-nâme are ranked in order. It becomes clear that it is necessary for the prayers to reflect their love of Prophet Muhammad, Hz. Ali, twelve Imams and Ehlibeyt, and mention their names in the praying, as dictated in the erkân-nâme. Love of Hossein is also stated and even stressed in these rituals. Muhammed Ali Hilmi Dedebaba's erkân-nâme plays an important role in transferring the rites and rituals of the sect (and the slight changes in advance) to future generations, and it has a significant place among other erkân-nâmes since the first one written by Balım Sultan. Since this is one of the recent written erkân-nâmes, it also carries importance in understanding Bektashism and Alevism today.

Key words: Erkân-nâme, Bektashi Tradition, M. Ali Hilmi Dedebaba, Prayer

Giriş

Erkân tarikatın sahip olduğu kuralları, temel ilkeler ve törenler bütününü ihtiva eder. Tasavvuf ıstılahında 'sûfilerin uydukları ve uyguladıkları kurallara "âdâb-ı sofiyye",tarikat ehlinin gözettiği ve dikkate aldığı kurallara "âdâb-ı tarikat" veya "âdâb ve erkân" denir (Uludağ, 1995: 18). Bu genel kaideleri anlatan esere ise erkân-nâme adı verilir. Bektaşi tarikati günümüzde Balım Sultan Erkân-nâmesi ölçüt alınmak üzere sistemleştirilmiştir. Erkân-nâmenin içeriğinde yer alan şekil ve uygulamaların hiçbiri amaçsız değildir. Bu ayinler sırasında yapılan her davranışın, kullanılan her sembolün simgelediği bir mânâ vardır. Belirli bir duruş biçimiyle ya da birkaç şeklin bir arada sergilendiği bir davranış kalıbıyla ortaya konulan anlatım, gerçekte sayfalarca bilgi içerdiği hâlde, tek bir şekil ya da davranışa sığdırılmış olabilir (Temren,1995: 109).

Genel anlamda erkân-nâmelerde tarikat ehlinin sosyal yaşamını düzenleyen kurallar bütünü ortaya konulur. Tarikat üyeleri hem yaşamını hem de tarikat içindeki sorumluluklarını erkân-nâmelerin içerdiği tarikat adabı usulünce şekillendirirler. Bu usüller içerisinde tac takınmadan ikrar törenlerine, ayin-i cemden ziyaret adabına ve babagân kolu dâhilinde mertebeler arasında gerçekleştirilmesi zaruri olan bir dizi ayin de yer almaktadır. Nitekim son dönem babagân Bektaşi dedebası Ali Haydar Ercan Dedebaba da bugünkü Bektaşîliğin nasip, dervişlik, babalık, halifebabalık, dedebabalık törenleri, baş okutma, doğum, ölüm, sünnet, evlilik ayrıca bütün dinî açıdan özel günlerde yapılacak işler, okunacak aşure, gülbank ve tercümanlar ile can'ların davranışlarına yön verilmesinde, yine erkân-nâme ye uyulmakta olduğunu ifade etmektedir (Ercan, 2010: 406).

M. Hilmi Dedebaba 19. ve 20. yy. da Bektaşi tarikatının ruhani liderliğini yapmış önemli bir isimdir. Gerek yaşamı gerekse Bektaşi Tarikatı içerisindeki duruşu yurtiçi ve yurt- dışında değerlendirilmekte olan bir isimdir.

Aynı zamanda bir Bektaşî şairi de olan Hilmi Dedebaba, Sultan Ahmed civarında Güngörmez Camii imamı Nuri Efendi ile Emine Bacı'nın oğludur. Anne ve babası Merdiven Köyü'nde Şahkulu Sultan Tekkesi post-nişini Hasan Baba'dan, kendisi de Aşçı Baba'dan el almıştır. M. Hilmi dedebaba ise 1856 yılında henüz 15 yaşında iken Şahkulu Dergâhı Postnişini Hacı Hasan Baba Erenler 'den nasip almış, rehberliklerini Aşçı Ali Baba Erenler yapmıştır. 1907'de vefatına kadar bu görevini sürdürmüştür. Mezarı tekkenin haziresindedir (Noyan,1998: 333).

M. Ali Hilmi dedebaba Hacı Bektaş Veli Dergâhı 23. postnişin ve türbedarı ve babagân Bektaşi yol'unun 23. mücerret dedebabasıdır. Elimizdeki erkân-nâme de M. Hilmi dedebaba'nın isminin zikrediliyor olması son dönem yani 19. yy sonlarına ait bir erkân-nâme olduğu göstermektedir. Erkân-nâme içerisinde meratibe uyularak M. Ali Hilmi Dedebaba'dan M. Ali Hilmi dedebabanın nasib aldığı Şahkulu Dergâhı postnişini Hacı Hasan Baba ve dede- babanın rehberliğini yapan Aşçı Ali Baba'nın isimleri de yer yer zikredilmiştir.

Erkân-nâmede Geçen Bazı İsim ve Kavramlar

Bel Bağlamak: Teslim olmak, hizmete koşulmak.

Çerağ: Fitilli mum veya kandil. Işık, aydınlık anlamlarına da gelir. Tasavvufta mürşit ve yol gösterici anlamındadır. Özellikle Bektaşilikte çerağın önemi vardır (Pala, 2004: 100101). Tanrı'nın ışık biçiminde görünüşe taşınması, Hz. Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellemin Tanrı'dan gelen ilk ışık olması, Hz. Ali kerremallâhü veche ve soyunun bu ışığın sürekli taşıyıcısı durumunda olması anısına, ruhun aydınlanmasının sembolü olarak algılanan ve cem törenlerinde kullanılan kandil, lamba, mum ya da çıra (Korkmaz, 2005).

Gülbeng: Bülbül sesi demektir, Alevi toplantılarında cem ayinlerinde Pirin yüksek sesle yaptığı uzun duadır. Pîr gülbank çekerek, secdede bekleyen canlar, durak başlarında (cümle sonlarında) "Allah Allah" der. Gülbank sırasında tüm cemaat secde halindedir ve duanın bitiminde niyaz edilerek normal oturuşa geçerilir. Gülbankların sonu "Gerçeğe Hû" ya da "Hû" diye biter. Peygamberimizin ve yüce soyuna (seyyidler) özgü duadır (Korkmaz, 2005).

İkrar Vermek: Tarikata girmek için söz vermek; tarikata girdikten sonra yolun bütün kurallarına uyacağını üstlenmek (Korkmaz, 1994: 180).

Tercüman (Terceman): İnsandan Tanrıya çeviri, dilek ve duaların iletilmesi, bu amaçla şiir ya da mensur şekilde okunan övgü ve dualar; kurban; bir hizmete başlanırken, hizmet sahibinin okuduğu nesir ya da manzum duadır. Manzum ve düz yazı biçiminde okunan küçük dualardır ve gülbanklarda imamların adları geçer (Erdem ve Demir, 2010: 451).

Tığlamak: Bir hayvanı, kurbanı kesmek (Korkmaz, 2005).

Tîğ-ı Bend: İkrar ayininde, mürşit tarafından üç düğüm atılarak nasip alan canın beline yöntemine uygun bicimde bağlanan, o gün tığlanan kurbanın yününden örülmüş kuşak. Nasib alan her canın bir tığbendi vardır. Tığbend o gün tığlanan kurbanın yününden yapılan ve On İki İmamı simgeleyen on iki ip kullanılarak özel bir biçimde örülmüş, 2-2,5m. Bo- yunda bir kuşaktır. Üzerindeki üç düşüm Allah- Muhammed- Ali adlarını birlemeyi ve eline,

beline, diline sahip olmayı simgeler. İkrar ayininde nasib alacak can, rehberi tarafından meydana, mürşid huzuruna; Hallac-ı Mansur'un dara çekilirken boynuna geçirilen ipin anısını yaşatmak için tığbendi boynuna bağlanarak alınır. (Korkmaz, 1994: 358).

Savm: Oruç. İkinci fecirden başlayarak güneşin batmasına kadar yemekten, içmekten ve cinsi mukarenetten nefsi men'etmek suretiyle yapılan ibâdet.

Salâti'l-Fecr: Sabah namazı.

Kaygusuz Abdal: Kaygusuz Abdal XV. yüzyıl Dini- Tasavvufi Halk edebiyatının önde gelen şahsiyetlerindendir. Asıl adı Alaaddin Gaybî'dir. XIV. yüzyıl ile XV. yüzyılın ilk yarısında yaşamıştır. Teke-Alâiye sancağı beyinin oğludur. Abdal Musa'ya bağlanarak tasavvufa gönül vermiştir (Güzel, 1981:79).

Hasan Baba: Merdiven Köy Şahkulu Sultan Tekkesi postnişinidir. M. Ali Hilmi Dedebaba Hasan Babadan el alarak Bektaşi tarikatına dâhil olmuştur (Solmaz, 2008:40).

Ali Baba: M. Hilmi Dedebaba'nın Bektaşi olduğu dönemde rehberliğini yapmış Bektaşi Babasıdır (Solmaz, 2008:40)

M. Ali Hilmi Dedebaba Erkân-nâmesi Hakkında[1]

Bektaşîliğin ilk yazılı erkân-nâme si "Balım Sultan Erkân-nâmesi" olarak adlandırılan ve orjinal adı "Erkân-nâme-i Bektaşiyan ve Kavanin-i Yeniçeriyan" olan eserdir. Günümüzde bu erkân-nâme den tespit edilmiş üç nüsha olup bir tanesi Bedri Noyan Dedebaba'da, ikincisi Turgut Koca Halifebaba'da, üçüncüsü de Vatikan Kütüphanesi MS4105 no ile kayıtlı bulunmaktadır (Koca, 2005: 21).

Erkân-nâme-i Bektaşiyan ve Kavanin-i Yeniçeriyan dünyanın her yerindeki Bektaşi derviş, baba, halifebabalar tarafından 1826 sonrasına kadar kesintisiz uygulanmıştır. Erkân-nâme-i Bektaşiyan ve Kavanin-i Yeniçeriyan üzerinde ilk değişiklik yapan Mehmet Sait Efendi adında bir Nakşibendî şeyhidir. İkinci Mahmud'un yeniçeri ocağını dağıtmasıyla birlikte Bektaşilik de yasaklanmıştır. Seyit Nebi Dedebaba zamanında Hacı Bektaş Dergâhına Mehmet Sait Efendi isminde bir zât görevlendirilmiştir. Bu şahıs dergâhı ve Bektaşileri Nakşîleştirmek için görevlendirilmiştir. Ne var ki bu Nakşî şeyh, Bektaşiliği tanıyarak Bek- taşileşmiştir. Tarihte ilk defa Balım Sultan Erkân-nâmesini değiştirme girişimi işte bu şahısla başlamıştır. Mehmet Sait Efendi Bektaşîliğin ayin ve ritüellerini düzenleyen, tanımlayan geleneksel Balım Sultan Erkân-nâmesine, Nakşibendîlikten alınma bazı kaideler eklemiştir.

Erkânnâme-i Bektaşiyan ve Kavanin-i Yeniçeriyân üzerinde ikinci değişiklik ihtiyacı Muhammed Ali Hilmi Dedebaba döneminde hissedilmiştir ki çalışmamızda ele aldığımız nüsha, bu dönemin ürünüdür. 1873'te Sultan Abdülmecit zamanında Şahkulu Dergâhı ile beraber diğer Bektaşi tekkeleri açılmaya başlanmış ve böylece o güne kadar kendilerini tam anlamıyla aşikâr etmeyen Bektaşiler de yeniden gün yüzüne çıkmaya başlamıştır.

Erkân-nâme-i Bektaşiyan ve Kavanin-i Yeniçeriyan'ın orijinalinde Yeniçeri Teşkilat esasları ve Bektaşi kanunları iç içedir. Yeniçeriliğin kaldırılmasına rağmen erkân-nâme de yeniçeri gülbankları yer almaya devam etmiştir. Bu durum Bektaşilerin başına da zaman zaman iş açmıştır. Balım Sultan erkân-nâme sinin eski hükümlerinin saray yönetimini rahatsız etmesi üzerine, Muhammed Ali Hilmi Dedebaba 1876 yılında Osmanlı saray mabeyninde görevli dervişlerinden Derviş Sıtkı İstanbulî'ye günün koşullarına uygun yeni bir

erkân-nâme hazırlamasını söyler. Derviş Sıtkı İstanbulî Şahkulu Sultan Dergâhında hizmet eden, İngilizce, Fransızca bilen, siyasilerle ilişkisi olan ve dönemin şartlarından haberdar olan biridir. O dönemin şartlarına uygun bir erkân-nâme hazırlığı içersine girer ve ilk yaptığı iş Yeniçeri gülbanklarını erkân-nâme den çıkarmak olur. Hâlbuki o güne kadar kullanılan erkân-nâme nin adı bile Erkân-nâme-i Bektaşiyan ve Kavanin-i Yeniçeriyan'dır.

Muhammed Ali Hilmi Dedebaba erenlerin Hakk'a yürümesinin üzerinden bir zaman geçtikten sonra Şahkulu Sultan Dergâhına postnişin olan Mücerred Hacı Ahmed Burhaneddin Halifebaba Derviş Sıtkı İstanbulî'nin bu çalışmasının üzerinde birtakım değişiklikler yapmıştır.

Yapılan bu değişiklikler dışında da erkân-nâme üzerinde değişiklik yapılması fikrini savunan Bektaşi mürşidleri olmuştur. Mesela Isparta Yalvaçlı Topal Tevfik Halifebaba da böyle bir erkân-nâme hazırlamış. Bir diğer erkân-nâme taslağı çalışmasını da Ali Nihad Tarlan Baba yapmıştır. Arnavutlukta dedebaba olduğunu ifade eden Reşad Bardi'nin mürşidi Ahmet Ahmetay da böyle bir çalışma yürütmüştür.

1960 yılında dedebaba seçilen Doç. Dr. Bedri Noyan Dedebaba da erkân-nâme de yer alan birtakım tercüman ve gülbankları günümüz Türkçesine çevirme ihtiyacı duymuş ve bunu konuyu o dönemki halifesi olan mücerred Cafer Sadık Bektaş Halifebaba'ya açmıştır. Onun da desteklemesi üzerine Türkçeleştirme işine girişmiştir. Bu bağlamda Bektaşi erkân-nâme leri üzerinde değişiklik çalışmalarının yapılageldiğini ifade edebiliriz.

Mehmed Ali Hilmi Baba Erkân-nâmesi olarak bilinen bu çalışma bir taslak niteliğindedir. Bu erkân-nâme taslağında alperen geleneği ile fütüvvete ilişkin gülbank ve tercümanlar çıkarılmıştır. Bugün Bektaşilerce uygulanan erkân-nâme, Derviş Sıtkı İstanbulî'nin hazırladığı taslak değildir.

İncelememize konu olan bu erkân-nâme nüshası, Derviş Sıtkı İstanbulî'nin kendi yazdığı erkân-nâme taslağı mıdır yoksa Mücerred Hacı Ahmed Burhaneddin Halifebaba'nın yeniden yapılandırdığı mıdır noktasında bir tespitte bulunamadık.

METİN

Münâcât

Bismillahi'r-rahmâni'r-rahîm

Allahümme ente'l-evvelü feleyse kableke şey'ün ve ente'l-âhirü feleyse ba'deke şey'ün ve ente e'z-zâhirü feleyse fevkake şey'ün ve ente'l-bâtinü feleyse dûneke şey'ün yâ kâ'inen kable külle şey'in ve yâ bâkiyen ba'de külle şey'in yâ men hüve akrabü ileyhi min habli'l-verîdi yâ men hüve fegâkün limâ yürîdü yâ men yehûlü beyne'l-mer'i ve kalbihi[2]

yâ men hüve bi'l-menzari'l-a'lâ ve hüve bi'l-üfüvvi'l-mübîni yâ men leyse kemislihi şey'ün ve hüve's-semi'ü'l-besîrü yâ men hüve 'alâ külli şey'in kadîrün ikzâ el-hâcât bi-hakki Muhammedin ve âlihi't-tâhirîne salavâti şerîfe[3]

Bismillahi'r-rahmâni'r-rahîm

Allahümme salli ve sellim vezid ve bârik 'alâ nûri seyyidinâ ve seyyidi'l-enbiyâ'i Muhammedin Mustafâ allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ nûri seyyidinâ ve seyidi'l-evliyâ'i'l-imâmü aliyyi'l-mürtezâ allahümme salli ve sellim vezid ve bârik 'alâ nûri seyyidetinâ

ve seyyidetü'n-nisâ'i'l-'âlemîne Fâtımete'z-Zehrâ ve 'alâ ümmühâ ve ümmü'l-mü'minîne Hadicete'l-Kübrâ allahümme salli ve sellim vezid ve bârik 'alâ nûri seyyidinâ el-imâmü Hasanü'l-Müctebâ allahümme salli ve sellim vezid ve bârik 'alâ nûri seyyidinâ el-imâmü Hüseyni'ş-Şehîd bâ razi Kerbelâ allahümme salli ve sellim vezid ve bârik 'alâ nûri seyyyidinâ el-imâmü Zeyne'l-Âbidîn[4]

allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ nûri seyyidinâ el-imâmü Muhammedü'l-Bâkır allahümme salli ve sellim vezid ve bârik 'alâ nûri seyyidinâ el-imâmü Ca'ferü's-Sâdık allahümme salli ve sellim ve bârik 'alâ nûri seyyidinâ el-imâm Musa el-Kâzım allahümme salli ve sellim vezid ve bârik 'alâ nûri seyyidinâ el-imâm Alî Musa er-Rızâ allahümme salli ve sellim vezid ve bârik 'alâ nûri seyyidinâ el-imâmü't-Tâkî allahümme salli ve sellim vezid ve bârik 'alâ nûri seyyidinâ el-imâmü'n-Nafî allahümme salli ve sellim vezid ve bârikalâ nûri seyyidinâ el-imâm Hasanü'l-Askerî allahümme salli ve sellim vezid ve bârik[5]

alâ nûri seyyidinâ el-imâm Muhammedü'l-Mehdî salavâtü'llahi ve selâmühü aleyhim ecma'îne allahümme inne hâ'ülâ'i e'immetünâ ve sâdâtünâ ve küberâ'ünâ ve şüfe'â'ünâ bihim netevâ'ir ve min a'dâ'ihim neteberre'ü fi'd-dünyâ ve'l-âhireti allahümme ve âli men vâlâhüm ve 'âdi men 'âdâhüm vensur men basarahüm vehzül men hazalehüm ve'l-'an men zalemehü vensur şî'atehüm ve'kub 'alâ men cehedehüm[6]

vehlük 'adüvvehüm mine'l-insi ve'l-cinni ecma'în mine'l-evvelîne ve'l-âhirîne ilâ yevmi'd-dîni allahümme zidnâ muhabbetehüm verzüknâ şefâ'atehüm vehşürnâ ma'ahüm ve fî zümretihim tahte livâ'ihim be-fazlike vecûdike ve keremike ve rahmetike yâ erhame'r-rahimîne ve sallallahü 'alâ nûri seyyidinâ Muhammedin ve âlihi't-tâhirîne[7]

Nâd-ı 'Alî

Bism-i Şâhın nâd-ı 'Aliyyen mazhari'l-'acâyib tecidhu[8] 'avnen leke fi'n-nevâ'ibi ilâllahi hâceten ed'ûke küllü hemmin ve gammin bi-nûri 'azametike yâ Allahü yâ Allahü yâ Allahü ve bi-nûri nübüvvetike yâ Muhammed yâ Muhammed yâ Muhammed ve bi-sırri vilâyetike yâ 'Alî yâ 'Alî yâ 'Alî edriknî edriknî edriknî yâ sâhibe'l-cemâli ve'l-kemâli yâ ze'l-heybeti ve'l- celâl allahümme bi-hakki'l-Hüseyni ve ceddihi ve ebîhi ve ümmihi ve ehîhi ve benîhi neccinâ min külli hemmin ve gammin bi-rahmetike yâ erhame'r-râhimîne yâ mükallibe'l-kulûbi ve'l-ebsâr[9] kallib kulûbenâ ve basarinâ bi-hakki rızâ'ike ve rü'yeti'l-müştâkîne'l-ahyâr lâ fetâ illâ 'Alî lâ seyfe illâ Zülfikâr hû dost[10]

Tercümân-ı Dâr (Dâr Duâsı)

Bism-i Şâhın reyyenâ zalemnâ enfüsenâ ve in lem teğfirlenâ ve terhamnâ lenekûnenne mine'l-hâsırîn[11] Allah Allah yüzüm pîrde özüm dârda erenler meydanında Hak Muhammed 'Alî yolunda canım kurban tenim tercümân bu fakirden ağrınmış (gücenmiş) incinmiş karındâş var ise dile gelsün bile gelsün Allah eyvallah

Tercümân-ı Tâc

Allah Allah erenler aşkına kemter kemine yüzüm hâk eyledim rûy-ı zemîne giyüben Kaygusuzdan tâc-ı 'izzet hû diyelim erenler demine ber cemâl-i Muhammed kemâl-i Hasan ve Hüseyin ve 'Alî-i bülende-râ salavât erenlerden haklı hayırlı himmet şey'en lillah Allah eyvallah

Tercümân-ı Vudû (Abdest Duâsı)

Etevezzeülî istibâhati's-salâvat li-vücûbihî kurbeten ilâllahi te'âlâ hû[12]

Tercümân-ı Niyet-i Gusül (Boy Abdestine Niyet Duâsı)

Neveytü en yeğsule li-def'i'ş-şerîati li's-salâvat li-vücûbihi kurbeten ilallâhi te'âlâ dost[13]

Tercümân-ı İkrâr (İkrâr Duâsı)

hamdullah kim men oldum bende-i hâsı Hüdâ[14] cânu dilden aşkıla hem çâker-i âli 'abâ râh-ı zulmetden (zulüm yolundan) çıkup doğrı yola basdım kadem, hâb-ı gafletten (gaflet uykusu) uyandım, cân gözün kıldım, güşâ On iki İmâm bendesiyim men gürûh-ı nâciden yetmiş iki firkadden oldum berî dahi cüdâ mezhebim Hak Ca'feridir işitbâhım (şüphem) yok menim pîrim üstadım Hacı Bektâş kutb-i evliyâ Hak deyüp bel bağladım ikrâr virüp erenlere mürşidim oldu Muhammed rehberimdir. mürtezâ ber cemâl-i Muhammed kemâl-i Hasan ve Hüseyin 'Alî-râ bülend-i salavât

Şerh-i Ziyâretnâme (Ziyaretname Açıklaması)

Bu ziyâret-nâme muharremü'l-harâmın onuncu günü sabah namazı vakti gün doğma-dan yüz on def'a kırâ'at oluna.

Du'â'-i Ziyâretnâme (Ziyâretnâme Duâsı)

Allahümme'l-'an evvele zâlimin zaleme hakki Muhammedin ve âhiri tâbi'in lehü 'alâ zâlike allahümme'l-'ani'l-'usâyete'lletî câhedeti'l-Hüseyin ve şâye'at ve tâbe'at 'alâ katli- hi allahümme'l-'anhüm cemî'an e's-selâmü 'aleyke yâ ebâ 'abdullah ve ale'l-ervâhi'lletî hallet bi-fenâ'ike 'aleyke minnî selâmullahi ebeden mâ bakiyet ve bakiyye'l-leyl ve'n-nehâra ve tec'alehüllahü âhire'l-'ahdi minnî li-ziyâretike's-selâmü 'ale'l-Hüseyin ve 'Alîyyi ibni'l-Hüseyin ve 'alâ ashâbi'l-Hüseyin[15]

Tercümân-ı Vedâ' (Cem'den Ayrılış Duâsı)

Allah Allah kadri ve sâlik 'îd-i saadet Mâh-ı cemâlik rûz-ı kıyâmet dem âhir oldu hem zâhir oldu gelmek irâdet gitmek icâzet ber cemâl-i Muhammed kemâl-i Hasan ve Hüseyin 'Alî bülend-râ salavât

Tercümân-ı Eşik (Eşik Duâsı)

Eşiğine koymışam men cân ile ser tâ vücudum sâf ola. Çözer eşiğinde budur hâcâtım menim kılasın hem bu fakire bir nazar ber-cemâl-i Muhammed kemâl-i Hasan ve Hüseyin 'Alî bülend-râ salavât

Tercümân-ı Çamaşur

Bism-i Şâh ve izâ şi'nâ beddelnâ emsâlehüm tebdîlen ber-cemâl-i Muhammed kemâl-i Hasan ve Hüseyin Alî bülende-râ salavât[16]

Tercümân-ı Post (Post Duâsı)

Bism-i Şâh. Sırr-ı cemâl-i dost vech-i âdem hutûti hefti mihrâb elesti çârkûşe-i post 'ayîn-i cem erenlerine hû dost ber cemâl-i Muhammmed kemâl-i Hasan ve Hüseyin 'Alî bülend-râ salavât

Tercümân-ı Meydân (Meydân Duâsı)

Allah dost hâzır gâ'ib zâhir bâtın 'ayin-i cem erenlerinin gül cemâllerine 'aşk olsun

Tercümân-ı Teslîm (Teslim Duâsı)

Erenler erkânı oldu imânım kalmadı gönlümde şekk-i gümânım takup ben teslimi Hakka oldum teslîm erenler yolunda fedadır canım ber cemâl-i Muhammed kemâl-i Hasan ve Hüseyin 'Alî bülend-râ salavât

Tercümân-ı Niyâz (Niyâz Duâsı)

ve lillahiTmeşrıkı ve'l-magribi fe eynemâ tüvvelü fesemme vechullâhi[17]

Tercümân-ı Tiğ-bend (Tığ-bend Duâsı)

Hidmet-i merdâne dil-bendinî güşvâre kılmışuz biz pendinî rehber ile pîre itdik iktidâ takdı selmân boynuma tîğ-bendini ber cemâl-i Muhammed kemâl-i Hasan ve Hüseyin-râ bü- lend salavât erenlerden haklı hayırlı himmet şey'en lillah Allah eyvallah

Tercümân-ı Ziyâreti Türbe (Türbe Ziyâreti Duâsı)

Es-selâmü 'aleyküm hey erenler bu dünyâ varlığını terk idenler teveffenî müslimen ve'l-hıknâ bi's-sâlihîne[18] ber-cemâl-i Muhammmed kemâl-i Hasan Hüseyin-râ bülend salavât

Tercümân-ı Hatâgerden (Hata ve Günahlarını İtiraf Edip Allah'tan Af Dileme

Duâsı)

Hatâ itdim suçum 'afv eyle ey şâh bi-hakki Mustafâ ve hem 'Alî şâh şehid-i Kerbelânın sırrı hakkîçün zalemnâ Rabbenâ estağfirullah[19] ber-cemâl-i Muhammmed kemâl-i Hasan ve Hüseyin-râ bülend salavât erenlerden haklı hayırlı himmet şey'en lillah Allah eyvallah

Tercümân-ı Sû (Su Duâsı)

selâmullahi 'ale'l-Hüseyin lağnetullahi 'alâ kâtili'l-Hüseyin[20]

Tercümân-ı Lokma (Lokma Duâsı)

Allah Allah bu gitdi ganisi gele hak erenler berekâtın vere keremi pîr gerçekler demine

Ahşam yaturken (Okunacak duâ)

Allah Allah ahşamlar hayr ola hayırlar feth ola şerler def' ola münkir münafık mât ola

Oniki imâm on dört ma'sûm-i pâk efendilerimizin mürüvvetleri üzerime hâzır nâzır ola ve pirimiz Hünkâr Hacı Bektâş Velî kaddese sırruhu'l-'âlî efendimizin keremi 'inâyetleri üzerimize sâyebân ola ve hazreti Şâhkulu Sultan ve Mansûr Baba ve Muhammed Ali Dedeba- ba ve 'Ali Baba ve Hasan Baba gözcüm ve bekcim ola fütihât-ı kerem-i 'inâyet eyleye birlikden dirlikden ayırmaya Rabbenâ tekabbel minnâ bi-hakki[21]

Ahmedin ve Haydarin hû dost

Tercümân-ı Çerâğ

Bismillah Allah Allah rûşen oldu çûn çerâğ-ı evliyâ ehl-i fakra oldu bürhân hem delili rah-nümâ virelim candan salavât an-derûnı pîriyâ ber-revânı Ahmed Mürsel Aliyyi'l-Mürtezâ erenlerden haklı hayırlı himmet şey'en lillah Allah eyvallah

Tercümân-ı Hak Hayırlı

Bism-i Şâh Allah Allah kabul it hidmeti ey şehinşâh (Allah'ımız) bi-hakki Mürtezâyı 'Alî dergâh erenlerden haklı hayırlı himmet şey'en lillah Allah eyvallah

Niyet-i Salâti'l-Fecr (Sabah Namazının Niyeti)

usalliye ferzü's-sübhi rik'ateyni li-vücûbihi kurbeten ilâ Allahi te'âlâ[22]

Niyet-i Zuhr(Öğle [Namazının] Niyeti)

usalliye ferzü'z-zühri erba'atü rik'atin li-vücûbihi kurbeten ilâ Allahi te'âlâ[23]

Niyet-i 'Asır (İkindi [Namazının] Niyeti)

usalliye ferzü'l-'asri erba'atü rik'atin li-vücûhi kurbeten illâ Allahi te 'âlâ [24]

Niyet-i Mağrib (Akşam [Namazının]) Niyeti)

usalliye ferzü'l-magribi selâsetü rik'atin li-vücûbihi kurbeten illâ Allahi te'âlâ[25]

Niyet-i 'İşâ (Yatsı [Namazının] Niyeti)

usalliye ferzü'l-'işâ li-vücûbihi kurbeten ilâ Allahi te'âlâ[26]

Niyyet-i Savm (Oruç Niyeti)

Bism-i Şâh Necefî? vilâyet bismillah Allah Allah erenlerin himmetine er hak Muhammed 'Alinin 'aşkına hazreti imâmı Şâh Hüseyin efendimizin niyet-i savm-ı 'atşânına (susuzluğuna) ve Kerbelâda şehîd olanların ervâh-ı tayyibelerine ve niyet-i savm-ı mâtem Hazret-i Fâtımetü'z-Zehrânın şefâ'atine düvâzdeh-i imâmân (on iki imam) ve çârdeh-i ma'sûm-ı pâkân (On dört Masumu Pâk) efendilerimizin şevkine ve on yedi

Kemer-beste-i kârân hazretlerinin hürmetine ve hâzır gâ'ib erenlerinin himmeti 'âlileri üstümüze hâzır ve nâzır ola kerem-i pîr gerçeklerin demi devrânlarına hû dost yûf münkire lağnet Yezid Mervâna rahmet mü'mine

Türbe ziyaretine girdikde okuya

Bism-i Şâh Allah Allah es-selâm ey mihr-bârı bâr-gâh-ı kibriyâ es-selâm ey cân fedâ şâh-ı

Tarik-i evliyâ es-selâm ey ehl-i şerî'at 'ahdi mezîdi dâ'imâ es-selâm ey tâbi'i şer'i Muhammed Mustafâ ber-cemâl-i Muhammed kemâl-i imâmı Hasan imâmı Hüseyin 'Alî-râ bülend salavât allahümme salli 'alâ-seyyidinâ Muhammedin ve 'alâ âl-i Muhammed

Türbe ziyâret idecek vakit okuya

Bism-i Şâh Allah Allah cemâlindir senin nûr-ı ilâhi yüzündür 'âlemin mihriyle mâhî ayağın toprağı ey mazharı hak erenler

başımın tâcı külâhı nisâr olsun sana dünya ve 'ukbâ ki sensin dîni dünyâ padişâhı ber-cemâl-i Muhammed kemâl-i İmâm Hasan İmâm Hüseyin 'Alî-râ bülend salavât allahümme salli 'alâ-seyyidinâ Muhammedin ve 'alâ âl-i Muhammed[27]

Gülbeng-i Sabâh (Sabah Duâsı)

sabahlar hayr ola hayırlar feth ola şerler def' ola münkir münafık mât ola sözümüz

üstün ola nefesimiz cân bula kılıncımız

keskin ola Allah Hak erenler Oniki İmâm Ondört Ma'sûm pâk efendilerimizin şefâ'atinden ayırmaya doksan altı bin Horasan erleri elli yedi bin Rum sâdıkları dünyada ahi- retde yardımcımız ola Bâlım Sultan Seyyid 'Alî Sultan Abdâl Musa Sultân Kaygusız Sultân pîrim üstadım Hünkâr Hacı Bektâş Velî kaddese sırruhu'l-'âlî efendilerimiz dünyada

ahirette gözcümüz ola Allah erenler namerde değil merde dahî muhtâc eylemeye kimseye varup boyun bükdürüp hâlim şudur dedirmeye Allah Hak erenler ikrârlarımızda sâbit kadem eyleye nûr-ı nebî sırr-ı 'Alî pîrim üstadım Hacı Bektâş Velî üçler yediler kırklar hâzirân gâ'ibân mühibb-i 'âşıkân sâdıkân dem-i Kaygusız Sultân efendimizin El-hâc Muham- med 'Alî Hilmi Dedebaba efendimizin demine hû Allah eyvallah hû dost

Sonuç

İncelediğimiz erkân-nâme Bektaşi geleneğinin bir parçasıdır; ayrıca bu eser Bektaşi geleneğinin 19. ve 20. yy.da da canlı bir şekilde devam ettiğini göstermesi bakımından önemlidir. Sözlü gelenekten aktarılan bu bilgiler Bektaşi inanışının derinlemesine ifade bulması noktasında dikkate değerdir. Erkân-nâmede geçen kavramlar ve bunların gelenekteki yeri ile anlamı üzerinde yapılacak araştırmalar, hem Türk kültürü hem de Bektaşi geleneği hakkında daha fazla bilgi edinilmesini sağlayacaktır.

Sonnotlar

[1] Bu bölümün oluşturulmasında Şevki Kocanın “Bektaşilik ve Bektaşi Dergahları” isimli eserinden yararlanılmıştır.

[2] Rahmân ve Rahîm Olan Allah’ın Adıyla. Ey Allah’ım! Sensin Evvel, yoktur Senden Evvel bir şey. Sensin Âhir (Son), yoktur Senden sonra bir şey. Sensin Zâhir (Âşikâr), yoktur Senden Âşikar olan şey. Sensin Bâtın (Gizli), yoktur Senden Gizli olan şey. Ey her şeyden önce Var olan! Ey her şeyden sonra Bâki kalacak olan! Ey kişiye şah damarından daha yakın olan! Ey dilediğini dilediği şekilde gerçekleştiren! Ey insanın kendisi ile kalbi arasına giren (kalplere nüfuz eden, sırlara vâkıf olan)!

[3] Ey en yücelerde olan ve ufukta en açık olan (görünen)! Ey hiçbir şey kendisi gibi olmayan! -ki, O her şeyi duyan ve her şeyi görendir- Ey her şeye gücü yeten! İhtiyaç duyulanları (hâcâtı), tertemiz kılınmış Muhammed ve Âli'nin (Âl-i Muhammed'in) hürmetine yerine getir. Salavâtı Şerife

Rahmân ve Rahîm Olan Allah'ın Adıyla. Ey Allah'ım! Peygamberlerin efendisi ve bizim de efendimiz olan Muhammed Mustafâ'nın Nûruna salât ve selam eyle, (onu) arttır ve bereketlendir. Ey Allah'ım! Efendimiz'in ve Evliyânın efendisi İmam Ali el-Murtazâ'nın Nûruna salât, selam eyle (onu) bereketli kıl.

[4] Ey Allâh'ım! Hanımefendimiz ve âlemlerin kadınlarının hanımefendisi Fâtımatü'z Zehrâ'nın ve O'nun anası ve müminlerin anası olan Haticetü'l Kübrâ'nın Nûruna salât ve selam eyle (onu) arttır ve bereketlendir.

Ey Allâh'ım! Efendimiz İmam Hasan Müctebâ'nın Nûruna salat ve selam eyle (onu) arttır ve bereketlendir.

Ey Allah'ım! Kerbelâ toprağında şehit düşen İmam Hüseyin efendimizin Nûruna salât ve

selam eyle, (onu) arttır ve bereketlendir. Ey Allah'ım! Efendimiz İmam Zeyne'l-Âbidîn'in Nûruna salât ve selam eyle, (onu) arttır ve bereketlendir.

5 Ey Allah'ım! Efendimiz İmam Muhammed Bâkır'ın Nûruna salât ve selam eyle, (onu) bereketlendir.

Ey Allah'ım! Efendimiz İmam Cafer Sâdık'ın Nûruna salât ve selam eyle, (onu) arttır ve bereketlendir.

Ey Allah'ım! Efendimiz İmam Mûsâ Kâzım'ın Nûruna salât ve selam eyle, (onu) bereketlendir.

Ey Allah'ım! Efendimiz İmam Ali Musâ Rızâ'nın Nûruna salât ve selam eyle, (onu) arttır ve bereketlendir.

Ey Allah'ım! Efendimiz İmam Takî'nin Nûruna salât ve selam eyle, (onu) arttır ve bereketlendir.

Ey Allah'ım! Efendimiz İmam Nakî'nin Nûruna salât ve selam eyle, (onu) arttır ve bereketlendir.

6 Ey Allah'ım! Efendimiz İmam Hasan Askerî'nin Nûruna salât ve selam eyle, (onu) arttır ve bereketlendir. Ey Allah'ım! Efendimiz İmam Muhammed Mehdî'nin Nûruna salât ve selam eyle, (onu) arttır ve bereketlendir. Allâh'ın salavât ve selamı hepsinin üzerine olsun. Ey Allah'ım! İşte bunlar bizim İmamlarımızdır, Efendilerimiz-Sâdâtımız'dır, Büyüklerimizdir, Şefaatçilerimizdir. Onları velî (tevellâ) edinir, onların düşmanlarından dünyada ve âhirette uzak (teberrâ) dururuz. Ey Allâh'ım! Onları Velî-Dost edinene Sen de Velî-Dost ol, onlara düşman olana Sen de düşman ol. Onlara yardım edene Sen de yardımcı ol, onları terk eyleyeni Sen de kendi haline terk eyle. Onlara zulmedene lanet eyle, onların taraftarlarına yardım eyle, zafer ihsan eyle. Onları inkâr edenlerin ayıplarını ortaya dök.

7 Onların insanlardan ve cinlerden olan düşmanlarının başlangıçtan kıyâmet gününün son ânına kadarkilerinin tümünü helak eyle. Ey Merhametlilerin Merhametlisi olan Allah'ım! Fazl-ı keremin, cömertliğin ve rahmetin ile bizlerde (var olan) onların sevgisini arttır, şefaatleri ile bizleri rızıklandır, bizleri onlarla ve onların taraftarları ile sancakları altında haşreyle. Allah'ın salâtı efendimiz Muhammed'in ve Mutahhar Âli'nin Nûrunun üzerine olsun.

8 Şâh'ın adıyla. İnceliklerin sahibi olan Ali'yi çağır, sıkıntıda olduğunda onu sana yardımcı olarak bulursun

9 Allah'tan bir dileğim var. Her gam ve keder ey Allah'ım senin büyüklüğünle ve ey Allah'ın Resûlü yâ Muhammed yâ Muhammed yâ Muhammed senin peygamberliğinin nûruyla ve yâ Ali yâ Ali yâ Ali senin velâyetinin sırrıyla giderilecektir. Himmet eyle, Himmet eyle, himmet eyle ey güzelliğin ve kemâlin Sâhibi! Ey celâl ve heybeti olan! Ey Merhametlilerin Merhametlisi olan Allah'ım! Rahmetinle bizleri; (İmam) Hüseyin'in, ceddinin, babasının, anasının, kardeşinin ve oğullarının hürmetine her türlü dertten, gam-kederden kurtar. Ey kalpleri ve görüşleri döndüren (Allah'ım)!

10 Görüşlerimizi; rızan olana ve sana yönelmiş hayırlıların görüşlerine döndür. Yoktur Ali'den güçlü yiğit, Züfikar'dan keskin kılıç! O'dur (Allah'tır) Dost olan. Hû Dost...

11 Bism-i Şâh. [Şâh'ın (Allâh'ın) adıyla. "Ey Rabbimiz! Bizler nefsimize zulmettik. Eğer bizleri bağışlamaz bizlere merhamet eylemezsen hüsrana düşenlerden oluruz." [A'râf (7): 23]

[12] Salâta (namaza) girişin gerçekleşmesi için vacip olan abdesti Yüce Allah'a yakınlık amacıyla (Kurbeten ilallâh) alıyorum. Hû.

[13] Niyet ettim Yüce Allah'a yakınlaşmak (Kurbeten ilallâh) ve şeriatın gidermemi istediklerini üstümden gidermek üzere, salâta giriş için vacip olan boy abdestini almaya. Hû Dost.

[14] Hamdolsun ki ben Allah'ın has kölesi oldun.

[15] Ey Allâh'ım! Muhammed'in hakkına zulmeden ilk zâlime ve bu hal üzere en sonuncusuna kadar ona tâbî olana lanet eyle. Ey Allah'ım! Hüseyin ile savaşmak üzere toplanmış, onu katletmek üzere birbirleriyle yardımlaşmış ve kenetlenmişlere de lanet eyle. Ey Allâh'ım! Onların hepsine lanet eyle. Selam sana ey Ebâ Abdillâh! (İmam Hüseyin'in Lakabı) ve bu ahdi söz vermeyi-gece gündüz durdukça selam yollama ahdini benden sana bir ziyaret olarak (kabul eylesin) Allah sona erdirmesin. Benden sana Allah'ın selamı olsun, (her şey) durdukça, gece ve gündüz sürdükçe, ebediyen. Selam olsun Hüseyin'e, Hüseyin oğlu Ali'ye (Zeyne'l-Âbidîn'e) ve Hüseyin'in ashâbına.

[16] "... Dilediğimiz zaman da yerlerine benzerlerini getiririz." [İnsan (76): 28].

[17] "Doğu da batı da Allah'ındır. Nereye yönelirseniz yönelin Allah'ın vechi (rızası) oradadır." [Bakara (2): 115]

[18] "... Beni Müslüman olarak vefat ettir ve sâlihlerin arasına kat." [Yusuf(12): 101]

[19] Ey Rabbimiz (biz nefsimize) zulmettik, Allah'tan bağışlanma diliyoruz.

[20] Allah'ın selamı Hüseyin'e, Allah'ın laneti de Hüseyin'in katilleri üzerine olsun.

[21] Ey Rabbimiz! (dualarımızı) bizden kabul eyle

[22] Sabah namazının (üzerimize) vâcip (farz) olan iki rekâtlık farzını Yüce Allah'a yakınlaşmak (Allah rızasına ulaşmak- Kurbeten ilallah) üzere kılıyorum (kılmaya niyet ediyorum).

[23] Öğlenin (üzerimize) vâcip (farz) olan dört rekâtlık farzını Yüce Allah'a yakınlaşmak (Kurbeten ilallah) üzere kılıyorum.

[24] İkindinin (üzerimize) vâcip (farz) olan dört rekâtlık farzını Yüce Allah'a yakınlaşmak (Kurbeten ilallah) üzere kılıyorum.

[25] Akşamın (üzerimize) vâcip (farz) olan üç rekâtlık farzını Yüce Allah'a yakınlaşmak (Kurbeten ilallah) üzere kılıyorum.

[26] Yatsının (üzerimize) vâcip (farz) olan (dört rekâtlık) farzını Yüce Allah'a yakınlaşmak (Kurbeten ilallah) üzere kılıyorum.

[27] Ey Allah'ım! Efendimiz Muhammed ve Âl-i Muhammede (Muhammed'in Soyuna-Ehli Beyt'ine- 12 İmamlara) salât olsun

[28] Ey Allah'ım! Efendimiz Muhammed ve Âl-i Muhammed'e (Muhammed'in Soyuna-Ehli Beyt'ine 12 İmamlara) salât olsun.

Kaynakça

Ercan, H. (2010); Günümüzde Bektaşîliği Yaşamak, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, Ankara.

Erdem, C. ve Demir T. (2010); Bektaşilik Öğretisinde Terim ve Kavramlar, Türk Kültürü ve

Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, Ankara.

Ergun, S. N. (1956); Bektâşi Şairleri, Ondokuzuncu Asırdanberi Bektâşi-Kızılbaş Alevî Şairleri ve Nefesleri / İbnü'l-emin, Son Asır Türk Şairleri, İstanbul: İstanbul Maarif Kütüphanesi.

Güzel, A. (1981); Kaygusuz Abdal, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Koca, Ş. (2005); Bektaşilik ve Bektaşi Dergâhları, İstanbul: Cem Yayınları.

Mihr, İmam İ. A. (2004); Kur'an-ı Kerim Meali, İzmir: Mihr Yayınları

Noyan, B. (1998); Bütün Yönleriyle Bektaşilik ve Alevilik, 1.Cilt, Ankara: Ardıç Yayınları.

Solmaz, S. (2008); Bir Bektaşi Şairi Mehmed Ali Hilmi Dedebaba ve Divanı, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, Ankara.

Temren, B. (1995); Bektaşiliğin Eğitsel ve Kültürel Boyutu, Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları. Topuzkanamış, E. (2010); Bir Bektaşî Erkânnâmesi, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi / 2010 / 55.

Uludağ, S. (1995); Tasavvuf Terimleri Sözlüğü, İstanbul: Kabalcı Yayınları.

TÜRK, Doç. Dr. Hüseyin (2010); Anadolu'nun Gizli inancı Nusayrilik, inanç Sistemleri ve Kültürel Özellikleri. İstanbul, 2. Basım, Kknüs Yayınları.

Teşekkür

Muhammed Ali Hilmi Dedebaba Erkân-nâmesi'ne ulaşmamızda ve makalenin oluşturulmasında yardımlarını bizden esirgemeyen Alaaddin DEDE ve tercümanların günümüz Türkçesine aktarılması aşamasında bize destek olan Kemal KILIÇ'a teşekkürü bir borç biliriz.

Resim: Muhammed Ali Hilmi Dedebaba’ya ait bir fotoğraf.

İSMAİL HAKKI BURSEVİ kaddesellâhü sırrahu'l azîz-KENZ-İ MAHFÎ RİSÂLESİ

NUTK U ÂRÎFÂNE-İ HAZRETİ HAKKI Kaddesellahû Sırrahû'l Azîz

Bildin mi nedir, ey gönül insân-ı kâmili

Ne oldu bu cihân mezra'ı içinde hâsılı

Deryâ-i ilme saldı onu hazret-i feyyâz

Bahr-i muhîti etti güzer feyz-i şâmili

Habb-i sanevberîde felek-i habbe dâr olan,

Şol on sekiz bin âlemin olmaz mı hâmili

Kenz-i nihâna olmasa miftâh bu'l-aceb,

Olmazdı nakd-ı ma'rifetin kimse vâsılı

Gör kefe-i kemâlde mi'yârı zer ola

Hakkı olur mu, ehl-i kemâlin muâdili

İsmâil Hakkı Bursevî Kaddesellahû Sırrahû'l Azîz Hazretleri

*Küntü kenzin gizli sırrı, cisim içinde nihân imi*s

*Zikr et Hakk'ı ey muttaki, tevhit onu açar imi*ş

Vahib-i Ümmi, *Divan*, s. 429

***

Dile gelmez, söyeleyeydim küntü kenzin vârını

Alem-i ma'nâ yüzü, zatındaki devrândır

Vahib-i Ümmi, *Divan s.*397

****

Zehî kenzi hafî k'andan gelir her var olur, peyda

Gehî zulmet zuhur eyler, gehi envar olur peydâ

Niyaz-i Mısrî, *Divan, s.* 2

***

Kenz-i mahfi aşikar hep sendedir

Yaz u kış, leyl ü Nehar hep sendedir

Gayra bakma, sen de iste sen de bul

Niyaz-i Mısrî, *Divan,* s. 102

KENZ-İ MAHFÎ RİSÂLESİNDEN

Suâl olunursa ki; gerçi esyâ kenz-i mahfîden zuhûra geldi. Fe-emmâ, ecsâm-ı mümkine oldukları cihetten mütenâhiyedir. Pes, kelimâtullah mütenâhiye olmak lâzım gelir.

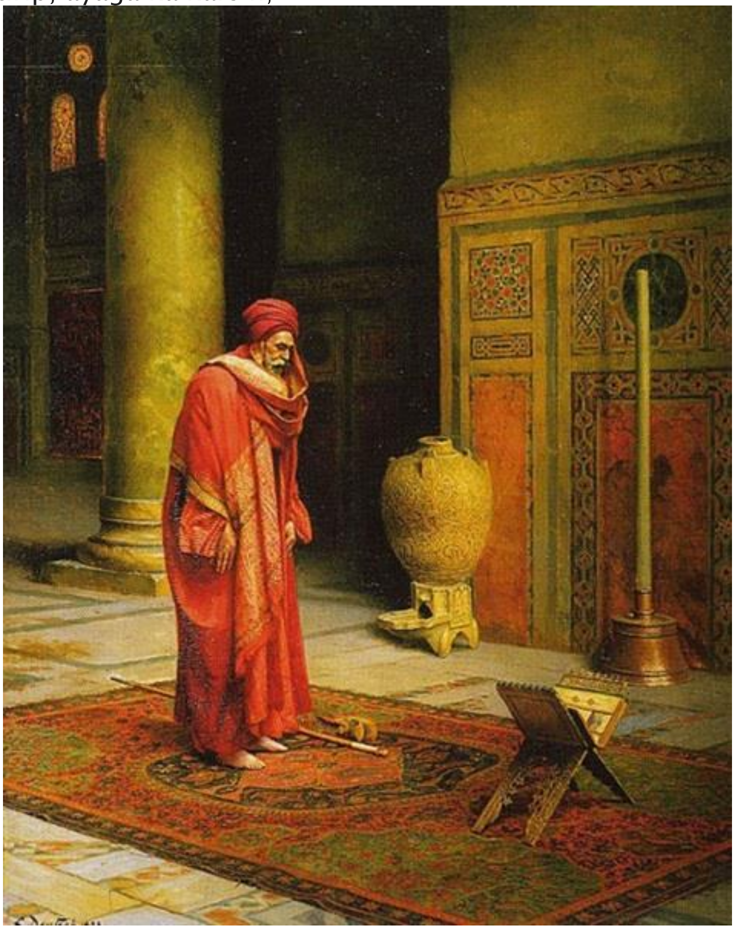
Cevâb budur ki; adem-i nefâd ve tenâhî kadîr ismine râci'dir. Ya'nî, Allah Teâlâ'nın kadrinin hadd-ı mahdûdu yoktur ki orada mütenâhiye ola. Bu cihetten **[21.b]** silsile-i kâinât ilâ-ebedi'l-âbâd müteselsil ve muttasıl olmaktadır. Ve illâ sıfât-ı ilâhiyye münkatı' olmak lâzım gelir. Bu ma'nâdan kelime ve kelâm-ı ilâhî bakîdir. Kün emri ve onun müteallikatıdır. Ve aslında **nefes-i Rahmânî** cemi'-i makdûrâta rûh-i zâtî bahs olmustur. Velâkin her nesnenin zuhûru vakt-i mahsûsa merhûn olmakla birbirinden teehhüre bâis budur. Nazar eyle ki a'mâl-i cennet teceddüt ettikçe vakten-fe-vakten derecât dahî teceddüt etmektedir. Ve derekât-ı ehl-i cehennem dahî hudûs-i a'malle böyledir. Ve kemâl-i insânî dahî tedrîci olmakla esmâ-ı hüsnânın ahkâmı dahî tedrîcle zuhûr etmektedir. Ve her amelden bir mülk-i mahlûk olmaktadır. Ve ahrette amel yok velâkin nefh ve nefes vardır ki lâ-yezâl zuhûrât iktizâ etmistir. Hatta ehl-i cennetin hûr-i ayna ve emsâline kırbân ve vika'ından nesne-i rûhâniyye halk olunsa gerektir. Tefekkür eyle! İmdî mahlûkat ve mükevvenâta ve kelimât-ı ilâhiyyeye nihâyet var mıdır? Sûâl olunursa ki; Gerçi âhirette bi-tarîki't-teklîf amel ve mukabelesinde mesûbât yoktur. Fe-emmâ, zikr ve tahmîd ve emsâlinden ervâh halk olunmak muktezâyı hikmet görünür. Cevâb budur ki; Ne şüphe! Zîrâ dünyâda dahî ehl-i zikrin enfâsından melâike halk olunmaktadır. Cennette ise bi-tarîk illâ velîdir. Şol ma'nâdan ki cennet mahall-i letâfettir, melâike-i lâtife gibi. Ve evrâda zikr ve emsâli bi-tarîki't-telezzüzdür, **[22.a]** bi-tarîki't-teklîf degil. Ya'nî, ni'met-i lezîze-i cismâniyyeyi tenâvülde tekellüf olmadıgı gibi orada zikrde dahî tekellüf yoktur.

Nitekim cemî'-i ef'âl ve harekât dahî böyledir, dünyâda insân-ı kâmile göre eger rûhânî ve eger cismânî tekellüf olmadıgı gibi. Aslı budur ki; âhirette kalb-i insân kāleb sûretinde temessül etse gerektir. Pes kalb ve kāleb bir olacak kalbe dahî tekellüf olmadıgı gibi kālebe dahî olmaz. Zîrâ ism-i latîf kesâfet götürmez. Cennet ve onun mütemessil oldugu umûr ise letâif kabîlindendir.

GAVS-ÜL Â'ZAM ABDULKADİR GEYLÂNÎ kaddesellâhü sırrahu'l azizden yardım isteme (İSTİĞASE USÛLÜ)

RAHMAN VE RAHÎM OLAN ALLAH'IN ADIYLA

Çok önemli bir konu ile karşılaştığında, seni üzen bu musîbetin Allah Teâlâ tarafından defedilmesini arzu edecek olursan önce,
Pazartesi gününü Salı gününe bağlayan gece, yâni Salı gecesi;
Yatsı namazından sonra (Gece yarısından sonra) ya da seher vaktinde iki rek'at namaz kıl;
bu namazın her rek'atinde 1 Fâtihâ'dan sonra 11 defa İHLÂS sûresini okursun;
Sonra da selâm verdikten sonra Allah Teâlâ'ya secdeye varırsın de arzu ve ihtiyacını iste (arapça biliyorsan dilinle, bilemiyorsan zikir halinde kalbin ile niyazda bulunursun)
Daha sonra başını kaldırınca Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimize 11 kere salâvat-ı şerife getirip, ayağa kalkarsın;

Sonra IRAK cihetine [KIBLE' nin biraz sağ tarafına] (BAĞDAT)'a yönelerek 11 adım atıp yürür halinde

1. Birinci adımda: Ya Şeyh Muhyiddîn! Söyle
2. İkinci adımda: Ey Efendimiz Muhyiddîn!
3. Üçüncü adımda: Ya Mevlânâ Muhyiddîn!
4. Dördüncü adımda: Ey hizmete lâyık Muhyiddin! :
5. Beşinci adımda: Ey Derviş Muhyiddîn!
6. Altıncı adımda: Ey Hoca Muhyiddîn!

7. Yedinci adımda: Ey Sultan Muhyiddîn!
8. Sekizinci adımda: Ey Şah Muhyiddîn!
9. Dokuzuncu adımda: Ey Gavs Muhyiddîn!
10. Onuncu adımda: Ey Kutub Muhyiddîn!
11. On birinci adımda: Ey Efendiler Efendisi (Seyyidler seyyidi) Abdülkadir Muhyiddîn!

Diye çağır Sonra şöyle söyle:

Ey Allah'ın kulcuğu, benim imdadıma yetiş, Allah'ın izniyle bana yardımcı ol!
Ey insanlar ve cinlerin Şeyhi, Bana imdad eyle, ihtiyacımın yerine gelmesinde bana yardım elini uzat!
Deyip şu duâyı üç defa oku:

اَللّٰهُمَّ لَكَ الْكُلُّ وَبِكَ الْكُلُّ وَمِنْكَ الْكُلُّ * وَإِلَيْكَ الْكُلُّ
وَأَنْتَ الْكُلُّ وَكُلُّ الْكُلِّ * بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ وَصَلَّى
اللّٰهُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ .

"Allahümme lekel küllü ve bikel küllü ve minkel küllü*Ve ileykel küllü ve entel küllü ve küllü'l küllî*Bi rahmetike yâ erhamer râhimiyn ve sallâllahû alâ seyyidinâ Muhammed ve alâ âlihi ve sahbihi ve sellem"

Anlamı:
Allahım; Bütün eşya senindir ve bütün eşya Seninle vardır; yine bütün eşya senden gelmedir ve bütün eşya sana yönelip gelecektir sen bütün eşyaya hâkimsin, hepsi de senin yüksek kudretin altında bulunuyor; Sen küllün küllüsün! Ey merhamet edenlerin en çok merhamet edeni, senin rahmetine bağlanıp dayanıyoruz! Geniş rahmetin Efendimiz Muhammed'e (Sallallahû aleyhi ve sellem) ve O'nun hânedan ve arkadaşlarına (Radıyallahû anhüm) olsun! Onları hem dünyada, hem âhirette esenliğe kavuşturmanı niyaz ederiz!"

Ayrıca;

www.gavsulazam.de/turk/gavs/gavs-istigase.htm

bakabilirsiniz.

NECRONOMİCON- Kara Dünyanın Kitabı-Kara Büyü

Kabala'nın yaratılmasından çok önce tapınılan ve çağırılan eski çağlara ait güçler vardır. Bunlar Sümer inancındaki kadimlerdir ve Aleister Crowley'in majisinde[1] ve H. P. Lovecraft'ın mitosunda yaşarlar. Dünyayı bir kez daha yönetmek için kapının hemen ardında beklemektedirler…

Uzun süredir kayıp olan sihirbazın elkitabı, büyülü sözler ve çağırışlar, ruhları defetme ve bağlama yollarını içerir. Ama bunlar düşüncesizce kullanılmamalıdır. Sadece, Abdül Alhazret'in, *Kara Dünyanın Kitabı*'nı tamamlamasına engel olan kaderini bile düşünmemiz yeterlidir. Ve hatırla ki, *NECRONOMİCON*'da çağrılan güçler için etkili bertaraf ediciler yoktur.

'NECRONOMICON'un majisi kurcalanacak bir şey değildir ve seni baş edemeyeceğin psikolojik güçlere maruz bırakabilir. Şunu daima hatırla, eğer efsunlar konusunda acemice davranırsan uyarılacaksın.'

Fate Dergisi

GİRİŞ

1920'lerin ortasında, bir zamanlar Warlock Mağazası'nın olduğu Brooklyn Heights'tan aşağı yukarı iki blok ötede, sessiz ve her şeyden elini eteğini çekmiş bir adam olan, iki yıllık karısından en sonunda boşanarak ergenliğini geçirdiği ve iki teyzesiyle kaldığı Rhode Island'daki evine dönen bir kısa öykü yazarı yaşamaktaydı. 20 Ağustos 1890'da doğan Howard Phillips Lovecraft, 1923'te *Weird Tales* dergisi ile yakaladığı ilk başarılarının güdük kaldığı edebiyat dünyasında bir etki yaratmak için çaba harcayacaktı. 15 Mart 1937'de 46 yaşındayken bağırsak kanseri ve Bright hastalığının kurbanı olarak trajik biçimde öldü. Dashiell Hammett gibi şöhretli insanların, hem yurt içinde hem de yurtdışında basılması için antolojiye koyarak onun çalışması ile ilgilenmesine karşın, kendisine genellikle bahşedilen 'Gotik Korkunun Babası' ününü, seçilmiş mektuplarının bir cildi ve biyografisi gibi çalışmalarının çeşitli kitabevleri tarafından muazzam çoklukta yeniden basılmasına kadar geçen birkaç yıla dek gerçek yerini bulmadı. 1975'te, aylık Atlantic dergisinin Temmuz sayısında, Louis Borges'in 'H.P. Lovecraft anısına' başlığıyla, *'There Are More Things'* adında bir hikayesi yayınlandı. Borges gibi edebiyatın önemli kişilerinden birinin yaptığı bu jest Lovecraft'ın, ölümünden kırk yıl sonra, Amerikan edebiyat tarihinde hak ettiği yere nihayet yükseldiğinin bir göstergesi idi kuşkusuz.

Lovecraft, *Weird Tales* dergisinde yazısının yayınlandığı yıl bir başka beyefendinin daha adını görmekteydi ama İngiliz tabloid basınında. Sunday Express'in baş *sayfasında ALEISTER CROWLEY'İN YENİ UĞURSUZ İFŞALARI* yazısını okumaktaydı. Haber, kötü şöhretli majisyenin ilk takipçilerinden birinin (ya da gerçekte, takipçilerinden birinin karısının) Sicilya, Cefalu'daki Thelema Manastırı'nda ölen kocasından Crowley'i sorumlu tutan tanıklığı ile ilgiliydi. Kötü basına, gizli örgütlerin kafalarda oluşan hayali tehlikeleri de eklenince Mussolini, en sonunda *Yüce Canavar*'ı (The Great Beast)

İtalya'dan sürgün etmek zorunda kaldı. Gelecek haftalar ve aylar boyunca İngiltere'deki gazetelerin sayfalarını korku hikayeleri dolduracaktı: satanik ritüeller, kara kitle ayinleri, hayvan hatta insan kurban etmeler rapor edildi -ya da bu konularda bile bile yalan söylendi-. Çünkü, hikayelerin çoğu gerçek olmasa ya da fantastik abartmalar bile olsa tek bir şey belirgindi: Aleister Crowley bir majisyendi, ilk sıradakilerden biri.

12 Ekim, 1875'te İngiltere'de -Shakespeare ile aynı bölgededoğan Edward Alexander Crowley, *'Plymouth İhvanı'* adında bir tarikatın üyesi olan katı, fundamentalist, dindar bir ailede büyüdü. Ona, *('Book of Revelation'* kitabındaki atıftan sonra) meşhur olacağı şu *'The Beast 666'* ismi ve sayısı ile hitap eden ilk kişi annesiydi ve o da bu unvanı gönülden kabul etti. Cambridge'de okurken ismini Aleister Crowley olarak değiştirdi; bu isim ve ona eklediği '666' ile hiçbir zaman kitaplardan ya da basından uzak olmayacaktı. Çünkü kendisinin bir tanrı, bir kadim enkarnasyonu[2], insanlık tarihini Yeni Çağ'a, Osiris'in eski çağının yerini alacak Horus'un Eon'una aktaracak aracı kişi olacağına inanıyordu. 1904'te, Lovecraft'ın 'Dış Uzaydan' diyebileceği bir yerden, yeni bir felsefe, bilim, sanat ve din sistemini, Yeni Dünya Düzeni'ni içeren bir mesaj aldı, ancak bu yeni düzen, bir ana bölüm ve bu dördününün de ortak paydası ile başlamalıydı: Maji ile.

1937'de, Lovecraft'ın öldüğü sene, Naziler, aralarında Crowley'in yönettiği iki tanesinin de bulunduğu, Almanya'daki okült[3] locaları yasakladılar: *A.:.A.:.* ve *O.T.O*'yu. Crowley, ikincisine İngiltere'de başkan seçilmişti, ilkini bizzat kendisi kurmuştu. Onun, bir şekilde, majik anlamda Üçüncü Reich'ten sorumlu olduğuna inananlar bulunuyordu, bunun için iki sebep vardı: ilki, Yeni Dünya Düzenlerinin ortaya çıkışı genellikle holocaustlara[4] neden olmuş gibi görünüyordu ve ikincisi onun, Adolf Hitler'in aklını etkilemiş olması gerektiğinin söylenmesiydi. Crowley ve Hitler'in hiçbir zaman karşılaşmadığı neredeyse kesinken, Hitler'in Birinci Dünya Savaşı'ndan sonraki ilk günlerde bazı okült localara mensup olduğu biliniyordu. Bunlardan biri, Hitler'in, Üçüncü Reich adına, iğrenç sembolü Swastikayı[5] benimseyeceği, Arianların ırksal üstünlüğü öğretisini vaaz eden *Thule Gesellschaft*[6]'idi. Crowley'in, Nazizmi bütün biçimleri ile, yalnızca küçümsediği, pek çok yazısında, özellikle de otuzların sonlarında yazdığı denemelerinde açıktır. Crowley, Nazizm olgusunu, anti-semitizmi ve Reich'in liderliğinin büyük bölümünü nitelendiren çeşitli türdeki deliliklere ve 'psikolojik tıkanıklıklar'a yol açmış, kendi taraftarlarına ilişkin katı ahlaki sınırlamalar içinde bulunan bir Hıristiyanlık yaratığı olarak düşünür görünmektedir. Yine de, bu yıllarda Dünya'yı içine çeken kaosun Crowley'in *Liber Al vel Legis*'inde (*The Book of the Law*) peşin olarak anlatıldığı ve öngörüldüğüne dair belki de çok az şüphe duyulabilir.

MİTOS ve MAJİ

Lovecraft'ın kısa öykülerinin pek çoğunun özü ile Crowley'in eşsiz törensel maji sisteminin ana temalarını yararlı biçimde kıyaslayabiliriz. İkincisi, inisiyeyi[7] Jungcu üstatların edilgen derinlik analizlerine karşı, ('hasta'nın kendisi tarafından meydana getirilen) etken ve dinamik bir bireyleşme süreci sonunda daha yüksek benlik ile temasa geçme haline hazırlamak niyetinde olan sofistike bir psikolojik sistemken, Lovecraft'ın *Cthulhu Mitosu* yalnızca eğlence amaçlıdır. Okurları, elbetteki, Lovecraft'ın yazdıklarında, sanatın herhangi bir tezahürüne yapılabileceği gibi, daha yüksek, daha öte motifler bulabilirler.

Lovecraft, *Cthulhu Mitosu*'nda ışığın ve karanlığın, Tanrı ile Şeytan'ın zıtlaşan güçleri arasındaki mücadelenin bir tür Hıristiyan mitini resmetmiştir. Bazı eleştirmenler bunun gerçek Hıristiyan dogmasından çok, Manicilik[8] sapkınlığı koktuğu şikayetinde bulunabilirler. Yine de bir papaz ve öncesinde bir rahip olarak, bu dogmanın ne yazık ki müminlerin çoğunluğu tarafından olması gerektiği öneminden uzak olduğunu söylemenin adil olacağına inanıyorum. Şeytana ve iyinin ve kötünün neredeyse denk güçlere sahip varlıklarına karşı girişilecek bir savaş fikri belki de en iyi şekilde, Doğu'nun Ortodoks kiliseleri arasındaki kişisel iblis ve kişisel melek ortak inancı ile açıklanmıştır. Bu kavram Roman Katolik Kilisesi tarafından -belki de bilinçaltında- öyle bir noktaya dek abartılmıştır ki, editörün sahip olduğu bir dua kitabının içerdiği Havari Aziz Andrew Bayramı için yapılan 30 Nisan tarihli bir gravür *'Ecce Qui Tollis Peccata Mundi'-Dünyanın Günahlarını Alıp Götürene Bakın'* altyazısını taşır ve üzerindeki resim bir atom bombasına aittir!

Mitosta, iki temel tanrı 'takımı' vardır: haklarında Hıristiyanlık inancındaki 'Işık'a tekabül ettikleri, insanoğlunu kurtarmak için gelen, yıldızlara ait bir ırk oldukları dışında pek fazla şey ifşa edilmeyen *Yaşlı Tanrılar* ve haklarında bazen muazzam ayrıntılarla çok fazla şey anlatılan ve 'Karanlık'a tekabül eden *Kadimler*. Bu ikinciler insan ırkı için hastalıktan başka bir şey istemeyen ve sürekli olarak dışarıdan doğru, bir kapıdan geçerek dünyamızın içine girmeye uğraşan *Kötü Tanrılar*'dır. Aramızda, kendilerini kadimlere adamış ve kapıyı açmaya, böylelikle bu, görünüşte tiksindirici örgütün bir kez daha Dünya'yı yönetmesini sağlamaya uğraşan kişiler vardır. Kadimlerin şefi, bir deniz canavarı olarak temsil edilen, eski çağlara ait bir tür, Okyanus'un muazzam derinliklerinde ikamet eden *Cthulhu*'dur. Lovecraft'ın arkadaşı August Derleth onu yanlış bir biçimde bir 'Su Elementali[9]' olarak adlandırır. Aynı zamanda Kaos'un kör ve aptal tanrısı, *Azathoth*, Kaos'ta Azathoth'un ortağı *Yog Sothot*, 'bin yavrulu keçi' *Shub Niggurath* ve diğerleri de vardır. Bunlar, çeşitli zamanlarda Cthulhu Mitosu'nun öykülerinde kahramanların, cehennemi şeyleri geldikleri yere gönderme girişimlerindeki güçlerini ve becerikliliklerini sınayan korkutucu biçimlerde ortaya çıkarlar. Bu sayfalarda, insan sanki fiziksel güvenliğinden başka, spiritüel doğasını tehdit eden bir şeylerle temas kuruyormuş gibi ilkel korku ve kozmik dehşete dair egemen bir duygu vardır. Bu korku kozmolojisi *NECRONOMİCON* kitabının sık sık ortaya çıkışıyla daha da yayılır.

Lovecraft'ın öykülerine göre, *NECRONOMİCON*, M.S. sekizinci yüzyılda 'Deli Arap' lakaplı, Abdul Alhazred tarafından Damascus'ta yazılmış bir cilttir. Hikayelerden birinde 700'lü sayfalardan bir tanesinin bazı eksik kısımları olduğuna dair bir gönderme bulunduğuna göre, kitabın uzunluğu aşağı yukarı 800 sayfa olmalıdır. Çeşitli dillerde -diye devam eder hikaye- kopyalanmış ve yeniden basılmıştır. Bunlar arasında Latince, Grekçe ve İngilizce vardır. Elizabeth döneminin ünlü majisyeni, Doktor Dee'nin bir nüshaya sahip olduğu ve bunu tercüme ettiği sanılmaktadır. Mitosa göre bu kitap inanılmaz şeyleri, insan ruhunun Uçurumu'nda (Abyss) ve Dış Uzayı'nda (Outer Space) ikamet eden varlıkları ve canavarları çağırıp görünür duruma getirmenin formüllerinden oluşmaktaydı.

Bu tür kitaplar gerçekte vardır ve gerçekten de varolmuştur. İdris Şah, Arap majisyen Abdül-kadir tarafından yazılan, şimdiye kadar yalnızca bir tek nüshasının bulunduğu *Gücün Kitabı*'nın (*Book of Power*) bir kopyasını bulmak için yürüttüğü araştırmadan bahseder (Bkz. *The Secret Lore of Magic*-İdris Şah). Barrett'in *The Magus*'u gibi, *Hz.*

Süleyman'ın Anahtarları da (*The Keys of Solomon*), bütün bu çalışmalar son on beş yıl ya da ona yakın bir zaman içinde, nihayet tekrar basılana kadar, benzer bir üne sahipti. Yüzyılın ünlü İngiliz ve Amerikan okült locası Altın Şafak'ın, bir başka Arap tarafından yazılan '*Negatif Varoluşun* Peçeleri' (Veils of Negative Existence) adlı bir elyazmasına sahip olduğu söylenmektedir.

Bunlar sihirbazların kitaplarıydı ve çoğunlukla, törensel majiye dair metinlerden oluşan kitaplar ve ansiklopediler anlamına gelmiyorlardı. Bir başka deyişle, sihirbaz ya da majisyenin, tıpkı bir aşçıdan 'yumurtaların Benedicti'nin ruhunu çağırmadan önce yumurtaları çırpmayı çok iyi bilmesinin' beklenmesi gibi, karmaşık bir majik ritüeli yerine getireceği elzem bir bilgi ve eğitime sahip olması umuluyordu. *Grimoire*'lar ya da Kara Kitaplar, yemek kitapları gibi, bir tema üzerinde yapılan çeşitlemeler, daha önceki majisyenlerin neler yapmış olduğuna, bağlantı kurdukları ruhlar ve kazandıkları başarılara dair farklı kayıtlardı. Şu an, bu çalışmaları okuyan majisyenlerden, bir simyacının kendi konusundaki bir eserde kasten yapılmış hataları fark etmesi ile çok benzer bir yolla, sapı samandan ayırması beklenmektedir.

Öyleyse, bir acemi için ruh çağırma alıştırmaları yapmak için *Lesser Key of Solomon* gibi, törensel majiye dair bir çalışmayı öğrenmek delilikti(r). Aynı zamanda Crowley'in *Magick in Theory ve Practice* çalışmasını da aynı niyetle pratik anlamda öğrenmek akılsızlık olacaktı. Her iki kitap da kesinlikle yeni başlayanlar için olmadığı gibi söylediklerinin doğruluğu sık sık kanıtlanabilecek şeyler de değildir. Ne yazık ki, dehşet verici *NECRONOMICON* da belki bu kategori içinde yer alır.

Crowley'in majisi, onun geçmiş uygarlıkların ve kadim zamanların yasaklanmış ve unutulmuş bilgisi üzerine yaptığı araştırmalarda bulduklarının kanıtıydı. *Book of the Law* kitabı 1904 İlkbaharı'nda Kahire'de, kitabı oluşturan üç bölümü kendisine dikte ettiren Aiwass adında insan-evveli entelijans ile temas kurduğuna inandığı sırada yazılmıştı. Herhangi bir başkasından daha fazla etkilemişti, bu onu ve hayatının geri kalanı bunu tam olarak anlamakla ve mesajlarını dünya tarafından bilinir hale getirmekle geçti. O kitap da görünmeyeni çağırarak görünür hale getirmek için gerekli formülleri içeriyordu ve sayfaları içinde dönüşümün gizleri saklıydı, ancak Crowley'in bu kendi *NECRONOMICON*'u Ortadoğu'da, Gize'deki Büyük Piramit'in gölgesinde alınmıştı ve içinde yalnızca *Güzel* ile ilgili değil, hali hazırda insanlığı beklemekte olan *Çirkin* ile ilgili şeyler de yazılıydı.

Crowley'in felsefesini, *'Ne istersen onu yap, kanunun hepsi budur'* şeklindeki Rabelaisci cümlenin nakaratı olmasından başka, özete indirgemeye yönelik bir girişim beyhude olacaktır. Bu cümle kalıbının gerçek anlamını açıklamak ciltlerce kitap tutar, ancak kabataslak söylersek bilinçli benliğin birleşmesi, melek saf ve tekamül etmiş benliği belirtecek şekilde, *'Kutsal Koruyucu Meleğin Bilgisi ve Konuşması'* ayini ile doruk noktasına yükselen bireyleşme süreci ile ilgilidir.

Yine de, benliğe giden yolda pek çok tehlike ve zaferin ilan edilebilmesinden önce geçilmesi gereken bir uçurum vardır. *Demonlar*, vampirler, psişik sülükler, arzu dolu majisyene her bir açıdan, büyüsel çemberin her yönünden yaklaşan dehşet verici biçimlerdir ve majisyeni mahvetmeden yok edilmeleri gerekir. Crowley engelleri aştığını ve bilgi uçurumunu geçtiğini, gerçek benliğini bulduğunu iddia ettiğinde, bunun,

Hıristiyanlar'ın İblis'i temsil ettiğini düşündüğü, *Book of Revelation* kitabındaki *Canavar* (The Beast) *666* ile özdeş olduğunu gördü. Aslında Crowley, bilgisinin, kitaptaki bu girişi aralayan dizeleri ilan etmesine yol açtığı, Mezopotamya'daki Yezitler'in, sözde 'iblise–tapan' kültünün Shaitan'ına (Şeytan) hayranlıktan başka bir şey beslemiyordu. Çünkü Yezitler'in yüce bir sırra ve zamanın gerilerine, Osiris'in güneş kültlerinin, Mithra'nın ve İsa'nın ötesine, hatta Yahudi dininin ve İbrani dilinin oluşumundan bile öncesine uzanan yüce bir geleneğe sahip olduklarını gördü. Crowley, Ay'ın tapıldığı zamandan önceye, 'Zamanın Dışındaki Gölge'ye geri gönderiliyordu ve bu zamanın içinde, o farkına varsın ya da varmasın 'Cthulhu'nun Çağrısı'nı duyuyordu.

Dipnotlar

[1] Aleister Crowley'e göre maji, irade doğrultusunda değişiklik yaratmanın sanatı ve bilimidir.

[2] Vücut bulma

[3] Bâtıni. Bilinmeyen bilimi.

[4] Toplu ölüm.

[5] Gamalı haç

[6] Hitler'i iktidara getiren, Dünya'daki siyasi , kültürel ve askeri hareketleri yönlendirmeye çalışan gizli Alman örgütü.

[7] Erginlenme, Tekris

[8] İranlı düşünür Mani'nin III. yüzyılda kurduğu ve iyilik kötülük esasına dayalı dinî doktrin, Manihaizm.

[9] Water Elemental: Saf Su, Suya ait...

Kaynak: H.G. Ginger , NECRONOMICON, Kara Dünyanın Kitabı, ALTIKIRKBEŞ YAYIN, 2005 Kadıköy, İstanbul

[slideshare id=50938736&doc=completesimonnecronomicon-150726133953-lva1-app6892&type=d]

[slideshare id=50938720&doc=dee-necronomicon-150726133916-lva1-app6891&type=d]

[slideshare id=50938742&doc=necronomiconbis-150726134000-lva1-app6891&type=d]

[slideshare id=50938765&doc=thecompletenecronomicon777-150726134055-lva1-app6892&type=d]

[slideshare id=50938768&doc=thenecronomiconspellbook-150726134057-lva1-app6891&type=d]

SAKALLI CELAL; PICABIA TANISA ÇOK SEVERDİ "YALINIZ"

www.futuristika.org

eski-tas.blogspot.com

Sakallı Celal Yalınız

İçgüdüsel bir zekâydı onunkisi, yüksek sosyete yemeklerinde, kıytırık sosyete toplantılarında, konserlerde, tiyatro kulislerinde, konferans salonlarında, lafın kısası hemen her yerde insanın

karşısına çıkanlar gibi son moda bir laboratuarda üretilmiş değildi…Neşterlerin ve idollerin zaferidir bu, beyinleri ameliyat masalarında yapay olarak yaşatacağız ama yürekleri sedyede unuttuk! Meydanda o kadar çakma deha var ki, gerçek bir tanesi kazara ortaya çıkacak olsa, kimse ona inanmayacak, kafayı modayla bozmuş bu kalabalık tarafından alay konusu olacak.

(Francis Picabia, Kervansaray)

Henüz bu yılın başında Türkçeye çevrildi Picabia'nın Kervansaray'ı. Başta eş-dost olmak üzere pek çok kişiyi bazan örtük, bazan aleni kalaylıyor bu kısacık romanda Picabia. "Eser", "sanat" gibi etiketlerden nasıl da tiksindiğini her fırsatta belirtiyor. Mimozalar başlıklı ara bölümde tastamam şöyle diyor:

Gerçek bir karamsar artık kalemi eline almaz, artık resim yapmaz, gerçek bir karamsar bu işlerden elini eteğini çeker ve her türlü mesleği, sanatçı olmaya tercih eder. Sanat, musallat olduğu insanlara güzel saçlar, güzel gözler, güzel bir ten, sağlıklı bir cilt veren bir hastalık gibidir ve bunları verirken, onları hayatla ve hayatın yansımalarıyla her türlü temastan mahrum bırakır. 'Hastalar' içlerini dışarıya taşır, sanki artık sevemiyor, yürüyemiyor, gülemiyor gibi olurlar! Yaşlanamazlar bile artık, onlara güzel saçlar, güzel gözler, güzel bir ten ve harikulade bir cilt bahşederek musallat olan yavaş bir ölümden kaçamazlar.

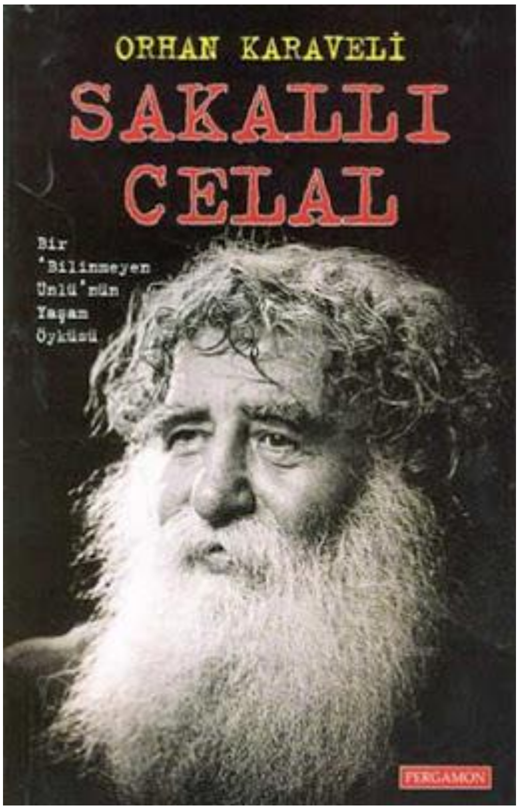
Kervansaray'ı yayına hazırlayan Luc-Henri Mercié'nin şahane dipnotlarını takip ettiğimizde, yukarıdaki cümlelerin, bir noktadan sonra üretmeyi durduran Marcel Duchamp'a saygı-selam olması yanı sıra, Breton'la mektuplaşması dışında geriye herhangi bir yazılı eser bırakmayan Jacques Vaché'ye hayranlık ifşası sayılması gerektiğini anlıyoruz. Dada filozofu diye çağrılan Vaché de bilindiği üzere etiketlenmiş sanatsal edimlerden tiksiniyordu.

Belki yaşadığı dönemde çok yakınları hariç, "Yalınız" soyadını aldığını bilen pek kimse yoktu. Sakallı Celal'di çünkü, Sakalından okunan bir adam. 7 Haziran 1962 tarihli Milliyet Gazetesi'ndeki bir ölüm ilanını; hani şu kimin tarafından verildiği hâlâ bilinmeyen ölüm ilanını okurken, aklıma Picabia'nın Vaché'yi ima ettiği bu bölüm geldi Kervansaray'dan. Sakallı Celal elbette dadacı falan değildi ama, içimden geçen cümle şu oldu: Yal(ı)nız, Picabia tanısa severdi!

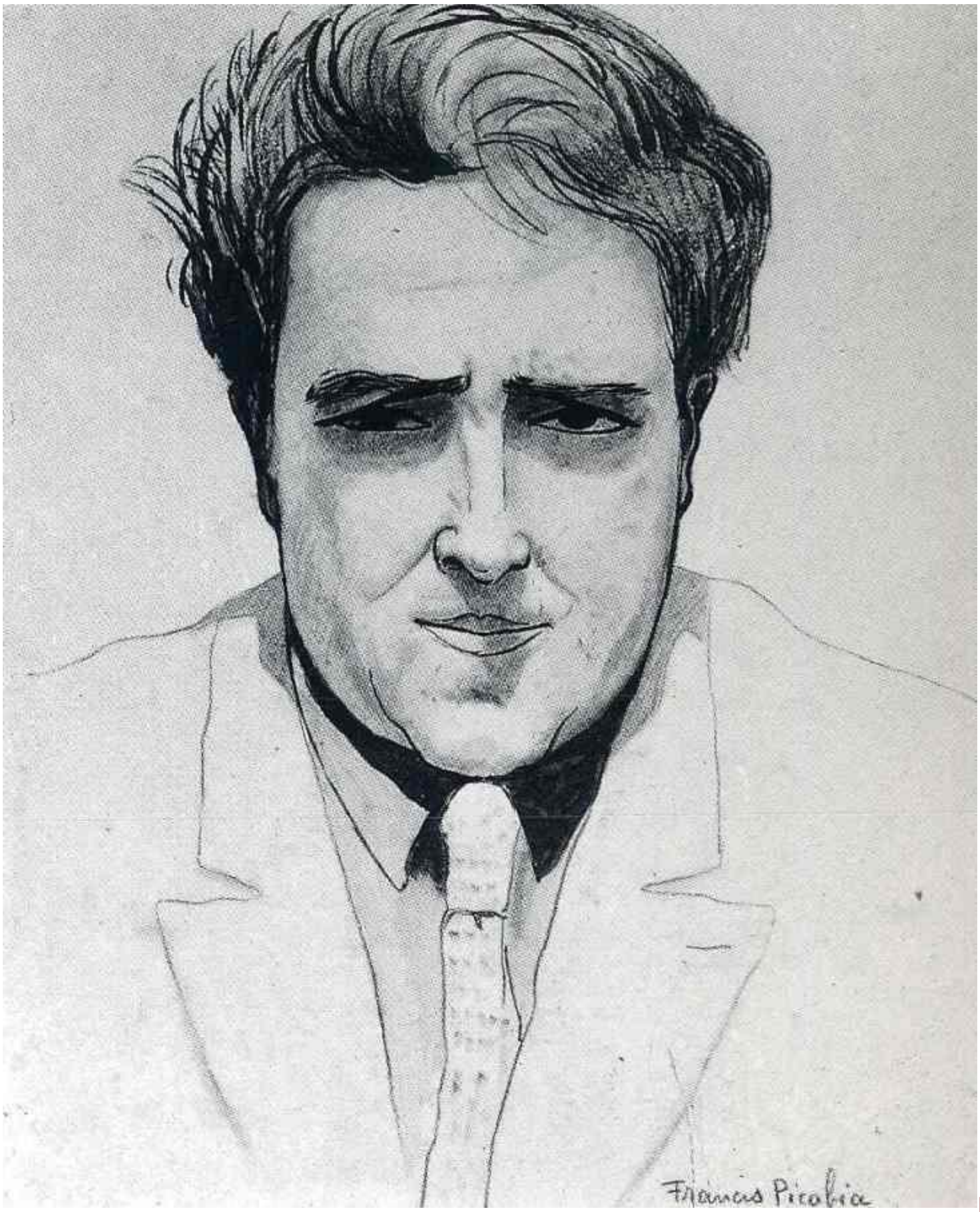
İşte geriye kalmış sınırlı sayıdaki fotograflarına bakıyoruz; hırpani bir pantolon, buruşuk gömlek, upuzun -önce kara, sonra kırlaşmış bir sakal. Hiç de laboratuvarda üretilmiş tiplerden değil; hele son moda hiç değil.

1886'da doğmuş bizim Sakallı. Mektebi Sultanî'de okuduğu sıra, Tevfik Fikret müdür. Yaptığı onca iş arasında, Mekteb'in toplantı salonunu mescidin üstüne yaptırdığı için ağır eleştirilere uğramış Tevfik Fikret. 31 Mart Olayı'nın patlak verdiği günler. Fikret'in, protesto amacıyla önce kendini okulun kapısına zincirle bağlattığı, istifa ettiği günler falan. Celal Tevfik Fikret'e hayran. Haluk'un Defteri'ndeki *Bir Tasvir Önünde* başlıklı şiirdeki *"Hak bellediğin bir yola yalnız gideceksin"* dizesini prensip edinmiş. Nasıl edinmesindi; bu cümlenin meali düşünüldüğünde yüzyıllar öncesinde Dante İlahi Komedya'da benzeri bir cümle sarfetmişti*: "Vien dietro a me, e lascia dir le genti /Gel peşimden, bırak insanlar konuşsun."(Purgatorio;*

V, 13). Ufak bir değişiklikle Marx da Kapital'in ilk cildinin 1867 tarihli ilk basımına yazdığı önsözde *"Segui il tuo corso, e lascia dir le genti /Sen yolunda yürü, bırak diğerleri konuşsun"* şeklindeki aynı cümleyi alıntılamıştı.

Celalli Sakal'ın hayatına dair ayrıntılar konusunda kendisi tarafından bırakılmış herhangi bir vesika ya da kayıt yok bildiğim kadar. Ne var? Belge-insanlar belki. Tanıklıklar. İlk baskısı 2004 yılında Pergamon Yayınları tarafından yapılan Orhan Karaveli'nin *Sakallı Celal -Bir 'Bilinmeyen Ünlü'nün Yaşam Öyküsü* adlı kitabı dışında, hakkında yapılmış kapsamlı bir araştırma da yok. Karaveli de Mekteb-i Sultanî'de okumuş. Sakallı'yı sonraki yıllarda mektebin pilav günlerine geldiği zamanlardan ve tanıklıklardan biliyor. Ahmet Haşim'le, matematikçi Ali Yar ile sınıf arkadaşı mesela. Hıfzı Veldet, Yusuf Ziya Ortaç, Ali Sami Yen, Melih Cevdet Anday ve Orhan Veli ile çeşitli düzeylerde yakınlıkları var. Nazım Hikmet'le de. Her ne kadar Orhan Karaveli, Sakallı Celal hakkındaki en kapsamlı araştırmanın sahibiyse de, doğrusu ben Sakallı'yı *Haldun Taner*'in Milliyet'teki *"Ölürse Ten Ölür Canlar Ölesi Değil"* başlıklı köşesinde, 1979 yılı ağustosunda yazdığı yazıdan bildim ve sevdim.

Haldun Taner Sakallı Celal'in matruş (sakalsız) halini hiç bilmemiş. Çünkü onu tanıdığında, Sakallı kırklı yaşlarını sürüyormuş. Bazı ortak ahbaplarının *"Celalli Sakal"* dediğini aktarıyor Taner; sakal-Celal ilişkisini anlatıyor tatlı tatlı:

Ölürse ten ölür Canlar ölesi değil

Yazan: HALDUN TANER

BUGÜNÜN çoluğu çocuğu hep sakallı. Sakal, çünkü, tozpembe yanaklarına sözüm ona erkeksi bir gölge katıyor kuruntusundalar. Kişilik yanakta değil, gözlerdedir, bakıştadır. Sakal onu olgunlaştıramaz ki.

Çok önceleri sakal ve bıyığın revaçta olduğu bir dönemden geçmedik değil. Osmanlı İmparatorluğu'nda bıyıksız erkek, sakalsız yaşlı ya da orta yaşlı, aykırı bulunurdu. (Matruş) biri görüldü mü herhalde ecnebidir diye kestirilir atılırdı.

Matruşluk, bugünkü deyimi ile, sakalsızlık, bıyıksızlık bizde Cumhuriyetle başlamış, bir çeşit batılılık ve uygarlık simgesi sayılmıştı. Atatürk sarı bıyıklarını kestiğinden bu yana, devlet adamlarının çoğu onu örnek aldılar. Sade devlet adamları mı? Memurlar, askerler, öğretmenler. Bıyığını kesmeyen bir azınlık kaldı ise bile, sakal dipten kazınmıştı.

Özgürlük şarkısı

İşte Sakallı Celâl'in ayrıcalığı böyle bir döneme rastladığından daha da bir vurgulanıyordu. Her ayrıcalık hevesinin kökeninde —s.anırsa— bir kompleks, bir gösteremecilik duygusu yattığı görülür. Bundan ötürü rahmetliyi suçlamak aklımın köşesinden geçmez. Alçak gönüllü değerlerin güme gittiği bir ortamda herkesin "ben de varım" diye bar bar

SAKALLI

Celâl sakalı dışında iddiacı bir adam değildi. İyi mevkiler alacak yetenek ve kültürde olmasına, arkadaşlarının nüfuzlu yerlerde bulunmasına karşın o hep kenarda kalmayı yeğledi. Kimsenin uyruğuna girmeyen küçük, iddiasız, ama özgür bir yaşantıyla yetindi. Sakal onun bir çeşit özgürlük, doğallık, kimseyi takmazlık ve filozofluk bayrağı idi. Bektaşî kalenderliği ile filozof saygınlığını birleştiren bu sakal, onun ince yaratılışının söz haline getirmediği bir şeyi dile getirir gibiydi.

Memurlar, askerler, öğretmenler. Bıyığını kesmeyen bir azınlık kaldı ise bile, sakal dipten kazınmıştı.

Özgürlük şarkısı

İşte Sakallı Celâl'in ayrıcalığı böyle bir döneme rastladığından daha da bir vurgulanıyordu. Her ayrıcalık hevesinin kökeninde —s.anırsa— bir kompleks, bir gösteremecilik duygusu yattığı görülür. Bundan ötürü rahmetliyi suçlamak aklımın köşesinden geçmez. Alçak gönüllü değerlerin güme gittiği bir ortamda herkesin "ben de varım" diye bar bar bağırması, kişilikte ya da görünümde —bazen ikisinde birden— abartıya varması doğal karşılanmalıdır. Kaldı ki Sakallı Celâl sakalı dışında iddiacı bir adam da değildi. İyi mevkiler alacak yetenek ve kültürde olmasına, arkadaşlarının nüfuzlu yerlerde bulunmasına karşın o hep kenarda kalmayı yeğledi. Kimsenin uyruğuna girmeyen küçük, iddiasız, ama özgür bir yaşantıyla yetindi. "Sakalı dışında iddiacı değildi"-den neyi kastettiğimi anlamışsınızdır. Sakal onun bir çeşit özgürlük, doğallık, kimseyi takmazlık ve filozofluk bayrağı idi. Bektaşi kalenderliği ile filozof saygınlığını birleştiren bu sakal, onun ince yaratılışının söz haline getirmediği bir şeyi dile getirir gibiydi. "Ben doğal bir insanım" der gibiydi. "İhtirasım yok. Paraya önem vermem. Mevkileri takmam. Bunlar için sizlerin katlandığı-

SAKALLI CELAL

Sakallı Celâl sakalı dışında iddiacı bir adam değildi. İyi mevkiler alacak yetenek ve kültürde olmasına, arkadaşlarının nüfuzlu yerlerde bulunmasına karşın o hep kenarda kalmayı yeğledi. Kimsenin uyruğuna girmeyen küçük, iddiasız, ama özgür bir yaşanktıyla yetindi. Sakal onun bir çeşit özgürlük, doğallık, kimseyi takmazlık ve filozofluk bayrağı idi.

Haldun Taner'i dinleyince, sakal deyip geçmemek gerektiğine ikna oluyor insan.

Evet, sakal deyip geçmeyelim. Sakalın çeşidi var. Keçi sakal var, didon sakal var, kıvırcık sakal var, top sakal var, burma sakal var, çatal sakal var, tahta sakal var, yanak sakalı var, favorinin azmanı, Francois Josef'inki gibi boyun sakalı var, Rebelais'inki gibi…

O sıralar pek ortalarda olmadığı için muhtemelen, sakal skalasında *çember sakalı* saymayan Taner, Celal Bey'in sakal bırakma hususunda kimlerden etkilenmiş olabileceği yönünde düşüncelerini sürdürüyor:

Anatol France ilk aklıma gelenidir. İlk yapıtları ile abartılı değerlendirilen sonra Maurassizmle anarşizm arasında karar veremeyen bu yazar, Fransız Edebiyatı'ndaki saygın yerini kendine çok yaraşan o beyaz sakalı ile sağlamıştır. Hazır cevaplık, spritüellik alanında Celal Bey'le çok ortak yanları olan oyun yazarı Tristan Bernard'ın uzun ve sevimli sakalı da çekici gelmiş olabilir. Nitekim dostlarından birkaçı da rahmetliyi esersiz bir Tristan Bernard sayarlardı. Ama sade sakaldan ötürü değil, dünya görüşlerinden dolayı da kendilerine öbür örneklerden fazla benzemek isteyeceği iki kişi daha vardı ki, bunlardan biri Karl Marx öbürü Fransızların babacan sosyalist lideri Jean Jaures'ti.

Celal Bey cidden sakallarını uzaması için serbest bırakırken bu isimlerden etkilendi mi, yoksa içgüdüsel bir zekanın görsel uzantısı mıydı bilemeyiz. Ancak sonraları katiyen kullanmamış olsa bile temelde pek çok kendini geliştirme olanağına sahip, iyi derecede Fransızca bilen Sakallı; yaşadığı dönemde sosyalist olduğunu açıktan söyleyebilen bir avuç insandan biri. Dolayısıyla sakalsız Celal olsa bile, Haldun Taner'in isimlerini zikrettiği son iki sakallıya temayül gösterirdi herhalde. Düşünün, 2.Abdulhamit'in Bahriye Nazırı Hüseyin Hüsnü Paşa'nın, yani denizcilik bakanının oğlusunuz ve *Ankara Vapuru Kaptanı Şefik Bey*'in Taner'e aktardığına bakılırsa *Lamartin'in Le Lac* şiirini ezberden okuyabilen sakallı bir çımacısınız aynı zamanda. Meğer Sakallı o sıra İstanbul'dan İzmir'e biletsiz gitmek için boğaz tokluğuna çımacılık işine girmiş. Öğretmenlikten makinistliğe; yerine göre inşaat işçiliğine varana dek pek çok baltaya sap olmuş. Evinde fare besleyip, hatta onların oynamaları için minik merdivenler yapacak kadar zamanına göre oldukça garipsenecek zevkleri varmış Sakallı'nın.

İşte oksimoronik biçimde bu *Bilinmeyen Ünlü*; nâmı diger *Sakallı, Celal Yalınız*, 1962 yılının 7 Haziran'ında; öldüğünün ertesi günü, ismini açıklamayan biri tarafından Milliyet Gazetesi'ne verilen ölüm ilanıyla bugün pek çok kişi tarafından bilinir oldu. Hatta, aforizma güdümlü bellekler tarafından kıyasıya sömürülecek kadar bilinir oldu: *"Bu kadar cehalet ancak tahsille mümkün olur."* başta olmak üzere, üç-beş cümlenin parantezinde ünlendi de ünlendi. Çift sütuna beş santim olarak verilmiş ölüm ilanında şöyle deniyordu:

VEFAT

Bahriye Nâzırı Hüseyin Hüsnü Paşanın aziz oğlu Galatasaray Lisesi 1907 mezunu 110

CELAL YALNIZ

(Sakallı Celâl)

6 Haziran Çarşamba [illegible] ebediyete intikal etmiştir.

Cenazesi 8 Haziran Cuma günü öğle namazından sonra Şişli camiinden alınarak ebedi istirahatgâhına tevdi edilecektir.

MİLLİYET 6660

Bahriye Nazırı Amiral Hüseyin Hüsnü Paşa'nın aziz oğlu, Galatasaray Lisesi 1907 mezunlarından 110 Celal Yalnız 'Sakallı Celal' 6 Haziran Çarşamba günü ebediyete intikal etmiştir.Cenazesi 8 Haziran Cuma günü öğle namazından sonra Şişli Camiinden alınarak ebedi istirahatgâhına tevdi edilecektir.

Picabia tanısa, çok severdi.

Notlar
-Dante'nin İlahi Komedya'daki cümlesi şöyle devam ediyor:
"Vien dietro a me, e lascia dir le genti:/sta come torre ferma, che non crolla/già mai la cima per soffiar di venti"
(Gel peşimden, bırak insanlar konuşsun: / Tepesi rüzgâr esintisiyle eğilip bükülmeyen / güçlü
bir kule gibi ol.) Purgatorio; V, 13-15

-Tevfik Fikret'in Bir Tasvir Önünde adlı şiiri:

Güldün, bu mehabet seni güldürdü; o kaşlar,
Bir ok gibi atesli nazarlarla musellah
Gözler, o bakırdan göğüs, atlar
Bir kaplanın evzaı kadar tiz u mucennah
Etvar-ı levendane, o bazu-yı gazanfer
Asabını oynattı... Bu irsi ve cibilli
Necdet sana bir cedd-i ba'idin seref-aver
Bir tuhfesidir; sen bu ceri hun-ı asili
İnsanlığı ihya için isar edeceksin;
Hak bellediğin bir yola yalnız gideceksin!

-Fransis Picabia, Kervansaray, çev.: Ayberk Erkay,Yapı Kredi Yay., 2015

TATLI OLACAKSAN EKŞİ YEMEYECEKSİN

İçeceklerde gizlenmiş bir hakikat

Kahvede ekşi şeyler yasaktı.

Limonata, meyve suyu hattâ ayran bile satılmazdı kahvede.

Bu da Cavit Abi'nin başka bir fedakârlığıydı.

Bunları satsa eminim kazancını katlardı.

Ama Cavit Abi kazancı parada aramıyordu ki...

Ayran mayran isteyen olursa soğukça, 'Biz satmıyoruz kardeşim!' derdi.

'Ekşi' lafı bile pek kullanılmazdı kahvede.

Sadece, o gün kötü üfleyen bir talebe olursa, Dede, yüzündeki tebessümü hiç bozmadan, **'Ekşi mi yedin?'** diye hafif yollu bir tarizde bulunurdu.

Nasıl oldu bilmiyorum.

Galiba talebelerden biri dışardan geçen turşucudan turşu alacak oldu.

İşte o zaman Dede'nin suratı biraz ekşidi.

Cavit Abi de terslendi, **Turşuyu turşucuda ye oğlum!'** dedi.

Dede gene açıklamak ihtiyacı duymuş olacak ki mırıldandı, ***'Ekşi nağmeyi ekşitir'*** inanmadım.

Halbuki ezoterik bilgiymiş.

Yıllar sonra doğruluğunu kendi talebelerimde gördüm. Ekşi yalnız ağzı sulandırıp, sesi bozmakla kalmıyor; gerçekten de neyzenin tavrı üstünde, Dede'nin 'Ekşi' diye nitelendirdiği menfi bir hal yaratıyor.

Herhalde ağız sulanması neyzende psikolojik bir etki yapıyor.

Ezoterik bilgilerin böylesine muğlak oluşu, belki de ispatının çok derin bir kültüre muhtaç olmasındandır.

Öğrenenin bu tip bilgileri kurcalaması, öğretime sekte, öğretene de sıkıntı verir.

Dede'nin böylesine psikolojik meseleleri bilmemesine şaşmamak lazım.

Böyle öğrenmişti.

Böyle öğretiyordu.

Kaldı ki biliyor da olabilirdi.

Ama bu konular on dört, on beş yaşlar için bir hayli ağır.

Sh:24-25

Gel ey sâkî bulunmaz böyle âlî dilgüşâ meclîs.

Getir câm-ı musaffayı kim olsun pürsafâ meclis.

Piyâle aks-i mir'ât-i felekte âfîtâb olsun.

Fürûg-i sâgar-ı sahbâdan olsun pürziyâ meclîs.

Bâkî

Kaynak: Ahmet Doğan Özeke, Neyzenler Kahvesi - Bir Neyzenin Hatıraları, Pan Yayıncılık, 2000, İstanbul

ÂŞK'IN [SEVMENİN] ONTOLOJİK DEĞER SORUŞTURMASI

Hzl:Onur Güler

İnsan öyle bir varlıktır ki, var olduğu andan itibaren 'birileriyle'/şeyler ile etkileşmiştir.

Buna mecburdur, seçme şansı yoktur.

Seçmesi ancak 'nisbi cebr olan' alanda kudreti kadardır. İnsan, annesine babasına bağlanandır.

Vücudunu sevendir, doğaya bakandır.

Mal edinen, malı seven, tutkularına aşık olandır.

Kadın-erkek seven-sevilen olur, âşk; nörobiyolojik yönü olan, yarı-teolojik bir gariplik olsa da, kadersel bir yön taşır.

Ancak, **'her şeyden öte',** geniş bir bakış yaptığımızda şunu görürürüz, Kur'ân-ı Kerim'de de işaret edildiği gibi;

SEVGİ, HOŞLANMA, ÂŞK gibi hisler, duygular, kalbin yani inançların tarlası olan yerde yetiştikleri için önce 'iman' ile hakikate eklemlenip, ilim-iman-amel bütünlüğünde, Allah sevgisi ile kâinata bakmak ve 'şeyleri' bu merkezde 'ölçülü' sevmek gerekir.

Kadın, para, makam, hûzuz [Erkek tavşan:simge] 'süslü' gösterilen sevgilerdir.

Ancak bu onların 'değersizliğini' değil, cennete giden yolda kulun dikkatli olması gerektiğinin fitne makamında örnekliğini gösterir.

X'in Y ile yaşadığı 'sevgi', bir ömür hislere, şehvete atıflarda bulunuyor olabilir , bu yetmez. Cennete de atıfta bulunulmalıdır.

Âşk, sevgide ifrat ise; benimle meşru yolda yakınlaşacak, bana 'sadık olacak', bana itaat edecek, **kavvâmûne alâ annisâ** ayetinin en güzel şekilde hükmüne gelecek ve 'cenneti' kazanma/Allah'ın sevdiğini yapma merkezinde bu dünyadaki her türlü rakipleri kenara bırakıp 'eş makamından' yanımıza gelecek kadına atf ediyorum bu yazıyı...

Şüruh edelüm dedik, edebildiysek ne mutlu bize. Yazımı seleflerimizin 'ilâhi' sevginin kökenleri hakkındaki enfes sözleri ile bitiriyorum:

Allah'ı sevmenin alâmeti, Kur'ân'ı sevmektir;

Kur'ân'ı sevmenin alâmeti, Resûl'ü sevmektir;

Resûl'ü sevmenin alâmeti, sünneti sevmektir;

Allah'ı, Kur'ân'ı, Resûl'ü ve sünne-ti sevmenin alâmeti ise âhireti sevmektir;

Âhireti sevmenin alâmeti ise kendisini sevmektir;

Kendisini sevmenin alâmeti ise dünyaya buğzetmektir;

Dünyaya buğzetmenin alâmeti, ondan ancak yeteri kadar azık ve kendisini hayatta bırakacak kadarını almasıdır.

DAGUERREOTYPE'TAN INSTAGRAM'A DİJİTALLEŞEN FOTOĞRAF

Fotoğraf icadından bu yana insan hayatında önemli bir yere sahip olmuştur. Teknolojik ve toplumsal değişimler hayatın her alanına etki ettiği gibi görüntü ve göstermeye dayalı alanları da etkilemiştir. Fotoğraf da bu değişimlerden nasibini almıştır.

1826 senesinde icat edilen fotoğraf günümüzdeki formuna 186 yıllık bir yolculuk sonucu ulaşmıştır.

Bu yolculuğun en önemli durağı günümüzde hüküm süren dijital fotoğraftır. Dijitalleşen fotoğraf, gösterme biçimlerini değiştirmiş; görüntüleri bilgisayara taşıyarak üretim ve tüketim sürecini hızlandırmıştır.

Fotoğraf tarihi içinde, başlıca iki kırılma noktasından bahsedilebilir.

Bunlardan ilki amatör fotoğrafçılığın başlangıcını sağlayan, Kodak'ın **"You press the button we do the rest"** *sloganıyla duyurduğu fotoğraf makineleri olmuştur.

***A Brief History of Design & Usability at Kodak,**

http://www.kodak.com/US/en/corp/researchDevelopment/whatWeDo/development/designUsability/history.html

İkinci kırılma noktası ise fotoğrafın daha önce olmadığı kadar yayılmasını sağlayan dijital fotoğraftır. Bilgisayar uyumlu fotoğraf makineleri filmli makinelerin yerini almıştır.

Nihayetinde dijital fotoğrafın cep telefonları aracılığıyla insanların cebine girmesi, fotoğrafın insan yaşamının her alanındaki etkinliğini arttırmıştır. Rus fotoğrafçı Aleksandr Rodçenko'nun da belirttiği gibi

"Fotoğraf, hedefinde ilerliyor ve bütün alanları ele geçiriyor. Öylesine çabuk, öylesine pratik ki, ilahi bir güç beklemiyor."

http://www.photoquotations.com/a/579/Aleksander+Rodchenko

. Fotoğraf sahip olduğu gösterme becerisi devam ettiği sürece de insan hayatının içinde yer almaya devam edecektir.

İNTERNET SİTELERİ

http://belgeselfotograf.com/

http://blog.100 0memories.com/

http://blog.instagram.com/

http://eurovizyon.co.uk/

http://fotomuhabiri.com/

http://lomography.com.tr/

http://mashable.com/

http://photoweeklyonline.com/

http://popphoto.com/

http://psfk.com/

http://rising.blackstar.com/

http://royal.pingdom.com/

http://techcrunch.com/

Kaynak: Ebru BARANSELİ-Can DOĞU, Daguerreotype'tan Instagram'a Dijitalleşen Fotoğraf, T.C. Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümü, 2012-2013 Güz Dönemi Dijital Kültür Dersi, Eskişehir, 2012

[slideshare id=50918663&doc=daguerreotype-instagram-makale-150725134329-lva1-app6891&type=d]

ÇARE…/SORUN/ SUÇLU/ NE….?

De Profundis / Mektup Oscar Wılde

Ahlak bana yardım edemez.

Ben, yaradılışımla, ahlak karşıtıyım.

Ben yasalara değil, ayrıcalıklara uygun insanlardanım, insanın yaptıklarında yanlışlık görmem, ama insanın yapısında yanlışlık görürüm.

Bunu öğrenmiş olmak çok iyi.

**

Din bana yardım edemez.

Başkalarının, görülmez bir şeye inanç duymalarına karşılık ben, dokunulabilen, görülebilen şeylere inanırım.

Benim tanrılarım, elle yapılmış tapınaklarda otururlar; kendi deneyimlerimin meydanında benim inancım olgunlaşıp yetkinleşti, çünkü cennetlerini bu dünyaya yerleştirenlerin çoğu ya da hepsi gibi ben de onda yalnızca cennetin güzelliğini değil, cehennemin dehşetini buluyorum.

Aklımdan din geçtiğinde ise, inanamayanlar için bir mezhep kursam iyi olurdu diye düşünüyorum;

İmansızlar Cemaati olarak adlandırılabilecek bu toplumun, yüreğinde huzurun zerresi bulunmayan papazı, hiçbir mumun yakılmadığı sunakta, kutsanmamış ekmekle ve boş şarap kadehiyle ayin yapmalıydı.

Her doğru şey, bir din olmalıdır.

İnanç gibi, bilinemezcilik de, kendine özgü törenlere sahip kılınmalıdır.

O, kendi şehitlerini saçtı dünyaya, şimdi kendi ermişlerini devşirmek ve her gün Tanrı'ya, insandan gizlendiği için şükranlarını sunmalıdır.

O, kendi şehitlerini saçtı dünyaya, şimdi kendi ermişlerini devşirmek ve her gün Tanrı'ya, insandan gizlendiği için şükranlarını sunmalıdır.

Ama ister inanç olsun bu, ister bilinemezcilik, bana dışardan gelmemelidir.

Onun simgeleri, benim kendi yaratma eylemimin ürünleri olmalıdır.

Kendi biçimini kendisi oluşturabilendir tinsel olan.

Onun gizini kendi, içimde bulamazsam, hiç bulamayacağım demektir; ona çoktan sahip değilsem, bana bir yerden gelmez o.

**

Akıl da bana yardım edemez.

Akıl, bana hüküm giydirmiş olan yasaların yanlış, adaletsiz yasalar olduğunu ve bana acı

çektiren sistemin yanlı, adaletsiz olduğunu söyler.

Ama ben, bunların ikisini de kendime, doğru ve haklı kılmalıyım.

Sanat alanında insan, belli bir şeyin belli bir anda kendisini nasıl etkilediğine önem verir yalnızca; ahlak gelişimi konusunda da insan, aynı şeye önem verir.

Başıma neler gelmişse bunların tümünü kendim için iyi kılmak zorundayım.

Tahtadan yatak, mide bulandıran yemek, acıdan parmakuçları körleşene dek çekilip koparılıp üstüpüye dönüştürülen sert halatlar, her gün sabah akşam yinelenen adi işler, zorunluluktan değil de alışkanlıktan verilen katı buyruklar bakanları tuhaf bir biçimde hüzünlendiren korkunç giysiler, o sessizlik, o yalnızlık, o utanç; bunların her birini ve tümünü, yüceltici deneyimlere dönüştürmeliyim.

Bedeni alçaltıcı şeylerin tümünü, ruhu yücelten Şeylere dönüştürmeye çalışmalı ve bunu başarmalıyım.

**

Öyle bir duruma gelmek isterim ki yaşamımda iki önemli dönüm noktasını, babam tarafından Oxford'a gönderilişim ve toplum tarafından cezaevine gönderilişim olduğunu, hiç abartmasız söyleyebileyim.

Benim için en iyi şeyin, cezaevine girmek olduğunu söylemeyeceğim; çünkü bu, kendime karşı büyük bir küskünlük demektir.

Bunun yerine benim, çağımın tipik bir çocuğu olduğumu, öyle ki aykırılığımla ve aykırılığım uğruna, yaşamımdaki iyi şeyleri kötüye ve kötü şeyleri iyiye dönüştürdüğümü söylemeyi yeğlerim, benden böyle söz edilmesini isterim.

**

Cezaevine girişimin ilk zamanlarında, bazıları bana, kim olduğumu unutmaya çalışmamı salık verdiler.

Yıkıcı bir öneriydi bu. Kim olduğumu bilmeliyim ki kendime bir avuntu bulabileyim.

Şimdi de kimileri bana, cezaevinden çıkışımdan sonra, bir zamanlar cezaevinde yattığımı belleğimden silmemi öneriyorlar.

Bunun, önceki kadar yıkıcı bir öneri olduğundan kuşkum yok.

Böyle yaparsam dayanılmaz bir utanç duygusunun bana musallat olmasından kurtulamam ve herkes gibi benim için de değer taşıyan şeyler -güneşin ve ayın güzelliği, mevsimlerin görkemli oyunu, günbatımındaki ezgiler, büyük gecelerin sessizliği, yapraklar arasında inen yağmur, çimenlerin üzerinde yuvarlanıp onları gümüş parıltılarına boğan çiy taneleri- lekelenir, iyileştirme güçlerini, yaşama sevinci verme yeteneklerini yitirirler.

Kendi yaşadıklarını insanın yadsıması, kendi gelişimini durdurması demektir.

Yaşananlar yok sayılırsa, yaşamın dudakları arasına yalan sokuşturulmuş olur. Bu, ruhun yadsınmasından başka bir anlama gelmez.

**

Beden yalnızca, papazların ya da mistik görülerin arıttığı şeyleri değil, bayağı ve

temizlenmemiş şeyleri de nasıl sindirirse ve onları çevikliğe, güçlülüğe, güzel kasların devinimine, diri ete ve saçın, gözkapaklarının, gözlerin kıvrımlarına ve renklerine nasıl dönüştürürse, ruh da onun gibi, sindirici işlemler yapar ve kendisindeki bayağı, kötü, alçaltıcı şeyleri soylu düşüncelere, yüce tutkulara dönüştürebilir; hatta bunlarda, kendini olumlamanın en güzel biçimlerini bulabilir; lekelemeye ve yıkıma uğratmaya yönelik şeylerin aracılığıyla kendini en yetkin düzeyde ortaya koyabilir.

**

Sıradan bir cezaevinde sıradan bir hükümlü olarak yattığımı, çıktıktan sonra içtenlikle kabul etmeliyim: tuhaf görünür belki, ama kendime öğretmem gereken şeylerden biri şu olacak:

Geçmişteki hükümlülüğümden utanmamak.

Bunu, bir cezalandırılma saymalıyım; ama insanın, cezalandırılmışlığından utanması, sonuç bakımından, hiç cezalandırılmamış olmasına denktir.

Aslında yapmadığım birçok şeyden hüküm giydim; ama hüküm giydiğim şeyler arasında gerçekten yaptığım birçok şey vardı; yaşamımda bunların hepsinden daha çoktur bana hiçbir suçlama getirtmeyen şeyler.

Madem ki tanrılar güçlüdür ve bizi yalnızca kötü ve sapkın yanlarımız için değil, iyi ve insansal yanlarımız için de cezalandırırlar, o zaman ben insanların, yaptıkları kötü işler yanında, iyi işler yüzünden de cezalandırıldıklarını bir gerçek olarak kabul etmek zorundayım.

Bence en doğrusu bu.

Bu, söz konusu olayların ikisini de kavramak ve onlar üzerine fazla düşünmemek konusunda insana yardımcı olur, ya da yardıma olmalıdır. Eğer ben, işte bu düşünceyle, cezalandınlmışlığından utanç duymazsam, ki duymayacağımı umuyorum, özgürlük içinde düşünme, yürüme ve yaşama gücü kazanacağım.

**

Bireyleri ağır cezalara uğratma hakkını kendine alan Toplum, aynı zamanda, sığlık gibi bir kusura sahiptir ve kusurların en büyüğü olan bu sığlığıyla, ne yapmış olduğunu algılayamaz.

İnsanı, ceza süresi bitince, kendi haline bırakır; yani bu insanı, tam da ona karşı en büyük ödevinin başladığı anda terk eder.

Aslında Toplum, yaptıklarından utanır, işte bu yüzden sanki kaçar cezalandırdığı kimselerden; alacaklısından, borcunu ödeyemediği için kaçan biri gibi ya da gideremeyeceği, bedelini ödeyemeyeceği bir zarara uğrattığı kimseden uzak duran biri gibi.

Kendi payıma ben, neden acı çektiğimin farkındaysam, Toplum da bana ne yaptığının farkında olsun diyorum; her iki tarafta, ne dargınlık ne nefret olsun.

Kaynak: De Profundis / Mektup, Oscar Wilde, çeviren: Yaşar Günenç, Yaba Yayınları, 1996.

Alıntı Kaynak: Oscar WILDE, Reading Zindanı Baladı, HZL: Türkçesi Özdemir ASAF, Broy Yayınları: 167- 1998, İstanbul

BEDEN PORNOSU

Beyaz perdeye yansıyan görüntüleri izliyorum. Sanırım bu bir Stan Brakhage filmi. Renk patlamaları ve asitle yanmış pelikül kraterleri. Çıplak bir kadının görüntüsünü izliyorum şimdi. Ve kadraja bir diğer beden giriyor. Erkek. O da çıplak. Az sonra bir bebeğin annesinin rahminden iç dünyayı terk edişini izleyeceğim. Bir bedenden bir başka bedenin çıkmasının hokus- pokus'unu.

Bir ağacın gövdesine bakınıyorum. Etrafında tam bir tur atıp. Ağacın gövdesine bir kalp işareti içinde kazınmış S-G harflerini görüyorum. Sıfır kol bir t-shirt giymiş adamın kalın pazılarındaki kalp ve içindeki S-G harflerini düşünüyorum.

Bedenleri düşünüyorum.

Bir Cold-Cut videosunu anımsıyorum: Elektro beatler bir motorlu testerenin sesini besliyor. Yağmur Ormanları'nı kesiyor adamlar. Bir bedenin organında uzuvlaşan makine bir ağacın kökleriyle olan yüzyıllık bağlantısını kesiyor.

Pazılarına bakıyorum adamın, dikkatlice.

Bir Guy Debord film kolajının içerisinde Hitler kareleri görüyorum. Çağrışımlar, halüsinojenik imajinasyonlar ölü bedenlere çarpıyor.

Bir rahibin cesedini palalarla parçalayıp doğaya savuruyor müritleri, yüksek bir dağın doruğunda.

Ve bir devlet kanalı, Filistinli ölü çocukların bedenlerini gösteriyor dünyaya. Ve renkli kuşe kağıtlara basılıyor ölü beden.

Kabe'de yüksek otelin çatısından güneşin altında tavaf yapan insanları izliyorum; beyazlara bürünmüş, tek-bir tüm olmuş binlerce beden.

Bir deriyi beziyor adam, ince ve yüksek debili dövme iğnesiyle. Bindiği motorun gövdesinde ki (kendi çizdiği) alevi düşünüyorum. Bedeni boydan boya dövülü metal. Metalden bir beden. Metalin ve adamın bedenini düşünüyorum.

Cyberlaşıyor beden. değişiyor.

Saç dipleri mum ve boya kalıtı Punk.

1998: Sol kolumun omzuma yakın yerinde 7 cm uzunluğunda derinleşen bir kesik açıyorum bıçağımla. Hızla açılıyor iki deri arasındaki mesafe, tuhaf kansız bir beyaz. Parmağımı sokuyorum ağır ağır içeriye. Bir göt deliğine değil ama ıslak bir vajinaya benziyor -adet gören-, kan süzülüyor, ince bir sızı.

Polisin vurduğu insan bedeni. Polisin vurduğu insan bedeni politik bir nesne haline dönüşüyor hızla. Televizyona çıkıyor nesneleşen dövülmüş beden sayısal kodlara ayrılmış olarak, webin içine düşüyor yayımlanışından hemen sonra.

Örgütçe öldürülmüş bir beden görüyorum ulus çıkarlarına hizmet eden. Bedensel hizmet

evriliyor ölümle.

Yönsüz bir manifesto oluyor beden: çıkarlar doğrultusunda bağıra çağıra anlamı yok bir dilde okunan içleri politik yoz irin dolu sağırlaşmış kulaklara.

Bayrağa sarılı bir beden görüyorum. Bayrağa sarılı bir beden öldükten sonra çok şey yapamaz. "Yaptırılabilir ama!" diye düşünüyorum.

Bir beden iddia ediyor, kendisini sanat eseri olarak sunduğunu.

Neyi hiçliyordu rüya görme özürlü, halüsinasyon bağımlısı çiçek çocukları çıplak bedenleri CIA tarafından ele geçirilmişken ve bir hiçken ruhsal akımsal varlıkları.

Eşcinsel eylemlerde Frisco'da kapitalizmi besliyor aktif-pasif bedenler. Kendini yakan bir beden görüyorum, bedenini boyayan bir kadın görüyorum, tarlada fide eken bir bedenin yanından geçiyor hızla beni taşıyan tren. Düzüşen ve sodyum salgılayan bedenleri dinliyorum.

Çıplaklığıyla, birilerinin evreninde günaha ve sapkınlığa giren beden, giyinme zaruriyetiyle kapitalizmi beslemek zorunda olan beden.

Bedeni işçilik adı altında köleleştiren diğer beyaz bedenler.

O ya da bu, sergilenen beden, kadının yırtmacına sıkışan erkek göz, somutlaşıp salyalaşan şehvet, beyin spermi testosteron. Bacaklarının arasında vajinasını sıkıştırıp kıvranıyor kız.

Market et reyonu, fileto, ev, az pişmiş, kanlı.

Viyana Aksiyonerleri, asker cesetleri, gerilla kadının sol kolu -bileği- yok.

Kayganlaştırıcısız bir anal, çok rahat alıyor içine, boka batıyor penis, "sıçmamı ister misin gidip," diyor, "ara vermeyelim," diyor, yaslıyor rektumu sertçe mala, yavaşça geri çekiliyor penis, kasılan ve gevşeyen delikten yeşilimsi kahverengi benekli, sıvımsı dışkı süzülüyor, az sonra beyaz bir blok halinde sperm ve bok salıyor kendini genişlemiş rektumdan dışarıya, kasılıyor sinirler, işaret parmağıyla dışarı çekiyor içeride kalan her şeyi. Dudakları ve yanakları aynı renk.

Bedenleri dinliyorum:

Osuruyorlar, geğiriyorlar, kusuyorlar, tükürüp, sıçıp kanıyorlar.

Aksak, sakat, yarım, çolak, protez.

Bir şeyci olarak beden-sahibinden dolayı.

Sahibinden satılık beden.

Kiralık.

Beden salt köle oysa.

Esir beden ilkele gittiğinde aşar ritüeli. Geçmişi çok daha ileridir şimdisinden bedenin.

Glikoz beden. Salgı. Enzim.

İktidar isteyen histerik beden.

Tüm halklar *eşcinsel.*

İktidar isteyen halk bedendir.

Hiçlik ve zavallılıkla ve yoksunlukla oluşan kapitalin bedeni. Devletlerce yaratılır beden, onunca düzülür.

Devletler "tersine *homo-seksüel"*

Dil tabuyu aşmaz ve yalandır aşmışlıklar.

Beden-sanat gizlenir.

Beden sapkındır.

Beden sapıklaştırılır.

-Cinsel köle olan toplumlar gözünde.

Beden, yazılı ve şifai ahlaka sığmaz.

Beden ahlaka sığmaz.

Bilmez ve tanımaz onu beden.

Beden ahlaksızdır.

Beden kendine dayatılanı kusar.

Yaraları vardır bedenin, açılır.

Çiçektir, mevsimi ve toprağı vardır.

Ayağını yalatır beden, sırtını kamçılatır.

Başka bir Junk formunu düzer, kendi içinde boşalmanın bir yolunu arar. "Sizin" olan anlamı terk eder beden, terk etmek ister.

Toplumsalı anlayamaz beden.

Sizin sözde aykırılıklarınız ona sistemleştirilmiş bir başka aynılık gibi gelir.

Bilinçaltı hep farkındadır:

Beden, devletler ve organlarınca bir şekilde -hep- düzülen.

Sanat bedenin bahçesidir.

Ve devletler kendi yanlısı olmayan sanatı sevmez.

Sanat, doğası gereği devletlere yanlı olamaz.

Devletler bedene düşmandır.

Ve devletleri bedenler oluşturur.

Bu iki beden birbirine düşmandır.

Bir bedenin ölümü, bir bedenin ölümü anlamına gelmez bazen.

Bazen bir bedenin ölümü Bir Ermeni'nin ölümüdür.

Kürt ölür bazen.

424 Yazılar

Bazen İsrailli ölür.

Yahudi bazen.

Beden çok şeye bürünebilendir -ölümüyle dahi.

Bir tek beden bilmez kim ve nereli olduğunu. Bu bedeni ilgilendirmez, onun ilgi alanına girmez.

Zaten beden kendisiyle ilgilenmez, kişidir bedeni-ni- öteleyen, iteleyen. Bazen asılır beden, tecavüze uğrar bazen, elektrikli sandalyede yiter bazen, beden kapatılır, yok olur birden bire bazen.

Beden "korkak" kelimesinin tözüdür.

Beden doğaya ve genetiğe müdahale eden bir korkak taşır.

Güzel olmak ister beden. Beden kozmetik sanayini de ayakta tutandır.

Bir beden "fashion"dır.

Deniz aşırı kabiledir beden.

Metropoldür.

Renginden rahatsız olabilir beden, diğer bedenlerin renginden de.

Bazıları satar kendilerini Bazı bedenler büyük paradır.

Beden, üzerine kişice yapıştırılan her şeyden kurtulamadığı sürece beden olmayandır.

Nihayetinde çürür ve çözülür beden. Biter!

Alıntı Kaynak: "Copy/Paste""Trash Kulture"da yer alan yazılar, Şenol Erdoğan'ın kendi bloğundan

DOĞU TIBBINDA ENERJİ MERİDYENLERİ

ALINTI

"Kozmik din hissinin bilimsel araştırma için en asil ve güçlü teşvik olduğunda ısrarlıyım." Albert Einstein

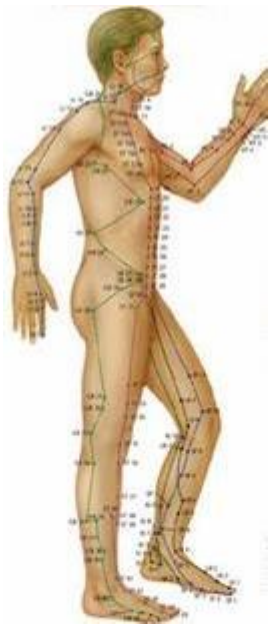
Fiziksel beden, duygusal ve ruhsal bedenle bir bütündür. Bilim geliştikçe, bizim sadece fiziksel bedenden ibaret olmadığımız, ayrıca enerji bedenimizin de olduğu bilgisi ile karşılaşıyoruz. Newton fiziğinden, Kuantum fiziğine geçişle, katı olarak algıladığımız her şeyin, buna bedenimiz de dahil aslında bir çeşit enerji olduğu anlıyoruz. Canlı ve cansızın enerji anlamında tek bir bütün olması; fizikte, tıpta, ruhsallıkta, başka algılayış kapılarını açıyor. Özellikle DoğuTıbbı'nın, yüzyıllardır kullandığı enerji meridyenleri bilgileri yeni yeni ispatlanıyor.

Hastalıklar; genetik, beslenme, çevresel etkiler ve enerji dengesizliği ile oluşabilir. Biz hastalıkları düşünce ve enerji düzeyinde inceleyeceğiz.

Çin kültüründe "Ch'i" ve Japoncada "Ki" olarak bilinen yaşam enerjisi, vücudumuzda, gözle görmediğimiz, sinir sistemi gibi bir uçtan bir uca dağılan 'meridyenler' aracılığıyla dolaşır. Enerji hatlarında enerji bloke olduğunda, söz konusu organa giden enerji devresi kapanmış olur ve biriken olumsuz enerjiler zamanla yoğunlaşarak bir takım rahatsızlıklar oluşur.

TIPTAKİ İLERLEYİŞ

1911 de bir tıp doktoru Dr. William Kilner, insan enerji alanı üzerinde çalışmalar yapmıştır ve hatalıkların aurada yamalar ve düzensizlikler halinde görüldüğünü ispatlamıştır.

1900 lü yıllarlın ortalarında Dr. George De La Warr ve Dr. Ruth Drown, yaşayan hücrelerden yayılan radyasyonu ortaya çıkarmak için cihazlar geliştirmişlerdir.

Yine 20.yüzyılda psikiyatrist Dr. Wilhelm Reich, İnsan vücudunda evrensel enerjinin akışındaki bozuklukların psikolojik ve fiziksel rahatsızlılar oluşturduğunu öne sürerek, enerji akışını engelleyen blokları kaldırmaya yönelik fiziksel teknikler kullanmıştır.

"Vücuttaki her organ, esiri alanda kendisine denk gelen enerjetik ritme sahiptir. Çeşitli organ küreleri arasında, sanki bir aktarım işlevi varmış gibi değişik ritimler karşılıklı etkileşmektedir." Dr. Dora Kunz

Ve bilim adamları bu enerji alanlarını ölçmek için araçlar geliştiriyorlar. Örneğin EKG kalbin elektriksel akımını, EEG beyinden genel elektrik akımını ölçüyor. Ayrıca Kirlian Fotoğrafçılığı tekniği ile canlıların enerji alanları (aura) renkli ışınımlar olarak görüntülenebiliyor. Ve geliştirilmiş sistemle auradaki yırtıklar, renk değişimi ve düzensizlikler yardımıyla bedenin hangi organında bir sorun olduğu tespit edilebiliyor.

Bu konuda yakın zamanlarda Nöropsikiyatrist Dr. Şefika Karagülle fiziksel hasalıkların enerji bedeni arasındaki ilişkiyi incelemiştir.

Günümüz doktorlarından Ender Saraç, **Ruhsal Gelişim ve Kader** ***adlı kitabında hastalıkların spiritüel mekanizmalarından bahsediyor. Dr. Ender Saraç, kitabında bu durumu şöyle örneklemiş:***

Sürekli baskı altında kalıp kendisini ifade edemeyen bireyin zamanla boğazında tiroit ve guatr oluşabilir.

Sürekli dişilik yönünden baskılanan ve bu bakımdan aşağılanan kadınlarda yumurtalık kistleriyle jinekolojik sorunlar çıkabilir.

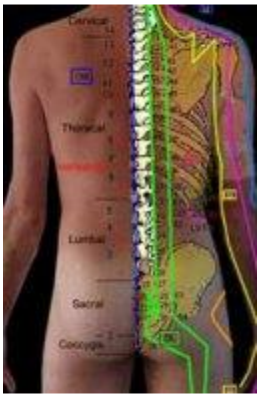
Geçmişinden kopamayan, geçmişte takılı kalan bireylerde kabızlık sorunu olabilir.

Artık yaşamında daha fazla sorumluluk alamayacağını hisseden, sorumluluklar altında ezilen bireyin bel fıtığı olabilir.

Öfke ve korku duyguları karaciğer rahatsızlıkları oluşturabilir.

Dr Ender Saraç, hastaların sadece kimyasal ilaçlar kullanması haricinde, hastalığın oluşumunda etkili spiritüel sebeplerin de araştırılmasının daha kökten bir iyileşme gerçekleştireceğini ifade ediyor.

Çin Tıbbındaki 3000 yıldan daha fazla bir geçmişe sahip olan enerji meridyenleri bilgisine göre, bir enerji meridyenindeki blokaj ilgili organda rahatsızlık oluşumuna neden oluyor.

DUYGULARIN ENERJİ BEDENE ETKİLERİ

Coşku kalp ile bağlantılı bir duygudur. Coşku duygusunun tam tersi duygular kalp ve akciğer fonksiyonlarını etkileyebilir. Kalp sorunlarının olası zihinsel nedenleri arasında, çoğunlukla sevgi alış verişinin engellenilmesi, kalbin endişe keder gibi duygularla yorulması gibi etkenler yer alır. Coşku duygusu negatif iken, zihinsel dağınıklık oluşur.

Dehşet duygusu ve beraberinde panik duygusu kalbi etkiler. Hızlı kalp atışı zihinsel telaş ve soğuk ter belirgin özellikleridir. Psikiyatride panik bozukluk ‘panik atak’ olarak tanımlanır.

Endişe duygusu dalak üzerinde etkisini gösterir. Bu problem üzerine aşırı düşünmek sıkıntı hissetmek dalak enerjisini bloke eder. Depresyon huzursuzluk iştah azalması, yorgun kol ve bacaklar, karın şişliği ve bayanlarda adet dönemi bozuklukları olarak ortaya çıkabilir.

Üzüntü ve Yas akciğerlerin enerjisini bozar ve solunum sıkıntıları ortaya çıkabilir. Örneğin bronşit, astım gibi sorunlar sevilen birinin kaybedilmesiyle ilişkilendirilebilir. Ve bireyin kendisini bastırılmış boğulmuş hissetmesi, bireysel bağımsızlığını hissedememesi durumlarında ortaya çıkabilir. Göğüsten gelen derin öksürükler mutsuzluğun göstergesi olabilir çünkü ciğerlerdeki enerji sıkışmıştır.

Korku böbreklerin temsil ettiği bir duygudur ve sırt ağrıları idrar yolları problemlerine yol açabilir ve yalnızlık duygusunu körükler.

Öfke karaciğerin enerjisini bozar. Baş ağrıları, baş dönmesi, sırt ağrıları şeklinde etkisini gösterebilir.

ARAPÇADAN TÜRKÇEYE TERCÜME HATALARI

Not: Okunması gereken bir makale

İlyas KARSLI*

Özet: Tercüme, bir metni bir dilden başka bir dile aktarma işlemidir. Bu aktarım bir takım kurallar ve diller arasındaki benzerlikler ve zıtlıklar üzerine bina edilir. Tercüme faaliyetlerinin ne zaman ve kim tarafından başlatıldığı bilinmemektedir. Çevirmen, çevirdiği metindeki bütün kelimeleri bilmek zorundadır. Fakat bu da çeviri için yeterli olmamaktadır. Bunun yanı sıra, çevirmen, tercüme kurallarını ve inceliklerini bilmeli, çevireceği metin üzerinde bu kuralları yeterli şekilde uygulayabilmelidir. Çünkü uygulanmayan teori kördür. Fakat bir dilden diğer bir dile tercüme yapma görüldüğü kadar kolay bir iş değildir. Çevirmen, dili değil metni çevirir. Ayrıca çevirmenler bir dildeki metni başka bir dile aktarma hususunda her iki dil açısından da iyi bir altyapıya sahip olmak zorundadırlar. Tercümenin zihinsel bir aktivite olması ve ilk insanların da düşüncelerinin yanı sıra duygularını da aktarmak zorunda olmaları nedeniyle tercüme faaliyetleri ilk insanla başlamıştır. Tarih boyunca çok sayıda kaliteli tercüme yapılmıştır. Pek çok bilimsel ve edebi eser diğer dillere çevrilmiştir. Ancak tercümenin ne olduğu konusunda düşünürler net bir görüş ortaya koymamışlarsa da, onun kuralları ve ilkeleri konusunda birçok şey söylemiş ve tercüme teorileri ortaya atmışlardır. İleri sürülen bu teoriler de gerçekten çok önemli olup, onlara uyularak yapılan tercümeler isabetli, diğerleri de hatalar içermiştir. Bu makalede, kurallarına dikkat edilmeden yapılan bazı Arapça-Türkçe tercüme hataları gösterilmiş ve meslektaşlarımızın dikkatleri çekilmiştir.

Anahtar kelimeler: Hatalı Arapça tercümeler, tercüme hataları, prensipsiz tercümeler.

Mistakes of Translation from Arabic into Turkish

Summary: Translating is the act of transferring the meaning of texts from a language into another and it depends on some rules and theory of similarities and contrast between languages. It is not known when and by whom the translation activities started. Translators need to know the meaning of the words in texts, but that is not enough for translating. Translators need to know translating principles, and its theory, and they need to carry out these principles on the texts which will be translated. Because practice without theory is blind. But it is not simply the act of transferring the meaning of a text from one language into another. Translators do not translate languages but texts. They also need to be well grounded in the principles of the transferring from the meaning of source text into a receptor language. However, it's certain that translation started with the early human beings because translation is an intellectual activity and early human beings were also need of explaining their emotions as well as thoughts. Many talented translations have been made during the history of mankind; several scientific and literary works have been translated into several languages. However intellectuals have not put forth a precise definition of translation although much has been said about its rules, and principles and several theories have been brought up. These translations that are made in accordance with these theories added up very appropriate whereas others included several mistakes. This article shows mistakes in several Arabic-Turkish translations that didn't pay attention to these rules and calls the attentions of our colleagues.

Keywords: Arabic translation mistakes, translation mistakes, translation without principles.

Giriş:

"Fertler ve toplumlar arasında her türlü bilgi ve kültür akışını sağlayan yol" olarak tarif edebileceğimiz tercüme faaliyetinin, ne zaman başladığı kesin olarak bilinmemektedir. Ancak bu faaliyetin, ilk insanla başladığını tahmin etmek hiç de zor değildir. Çünkü tercümenin bir zihin faaliyeti olması, bu faaliyetin ilk insanla birlikte var olması sonucunu doğurmaktadır. İlk insanlar bile, içlerinden geçen şeyleri karşılarındaki kişilere anlatmak için bir zihin faaliyeti gösterme ve karşılıklı anlaşım sağlama çabası göstermiştir.

Bir insanın duygu ve düşüncesini, bir olay karşısında duyduğu etki veya tepkiyi ifade etmesi de bir nevi tercüme faaliyetidir. İşte, bu ve benzeri durumlara göz atınca, tercümenin bir zihin faaliyeti olduğu ve ilk insanla başladığı açıkça görülür. Ancak, tercüme bir zihin faaliyeti olmakla birlikte, diğer bilimler gibi onun bir metodu, teorisi ve tekniğinin de olması gerekir. Çünkü, teorisi olmayan pratik kördür. Bu konu ile ilgilenenler, "tercüme"nin tanımı ve taşıması gereken şartlar üzerinde anlaşmaya varamasalar da onun birçok tanımlarını yapmışlar, bazı kurallarının olması gerektiğini söylemişlerdir. O kurallardan bazıları şunlardır:

-Tercüme; aslındaki fikir ve düşünceleri tam ve eksiksiz olarak vermelidir. Yazının üslup ve tarzı ile aynı vasıfta olmalı ve de telif kadar kolay okunabilmelidir.1[1]

-Tercüme; aslını ilk işitenlere nasıl tesir ediyorsa, tercümeyi işitenlere de aynı tesiri yapması gerekir.2[2]

-Mütercimin, hem kaynak dilin hem de çeviri dilinin işleyiş düzenini, iki dilin de dilbilgisi ve dile ait diğer kurallarını çok iyi bilmesi gerekir.3[3] Dil bilmek önemli bir şart olmakla birlikte, tek başına yeterli bir şart değildir.

---

* Yard. Doç. Dr. KTÜ. Rize İlahiyat Fakültesi, Arap Dili ve Belagatı Anabilim Dalı

1[1] . Geniş bilgi için bkz. Theodore Savory, *Tercüme Sanatı*, 50 vd., trc. Salih Dereli, İstanbul, 1994.

2[2] . Savory, 52.

3[3] . Geniş bilgi için bkz. Akşit Göktürk, *Çeviri: Dillerin Dili*, 17, İstanbul, 2000; Edmond Cary, *Çeviri Nasıl Yapılmlı*? Trc., Mete Çamdereli, 32, İstanbul, 1996.

-Tercüme işi bir sanatkarlık ve maharet de ister. Orijinal metnin cümlelerini körü körüne nakletmekle iş bitmiş olmaz.1[4]

Tercüme; muhatabın bilmediği bir dildeki kelimeleri, bilmekte olduğu bir dile aktarmak değildir. Mütercimin görevi de bir dildeki cümleleri ya da o cümlelerin ne demek istediğini tercüme etmektir.

Bu makaleyi kaleme almaktan maksadımız, meslektaşlarımızın dikkatini çekmek suretiyle, tercüme yaparken daha dikkatli olmaları konusunda kendilerine yardımcı olmak ve bir uyarıda bulunmaktır. Tercüme işinin umulduğundan çok daha ciddi ve teorisinin çok iyi bilinmesini meslektaşlarımıza hatırlatmak da ayrıca bir görevdir. Hatta tercüme işi o kadar dikkat ve maharet isteyen bir zihin faaliyetidir ki, şu anda bu makaleyi kaleme alan zat bile bu makaledeki tercümelerinde hata yapma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Esas olan, bu hataları yapmamaya azami gayret göstermek, yapılan hataları tashih edebilme cesaretini göstermektir. Diğer bir husus ise, eli kalem tutan herkesin her şeyi yapamayacağını, bu işi uzmanlarına bırakmanın lüzumuna işaret etmektir. Sahanın boş olduğunu zanneden ve "*nasıl olsa bu işi benden başka bilen yok*" düşüncesiyle hareket etmenin de doğru olmadığının bazıları tarafından anlaşılması gerektiği kanaatimi de ifade etmek isterim. Kaldı ki sahasında uzman ve isim yapmış birçok ilim adamının da tercüme hatası yaptıkları sıkça görülen bir durumdur. *es-Sihâh* mütercimi Vânî Mehmed Efendi, Hamdi Yazır, H. Basri Çantay, Ö. Rıza Doğrul.. gibi tarihe mal olmuş şahsiyetler de bundan uzak kalamamıştır.

Arapçadan Türkçeye tercüme yanlışlarının kaynaklandığı noktalar hayli çoktur. Onların hepsine örnek vermek de kolay bir iş değildir. Bazıları tabii ve çok basittir. Biz sadece yoğunlukta olduğunu tahmin ettiğimiz hususları başlıklara ayırmak suretiyle açıklayacağız.

1- Dikkatsizlikten Kaynaklanan Yanlışlar

Tercüme yanlışlarının çoğu, dikkatsizlikten kaynaklanmaktadır. Bunun için, tercüme yapan kişiler, tercüme esnasında bütün dikkatlerini tercümesi yapılan metne vermek zorundadırlar. Aksi halde büyük yanlışların yapılması kaçınılmaz olur. Nitekim aşağıda belirteceğim yanlışlar, tamamen dikkatsizlikten kaynaklanan yanlışlardır.

Meselâ Meşhur *es-Sihâh* mütercimi Vânî Mehmed Efendi, müellif el-Cevherî'nin2[5] بَاتَ يَهرجها ليلتَه جَمْعَاءَ ifadesini: "*Cuma gecelerinde cimâ'ı çok eder oldu*" şeklinde tercüme etmiştir.3[6] Halbuki bu ifadenin anlamı: "*Bütün gecesini cinsel ilişkiyle geçirdi*" olmalıydı.

Bu tür yanlışlardan birini de Elmalılı Hamdi Yazır'ın eserinde görmekteyiz. Yazır döneminin ünlü tefsir bilgini olmasına rağmen, gaflet eseri olacak ki Nemr b. Tevleb'in4[7] : فَيَوْمٌ علينا ويومٌ لنا ويومٌ نُساءُ ويوم نُسَرُّ ifadesini Türkçeye '*Bir gün kadınlar günüdür, bir gün kartallar günüdür'*5[8] şeklinde hatalı tercüme etmiştir. Bu hatalı tercüme, ibarede geçen ' نساء' ve ' نسر' kelimelerinin okunuşundan kaynaklandığı kanaatindeyiz. Çünkü bu kelimeler, harekesiz olduklarından, '*kartallar*' ve '*kadınlar*' anlamı verecek şekilde okunabilirler. Ancak, ifade bir bütün olarak göz önüne alındığında, bu iki kelimenin anlamları; '*üzülürüz*' ve '*seviniriz*' olması gerekir. O zaman ifadenin Türkçesi şöyle olur: '*Bir gün aleyhimize, diğer bir gün lehimizedir. Bir gün üzülür, diğer bir gün seviniriz.*'

et-Teşrî'u'l-Cinâ'îyyu'l-İslâmî adlı eserde geçen 6[9]...إذ الزنا من مُحْصَن عقوبتُه الموتُ cümlesinin Türkçeye tercümesi; '*…Bekar olarak zina eden kimsenin cezası ölümdür..*'7[10] şeklindedir. Aynı yerde geçen المُنكَر فإنّ قتل الزاني المحصَن يعتبر واجبا لابُدّ من إزالة de yine hatalı olarak '*…Bir münkerin izalesi için, bekar olarak zina edenin öldürülmesi vacib olur..*' denmektedir. Dikkat edilecek olursa, her iki Arapça metinde geçen مُحْصَن/ *evli* kelimeleri Türkçeye '*bekar*' diye tercüme edilerek, farkına varmaksızın amaç kitleye yanlış bilgi aktarılmıştır. Bu yanlışı doğuran sebep, sadece dikkatsizliktir. Mütercim, bu kelimenin anlamının '*bekar'* değil '*evli*' olduğunu mutlaka bilir. Ancak, basit bir dikkatsizliğin fahiş yanlışlara sebep olacağı da bilinmeli ve dikkat edilmelidir.

Bu tür hataları, titiz ilim adamı oldukları herkesçe kabul edilen kimselerde de görüyoruz. Mesela onlardan biri " علمٌ لا يُقالُ به ككَنزٍ لا يُنفَقُ منه " ifadesini dalgınlık eseri olacak ki "*İlim hakkında: ' kendisinden sadaka verilmesi (icab etmeyen) bir hazine gibidir' denemez..*"8[11] şeklinde tercüme emiştir. Halbuki doğrusu "*İfade edilmeyen bilgi, kullanılmayan hazine gibidir*" ya da "*söylenmeyen ilim, harcanmayan hazine gibidir*" olmalıydı.

Dikkatsizlikten meydana gelen hataların bir örneği de Tâhâ Huseyn'in şu ifadesinin tercümesinde görülür.

[12]واستغلها الإسلام لسبب ديني ، وقبلتها مكة لسبب ديني وسياسي أيضا.9

1[4]. Bedrettin Tuncel, "*Tercüme Meselesi*", Cumhuriyet Dönemi Edebiyat Çevirileri Seçkisi, nşr., Öner Yağcı, Ankara, 1999.

2[5]. Bkz. *es-Sihâh*, I, 350, Beyrut, 1982.

3[6]. Bkz. *Vankulu*, I, 110 b.

4[7] . Bkz., Sibeveyhi, *el-Kitâb*, I, 86, Kahire, 1988.

5[8]. Bkz., Elmalılı Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'ân Dili*, II, 1182, İst., ts.

6[9]. Abdulkâdir 'Ûdeh, *et-Teşrî'u'l-Cinâ'îyyu'l-İslâmî*, I, 321, Beyrut, 1994.

7[10]. Abdulkâdir 'Ûdeh, *et-Teşrî'u'l-Cinâ'îyyu'l-İslâmî*, I, 321, trc. Akif Nuri, *İslâm Ceza Hukuku ve Beşeri Hukuk*, I, 571, İst., 1976.

8[11] . Salih TUĞ, *Züheyr b. Harb ve Kitâbu'l-'İlm Adlı Eseri*, 12, 186; İst., 1984.

9[12] . Tâhâ Huseyn, *Fi'ş-şi'ri'l-Câhilî*, http://www. ofouq.com, 2004, s.9.

"…*Bu kıssayı İslâm dini bir sebeple almış ve Mekke'de hem dinî ve hem de siyâsî nedenlerle kullanmıştır*.."1[13]

Bu Arapça metne bakıldığında, tercümesi zor olmadığı erbabınca bilinir. Ancak, dikkatsizlik yüzünden olacak ki, yapılan tercüme pek anlaşılır değil. Bu ifade Türkçe'ye şu şekilde çevrilseydi daha anlaşılır olurdu:

"*İslâm bu hikâyeyi dînî bir sebeple kullandı; Mekke ise bunu, hem dînî hem de siyâsî sebepten dolayı kabul etti*."

Dikkatsizlik hatalarını ne yazık ki bazen Kur'ân meallerinde ve hadis tercümelerinde de görmekteyiz. Halbuki dikkat edilmesi gereken en önemli tercümeler, dini metinler olması gerekir. Nisa sûresi 82. âyeti de mütercimleri tarafından bu tür bir hataya kurban edilmiştir.

أفلا يتدبّرون القرآن ولوكان من غير الله لَوجدوا فيه إختلافا كثيرا.2[14]

Bu âyetin meâli: "*Kur'ân'ı düşünmüyorlar mı? Şayet o, Allah'ın dışında birisi tarafından indirilmiş olsaydı, onda kesinlikle birçok çelişki bulurlardı*" şeklinde olması en uygun olanıydı. Mütercimler bu âyeti "*Kur'ân'ı düşünüyorlar mı?.. O Allah katından olmasaydı onda birçok çelişki bulurlardı*"3[15] şeklinde çevirmiştir.

Yine, Hz. Peygamber'in: مَن استطاع الباءة فليتزوّج ... ومن لم يستطع فعليه بالصوم..4[16] hadisi "…*Eğer içinizde gücü yetmeyen biri varsa o kişi evlenmek yerine oruç tutsun, gücü yeten ise evlensin..*"5[17]şeklinde tercüme edilmiştir. Bu hadisin tercümesi şu şekilde yapılmalıydı. "*Evlenmeye gücü olan evlensin, gücü olmayan ise oruç tutsun*.."

Tercümelerde en çok göze çarpan hususlardan biri de Arapça kelimeleri Türkçe gibi düşünmek, sözlüğe bakmadan tercüme yapmaktır. Durum böyle olunca hata da kaçınılmaz olur. el-Kehf suresi 84. âyette geçen إنَّا مَكَّنَّا له في الأرض "*mekkennâ*" fiili Türkçedeki "*mekan*"la karıştırılmış olacak ki, bazı meal yazarlarımız bunu "*yerleştirmek*" olarak anlamışlardır. Halbuki bu kelime, li harf-i ceriyle kullanılır ve "*birisine veya bir şeye güç-kudret vermek, imkan tanımak*.." gibi anlamlar ifade eder. Ayette de "..*Biz ona dünyada güç ve kuvvet verdik*…" anlamındadır. Halbuki bazı mealciler şu şekilde farklı ve hatalı anlamlar vermişlerdir:

"*Doğrusu, Biz onu yeryüzüne yerleştirmiş ve ona her tür şeyin sebebini öğretmiştik*."6[18]

"*Doğrusu biz onu yeryüzüne yerleştirmiş ve O'na her şeyin yolunu öğretmiştik*."7[19]

"*Behold, we established him securely on earth*.."8[20]

2- Gramer Kurallarını İhlal Etmekten Kaynaklanan Yanlışlar

Tercümede başarılı olmanın temel ilkelerinden biri, tercüme yapılan her iki dilin gramer kurallarını çok iyi bilmektir. Aksi halde başarı şansı azalır ve hataya düşme ihtimali artar. Bu kurallara dikkatsizlik sonucu hataları a) sarf açısından, b) nahiv açısından olmak üzere iki grup altında incelemeyi uygun bulduk.

a) Sarf Açısından: Arapçadan yapılan tercümelerde dikkat edilmesi gereken önemli hususlardan biri de, sarf bilgilerine yani, kelimelerin türemiş olduğu köklere dikkat etmektir. Buna dikkat edilmediğinde, kelimeye yanlış anlam verilir, kelimeye yanlış anlam verilince, yapılan yorum da yanlış olur. صلاة kelimesinde bu durum açıktır. Bu kelime iki kökten türer. Bunların biri صلي , diğeri de صلو dir. Türemiş kelimelere dikkat edip, ona göre anlam verilmezse, bu konuda bilgi sahibi okurların tenkidine maruz kalınır. Nitekim Kur'ân-ı Kerimin birçok ayetinde yer alan صلاة kelimesi صلو kökünden türemiştir. Fakat Tebbet Sûresinde geçen سَيَصْلَى نارًا ذات لهبٍ âyetindeki يصلى kelimesi صلو kökünden değil, صلي kökünden türeyen bir kelimedir. Bunlar bilinmezse veya tercümede göz ardı edilirse o zaman 'صلاة/namaz' kelimesi için, '*bir şeyi yakmak için ateşe bırakmak*'9[21] diye anlam verilir ve yanlış bilgi esas alınmak suretiyle yorum-tefsir yapılır.

Bu hususa örnek olması açısından şu tercüme şekline çok dikkat edilmelidir.

وخيل إلى بعضهم أن المختصين أنفسهم لم يتناولوا المسألة من جميع أطرافها ..10[22]

"..*Kimilerine göre, uzmanların bizzat kendileri, bu problemi bütün yönleriyle ele almadıkları kanaatindedirler*.."

1[13] . Tâhâ Huseyn, *Fi'ş-şi'ri'l-Câhilî*, http://www. ofouq.com, 2004, s.9, trc. Şaban KARATAŞ, *Cahiliye Şiiri Üzerine*, 48, Ankara, 2003.

2[14] . en-Nisâ, 82.

3[15] .Yakup ÇİÇEK/Dilaver SELVİ, *Kalplerin Azığı*, I, 21. Ebû Tâlib el-Mekkî'nin *Kûtu'l-Kulûb* adlı eserinin tercümesi, İst., 2003.

4[16] . el-Buhârî, *Savm, 10;* Ayrıca bkz., Sofuoğlu, IV, 1776; İst., 1987, *Tecrid*, VI, 255, Ankara, 1976.

5[17] . A.Kadir EVGİN, *Hz. Peygamber'in Sünnetinde Alternatif Çözüm Yolları*, 122.

6[18] . Hüseyin Atay, 302, *Kur'ân Türkçe Çeviri*, Ankara, 2002.

7[19] . Yakup ÇİÇEK/Necat KAHRAMAN, *Kur'ân-ı Kerim ve Türkçe Meali*, 304, İst., 2000. Bu mütercimler, yaptıkları meali Elmalı'dan aslına uygun olarak sadeleştirdiklerin söylüyorsalar da, aslına uygun düştüğü pek söylenemez. (Bkz. ÖNSÖZ, 5)

8[20] . Muhammad Asad, The Message of The Qurân, 452, İst. 1996. Ayrıca bkz., Arberry, 326; Maulana Muhammed Ali, *The Holy Qur'ân*, 586; Muhammad Taqî-ud-Dîn Al-Hilâlî/Muhammad Muhsin Khan, *The Noble Qur'an*, 461.

9[21] . Bayraktar BAYRAKLI, *Yeni Bir Anlayışın Işığında Kur'ân Tefsiri*, I, 176.

10[22] . Tâhâ Huseyn, *Fi'şi'ri'l-Câhilî,* http://www. ofouq.com, 2004, s.1.

Bu metinde geçen "المختصين/uzmanlar" kelimesi, Arapça "خ ص ص" kökünden türemiş bir kelimedir. Bu kelimeyi benzer bir kök olan "خ ص م" den türetmeye kalkarsak sağlıklı bir tercüme yapamayız ve yaptığımız tercüme şu şekilde gülünç olur: "..*Kimileri birbirine hasım tarafları uzlaştırabileceği hayaline kapılmıştır..*"1[23] Dikkat edilirse tercümede fahiş bir hatanın olduğu açıkça görülür.

Tâhâ Huseyn'in aşağıdaki ifadesinde geçen " أَخْلَقَهمفما" tabiri de sanırım farkına varılamamış ve hatalı tercüme edilmiştir.

وإذا كانوا أصحاب علم ودين ، وأصحاب ثروة وقوة وبأس ، وأصحاب سياسة متصلة بالسياسة العامة متأثرة بها مؤثرة فيها ، فما أخلقهم أن يكونوا أمة متحضرة راقية لا أمة جاهلة همجية . وكيف يستطيع رجل عاقل أن يصدق أن القرآن قد ظهر في أمة جاهلية همجية! 2[24]

"*Onlar, ilim, din, servet, güç ve mevki sahipleri, tesir ve teessüre açık, genel siyasetle ilişkili olduklarına göre; cahil ve barbar bir toplum değil de parlak ve uygar bir toplum olmaktan onları alıkoyan nedir? Kur'ân'ın cahil ve barbar bir toplumda ortaya çıktığını hangi akıl sahibi tasdik edebilir?*" 3[25]

Bu metnin doğru tercümesi şu şekilde olmalıydı:

"Onlar; ilim, din, servet, güç ve mevki sahibi, tesir ve teessüre açık, genel siyasetle irtibatlı olduklarına göre; kendilerine en uygun olanın, cahil ve barbar bir toplum değil, gelişmiş ve uygar bir toplum olmalarıydı! Kur'ân'ın cahil ve barbar bir toplumda ortaya çıktığını hangi akıl sahibi kabul edebilir?"

Yine bilindiği üzere Arapçada, belki hiçbir dünya dilinde bulunmayan bir "tâ-i merbûta-yuvarlak tâ" harfi vardır. Bu harf, bitiştiği kelimeye farklı anlamlar kazandırır. Vasfiyyet, ismiyyet, vahdet, kesret, mubâlağa, te'nîs… gibi. Tercüme yaparken harfin bu özelliklerine dikkat edilmezse, bazen uygun olmayan, hatta yanlış anlamlar ortaya çıkar. Mesela Kur'ân-ı Kerîm'in en-Neml sûresindeki : قالتِ نملةٌ أيها النمل ادخُلوا مَساكِنَكم âyetinde geçen " نملة " kelimesindeki tâ-i merbûta, vahdet/teklik bildiren bir harftir. Buna tenis/dişilik anlamı vermek doğru olmaz. Nitekim bazı meal yazarları bu hususa dikkat etmeyerek âyeti "..*Dişi bir karınca dedi ki…*"4[26] şeklinde tercüme etmişlerdir. Halbuki âyetin anlamı: "*Bir karınca dedi ki…*" olacaktır.

Bu harf, Kurân-ı Kerim'de muhtelif yerlerde ve farklı anlamlara gelir.

ربَّنا آتنا في الدنيا حسنة و في الآخرة حسنةً âyetindeki "حسنة" kelimesinde de bu " ة " harfi mevcut olmasına rağmen, bazı meal yazarları bunu göz ardı etmişler ve kelimeyi "حَسَن" anlamında tercüme ederek şöyle demişlerdir:

"..*İy çalabumuz, Vir bize dünyede eylük, dakı âhıratda eylük..*"5[27]

"..*Ey Rabb'imiz! Bize dünyada da iyilik ver, ahirette de iyilik ver..*"6[28]

"..*Ey Rabb'imiz! Bize dünyada da güzellik ver, ahirette de güzellik ver..*"7[29]

"..Ey Rabb'imiz! Bize dünyada da iyi hal ver, ahirette de iyi hal ver.."8[30]

Elmalı merhum ise, burada geçen " ة " ya vahdet anlamı verip ve âyetin mealini daraltarak *"..Bize dünyada da bir güzellik ver ahirette de bir güzellik ver..*" demiştir.9[31]

Kelimede geçen bu harf, mutlaka bir anlam ifade etmelidir. Ancak, görebildiğimiz kadarıyla meallerin birçoğu bu anlamı bulamamıştır. Kelimede geçen bu harf, kesret ya da mubâlâğa ifade eder. Ancak, mubâlâğa ifade etmesi dine daha uygundur. Kesret anlamında alırsak; "*Ey Rabbimiz bize dünyada da ahirette de iyilikler* (çoğul olarak) *ver*.." demeliyiz. Mubâlâğa olarak alırsak10[32] –ki bana göre de doğrusu budur- "..*Ey Rabb'imiz! Bize dünyada da en iyi olanı ver, ahirette de en iyi olanı ver*" demiş oluruz. Böylece; Allah'tan çok şeyler istemek yerine hakkımızda "*en iyi olanı*" istemiş oluruz.

Aynı hata el-Ahzâb suresindeki لقد كان لكم في رسول الله أسوةٌ حسنةٌ âyetinde de göze çarpmaktadır. Bu âyetin meali de: ".. *Gerçek şu ki, sizin için en iyi örnek Allah Resûlüdür*" şeklinde yapılsa, daha doğru olur kanaatindeyim.

Dilde şeklen birbirine benzeyen ifadelerin tercümesinde de yanlışlıklar yapılabilmektedir. Arapçadaki قَطُّ/*asla* kelimesiyle فَقَطْ/*sadece* kelimesi de bunlardandır. Necip Mahfûz'un romanında geçen bir kelime bakınız nasıl tercüme edilmiştir:

[33]لَو وُجِدت في الماضي حِكمةٌ حقيقيّة لَمَا صارَ ماضيًا قَطُّ. 11

"*Eğer geçmişte gerçek bir bilgelik bulunsaydı, sadece mazi olmazdı.*"12[34]

1[23] . Tâhâ Huseyn, *Cahiliye Şiiri Üzerine*, trc. Şaban KARATAŞ, 27.

2[24] . Tâhâ Huseyn, *fi'ş-Şi'ri'l-Câhilî*, , http://www. ofouq.com, 2004, s.7.

3[25] . Tâhâ Huseyn, *Cahiliye Şiiri Üzerine*, trc. Şaban KARATAŞ, 27.

4[26] . Hüseyin Atay, *Kur'ân Türkçe Çeviri*, 377.

5[27] . Muhammed b. Hamza, *Kur'ân Tercümesi*, I, 23, nşr., Ahmet Topaloğlu, İst., 1976.

6[28]. Muhammed Hamidullah, *Aziz Kur'ân*, 178, İstanbul, 2000, trc., Abdülazizi Hatip/Mahmut Kanık; Hamdi Döndüren, *İnsnlığa Son Çağrı*, I, 46; İst., 2003; Mehmet ÇAKIR*, Kur'ân-ı Kerîm ve Türkçesei*, 32, Ankara, 2003.

7[29] . Yaşar Nuri ÖZTÜRK, *Kur'ân-ı Kerim Meali*, 42; Muhammad Asad, *The Message of The Qur'ân*, 44.

8[30] . Hasan Basri ÇANTAY, *Kur'ân-ı Hakîm ve Meâl-i Kerîm*, III, 55, İst., 1965.

9[31] . Elmalılı Hamdi Yazır,

10[32] . Bkz. Ebû Hilâl el-'Askerî, *Kitâbu'l-Furûk*, 245, Beyrut, 1994.

11[33] . Necip Mahfûz, *el-Muellefâtu'l-Kâmile, Hânu'l-Halîlî*, 546.

12[34] . *Hân el-Halîlî'de*, Necip Mahfuz'dan trc., Bedrettin Aytaç, 57, İst., 1999.

Görüldüğü gibi, metinde geçen قَطُّ/*asla* kelimesi "*sadece*" şeklinde hatalı olarak tercüme edilmiştir. Doğru tercümesi şöyle olmalıydı:

"*Eğer mâzîde/geçmişte gerçek bir bilgelik olsaydı, asla mazi olmazdı*."

Harflerin birbirine benzemesinden kaynaklanan bir hata da şu ifadelerin okunmasında ve tercümesinde vardır.

[35]فإنّ للحيوان على سادة الريف حقًّا في الغَذاء والمأوى والصحة لا مَراءَ فيه، وَلَمْ يُقَرَّ بمثله للفلاّح![1]

Bu ifadede geçen "لم يُقرَّ" ifadesini "لِمَ يُقَرَّ" şeklinde okumak mümkündür. Nitekim mütercimimiz öyle okumuş ve cümleye şu anlamı vermiştir:

"*Hayvanların köyün efendisi olarak yiyecek, barınma, sağlık bakımından kesin hakları vardır. Niçin aynısı tanınmaz*?"[2][36]

Bu tercümeye dikkat edilecek olursa, Türkçe ifade açısından bazı problemler içerdiği ve anlaşılamaz olduğu, ayrıca müellifin ifadesini de yansıtmadığı görülür. Hâlbuki dikkat edilerek yapılsa, tercümede bu tür aksaklıklar olmaz ve müellifin ifadesi açık bir şekilde anlaşılır. Buna göre tercüme şöyle olabilirdi:

"*Hayvanların; köyün ileri gelenlerinde, beslenme, barınma ve tedavi edilme hakkı vardır ve bu kesindir. Halbuki, aynı hak çiftçilere sağlanmamıştır*."

Arapçada en kapsamlı konulardan biri de çoğullar konusudur. Tercüme esnasında bu durum göz önüne alınmazsa, bazı tercümelerin istenilen anlamı ifade etmediği görülür. El-Enbiyâ sûresi 8. âyetinde bu durum açıkça görülür.

وَمَا جَعَلْنَاهُم جَسَدًا لاَ يأْكُلُونَ الطَّعامَ...

Bu âyette geçen 'جسد' kelimesi sarf yönüyle tekil bir kelimedir. Ancak, cins ifade ettiği için tekil kullanılmıştır.[3][37] Bundan dolayı, tercüme yaparken çoğul şekliyle '*cesetler/bedenler*' demeliyiz. Nitekim, kelimeden sonraki لاَ يأْكُلُونَ الطَّعام ifadesi de çoğul olan bir kelimenin sıfatıdır. "*Biz onları yemek yemeyen birer ceset kılmadık..'*[4][38] şeklindeki tercüme yerine; "*Biz onları yemek yemeyen cesetler kılmadık*" demek, daha uygundur.

Aynı hata Yûsuf Sûresindeki:[5][39] ...إنّي أراني أَحمل فوق رأسي خُبزا تأكل منه الطَّيْرُ âyetinin tercümesinde yapılmıştır. Bu hatanın sebebi, âyette geçen 'الطير' kelimesine dikkat etmemekten kaynaklanmaktadır. Bu kelime, 'الطائر' kelimesinin çoğuludur ve '*kuşlar*' anlamına gelir. Nitekim, bu kelimenin gayr-i âkıl çoğul olması nedeniyle de fiili müfred ve müennes kipiyle 'تأكل' şeklindedir. Yapılan tercümede bu durum göz ardı edilerek, '*..Rüyamda ekmek taşıyorum, bir kuş da gelip hep bu ekmeği gagalıyor..*'[6][40] şeklinde tercüme edilmiştir. Halbuki bu âyetin '*..Başımın üstünde ekmek taşıdığımı ve bu ekmeği kuşların gagaladığını görüyorum'* şeklinde tercümesi daha uygundur.

Bu konuda bir başka hata da dikkatsizlikten ileri gelmektedir. el-Hadîd Sûresi 19 ve 21. ayetlerde geçen '*er-Rusül-peygamberler'* kelimesi tekil şekliyle '*peygamber'* olarak tercüme edilmiştir. [7][41]

Tercüme hatalarının görüldüğü başka bir nokta da isim-mastar ayırımına dikkat edilmemesidir. Bu durum, Türkçemizde de meşhur olan [8]إنّ الله جميل يحبّ الجمالَ[42] hadisinde açıkça görülür. Hadiste geçen "الجمال" kelimesi mastardır ve "*güzellik*" anlamına gelir. Hadisin anlamı ise: "*Allah güzeldir, güzellikleri sever*" olmalıdır. Halbuki yapılan tercümeler genelde "*Allah güzeldir, güzeli sever*" şeklindedir. Tercümede yapılan ikinci bir hata ise, "الجمال" kelimesindeki "ال" takısını göz ardı etmektir. O zaman anlam eksik olur ve "*güzellikler*" anlamına gelen kelime "*güzellik*" şekline dönüşür. Dolayısıyla hadisin anlamında daralma meydana gelir. "*Allah güzeldir ve güzeli sever*" ile "*Allah güzeldir ve güzellikleri sever*" arasındaki anlam farkı açıktır.

Tercümelerde en çok göze çarpan hatalardan biri de, fiillerin kiplerine dikkat edilmemesinden kaynaklanmaktadır. Bu durum Kur'ân meallerinde daha barizdir. Mesela el-Kâfirûn sûresinde geçen لاَ أعبُدُ ما تَعْبُدُونَâyetindeki fiil geniş zamanlı bir fiildir. Ancak birçok tercümede buna dikkat edilmemek suretiyle -di'li geçmiş zaman anlamı verilmiştir ve şöyle denmiştir:

"*Ben sizin ibadet ettiklerinize ibadet etmem*."[9][43] Halbuki âyetin doğru tercümesi "*Ben sizin ibadet etmekte olduklarınıza ibadet etmem*" şeklinde olsaydı fiilin zamanına dikkat edilmiş olacaktı. Nitekim aynı surenin diğer âyetlerinde de bu tür hatalar yapılmıştır.

b) Nahiv Açısından: Meselâ:

واللهُ أنبتَكم من الأرض نباتًا..[نوح 17]

---

[1][35] . Necip Mahfûz, *el-Muellefâtu'l-Kâmile*, *Hânu'l-Halîlî*, 558.

[2][36] . *Hân el-Halîlî'de*, 77.

[3][37]. ez-Zemahşerî, *el-Keşşâf, II*, 564; Beyrut, ts.; Haseneyn Muhammed Mahlûf, *Safvetü'l-Beyân Lime'âni'l-Kur'ân*, Kuveyt, 1987.

[4][38] .Ömer Dumlu/Hüseyin Elmalı, *Ayet Ayet Kur'ân-ı Kerim ve Türkçe Anlamı*, İzmir, 2003.

[5][39] . Yûsuf, 36.

[6][40] . Mehmet Çakır, *Kur'ân-ı Kerim ve Türkçesi*, Yûsuf Sûresi, 36. âyet meali.

[7][41] . Süleyman Ateş, *Kur'ân-ı Kerim ve Yüce Meali*, 549, Ankara, 1983.

[8][42] .Muslim, Îman, 147.

[9][43] . Suat Yıldırım, *Kur'ân-ı Hakîm ve Açıklamalı Meali*, 603, Almanya, 1998; Mehmet Çakır, 604.

Ayetinde geçen نباتًا kelimesinin gramer yönünden cümledeki yerini bilmemek, hoş olmayan bir anlam vermemize yol açar. Nitekim bazı meal yazarları, "*Allah sizi yerden bir bitki olarak bitirdi..*"[1[44]] şeklinde hatalı meal vermişlerdir.

Bu âyette geçen نَبَاتًا kelimesi cümlede mefûl-ü mutlak konumundadır ve fiili tekit çindir. Anlamı: "*Allah sizi mutlak olarak/kesinlikle yerden yarattı.*" Olmalıydı.

Bunun bir benzeri tercüme hatası da Âl-i İmrân sûresi 37. âyette yapılmaktadır. Âyet, وَ أَنْبَتَهَا نَبَاتًا حَسَنًا... şeklindedir ve buradaki 'نَبَاتًا' kelimesi cümlenin mefûlü mutlakıdır. Bu nahiv kuralı göz ardı edildiği zaman âyetin anlamı da değişecektir. Bu kelimeyi mefûlü mutlakın dışında hatalı olarak iki şekilde değerlendirebiliriz. Mefûlün bih veya hâl. Birici duruma göre âyetin anlamı: ''*Onu güzel bir bitkiye çevirdi/bitki yaptı*'' şeklinde olur. İkinci hatalı tercüme ihtimalinde ise: ''*Onu güzel bir bitki olarak bitirdi/yetiştirdi''* olur ki bunların hiçbiri doğru değildir. Doğru olması için şöyle olmalıdır: ''*Onu güzelce büyüttü/yetiştirdi.*''

Yine

نَحن نَقُصُّ عليك أحسنَ القَصَص.. [يوسف 3]

âyetinde geçen] [أحسنَ القَصَص ifadesinin mef'ûl-ü mutlak değil de mef'ûlü bih anlamı verirsek, yaptığımız tercüme "..*Sana kıssaların en güzelini anlatıyoruz..*" şeklinde ve hatalı olur. Halbuki bu âyetin anlamı " ..*Sana en güzel şekilde anlatıyoruz..*" şeklinde olmalıdır.

Merhum Ahmed Davudoğlu'nun Kur'ân Mealinde yaptığı yanlışlık da hayli ilginçtir. O, Bakara suresi 132. âyette geçen: ...وَوَصَّى بِها إبراهيم بَنِيه وَيعقوبُ ifadesini "..*İbrahim bunu oğullarına ve Yakub'a vasiyet etti..*"[2[45]] şeklinde tercüme etmiştir. Bunun sebebi, dikkatsizlik nedeniyle meful olan "*Yakup*" kelimesini fail gibi görmesidir. Bu âyetin doğru meali "*İbrahim, bunu oğullarına vasiyet etti, Yakup da..*" olmalıydı.

Tercümelerde göze çarpan bir başka yanlışlık da atıf harflerine dikkat edilmemesinden ileri gelmektedir. Şu şiirde yapılan tercüme hatası da bunlardan biridir:

لَمّا أتى خبرُ الزُّبيْرِ تَواضعتْ سُورُ المدينة والجبالُ الخُشَّع.[3[46]]

Yapılan tercümesi: "*Zübeyr'in haberi geldiğinde Medine'nin surları yerle bir oldu, dağlar da (musibetin büyüklüğünden ve Zübeyr'in yokluğundan dolayı) boynunu büktü.*"[4[47]]

Bu tercümede, والجبالُ الخُشَّع ifadesindeki و atıf harfidir. Buna dikkat edildiği zaman doğru tercümesi şöyle olmalıdır:

"*Zübeyr'in haberi geldiğinde, Medine'nin surları ve boynunu bükmüş dağlar yerle bir oldu.*"

Arapçada zamirlerin merci'lerini tespit çok önemlidir. Bunda hata yapılınca, tercümelerde de büyük hatalar olabilmektedir. Nitekim Hz. Peygamber (sav)'in:

خلق الله عزّو جلّ آدم على صورته[5[48]] hadisinde böyle bir hataya düşüldüğü açıkça görülmektedir. Bu hadiste geçen " صورة" kelimesine bitişen " ـه " zamirinin mercii, ya daha önce geçen Allah ya da Âdem'dir. Arapça gramer kuralına göre, zamir için asıl olan kendisinden önceki ilk kelimeye râci olmasıdır.[6[49]] Burada zamirden önceki ilk kelime Âdem'dir. Öyleyse zamirin mercii de Âdem'dir. Bu şekilde anlam vermediğimizde hadisin anlamı şudur: "*Allah, Âdem'i kendi şeklinde/biçiminde yaratmıştır.*" Nitekim hadis mütercimleri de buna benzeyen anlamlar vermişlerdir.[7[50]] Hadise yanlış anlam verilince, birtakım teviller yapmak gerekecek. İşte o zaman, herkes bir şeyler söyleyecek ve durum içinden çıkılmaz olacaktır. Halbuki zamirin mercii doğru tespit edilmiş olsaydı tercüme: "*Allah, Âdem'i mevcut şeklinde yaratmıştır.*" Olurdu. Yani Allah Âdem'i, kendi biçiminde değil, Âdem'in var olduğu özgün biçimde yaratmıştır.

Bu hadisin İngilizce tercümesinde de aynı hataya düşülerek "..*Allah created Adam in His Picture..*"[8[51]] şeklinde tercüme edilmiş, hemen arkasından da Türkçede olduğu gibi te'vîl edilmeye çalışılmıştır. İngilizce metinde geçen "His" zamirinin büyük harfle yazılması, merciin Allah'a verilmesidir. Halbuki merci Allah değil Âdem olmalıydı.

Arapçada, kelimelerin olduğu kadar harflerin de önemi çok büyüktür. Çünkü harflerin bazıları da kendi başlarına anlamlar taşır. Bunlardan biri de و-vâv harfidir. Bu harfin cümlede ibtidâ, atıf, hâl.. gibi anlamlar ifade ettiği bilinmektedir. Tercümede bunlara dikkat edilmeyince önemli hatalar oluşur. Bu hataların olduğu tercümelerden biri de Âl-i İmrân suresi 139. ve Muhammed suresi 35. ayetinde geçen şu ayettir.

ولا تَهنوا ولا تحزنوا وأنتم الأعلوْنَ إن كنتم مؤمنين. (آل عمران 129)

Bu âyete şu şekilde mealler verilmiştir:

"*Dakı za'ıf olman; dakı kayurman. Dakı siz yüksegireklersiz, eger olursanuz müminler.*"[9[52]]

[1[44]] . Ateş, 570.

[2[45]]. Davudoğlu, Ahmed, *Kur'ân-ı Kerim ve Türkçe Meali*, 21, İst., 1988.

[3[46]] . *Şerhu Dîvânı Cerîr*, 259, Beyrut, 1995.

[4[47]] . A. Galip GEZGİN, "*Kur'an'da 'Huşu' Kelimesinin Semantik Analizi*" *Tasavvuf*, IV, 93.

[5[48]] . Buhârî, İsti'zân, 1.

[6[49]] . Zamirin Mercii için bkz. Abbâs Hasan, *en-Nahvu'l-Vâfî*, I, 255-256, Mısır, 1966.

[7[50]] . Bkz. Davudoğlu, 11, 251; Sofuoğlu, 13, 6175; Miras, 9, 177.

[8[51]] .Muhammad Muhsin Khan, Sahih al-Bukhari, Arabic-English, VIII, 160, Ankara, 1976.

[9[52]] . Muhammed b. Hamza, 50.

"*Sizler gerçek müminler iseniz, daha yükselecekken gevşemeyin ve üzülmeyin*."1[53]

"*Gevşemeyin, üzülmeyin. Eğer iman ediyorsanız en üstün sizsiniz.*"2[54]

"…*Gevşemeyin, mahzun olmayın. Siz eğer mümin iseniz çok üstünsünüzdür*."3[55]

"*Sakın yılmayın, üzüntüye kapılmayın, eğer iman ediyorsanız mutlaka üstün gelirsiniz.*"4[56]

"*Gevşemeyin ve üzülmeyin. Eğer inanmışsanız en üstün siz olacaksınız.*"5[57]

"*Öyleyse cesaretinizi yitirmeyin ve üzülmeyin. Eğer inanıyorsanız mutlaka (insanların) en üstünü olursunuz.*"6[58]

"*Gevşeklik göstermeyin; üzüntüye kapılmayın. Eğer (gerçekten) inanıyorsanız, mutlaka en üstün olursunuz*."7[59]

"*Gevşeklik göstermeyin, üzülmeyin, inanıyorsanız, siz daha üstünsünüz*."8[60]

Verilen meallerde görüldüğü gibi, hepsi birbirine benzemekte ve birbirinin kopyası gibi görülmektedir. İlk bakışta göze çarpan bir hata yok gibidir. Ancak, وَأَنتُم deki vâv harfi göz ardı edilmiş, bundan ötürü meal de eksik olmuştur.

Kur'ân irabıyla ilgilenen eserlere baktığımızda, buradaki vavın hal vavı olduğunu görürüz. Öyleyse anlamı da ona göre vermeliyiz. Ayetin iniş sebebini ve bağlamını da düşündüğümüz zaman anlam: **"*Eğer gerçekten inanmış kimseler iseniz, en üstün sizler olmuşken gevşeyip üzülmeyin!*"** şeklinde olur. Bu tercümeyi meale çevirecek olursak şöyle deriz:

"*Siz gerçekten inanmış kimselersiniz. O halde en üstün kimseler de sizlersiniz. Öyleyse sakın gevşeyip üzülmeyiniz!*" Bu ayet Uhud savaşı sonrasında inmiş olduğundan, bir nevi yenilgiye uğramış olan Müslümanları teselli mahiyeti taşır.

Bazı mütercimler -her ne hikmetse- hiçbir sebep yokken, isim cümlelerini fiil cümlesi olarak Türkçeye çevirmektedirler. Bu durum Kur'ân tercümelerinde bile göze çarpmaktadır. Serbest tercüme yapmak adına bu yola başvurmak kutsal metinler için düşünülmemelidir. Kutsal metinler için asıl olan onların orijinalliğini olabildiğince muhafaza etmektir. el-Ahzâb sûresinin 23. âyeti bir isim cümlesidir. Ancak bazı mütercimler (meal yazanlar) bunu fiil cümlesi olarak tercüme etmişlerdir.

مِنَ المؤمنين رِجالٌ صدقوا ما عاهدُوا اللهَ عليه..

"*Müminlerden, Allah'a verdikleri sözde sâdık kalan erkekler-yiğit kişiler- vardır...*"

Bazıları bu âyeti: "*Müminlerden öyle erkekler vardır ki, Allah'a verdikleri söze sadık kaldılar..*"9[61] "*Müminlerden öyle yiğitler vardır ki Allah'a verdikleri sözü yerine getirip sadakatlarını ispat ettiler..*"10[62] Şeklinde tercüme ederek, asıldan uzaklaşmış görünmektedirler.

Kur'ân âyetleri, tercüme edilirken daha çok dikkat edilmeli, kılı kırka yararcasına titiz davranılmalıdır. Çünkü Kur'ân, bir dinin kitabıdır, tarih boyunca da hep öyle yapılmıştır. Mesela şu âyetlere verilen meallere bir bakalım:

[63]قالت الأعراب آمنّا قل لم تؤمنوا ولكن قولوا أسلمنا...11

"Göçebe Araplar '*inandık' dediler*. Sen de onlara: 'Siz inanmadınız, öyleyse sadece 'teslim olduk' deyin de…"

Bu âyetin meali bu ve benzer şekilde tercüme edilebilir. Ancak, bunu: " '*İnandık*' diyen bedevilere de ki: Siz iman etmediniz; ama '*boyun eğdik*' deyin.." şeklinde tercüme etmek, hem Türkçe açısından hem de âyetteki kelime dizimi açısından uygun değildir.

Şu âyette de aynı durum söz konusudur:

[64]ربّ السموات والأرض وما بينهما فاعبدْه واصطبِر لِعبادته هل تعلم له سَمِيًّا.12

"*Allah; göklerin, yerin ve bu ikisi arasındakilerin Rabbidir. Öyleyse O'na ibadet et ve O'na ibadette sabırlı ol! Sen O'nun herhangi bir adaşı olduğunu biliyor musun*?"

Şimdi bu mealde olan bir Allah kelâmını:"*Bir adaşı ve benzeri olmayan, göklerin, yerin ve ikisi arasındaki her şeyin rabbine kulluk et ve O'na kulluk etmek için sabırlı ve metanetli ol*!"13[65] şeklinde tercüme etmek hiç sağlıklı değildir.

1[53] . Yazır, 68.
2[54] . Döndüren, I, 119.
3[55] . Çantay, I, 106.
4[56] . Yıldırım, 66.
5[57] . Atay, 66.
6[58] . Esed Terc., I, 116.
7[59] . Bayraklı, IV, 379.
8[60] . Dumlu/Elmalı, 66.
9[61] . Abdullah YÜCEL, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Meali*, 420, İst., ts.
10[62] . Suat YILDIRIM, *Kur'an-ı Hakim ve Açıklamalı Meali*, 420.
11[63] . el-Hucrât, 14.
12[64] . Meryem, 65.
13[65] . Ali Akyüz, *Yaşayan Kur'ân Hz. Peygamber*, 157, İst., 2004.

Bilindiği üzere Arapçada bazı harflerin önemi de büyüktür. Bunlardan biri de "مَا" dır. Bu harfin kullanım yerleri çok farklı ve ilginçtir. Bu farklar göz ardı edilince, zaman zaman yanlış tercümeler ortaya çıkar. Şu cümlede geçen "مَا" da onlardan biridir:

ولقد اقتنعت بنتائج هذا البحث اقتناعا ما أعرف أني شعرت بمثله في تلك المواقف المختلفة التي وقفتها من تاريخ الأدب العربي.[1][66]

"*Bu araştırmaların sonuçlarından tamamen emin olmuş bulunuyorum. Öyle ki, Arap edebiyatı tarihi ile ilgili yaptığım çeşitli tespitlerde de aynı şeyi hissettiğimi biliyorum..*"[2][67]

Arapça metinde geçen "مَا" nın birçok anlamı vardır. Ancak buradaki anlamı nefy/olumsuzluktur. Buna göre anlam şöyle olmalıydı:

"*Bu araştırmanın sonuçlarından, Arap edebiyatı tarihi ile ilgili yaptığım çeşitli tespitlerde hissetmediğim derecede güven hissetmekteyim..*"

Arapça tercümelerde hataya sebep olan harflerden biri de "إلاّ" dır. Bu kelimenin birçok anlamı olmasına rağmen, en genel anlamda istisnâ edatıdır. Aşağıdaki örnekte, bu anlamda kullanılması gerekirken, başka bir anlamda kullanılmış ve mütercim tarafından müellifin düşüncesinin zıddına bir bilgi ortaya çıkmıştır.

[68]لاَ يَصلُح الأمرُ إلاّ بالعربيّة ولن تكفي وحدَها الفارسيَّةُ..[3]

"*..Bu özellik sadece Arap Edebiyatı ile sağlanamazdı. Farsça da tek başına buna güç yetiremezdi..*"[4][69]

Doğru tercüme şöyle olmalıydı: ".. *Bu, Arapçanın dışında bir dille gerçekleşemez. Farsça da tek başına yeterli olmaz..*"

Harflerle ilgili hatalardan biri de cer harflerinin anlamlarını göz ardı etmektir. Hadiste geçen " أقِمِ الصلاة لِذِكْري " ifadesindeki "لِ-li" harfine dikkat etmezsek, bu hadisi anlaşılmaz bir şekilde tercüme yaparız. Bu harfin birçok anlamı arasında en çok kullanılanı illet-sebeptir. Zaman belirttiğine pek rastlanmaz. Hadisin anlamı: "*Beni hatırlamak için namaz kıl..*" veya "*beni hatırlaman bir vesile olması için namaz kıl*" iken dikkat edilmeyince, ".. *Namazı, beni hatırladığın zaman kıl..*"[5][70] şekline dönüşür ki bu doğru değildir.

Arapçadan yapılan tercümelerde dikkat edilmesi gereken bir husus da marife ve nekra kelimelerle ilgilidir. Bazen öyle oluyor ki marife bir kelime nekra gibi tercüme edilince Türkçe akıcılık yok oluyor ve kulağa hoş gelmiyor. Aşağıdaki şu ifadenin tercümesine bakalım:

[71]فتنَهّد إرتياحًا، ثم تساءل تُرى لأي أسرة تنتمي الفتاة؟[6]

"*Rahatça bir nefes aldı. Sonra, kız hangi aileye mensup diye sordu.*"[7][72] Bu tercümeyi daha güzel yapmak için, ana metinde geçen "الفتاة-kız" kelimesinin muhatap tarafından bilindiğini ve onun için de marife olduğuna dikkat edilmelidir. O zaman tercümeyi şöyle yapmamız gerekir:

"*Rahatça bir nefes aldı, sonra da 'acaba bu kız hangi aileye mensup' diye sordu.*"

Tercümeye "*bu*" eklenmesinin sebebi, "*kız*" kelimesinin marife olmasından ötürüdür.

3- Kalıp İfadelerin Tercümesinde yapılan Yanlışlıklar

Arapçada bazı kalıp ifadeler vardır. Bu kalıp ifadelerin anlamı bilinmeyince ya da göz ardı edilince, yapılan tercümeler sağlıklı olmaz. أ تُرَى، هل تُرَى، يَاتُرى، يا هل تُرَى gibi ifadeler de böyledir ve bu ifadelerin anlamı "*acaba*"dır. İçerisinde "رَأى/görme" kökünden gelen bir fiil ihtiva etmiş olması önemli değildir. Nitekim bazı meslektaşlarımız bu ifadenin tercümesinde isabet edememişlerdir.

[73]يا هل تُرى هذا يسوء أحمدَا أو هل تُراه ليس يُرضي الصَّمَدَا.[8]

"*Görüyor musun (hayret)! Bu mu Ahmed'i kötülüyor? Ya da görüyor musun (hayret)! es-Samed olan Allah'ı razı etmeyen bu mu?*"[9][74]

Beytin doğru tercümesi şöyle olsaydı daha güzel olurdu: "***Acaba bu, Ahmed'i mi kötülüyor, yoksa Samed'i mi razı etmiyor***?"

Bazı tercümeler de vardır ki, ya hiç dikkat edilmeden yapılmış ya da tercüme yapılan dilin terimleri bilinmemektedir. Necip Mahfûz'dan yapılan şu tercümeye dikkat ediniz:

عندما أعود إلى حالتي الطبيعيّة سأحاول أن أفهم الحياة فهما جديدا يقرنها بالسعادة الحقيقيّة..

1[66] . Tâhâ Huseyn, *Fi'şi'ri'l-Câhilî*, http://www. ofouq.com, 2004, s.1.

2[67] . Tâhâ Huseyn, *Cahiliye Şiiri Üzerine*, trc. Şaban KARATAŞ, 27.

3[68] . İslâmî Edebiyat, 2003, sy., 38, s., 175.

4[69] . M. Sabri DEMİR, *İslâmî Edebiyat*, 2003, sy., 38, s., 177.

5[70] . A. Kadir EVGİN, *Hz. Peygamberin Sünnetinde Alternatif Çözüm Yolları*, 62, Ankara, 2004. Bu ifade aynı zamanda Tâhâ Sûresi 14. âyetidir.

6[71] . *Hân el-Halîlî*, 550.

7[72] . *Hân el-Halîlî'de*, 63.

8[73] .M. Edip ÇAĞMAR, *Edebî Açıdan Arapça Mevlidler*, 164, Ankara, 2004.

9[74] .M. Edip ÇAĞMAR, *Edebî Açıdan Arapça Mevlidler*, 164.

ـ لنسأل الله أن يحفظنا من كل سوءٍ...

[75]ـ الله يحبّ أن نسأله الخير للناس جميعا..[1]

"..*Normal halime dönünce, gerçek mutluluğa götürecek bir yaşam felsefesi bulacağım kendime.*"

"Allah yardımcınız olsun."

"Allah hepinizin iyiliğiyle ilgilensin."[2[76]]

Dikkatle bakıldığında, tercümedeki eksiklikler bir yana, İslâmî düşünce sisteminde "*Allah hepinizin iyiliğiyle ilgilensin*" şeklinde bir dua cümlesini bulmak kolay olmayacaktır. Aynı mütercimin: كلما رأيت أنثى خُيِّل إليّ أنني أرى الحياة على قدمين...[3] [77] ifadesini de: "..*Seks konusunda iki ayağımın üstüne basarım ben*.."[4[78]] biçiminde tercüme etmesi anlaşılır gibi değil. Oysa ki bu cümlenin, "…*Ne zaman bir kadın görsem, bu hayat bana kadınlardan ibaret gelir…* şeklinde tercüme edilmesi gerekir.

Yine *es-Sihâh* mütercimi Vânî Mehmed Efendi; رَكِبَ رَأْسَهُ ifadesini "*başına bindi*"[5[79]] şeklinde tercüme etmiştir. Bunun doğru anlamı ise "*kendi başına iş yapmak, düşünüp taşınmadan hareket etmek*" olacaktı. Merhum mütercim, el-Cevherî (v.400 h.) tarafından kaleme alınan *es-Sihâh* adlı bayağı hacimli ve oldukça zor olan o eseri iyi bir tercümeyle Türkçeye aktarmış, ancak dikkatsizlik eseri bazı yanlışlıklar da yapmıştır.

Bazı Arapça ifadeler vardır ki, o ifadeleri olduğu gibi Türkçe'ye çevirmek zor bir iş değildir. Ancak, kolaylıkla Türkçeye çevrilen bu ifadelerin neyi anlattığını anlamak hayli güç olur. Mesela, Arapça belağat kitaplarında geçen şu cümlenin tercümesi üzerinde düşünelim.

[80]لاَ شَكَّ أنَّ قَصْدَ المُخبِر بِخَبَرِه إفادةُ المُخاطب : إمّا الحكمَ أو كَونَه عالِمًا بِه. ويُسمّى الأوّلُ فائدةَ الخبرِ والثاني لازِمَها.. [6]

Bu ifadeler Türkçeye: "Şüphe yok ki haber verenin verdiği haberden maksadı, muhataba ya bir hükmü bildirmesi ya da kendisinin o hususta bilgi sahibi olduğunu ifade etmesidir. Birincisi فائدةُ الخبرِ haberin faydası, ikincisi ise لازِمُ فائدةِ الخبَرِ haberin faydasının gereği diye adlandırılır."[7[81]]

Aynı Arapça ifadenin serbest bir tercümesi ise şöyledir:

"Haber cümlesindeki hükme "*faide-i haber*" (haberin faydası) adı verilir... Mütekellimin bunu bilmesine de; "*lazım-ı faide-i haber*" (haberin faydasının lazımı) adı verilir."[8[82]]

Yukarıdaki Arapça metinde geçen فائدةُ الخبر ifadesi, "*muhataba bir hükmü bildirme*" olarak tercüme edilmiştir ki bu tercüme doğrudur. Ancak daha sonra bu ifadeyi, "*haberin faydası*" şeklinde tercüme etmek anlaşılır şey değil. Bu فائدةُ الخبر ifadesinin Türkçedeki tam karşılığı "*muhatabı bilgilendirme*"dir. لازِمُ فائدةِ الخبَرِ ifadesinin Türkçedeki karşılığı ise, "*konuşmacının, muhataplarının bildiğini de bilmiş olması*"dır. Bunu, "*haberin faydasının gereği*" şeklinde tercüme etmek, zor anlaşılan bir ifadeyi daha da zorlaştırmaktır.

Bu hususlar göz önünde bulundurulmak suretiyle Arapça ifadeyi şu şekilde tercüme etmek mümkündür:

"Şüphesiz, bilgi veren/konuşma yapan/bilgilendiren kişinin amacı; ya muhatabı bilgilendirmek ya da muhatabın bildiği şeyi, kendisinin de bildiğini muhataba bildirmektir. Bunlardan birincisine فائدة الخبَر *muhatabı bilgilendirme*, ikincisine ise لازِمُ فائدةِ الخبَرِ *muhatabın bildiği şeyi, kendisinin de bildiğini muhataba bildirme* denir."

Görüldüğü gibi, Arapça metinde geçen "*haber, faide ve lazım*" kelimelerinin hiçbiri, Türkçedeki "*haber, fayda ve lazım/gerek*" anlamlarında kullanılmamış, bulundukları cümle içerisinde yeni anlamlar kazanmışlardır. Öyleyse, Türk muhataplarımızı bilgilendirmek için yapacağımız tercümede, yeni anlamları kullanmak zorundayız.

Kalıp ifadeler zaman zaman dinî metinlerde de geçer. Onun için, âyetleri ve hadisleri tercüme ederken daha çok dikkat etmeliyiz. Mesela Arapçada çok kullanılan " شَدّ رِحالَهُ " ifadesi; "*yolculuğa hazırlanmak ve yolculuk yapmak*"[9[83]] anlamına gelir. Hz. Peygamber'in hadisinde geçen:

لا تُشَدُّ الرِّحالُ إلا إلى ثلاثة مساجدَ ifadesi; "*Sadece üç mescit için yolculuğa çıkılır*" anlamına gelir. Yani, ibadet yapmak amacıyla ancak şu üç mescide yolculuk yapılır.. Bu hadisi, metinde geçen kelimelerin sözlük anlamlarıyla tercüme yaparsak "*Deve palanları sadece üç mescide gitmek için bağlanır*"[10[84]] deriz ki bu da anlaşılır olmaz.

4- Atasözleri ve Deyimlerin Tercümesinde Yapılan Yanlışlıklar

---

1[75] .Necîb Mahfûz, *el-Muellefât el-Kâmile*, III, 327.

2[76] .Necîb Mahfûz, *Dilenci*, Türkçesi: Alova, 29, İst., 2004.

3[77] .Necîb Mahfûz, *el-Muellefât el-Kâmile*, III, 340

4[78] .Necîb Mahfûz, *Dilenci*, Türkçesi: Alova, 67.

5[79]. Bkz. *Vankulu*, I, 110 a.

6[80] . Nevzat H. YANIK/Mustafa KILIÇLI/M. Sadi ÇÖĞENLİ, *Telhis ve Tercümesi*, Arapça kısmı, 16, İst., ts.

7[81] . Ae. Tercüme kısmı, 7-8.

8[82] . Nusreddin BOLELLİ, *Belağat*, 156, İst., 1999.

9[83] . Bkz.,

10[84] . Bkz. Abdullah Aydınlı, Sünen-i Dârimî Tercümesi, III, 227.

Arapçadan tercüme yaparken dikkat edilmesi gereken en önemli hususlardan biri de, atasözlerinin ve deyimlerin tercümesidir. Acaba bunlar, Türkçe'ye tercüme edilirken, metne sadık kalmak suretiyle mi yoksa kavram olarak mı tercüme edilmelidir. Bu konuyu açıklığı kavuşturmak için şu soruları da sormamız gerekir:

a) Atasözleri ve deyimleri bir dilden diğer dile aktarırken, onların ifade ettikleri mi yoksa salt tercümesi mi aktarılacak?

b) Eğer salt tercüme aktarılacaksa, ve aktarılan dilde o tercümenin bir anlamı olmayacaksa aktarmanın amacı ne olacak? Bu aktarım neye yarayacak?

c) Aktarılan dilde, o kavramın karşılığı yoksa aktarım nasıl yapılacak?

Bu sorulara açıklık kazandırmak üzere seçtiğimiz şu atasözleri ve deyimleri Türkçeye aktarmaya çalışalım.

أنْ يأكل البَقْل ولا يسأل المَقْبَلَة.

Bu ifade dört kelimeden oluşan bir atasözüdür. İçerisinde "yemek, bakla, sormak ve baklacı " kelimeleri ve bağlaçlar vardır. Bunları Türkçeye şu iki şekilden biriyle aktarabiliriz: "*Baklayı yemek, baklacıyı sormamak*" ya da *"baklayı yemesi, baklacıyı sormamas"ı.* " Türkçe atasözleri ve deyimler içerisinde bu tür bir ifadeye -araştırabildiğimiz kadarıyla- rastlayamadık. Öyleyse bu Arapça ifadeyi sadece tercüme edip geçelim mi yoksa Türkçedeki karşılığını mı verelim? Tercüme edip geçtiğimizde, bu tercümeden bir şey anlamak çok güçtür ve bilgilendirmek istediğimiz kitleye de bilgi vermiş sayılmayız. Öyleyse biz mütercim olarak bu ifadenin Türkçedeki karşılığını okuyucuya aktarmalıyız. O da : "*Üzümü ye, bağını sorma*" ifadesidir.

Bu durum, ذَهَبَ الأطيبانِ و بقي الأخبثان meselinde de görülür. Burada geçen 'الأطيبان' kelimesi iki gözü, 'الأخبثان' kelimesi ise yellenme ve öksürme anlamına gelir. Bu meseli '*gözler gitti, yellenme ve öksürme kaldı*' şeklinde tercüme etmek hoş olmaz. Çünkü Türkçede böyle bir atasözü yok. Ancak bu meseli Türkçeye '*ahı gitmiş vahı kalmış*' şeklinde çevirebiliriz. İşte o zaman yapılan tercüme amacına ulaşır.

Türkçe'deki deyimleri yeterince bilmemek, bu deyimlere dikkat etmemek ya da umursamamak sebebiyle de bazı hataların yapıldığı görülmektedir. Nitekim el-Me'âric sûresi 44. âyette geçen خاشِعَةً أبصارُهُمْ âyetine de "*gözleri dönmüş*" anlamı verilmiştir.[1[85]]

Halbuki Kur'ân'da geçen خاشِعَةً أبصارُهُمْifadesi, Türkçedeki "*gözleri dönmek*" deyimine tekabül etmez. "*Gözü dönmüş*" deyiminin Türkçedeki anlamları şöyledir:

Gözü dönmüş: Öfkeli, sinirli,[2[86]] aşırı bir istek ya da çok öfkelenme dolayısıyla saldıracak durumda olmak,[3[87]] öfkesinden ne yaptığını bilmemek,[4[88]] aşırı bir isteğin, öfkenin tesiriyle ne yaptığını bilmez, zapt edilmez hale gelmek.[5[89]]

Kur'an'da geçen خاشِعَةً أبصارُهُمْifadesinin siyak ve sibakından anlaşıldığına göre bu ifade, Türkçedeki "*gözleri dönmüş*" anlamına gelmemektedir. Kur'an'daki bu ifadenin anlamı "*uğradıkları zilletten ötürü gözleri düşmüş, başları aşağı eğilmiş*" şeklinde olması daha uygun olur. Çünkü:

Ayette geçen أبصار/ *gözler*" kelimesi kinâî bir lafız olup, zikr-i cüz irade-i kül kaidesi uygulanır. Burada başın bir cüz'ü olan göz zikredilmek suretiyle, baş kastedilmiştir. Öyleyse, anlam da ona göre verilmelidir.

5- Kelimelere Hatalı Anlam Vermekten Kaynaklanan Yanlışlar

Bazı kelimeler vardır ki, cümlede bulunmuş oldukları yere göre farklı anlamlar ifade ederler. Onlardan birisi de "evet" anlamına gelen " نَعَم" kelimesidir. Ancak bu kelime, bulunduğu her yerde "evet" diye tercüme edilirse, Türkçe ifade bozukluğu ortaya çıkar.

Çocukla babası arasında şu kısa Arapça diyalog geçer:

بَابَا.

نَعَم!

Bu kısa diyalog Türkçeye:

-Baba...

-Evet.. şeklinde tercüme edilmiştir. Halbuki ifadede geçen " نعم" kelimesinin buradaki anlamı "*efendim*" olmalıydı. Çünkü Türkçede, kendisine çağırılan kişi "*efendim*" diyerek karşılık verir.

Türkçe ve Arapça, yıllarca iç içe yaşayan iki dildir. Bu sebepledir ki, birbirlerinden oldukça fazla kelime alışverişinde bulunmuşlardır. Türkçemizin Arapçadan aldığı kelimelerden biri de " عِرْضٌ" kelimesidir. Bu kelimenin birçok anlamı olmakla birlikte, Türkçede sadece "*ırz*" anlamı bilinmektedir. Arapçadan yapılan tercümelerdeki her العرضkelimesini Türkçedeki "*ırz*" yerine tercüme yaparsak hatalı tercüme yapmış oluruz.

1[85] . Talat KOÇYİĞİT, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Meali*, 569, Diyanet İşleri Başkanlığı, Meal, 569.

2[86] . Metin YURTBAŞI, *Örnekleriyle Deyimler Sözlüğü*, 249, İst., 1996.

3[87] . Ömer Asım AKSOY, *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü, II*, 812.

4[88] . TDK. *Türkçe Sözlük, I*, 885, Ankara, 1988.

5[89] . MEB. *Örnekleriyle Türkçe Sözlük*, II, 1047, Ankara, 1995.

Nitekim bu kelime, Hz. Peygamber'in şairi Hassân b. Sâbit'in iki ayrı şiirinde geçer ve her geçtiği yerde ayrı anlam ifade eder. Şiirler ve anlamları şöyledir:

فإن أبي ووالدَه وعِرْضِي لِعِرضِ محمدٍ منكم وِقَاءُ .[1][90]

Bu şiir şu şekilde tercüme edilmiş:

"*Çünkü babam, onun babası ve benim şerefim*
Size karşı Muhammed'in şerefine siperdir."[2][91]

Bu şiirin başka bir tercümesi ise şöyledir:

"*Benim babam ve onun babası, sizden korunmuş saklanmıştır*."[3][92]

Şiirde geçen ''*ırz*'' kelimesi, ''*beden,can,ceset, asalet…*'' gibi anlamlara gelmektedir. Halbuki yapılan her iki tercümede de ''*şeref*'' anlamı verilmiştir. Böyle bir anlam verme, vakıaya aykırıdır. Çünkü, bir insanın şerefi, diğer insanın şerefine siper olması tabiri Türçede kullanılan bir ifade değildir. Bunun içindir ki, şiir şöyle tercüme edilseydi daha şık olacaktı:

''*Babam, dedem ve benim canım/bedenim, size karşı Muhammed'in bedenine siperdir.*''

Ancak, şiirin bu şekilde tercüme edilmesinde de bazı ön bilgilere ihtiyaç vardır. Eğer şairin babası ve dedesi, şiirin söylendiği anda var ise, bu tercüme doğrudur. Ölmüşlerse doğru olamaz. Yaşamayan kimselerin can/bedenleri, yaşayan peygambere nasıl siper olur! Başka bir bakış açısı da şiirdeki kelimelerin diziliş biçimidir. "*Babam, dedem*" denince aşağıdan yukarıya doğru bir sıralama var. Bunun peşinden "*atalarım*" gelmesi gerekir. Öyleyse şiiri şu şekilde tercüme etmek daha mantıklı olmaz mı?

"*Babam, dedem ve atalarım, Muhammed'in asaletini sizden koruyacaktır*." Bu durumda, "ırz" kelimesi "ata" anlamında kullanılacaktır.

Aynı şairin şu şiirinde ise "عِرْضٌ" kelimesi Türkçedeki "*ırz*" anlamına gelmektedir.

أصون عِرضِي بِمالي لا أُدنّسُهُ لاَ بارك اللهُ بعد العِرض بالمال.[4][93]

''*Paramla ırzımı korurum, onu (ırzımı/şerefimi, manevi kişiliğimi) kirletmem, çünkü Allah, ırz/şeref olmadıktan sonra paraya bereket vermez*.''[5][94]

Arapça asıllı olup Türkçede pek sık kullanılan kelimeler çok olmakla birlikte, araştırmamızı şişirmemek için sadece iki tanesine daha örnek vermekle yetineceğiz. Bunlardan biri Arapçadaki "الأدب" ve " أَدَّبَ" kelimeleridir. Bu kelimelerin Arapçadaki anlamı bugünün Türkçesinde kullanılan anlamı ifade etmemektedir.[6][95] Bu kelimeler Türkçede genelde "*ahlâk*" ve "*terbiye edip edeplendirmek*" anlamlarında kullanılır. Bu konuda İbn Seb'în (v.562/1126) tarafından rivayet edilen ve Türkçe nasihat ve öğüt kitaplarında yer alan meşhur:

أدبنى أدّبني وأحسن إنّ الله[7][96] ifadesi Türkçeye; "*Beni Rabbim terbiye etti ve terbiyemi/edebimi güzel yaptı*" şeklinde çevrilir.

Arapça ilk lügatlere baktığımızda, yukarıda geçen ifadelerin; "*ahlâk*" ve "*edeplendirme*" anlamına geldiğini göremiyoruz. Ayrıca, *Kenzu'l-'Ummâl* isimli hadis kitabı bu ifade hakkında şu açıklamayı yapar:

"Hz. Ebû Bekir: 'Ey Allah'ın Elçisi! Araplar arasında gezip dolaştım, Fakat senden daha güzel konuşan/fasîh birisini duymadım. Seni kim edip yaptı?-مَنْ أدَّبَكَ؟' diye sorar. Bunun üzerine Hz. Peygamber de :

أدّبني ربي ونشأْتُ في بني سعدأدّ–'*Beni Rabbim edip yaptı ve ben Benî Sa'd kabilesinde yetiştim*' hadisini irad buyurdu."[8][97]

Aynı ifadeleri değerlendiren İbnü'l-Esîr ise şu bilgileri verir: Bir gün Hz. Peygambere; 'Ey Allah'n Elçisi! Görüyoruz ki, sana gelen her yabancı kabile temsilcisiyle fasih olarak konuşabiliyorsun. Bunu nasıl yapabiliyorsun? Diye sordular. O da " أدبني فأحسن أدّبني ربي" şeklinde cevap verdi.[9][98]

Bütün bu değerlendirmeleri göz önüne aldığımızda, -şayet rivayetler sahih ise- Hz. Peygamberin cevap niteliğindeki sözlerini "*Bani Rabbim 'edip' yaptı. Onun içindir ki edebiyatımı güzel yaptı*" şeklinde anlamamız daha doğru olacaktır.

Hz. Peygamberin birçok hadisinde geçen أدّبَ kelimesi, "*disipline sokmak, uslandırmak, cezalandırmak…*" gibi anlamlara da gelmektedir. Nitekim, Hz. Peygambere "لَو أنّ رجلا أدَّبَ بعضَ رعيّته أ تُقَصُّهُ ؟ -*Bir adam, yönetimi*

---

[1][90] . Bkz. Hassan b. Sabit, *Divan*, 171.
[2][91] . Yusuf SANCAK, *Hz. Peygamber Devrinde Şiir*, 244.
[3][92] . Hasan EGE, *Siret-i İbn-i Hişam*, IV, 89.
[4][93] . Hassan b. Sabit, ae. 171.
[5][94] . Detaylı bilgi için bkz., İlyas KARSLI, "*Kur'ân ve Hadis Tercümelerinde Geçen 'IRZ' Kavramı Hakkında Düşünceler*", Nüsha, Yıl, III, sy., 10, 2003.
[6][95] . Bkz. El-Halîl b. Ahmed, *Kitâbu'l-'Ayn*, VIII, 85; İbn 'Abbâd, *el-Muhît fi'l-Luğa*, IX, 377. Ancak bu kelimelerin, daha sonra yazılan Arapça lügatlarda "ahlâk, edeb" gibi anlamlarda kullanmaya başlandıkları belirtilmiştir. Bkz. ez-Zebîdî, *Tâcu'l-'Arûs*, II, 12.
[7][96]. Es- Sem'ânî, *Edebu'l-İmlâ ve'l-İstimlâ*, 1.
[8][97] . Ali el-Muttakî, *Kenzu'l-'Ummâl*, Hadis No. 31942 ve 32024.
[9][98] . İbnü'l-Esîr, I, ilgili madde.

altında bulananları disipline soksa/uslandırsa/cezalandırsa ona da kısas yapar mısınız?"[1[99]] şeklinde sorular sorulmuştur.

Türkçeye hatalı olarak tercüme edilen diğer bir kelime de " النصيحة" kelimesidir. Bu kelime, asıl itibariyle "*samimiyet ve içtenlik*" anlamına gelir. Hz. Peygamberin hadisinde geçen الدين النصيحة ifadesi hemen bütün tercümelerde "*din nasihattir*" şeklindedir. Halbuki bu ifadenin doğru anlamı "*din samimiyettir/samimi olarak inanmaktır*" şeklinde olmalıdır.[2[100]]

Tercüme hataları telaffuzu birbirine yakın olan kelimelerde de görülmektedir. " النهار" kelimesini " الأنهار" kelimesine benzemesi nedeniyle bakınız nasıl bir hata oluşmuş: "[3] إنقطاع المياه عن الأدوار العليا في النهار [101]- *Gündüzleyin, yüksek katlarda suların kesilmesi*" ifadesi mütercim tarafından :"*Nehirlerdeki su seviyesinin düşmesi*"[4[102]] şeklinde tercüme edilmiştir.

6- Ezdâdların Tercümesinde Yapılan Yanlışlar

Arapçadan yapılan tercümelerde görülen hatalardan biri de ezdâdla ilgilidir. Bu durum özellikle âyet meallerinde görülür. Mütercimlerin, Arapçadaki ezdâd konusunu hiç dikkat etmedikleri kanaatindeyim. Hatta bazı meşhur meal yazarları için de aynı şeyi söylemek mümkündür. Aşağıda arz edeceğim örneklere bakılınca, durum daha da netleşecektir.

إنّي لأظُنُّك يا مُوسى مَسحُورًا.[5][103]

Bu âyete Türkçe ve İngilizce meallerde verilen anlamların bazıları şöyledir:

"..Mûsâ! Seni (aklını bozmuş), büyüye tutulmuş bir adam sanıyorum!."[6[104]]

"..Ey Mûsâ! Ben seni kesinlikle büyülenmiş sanıyorum!"[7[105]]

"..Ey Mûsâ, ben senin kesinlikle büyülenmiş olduğunu sanıyorum."[8[106]]

"..Ey *Mûsâ! Gerçekten ben, elbette seni büyülenmiş sanıyorum.. "*[9[107]]

"..Mûsâ! Sanki büyülenmiş gibisin."[10[108]]

"..Ey Mûsâ! Ben, zannediyorum ki sen büyülenmişsin."[11[109]]

"..Ben senin büyülendiğini zannediyorum."[12[110]]

"..Ben seni büyülenmiş sanıyorum."[13[111]]

"Her halde ben seni yâ Mûsâ bir büyüye tutulmuş zannediyorum."[14[112]]

"..Ben senin kesinlikle büyülendiğini düşünüyorum, ey Mûsâ."[15[113]]

"..Ey Mûsâ Ben senin büyülenmiş olduğunu sanıyorum."[16[114]]

"..Mûsâ, ben seni herhalde büyülenmiş sanıyorum."[17[115]]

"..Ben senin kesinlikle büyülendiğini zannediyorum ey Mûsâ.. "[18[116]]

"..Ey Mûsâ! Senin büyülenmiş olduğunu sanıyorum.. "[19[117]]

"..Ey Mûsâ, ben seni büyülenmiş sanıyorum.. "[20[118]]

"..Zan ederin ki sen bir sihirbazsın.. "[21[119]]

"..Ey Mûsâ büyülenmiş gibisin sanki sen. "[22[120]]

"..Verily, O Moses, I think that thou art full of socrery. "[23[121]]

1[99] . Ebû Dâvûd, *Sünen*, Diyât, 15; Edeb, 131.

2[100] . Bu hadis konusunda detaylı bilgi için bkz., Mehmet GÖRMEZ, "*Hz. Peygamberin Bir Hadis-i Şerifinde Bir Din Tanımı*", *Diyanet İlmi Dergi, Peygamberimiz Hz. Muhammed -Özel Sayı-*, 331, Ankara, 2000.

3[101] . Yusuf el-Kardâvî, *el-İslâm ve'l-'İlmâniyye*, 7.

4[102] . Osman Arpaçukuru. *İslâm ve Lâiklik*, 7.

5[103] . el-İsrâ, 101.

6[104] . Ömer Rıza DOĞRUL, *Tanrı Buyruğu*, II, 474.

7[105] . Muhammed Hamidullah, *Aziz Kur'ân*, 439.

8[106] . Hüseyin ELMALI/Ömer DUMLU, 293.

9[107] . Sıdkı Gülle, *Kelime Anlamlı Kur'ân-ı Kerim Meali*, II, 277.

10[108] . Mehmet ÇAKIR, 293.

11[109] . Talat KOÇYİĞİT, 291.

12[110] . Suat YILDIRIM, 291.

13[111] . Hüseyin ATAY, 291.

14[112] . Elmalı, 291.

15[113] . Yaşar Nuri ÖZTÜRK, 265.

16[114] . Hamdi DÖNDÜREN, I, 461.

17[115] . Hasan Basri ÇANTAY, II, 530.

18[116] . Halil ALTUNTAŞ/Muzaffer ŞAHİN, 291.

19[117] . Ali ÖZEK ve ekibi, *Kur'ân-ı Kerim Ve Türkçe Açıklamalı Meali*, 291.

20[118] . Süleyman ATEŞ, 291.

21[119] . Cemil Sait BARLAS, *Kur'ân-ı Kerîm Tercümesi*, 327.

22[120] . Nusret ÇAM, *Şiir Diliyle Kur'ân-ı Kerîm*, 29, Ankara, 2002.

23[121] . Muhammad ASAD, *The Message of The Qur'ân*, 435.

"..Lo! I deem thee one bewitched, O Moses."[1[122]]
"..Moses, I think thou art bewitched."[2[123]]
"..Moses, I can see that you are bewitched."[3[124]]
"..Surely, I deem thee, O Moses to be one bewitched."[4[125]]
"..O Mosé io credo che tu sia stregato."[5[126]]
"..Bayık ben, gümensüz bilürin seni, iy Mûsâ, bügülenmişsin."[6[127]]
"..Ey Mûsâ! Senin, kesinkes cin çarpmış kişi olduğuna inanıyorum.."[7[128]]

Ayette geçen "أظُنّ" fiilinin tercümesine dikkat ederseniz birçok mealci bunu hatalı tercüme etmiştir.

Aynı kelime, Kur'ân'ın başka bazı ayetlerinde de geçer ve yine "*kesin bilgi sahibi olmak*" anlamına gelir. Fakat ne yazık ki bazı mütercimler yine hatalı şekilde tercüme etmişlerdir. Cin Sûresi 12. âyet de bunlardan biridir.[8[129]]

Ezdâd konusunda hatalı tercüme yapılan birçok âyet daha vardır. Bakara 26. âyette geçen فوق kelimesi ezdâddan olup تحت anlamına, Enbiya 105 deki بعد kelimesi قبل anlamına ve Kehf 79 daki وراء kelimesi de أمامَ anlamına geldiği birçok meal yazarı tarafından göz ardı edilmiştir. [9[130]]

7- Belâğî İfadelerin Tercümesinde Yapılan Yanlışlar

Arapçadan yapılan tercümelerde dikkat edilmesi gereken bir husus da belâgat kaidelerine riayettir. Buna dikkat edilmeyince yine bazı hatalar ortaya çıkar. Seyyid Kutub'un كلّ منهج غريب لايُمكن أن يحقق الإسلام في النهاية...[10[131]] ifadesi, mütercimi tarafından "*Yabancı her nizamın en sonunda İslâm'ı tahakkuk ettirmesi imkansızdır.*"[11[132]] şeklinde tercüme edilmiştir. Bu tercümenin açılımına bakacak olursak ortaya şöyle bir durum çıkar: **"*Yabancı her nizamın İslam'a götürme imkanı yoktur. Sadece bazıları sonunda İslâm'a götürür*."**

Bu tercümede iki yanlış göze çarpar, birincisi; metinde geçen 'menhec-metot' kelimesinin 'nizam' olarak tercüme edilmesi, diğeri ise belagat kuralının ihlâl edilmesidir. Müellifin ifadesinde, umûm-i selb vardır. Çünkü müellif, önce sûr edatı dediğimiz "كلّ" yü kullandıktan sora nefy edatı olan " لـمْ"i kullanmıştır.[12[133]] Yani müellif "*Hiçbir yabancı metot, sonunda İslâm'ı gerçekleştiremez*" demektedir. Bu durumun bazı istisnaları da vardır. Eğer karine bu tür tercümeye imkân vermiyorsa bu kuralın göz ardı edilmesi gerekir.[13[134]]

Bu durum el-Hâc sûresindeki إنّ الله لا يحبّ كلّ خوّان كفور âyetinde mevcuttur. Kurala göre burada umûm-i selb vardır ve âyetin anlamı: " Allah her hain nankörü sevmez." Bu tercüme şekli "bazılarını sever" anlamına gelir. Bu durum Allah için düşünülemez. Bunun anlamını "..Allah, nimetini görmezden gelen nankörleri hiç mi hiç sevmez"[14[135]] şeklinde tercüme etmek de sağlıklı değildir. Aynı şekilde, "..Çünkü Allah, her haini ve nankörü sevmez"[15[136]] şeklindeki tercüme de doğru olamaz. Doğru tercüme: "..Allah, hiçbir nankör haini sevmez" ya da "..Allah, nankörlük yapan hiçbir haini sevmez" olmalıydı. Böyle kural dışı tercüme edilmesinin sebebi, karinedir. Karine olunca, tercümede farklılık olabiliyor. Buna benzer durumlar; Bakara 276. ve Lokman 38. âyetlerde de mevcuttur ve kimi mealciler tarafından hatalı tercüme edilmiştir.[16[137]]

Verilen çeşitli örneklerde görüldüğü gibi, çok ciddi ve işinin ehli olan mütercimler bile bazen önemli hatalar yapabilmekte iseler de bu durum bizlere, tercüme yapmada hatanın kaçınılmaz olduğunu göstermez. Yapılan tercümenin amacı, amaç kitleyi bilgilendirmek ise, o kitleye vereceğimiz tercüme bilgi, müellifin vermek istediği bilginin aynısı olmak zorundadır. Aksi halde müellife ve amaç kitleye karşı -bilerek ya da bilmeyerek- ihanete kadar varan hatalar yapma durumunda kalırız. Bu ise hem ahlak hem de hukuk açısından hoş karşılanacak bir şey değildir. Öyleyse, tercüme yaparken azami dikkat göstermek ve yapılan işi ciddiye almak şarttır. Bütün bu hassasiyetler gösterildikten sonra yine de hatalar olursa –ki bunlar çok azdır- o zaman yapılacak şey, hatayı kabullenmek ve hatayı tashih etme yolunu kullanmaktır. İşin buraya varmaması için ise, tercüme yapmaya başlamazdan önce, tercümeyle ilgili bazı teorik kitapların okunmasının faydalı olacağı kanaatindeyim.

1[122] . Mohammed Marmaduke PİCKTHALL, *The Glorious Qur'ân*, 198
2[123] . A. J. ARBERRY, *The Koran Interpreted*, 314.
3[124] . N. J. DAVOOD, The Koran, 241. USA. 1976.
4[125] . Maulana Muhammad Ali, *The Holly Qur'ân*, 564.
5[126] . Hazma Roberto PICCARDO, Il Corano, 252. Milano, 1996.
6[127] . Muhammed b. Hazma, 227.
7[128] . Salih PARLAK, *Bilgi Toplumuna Doğru Kur'ân-ı Kerîm*, 557, İst., 2001.
8[129] . Örnek için bkz. Hamidullah, age., 719.
9[130] . Detaylı bilgi için bkz. Kâsım b. Selâm el-Herevî el-Ezdî, *el-Ezdâd*, Beyrut, ilgili maddeler.
10[131] . Seyyid KUTUB, *Me'âlim fi'tarîk*, 75, Beyrut, 1982.
11[132] . Akif Nuri, *Yoldaki İşaretler*, 58.
12[133].Geniş bilgi için bkz: el-Kazvînî, *el-Îzâh*, 67-71, Nasrullah Hacımüftüoğlu/Rabiha Çelebi, *Teshîlü'l-Belâğa*, 14-15; R. Resul SEVİNÇ, *Arap Dilinde Cümle Yapısı ve Biçimi*, 148, Basılmamış doktora tezi, Erzurum, 2004.
13[134] . Detaylı bilgi için bkz. Ahmed b. İbrâhîm el-Hâşimî, *Cevâhiru'l-Belâğa*, 140-141, İstanbul, 1984.
14[135] . Çakır, 337.
15[136] . Ali Fikri Yavuz, *Kur'ân-ı Kerim ve Meâl-i Âlisi*, 337, İstanbul, 1984.
16[137] . Bkz. Abdulvehap ÖZTÜRK, *Kur'ân-ı Kerim ve Meâli*, 46, Ankara, ts.

Kaynak: NÜSHA, YIL: V, SAYI: 19, GÜZ 2005

"EĞER DOSTLARDAN BİRİ İLERİDE İNAT EDER VE KENDİ DİLEDİĞİNİ YAPARSA BU YÜZÜĞÜN TILSIMI BOZULACAKTIR!"

BİR KEŞMİR MASALI: YÜZÜĞÜN SIRRI Türkçesi: Prof. Dr. Halil Toker

"Hindistan'ın tacı", "Güney Asya'nın İsviçresi", "dünya üzerindeki cennet misali ülke" Keşmir. Tarih boyunca seyyahların güzelliğine hayran kaldıkları, şairlerin şiirlerine konu olmuş destansı bir ülke Keşmir. Ancak bu ülkeye bahşedilen olağan üstü güzellikler, ülke halkının hayatının da aynı derecede güzel ve huzurlu olmasını sağlayamamıştır. Ne yazık ki Keşmirliler, bilinen tarihlerinin ilk günlerinden başlayarak günümüze kadar baskı ve zulüm altında yaşamlarını sürdürmeye mecbur kalmışlardır.

Mitolojik verilerden edinilen bilgilere göre Keşmir'e ilk yerleşenler, şeytanî bir varlığın zulmünden kaçan "yılan insanlar"dır. Takib eden dönemlerde bölge çeşitli kavimlerin istilasına uğramış, ancak büyük yıkım Moğollarla gelmiştir. Keşmir'i yakıp yıkan ve halkını katleden Moğolların bölgeden ayrılışının ardından İslâm dini, bölgede hızla yayılmış, beraberinde huzur ve güveni getirmiş; gerek bölgede kurulan Müslüman devletleri, gerekse bölgeyi daha sonraki yüzyıllarda ele geçiren Babürlüler zamanında geniş çaplı ilerlemeler kaydedilmiş, bölge göreceli bir refah seviyesine erişmiştir. Babürlüler'in çöküş dönemine girmesi, Keşmirliler için günümüze kadar sürecek meş'um bir sürecin başlangıcının habercisidir. Afganistan Devleti'nin kurucusu Ahmed Şah Abdâli'nin Patipat'ta Babürlüleri yenilgiye uğratmasının ardından Keşmir Afganlar'ın yönetimine geçmiştir. Afganlar, bölgede sert ve zorba bir yönetim kurmuşlardır kurmasına, ancak 1819'da Afganlar'ı yenerek bölgeye gelen Pencablı Sikhler, Keşmir'in üzerine bir kabus gibi çökmüştür. O günlerde ağır vergiler ve akla hayale gelmez zorbalıklar altında ezilen Keşmirliler Müslüman'ın "bir hayvan kadar" dahi değeri bulunmadığı -bir Keşmirli Müslüman'ı öldürmenin cezası sadece birkaç rupi olduğu- bir dönem yaşamıştır. Nisbeten kısa süren bu kabus dönemini, Sikhler'i yenen İngilizler'in Keşmir'i 16 Mart 1846'da 7.500.000 rupiye, halkıyla birlikte, Cammulu bir Hindu'ya satmasıyla başlayan daha uzun bir kabus dönemi izlemiştir. Bu dönemde yaşamların tüm safhalarında dışlanmışlığı, itilmişliği ve baskıyı şiddetle hisseden Keşmirli Müslümanlar, belki de yüzyıllardır süregelen ezilmişliğin meydana getirdiği bir tür içgüdüyle, yapılanlara karşı koymamış ya da koyma gücünü kendinde bulamamıştır.

XX. yüzyılın başları, eski dünya düzeninde değişme emarelerinin görüldüğü yıllardır. Tüm dünyada olduğu gibi, dönemin süper gücü, Üzerinde Güneş Batmayan İmparatorluk Britanya'nın sömürgelerindeki halklar arasında sosyal ve siyasî hayatta kıpırdanmalar gerçekleşmektedir. Özellikle artan sayıdaki modem eğitim almış gençler, yeni arayışlara ve içinde bulundukları esarete tepki duymaya ve tepkilerini çeşitli yöntemlerle göstermeye başlamışlardır. Bu tepkilerin en hararetli biçimde kendini gösterdiği yer ise Hindistan'dır. Yavaş yavaş başka bir ülkenin sömürgesi kalamayacaklarını hisseden Hindistan düşünür ve siyaset adamları -tabiî ki buna o günlerde Pakistanlılar da dahildir- teşkilatlanarak bu düşüncelerini yaymaya başlamışlardır. Tarihinin hiçbir döneminde doğrudan Hindistan'ın bir parçası olmamakla birlikte Keşmirliler'in komşuları Hindistan'da yaşananlardan bigâne

kalması mümkün değildir ve özellikle 'özgürlük ve kendi geleceğini tayin etme' gibi düşünceler orada eğitim almış gençler aracılığıyla Keşmir'e gelmeye başlar. Ardından da 1930'lu yıllarda ülkeyi demir pençesinde ezen Keşmir Maharacası'na karşı organize bir hâl alır. Maharaca'ya karşı bu baş kaldırış sırasında da Keşmir halkı zulüm görür ve yıpranır, fakat artık kendine yapılanlara tepki gösterecek bilince ve cesarete sahiptir. Bu tepkiyi büyük oranda gösterir de. 14-15 Ağustos 1947'de Hindistan ve Pakistan bağımsızlıklarını kazanır. Ancak iki ülke arasındaki anlaşmazlık nedeniyle Cammu ve Keşmir'in büyük bir kısmı Hindistan'ın denetimine geçer ve bir kısmı da Pakistan'da kalır. Bu da yüzyıllardır hiç sona ermeyen bir kâbusu yaşayan Keşmirliler'in özellikle Hindistan tarafında kalanları için yeni bir evredir. 1947'deki bu bölünmeden sonra günümüze kadar devam eden süreçte, dünyanın gözü önünde yine Keşmirliler ezilmekte, yine baskıya maruz kalmakta ve yine öldürülmektedir.[1]

Ancak Keşmir sadece kan ve gözyaşından ibaret değildir. Evliyalarıyla ünlü bu topraklarda yeşeren güçlü bir edebiyat da yüzyıllardan beri varlığım sürdürmektedir. Fars Dili ve Edebiyatına yüzyıllarca hizmet edilmiş, Emîr Kebîr Seyyid 'Ali-yi Hemedânî (ölm. 786/1384), Nureddîn Velî (ölm. 842/1440), Baba Dâvud Hâkî (ölm. 994/1586), Mazharî-yi Keşmîrî (ölm. 1017-20/1598-1600?), Ganî-yi Keşmîrî gibi birçok Keşmirli şair Farsça şiirler kaleme almıştır.[2] Bölgenin yerel dili Keşmîrî ve Urduca ile sayısız eserler yazılmıştır. Bunun yanında Keşmir'in bir de çok renkli ve canlı bir halk edebiyatı vardır. Özellikle olağan üstü güzellikteki Keşmir arka planında, olağan üstü varlıkların yer aldığı doğaüstü olayların anlatıldığı masallar, okuyucusunun kafasında son derece ilginç ve değişik bir atmosfer yaratmaktadır. İşte "Yüzüğün Sırrı" adlı masal da bunlardan biri olup Keşmirlilerin düşünüş ve hissediş tarzını bizlere yansıtmaktadır.

YÜZÜĞÜN SIRRI[3]

Bir adamın üç oğlu vardı. Ölüm döşeğindeyken oğullarını yanına çağırarak tüm birikimini bu üç oğlu arasında bölüştürdü ve "Kendi yeteneğinize göre bu parayla bir iş tutun!" dedi. Büyük ve ortanca oğul kendi paylarını bir işe yatırdılar ancak küçük oğul parasını bir işe yatırmak yerine "Önce dünyada ticaret nasıl yürür? Görüp öğreneyim!" diye düşünüp uzun bir yolculuğa çıktı.

Genç adam evinden biraz uzaklaşmıştı ki iki üç çocuğun ellerine taş almış güzel renkli bir yılanı taşladıklarını gördü. Bunu görünce gencin aklına kim bilir ne geldi ki o çocuklara para vererek yılanı öldürmemelerini istedi. Genç adam yaralı yılanı yolun üstünden kaldırıp yol kenarına koyup yoluna devam etmek istiyordu ki birden bire yaralı yılan acı içinde kıvranarak konuşmaya başladı:

- Kardeşim! Sen benim canımı kurtararak bana büyük bir iyilikte bulundun. Bunun karşılığını ödemem mümkün değil. Biraz bekle de ben de seninle beraber yürüyüp sana yol arkadaşlığı edeyim.

---

[1] Halil Toker, Keşmir Dosyası, İstanbul 2003.

[2] Halil Toker, Hindistan'da Farsça ve Urduca Şiir ve II. Bahâdır Şah Devri Şairleri, (basılmamış doktora tezi), İstanbul 1995, s. 55-59.

[3] Kaşmîrî Lok Kahâniyân, Tâus Bânhâlî, 1987, Lok virsa işâ'at ghar, İslamabad, s. 75-79.

Genç adam oturup biraz dinlendi. Ardından ikisi de yola koyuldular. Genç adam insanların dilini konuşan bu varlığın bir yılan olamayacağını anlamıştı, bu yüzden bu yılan görünümlü varlığı alıp cebine koydu. Bir süre daha yola devam ettiler. İleride bir adamı güzel bir orman üveyiğini kafese koymuş yolda giderken gördüler. Üveyik çığlık çığlığa bağırıyor yardım istiyordu. Yılan, genç adama:

- Ne olursa olsun bu üveyiği kafesten kurtar. İşine yarar, dedi.

Genç adam kafesiyle birlikte üveyik kuşunu satın aldı ve yoluna devam etti. Az sonra iki kişinin bir kediyi iple bağlamış sürükleyerek götürdüğünü gördü. Yine yılan:

- Kardeşim! Bu çok sadık bir kedidir. Köylülerin tavuklarını ve diğer yiyeceklerini çalarak yaşlı bir kadına yediriyor. Köylüler de şimdi ona bu iyiliğinin cezasını çektiriyorlar. Onu kurtar, işine yarar, dedi.

Genç adam bir miktar para vererek kediyi kurtardı. Kedi de “Miyav, miyav” diyerek onun peşine takıldı.

Bu sırada uzaktan bir köpeğin havlama sesini işittiler. Kedi bu sesi duyunca korkuya kapıldı ama üveyik kuşu:

- Kedi hanım, korkma, bu köpek çok vefakâr bir köpektir. Bizim çok işimize yarar, dedi.

Genç adam bir miktar para vererek köpeği de satın aldı ve bu dört arkadaşı da yanına alarak ticaret hayatını öğrenmek için yola koyuldu. Yılanın tavsiyesi üzerine genç adam tertemiz suların aktığı bir pınarın bulunduğu bir ovada gecelemeye karar verdi. Genç adam gece uyurken yılanın kendisine “Sabah erken kalkıp pınarın suyunda yıkanırken birkaç saniye için nefesini tutup suya dal!” dediğini işitti. Sabah genç adam uyandığında gece yılanın kendisine söylediği aklına geldi. Cebini karıştırıp baktığında ise yılanın cebinde olmadığını fark etti. Bunun üzerine kalkıp yıkanmak için pınarın başına gitti. Gözlerini yumarak suya daldı Birkaç saniye sonra suyun üstüne doğru çıktığını hissedince gözlerini açıp baktı. Bir de ne görsün gözlerinin önünde muhteşem bir saray. Genç adam çocukların elinden kurtardığı yılanın aslında yeraltının şehzadesi olduğunu ve biçim değiştirerek dünyayı gezmeye çıktığını anladı. Genç adam şehzadenin anne ve babası ile tanıştı. Yeraltı padişahı oğullarını kurtardığı için genç adama teşekkür ederken gencin şehadet parmağına sihirli bir yüzük taktı. Bir süre sohbet ettikten sonra hayvan dostlarının genç adamı ovada bekledikleri bilindiğinden gitmesine izin verildi. Genç adam ovaya geri döndüğünde sihirli yüzük aracılığıyla kalmak için güzel bir saray ile altın renkli saçlı huri gibi güzel bir eş diledi. Göz açıp kapanıncaya kadar dileği yerine geldi ve o da köpeği, kedisi ve üveyiği ile birlikte bu sarayda yaşamaya başladı.

Gel zaman git zaman, bir gün altın renkli saçlı huri saçlarını tararken tarağa takılan saçlarından bir topak yaparak bunu ırmağa attı. Bir balık bu topağı yuttu. Balık padişahın balıkçısının ağına takıldı ve sarayın mutfağına götürüldü. Aşçı, balığın karnı yanlınca altın rengi saçlardan oluşan bu topak çıktı. Padişahın oğlu bunu görünce:

- Ben bu saçların sahibi kızla evleneceğim, diye tutturdu.

Balıkçının karısı casusluk yapmak için balığın yakalandığı yere gönderildi. Bir süre yürüdükten sonra kadın altın rekli saçlı kızın tek başına oturup kocasını beklediği ovadaki saraya vardı. Genç adam o sırada köpeğini, kedisini ve üveyiğini de yanına alıp ava gitmişti.

Balıkçının karısı altın renkli saçlı kızı lafa tutup sihirli yüzüğün sırrını öğrendi ve onu kandırarak bu yüzüğü kocasının yerine kendi parmağına takması konusunda ikna etti.

Akşam vakti genç adam avdan geri döndüğünde karısını üzüntülü bir hâlde buldu. Bunun nedenini araştırınca meselenin sihirli yüzük olduğunu anladı. Ertesi gün genç adam ava giderken yüzüğünü huri gibi güzel karısının parmağına taktı.

Genç adamın saraydan ayrılmasının ardından balıkçının kansı saraya girerek altın saçlı bu huriye kocasının umursamazlığı ve taş kalpliliğinden bahsetmeye, bu konuda hikâyeler uydurmaya başladı. Genç kadın:

- Benim kocam öyle değildir, diyerek parmağında parıl panl parıldayan sihirli yüzüğü balıkçının karısına gösterdi.

Balıkçının karısı sihirli yüzüğü daha yakından görmek istediğini söyleyince genç kadın yüzüğü çıkararak balıkçının karısının eline tutuşturdu. Balıkçının karısı yüzüğü ovalayarak yüzüğe: "Bu saray tüm içindekilerle götürülüp padişahın sarayının bahçesine konulsun!" diye emir verdi. Artık altın renkli saçlı güzel durumu anlamış gözü açılmıştı açılmasına ama artık sabretmek dışında başka bir çare yoktu. Şehzade güzel genç kadını görünce içi içine sığmaz oldu ve hemen evlenmek istedi. Fakat genç kadın kendi geleneklerine göre sabah akşam kuşlar ve dört ayaklı hayvanlara hizmet etmesi gerektiğini söyleyerek üç aylık bir mühlet istedi.

Öte tarafta genç adam avdan geri dönünce ovada saray ve genç karısından eser kalmadığını gördü. Cesaretini yitirmeyerek dostlan ile birlikte kansını aramaya koyuldu. Ertesi gün genç adamın karısı kuşlara yem atarken genç adamın üveyiği padişahın sarayına çıka geldi. Tüm kuşlar yem yerlerken üveyik genç kadının gözlerine gözlerini dikerek bakmaya başladı. Genç kadın hıçkıra hıçkıra ağlayarak kısık bir sesle:

- Ey üveyik! Ben büyük bir aptallık yaptım. Yüzüğü takma ısranm bizi bu hallere düşürdü. O sihirli yüzüğü şehzadenin yatağının bacaklarından birine bir delik açarak içine sakladılar. Sen bu mesajı benim cesur kocama götür, dedi.

Üveyik geri dönüp genç adama tüm olup biteni anlattı. Kendi aralarında yüzüğü geri alma yollarını düşünmeye başladılar. Kedi:

- Bu konuda bana ilk adımı atma iznini verin, diye öneride bulundu.

Bu önerisi kabul edilince kedi padişahın sarayına gitti. Gece boyunca ölü balıkları getirerek şehzadenin yatağının altına bıraktı. Gece yarısını geçince başta önderleri olmak üzere bir fare ordusu yatağın altındaki ölü balıkları yemek için geldi. Köşeye saklanmış kedi birden fırlayıp farelerin liderini yakaladı. Şehzadenin yatağının bacaklarını kemirerek sihirli yüzüğü çıkarmaları şartıyla farelerin liderini bıraktı. Kısa bir süre sonra sihirli yüzük kedinin elindeydi. Köpek ile üveyik dışarıda kediyi bekliyorlardı. Kedi sihirli yüzüğü üveyiğe verdi ve üçü sabırsızlıkla genç adamın yanına vardılar. Yüzüğü alan genç adam sarayını ve huriler gibi güzel karısını geri istedi. Göz açıp kapayıncaya kadar saray ve genç kadın geri geldi. Ama bunun yanında yeraltı şehzadesinin bir uyansı da vardı. Yılan kılığına girmiş şehzade "Eğer dostlardan biri ileride inat eder ve kendi dilediğini yaparsa bu yüzüğün tılsımı bozulacaktır!" demekteydi. Bu uyarıdan sonra dostlar, her zaman birlikte uyum içinde yaşayacaklarına ve birlikte tüm konuları danışarak karara bağlayacaklarına söz verdiler.

KIZIL KONAĞIN RÜYASINDA KARŞILIKSIZ AŞK: JIA RUI'NİN AKIBETİ

Gürhan KIRÎLEN[1]

ÖZET

Kızıl Konağın Rüyası "Hong Lou Meng", Çin romanları arasında ayrıcalıklı bir yere sahiptir. "Batıya Seyahat", Bataklık Kaçkınlan" ve "Üç Devlet Gösterisi" ile birlikte Çin'in "dört klasik romanından" biri olan Kızıl Konağın Rüyası konu, üslup ve dil zenginliği bakımından da diğerlerinden daha ileri bir romancılık örneği sergiler. Geleneksel Çin toplumunun en incelikli tasvirleri bu eserde karşımıza çıkar.

İnsani ilişkiler, adab ve muaşeret, törenler, eğitim, aşk ve cinsellik gibi sosyal konular bu eserin başlıca temalarını oluşturur. Diğer klasik romanlarla kıyaslandığında, kadın erkek ilişkileri bakımından Kızıl Konağın Rüyası oldukça karmaşık özellikler gösterir ve kadın karakterlerin sosyal konumlan diğer romanlara nazaran daha ileridir.

Kadın karakterler arasında ayncalıklı bir konuma sahip olan Anka bu karmaşık ilişkiler içinde sık sık boy gösterir ve pek çok örnekte "iffetli kadın" figürüne ilginç bir örnek oluşturur. Romanın 11. Bölümünde yaşanan rastlantısal bir karşılaşmanın ardından, Jia Rui'nin Anka'ya tutulması ve sonuçta gencin ölümüyle sonlanacak olan olaylar zinciri baş gösterir. Sonraki bölümde ise, Jia Rui'nin arzusuna karşılık, kadının zalimlikleri ve bunun sonucunda gencin ölüme gidişinin anlatısı yer alır. Jia Rui, aşkı ve dizginleyemediği şehvet düşkünlüğü yüzünden aşağılanır ve olmadık muamelelere maruz bırakılır. Hastalanan genç, sannlar ve heyulalar içine düştüğü hasta yatağındayken bile nefsine hâkim olamaz. Son iyileşme umudu olan "büyülü ayna" da dertlerine çare olmaz. Aksine bu aynanın içinde başından geçen kötü olaylann farklı bir kurgulanışıyla yeniden karşılaşır. Bu kısım, yazar Cao Xueqin'in geleneksel değerlere ve batıl inançlara yönelttiği bir eleştiridir. Aynı zamanda yazarın gerçekçilikten yana tavrını ortaya koyduğu, bir yazar olarak ustalığını gösterdiği bir hayal sahnesidir.

Anahtar Sözcükler: Klasik Çin Romanı, Çin toplumu, cinsiyet, ihtiras, aşk

Unrequited Love In the Dream of Red Chambers And the Tragic Fate of Jia Rui

ABSTRACT

The "Dream of Red Chambers" also known with its original name "Hong Lou Meng" has a unique place in Chinese history of literature.

Along with the "Journey to the West", "Outlaws of the Marsh" and the "Romance of the Three Kingdoms", the "Dream of Red Chambers" belongs to the very well known "four classical novels" in China. Among them, the "Dream of Red Chambers" occupies the highest place in terms of subject matter, style and richness of its language use. The most subtle and exhaustive depictions of traditional Chinese society also can be seen in this voluminous work. Social relations, ceremonies, etiquette, education, love

[1] *Dr.*

and sex are among the prominent themes in the novel. Especially the relations between women and men displayed very complex features throughout the book. The women are depicted in detail for their beauty and manner and for the roles they played. Lady Feng (Anka) is one of those women who took part in such complex relations. She is also an outstanding figure among the woman characters and in a narrow sense, she displays an example for the "chaste women" of the gentry.

In the 11th chapter, a coincidental encounter between her and Jia Rui brings about a story subtly criticizing some traditional values and morality of the 18 01 century in China. On the other hand, Jia Rui is a youngster who is short in such moral ambitions and has a strong sexual desire for her. In the end, his untamed desire led him to his collapse. The chapter concluded with a passage relating his hallucinative plight as a reflection of earlier events.

Keywords: Chinese novel, Chinese society, gender relations, death, desire, cruelty

Giriş

Klasik Çin romancılığının zirvesi olan Kızıl Konağın Rüyası konusu ve anlatımı bakımından gündelik dile yakın gerçekçi bir üslupla kaleme alınmıştır. 18. yüzyılın ikinci yarısında yazılan eserin iki adı vardır. Kızıl Konağın Rüyası adında geçen "kızıl konak" eğretilemeli olarak "genç kız" ya da "bakire" anlamındadır ve roman karakterlerinden genç Lin Daiyu'nün köşke gelişine; saflığına ve buradaki şaşaalı yaşama uyum sağlarken kaybolan masumiyetine bir göndermedir. Buradaki 'rüya' ise Lin Daiyu'nün yeni geldiği 'konağa' dair hayallerini imlemektedir.

Romanın asıl adı "Taşın Hikâyesi"dir. "Taşın" hikâyesi oldukça ilginçtir ve eserin hemen başında konu edilir: Bu "taş" efsanevî çağlarda yaşamış olan Nüwa'nın, elinde artakalan taştır. Efsaneye göre iblisler, göğü ayakta tutan sütunları devirerek dünyayı bir felakete sürüklerler. Nüwa, dev kaplumbağanın ayaklarından 36501 adet yama taşı yapar ve bunlarla açılan göğü baştanbaşa yamar. İşi bittiğinde, elinde kalan zavallı "taşı" Karanlık Kuyu adlı bir tepenin yamacına öylece bırakır:[1]

> *...Kim bilirdi ki, bu taş gayret etsin, güçlenip cana gelsin; gezip tozsun hatta kendi kendine büyüsün, istediğinde küçülsün? Canlanan taşcağız etrafına bakınınca bir de ne görsün? Diğer bütün taşlar göğü yamamış, hepsi bir işe yarıyor; işe yaramayan bir tek o kalmış. Nüwa onu seçmediği için, kendi kendine hayıflanmış ve çok, hem de çok utanmış; gece gündüz dertlenmiş, üzülmüş, kederlenmiş. Derken bir gün, yine böyle iç çekip dertlene dursun, uzaktan bir gariple bir rahibin geldiğini görmüş. Görünüşleri, şekil- şimalleri bir şeye benzemiyormuş ya, yine de*

---

[1] Çincenin görsel yoğunluklu imgelem zeng**inliğini** Türkçenin zaman ve bakı yani aspect açısından gelişmiş anlatım gücüyle vermeye çalıştık. Asıl metne olabildiğince sadık kalmakla birlikte Türkçenin söyleyişine en uygun anlatıma ulaşılmaya gayret gösterdik.

> *istisnaî kimseler oldukları anlaşılıyormuş. Taşın durduğu şu Kara Kuyu Tepesi'ne varmışlar, oturup taşcağızla sohbete koyulmuşlar... (Cao 1990: 5).*

Nüwa'nın göğü yamarken kullandığı taşların sayısı bir yıllık döngünün sembolik anlatımıdır. Yazar, geriye kalan tek taşı "artık gün"le eş tutmuş, taşın geride kalmışlığını romanının girişinde kullanarak kendi dışlanmış halini anlatmak istemiştir. Artakalan taşa çeşitli meziyetler atfeden yazar, yetenekleri ve zekâsına rağmen kendisinin başkentte kabul görmeyişine de gönderme yaparak "taş" ile kendini özdeşleştirmiş görünmektedir.

Keşişlerin taşlarla konuştuğu, hayalle gerçeğin iç içe geçtiği bu girişle birlikte, Kızıl Konağın Rüyası'nm gizemli dünyasına adım atılır. Hurafelerin, fantastik hikâyelerin, aşkın, rüyaların ve eğlencenin harmanlanarak verildiği "Kızıl Konağın Rüyası", şiirler, masallar ve bilmecelerle donatılmış görsel bir şölendir. Yazarın, döneminin olaylarına hiç değinmeyerek tarih göstermemesi, gerçekdışı yer, unvan ve makamlar türetmesiyle bu roman önceki romanların 'tarih' anlatılarından ayrılmaktadır. 'Taşın Hikâyesi' adından çok 'Kızıl Konağın Rüyası'nın kabul görmesinin sebebi belki de budur. (Zheng, Zheng, 2006, 8) Zira romanda rüyalar, gayb-âlemiyle ilişkilendirilerek bir tür gerçeklik yansıması ya da aynası oluşturulmuştur. Rüya âlemi gerçeklerin farklı biçimde yaşandığı, uyarıların, işaretlerin ve açıklamaların görülebildiği mistik bir dünya olarak sunulmuştur.

Yazar Hakkında

Cao Xueqin (1715-1764) zengin bir zadegân ailesinde dünyaya gelmiş bir Mançu soylusudur. Bugünkü Nanjing şehrinde doğmuştur. Babası 1727 yılında zimmetine para geçirmekle suçlanmış, işten el çektirilmiş ve itibarım kaybetmiştir. Ailenin birikimleri kısa zamanda tükenmiş, şaşalı bir geçmişi olan Cao ailesi fakir düşmüştür. Hala bir miktar parası olan yazar, Nanjing'den ayrılarak Pekin'e taşınmış, ömrünün geri kalanını aile itibarını geri kazanmak ümidiyle yoksulluk içinde geçirmiştir. Yazar, zengin ve aristokrat bir ailenin çöküşünü anlatan bu romanı Pekin'deyken yazmıştır. Kendi yaşantısından hareketle kaleme aldığı eser onun son yıllarının ürünüdür (Li, 2006, 205).

Mançulann Çin'e hâkim olduğu 17. Yüzyılın ikinci yarısından sonra Mançu Hanedanı'nın hizmetine giren aile, saray ile çok yakın ilişkiler kurmuş, bu yüzden ailenin de Mançu olduğu yönünde görüşler ortaya atılmıştır. Aslında "Cao" soyadı M.S. 2-5. Yüzyıllar arasında Çin'de önemli siyasi bir birlik sağlayan Hun-Xianbei göçebe konfederasyonlarının siyasi mirasını taşıyan Wei Beyliği'ne dayanmaktadır. Kuzeyli ve göçebe bir soydan gelen bu ailenin aradan geçen yüzyıllar içinde "Çinlileştiği" ve Mançu döneminde bu kez "Mançulaştığı" fikri temelinde en eski göçebe aidiyetlerine bağlı olarak Mançu soylusu demek daha mantıklı görünmektedir. M.S. 155-220 yılları arasında yaşamış olan Wei devletinin kurucusu Cao Cao'ya dayandırılan aileden Song hanedanlığının kuruluşunda

büyük işler yapmış olan Cao Bin adında bir general, 1400'lerde dönemin Hebei eyalet valiliği görevinde bulunmuş olan bir başkası çıkmıştır. En önemlisi Xue Qin'nin büyük büyükannesi Mançu hükümdarlarından Kang Xi'nin sütannesidir. Son olarak yarım yüzyıl boyunca Nanjing'de resmi tekstil denetçiliği görevini yürüten Cao ailesi bu özellikleriyle "zadegâna" iyi bir örnek teşkil etmektedir. (Liu 2006: 304)

Roman Hakkında

Çin toplumunun dolaysız bir tasviri bu eserde karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal düzen, törenler, hediyeleşme, eğitim, aşk ve cinsellik romandaki belirgin temalardandır. Aynı zamanda bir tür "öteki anlatısı" olan romanda, Çin kültür tarihinden ayrıntılar sergilenir. Bu yüzden bazı araştırmacılar Kızıl Konağın Rüyası'm geleneksel değerlerin bir araya toplandığı bir "ansiklopedi" olarak gösterirler (He, 2010: 3). Geleneksel kültür öğelerinin en ince ayrıntılarıyla ele alındığı, adetlerin, gelenek- göreneklerin de içten içe eleştirildiği iki katmanlı bir yapıya sahiptir. Anlatımdaki incelik, gerçekçilikle yan yana getirildiğinde eski ile yeninin buluştuğu bir sahne oluşturur ve "eski edebiyattan yeni edebiyata geçişin eşiğini belirler" (He, 2010: 2).

Gerçeküstü temalarla donatılmış olayların, gerçekçi ve detaylı bir biçimde ele alındığı, yöntem olarak yeni, ancak malzeme olarak geleneksel yaşamı konu edinen Kızıl Konağın Rüyası, dönemin düşünsel yapısını yansıtması bakımından önemlidir. Eski toplumsal yapının çözülme işaretleri gösterdiği bir dönemde yazılan eser geleneksel değerlerin ve toplumsal alışkanlıkları sorgulamaktadır. Kuşak çatışması başta olmak üzere, aşk, aile değerleri, ahlak ve kadın erkek ilişkileri tüm yalınlığıyla ele alınarak daha sonraki yıllarda belirginleşecek olan tartışmaların işaretleri verilmiştir. Eserde işlenen sosyal olgular günümüzde de canlılığını yitirmemiştir.[1] Aradan geçen iki yüz küsur yıla ve toplumsal yapının birkaç kez değişmiş olmasına karşın, bu eserde anlatılan olay, kişi ve ilişkilerin güncelliğini koruyabilmiş olmasının nedenleri, yazar Cao Xueqin'in yetkinliğinde, gerçekçiliğinde, detaycılığında ve düşünsel zenginliğinde saklıdır.[2]

---

[1] Bu eser, geleneksel Çin romanının zirvesi olarak görülür ve aynı zamanda bir başyapıttır. Bugün dahi Çin'de yaşlı genç hemen hemen herkes bu romanı okumuştur ya da en azından karakterleri ve hikâyeyi detaylarıyla bilmektedir. Romanda anlatılan bazı bölümler tasvirlerin inceliği ve detaylı işlenişi bakımından Joyce'un Ulysses'i ile karşılaştırılacak oranda ayrıntılıdır. Şiirler, masallar, bilmeceler ve günümüzde dahi yazarın ne anlatmak istediği konusunda fikir ayrılıkları olan esrarlı hikâyelerden oluşmaktadır. Geçmişten günümüze bu eserin esin kaynağı olduğu pek çok dizi çekilmiş, operalar sahneye konulmuştur. Hatta bugün adına fakülte ve araştırma enstitüleri kurulan tek roman da budur. Çin'de, Tayvan'da ve Honkong'da sadece bu eser üzerinde uzmanlaşmış araştırmacıların bulunduğu bölüm ve enstitüler mevcuttur.

[2] Öte yandan romanın iki yazarının olabileceği fikri de kabul görmektedir. Cao Xueqin'in erken ölümüyle romanın yarım kaldığı, geri kalan kısmın, komşusu Gao E tarafından tamamlandığı kabul edilmektedir. Fakat ilk seksen bölüm ile sonraki bölümler arasında yapılan bir karşılaştırma, sözcüklerin kullanım yerleri ve sıklıklarından hareketle iki kısım arasında belirgin bir farkın olmadığını, her ikisinin de aynı kalemden çıktığını doğrulamıştır. Bir başka görüşse, başına gelen bir olay

"Kızıl Konağın Rüyası" başlığı, eserin asıl adı olan "Hong Lou Meng"ın bire bir çevirisidir. Çin'de "kızıl konak" zengin aileleri temsil eder, bu yüzden bu başlık hikâyenin ana temasını da yansıtmakta, düş gibi görünen hatıraları imlemektedir. Fakat bu düş geride kalmıştır. Anlatılan olaylar yitip giden zenginlik ve güçten kalan hayallerdir. Kültürel değerler bağlamında, romanda; evlilik, eğitim, politika, hukuk, yemek, eğlence, şiir, bayramlar, cenaze törenleri, kadınların rolü, sosyal hiyerarşi, akrabalıklar ve homoseksüellik de dâhil olmak üzere, pek çok "modem" sayılabilecek olgu özenle işlenmiştir. Hikâye örgüsü, çok sayıda kehanet öğesi ve sembolizm içermektedir. Başkişi Jia Baoyu ve akranları Lin Daiyu ile Xue Baochai'nin değişen kaderlerinde roman, çağın sorunlarım ve ailenin çöküşünü anlatmaktadır. Romanda üç ana karakter, feodal sisteme karşı çıkan iki asi genç Jia Baoyu ve Lin Daiyu ile tutucu Xue Baochai etkili biçimde betimlenmiştir. Karakterlerini özenle resmeden yazar, mütevazı hizmetçi kadınları ve genç bayanlar dâhil olmak üzere kalabalık bir genç kadınlar topluluğunu hayata taşımıştır. Her birinin gerçekte ne kadar sınırlı bir yaşam alanına sahip olduklarını ve feodal toplum içinde gördükleri baskıyı anlatmıştır. (Lü 2007: 87)

Roman iki koldan anlatılmaktadır; Rongguo Konağı ve Ningguo Konaklarında Jia hanesinin yaşamı tasvir edilir. Rongguo Konağı, Bayan Jia ile iki oğlu Jia She ve Jia Zheng ve de onların eşleri Bayan Xing ve Bayan Wang'in idaresindedir. Ningguo kolu ise Rongguo'nun akrabaları Jia Zhen ve onun eşi You Shi tarafından yönetilmektedir (Liu 2006: 247). Aşağıdaki bölümün başkarakteri Anka (Xifeng) da burada yaşamaktadır. Birbiriyle akrabalık ilişkileri olan bu iki konak her yeni nesille birlikte eski güç ve zenginliklerini yitirirler. Aile bireylerinin lüks düşkünlüğü, giderlerin gelirleri aştığı ve sonunda iflasın eşiğine gelinen bir durum yaratır. Savurganlıkları, saraya gelin olarak gönderilen bir kızın aile ziyareti kutlamaları için yapılan büyük bahçe inşaatından ve hizmetçilerin sayısından anlaşılabilir. (Lü 2007: 112) Bunun yanında konağın erkeklerinin çoğu çapkınlığa ve kumara düşkündürler. Konakların işleriyle ilgilenmeyerek görevlerini ihmal etmektedirler. Aşağıda ele aldığımız bölümün başkişisi olan Anka Hanım konağın mali yönetimini elinde bulunduran kişidir.[1]

---

nedeniyle romanı baştan yazmaya başlayan Cao Xueqin'in, ömrünün vefa etmediği, öldükten sonraysa komşusu Gao E'nin eldeki müsveddelerden yararlanarak çalışmayı tamamladığı yönündedir. Tüm romanın aynı elden çıkmış olabileceğine bir başka dayanak da birinci kısımda işaretleri verilen fakat t**amamlanmamı**ş **kimi** olayların ikinci kısımda mantıklı bir biçimde t**amamlanmı**ş olmasıdır. Ancak 1791'de basılan ilk nüsha 80 bölümken Afyon Savaşı sonrasında 120 bölümlük Gao- Cheng nüshası yayınlanmıştır. Eser 1842 yılında basılmış, 1892'de Hong Kong'da İngilizce olarak iki cilt halinde bir baskısı daha yapılmıştır. Günümüzde on altı farklı dilde çevirisi bulunmaktadır, ondan fazla yayınevi tarafından basımı yapılmaktadır. Bunların arasında Renmin Wenxue Yayınevinin 1981 ve 2003 baskılan notlandırılmış ve diğer nüshalarla karşılaştırmalı düzeltmeler içermektedir. Bu yazıda her iki baskıdan da yararlanılmıştır.

[1] Romanda gerçekten yüzlerce karakter bulunur; bunların çoğunluğunu genç kadınlar oluşturur ve pek çoğunun hikâyesine yer verilir. Romanın esas konusu, iki ana karakter, Jia Baoyu ve Lin Daiyu arasında geçmektedir ve bu iki genç diğer hane halkından farklı, biraz başına buyruk bir mizaca

Mançu Dönemi Zadegân Ailelerinde Kadının Konumu

Burada çevirisini verdiğimiz bölüm, geleneksel kadın-erkek ilişkilerinden farklı bir örnek ortaya koymaktadır. Aynı zamanda karşılıksız bir aşkın anlatısı olan bu kısımda, toplumun geniş kitlelerinin değerleri değil, çözülmekte olan bir zadegân ailesinin feodal değerleri işlenmektedir. Feodal yapının seçkin aile değerleri ekseninde, kadın-erkek ilişkileri karmaşık bir görünüm sergiler. Gerçekte Çin toplumunda kadının konumu -geleneksel toplumlann çoğunda olduğu gibi- erkeğin oldukça gerisindedir. Konfuçyüsçü değerlerin el üstünde tutulduğu Mançu yönetimi altındaki Çin'de toplumsal ilişkiler, *wu chang* ve *san gang* olarak bilinen kurallarla kuşatılmıştır.[1] Ataerkil bir yapıda olan bu kurallara göre kadınlardan beklenen koşulsuz itaat ve fedakârlıktır.[2] Gündelik yaşamda kadının öncelikli görevi "hanenin" düzenlenmesi ve çocuk yetiştirmektir. Kadınların okuyarak kendini geliştirdiği örnekler bulunmakla birlikte "erkek işlerine" karışmaları "hayırlı" sayılmaz.

Diğer yandan, zengin zadegân aileleri gündelik dertlerden azade bir yaşam sürerler, bu sayede zengin kadınlar kendilerine ayrılmış "özel" zaman ve alanlara sahip olurlar. Yüksek duvarlarla çevrili, büyük bahçelerin ve köşklerin bulunduğu,

---

sahiptirler. (He 2010: 11) 'Konağın prensi' diyebileceğimiz Baoyu ders çalışmaktan nefret eden, kuzenleri ve hizmetçileriyle oyun oynamaktan hoşlanan uçarı bir çocuktur. Duygusallığıyla, erkeklerden daha ziyade kızların arkadaşlığından hoşlanan Jia Baoyu, hizmetçilere de hane halkına karşı davrandığı gibi davranır; bu yaklaşımıyla sosyal tabakalar arasında ayırım yapmamakta bu yüzden de hem eleştirilmekte hem de çevresi tarafından çokça sevilmektedir. Lin Daiyu ise son derece hassas, çabuk öfkelenen ve keskin dilli bir genç kızdır. Roman boyunca sık sık ağlayan bir görüntü vermektedir. Konakta kendisini bir yabancı gibi gören Lin Daiyu diğerlerine bağımlı olduğunu düşünmektedir. İçine kapalı genç kız yıllar önce kaybettiği ailesi için yas tutmakta ve içten içe Jia Baoyu'den hoşlanmaktadır. Üçüncü önemli kişi ise Baoyu'nün kuzeni olan Baochai'dır. Baochai, Daiyu'nün aksine saygılı, anlayışlı, nazik ve büyüklerine karşı özenli bir genç kızdır. (Zheng; Zheng 2006: 67). Gençler konakta mutlu bir yaşam sürmektedirler ancak Baoyu'nün evlenme yaşı geldiğinde aile büyükleri, Daiyu'yü mizacından dolayı eş olarak düşünmeyerek Baochai'yi seçerler. (Cao 2003: 1422) Daiyu üzüntüsünden hasta düşer, Baoyu ile Baochai'ın düğün gecesinde, kan kusarak yaşama veda eder. Baoyu gerçeği öğrendiğinde adeta aklını yitirir. Aşağıda çevirisi verilen bölümün, romanın ana temasıyla doğrudan ilgisi bulunmamaktadır. Bu nedenle ana tema, bu kısa dipnotta özet olarak verilmiştir.

[1] Wu Chang E#; Ren ***{I. 'İnsan Sevgisi'***, Yi |ft ***'Doğruluk'***, Li ÏÜTören', Xin fif 'İnanç', Zhi Ü? ***'Bilgelik'***. San Gang H^Evladın anne-babasına, kadının kocasına, küçük kardeşin ağabeyine, arkadaşın arkadaşa ve en nihayet tebaanın hükümdarına karşı sorumluluklarını anlatır. (Ames 2001 'den; Zhongyong 20: 8)

[2] Kadının sadakat, fedakârlık ve koşulsuz hizmet gibi kavramlarla uzun süre kuşatılması en acımasız örneğini "ayak bağlama" âdetinde görülür. Kadının sadakat ve edilgenlik gibi kavramlarla desteklenen "bağımlılık" bedene zarar verme derecesine varmıştır. Güzellik anlayışını da belirleyen bu adet; kız çocukların küçük yaşta ayaklarının tarak kemiklerinin kırılarak sıkıca bağlanması şeklinde uygulanır. Böylece üç cun (üç hat: yaklaşık 10 cm) büyüklüğünde ayakları olan "narin" ve "aciz" kadınlar ideal eşler olarak görülürler. Bu uygul**amanın** cinsellikle de ilgili olduğu bilinmektedir. Daha fazla bilgi için bknz. (Ünal **2011).**

işlerin hizmetçiler tarafından görüldüğü lüks konaklardaki seçkin kadınlar, çeşitli görev, yetki ve ayrıcalıklara mazhar olurlar. Zadegân ailelerinde[1] kadınların görevleri arasında başta adap ve muaşeret düzeninin korunması, törensel özellik taşıyan davet ve toplantıların düzenlenmesi, gösteri, eğlence veya temsillerin organize edilmesi gelir. Bu etkinlikler seçkin zadegân yaşantısının dışarıdan görünen estetik ve etik biçiminin sunumu için elzemdir ve bunlar Kızıl Konağın Rüyası'nda son derece detaylı anlatımlarla verilirler.

Toplantı ve eğlenceler sırasında, davranışların seçkin dışavurumu sayılan *törenler* sergilenir. Eda, tavır, oturma, kalkma, konuşma ve nazik jestler, ideal bir *tören* fikri etrafında şekillendirilir. *Törenler* Çin özelinde *yasa* ile bir tutulmuş ve *törene* uygunluk, erdem ve ahlak gibi faziletlerin ölçütünü oluşturmuştur.[2] Bu bakımdan zadegân içinde kadınlar, düzenledikleri sosyal etkinliklerle etik yaşamın temsilcileri olma misyonunu yüklenmişlerdir. Köşk ve konakların çevresindeki gündelik estetik dışavurumlara biçim verenler de aynı şekilde kadınlar olmuştur. "Hong Lou Mengda Cinsiyet" adlı çalışmasında, Kızıl Konağın Rüyası'nın kadınlarım daha önceki Çin romanlarındaki kadınlarla karşılaştıran Liu Jinjin'e göre Kızıl Konağın Rüyası'nda kadınlar "erkeklerin yanında zaman zaman görünen yan figürler" değildir. Liu Jinjin sosyal yaşamda kadınların konumlan bakımından romanın çağın ilerisinde olduğunu dile getirmektedir. (Liu 2006; 159-160).

Roman kahramanlan arasında ön planda bir figür olan Anka Hanım (Feng Jie ya da Wang Xifeng) bir bakıma "iffetli" zadegân kadınına da örnek oluşturmaktadır. Çoğu fazla narin olan ve kırılgan mizaçlı diğer kadınlar karşısında Anka; güçlü, kurnaz, dilbaz ve acımasız kişiliğiyle fark edilmekte, küçük bir sarayı andıran Rong Konağı çevresinde üst düzey bir idareci görüntüsü sergilemektedir.[3]

---

[1] Zadegân sınıfi, çok yönlü karakteriyle Çin'de en göze çarpan sınıftır; üç yönlü bir işleve sahiptir. Merkezle bağları yönünden (l)siyasi, (2)idari ve ekonomik işlevleri olmasının yanında (3)toplumsal eğitim işini de üstlenmiştir. Devlete memur ve idareci yetiştiren sınıf Çin'de zadegân sınıfıdır. Bu sınıf bir oranda Osmanlı toplumunda kendine has özellikleri olan ıkta sahipleri ve taşranın zadegân aileleri ile karşılaştırılabilir.

[2] Konfüçyusun etkili takipçilerinden Xun Zi (M.Ö. 4.yy.) "en büyük erdem ***tören'e*** tam uygunluk"tur der (Chen 1999). Xun Zi, Tören'in gereğini hiçbir zaman doyurulamayacağını düşündüğü arzuların engellenmesi için bir araç olarak ortaya koyar. (Peerenboom, 1990, 328) Bir diğer önemli isim Mengzi ise ***tören'***i, siyasetin en temel dayanaklarından biri olarak görür; ***"tören'***e aykırı hareket eden hükümdara karşı gelmek dahi meşru sayılır" (Needham 2000; 114). ***"Göğün Altı'***nda ***yol*** hâkim olduğunda ***tören*** ve ***müzik*** hükümdardan çıkarak yayılır ve her yeri fetheder, ***yol*** hâkim değilken beylerden çıkar, beylerden çıktığında etkisi yalnızca on nesil sürer..." (Lunyu 16:2) Öte yandan bu sınırlandırıcı görüşe karşı çıkan Laozi, "törenler çoğalıyorsa ülkede bozulma var demektir" (Laozi, 38) sözleriyle, ***tören'e*** ve kurallara bağlılığın toplumda iyiye değil kötüye işaret ettiğini ileri sürer ve törenin yüzeyselliğini eleştirir. Çin tarihinde baskın olan toplumsal yapı ***töreni*** kutsallaştıran Konfiıçyüsçü yaklaşımı iki bin yıl boyunca sürdürmüştür.

[3] Liu Jinjin, "Hong Lou Meng'da Cinsiyet" adlı çalışmasında, romanın kadın karakterlerini daha önceki Çin romanlarındaki kadınlarla karşılaştırıyor. Liu'ya göre Hong Lou Meng'ın kadınları bu eserde artık,

Köşkün iaşe ve maaşlarıyla da ilgilenen Anka, mutfaktan, inşaat-onanm işlerine kadar pek çok konuda söz sahibidir. Aynı zamanda çok alımlı bir kadın olan Anka, elindeki gücü kaybetmemek adına her tür kötülüğü yapabilecek bir mizaca da sahiptir (Lü, 2006, 249). Romanda söz edildiği gibi; "...parlayınca yakıcı bir ateş, karanlıkta adeta hançerdir..." (Cao 1990: 394).

Anka, aslında bulunduğu Jia ailesine sonradan gelmiş, kurnazlığı ve becerisiyle konağın idari işlerini eline alarak konumunu ve yerini sağlamlaştırmıştır. Köşkün idaresi zor ve yıpratıcı bir uğraştır, bu yıpranma sürecinde çeşitli ayak oyunları ile insanların ona karşı duyduğu korkuyu pekiştirmeyi, aynı zamanda olası düşmanlarına gözdağı vermeyi ihmal etmez. On birinci bölümde anlatılan aşağıdaki karşılaşmada, kendisine ilk görüşte âşık olan genç Jia Rui'nin hayatıyla oynamaktan çekinmediğini görürüz. "Haddini bilmeyen" gencin kendisine yönelttiği aşk teklifinden acımasızca ve sinsice yararlanır. Bu durumu, çıkar sağlayacağı bir "şova" dönüştürerek, "haddini bildirmek" ve "dersini vermek" bahanesiyle gencin zaaflarım kullanır.

Karşılıksız Aşk ve Jia Rui'nin Trajik Sonu

Bu hikâyenin erkek kahramanı Jia Rui'dir. Jia Rui pek söz dinlemeyen, biraz havai, gözü çapkınlıkta olan ama kötülük düşünmeyen saf bir gençtir. Aile büyüklerinden Jia Jing'in doğum günü davetinin anlatıldığı Onbirinci bölümdeki karşılaşma, bu gencin trajik ölümüyle sonuçlanacak olayların başlangıcıdır. Tanışmanın öncesindeki şiir fırtına öncesi sessizliğin, sakin bir anlatısıdır:

...Anka, beraberindeki hizmetçi kızlarla Ning Konağı'ndan hanımları da alarak çıktı. Dolaşıp yan kapıdan bahçeye geçmişti ki, karşısında şu şiir gibi manzarayı buldu;

Krizantemler donatmış dört bir yanı,

Tepelerde akça söğütler,

Küçük köprü sanki Ye deresi,

Kıvrılarak karşılar;

Göğe çıkarı izleği.

Taşlar arasında çağlayan sular,

Kıyısında saz çitler uğuldar;

Ağaçlan kızılyapraklar,

Bir o yana yana dönüp dururlar.

Bir tablo gibi adeta,

"erkeklerin yanında zaman zaman görünen, yan figürler" değildir; kadınların sosyal yaşamdaki konumları bakımından romanın ilerici olduğunu dile getiriyor. (Liu 2006; 159-160).

Ağaçlar dağılmış etrafa.

Karayel aniden,

Susturunca serçeleri;

Ilık güneş ışınları,

Dillendirir çekirgeleri.

Güneybatıya bir bak!

Tepelere yaslanmış onca çardak;

Kuzeybatıda su kıyısında,

Üç köşk kurulmuş yan yana.

Kulakları okşayan kaval,

İşte bir mucize,

Ahenge ahenk katan,

îpek giysili ağaçlar.

Anka bahçedeki manzaraya dalmış sakin adımlarla ilerlerken bir yandan da hayran hayran karşısındaki güzelliği seyrediyor, mest oluyordu. Birden yanından geçmekte olduğu Sahte Dağ Kayalığı 'nın arkasından biri çıkıverdi, hızlıca yanına sokulup; "Selam hanımefendi!" dedi. Anka irkildi, bir adım geriledi; "Rui Bey siz misiniz?" Jia Rui; "Beni tanıyamadınız mı, ya kim olacaktı?" Anka sıkılarak; "Tanımamak değil de, birdenbire görünce çıkartamadım " Jia Rui; "Sizinle karşılaşacağımız varmış, az önce sahneden indikten sonra biraz gezinmek, hava almak istedim. Sizi gelirken görünce de... Söyleyin bana, bu kader değil de ne peki öyleyse?" Jia Rui bir yandan konuşuyor bir yandan da gözlerini dikmiş Anka 'yı yiyecek gibi süzüyordu. Anka akıllı kadın, adamın şu halini görüp niyetini sezmez mi? Yalancıktan gülümsedi; "Tevekkeli değil, ağabeyiniz sık sık sizden söz eder, yaman biri olduğunuzu söyler dururdu, karşılaştık işte. Konuşmanızdan çok zeki biri olduğunuz anlaşılıyor; ne yazık ki şimdi hanımların yanına gitmem icap ediyor, sizinle konuşamayacağım, daha sonra, başka bir zaman görüşürüz belki. " diyerek savuşturmak istedi. Jia Rui; "Evinize kadar gelip sizi görmek isterim, ama genç ve güzelsiniz, öyle herkesle görüşmezsiniz korkarım" diyerek ağzını aradı. Anka yine sahte bir gülümsemeyle; "O nasıl söz öyle? Biz aynı ailedeniz, genci yaşlısı mı olur? " Jia Rui kulaklarına inanamıyordu, şans eseri karşılaştıklarını unutmuş, iyiden iyiye cüretlenmişti; tavrı daha da çirkinleşti. Anka; "Hadi hemen yerinize dönün, yokluğunuz fark edilirse cezası var, içki içirirler size " diyerek gence yol verdi. Bu sözleri duyunca, Jia Rui'nin bacakları adeta odun kesildi, tutuk adımlarla uzaklaşırken başı arkasında bakmaya devam ediyordu yine de. Anka, adımlarını iyice yavaşlattı, adam yeterince

uzaklaşınca içinden şöyle geçirdi; 'Adamı bilsen suretini, suretini bilsen niyetini bilemezsin' demek buymuş. Bu kadar da hayvanlık olmaz ki, böyle giderse birkaç vakte kalmaz eceli benim elimden olur; o zaman anlar ya kim olduğumu! "(Cao 1990:118).

Davetliler dağıldığı sırada Jia Rui, Anka'yı yine rahatsız eder. Anka'nın "adabıyla" verdiği "hayır" cevabını anlamamıştır. Daha sonraki günlerde Anka'nın kaldığı eve birkaç kez giderek onu görmeye çalışır fakat başaramaz. 11. Bölümün son satırları *yine* böyle bir ziyarette karşılaşmalarını anlatarak sona erer:

...Anka ancak oturma fırsatı bulabilmişti. Yardımcısı Pinger'e evdeki işleri sordu. Pinger çay getirmiş Anka'ya doğru uzatırken; "Önemli bir şey yok, sadece Wangerler'in Hanımı şu 300 gümüşün faizini getirdi. Bir de Jia Bey sizin evde olup olmadığınızı sormak için adam yollamış, sizi görmek istiyormuş" dedi. Anka homurdandı, "Bu hayvan herif eceline susamış belli ki; gelsin de görsün bakalım!". Pinger; "Rui Bey ne demeye gelip duruyor böyle?" diye sorunca Anka, Ningler'in bahçesinde Eylül ayında olanları anlattı. Karşılaşmalarını ve adamın dediklerini bir bir söyledi. Pinger; "Vay, vay, vay! Demek, kuğunun peşine düşmüş bir kertenkele; ahlaksız, kanı bozuk şey, geberesice!" Anka; "Dur bakalım, hele gelsin bir görelim, benim de kendi yöntemlerim var" dedi.(Cao 1990: 124)

Romanın 12. bölümünün tamamı aynı olayın devamını anlatmaktadır. Bu bölüm aşağıda değiştirilmeden ve bölünmeden verilmiştir.

Pinger ve Anka böyle konuşurlarken Rui Bey'in geldiği haberini getirdiler. Anka, "İçeri alın" dedi. Daveti duyan Jia Rui sevincinden yerinde duramıyordu. Alelacele içeri girdi ve Anka 'yı gördüğünde ağzı kulaklarına varmıştı. Halini hatırını sorup durdu. Anka işveli ve hevesli göründü yalancıktan; oturmasını söyledi, çay ikram etti. Anka 'nın süslenmiş olduğunu gören Jia Rui iyice gevşedi, cesaretlendi. Gözlerini dikip; "Beyefendi daha gelmedi mi? " diyerek kocasını sordu. Anka; "Kim bilir niye gelmedi? " deyince; beriki gülerek; "Yolda biri ayağına dolanmış, alıkoymuş olmasın? Ayrılmak istemiş de çıkamamıştır, kim bilir?" Anka: "Bilemeyiz tabi, erkekler hep böyledir işte; birini görür âşık oluverirler. " Jia Rui: "Hanımefendinin söylediği doğru sayılmaz, mesela ben 'öylelerinden' değilim". Anka: "Senin gibi birinin, kim bilir kaç tane sevgilisi vardır? On tane içinden belki seçsen seçemezsin ". Jia Rui duyduklarına inanamıyordu, heyecandan elleriyle yanaklarını, kulaklarını ovuşturdu; "Hanımefendinin böyle her gün canı sıkılıyordur? " diyebildi. Anka: "Sıkılmaz mı? Şöyle birileri gelse de muhabbet etsek diye bekliyorum". Jia Rui gülümseyerek; "Benim günlerim boş geçiyor, siz isteyin yeter ki, can sıkıntısına her gün gelip çare olurum. " Anka gülerek: "Dalga geçmeyin, hem niye benim yanıma gelmek isteyesiniz ki? " Jia Rui: "Yalan söylüyorsam gök yarılsın başıma yıldırım düşsün! Fakat sizin için 'Feng Jie çok tehlikelidir', 'ona yanlış yapamazsın' diyorlardı.

Korkumdan hep geri durdum ama şimdi bakıyorum, hanımefendi gülmeyi, güldürmeyi seven, hoşsohbet biriymiş. Bundan sonra nasıl olur da gelmem ben? Öleceğimi bilsem yine de görmek isterim sizi ”.

Anka: “Söylediğiniz gibi akıllı birisiniz, kocam Jia Rong'la aranızda dağlar kadar fark var. Kocam ve kardeşi hem seçkin hem yakışıklılar fakat kadın ruhundan pek anladıkları söylenemez. ” Jia Rui duyduklarından cesaretle Anka 'ya sokulmaya yeltendi, gözlerini Anka 'nın elindeki çantaya dikti, taktığı yüzüğü sordu. Anka sakin bir edayla; “Biraz saygılı olun lütfen, hizmetçileri kendimize güldürmeyelim ” diyerek savuşturdu. Jia Rui sanki hükümdar fermanı duymuş ya da bir dua işitmişçesine toparlanıp geri çekildi. Anka gülerek; “Artık gitmelisin” dedi. Jia Rui: “Birazcık daha otursam ya, güzel kalplim benim”. Anka kısık sesle; “Böyle güpegündüz gelen giden olur, bir gören olur, burada kalman doğru olmaz. Şimdi git, akşamı bekle, hava kararınca yine gelirsin. Batı tarafındaki büyük koridorda bekle beni. ” Jia Rui hazine bulmuş gibi heyecanlandı; “Benimle oyun oynamayın. Hem oradan çok insan geçer. Nereye saklanacağız?” Anka: “Sen merak etme, gececi hizmetkârlara izin verdim, iki yandaki kapı kapanınca kimsecikler kalmayacak. ” Jia Rui sevincinden yerinde duramaz oldu, alelacele veda edip çıktı, içinden “Bu iş oldu ” diye geçirdi.

Akşama kadar bekleyip karanlıkta konağa sızdı. Kimselere görünmeden büyük koridora girdi. Zifiri karanlıktı ve etrafta kimsecikler görünmüyordu. Büyük Hanım 'ın odasına yakın olan kapı kapanmış, sadece doğudaki kapı açık duruyordu. Kulak kesilip dinledi, uzun süre hiç ses duymadı. Neden sonra bir şakırtıyla doğu kapısı da kilitlendi. Korkusundan çıt çıkarmadan sessiz adımlarla kapıya yaklaştı, kapıyı yokladı, çelik gibi sapasağlamdı. Zorladı ama yerinden kıpırdatamadı. Artık vazgeçmek istese de çok geçti, çünkü kuzey ve güney taraflarda koca duvarlar yükseliyordu. Atlamayı düşündü, tırmanmak için duvarda tutunabileceği bir çıkıntı aradı, hiç çıkıntı yoktu. Girdiği odanın kapısı kapanmıyor, içeri rüzgâr giriyordu ve oda bomboştu. Buz gibi soğuk Aralık ayında gece uzundu ya, içine işleyen ayaz, etlerini, kemiklerini donduruyordu. Geceyi burada geçirirse donarak ölecekti.

Sabahı zor etti. İhtiyar bir kadın doğu kapısını açıp diğerinin de açılması için seslendiğinde, hemen toparlanıp yüzünü saklayarak dağılan sis misali koşarak çıktı; şansı varmış ki vakit henüz erkendi ve insanlar daha uyanmamıştı.

Jia Rui'nin annesi ve babası çoktan ölmüştü. Büyükbabası Dai Ru hayattaydı ve gencin bakımıyla ve eğitimiyle o ilgileniyordu. Büyükbaba

Dai Ru çok disiplinli biriydi.[198] *Torununun her hareketine karışıyor, dışarıda kumar oynar içki içer diye endişeleniyor, terbiyesine halel getirir diye korkuyordu. O gece eve dönmediğini görünce; "Dışarıda içkiye kumara düştü, kadınların peşinde sürtüyor besbelli " diye düşündü. Olanları nereden bilecekti? Bütün gece kendi kendine öfkelendi durdu. Sabah Jia Rui kan ter içinde eve gelmiş bir de dedesine yalan söylemişti; "Dayımlara gittim, hava kararınca bırakmadılar yatıya kaldım" demişti. İhtiyar; "Hem izinsiz dışarıda kalıyorsun hem de yalan söylüyorsun, dayağı hak ettin şimdi" deyip o sinirle 30, 40 sopa vurdu, yemeğine yasak koydu, bir de bahçenin ortasına diz çöktürüp ezber cezası verdi. Jia*

Rui, *on günlük ödevin hepsini birden yapacaktı. Bütün gece üşüdüğü yetmezmiş gibi, bir de dayak yemiş, üstüne de sabah ayazında bahçenin ortasına aç biilaç diz çökmüş, ezber yapıyordu.*

Ama içindeki arzu dinmek bilmiyordu ve Anka 'nın ona oyun oynamış olabileceği hiç aklına gelmiyordu. İki gün sonra bir boşluk yakaladığında, yine Anka'nın peşine düştü. Görüştükleri zaman Anka, Jia Rui 'nin kendisini aramadığını bahane edip yalandan kızdı. Jia Rui yeminler ederek kendini ortaya attı durdu. Ağa takılmış bir kuşa benzeyen genci gören Anka, 'doğru yolu ' anlaması için başka bir plan düşünmeye koyuldu ve yeniden buluşmaktan söz açtı; "Bu akşam gel, ama bu kez geçen seferki yerde değil; benim evin arkasındaki dar geçitte boş bir oda var, orada bekle beni, ama yakalanayım deme sakın!" Jia Rui; "Gerçek mi söylüyorsun? ''Anka; "Niye kandırayım ki seni? İnanmıyorsan gelmezsin" Jia Rui, "Gelirim! Gelirim! Öleceğimi bilsem yine de gelirim " Anka; "İyi, şimdi git o zaman ". Jia Rui akşamki buluşmanın heyecanıyla ayrıldı. Anka ise beri tarafta askerlerini seçip komutanlarını tayin etmek üzere plan yapıyordu.

Jia Rui sabırsızlıkla akşamı beklemeye koyuldu. O gün Fener Bayramı'na tesadüf etmiş, eve misafir gelmiş ve yemeğe kalmışlardı. Geç vakte kadar dedesinin istirahata çekilmesini bekledi. Neden sonra sessizce sıvışıp gizlice Rong Konağı 'na sızdı. Şu dar sokaktaki odayı bulup yine beklemeye başladı. Kızgın tavaya düşen karınca misali, içi içine sığmıyor, bomboş odada bir yukarı bir aşağı dolanıp duruyordu. Kapıdan başını uzatıp bir sağa bir sola baktı, kimsecikler yoktu, kulak kabarttı hiç ses gelmiyordu: "Yine gelmeyecek, bu gece de soğuktan donacağım " diye geçirdi içinden. Böyle düşünürken, karanlığın içinde siyahlara bürünmüş biri göründü. Bizimki Anka 'nın geldiğini sandı ve pusudaki aç bir kaplan gibi kapıya ulaşmasını gözledi. Yaklaşınca bu kez fareye atılan kedi misali kadının üstüne atılıp sarıldı; "Canım, beklemekten öldürdün beni " diyerek kucağına aldı, odadaki yükseltinin üzerine yatırdı. Bir yandan öpmeye çalışıyor, bir yandan da kendi uçkurunu çözmeye uğraşıyordu. "Canım bir tanem, canım benim" diye gevelerken pantolonunu çıkarıp bir kenara attı. Ötekinden hiç ses çıkmıyordu ama Jia Rui acele ve hevesle debelenip duruyordu. Sonra aniden

[198] Yazar geleneksel değerlerin temsilcisi olarak resmettiği bu karaktere pek fazla diyalog yazmamıştır. Buna karşın onu daha çok torununa verdiği cezalar, eğitimi ve ahlakçı tavrıyla ön plana çıkarmıştır. Bu sebeple adı içinde "Konfiıçyüsçü" anlamındaki "ruM" imi geçmektedir.

ortalık bir ışıkla aydınlandı; Jia Qiang elinde bir meşaleyle içeri girmişti; "Kim var orada! " diye bağırdı. Uzanmış olan öteki; "Beni becermeye kalktı " deyince Jia Rui baktı ki ne görsün, altındaki Anka değil, aksine Jia Rong! Eli ayağına dolandı, ne yapacağını bilemez halde dönüp kaçmaya yeltendi. Jia Qiang bir hamlede yakasına yapışıp durdurdu onu: "Gel bakalım şöyle, gel! Anka bugün ona sarkıntılık ettiğini Büyük Hanıma söyledi. Senden kurtulmak için bir oyun düşündü ve seni buraya o yüzden çağırdı. Büyük Hanım duyunca öfkelenip kendinden geçti, seni yakalamam için beni gönderdiler buraya. Adama nasıl saldırdığını gördük. Söyleyecek söz yok, her şey ortada, Büyük Hanımın yanına gidiyoruz, yürü bakalım!"

Jia Rui'nin ruhu bedeninden çıkacak gibi oldu; "Güzel ağabeyim! Canım ağabeyim, sen beni görmediğini söyle yeter; ben yarın bu iyiliğinin karşılığını bin minnetle öderim. " Jia Qiang; "Ha, ödeyeceksen o başka. Ama seni bıraksam para etmezsiz, ne kadar teklif ediyorsun onu söyle hele bakalım? Hem öyle lafla da olmaz, senet yapacağız. "Jia Rui; "Bu işin senedi mi olur? " deyince beriki; "Kolayı var, kumar borcu yazarız, 'Şu kadar gümüş alacaklıdır' deriz olur biter. " Jia Rui; "Kolaymış, ama bu saatte kâğıdı fırçayı nereden bulacağız? " Jia Qiang; "Onun da kolayı var" deyip üstünü yokladı, kâğıtla kalem çıkıverdi. Jia Rui'nin eline tutuşturup, "Yaz!" dedi. Al takke ver külah, iyi kötü elli gümüş para yazdırdı. İmzalatıp aldı, katlayıp cebine koydu. Sonra dönüp bu sefer de Jia Rong'u ikna etmeye çalıştı. Jia Rong önce ayak diredi, kabul etmek istemedi; "Yarın ben seni ailedekilere söyleyeyim de icabına onlar baksın artık " diyerek tehdit etti. Jia Rui yerlere kapanıp yalvardı. Jia Qiang da allem edip kallem edip elli gümüşlük bir borç senedi daha imzalattı ve sonra; "Şimdi seni bıraksam içim rahat etmeyecek, Büyük Hanım şu taraftaki kapıyı çoktan kapattırmıştır; Efendi hazretleri de salonda Nanjing'den gelen malzemeleri inceliyor, o yoldan da geçemeyiz. Bir tek arka kapıdan çıkabilirsin. Ola ki yolda birine rastlarsan beni de yakarsın. O yüzden biz önden gidip bir kolaçan edelim, sonra gelip seni alırız. Ama artık bu odada da kalamazsın çünkü birazdan buraya malzeme getirecekler. Başka bir yer bulmalıyız" dedi ve adamı tutup dışarı çıkardı. Elindeki feneri söndürdü, bahçenin dışındaki büyük sundurmanın altına götürüp bir çukurun içine soktu; "Bu kuytu yer iyi, buraya çök ve hiç ses çıkarmadan bizi bekle. " diye tembihledi. Sonra Jia Rong'u alıp gitti.

Jia Rui çaresizlik içindeydi, istemeye istemeye çukura girip çömelmiş, küçücük kamıştı. Bir yandan düşünüyor, içi içini kemiriyor, ne yapacağını bilemiyordu. O sırada tepesinde bir çağıltı duymasıyla bidon dolusu sidikle bokun başından aşağı "foş" diye boca olması bir oldu. Kaşla göz arasında, donuna kadar sırılsıklam mundar olup çıkmıştı. "Aman!" diye bağırıp doğrulmak istedi ama

korkup tuttu kendini, gıkı bile çıkmadı zavallının. Yüzü, gözü, baştan ayağa her yanı buz gibi bokla sidik olmuştu; olduğu yerde kalakaldı. Jia Qiang neden sonra gelebildi; "Hadi!" dedi "Çabuk! Çabuk çık şuradan!" Jia Rui büzüştüğü yerden adeta cana gelmiş gibi bir hamleyle fırladı, uçar adım koşarak evin yolunu tuttu. Vakit gecenin körüydü, eve varınca

çaresizlik içinde kapıyı çaldı, içeri seslendi. Kapıyı açan adam karşısındakinin halini görünce sormadan edemedi. Beriki kem küm edip nafile yalana sığındı; "Karanlıkta ayağım kaydı fosseptiğe düştüm" deyiverdi. Sonra da alelacele odasına geçti; soyunup dökünmeye, yıkanıp temizlenmeye koyuldu. Bir yandan soyunuyor bir yandan da Anka'nın ettiği oyunu düşünüyordu, değil mi ki aptal yerine koymuştu onu? Öfkesi kabardı, kinlendi ama düşündükçe kadının güzelliği gözünün önünden gitmez oluyordu. İster istemez ona sarıldığını, kollarına aldığını düşünüp hayale daldı. O gece sabaha kadar gözünü bir an bile kırpmadı ve o günden sonra artık sadece Anka 'yı düşünür oldu. Fakat cesaret edip de Rong Konağı 'na tekrar gidemiyordu.

Jia Rong'la kardeşi sık sık gelip şu gümüşleri soruyordu, Jia Rui büyükbabası öğrenir diye korkuyor, düşünüyor taşınıyor ama bu meseleyi nasıl örtbas edeceğini bilemiyordu. Her seferinde borcuna yeni borçlar ekliyor, gelenleri savuşturuyordu. Gündüz dersleri yoğundu ama Anka aklından bir an bile çıkmıyordu. İkinin biri kendisiyle oynayıp el çekiyor, cenabet olup duruyordu. Bir de üstüne şu pis, soğuk duşu ekleyin üç-beş vakte kalmadı hastalandı yataklara düştü. Ciğerleri şişti, ağzının tadı tuzu gitti, ayakları pamuk gibi yumuşadı ve gözleri yuvalarında sirkeleşip hasetle doldu. Geceleri ateşler içinde yanıyor, gün ağarınca bitap düşüyordu. Altına kaçırıyor bir de geceleri rüyalanıyordu; hastaydı ve hatta öksürdüğünde ağzından kan gelmeye başlamıştı...

Bir seneye varmadan hastalık ağırlaşıp her yanını sardı. Artık ayakta duracak takati kalmamıştı, gözlerini yumduğunda kendini bilmez bir halde gayb-âlemine dalıyor, sayıklıyor, saçmalıyor ve olmadık hezeyanlara kapılıyordu. Evdekiler her yolu denediler, hekimler, şifacılar getirdiler; Çin tarçını, kurtboğan, bağa, lale kökü ve yeşim kamışı gibi çokça derman tatbik olundu[1], kilolarca adamotu yedirip içirdiler ama nafile, hiçbiri fayda vermedi.

'Rouguil^IöU Fuzipft-p\ Biejia^ Ep N Maidong#^K YuzhuEEt't, Çin tıbbında adı geçen çeşitli ilaç karışımlarıdır. Bunlar, içeriğinde baskın olan bitkinin adıyla anılırlar.

Bahar dönümü geldi çattı, iyileşmesi gerekirken Jia Rui'ın hastalığı daha da ağırlaştı. Büyükbabası Dai Ru iyiden iyiye telaşlanıyordu; dört bir yandan hekimler çağırtılıp şifa aranıyor bir sonuç alınamıyordu. En son adamotu çorbasına[199] başlandı, ama Dai Ru bu kadarını nereden bulacaktı? Almak istese nasıl para yetiştirecekti? Son çare olarak Rong Konağı 'nın kapısına vardı, sordu soruşturdu, rica minnet etti. Hanımefendi, Anka'dan istetti ama Anka; "Daha yeni Büyük Hanım için kullandık, hepi topu o kadardı; Büyük Hanım kalanı da Vali

199 Adamotu olarak verdiğimiz bitki ginseng'dir.

Naibi Yang'ın kerimesine ilaç yapılsın diye ayırttı, dün kendi ellerimle gönderdim " dedi. Hanımefendi, "Bizde kalmadıysa hanımannene ya da Zhen Ağabeyine sordur öyleyse; bulup buluşturun, olanı denkleştirin, şu çocukcağıza yollayın faydalansın; hayat kurtaracaksınız, bu iş sizin de hayrınıza olur" diye tembihledi. Anka "Başüstüne" dedi lâkin soruşturmaya kalkışmadı, avuç içi kadar adamotunu ve üç beş kuruş bozukluğu Dai Ru'ya yollatıp; "Hanımefendi gönderdi" dedirtti. Hanımefendi 'ye de "Sağdan soldan toplattık, bol bol geldi, hepsini gönderdik" diye yalan söyledi.

Jia Rui ölümle cebelleşiyordu, içmediği ilaç, görmediği tedavi kalmamıştı. Fakat onca para çare olmamış, boşa harcanmıştı. Neden sonra bir gün, zar zor yürüyen topal bir keşiş çıkageldi. Bu keşiş elinde tasıyla dilenirken, bir yandan da günahlardan kaynaklanan hastalıkların uzmanı olduğunu söyleyip duruyordu. Jia Rui yattığı yerden bahçedeki konuşmalara kulak kabarttı, söylenenleri duyunca doğrulup; "O keşişi bana getirin hemen, kurtarsın beni!" diye bağırıp can hıraş yastığına secde etmeye başladı. Yanındakiler keşişi içeri aldılar. Jia Rui uzanıp adamı kolundan yakaladı; "Kurtar beni keşiş! Kurtar beni!" diye yalvardı. Keşiş, Jia Rui'ye bakıp bir iç çekti; "Şendeki bu hastalık ilaç, derman dinlemez ama bende kıymetli bir şey var, eğer ona her gün bakarsan hayatın kurtulur" deyip, bohçasından önlü arkalı iki tarafı da gösteren bir ayna çıkardı. Aynanın arka yüzünde; "Rüzgâr, Ay, Hazine ve Akis" imleri kazınmıştı; Jia Rui'ye bunları bir bir gösterirken şöyle dedi; "Bu ayna gayb-âleminin terk edilmiş ruhlar sarayından çıkmadır ve heyulalar muhafızı bir ölümsüz tarafından yapılmıştır. Kötü düşüncelerden, edepsiz davranışlardan peydahlanan dertleri iyi etmede bire birdir; fani hayatın korunmasına yardımcı olur. O yüzden şu âlem-i faniye indiğimde yanımda getirdim ve bilesin, yalnızca aklı başında, uslu kimseler veya seçkin beyzadeler ona bakmaya muktedirdir. Aman! Sakın ola ki ön yüzüne bakmayasın, sadece arka yüzüne bakacaksın. Sakın ha! Sakın! Üç gün sonra gelip aynayı alacağım, hastalığın da muhakkak iyileşmiş olacak" dedi ve çekip gitti. Kalması için ısrar ettiler ama durduramadılar.

Jia Rui aynayı eline aldı, "Şu keşiş hakikaten kerametli biri galiba; bakayım, bir deneyeyim şunu " diye düşündü. Kıymetli akis denen şu şeyi kaldırıp arka yüzüne bakmasıyla içinde duran iskeleti görmesi bir oldu. Hemen eliyle kapadı aynayı; "Allahın cezası! Nasıl da korkuttu beni. " deyip keşişe bir küfür savurdu. Sonra, "Bir de diğer yüzüne bakayım şunun, ne varmış?" diye düşünüp aynanın ön yüzünü çevirdi ve ne görse beğenirsiniz; işte Anka oracıkta duruyor, el sallayıp kendisini yanına çağırıyordu. Jia Rui sevincinden yerinde duramaz oldu, şöyle bir uzanıp aynanın içine girdi. Ne güzeldi işte, Anka'yla burada sevişeceklerdi. Ama Anka onu geri getirdi, yatağına yatırdı. "Aman! " dedi Jia Rui, gözlerini açtı fakat ayna tekrar gözlerinin önüne geldi. Aynanın arka yüzüne baktığında, orada hala bir iskelet vardı; terlemiş, sırılsıklam olmuştu, alt tarafı da

ıslanmıştı belli ki boşalmıştı. Ama gördükleri kâfi gelmemiş olacak ki, aynanın ön yüzünü yeniden çevirdi. Yine Anka, yine ona el sallıyor ve yanına çağırıyordu. Aynanın içine bir daha girdi. Böyle üç dört defa girip çıktıktan sonra tam son kez çıkacağı sırada ellerinde prangalar olan iki adam belirdi; prangalarla Jia Rui'yi bağladılar ve alıp götürdüler. Jia Rui; "Aynamı da alayım öyle gidelim!... " diyebildi sadece, bir daha da konuşamadı.

Odada bulunan refakatçiler, sadece aynayı alıp arkasını çevirdiğini görmüşlerdi, eli düştü, gözleri açıktı ve ayna hala elindeydi. Son olarak ayna da elinden kaydığında artık bir daha kıpırdayamadı. Yakından baktılar, nefes almıyordu, vücudunun alt tarafı buz gibiydi ve sırılsıklam olmuştu. Elbiselerini değiştirmeyi, yatağı yenilemeyi akıl edebildiler sadece. Bu durumu gören Dai Ru ile karısı ağlaya ağlaya helak oldular. Keşişe sövüyorlardı; "Bu ne iblisliktir, nasıl bir musibettir bu böyle!" diye yakınıp, dövünüp duruyorlardı. Nereden geldiği belli olmayan bir ses; "Aynanın ön yüzünü ona kim gösterdi? Yalanı kendi kendinize gerçek kılıyorsunuz, beni ne diye buna alet ediyorsunuz? " dedi. Sonra ayna kendiliğinden havalandı uçarak odadan çıktı. Dai Ru dışarı çıktığında aksak keşiş oradaydı; "Aynamı alıyorum " dedi keşiş ve süzülerek gözden kayboldu.

Dai Ru 'nun, cenaze işlerine başlamaktan başka yapabileceği bir şey kalmamıştı, her yana haber saldı, üçünde dua okuttu; yedisinde ateş yaktırıp Tie Kan Tapınağı 'nın arkasında çocuğun ruhunu uğurladı. Bir zaman sonra Jialar toplanıp baş sağlığına geldiler... (Cao 1990: 125-132)

Sonuç Yerine

Anlatımın zengin imgelerle donatıldığı sahneler, her ayrıntının incelikle tasvir edildiği mekânlar ve en ince detayına kadar işlenen olaylar, okurun zihninde modem romanların bile pek azında görülen canlı bir dünyanın kapılarını aralar. Olaylar arasındaki nedensellik ilişkilerinin ve zamansal sıranın düzenli oluşu eserin tamamına hâkim olan bir başka özelliktir. Düzenli ve akıcı olay örgüsüyle neden sonuç ilişkileri, yazarın zihninin geri planında, öz güveni tam, gerçekçi bir yaklaşımın bulunduğunu sezdirir. Bu bakımdan Cao Xueqin, gerçekçi bir yazar olarak anılmış ve güçlü üslubuyla modem Çin romancılığına da öncülük etmiştir. Kendinden önce ve sonraki yazarların mantıksal çarpıklıklarına bu eserde az rastlanmaktadır. Doğal afetler, hastalıklar, siyasi ve toplumsal olayların arkasındaki gerçek nedenler, çoğunlukla akılcı bir geri plana sahiptir. Böylece akıcı anlatıma dâhil edilen gerçek üstü ve fantastik kısımlar hiç de ayrıksı durmaz. Daima bir hazırlık merhalesinden ince ince süzülerek gelir, demlenir ve ortaya çıktığında hiç de şaşırtıcı değildirler; sadece heyecan vericidirler. Bu romanda, geleneksel öykü ve romanlarda gördüğümüz masalsı olaylar ve doğaüstü becerileri olan kimseler önemli yer tutmaz; birden bire havalanıp uçan insanlar yoktur. Jia Rui'ye yardıma gelen keşiş gibi, doğaüstü karakterler de psikolojik açıdan anlaşılır bir çerçeveye yerleştirilmiştir. Olağanüstü pek çok durum karakterlerin hayal,

düşünce ve inançları bağlamında aktarılmakta, böylece yazarın olayları olduğu gibi vermekteki kararlılığı zarar görmemektedir. Jia Rui'nin karşılıksız aşkında da ince düşünülmüş, iyi kurgulanmış bir olay örgüsü görülmektedir. Gencin "aşkı" yüzünden hastalanarak ölmesi; başına gelen olaylar, şehvet düşkünlüğü ve giderek ağırlaşan psikolojik bir süreçle gerekçelendiril- mektedir.

Bu saf fakat şehvet düşkünü genç, konum olarak kendinden üstün bir kadına kapılmıştır. Anka'nın belli belirsiz uyarılarım anlayamaz ve kadının nazik tavrını kendisine karşı ilgisi olduğu yönünde yorumlar. Anka ise çok kurnaz ve aynı oranda kötü yürekli biridir. Gence verdiği ceza, sadece kendisine yapılan saygısızca tekliften kaynaklanmamakta, sosyal konumunu sağlamlaştırmak ve çevresindekilere gözdağı vermek adına bir insanın hayatına kıymaktan geri durmamaktadır. Nitekim gencin hastalığı sırasında önüne gelen "iyilik yapma" fırsatını da geri teper ve temin edebileceği halde ilaç temin edip göndermez. Bu durum anlaşılmazdır; ancak yazarın vermek istediği mesaj, Anka ile ilgili değil, ailenin içinde bulunduğu basiretsizlik ve idari güçsüzlükle ilgilidir. Çünkü hane içi olayların gerçek sorumlusu Büyük Hanım'dır, o ise Anka'ya emirler vermekte fakat işleri yakından takip edememektedir. Nihayetinde, başından beri bilinen ve kontrol altına alınabilecek bir yanlış, çığ gibi büyüyerek bir gencin hayatına mal olmuştur.

Cao Xueqin'in kurgudaki ustalığı, metinde gizlenmiştir. Öyle ki, olaylar arasındaki derin kurgusal bağlantı ve göndermeler neredeyse hiç yüzeye çıkmamakta, aslında aynı olgunun iki farklı anlatımı olan olaylar birbirinin devamı gibi görünmektedir. Yakından bakıldığında; son kısımda Anka'nın "genci aynadan çıkartarak yatağına yatırması" gibi kimi olayların anlaşılmaz oluşu, psikolojik ve gerçek süreçlerin eşleştirilmiş olmasına bazı anlamlar yüklemektedir.

Hikâyede Jia Rui'nin başından geçen iki ardışık süreç bu bakımdan anahtardır: Bunlardan ilki, Jia Rui'nin, Anka'nın peşinde olduğu "şehvet" dönemiyken diğeri, daha dramatik olan "hastalık" dönemidir. "Şehvet" çok güçlü bir duygudur, öyle ki Jia Rui'nin aklını başından alır ve genç başka şey düşünemez hale gelir. Yazar, adını vermemiş olsa da -muhtemelen zatürree olan- bu "hastalık", "şehvetten" daha ciddi, gerçek ve fiziksel bir duruma işaret eder. Gencin ölümüne yol açan hastalığın gelişimi çok iyi gerekçelendirilmiştir; başına gelen olaylar; kış soğuğunda iki gece boyunca dışarıda kalması, yorgunluk, dedesinin verdiği cezalar, bakımsızlık ve kendi kendini tüketmesi, aşkından ve arzularından daha somut etmenlerdir. Yazar böylece "şehvet" ve "hastalık" arasında bir koşutluk kurgulamakta; birini diğerinin sonucu gibi göstermekle beraber hastalığın, aslında gencin maruz kaldığı "zulümlerle" eş zamanlı olarak kök salmaya başladığına işaret etmektedir. Doğu'nun mistik düşüncesinde belirgin olan "sonra"nın, "önce" içinde olumsal olarak bulunması burada dikkate değerdir. Böylece "ölüm döşeğinde" keşişin getirdiği ayna ile belirginleşen heyulalar, "ayna" metaforu yardımıyla geçmişin hastalık dönemine yansıtılmasını sağlamıştır. Jia Rui'nin

aynanın içine girmesi ve Anka'nın onu çıkarıp tekrar yatağına yatırması, ilk karşılaşmalarına atfen, kadının onu reddedişinin yeniden anlatımıdır. Gencin benzer biçimde, aynanın arka yüzünde gördüğü "iskelet" ile Anka'nın ilk "bedduası", ikinci defa görüşüyle de kadının ikinci "bedduası" imlenmektedir. Son olarak, Anka'nın o derece kötü yürekli oluşuna rağmen Jia Rui'yi birkaç kez "aynadan çıkarıp yatağına yatırması" başka türlü anlam oluşturmamaktadır. Bu durum Anka'nın daha önce Jia Rui'yi gerçekten birkaç kez reddetmiş olmasıyla özdeşleşmekte, yazar böylece gencin ölüm döşeğindeki sanrılarının gerçekliğini belirsizleştirmektedir. Gerçek, Jia Rui'nin, "aşk beklentilerinin" gözlerini kör etmiş olması, Anka'nın uyanlarını anlayamamış olması, olanlardan sonra hastalanması ve en nihayet heyulalar içinde göçüp gitmesidir. Böylece hikâyeye dâhil edilen "keşiş" ve "ayna" sembolleri, gencin psikolojik durumunun bir uzantısı haline gelmekte, yazar Çin toplumunda yaygın olan "batıl inançlara" paye vermediğini göstermektedir.

KAYNAKÇA

AMES, Roger T. (2001). Focusing the Familiar: A Translation and Philosophical Interpretation of the Zhongyong. Honolulu, HI, USA: University of Hawaii Press.

CHEN, Qingl^iif (1999). Zhongguo Zhexue Shi ^ (Çin Felsefesi Tarihi). Beijing: Beijing Yüyan Wenhua Daxue Chubanshe.

CAO, Xueqintfli^ (2003). Hong Luo Meng^C^Üİ^ (Kızıl Konağın Rüyası). Renmin Wenxue Chubanshe. Pekin.

HE, Wangru (2010). Hong Lou Meng Yanjiu^C^^Şf^ (Hong Lou Meng Araştırmaları). Zhejiang: Xinmin Chubanshe.

KIRİLEN, Gürhan (2005). Çin'de 19. Yüzyılda Reform: Zongli Yamen'ın Kuruluşu. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

LI, Lianyu^jİÜ (2006). Hong Lou Meng Shi yu Ren A (Hong Lou Meng'da Olaylar ve Gerçekler). Shanghai: Renmin Chubanshe.

LIU, Jingqi>C[J'İfc:İÎf (2006). Hong Lou Meng de Niixing Guan yu Nanxing Guan (Hong Lou Meng'da Erkek ve Kadın). Beijing: Beijing Daxue Chubanshe.

LÜ, Qixiangn Jn# (2007). Wang Xifeng de Moli yu Meili (Wang Xifeng'in Gözbağcılığı ve Cazibesi). Beijing: Beijing Daxue Chubanshe.

NEEDHAM, Joseph (2000). Zaman ve Doğulu İnsan: Beşeri Hukuk ve Tabiat Kanunları, (çev.) Necdet Özberk. İstanbul: İz Yayıncılık.

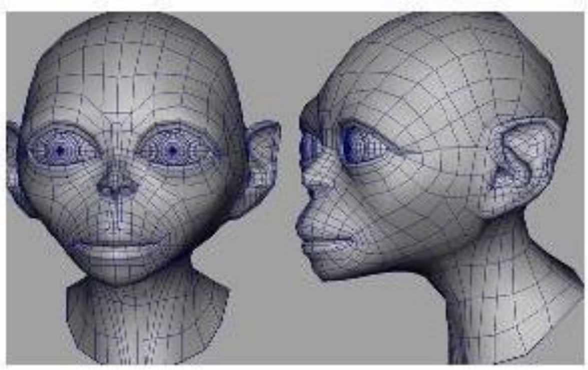
PEERENBOOM, R. P. (1990). "Natural Law in the Huang-Lao Boshu".

Philosophy East and West 40 (3): 309-329.

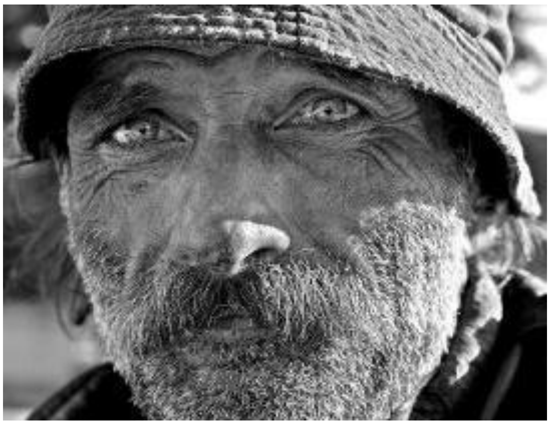
ÜNAL, Gonca Chiang, (2011). "Çinde Ayak Bağlama Geleneği: Bir Çift Küçük Ayak, Bir Kap Gözyaşı", I. Uluslararası Asya Dilleri ve Edebiyatları Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınlan, Kayseri, 147-154.

ZHENG, Hongfeng^P^CM & Zheng, Qingshan^Pj^lLl (2006). Hong Lou Meng Zhiping Jizhu^C^^IIW^^ (Hong Lou Meng Üzerine Notlar). Beijing: Beijing Tushuguan Chubanshe.

ANLAMADIKTAN / ANLATAMADIKTAN SONRA

DARYL
CAGLE

466 Yazılar

NE SÖYLESEN AZ GELİR

YETENEK-HASTALIK KARIŞIMI BİR RAHATSIZLIK! SAVANT

Yetenek–hastalık karışımı bir rahatsızlık! Dahası, biz savantları anlayana dek, insan hafızasını ve bilişini asla tam olarak çözemeyeceğimiz öne sürülüyor.

Savant sendromu, belki de insanlar arasındaki farklılıklarla beraber bilişsel psikoloji söz konusu olduğunda, en büyüleyici fenomenlerden biri haline geliyor. Sendrom dahilinde, genellikle olağanüstü yetilerin söz konusu olması nedeniyle, biz savantlan anlayana dek insan hafızasını ve bilişini asla tam olarak çözemeyeceğimiz öne sürülüyor. Savant sendromuna sahip kişiler, ciddi psikolojik veya fiziksel engellere rağmen, oldukça dikkat çekici ve bazen inanılmaz derecede yetenekli olabilen insanlardır. Birkaç belgelenmiş vaka olmasına rağmen, savant sendromu, biraz nadir rastlanan bir sendrom olma özelliğini koruyor.

Savant sendromu, ilk kez doğru biçimde, Down sendromunu da tanımlayan. Dr. John Langdon Down tarafından tanındı.

1887 yılında muhakeme gücü kusurlu, ancak olağanüstü hafızası olan insanları tanımlamak için "idiot savant' terimi türetildi (Fr. savoir: bilmek). Bu terim, uygunsuz çağrışımlar yaptığı için artık daha az kullanılmakladır. İdiot savant terimi, doğrudan Türkçe'ye çevrildiğinde bu uygunsuzluk kolayca göze çarpar. Buradaki idiot" terimi, IQ değerinin 25'in altında olduğunu belirtmeye yarar. Şimdilerde ise ***"Savant sendromu"*** terimi benimsenmiştir. Aynı zamanda başka bir terim olan "otistik savant” da yaygın olarak kullanılmaktadır, ancak bu biraz yanıltıcı olabilir; zira otizmle güçlü bir ilişkisi olmasına rağmen, savantların hepsi otistik değildir. Tahminen savant vakalarının %50'si, otizm nüfusundandır. Diğer %50'lik kısım ise gelişimsel bozukluklar ya da merkezi sinir sistemi problemleri grubundandır. Savant becerilerinin tahmini sıklığı, öğrenme bozukluğu olan nüfusta muhtemelen % 1'den az iken, otistik nüfusta yaklaşık %10'dur. Tüm bu rakamlar, savant sendromuna sahip kişilerin ne kadar nadir olduklarını anlamamız açısından önem taşıyor. Savant sendromuna sahip kişilerin becerileri, olağanüstü belleğin, müthiş derecede derin, ancak kısıtlı bir türüne dayandırılıyor.

TÂHİRÜ'L-MEVLEVÎ (MEHMED TAHİR OLGUN) (1877 – 1951)

Hzl: Zülfikar GÜNGÖR

HAYATI

İsmi-Ünvanı:

Tahirü'l-Mevlevî'nin kullandığı isim ve ünvanlar, kullanıldığı zaman ve müellifin durumuna göre değişik şekillerde ortaya çıkmıştır.

Müellifin asıl adı Mehmet Tâhir'dir. Bu ismi babasının dedesi olan meşhur hattat Mehmed Tâhir Cemalüddin Efendi'ye nisbetle alan yazar, bunu Hüseyin Vassaf Bey'e yazdığı bîr mektupta şöyle ifade etmiştir.

"Pederim Hâcı Safvet Bey'in cedd-i mâderîsi ve üstâd-ı hat Mahmud Celâlüddin merhûmun şâkird-i yegânesi olan Mehmed Tâhir Cemalüddin Efendi -ki muşârun ileyhin ism u mahlasına vâris olmuşum mevlevî dervişi imiş"(1)

Divânçe-i Tâhîr200, Amuzgâr-ı Parisi Destâviz-i Fâris-î Hânan isimli kitapları ile ilk şiirlerinde Mehmed Tahir ismini kullanan müellif, 1312 (1894) tarihinde Mevlevî tarikatına intisab etmesi sebebiyle bu tarikata mensubiyetini ifade eden Mevlevî nisbesini isminin sonuna alarak Tahirü'l-Mevlevî imzası ile yazmaya başlamıştır.

Mir'ât-i Hz. Mevlâna Cengiz ve Hülagu Mezalimi, Şeyh Celâleddin Efendi Merhum vb. matbu eserlerinde ve yazma kitalarının tamamında, Sırat-ı Müstakim, Sebilü'r-Reşad, Beyanü'l-Hak, Mahfil gibi dergilerde yazdığı şiir ve makalelerinde Tahirü'l - Mevlevî imzasını kullanan müellif, Türkiye'de siyasî ve toplumsal alanda yaşanan hızlı değişmeler sonucu tarikatlara nisbet edilen ünvanların kaldırılması ile soyadı kanunu çıkıncaya kadar yazdığı yazılarda ve bu arada basılan Edebiyat Tarihimize Dâir Manzum Bir Muhtıra adlı eserinde sadece "Tahir" imzasını kullanmayı tercih etmiştir.

Müellif hatıratında, Türkiye'nin sosyal ve siyasî alanlarındaki değişimlere paralel olarak Mahfil dergisinden "dinî" ifadesini kaldırıp "Mahfil; İlmî, edebî, ictimâî ve şehrî mecmuadır" şeklini

200 Mehmet Tâhir, Divançe-i Tâhir, İst. 1318.

verdiğini belirttikten sonra kullandığı imzayla ilgili yapmak zorunda kaldığı değişikliği şu şekilde ifade eder:

"Yine 64. sayıya kadar acizane imzam Tahirü'l-Mevlevî, diye atılırken Turûk-ı Âliye nisbet ve unvanlarının lağvı hakkındaki kanun dolayısıyla Rebiü'ievvel 1344/Eylül 1341'de çıkan 65. sayıdan itibaren yalnız "Tahir" imzası kulanıimıştı." (201)

Tahirü'l-Mevlevî, 1934 yılında soyadı ile ilgili kanun çıkınca soyadı olarak "Olgun" ismini almış ve bu tarihten sonra yayınladığı Fuzuli'ye Dâir Nevî ve Suriye Kasidesi, (202) Germiyanlı Şeyhi ve Harnâmesi, (203) Bâki'ye Dâir, Edebiyat Lügati (204) gibi matbu kitaplarında; Bilgi Yurdu, Yücel, Çığır, İslâm Yolu gibi dergilerde yazdığı makalelerde Tahir Olgun imzasını kullanmıştır. (205)

Kurucuları Mithat Rebî ve Şevket Rıza olan Nekre-gû adlı mizah dergisinde de yazı yazan müellif bu yazılarında Tahir Safvet müstear ismini kullanmıştır ki, buradaki "Safvet" ismi babasının adından alınmıştır.

Yazdığı kitap ve makalelerinde yukarıda saydığımız isimleri kullanan Tahirü'l- Mevlevî, şiirlerinde "Tahir" mahlasını kullanmıştır.

"Budur'akîde-i Tâhir hayât u mevtinde

Rasûl Ahmed O'na lâ ilâhe illallâh"

Osmanlı dönemi yazısında Mehmed kelimesinin (şeklinde yazılması dolayısıyla müellifin isminin kaynaklarda Muhammed Tahir Olgun (206) veya Mehmed Tahir Olgun şekillerinde de kullanıldığını görrmekteyiz.

Tâhirü'l-Mevlevî hacca gittikten sonra, hac vazifesini ifa eden mü'minlerin kullandığı bir ünvan olan “hacı" ünvanı isminin başında kullanılmış ve "el-Hâc Mehmed Tahirü'l-Mevlevî Bey" şeklinde de kaynaklarda zikredilmiştir.

Müellifle ilgili elde ettiğimiz resmî belgelerde müellifin isminin aşağıdaki şekillerde geçtiğini tesbit ettik.

“Hacı Mehmed Tâhir Efendi"

“Hacı Mehmed Tâhir Bey" (207)

" Tahir Bey" t208)

---

201 Tâhirü'l-Mevlevî, Matbuat Âlemindeki Hayatım, s. 356.

202 Tahir Olgun, Nevi ve Sûriye Kasidesi, Aydınlık Basımevi İst. 1937.

203 Tahir Olgun, Germiyanlı Şeyhi ve Harnamesi, Yeşil Giresun Basımevi, Giresun 1949.

204 Tahir Olgun, Edebiyat Lügati, Aydınlık Basımevi, İst. 1355/1936.

205 Bu dönemde yazdığı yazma eserlerde ise müellifin Tâhirü'l-Mevlevî (Olgun) ismini kullandığını görmekteyiz. Örnek olarak şu yazma eserlerini gösterebiliriz: Tâhirü'l-Mevlevî Olgun; Hallâc-ı Mansur'a Dâir, Millet Ktp. Ali Emiri Şeriyye 1397, Tâhirü'l-Mevlevî Olgun; Şâir Anıtları, Millet Ktp. Ali Emiri Şeriyye 1398.

206 İstanbul Kütüphaneleri Tarih Coğrafya Yazmaları Katoloğu, MEB. İst. 1943. Biyografiye Dâir Diğer Eserler, cüz. 8, s. 715-717.

207 Tâhirü'l-Mevlevî ile İlgili Vesikalar II, F.S.T. 180/3 kayıtlı Maarif Vekaleti Memurlarına Mahsus Sicil Cüzdanı, s.6.

" Tahir B." (209)

"Tahir Olgun" (210)

Yazdığı makale ve kitaplarla, resmî belgelerden ismiyle ilgili olarak yukarıdaki bilgileri elde ettiğimiz müellif, bu isimlerden ayrıca tasavvufî konumunu ifade eden ünvanlar kullanmış ve aldığı tasavvufî icazetnamelerde isim ve ünvanları ile ilgili değişik kullanımlara yer verilmiştir.

"Tâhir Dede" veya "Dede Efendi" adıyla da anılan ve "Tâhir Dede Kütüphanesi" adıyla bir kitabevi de açmış olan müellifin ismiyle birlikte kullandığı "Dede" kelimesi tasavvufî bir ünvan olup (211), Tahirü'l-Mevlevî'nin tarikatde ileri bir konumda olduğunu ifade etmektedir.

Konya'daki Mevlâna dergahı şeyhi Abdülhalim Çelebi Efendi tarafından müellife verilen Mesnevî-hanlık destarı (212) sarma icazetnâmesinde " Mehmet Tahirü'l-Mevlevî Dede Efendi dame Feyzuhu..." (213) şeklinde "Dede Efendi" unvanının kullanıldığını görmekteyiz.

Tahirü'l-Mevlevî'ye, Mesnevî takriri icazetnâmesi veren hocası Mehmed Es'ad Dede Efendi (Ö. 1329) (36) müellifden "Muhammed Şemsüddin Tahir" (214) diye bahsederek "Şemsüddin-Dinin güneşi" ünvanını vermiştir.

Yukarıda ismiyle ilgili değişik kullanış şekillerini gördüğümüz müellifin asıl ismi Mehmed Tahir'dir. "Mevlevî" nisbesi, müntesibi olduğu tarikatın Mevlevîlik olduğunu ifade etmektedir. Soyadı kanununun çıkması sonucu "Olgun" soyadını alan müellif, müntesibi olduğu tarikatta yaygın bir ünvan olan "Dede" ünvanını kullanmış ve hocası Mehmed Esad Dede tarafından "Şemsüddin-Dinin güneşi" diye vasıflandırılmıştır. Biz araştırmamızda müellifden Tahirü'l-Mevlevî veya T. Mevlevî diye bahsedeceğiz.

Doğum Tarihi ve Yeri:

Tahirü'l-Mevlevî, hayatıyla ilgili yazdığı makalede doğum tarihi ve yeriyle ilgili şu bilgileri verir:

"Hicri 1294 senesi Ramazanının beşinci, milâdi 1877 Eylül'ünün 13'ncü Perşembe günü, Aksaray civarında Molla Güranî mahallesinin Mehter sokağında kâin 3 numaralı evde doğmuşum" (215)

Divân-ı Tahirü'l-Mevlevînin baş tarafında müellifin tercüme-i halini yazan hattat Suudu'l-

---

208 Tâhirü'l-Mevlevî ile İlgili Vesikalar I, F.S.T. 181/3, Matbuat ve İstihbarat Müdürlüğünce Verilen Matbuata Mensubiyete dâir hüviyet kağıdı.

209 Tâhirü'i-Mevlevî ile İlgili Vesikalar II, F.S.T. 180/4'de kayıtlı Kuleli Askeri Lisesi'nden alınma kimlik belgesi

210 Adı geçen vesikalar F.S.T. 180/5'de kayıtlı olan İstanbul Belediyesi'nden alınma 21.6.1951 tarihli müellifin ölüm kağıdı.

211 "Mevlevîlerde yaygın olarak kullanılan "Dede" tâbiri, şeyh namzeti olanlar için kullanılan bir ünvandır. (Bkz. M. Zeki Pakalın, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü 1,410)

212 Destar-ı Şerif: Mevlevîlerin başlarına giydikleri sikke adı verilen başlığın üzerine sarılan sarık. (Bkz. M. Zeki Pakalın, a.g.e. I, s. 432.)

213 M. Zeki Pakalın, a.g.e. aynı yer.

214 Süleymaniye Ktp. F.S.T. 179'da kayıtlı Mesnevi İcazetnâmesi, vr. 3a

215 Tâhirü'l-Mevlevî (Olgun), Dinî Tarihî Edebî Makaleler, 'Hayatım", Süleymaniye Ktp. F.S.T. 170, s.1.

Mevlevî ise konuyla ilgili şunları kaydetmiştir:

"El-Hâc Muhammed Tahirü'l-Mevlevî Bey İstanbulludur. 1294 senesi Ramazanınm beşinci, 1293 sene-i Rûmiye Eylül'ünün onüçüncü Perşembe günü doğmuştur.

Velâdeti: Aksaray civârında Molla Güranî mahallesinde Mehter sokağında kâin 3 numaralı hânede vâki4olmuşdu ki, bu ev Fâtih harik-ı kebirinde yanmış, sonra arsası üzerine sahib-i tercüme tarafından bir mesken yapılmışdır." (216)

Görüldüğü gibi müellifin doğum tarihi ve yeri ilgili olarak kendi verdiği bilgiler ile Suudu'l-Mevlevî tarafından verilen bilgiler birbirine uymaktadır. Suudu'l-Mevlevî fazla olarak, müellifin doğum tarihinin Rumî olarak karşılığını vermiş ve doğduğu evin durumu ile ilgili olarak ise evin yandığı ve sonradan müellif tarafından aynı arsa üzerinde yeni bir ev yapıldığı bilgisini eklemiştir.

Tahirü'l-Mevlevî'nin doğum yeri hakkında kaynaklardaki bilgiler arasında bir tezat bulunmamakla birlikte, doğum tarihi ile ilgili farklılar mevcuttur.

Sefine-i Evliya adlı eserde "14 Eylül 1877" (217) olarak verilen tarih yanlıştır. Çünkü 1294 Ramazanının beşinci günü, müellifin kendisi tarafından da belirtildiği gibi, miladi Eylül 1877'ye tekabül etmektedir. (218)

Müellif ile ilgili resmî belgelerde ^ doğum tarihi 1292 olarak geçmektedir. Bu tarih de bize göre yanlıştır, çünkü H. 5 Ramazan 1294'ün rumi karşılığı yukarıda da geçtiği gibi

Eylül 1293'dür. (219)

AİLESİ

Babası:

Tahirü'l-Mevlevî'nin babası Hacı Safvet Bey (220) saraya mensup bir kişi olup hademe-i hassa (221) başçavuşudur. Sultan Abdülmecid'in yazı hocası meşhur hattat Mehmet Tahir Cemalüddin Efendi (Ö. 1262)(47) nin kızının oğlu olması sebebiyle saray hizmetine alınan (222) Safvet Bey, Mevlevî tarikatına gönül vermiş ve biraz Farsça bilen bir kişidir.

Kaynaklarda ne zaman doğduğuna dâir bilgi bulamadığımız Saffet Bey'in saray hizmetine ne zaman girdiğine dâir de bir bilgiye sahip değiliz. Ancak Sultan Abdülmecid'in emriyle saraya alındığını (223) bildiğimize göre en geç 1861 yılında saraya alınmıştır diyebiliriz. (224)

---

216 Divân-ı Tâhirü'l-Mevlevî, vr. 1b.

217 Hüseyin Vassaf, Sefine-i Evliya, (Yay. Haz. Dr. Mehmet Akkuş-Dr. Ali Yılmaz) Seha Neşriyat İst. 1990, 1,332.

218 Bkz. Fâik Reşid Unat, Hicri Tarihleri Miladî Tarihlere Çevirme Kılavuzu, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ank. 1988, s. 88-89.

219 Bkz. Fâik Reşid Unat, a.g.e. s. 122-123.

220 Tâhirü'l-Mevlevî, "Hayatım", vr. 1a.

221 Hademe-i hassa, şahane: Padişah sarayında vazifeli bulunanlar (Ferit Develioğlu, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, s. 368)

222 Mehmet Süreyya, Sicill-i Osmanî, İstanbul 1317, III, 247.

223 Divân-ı Tâhirü'l-Mevlevî, vr. 1b.

224 Çünkü bu padişah 1839-1861 yılları arasında saltanatta kalmıştır.

Saray hizmetinde kademe kademe ilerleyerek başçavuşluk rütbesine ulaşan Safvet Bey, Şaban 1308 (225) (1891) tarihinde müellifimiz 14 yaşındayken vefat etmiş ve Merkez Efendi mezarlığına gömülmüştür, (226)

Annesi:

Yazarımızın annesi Emine Emsal hanım çerkez olup Sultan Abdülaziz'in cariyelerindendir. Kaynaklarda tam olarak ne zaman doğduğuna dair bir bilgi bulunmamakla beraber; annesinin vefat tarihi ile ilgili bilgi verirken müellifin "Annem takriben yetmiş sene evvel Kafkasya'da doğmuşdu" (227) sözleri bizim bu konuda bir tahmin yürütmemize imkan vermektedir. Yine müellif hatıratında (228) Aralık 1925 tarihinde gözaltına alındığı zaman annesinin yetmiş yaşını geçtiğini ifade etmektedir. Bu bilgiler ışığında ölüm tarihini 1346 olarak bildiğimiz Emine Emsal Hanım'ın ölümünden iki buçuk yıl önce yetmiş yaşını geçtiğini gözönüne alarak yaklaşık 1273 (1857) tarihinde doğduğunu söyleyebiliriz.

Aynı zamanda Sultan Abdülaziz Han'ın kızı Nazime Sultan'ın dadısı (229) olduğunu bildiğimiz Emine Hanım, ilk eşi ve Tahirü'l-Mevlevî'nin babası Mustafa Safvet Bey'in 1308 (1891) tarihinde vefatı sonrası, yeniden evlenmiştir. İkinci eşinden olma-kızı Fatma Âliye Hanım'ın mezar taşındaki kitabeden Nazime Sultan'ın kahvecibaşısı (230) olduğunu öğrendiğimiz Mustafa Efendi ile, Safvet Bey'in ölümünden bir yıl sonra 1309 tarihinde evlendiğini tahmin edebiliriz.

İkinci evliliğinin ne kadar devam ettiği hakkında kaynaklarda bir bilgiye rastlayamadığımız Emine Emsal Hanım, ömrünün son yıllarını müellifimizin yanında geçirmiş ve yakalandığı kalp hastalığından kurtulamayarak vefat etmiştir.

Tahirü'l-Mevlevî, annesinin vefatı ile ilgili şunları söylemiştir:

"1346 zilkadesi içinde meraz-ı uzuvve-i kalbden müteeşşiren bir hafta on gün yatdı. Marazın hâd devresi geçmiş de âdetâ nekahet devri başlamışken Kurbân Bayramının üçüncü günü sabahleyin (fâlic-i 'in)'e uğradı. Bir hafta sağ tarafı oynamaz, lisânı söylemez ve idrâk etmez bir halde geçirdi. Edilen tedâvi gösterilen ilıtimâm gayr-ı müessir kaldı. Nihayet 346 Zilhiccesinin ondokuzuncu currfe günü (8 Haziran 928) sabahleyin 9.45'de ikmâl-i enfâs eyledi." (231)

Cenazesi; 9 Haziran günü Merkez Efendi Camisi'nde namazı kılındıktan sonra Yenikapı Mevlevîhanesi hamûşân (232) mezarlığındaki kızı Fatma Âliye Hanım'ın yanına defnolunmuş ve mezarının başında Mevlevî tarikatı usulüne göre ism-i celâl okunmuş, gülbank (233) çekilmiştir.

---

225 Divân-ı Tâhirü'l-Mevlevî, vr. 1 b.

226 Tâhirü'l-Mevlevî, "Hayatım", vr. 1b.

227 a.g.e.; vr. 119a

228 Tâhirü'l-Mevlevî, Matbuat Âlemindeki Hayatım, s.164.

229 Divân-ı Tâhirü'l-Mevlevî, vr. 7a.

230 M. Zeki Pakalın, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, II, 139.

231 Divân-ı Tâhirü'l-Mevlevî, vr. 119a.

232 Hamuşan: Mevlevî tâbirlerindendir. "Uykuda olanlar" anlamına gelir. (M.Zeki Pakalın, a.g.e. I, 720)

233 Gülbank: Bektaşî ve Mevlevî tarikatlarında çeşitli vesilelerle uygulanan bir merasimdir. Aşura, hatim, seyahat, zifaf ve cenaze gülbankı gibi kısımları vardır (Bkz. M. Zeki Pakalın, a.g.e. I, 684-685)

(234)

Mezar taşında "Hû Tâhirü'l-Mevlevî'nin vâlidesi Emine Hanım'ın rûhiycün Fâtiha 19 Zü'l-hicce 1346 Cuma" (235) yazmaktadır.

Tahirü'l-Mevlevî annesinin vefatı dolayısıyla şu tarihi düşürmüştür:

"Terk idüp gitdin nihâyet kimsesiz evlâdını
Ayrılıkmış mihr-i pâyânıh da âhir sonu

Nüh-felekderı yâdıma târîh-i menkütün da gelir
Ellisinden sonra öksüz koydun anne oğlunu

Kaynak: Zamanı Aşan Taşlar, Yayına Hazırlayan: Dr. Süleyman BERK, Zeytinburnu Belediyesi Yayın No: 7, 1.Baskı-İstanbul, www.zeytinbumu.bel.tr©Zeytinburnu Belediyesi, sh:497

Kardeşleri:

Kaynaklardan öğrendiğimize göre müellifimizin iki kız kardeşi vardır. (236) Bunlardan Afife Gülistan Hanım hakkında, Divân'ında şu bilgileri verir:

"305 tarihinde tevellüd etmiş olan hemşirem "Afife Gülistan Hanım 324 tarih-i hicrisinde,

234 Divân-ı Tâhirü'l-Mevlevî, vr. 1b-2a.
235 Bkz. Resim 1. Emine Emsal Hanım'ın Mezarı
236 a.g.e., vr. 1b, 131a

mekteb-i tıbdan neş'et eden hammâli doktor yüzbaşı Sa'deddin beyle izdivâc eylemişdi" (237)

Afife Gülistan Hanım'ın bu izdivacdan, müellif tarafından Fatma Vediatu'llâh ismi verilen bir kızları dünyaya gelmiştir. Kocasının görevi dolayısıyla bir müddet Selânikte yaşayan Afife Hanım, daha sonra İstanbul'a dönmüş ve eşini kaybetmiştir (60)

T. Mevlevi'nin cenazesi ile ilgili İstanbul Belediyesinden alınan ölüm kağıdında(69) cenaze sahibi olarak Gülistan Olgun geçmektedir. Buna göre soyadı kanunu öncesi eşini kaybeden Afife Gülistan Hanım'ın, muhtemelen yeniden evlenmeyerek, abisiyle aynı soyadını aldığını ve müelliften sonra vefat ettiğini söyleyebiliriz.

T. Mevlevi'nin ikinci kız kardeşi; yukarıda da bahsettiğimiz gibi annesinin ikinci evliliği sonrası dünyaya gelmiş olan üvey kız kardeşi Fatma Âliye Hanım'dır.

Fatma Âliye Hanım'ın; T. Mevlevi'nin Dîvân'ındaki "Meşrutiyetin ilânından biraz evvel ve 326 (H) tarihinde lî-ümmin hemşirem Fatma Âliye Hanım'ın irtihâli dolayısıyla..." şeklindeki ifadelerinden 1326/1908 tarihinde vefat ettiğini öğreniyoruz. Bu kardeşinin vefatı üzerine müellif, "Rıhlet-i Âliye" adlı bir mersiye yazmıştır.

Ayrıca Beyânü'l-Hak dergisinin 4 Safer 1328/1 Şubat 1325 tarihli 47 sayısında, (238) kardeşinin vefatına şu tarihi düşmüştür:

"Bir âh ile şu mısra' tarih-i fevtin oldu

Cennât-ı *Aliyâta uçdun mı kardeşim sen

1326

Bu beytin ikinci mısrasındaki noktalı harflerin toplanması ile 1326 tarihi elde edilmektedir. Bu, Fatma Âliye Hanım'ın ölüm tarihini göstermektedir. Bu tarih; T. Mevlevi'nin yukarda verdiğimiz ifadeleri içinde geçen tarihle de uyuşmaktadır. Ancak, Yenikapı Mevlevî-hanesi Hamuşan Mezarlığı'nda annesinin yanındaki Fatma Âliye Hanım'ın mezar taşında "1327" yazılıdır. Bunun, tarih beytinin birinci mısrasındaki "bir ah ile" ifadesinden 1 rakamının ilâve edileceği sonucuna varılarak, sonradan dikilen mezar taşına yazıldığını zannediyoruz. Beyanü'l-Hak'da söz konusu beytin altında yer alan 1328 tarihi ise tamamen yanlıştır.

Doğum tarihi ile ilgili olarak kaynaklarda tam bir tarih bulunmayan Fatma Âliye Hanım'ın, mezartaşında yer alan;

Etdi on altı yaşında rıhlet-i dâr-ı bekâ

Genç iken zehr-âbe-i mevt ile oldu telh-kâm

şeklindeki ifadeden 16 yaşında vefat ettiğini anlıyoruz. Rıhlet-i Âliye adlı şiirde yer alan müellifin şu ifadeleri de Fatma Âliye Hanım'ın 16 yaşında öldüğünü göstermektedir.

Hemşire-i mehveşim eşimmiş

---

237 a.g.e. vr. 131a.

238 Atilla Şentürk, bu tarih düşürmenin, Beyanü'l-Hak, nr. 49 Safer 1328/15 Şubat 1325 tarihli nüshada yayınlandığını belirtmiş (Bkz. Dr. Atillâ Şentürk, Tâhirü'l-Mevlevî Hayatı ve Eserleri, s. 4,11 nolu dipnot). Bu bilgi yanlıştır. Yaptığımız araştırma da bu tarih düşürmenin Şentürk'ün verdiği sayıda yayınlanmadığını yukarıda bizim tarih ve sayısını verdiğimiz nüshada yayınlandığını tesbit ettik.

On altı yaşında kardeşimmiş

Vefat tarihini H. 1326 olarak tesbit ettiğimiz Fatma Âliye Hanım öldüğü zaman 16 yaşında olduğuna göre, doğum tarihinin yaklaşık olarak 1310-1311 olması gerekir.

Diğer Akraba ve Yakınları:

Müellifimiz hayatını anlattığı makalesinde diğer yakınlarından şöyle bahseder.

"Pederim Hâcı Safvet Bey; onun pederi Ahmed Efendi; onun pederi Mustafa Reşid Ağa'dır. Ez cümle Merkez Efendi mezarlığında medfûn idiler. Bunlardan en son defnedilen babam idi ki 60 sene evvel ölmüş ve oraya gömülmüşdü" (239)

Aynı yerde verilen bilgilerden daha sonra mezarlarının kaybolduğunu öğrendiğimiz dedesi Ahmed Efendi ihtisab (240) katibi olarak çalışmıştır. (241)

Tahirü'l-Mevlevinin babaannesi Afife Şefika Hanım, meşhur hattatlardan Mehmet

Tahir Cemalüddin Efendi'nin kızı ve Yenikapı Mevlevî-hanesi şeyhlerinden Osman Salahüddin Dede Efendi'nin süt kardeşidir. (242) İleride belirteceğimiz gibi babaannesinin müellifimizin yetişmesinde katkıları olmuştur. (243)

Kızkardeşi Afife Gülistan'ın 1325 tarihinde doğmuş olan kızı Fatma Vediatullah'ı yanına evlatlık alan yazarın, hayatta en sevdiği yakınlarından birisi bu yeğenidir. "Benim çoluğum çocuğum olmadığı için Vedia'yı kendi kızım gibi severdim. Onun da bana babası derecesinde belki de ondan fazla muhabbeti vardı." (244)

Yukarıdaki sözlerinden evlenmediğini anladığımız müellif, bu yeğenini büyütmüş, evlendirmiştir. Ancak genç yaşında verem hastalığına yakalanan Vedia 23 Şaban 1347 (3 Şubat 1929)'da vefat ederek; anneannesi Emine Emsal Hanım'ın yanına gömülmüştür.

Tahirü'l-Mevlevî'nin Hatırat(81) ında ve Divân (245) ında adı geçen Kâfiye hanım; Tırnova müftüsünün kızı ve Hacı Muhammed Bey diye bir zatın hanımıdır. Babası ve kocasını kaybettikten sonra, evi de yanan bu kadın, erkek kardeşi ve gelini ile geçine- mediği için müellifin annesinin yanına gelmiş ve beraberce oturmuşlardır. Emine Emsal Hanım'ın vefatı sonrası, iyice yaşlı olan bu kadın da hastalanmış 6 Teşrin-i Sanî 1928 Salı günü vefat etmiştir. (246)

Yakınları ile ilgili elde ettiğimiz bilgilere göre; saraya mensup bir aile bünyesinde ve Mevlevî tarikatına mensup yakınların olduğu bir ortamda yaşayan müellifin, yetişmesinde ve tasavvufi şahsiyetini anlatacağımız bölümde de göreceğimiz gibi Mevlevî tarikatına intisap etmesinde bu aile ortamının büyük etkisi olmuştur.

---

239 Tâhirü'l-Mevlevî, "Hayatım", vr. 1a.

240 İhtisab: Eskiden, Lonca pazar esnafını kontrol eden kuruluş, belediye. İhtisab ağası (emini-nâzırı): Belediye reisi (İstanbul'da) (Bkz. D. Mehmet Doğan, Büyük Türkçe Sözlük, Üçüncü Baskı, Milsan a.ş. İst. 1986, s. 455).

241 Divân-ı Tâhirü'l-Mevlevî, vr. 1 b.

242 Tâhirü'l-Mevlevî, "Esad Dede Efendi Merhûm Hakkında", Mahfil, S.4. Şevval 1341, s. 184.

243 Medrese, S.4. 4 Receb 1331-27 Mayıs 1329.

244 Oivân-ı Tâhirü'l-Mevlevî, vr. 131a.

245 Divân-ı Tâhirü'l-Mevlevî, vr. 131b-132a.

246 a.g.e.; vr. 131 b-132a.

Çocukluğu ve Yetişmesi:

Müellifin çocukluk dönemi hakkında verdiği bilgilerden eğitimi ile ilgili olarak aile çevresinden yakın ilgi gördüğünü anlıyoruz. Hüseyin Vassaf Bey'e yazdığı bir mektubunda babasının bu konudaki ilgisini şöyle açıklar:

"Babamı sikkeli olarak görmedim. Şu kadar ki Cenâb-ı Pîr'e fevkalade hürmetkâr idi ve lisân-ı Meşnevî'yi bir parça anlardı. Hatta pek çocukken bana Pend-i Attâr mukaddimesinden bir kaç beyit ezberletmişdi. Ne demek olduğunu bilemediğim, lâkin âhenkdâr bulunduğunu pek'ala idrâk etdiğim o sözleri ben tekrar ederken o da hazin hazin ağlardı."

(84)

Büyük annesinin de müellife Kur'an öğretiminde ve Ahmediye, Muhammediye, Envarü'l-Aşıkın, Battal Gazi gibi harekeli kitapları usulüne göre okumakta yardım ettiğini görmekteyiz,(247)

---

247 Medrese, S.4. 4 Receb 1331-27 Mayıs 1329.

Aile fertlerinden gördüğü bu yakın ilgi sayesinde, başladığı Hekimbaşı Ömer Efendi'nin yaptırdığı Sıbyan mektebinde 8-9 yaşlarında Kur'an'ı hatmetmiş (248) ve Emsile'den başlıyarak Arapça okumağa başlamıştır.(87) Devam ettiği bu ilk mektepde yazı yazmayı da öğrenen Tâhirü'l-Mevlevî bu konuyla ilgili şu bilgileri verir:

"Hocamız (Hafız Hasan Efendi namında bir zat idi. Fatih'in topçularından Sarı Musa'nın mescidinde İmam, Kanuni'nin meşhur hasekisi Hürrem Sultan'ın camiinde hatib idi. Bize arasıra imla yazdırırdı. Fakat yazdırdıkları tabut, teneşir, kefen, pamuk, lif gibi imamlık mesleğine ait kelimelerdi" (249)

Yaşında iken babasını kaybeden müellif, kısa yoldan hayata atılmayı tercih ederek dönemin lise seviyesindeki tahsilini tamamladıktan sonra, yüksek tahsile devam etmeyerek memuriyet hayatına atılmış; ancak İlmî inkişafını özel gayretleriyle sürdürmeye devam etmiştir.

Tahsili:

Tâhirü'l-Mevlevî'nin tahsil hayatını incelerken, biri örgün eğitim kurumlan olan mektep dönemi, diğeri yaygın eğitim kurumlan olan camî, tekke v.b. yerlerdeki ilim öğrenme devresi olarak ele almanın doğru olacağı kanaatindeyiz.

Okuduğu ve mezun olduğu okulları, Molla Gürani mahallesi hekimbaşı Ömer Efendi Sibyan Mektebi, Gülhane Askeri Rüşdiyesi(89) Menşe-i Küttab-ı Askerî ^olarak belirten (250) müellifin örgün eğitime dayalı tahsil hayatı bundan ibarettir.

Yaşadığı döneme göre oldukça iyi eğitim veren ve oldukça disiplinli olan askerî okullarda (92) okuyan müellif, buralarda aldığı eğitimle iktifa etmemiştir. 1308(1892) Haziran ayında Menşe-i Küttab-ı Askerî'yeden mezun olduktan sonra başladığı memuriyetinin t251) yanında ilim tahsiline devam eden müellif bu konuda şu bilgileri vermiştir:

"Bir taraftan kaleme gidiyor, bir taraftan da Fâtih Camii Şerifinde - şimdiki imâm-ı evvel- Filibeli Mehmed Râsim Efendi hazretlerinin dersine müdâvemetle 'Avâmil Şerhi

Adalı okuyor, me'a mâfih kendi kendime Fârisî'ye çalışıyordum" (252)

Küçüklüğünde babasının ve ailesinin etkisi ile Mevlevîliğe ve Farsça öğrenmeye merak salan müellif, devam ettiği okullarda bu konuya özel bir itina göstermiş, Ramazan aylarında vakit buldukça Mevlevî Şeyhi Es'ad Dede Efendi'nin Mesnevî derslerine devamla bu dilini geliştirmeye çalışmıştır (95). Hafız Divâm'ndan yaptığı tercümeleri Esad Dede Efendi'ye göstererek, eksiklerini öğrenen Tahirü'l-Mevlevî, bu zatla olan ilişkisini devam ettirerek Mesnevî ve Hafız Divân'ını okumuştur. Evde, camide ve medresede olmak üzere üç dört sene devam eden (96) bu derslerin sonunda Kari-i Mesnevî (97) tayin edilen (98) müellif, Esad Dede Efendi'den 1310 (1893) tarihinde icazetnâme (99) almıştır (100).

Tahirü'l-Mevlevî, Esad Dede'den icazetnâme alışı ile ilgili şu bilgileri vermiştir:

---

248 Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi'nde müellifin Kur'an'ı hıfzettiği (ezberlediği) yazmaktadır. Bkz. Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Dergah Yayınları İst. 1990, VII, 118. Ancak biz müellifin hafız olduğuna dâir hiçbir yerde bir bilgi bulamadık.

249 Tâhir Olgun, 'Pencere Önünde Tarihi Bir Gezinti II",; Yücel S.18, Ağustos 1936, s.235.

250 Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.m. aynı sayfa

251 Tâhirü'l-Mevlevî, "Hayatım" vr. 1a.

252 Tâhirü'l-Mevlevî "Esad Dede Merhum Hakkında", Mahfil S. 36, Şevval 1341 s. 184.

"1310 sene-i hicriyesi idi ki Hoca Merhûm fariza-ı haccın ifâsına niyet etmiş, Mahmudiye ve Davud Pâşâ mekteplerindeki derslerini Hâfız Hayri Efendi'ye-ki o da vefat etti-terk eylemiş, talebesinden bazılarına birer icâzetnâme vermiş, lâyık olmadığım halde *abd-i'âcize de bir icâzetnâme i'tâsı lütfunda bulunmuştu.

Parlak bir teveccüh eseri olmak üzere fakiri (Şemsüddin) telkıb etmiş ve o ünvanı hâvi bir mühür hakketdirmiş, hatta icâzetnâmeye (Muhammed Şemsüddin Tâhir tahha- ra'llâhu kalbehu 'ammâ sivâhu) cümle-i du'âiyesini "ilâve eylemişti" (253)

Fatih Cami baş imamı Filibeli Muhammed Rasim (254) den ve Mevlevî Es'ad Dede merhumdan icâzetnâme alan (103) müellif, yenikapı Mevlevî-Hanesi'nde muhaddis ve Şazeli Şeyhi olan, Şeyh Mustafa Tunusî'nin Şeyh odasında okuttuğu Fütuhât-ı Mekki'ye derslerine devamla (255) tasavvufi ilmini artırmıştır.

Hayatını ilim öğrenme ve öğretme faaliyetlerine vakfeden müellifin tercüme-i halini yazan yakın dostu Suudu'l-Mevlevî, "Denilebilir ki bîzdeki ekşer-i erbâb-ı kalem gibi Hudâ-yi nâbit olarak yetişmiş ve ma*lumâtım seiy-ı zâtıyla elde etmişdir". (256) sözleriyle onun ilmî gayretlerine işaret etmiştir.

İlim tahsilindeki şahsî gayretleri cümlesinden olarak, Mehmet Âkif Ersoy'dan Muallekât-ı Seb'a ve şerhi Zevzeni adlı eserleri okuyan (257) müellif, ayrıca Tevrat ve İncil gibi mukaddes kitapları da okumuş ve incelemiştir. (258)

Görüldüğü gibi mektep tahsilinin yanışı ra Filibeli Muhammed Rasim, Mevlevî Esad Dede, Şeyh Tunuslu Mustafa ve Mehmet Âkif gibi âlim ve edib zatlardan ilim talimi yaparak İlmî inkişaf sağlayan Tahîrü'l-Mevlevî, Farsça başta olmak üzere, Arapça ve

Fransızca öğrenmeye de gayret sarfetmiş ve bu üç dilden başarılı tercümeler yapmıştır. (108)

Yaptığı Vazifeler:

Tahirü'l-Mevlevî 74 yıllık ömrüne çok şey sığdırabilmiş; değişik nezaretlerde memurluk, mekteplerde muallimlik, medreselerde müderrislik yapmanın yanısıra; basın yayın işiyle de uğraşmış gazete ve dergi çıkarmış, çok sayıda makale ve kitap yazmış velûd şahsiyetlerden biridir.

Onun yaptığı vazifeleri üç ana başlıkta anlatmaya çalışacağız: a) Memuriyet Hayatı

Muallimlik ve Müderrislik Hayatı c) Basın Hayatı. Bu şekilde bir tasnif, müelifin hayatını daha iyi bir şekilde anlatmamıza yardımcı olacaktır kanaatindeyiz.

a) Memuriyet Hayatı:

---

253 Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.m. aynı yer.

254 Filibeli Muhammed Rasim Efendi, özellikle kirâat ilminde şöhret bulmuş huzur dersleri muhatabı olmuş, ölünceye kadar Fatih Camii baş imamlığı yapmış bir âlimdir (Bkz. Ord. Prof. Ebu'l-ula Mardin, Huzur Dersleri, İst. 1966, II,III, s. 260-61, 930)

255 Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.m., Mahfil S.41. Rebiülevvel 1342, s.90 ve Hüseyin Vassaf, a.g.e. C.l, 333.

256 Divân-ı Tâhirü'l-Mevlevî, vr, 8b.

257 Tahir Olgun, "Akifi Nasıl Tanıdım, Nasıl Görüştüm ve Nasıl Gördüm", Bilgi Yurdu, Yıl 2, S.6, İkinci Kanun 1938, s.568.

258 Tahir Olgun, Şâir Nevî ve Suriye Kasidesi, s.46.

Tahirü'l-Mevlevftıin memuriyet hayatını Süleymaniye Kütüphanesine intikal eden evrakları arasında bulunan Sicil cüzdanı (259) ve Maarif Vekaleti Zat işleri'nce tanzim edilmiş olan, 23.7.1941 tarihli hizmet cetveline (260) göre anlatacağız.

1308/1892tarihinde Menşe-i Küttab-ı Askeri'den mezun olan müellif, günümüze göre çocukderiilebilecek bir yaşta (15 yaş), 1.6.1308 (13.6.1892) tarihinde o günün savunma bakanlığı sayılan Bab-ı Seraskerî (261) Piyade dairesi 3. Şube jurnal kısmı mülâzımı olarak 80 kuruş maaşla memuriyete başlar. 1.7.1310 (13.7.1894) tarihinde maaşı 140 kuruşa çıkarılan (262) yazarımız daha önce de belirttiğimiz gibi (263) bu memuriyetine devamla birlikte Fatih Camii Baş İmamı Filibeli Mevlevî Rasim'den ve Mevlana Esad Dede'den ders okur (264). 1312 Cemaziye'l-âhir (1894 Kasım)'de Yenikapı Mevlevîhane«i Şeyhi Mehmed Celâleddin Dede Efendiye intisab ederek, aynı yıl hocası Esad Dede Efendi ile hacca gider (265). Bu tarikatda ilerlemek için çile çıkarma arzusuyla (266) 1.1.1311 (13.1.1896) tarihinde memuriyetten istifa etmiştir

Bahsettiğimiz memuriyet sicilinde 2.1.1311 (14.1.1896) - 18.11.1319 (1.12.1903) tarihleri arasında boşluk bulunan müellif, bu sekiz yıllık devrede üç yılı çile ile geçirmiş, ayrıca kitapçılık yapmış ve sarayda vekilharçlık görevinde bulunmuştur.

Araştırmamızın ileriki bölümlerinde tafsilatlı olarak duracağımız çile dönemi ve Tâhir Dede Kütüphanesi faaliyetleri sonrası Tahirü'l-Mevlevî, Sultan Abdülaziz'in kızı Nazime Sultan'ın 267 daveti üzerine, 1315/1899 tarihinde (119) vekilharç (12°) olarak onun yanında çalışmaya başlamıştır.

Daha önce de geçtiği gibi müellifin annesinin Nazime Sultan'ın dadısı olması dolayısıyla çocukluğundan beri Sultanın lutuf-didesi olarak himaye edilen müellife, burada çalışmak zor gelmemiştir. Bir müddet başında Mevlevî külahı olduğu halde çalıştıktan sonra, fes ve sivil elbise giymiş; fakat "Dede Efendi" diye anılmaya devam etmiştir (121).

Buradaki vazifesi sırasında Sultan dahil, aşçı çırağından seyis yamağına kadar herkes tarafından sevilen ve hatırı sayılan (122) müellif; okuyup yazma işlerine devam ederek H. 1318 (1900) tarihinde Divânçe-i Tâhir (123) isimli şiir kitabını yayınlamıştır.

Orman ve Meadin ve Ziraat Nezâreti'nin muhasebe kaleminde açılan imtihanı kazanarak 19.11.1319 (2.12.1903) tarihinde 370 kuruş aylıkla yeniden memuriyet hayatına atıldığından vekilharçlık görevinden ayrılan müellif; aynı yıl (1903) muallimliğe de başlıyarak Burhan-ı

---

259 Tâhirü'l-Mevlevî'ye Ait Vesikalar II, Süleymaniye Ktp. F.S.T. 180/2

260 Aynı vesikalar F.S.T. 180/3

261 M. Zeki Pakalın, Osmanll Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, i, 142.

262 Adı geçen vesikalar ve Tâhirü'l-Mevlevî, "Hayatım'1 vr. 1 a.

263 Araştırmamızın "5. Tahsili" bölümü

264 Tâhirü'l-Mevlevî, “Hayatım“ vr. 1a.

265 Tâhirü'l-Mevlevî, "Esad Dede Merhum Hakkında" Mahfil, S.46, Şaban 1342, s. 184.

266 Tâhirü'l-Mevlevî, Matbuat Âlemindeki Hayatım, s.20.

267 Padişahların Kadınları ve Kızları adlı bir çalışma yapan M. Çağatay Uluçay, bu eserinde Nazime Sultan'ın vefat tarihini 8 C. Ahir 1313 (26 Kasım 1895) olarak vermiş. (Bkz. M. Çağatay Uluçay; Padişahların Kadınları ve Kızları, Türk Tarih Kurumu, Ank. 1980, s. 165) Bize göre bu tarihin yanlış olması gerekir; çünkü Tâhlrü’l-Mevlevî, 1315-1319 (1899-1903) tarihleri arasında adı geçen Sultan’ın vekilharçlığını yapmıştır.

Terakkî ve Rehnüma-yı Füyüzat adlı okullarda çalışmıştır.

1.2.1322 (14.2.1907) tarihinde muamelat-ı nakdiye muavinliğine terfi ederek maaşı 430 kuruşa yükselmiş; daha sonra 16.8.1324 (29.8.1908) tarihinde maaşı 600 kuruşa çıkarılarak Hicaz ve Taşra Masası katipliğine terfi etmiştir.

Bu nezaretteki görevinde sürekli ilerleyen müellif; sicil cüzdanı ve hizmet cetveline göre; 25.8.1325 (7.9.1909)'de cetvel kitabeti muavinliğine; 24.2.1325 (9.3.1910)'de Hesabât-ı Umumiye Müdüriyeti tahrirat masası kitabeti muavinliğine; 15.7.1325 (28.7.1910)'de levazım kalemi katipliğine nakledilmiş ve 1.6.1327 (14.6.1911)'de maaşına zam yapılarak 800 kuruşa yükseltilmiş ve tatbik kalemi katipliğine getirilmiştir.

Daha sonra 27.7.1327 (9.8.1911)'de Maden Müdüriyet-i Umumiyesi 2. Sınıf katipliğine naklen geçmiş, 12.8.1331 (25.8.1915)'de maaşı 1000 kuruşa çıkarak aynı yerde Sınıf katipliğe; 9.10.1334 (1918)'de(268) Meadin Müdüriyeti ruhsatnameli meadin masası baş katipliğine terfi ederek maaşı önce 1500 kuruşa, 7.4.1335 (1919)'dan itibaren de 1600 kuruşa yükselmiştir.

Maliye nezareti bünyesinde 4 Haziran 1335 (1919) tarihli bir kararname ile oluşturulan Tevhid-i Mübayeat Komisyonu'na tahrirat mümeyiz-i evveli (269°) olarak 22.9.1335 'de atanan Tahirü'l-Mevlevî ' nin maaşı da 2250 kuruşa yükselmiş ve 26.4.1336 'da bu komisyonun lağvedilmesiyle açıkta kalmış; Ticaret ve Ziraat Nezareti'ne başvurusu sonucu 8.6.1336 (1920)'da 2000 kuruş maaşla iktisat heyeti başkatibi olarak 40 gün sonra (270) yeniden memuriyete başlamıştır.

(1920) tarihinde 2000 kuruş maaşla iktisat heyeti ve kalem-i mahsusa baş katipliğine tayin edilen müellif, 30 Ağustos 1336 (1920)'da azledilmiş; birgün sonra cevaz-ı istihdam kararı almasına (132) rağmen 31.8.1336 (1920) - 26.9.1336 (1920) tarihleri arasında açıkta kalmıştır.

Tahirü'l-Mevlevî'nin yayınlanmış olan Hatırat'ından bu görevden azledilme sebebinin; üyesi bulunduğu Teali-i Islâm Cemiyeti (271) tarafından Anadolu'daki Kuva-yi Milliye harekâtı aleyhinde hazırlanan bir beyannamenin imzalanmasına karşı çıkması ve bu beyannamenin tasdik edilmemesi olduğunu anlıyoruz (272). Müellifin resmî azil sebebi ise aşağıdaki tezkire ile kendisine tebliğ edilmiştir.

"İktisat Heyeti muamelâtı daimi surette bir katip istihdamını icap eylemediğinden mezkur heyetin katipliğini ifa etmek üzere özel kalemde başkatipliğe tayin kılınmış olan Tahirü'l-Mevlevî Bey'in vazifesine son verilmiştir.

268 Malî 1334'den itibaren ay ve gün Miladî tarihle eşitlenmiş ve malî yılbaşı Mart ayından Ocak ayına alınmıştır. (Bkz. Faik Reşit Unat; a.g.e., s. 140.) Bunun için bundan sonra vereceğimiz malî tarihlerin miladî karşılıklarını sadece yıl olarak vereceğiz.

269 Tâhirü'l-Mevlevî, Matbuat Âlemindeki Hayatım, s. 61.

270 Tâhirü'l-Mevlevî, komisyonun lağvedilmesi sonucu 27.4.1336-7.6.1336 (1920) tarihleri arasında açıkta kalmıştır.

271 Teâli-i İslâm Cemiyeti: İskilipli Atıf Efendi tarafından 1919'da Cemiyet-i Müderrisin adı ile kurulmuş ve sonradan her müslümanın girebileceği ilmî ve dinî bir cemiyet haline getirilmiştir. Zamanın önde gelen ilim erbabı ve Tahirü'l-Mevlevî de bu cemiyetin üyesidir. (Bkz. Tâhirü'l-Mevlevî, Matbuat Alemindeki Hayatım, s. 63-64)

272 Bkz. Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.e., s.62,67-71.

Tahîrü'l-Mevlevî Bey'e 30 Ağustos 1336 tarihli emirhane-i nezâret penahî sureti balaya naklen tebliğ olunur. 30 Ağustos 1336"

Bu belgeden de anlaşıldığı gibi resmî azil sebebi, daimi bir katibe ihtiyaç olmaması şeklinde açıklanmıştır.

(1920) tarihinde Maliye nezaretine bağlı olarak, savaş dolayısıyla değişik yerlerden getirilen eşyaları satmak vazifesi ile teşkil edilen (273) Âli Satış Komisyonu'na 3000 kuruş maaşla baş katip olarak atanmış; maaşı 24.10.1336 (1920) tarihinde 7000 kuruş aylık ücrete yükseltilmiş; 27.9.1337 (1921)'de komisyonun lağvedilmesi dolayısıyla 5000 kuruş aylık ücretle tahakkuk ve teslim memurluğuna naklen tayin edilmiş ve 15.1.1338 (1922)'de buradan ayrılarak 16.1.1338 (1922)'de Ticaret ve Ziraat Nezareti Sicil Müdürlüğü kalemi mümeyyizi olarak 2000 kuruş maaşla bu kısımda çalışmaya başlamıştır (274).

Tahirü'l-Mevlevî, 5.2.1338 (1922) tarihinde Maden Umum Müdürlüğü mümeyyizi olarak naklen atanmış ve 1 Mart 1339 (1923) tarihinde emekliye sevkedilerek 750 kuruş emekli maaşı verilmiş; 1340 (1924) tarihinde kendisine Keçiborlu Kükürt Fabrikası müdürlüğü ile İsparta Maden Memurluğu 2000 kuruş maaşla teklif edilmiştir. Bu teklifi kabul etmemesi üzerine 1340 (1924)'e kadar aldığı emekli maaşı kesilmiştir (275l

Memuriyet hayatının bundan sonraki bölümü muallimlikle devam eden müellifin sicil cüzdanında ve hizmet cetvelinde sadece İstanbul İmam Hatip Mektebindeki hizmet süresi gösterilmiştir. Buradaki ve diğer mekteplerdeki muallimliklerini ileride açıklıyacağız.

Tahirü'l-Mevlevî, İstiklal mahkemelerinde yargılanıp, beraat etmesi, sonrası İstanbul'da tapu dairesi kuyud-i umumi idaresinde 22 Şubat 1926 - 29 Ağustos 1929 arasında, 150 kuruş yevmiye (140) ile memur olarak çalışmış ve 29 Ağustos 1929'da istifasının arkasından Maltepe Askeri Lisesi'ne Edebiyat Muallimi olarak tayin edilmiştir.

Muallimlik ve Müderrislik Hayatı:

Hayatının önemli bir bölümünü eğitim ve öğretim işi teşkil eden müellif; örgün eğitim kurumlan olan mektep ve medreselerde muallimlik ve müderrislik; yaygın eğitim kurumlan olan Tekke ve Camilerde vaizlik yaparak ilim ve irfan hayatına katkılarda bulunmuştur.

Dostu ve yakın arkadaşı Suudu'l Mevlevi'nin "... Takrir u tedrisi de mütebeddil ve neşât-âverdir. Talebeyi uyutmaz. Bil'akis muvafık beyitler ve münâsib fıkralar iradıyla onları haheşle dinletir ve söylediği bahsi hemen orada belletirdi." (276) sözlerinden iyi bir muallim olduğunu öğrendiğimiz müellif; 1319 (1903) tarihinde Burhan-ı Terakki (277) ve Rehnümâ-yı Füyuzât mekteplerinde öğretmenliğe başlamış ve bu okullarda Farsça; Rehnümâ-yı Füyuzatta aynı zamanda İslâm Tarihi (278) okutmuştur.

---

273 Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.e.; s.72.

274 Bkz. adı geçen vesikalar ve Tâhirü'l-Mevlevî; a.g.e. s.77-79.

275 Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.e.; s.80.

276 Divân-ı Tâhirü'l-Mevlevî, vr. 8a-8b.

277 Burhan-ı Terakki; 1304 (1888)'de açılmış 1908'e kadar eğitim ve öğretime devam etmiş özel bir okuldur. (Bkz. Osman Ergin, Türkiye Maarif Tarihi, ili, 1020-1021)

278 Tâhirü'l-Mevlevî, Edebiyat Lügati; s.9; Divân-ı Tâhirü'l-Mevlevî; vr. 8b.

Bu okullarda muallimliği sırasında Amuzgâr-ı Parisî (279) ve Dest-Âviz-i Fâris-i Hânan adlı kitaplarını hazırlayan müellifin, Burhan-ı Terakki mektebindeki dersleri bu okulun 1908'de (280 kapanması ile son bulmuş; Rehmüma-yı Füyuzat adlı mektepteki derslerinin tam olarak ne zaman bittiğini bilmemekle birlikte, bu okul neşriyatı olarak 1325 (1909)'de Dest-Âviz-i Faris-i Hanan adlı kitabının yayınlanmış olması sebebiyle 1909'da halen bu okuldaki muallimliğinin devam ettiğini söyleyebiliyoruz.

Aynı yıl (1325-1909), Daruşşafaka (281) adlı özel okulda edebiyat ve Usul-i tahrir muallimliğine tayin edilen (282) Tâhirü'l-Mevlevî, kısa süreli zorunlu bir iki ayrılık dışında burada 1943 yılına kadar ders okutmuş ve yüzlerce talebe yetiştirmiştir.

Orman ve Meadin ve Ziraat Nezareti'ndeki memuriyeti sırasında Mehmet Âkifle tanışan ve Sırat-ı Müstakim dergisinde manzum ve mensur yazılar yazan (283°) müellif; 18 Eylül 1330 (1 Ekim 1914) tarihinde çıkarılan bir nizamname (284) ile kurulan Darü'l- Hilâfeti'l-Aliyye medreselerine M. Akif'in tavsiyesi ile müderris olarak atanmıştır (285). İttihatçı olan Şeyhülislâm Ürgüplü Hayri Beyin (1867-1922) (286) döneminde meydana gelen bu atama olayı ittihatçı çevrelerde hayret uyandırmış ve tepki çekmiştir. Çünkü Tâhirü'l-Mevlevî, ittihat Terakki Cemiyeti'ne girmiş olduğu halde 1325 (1909) tarihinde bu cemiyetten ayrılmıştır, bununla da kalmayarak, cemiyet aleyhinde yazılar yayınlayan ve/veya ittihatçılarla arası iyi olmayan Beyanü'l-Hak dergisine yazı vermesi sebebiyle İttihatçı çevrelerde muhalif olarak görülmeye başlanmıştır (287). Şeyhülislâm Hayri Bey, İttihatçı olmayan bir kişinin nasıl atandığını soranlara, "Ben hoca arıyorum, İttihatçı aramıyorum" cevabını vererek bu tepkinin anlamsızlığını belirtmiştir.

Tâhirü'l-Mevlevî'nin çalıştığı yerlerden biri de İst. İ.H. Mektebi'dir. İstanbul Müftülüğüne hitaben, medreselerde yaptığı hizmetinin bildirilmesini istediği 5 Temmuz 1340 (1924) tarihli dilekçeye; müftülükçe 20 Temmuz 1340 (1924) tarihinde ve İstanbul Evkaf müdürlüğünce 21 Ağustos 1340 (1924)'da verilen cevaplarda hizmet süresi ile aldığı ücretler gösterilmiştir.

Bu belgedeki bilgiler ile, müellifin Medeniyet-i İslâm müderrisi iken okutmak için hazırladığı Müslümanlığın Medeniyete Hizmetleri adlı kitabının mukaddimesinde verdiği bilgiler tenâkuz teşkil ediyor. Bu mukaddimede; ilk yıl Üsküdar Atik Valide, ikinci yıl Ayasofya ve Sokullu, üçüncü sene ibtidâi hâriç kısmının bütün medreseleri ve dördüncü yıl ibtidâ-i dâhil kısmının Karadeniz yönündeki tetimme medresesinde İslâm Tarihi ve İslâm Medeniyeti Tarihi müderrisliği yaptıktan sonra, öğrencilerin başarısı sonucu tak- dirnâme aldığı ve

---

279 Mehmet Tâhir, Amuzgar-ı Parîsi, İst. 1324.

280 Mehmet Tâhir, Dest-Âviz-i Fâris-i Hânan, İst. 1325.

281 Daruşşafaka: Cemiyet-i Tedrisiye-i islâmiye adlı bir cemiyet tarafından 1289 (1873)'da açılan özel bir okuldur. Daha çok yetim ve kimsesiz çocukların alındığı başarılı bir eğitim yuvasıdır.
(Bkz. Osman Ergin, a.g.e., II, 487-497, III, 946-948) Darüşşafaka Lisesi aynı şartlarda, eğitimini halen sürdürmektedir.

282 Divân-ı Tâhirü'l-Mevlevî, vr. 8b.

283 Tâhirü'l-Mevlevî, Matbuat Âlemindeki Hayatım, s. 36-37.

284 Osman Ergin, a.g.e. C.l, s. 127.

285 Tâhirü'l-Mevlevî, Müslümanlığın Medeniyete Hizmetleri, Bahar Yayınları, İst. 1974,1. s.5.

286 Türk Ansiklopedisi, M.E. Basımevi, Ank. 1971, XIX, 126-127.

287 Tâhirü'l-Mevlevî, Matbuat Âlemindeki Hayatım, s. 48.

Şeyhülislâmlığa Musa Kazım Efendi'nin (288) gelmesi sonucu ittihatçı olmadığı için azledildiği yazılmıştır (289)

288 Musa Kâzım Efendi: 1275 (1859) Tortum doğumlu. Medreselerde müderrislik ve iki defa Şeyhülislâmlık yapmıştır. Sırat-ı Müstakim ve Sebilürreşad gibi dergilerde yazı yazmıştır, ittihat Terakki Cemiyeti 'nin ilmi heyetinde bulunmuştur. (Bkz. Sadık Albayrak, Son Devir Osmanlı Uleması, İst. 1981, Milli Gazte yayını, IV, 157-158)

289 Tâhirü'l-Mevlevî, Müslümanlığın Medeniyete Hizmetleri, s. 5-6.

Mukaddimedeki bu bilgilere göre 1330 (1914) yılında müderris olan müellifin dört öğretim yılı sonunda 1334 (1918)'de azledilmiş olması gerekir. Yukarıda verdiğimiz belgeye göre ise müellif 1 Eylül 1333 (1 Eylül 1917)'de azledilmiştir.

Yine verdiğimiz belgedeki azil tarihine göre müellifin, Musa Kazım Efendi'nin Şeyhülislâmlığa gelmesiyle hemen azledilmediğini anlıyoruz. Çünkü Musa Kazım Efendi, 25 Nisan 1332 (8 Mayıs 1916) tarihli hatt-ı hümayun ile (16°) Hayri Efendi'nin yerine Şeyhülislâm olmuştur. Buna göre Tâhirü'l Mevlevî, Musa Kâzım Efendi'nin meşihat makamına geldiği tarihten yaklaşık 16 ay sonra azledilmiş olmaktadır. Sözkonusu ettiğimiz Mukaddime'nin 20 Haziran 1943'de (290) yazıldığını gözönüne alırsak, bu bilgi farklılığını; zamanın geçmesi ile bilgilerin hafızada ilk zamanki canlılıklarını muhafaza edememeleri gerçeği ile izah etmemiz mümkündür.

Müderrislikten azledilmekle birlikte Orman ve Maden Vekaleti'ndeki görevine devam eden müellif; 30 Mart 1334 (1918) tarihinde Ahmed Rasim Bey'in Tetkîkat-ı Lisaniye Komisyonu (291) lügat encümeni raportörlüğünden istifa etmesi ile bu göreve atanmıştır. Namık Kemalzade Ali Ekrem (Bolayır) Bey başkanlığındaki bu komisyon, Türkçe bir lügat hazırlamak için çalışmalar yapmış, lügatin "elif" maddesi hazırlanmış; ancak bu komisyonun insicamsız olması dolayısıyla Tâhirü'l-Mevlevî bir kaç oturum sonunda istifa ederek bu komisyondan ayrılmıştır (292).

2 Teşrin-i Sânî 1334 (2 Kasım 1918) tarihinde Medresetü'l-İrşadda yeniden Müderrislik görevine başlayan müellif; 1 Eylül 1335 (1919)'dan itibaren Darü'l-Hilafeti'l Aliyye medreseleri'nde; 20 Eylül 1335 (1919)'den itibaren de Medresetü'l-Kuzat'da (293) ders okutmaya başlamış ve müderrislik görevi; Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile 3 Mart 1340 (1924) tarihinde medreselerin kapanmasına kadar devam etmiştir.

Adı geçen kanunla medreselerin kapatılması üzerine, tahsil müddeti dört yıl olmak üzere açılan 29 adet (294) imam Hatip mektebi'nden biri olan İstanbul imam Hatip Mektebine 27.4.1340 (1924) tarihinde 1500 kuruş maaşla, edebiyat, hitabet ve inşâd muallimi olarak atanan Tâhirü'l-Mevlevî 8.11.1341 (1925) tarihinde azledilmiştir. (295) Bu azle sebep gösterilen olay şöyle gelişmiştir:

Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile imam Hatip Mekteplerinin yanında yüksek din öğretimi yapmak için de ilahiyat Fakültesi kurulmuştur C67). Ancak açılan İmam Hatip mektepleri ortaokul seviyesinde eğitim verdiği için bu okulların mezunları ilahiyat Fakültesine gidemiyordu. İşte İmam Hatip mektepleri ile İlahiyat Fakültesi arasındaki bu boşluğu farkeden Tâhirü'l Mevlevî ve İstanbul İmam Hatip Mektebi Müdürü Hilmi Bey bu konuda bir girişimde bulunmayı düşünmüşler ve Hilmi Bey; bu mekteplere iki-üç sınıf ilavesiyle bunların lise seviyesine

---

290 Tâhirü'l-Mevlevî; Müslümanlığın Medeniyete Hizmetleri, I, 7.

291 Ağah Sırrı Levend; Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Evreleri, Türk Dil Kurumu, Üçüncü Baskı, Ank. 1973, s. 387.

292 Tâhirü'l-Mevlevî; Matbuat Âlemindeki Hayatım, s. 52-53

293 Medresetü'l-Kuzat: 1270 (1854)'de Muallimhane-i Nüvvâb adıyla açılmış, 1302 (1884)'den sonra Mekteb-i Nüvvab; 1329 (1910)'dan sonra da Mekteb-i Kuzat olarak isimlendirilmiştir.
(Bkz. Osman Ergin; a.g.e. 1,157.)

294 Osman Ergin; a.g.e., V, 2125.

295 Tâhirü'l-Mevlevîye Ait Vesikalar II; F.S.T. 180/3

çıkarılması teklifini öğretmenler kurulu toplantısında ifade etmiştir. Kabul edilen bu teklif üzerine bir yazı hazırlanıp müdür ve 15 öğretmen tarafından imzalanarak Maarif Vekaleti'ne gönderilmiş; bakanlıkça da bu teklifin beğenilmesi üzerine; İlahiyat Fakültesi dekanı Şemseddin Bey ile ilave sınıflarda okutulacak dersler konusunda görüşmeler yapılarak, yeni tahsisat alınıncaya kadar ilave dersleri fahri oiarak okutma konusunda mevcut muallimler taahhütde bulunmuştur (296).

Bu girişimle İmam Hatip Mektebi'nin geliştirilerek ilahiyat Fakültesine öğrenci vereceği beklenirken, teklif mazbatasının verilişinden bir yıl sonra yazıda imzası bulunan okul müdürü ve Tâhirü'l Mevlevi'nin de içinde bulunduğu 15 öğretmen Teşrin-i Evvel 1341 (Kasım 1925) tarihide azledilmiştir. İstanbul Maarif Müdürü Nail Rüştü Bey azil sebebini de ihtiva eden şu yazıyı göndererek tebliğ etmiştir.

"Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nu medreselerin ilgasına matuf bir darbe-i zalimane telakki eylemiş ve buna dair takdim ettiğiniz mazbatayı müzeyyifane bir lisanla yazmış olduğunuzdan siz muallimlerden filan ... filanlar ki ceman 16 kişi vazifenizden azl edildiğiniz cihetle hemen mektebi terk etmeniz Vekalet-i Celile'den telakki edilen emir iktizasıdır" (297)

Bu azil olayı ile ilgili olarak müellifin Sicil Cüzdam'na ise şu not konulmuştur;

"Mumaileyh tevhid-i tedrisat aleyhinde irâde-i kelâm ettiğinden, selahiyettan heyetin 1/11/1341 tarihli kararıyla azledilmiştir. Muahharen Vekalet İnzibat Komisyonu'nun 6/12/1927 tarih ve 274 numaralı kararı ile cevazu'l-istihdamına karar verilmiştir" (298°).

İmam Hatip Mektebinden azledilmekle beraber Daruşşafaka'da derslerine devam eden Tâhirü'l-Mevlevî, bu azil olayındaki yanlış anlaşılmanın giderilmesi için girişimlerde bulunmuş (299), ancak bu girişimlerinden bir sonuç alamadığı gibi, bu sırada tutuklanarak İstiklal Mahkemesinde yargılanmak üzere Ankara'ya sevkolunmuştur.

Eylül 1341 (1925) tarih ve 2415 sayılı yasayla bütün memurların şapka giymesi emredilmiş ve bu arada çıkarılan bir kararname ile de İmam, vaiz, müftü gibi memurların resmî kıyafetleri de siyah lata ve beyaz sarık (300) olarak tesbit edilmiştir.

Tâhirü'l-Mevlevî şapka mecburiyetinin bütün halka getirilmediği o dönemde fesî çıkarmak konusunda ağır davranıyor ve vaizler için getirilen sarık sarma izninden faydalanmak istiyor. Bu sırada Laleli Camii'nde bir vakfiye'ye bağlı olarak vaaz verdiği için İstanbul Müftülüğü'ne baş vurarak sarık sarma iznini içeren bir belge istiyor (301) ve aşağıdaki belgeyi alıyor;

"Türkiye Cumhuriyeti

İstanbul Vilâyeti Müftülüğü

Aded 9/29

Bâlâda fotoğrafisi mulsak Tâhirü'l-Mevlevî Efendi'nin Lâleli Câmi-i Şerifi'nde vâ'iz olduğunu

296 Tâhirü'l-Mevlevî, Matbuat Âlemindeki Hayatım, s. 156-159.
297 Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.e. 159-160.
298 Tâhirü'i-Mevievîye Ait Vesikalar il, F.S.T. 180/3
299 Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.e. s. 161.
300 Osman Ergin; a.g.e. V., 1872-1873.
301 Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.e., s. 154-155.

mübeyyin vesikadır.

1 Eylül 1341 İstanbul Vilâyeti Müftüsü Muhammed Fehmi" (302)

Bu belgeyi aldıktan sonra 30 Teşrini Evvel 1341 (30 Ekim 1925) tarihinde sarık saran (303) müellif; Kanun-ı Evvel 1341 (Aralık 1925) başlarında tutuklanmıştır (304) Bu tutukluluk ve sonrası dönemi Hatıratında uzun uzun anlatılmıştır.

Kanun-ı Evvel 1341 (Aralık 1925) başlarında evi aranarak şüpheli görülen üç evrak (305) ile birlikte tevkif edilerek, At Meydam'ndaki Ahmediye Polis Karakolu'na getirilen müellife tevkif sebebi bildirilmemiştir. Fakat o arada çıkan gazetelerde (306) Ömer Rıza Bey, Atıf Hoca'nın Frenk Mukallitliği ve Şapka risalesini basan kitapçı Mihran Efendi, Sabık Evkaf Nezareti müsteşarı Şevki Bey gibi şahısların tutuklandığını okuyan Tâhirü'l-Mevlevî, tevkif sebebinin şapka meselesiyle ilgili olduğu kanaatine varıyor (179).

Bu kanaat sonucu, bir şapka aldırıp giyme kararı vererek; alınan fötr şapkayı giymiş ve sarığı çıkarmıştır. Şapkalı haliyle aynaya bakınca yüzü kendine çok çirkin gelerek, ağzından gayri ihtiyarı şu beyit çıkar:

"Ayineye baktım orada aksimi gördüm

Allah biliyor kalbimi kendimden ürktüm "

13 Kanun-ı Evvel 1341 (1925)'de Ahmediye Polis karakolunda tutulduktan sonra ve 19 Kanunu Evvel'de Aksaray Polis merkezine götürülerek sorguya çekilen müellifin, sorgusunda ana konu şapka konusu ve Atıf Efendi'nin Şapka risalesi olmuştur.

Tutukluluğu sırasında sarığı çıkarıp şapka giymesine ve şapka konusundaki soruya, sorgucuların hoşuna giden ve şapka giymenin caiz görülmesi anlamına gelebilecek nitelikte cevap vermesine (307) rağmen diğer tutuklularla birlikte 24 Kanun-ı Evvel 1341'de İstiklal

---

302 Tahirü'l-Mevlevîye Ait Vesikalar I, F.S.T. 181/1

303 Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.e. s. 156.

304 Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.e. s. 163.

305 Bu belgeler şunlardır: 1 Medresetü'l-vaizin sabık müdürü Mirliva Davut Paşa tarafından yazılan, bir yakınının mezar taşına yazmak için bir tarih tanzimini isteyen bir yazı. 2. Nazime Sultan'ın Vekilharçlığı görevinden ayrılışını gösteren bir belge. 3. Teâli-i Islâm Cemiyeti'nden istifa ederken yazdığı istifa yazısının sureti (bkz. Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.e. s.165-166)

306 (Bkz. Cumhuriyet Gazetesi, S.569, 8 Kanun-ı Evvel 1341, s.1.

307 Tâhirü'l-Mevlevî, Aksaray Polis Müdüriyetindeki sorguda şapka için şunları söylemiştir:
“Şapka hakkında ne dersiniz?
Bir tür baş kisvesidir, derim Fikrinizi açık söyleyiniz
Anlaşıldı efendim. Şapka için, bir tür baş kisvesidir, dedim. Hakikat de budur. Müslümanlık ise kisveden ibaret değildir. Asr-ı Saadetde müslim ile müşrik kisvesi bir idi. Kıyafet itibariyle müslim ile müşrik ayırt edilemezdi. Hem de o kadar ayırt edilemezdi ki, muharebelerde dost-düşman belli olsun diye, Aleyhisselatü vesselâm efendimiz, ashabına parola talim ederdi. Uhud muharebesinde telaşla parola unutulduğu için müslüman kılıcı ile vurulmuş müslüman şehitler vardı. Bu, tarihen sabittir. O vakit kisve farkı olmadığı da bunu müeyyeddir. Eğer bir fark olsaydı, arz ettiğim yanlışlık vukua gelmezdi.
Hulefa-i Raşidin devrinde böyle idi. Suriye futühatında bulunan ashab-ı kirâm, i'tinam ettikleri Rum libaslarını sırtlarına giymişlerdi.
Mezhep müctehidlerinden şapkaya dair rivayet yok. Sonradan gelen ulemâ, teşbih-i mahzurine bina-i mütalaa etmiş. Fakat şimdi bu mahzur kalmamış. Çünkü, şapka Türkiye'nin umumî serpuşu oldu.

Mahkemesi'nde yargılanmak üzere Ankara'ya sevkedilmiştir.

Türkiye'nin dört bir tarafından getirilen ve şapka muhalefeti dolayısıyla tutuklanan şahıslarla birlikte Ankara hapishanesine yerleştirildikten sonra, tutukluların sayısının çokluğu dolayısıyla dört defa mahkemeye çıkmasına rağmen kendisine yargılanma sırası gelmeyen Tâhirü'l Mevlevî, ancak bir ay sonra 26 Kanun-ı Sani 1342 (26 Ocak 1926)'de ilk defa yargılanabilmiştir. Yargılanma sırasında da sorulan sorular, Teali-i İslâm Cemiyeti tarafından Kuva-yi Milliye harekatı aleyhinde hazırlanan beyanname (308) ile, Atıf Efendi'nin Şapka risalesinden kaç adet satıldığıdır.

Tâhirü'l-Mevlevî, karar duruşması öncesi hazırladığı ve yumuşak bir dil kullandığı müdafanâmesini, 3 Şubat 1926 günkü karar duruşmasında okumuş ve beraat etmiştir. (309) Beraatinden sonra Ankara'da azledilmiş olduğu İmam Hatip Mektebi öğretmenliği için cevaz-ı istihdam kararı aldırmak için uğraşmış, ancak bir sonuç elde edemiyerek , Şubat 1926 tarihinde İstanbul'a dönmüştür (310).

Tâhirü'l Mevlevî İstanbul'a dönüşünden sonraki günleri, hayatını anlattığı makalesinde şöyle ifade etmiştir:

"Daruş-şafaka'daki 800 kuruş ders maaşımdan başka bir yerden bir gelirim yoktu. Binâenaleyh 150 kuruş yevmiye ile Deftarhanedeki Kuyud Kalemi'ne girdim. Çalışmam takdire şayan görüldüğü için Müdir-i Umumi Hacı Selâhaddin Bey merhum, beni mümeyyiz yapmak istemiş, fakat vekâletçe diğer arkadaşlara verilen cevaz-ı istihdam kararı nasılsa benden esirgenmiş olduğu için yapamamış. Sonra Mebus ve şâir Halil Nihad Bey'in tavassuduyla bir cevaz-ı istihdam kararı alabildim. Bundan dolayı muhterem üstadı minnetle anarım" (311)

Sefine-i Evliya adlı kitabında Hüseyin Vassaf Bey'in "el-yevm hiç bir neşriyat ile meşgul olmayıp guşe-nişin-i uzlet olmuştur" (312) dediği müellif, istiklâl Mahkemesi dönüşü 6 yıldır çıkardığı Mahfil dergisinin 68. sayısını çıkardıktan sonra bu dergiyi kapatmış (313) ve iyice içine kapanmıştır. O dönemlerde yazdığı şu şiirde içinde bulunduğu durum mısralara aksetmiştir.

"İmânımı, nifâk ile mestûr tutmadım Dinsizliğin takınmadım iğrenç nikâhını Sarsılmadı metaneti rûh-ı akîdemin Cismim geçirdi gerçi cihân inkılâbını Mağdûr olup da, azl ile, tevkîf u habs ile Duydum samîm-i rûhda dehrin ikâbını

Binâen aleyh ben giydiğim vakit size benziyorum. Siz de giyince bana benziyorsunuz. O halde men teşebbehe bi müslimin fehûve müslim" (Bkz. Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.e. s. 196.)

308 Çalışmamızda daha öncede geçtiği gibi İskilipli Atıf Efendi ve Tâhirü'l-Mevlevî bu beyannâmenin yayınlanmasını engellemişler ve müellif bunun üzerine memuriyetten azledilmiştir. (Bkz. Çalışmamız 1 bölüm, dipnot 134.)

309 İstiklâl Mahkemesinden alınan beraat vesikası şöyledir:
"Hiyanet-i Vataniye'den mahkememize sevk edilen Tâhirü'l-Mevlevî Efendi'nin icrâ edilen muhakeme neticesinde beraatine karar verildiğini mübeyyin vesikadır. 4/2/1926" Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.e. s. 326.

310 istiklal Mahkemesinde yargılanması ve öncesi tutukluluk dönemi geniş bir şekilde, yayınlanmış olan hatıratta anlatılmıştır. (Bkz. Tâhirü'l-Mevlevî, Matbuat Âlemindeki Hayatım, s. 163-326)

311 Tâhirü'l-Mevlevî, Edebiyat Lügati, s.8.

312 Hüseyin Vassaf, Sefine-i Evliya, 1,337.

313 Tâhirü'l-Mevlevî, Matbuat Âlemindeki Hayatım, s. 355-358.

23 Ramazan 1345 / 27 Mart 1927" (314)

Şiirde de ifade ettiği gibi çektiği bütün sıkıntılara rağmen inancında bir sarsıntı olmamış ve Daruş-şafaka'daki derslerine devam ederken, 6 Aralık 1927'de Maarif Veka- leti'nden cevaz-ı istihdam kararı almıştır (189). Daha önce de ifade ettiğimiz gibi 19 Zilhicce 1346 (9 Haziran 1928)'da (190) annesinin ve 23 Şaban 1347 (3 Şubat 1929)'da (191) evladı gibi sevdiği yeğeni fatma Vediatullah'ın ölümleri ile kendini iyice yalnız hissetmeye başlamış ve annesinin ölümü üzerine yazdığı şiirde de bunu hissettirmiştir (315).

Maarif Vekaletinden aldığı cevaz-ı istihdam kararıyla Askeri Liseler Müfettişliği'ne başvurmuş, başvurusunun kabulü sonucu Defterhanedeki memuriyetinden istifa ederek 15 Ağustos 1929 tarihinde Maltepe Askeri Lisesi Edebiyat öğretmenliğine 80 lira ücretle atanmış bir yıl sonra ücreti 98 liraya çıkarılmıştır(193). 1 Ağustos 1931 tarihinde Maarif Vekaleti tarafından Kuleli Askeri Lisesi Edebiyat öğretmenliğine (316) ataması yapılınca; Askerî Liseler Müfettişliğinin 13 Ağustos 931 Gün ve S. II. 4698 sayılı buyruklarıyla burada göreve başlayarak bu lisenin 30 Nisan 1941'de Konya'ya nakline kadar çalışmış, asli vazifesinin Daruş-şafaka'da olması dolayısıyla Konya'ya gitmeyerek İstanbul'da kalmıştır (317).

Bu liselerde ki öğretmenlikleri oldukça verimli geçen müellif; sanki yeniden doğmuş, İstiklal Mahkemesi sonrası çekildiği uzlet köşesinden (318) çıkarak hayatın içine girmiştir. Maltepe Askeri Lisesi’nden bir öğrencisinin mektubuna verdiği manzum cevapta bu okullarda geçirdiği günleri şöyle yâdetmiştir:

Hâtırlattın evlâdım hocana (Maltepe)yi Orada tatlı geçen bin türlü menkıbeyi (Maltepe)yle (Kuleli) bu iki irfan yurdu Bana candan sevdiğim bir ilim evi olmuştu Oralarda aczimle on iki yıl çalıştım Her taraftan gördüğüm muhabbete alıştım Ben onları sevmiştim, onlar da beni sevdi Oraları bana çok cidden samimi evdi İdare bu âcizi iyi bir hoca bildi Talebeye gelince şefkatli baba bildi

Bu huzurlu ortam, müellifin İlmî sahadaki çalışmalarını hızlandırmasına sebep olmuş; bilhassa edebiyat tarihimizle ilgili önemli eserlerini bu dönemde yayınlamıştır. Edebiyat Tarihimize Dâir Manzum Bir Muhtıra (İst. 1931), Edebiyat Lügati (İst. 1936), Fuzuliye Dâir (İst. 1936), Şâir Nev'î ve Suriye Kasidesi (İst. 1937), Bâki'ye Dâir (İst. 1938) gibi kitaplar müellifin bu dönemde kitap olarak yayınlanmış olan çalışmalarıdır. Bu kitaplardan başka Yücel, Bilgi Yurdu, Çığır gibi dergilerde yayınlanmış olan, edebiyat tarihimizle ilgili makaleleri (319) de bu dönemin verimliliğine şahitlik etmektedir.

Kuleli Askerî Lisesi'nde Edebiyat öğretmeni iken, Maarif Vekaletince Ali Ekrem (Bolayır) başkanlığında oluşturulan Edebiyat Lügati Komisyonu’na 8.1.1934 tarih ve 179 sayılı yazı ile

---

314 Hüseyin Vassaf; a.g.e. 1,338.

315 Annesinin vefatı üzerine yazdığı "Garibseme" adlı şiirde, annesinin ayrılığı ile vatanında kendini yabancı hissettiğini şöyle dile getirmiştir:

Vasim imiş meğerse beni ömre aldatan Hoş gösteren cihanı, dile neşveler katan Şimdi ise yabancı durur sevdiğim vatan Sensiz vatanda ruh-ı revânım garibsedim"

Şiirin tamamı için bkz. Hüseyin Vassaf, Sefine-i Evliya C.I, 342.

316 Tâhirü'l-Mevlevîye Alt Vesikalar II, F.S.T. 180/9

317 Aynı vesikalar, F.S.T. 180/7

318 Hüseyin Vassaf, Sefine-i Evliya, I, 337.

319 Bu dergilerde yayınlanan makaleleri, çalışmamızın üçüncü bölümünde verilmiştir.

atanmış olan Tâhirü'l-Mevlevî; 7 Mayıs 1934 tarihinde Maarif Vekilliğine gönderdiği dilekçe ile istifa etmiştir. Bu komisyondan Edebiyat Lugatı'nın yazılış metodu ile ilgili Ali Ekrem Bey'le aralarında çıkan anlaşmazlık sonucu istifa etmiş ve bu süre içinde yaptığı çalışmaları düzenleyerek Edebiyat Istılahları adıyla kitap haline getirmiştir.

Öğretmenlik hayatına Eylül 1941'de atandığı Beşiktaş'taki Musikiyât mektebi320 ve 25 Kasım 1941'den itibaren Kadıköy Sen Jozef Lisesi Türkçe öğretmeni olarak devam etmiş; Sen Jozef Lisesi öğrencilerinin dersteki davranış bozuklukları dolayısıyla 22.12.1941 tarihli dilekçe ile bu okuldaki derslerinden ayrılmıştır t321).

26 Mart 1942'de İstanbul Kütüphaneleri Tasnif Komisyonu'na 60 lira ücretle katip olarak atanmış, 26 Nisan 1943'den itibaren 120 lira ücretle aynı komisyona aza olmuştur, azalığı dolayısıyla 25 Mayıs 1943'de Beşiktaş Musikiyâtı mektebinden istifa etmiştir(203) Bu arada hazırladığı İstanbul kütüphanelerinde yazma divanı bulunan 12-16 asır şairleri ve divanları hakkındaki katalog 1947 yılında Milli Eğitim Bakanlığınca basılmıştır (204).

Yaşının ilerlemiş bulunması, kulaklarının ağırlaşması, istirahate ihtiyacının olması gibi sebeblerle 322 1325 (1909) tarihinden beri görev yaptığı Daruşşafaka Lisesi'ndeki derslerine 11.9.1943 tarihinde son verilmiş ve bu okulun yönetimi elinde olan Türk Okutma Kurumu'nca kendisine 400 lira ikramiye ödenmesi kararlaştırılmıştır (206). Fakat Tâhirü'l-Mevlevî ikramiye olarak verilen bu parayı kabul etmemiştir

Daruşşafaka'daki derslerine son verilmesiyle 1319 (1903) tarihinde Burhan-ı Te- rakki'de başlıyan ve medreselerde, İstanbul İmam Hatip Mektebi, Maltepe ve Kuleli Askeri Liseleri vb. okullarda devam eden muallimlik ve müderrislik hayatı 40 yıl sonra bitmiştir. Ancak onun öğreticilik vasfı yazdığı makaleler ve sohbetleriyle ölümüne kadar devam etmiştir.

C. Basın Hayatı:

Basın ve yayın hayatında yazarlıktan, yayınevi ve gazete-dergi sahipliğine kadar değişik kademelerde hizmet vermiş olan Tâhirü'l-Mevlevî'nin bu sahaya adım atması, Mektep (208) dergisinde H.1311/1894'de ilk şiirinin yayınlanması ile başlar.

Matbuat Âlemindeki Hayatım adıyla yayınlanmış olan hatıratında "Bin türlü tereddüt ve heyecan İçinde gönderdiğim iki eser bu mergûb mecmuada neşredildi ki biri Na't-ı Şerif, diğeri de gazel idi. Ve her ikisi de nazire olmak üzere yazılmıştı. Hangisinin çıkışının öncelik kazanmış olduğunu unutmuşum" (323) şeklinde basın hayatına girişini anlatan müellifin; ilk defa yayınlanan şiiri Na't-ı Şerif (324), daha sonra yayınlanan ise gazel (325) olmuştur.

Araştırmamızın ikinci bölümünde genişçe üzerinde duracağımız H. 1313-1316 (1896-1899) tarihleri arasında çıkardığı çile döneminde de okuma ve yazma işiyle ilgilenmeye devam eden (326) müellif; çile'yi tamamladıktan sonra Konya'ya giderek Mevlana'yı ziyaretten sonra bir

320 Divân-ı Tâhirü'l-Mevlevî, vr. 9a.

321 Tâhirü'l-Mevlevîye Ait Vesikalar II, F.S.T. 180/8.

322 Tâhirü'l-Mevlevî, Edebiyat Lügati, s. 9.

323 Tâhirü'l-Mevlevî, Matbuat Âlemindeki Hayatım, s. 20.

324 Bkz. Mehmed Tâhir, “Na't-ı Şerif“, Mekteb, C.lll, S. 11, 26 Zi'lkade 1311/19 Mayıs 1310,

325 Bkz. Tâhirü'l-Mevlevî "Nef'iye Nazire”, Mekteb, C.IV, S.17, 30 Receb 1313/4 Kanun-ı Sani 1311, s. 257-258.

326 Tâhirü'l-Mevlevî, Matbuat Âlemindeki Hayatım, s. 21.

müddet tekkede hücre-nişin olarak kalmış; ancak vakıf lokmasını yemektense kendi el emeği ile ekmeğini kazanmak düşüncesiyle, önceden temin ettiği ve hicazdan getirdiği kitaplarla Bayazıt'da tramvay yolunda **"Tâhir, Dede Kütüphanesi"** adıyla bir dükkân açarak yayıncılığa başlamıştır (327).

Yayıncılıktaki hedefi ."şurada burada zamânın tahribine ve imhasına ma'ruz kalmış Mevlevî âşârını basdırmak" (328) şeklinde özetlenen Tâhir Dede Kütüphanesi'nin ilk neşriyatı olarak Mir'ât-ı Hz. Mevlana (329) adlı manzum risâle yayınlanmıştır (330). Aynı yıl içinde (1899), ikinci olarak Galata Mevlevî hanesi meşâyihinden Nayi Osman Dede Zade Sırrı Abdülbaki Dede'nin Manzume-i Miraç (331) adlı eserini bir mukaddime ilavesi iie yayınlıyan Tâhirü'l-Mevlevî, kitap satışlarının iyi olmaması ve masrafın çokluğu dolayısıyla Bâb-ı Âli yokuşundaki Medresetü'l-Hattatîn'în karşısındaki bir dükkanı kiralıyarak "Tâhir Dede Kütüphanesi'ni buraya nakletmiştir (332)

Üçüncü olarak Cevrî İbrahim Çelebi (Ö. 1065/1655) (333) nîn Hilye-i Çâr Yâr-i Güzîn adlı manzum eserini bir mukaddime ilavesiyle neşrettikten sonra, Rüsumât Muhasebe kâtiplerinden Vâsıf Efendi'nin tertip etmiş olduğu Mecmuâ-i Medâyih-i Hazret- i Mevlâna adlı eseri formalar halinde yayınlamıştır .

Kitap yayın işi devam ederken, gazete çıkarma düşüncesi ile ruhsat almak için müracaat eden müellif, müracaatına olumsuz cevap alınca, kitapçı Karabet Efendi'nin Resimli Gazete'sini haftalığı 200 kuruşa kiralıyarak, 21 Cemaziyü'l-ahir 1317/14 Teşrin-i Sâni 1315 (1899) Perşembe günü 1-19 sayısını yayınlamıştır (334). Kapağında Mecmua-i Medâyih-i Mevlânâ adlı kitabın ilanı ile bir Mevlevî külahı bulunan (335) ve birçok mürettip hatası ile çıkan gazetenin ilk nüshası, bir şikâyet sonucu toplatılmış ve gazetenin çıkışı tatil edilmiştir.

Tâhirü'l-Mevlevî, Resimli Gazete'nin kapanış sebebini şöyle açıklamıştır:

"İşitdiğime göre Ma'lumatçı Baba Tâhir ile Sururi Paşa-zâde Nazif Surürî hakkımda bir jurnal vermişler 'Bu âdâm Yeni Kâpı Tekkesi'ne mensubdur. Veliahd Reşâd Efendi de orânın

---

327 Bkz. Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.e. s. 21 ve Tâhirü'l-Mevlevî, "Hayatım" vr. 1a-2a.

328 Divân-ı Tâhirü'l-Mevlevî, vr. 6a.

329 Tâhirü'l-Mevlevî, Mir'ât-i Hz. Mevlânâ, Cemal Efendi, Matbaası, İst. 1315/1899

330 Tâhirü'l-Mevlevî, Matbuat Âlemindeki Hayatım, s.21.

331 Dr. Metin Akar, bu eserin Sırrı Abdülbâkî Dede'ye değil Abdülbâkî Arif'e ait olduğunu ve Tahirü'l- Mevlevi'nin de sonradan bu hatasını anladığını söylüyor.
(Bkz. Dr. Metin Akar, Türk Edebiyatında Manzum Mirâcnâmeler, Kültür Bk.lığı Ankara 1987, s. 185.)

332 Tâhirü'l-Mevlevî, Matbuat Âlemindeki Hayatım, s.22.

333 Bursall Mehmet Tâhir, Osmanll Müellifleri, II,70.

334 Tâhirü'l-Mevlevî, Matbuat Âlemindeki Hayatım, s.23.
İkdâm gazetesinde Resimli Gazete'nin çıkışı şu ilanla duyurulmuştur:
* Resimli Ğazetes Birkaç haftadan beri iljtiyâr-) tatil eden Resimli öazete'nin umur-ı idâre ve tahri-riyyesi 'ahirân Tâhir Dede Efendi'ye intikâl etmiş olmağla bu günden 'itibaren birinci nüshası neşr olunmuşdur.
F: 1 guruşdur.
Idâre-hânesi ve merkez-i tevzi'i Tâhir Dede Kütüphanesi'dir."
(İkdâm nr. 908 12 Cumâdi'l-ahire 1317,14Teşrin-i Evvel-i Rûmi 1315, 26 Teşrin-i Evvel-i Efrenci 1899, s.4.)

335 Divân-ı Tâhirü'l-Mevlevî, vr. 6b.

dervişidir. Onun için propagânda yapmak maksadıyla Resimli Gazete'yi çıkarıyor" demişler. Gazete bi-irâde ta'til edildi. Ben de Zabtiye Nâzırı Şefik Pâşâ tarafından celb ve isticvâb olundum." (336)

Gazetenin kapatılması, Mecmua-i Medâyih-i Mevlânâ adlı kitabın ruhsatının iptal edilmesi ve Tahîr Dede Kütüphanesi'nin Komser Mektepli Ahmed Efendi tarafından gözetim altına tutulması gibi baskılar sonucunda (337) altı ay devam eden yayıncılık hayatına veda ederek kitabevini kapatan Tâhirü'l-Mevlevî bir müddet basın hayatından uzaklaşarak vekilharçlık ve memuriyetle hayatını devam ettirmiştir.

II. Meşrutiyetin ilanı ile basın hayatında bir canlanma olmuş ve basın hayatının bu hareketliliği üzirene birkaç arkadaşıyla birlikte bir gazete çıkarma hevesine kapılan müellif, yeniden basın hayatına dönmüştür. 8-10 kişilik bir arkadaş grubu ile ve hissesi beş liraya kurulan bir gazetecilik şirketi ile Rehber-i Vatan adlı bir gazete çıkarma teşebbüsünde bulunmuştur. Bu gazetenin ilk nüshası mürettip hataları yüzünden okunmayacak şekilde çıkmış; ikinci nüshanın baskısının da aynı şekilde bozuk olduğu görülünce, baskı yarıda bırakılarak bu teşebbüsten vazgeçilmiştir. Tâhirü'l-Mevlevî başarısızlıkla sonuçlanan bu gazetecilik serüveninin mizahî bir tarzda Teşebbüs-i Şahsi (338) adlı romanında işlemiştir (227l

Tâhirü'l-Mevlevî, Rehberi Vatan gazetesinin çıkamaması sonucu basın hayatından kopmamış ve Rehnüma-yı Fûyuzat adlı mektebte beraber çalıştığı öğretmenlerden Mithat Rebii Bey'in imtiyaz sahipliğini yaptığı Nekregû dergisinin başyazarlığını yaparak Ağustos 1324 (1908)'den itibaren bu dergiyi çıkarmaya başlamıştır. Bu dergi 5 sayı yayınlandıktan sonra şirket sahipleri arasında çıkan anlaşmazlık sonucu kapanmıştır (339).

Müellifimiz yaklaşık bir yıl sonra 14 Mayıs 1325 (27 Mayıs 1909) de Mithat Rebii Bey ile beraber yeniden aynı dergiyi Nekregu ile Pişekar adıyla çıkarmaya başlamış; bu sefer de 9 sayı yayınladıktan (340) sonra bu da kapanmıştır. Haftalık olarak yayınlanan bu mizah dergilerinde Tâhir Safvet imzasıyla yazdığı yazılarda II. Abdülhamit dönemini "Is- tibdad dönemi" olarak nitelemiş, ittihat Terakki Cemiyeti'ni övmüştür (341).

Gazete ve dergi çıkarma girişimlerinin başarısız olması ve uzun süre devam etmemesi dolayısıyla; basın dünyasıyla ilişkisini yazar olarak devam ettirmeye başlamış; Orman ve Meadîn Nezaretinde çalışırken tanıştığı Mehmet Âkif vasıtasıyla Sırat-ı Müstakim'de telif veya türcüme, manzum ve mensur yazılar yazmaya başlamıştır (342)

Sırat-ı Müstakim dışında; Trabzon'da yayınlanan İkbal gazetesinde de Farsça ve Arapça'dan

---

336 Tâhirü'l-Mevlevî, “Hayatım“ vr. 2a. Ayrıca bkz. Tâhirü'l-Mevlevî, Matbuat Âlemindeki Hayatım, s.28 ve Divân-ı Tâhirü'l-Mevlevî, vr. 7a.

337 Tâhirü'l-Mevlevî, Matbuat Âlemindeki Hayatım, s.28-29.

Divân-ı Tâhirü'l-Mevlevî, vr. 7a.

338 Tâhirü'l-Mevlevî, Teşebbüs-i Şahsi, 1st. 1330.

339 Tâhirü'l-Mevlevî,, a.g.e., s.35-36.

340 Haftalık olarak yayınlanan bu mizah dergisinin 9 sayısı 25 Receb 1327 - 29 Temmuz 1325 (12 Ağustos 1909 tarihinde yayınlanmıştır.

341 Bkz. Nekregu ile Pişekar, nr.1,13 Cemaziye'l-evvel 1327-14 Mayıs 1325 (27 Mayıs 1909), s.2-3.

342 Tâhirü'l-Mevlevî, Matbuat Âlemindeki Hayatım, s.36-38.

tercüme ettiği Seyyid Ahmed Zeyni Dahlanin, el-Futuhatü'l-İslâmiye, Hind İhtilâli, Hindin Moğol Hükümdarları ve Nadir Şah adlı kitaplar tefrika halinde neşredilmiştir. Sırat-ı Müstakim'in kapanması üzerine Tâhirü'l-Mevlevî, önceden almış olduğu Sebilürreşad mecmuası imtiyazını Eşref Edib Bey'e devretmiş ve böylece yayın hayatına atılan Sebilürreşad adlı mecmuaya da manzum ve mensur yazılar yazmaya başlamıştır (343).

Beyânü'l-Hak, Peyâm-ı Sabah, İ'tisam, Ceride-i Sufiye, Geveze adlı dergi ve gazeteler de yazılarının yayınlandığı diğer yayın organlarıdır (344).

Muallim Naci'nin Lugat-i Naci ve Ahmed Cevdet Paşa'nın Kısas-ı Enbiya kitaplarının musahhihliğinde de bulunan Tâhirü'l-Mevlevî yeniden bir dergi çıkarma düşüncesine kapılmış ve 1335 yılı sonlarında Mahfil adıyla yayınlıyacağı bir mecmuanın ruhsatını çıkartmıştır. Ancak mâlî imkansızlıklar yüzünden bu mecmuanın yayın tarihini bir müddet geciktirerek ilk sayısını 1 Zilkade 1338 (17 Temmuz 1920) tarihinde çıkarmıştır

Mahfil mecmuası 1338 -1344 (1920-1926) tarihleri arasında 68 sayı yayınlanmıştır

_ Altı yıl süreyle yayınladığı bu dergide dinî, edebî, tarihî birçok makale ve şiirlerini yayınlayan müellif, İstiklal Mahkemesi dönüşünde 68. sayısını yayınladığı bu mecmuayı kapatmıştır (345)

1926 yılında Mahfil mecmuasını kapattıktan sonra uzunca bir müddet basın hayatından uzak kalan (346) Tâhirü'l-Mevlevî; Kuleli Askeri Lisesi'nde Edebiyat öğretmeni olarak görev yaparken, Temmuz 1935'den itibaren Yücel (347), Birinci Teşrin 1936'dan itibaren Bilgi Yurdu (348 ve İkinci Teşrin 1937'den itibaren de Çığır (349°) adlı dergilerde edebiyat tarihimizle ilgili araştırmaları, İlmî, tarihî makaleleri ve şiirleriyle yeniden yazar olarak basın hayatına dönüş yapmıştır.

Yaşının ilerlemiş olmasına ve rahatsızlıklarına rağmen araştırma yapmaktan ve bunları yayınlamaktan geri durmamış; ilk sayısı 4 Zilhicce 1367/7 Ekim 1948'de yayınlanan İslâm Yolu mecmuasının başmuharrirliğini yapmış ve vefatına kadar bu dergide yazmaya devam etmiştir.

Tâhirü'l-Mevlevî'nin yazılarının yayınlandığı diğer bir dergi de İslâm'ın Nuru (350) adlı

---

343 Tâhirü'l-Mevlevî,; a.g.e., s.38-39.

344 Tâhirü'l-Mevlevî,; a.g.e., s.46-55.

345 Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.e., s.355-358.

346 Aylık olarak yayınlanan Yücel dergisinin sahibi Muhtar Fehmi olup ilk sayısı Mart 1935'de yayınlanmıştır. Tâhirü'l-Mevlevî'nin bu dergide yayınlanan makalelerinin listesi çalışmamızın üçüncü bölümünde verilecektir.

347 Bilgi Yurdu mecmuasının ilk sayısı Birinci Teşrin 1936'da yayınlanmıştır. Aylık olarak dört yıl süreyle yayınlanan makaleleri de çalışmamızın üçüncü bölümünde verilecektir.

348 İmtiyaz sahihliğini Hıfzı Oğuz'un yaptığı AYLIK Gençlik Fikir ve Sanat Mecmuası olarak yayınlanan Çığır'ın ilk sayısı ikinci Kanun 1933'de çıkmıştır. Tâhirü'l-Mevlevî'nin bu dergide yayınlanan makalelerini de çalışmamızın üçüncü bölümünde belirteceğiz.

349 İslâm Yolu mecmuası; 7 Ekim 1948-14 Eylül 1951 tarihleri arasında 73+7 sayı yayınlanmış ve sahihliğini Esad Ekicigil yapmıştır. Tâhirü'l-Mevlevî'nin bu mecmuada çok sayıda makalesi yayın-lanmıştır. Bunların listesi çalışmamızın üçüncü bölümünde yeralacaktır.

350 İslâmın Nuru; ilk sayısı 20 Nisan 1951'de yayınlanmış aylık bir dergidir. Burada yayınlanan ma-kaleleri de çalışmamızın üçüncü bölümünde liste halinde verilecektir.

dergidir. Bu dergide de büyük bir çoğunluğu vefatı sonrası olmak üzere çok sayıda makalesi yayınlanmıştır.

Basın camiasına uzun yıllar verdiği hizmet ve kalemindeki ustalık dolayısıyla erbab-ı kalem tarafından "Şeyhu'l-Muharririn" (351) olarak vasıflandırılmış; Hakkı Tarık Us tarafından Üniversite konferans salonunda 1948 Ekim'inin 2.ci Cumartesi günü düzenlenen bir jübile töreniyle, basın hayatına elli yıl hizmet veren muharrirlerden birisi olarak ödüllendirilmiştir (352)

Tâhirü'l-Mevlevî'nin bu jübile töreninde söylemiş olduğu aşağıdaki dörtlük, onun basın hayatında çektiği sıkıntıları ve nasıl ademe (yokluğa) mahkum edildiklerini, o ve onun gibilerinin matbuat hayatını kısaca özetlemektedir:

"Elli yıldır yazı yazan kalemler Türlü zulüm gördü, duydu elemler Şimdi bazı nazarlarda hepsi de Beyhude yer işgal eden ademler"

ŞEFİK CAN EFENDİ HAZRETLERİNİN HATIRÂTINDAN TÂHİRÜ'L MEVLEVÎ HAZRETLERİ

Şefik Can Efendi, bir radyo programında, mürşidi Tâhirü'l Mevlevî Hazretlerinin cenâzesindeki şu ibretli hâtırâsını anlatıyor...

https://soundcloud.com/www-muzafferozak-com/efik-can-efendinin-t-hirul

Şefik Can Efendi bir mülâkâtında Muzaffer Efendi Hazretleri ile şunları anlatıyor :

"Muzaffer Ozak Hoca, bana Hindistan'da basılan Mesnevî şerhini verdi. Kendisi çok yakın dostumdu. Hatta Amerika'ya gittiği zaman bile oradan arardı. O zaman bendeniz Tâhirü'l Mevlevî şerhini hazırlıyordum. 'Ben, o şerhten çok istifâde ettim. O da Ankaravî Hazretlerinden çok istifâde etmiş' diyerek Tâhirü'l Mevlevî şerhine devam etmem için beni teşvîk ederdi"

Hoca binlerce talebe yetiştirdi. Çelebi kişiliği, hicivleri, kalemle mücadelesiyle, toplumu yönlendiren kıymetli kişiler arasında yerini aldı. Mahir İz Hoca: "Nüktedan, cömert ve iltifat eden bir zattır. O Yüksek ahlak sahibi birisidir. Daima fakirlerin, kimsesizlerin yardımına koşan, değerli bir insan, asil ruhlu, kâmil bir Müslüman" olduğunu söyler.

7. Hakka Yürüyüşü:

Tâhirü'l-Mevlevî; oldukça yoğun ve verimli bir ömür sürmüş; kendini ilme ve talebelerine adamış; hayatı, öğrenmek ve öğretmekle geçmiş nadir şahsiyetlerden biridir.

74 yıllık ömrüne çok şey sığdırmış, yüze yakın eser yazmış, yüzlerce talebe yetiştirmiş; ancak bu tempolu hayat dolayısıyla ömrünün son yıllarına doğru bedeni zayıf düşmüş ve bir takım rahatsızlıklar belirmeye başlamıştır.

1940 yılı Şubat ayında prostat rahatsızlığı dolayısıyla, ameliyat edilerek mesanesinden 3 tane taş çıkarılmış, 15 gün hastanede yattıktan sonra sonda takılı olduğu halde hastaneden çıkmıştır (353). Oldukça sıkıntılı günler geçirdiği bu ameliyat dönemi sonrası sonda takılınca

351 Bkz. İslâm Yolu, S.3, 24 Receb 1370/1 Mayıs 1951, s. 13.

352 "Elli Yıllık Muhabirler Jübilesi "İslâm Yolu, S.2,11 Zilhicce 1367/14 Ekim 1948, s.4.

353 Tâhirü'l-Mevlevî, Şâir Alîf İffet; Millet Ktp. Tarih 1246, s.46.

söylemiş olduğu şu sözler; onun hayatının çileyle yoğrulduğunu ifade etmektedir:

"Doğduğumdan beri çekdim durdum Yine de gelmedi pâyân-ı çileye Bu sefer karnıma marpûç geçirip Beni döndürdü felek nargileye"

Geçirdiği birinci ameliyattan üç ay sonra prostattan ikinci bir ameliyat olmuş; 15 gün hayat-memat arasında çırpındıktan sonra sağlığına kavuşarak iki ay hastanede yattıktan sonra taburcu olmuştur. Hastanede geçirdiği 15 günlük ümitsizlik hali, öldüğü şeklinde etrafa haber olarak yayılmıştır (354).

İslâm Yolu mecmuasında yer alan bir teşekkür ilanından (355) ömrünün son yıllarına doğru mide ülseri dolayısıyla rahatsız olduğunu öğrendiğimiz Tâhirü'l-Mevlevî; bütün bu rahatsızlıklara rağmen yoğun İlmî çalışmalarından vazgeçmemiştir.

Hayatının son günlerinde en önemli eserlerinden olan Mesnevî Şerhi'ni tamamlamak için yoğun bir şekilde çalışırken, aynı zamanda Eylül 1951 tarihinde yapılacak olan XXII. Beynelmilel Müşteşrikler Kongresi'nde sergilenecek 3500 kadar el yazması kitabın seçimi için oluşturulan komitede üye olarak çalışmalara katkıda bulunmuştur.

Hakkında yazılan bir yazıdan hayatının son yıllarında gözlerinden de tedavi gördüğünü öğrendiğimiz Tâhirü'l Mevlevi'nin bütün sıkıntıları, 1294 Ramazan'ında başlayan güzide ve ömek hayatının yine mübarek Ramazan ayında noktalanmasıyla sona ermiştir.

15 Ramazan 1370/20 Haziran 1951 Çarşamba günü ruhunu Rabbine teslim eden Tâhirü'l Mevlevî, ertesi gün yani 21 Haziran 1951'de toprağa verilmiştir (356). Cenazesi, talebeleri ve dostları tarafından evinden alınarak, Sünbül Efendi Camii'ne getirilmiş öğle namazını müteakip kılınan cenaze namazı sonrası, Şeyhi Celâlettin Efendi'nin mezarı önüne götürülmüştür. **Toprak üzerinde bir müddet durdurulduktan sonra, Yenikapı Mevlevihanesi Hamuşan mezarlığında medfun bulunan annesi Emine Emsal Hanım'ın**

354 Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.e., s.46-49.

355 İlan şöyledir:

"Teşekkür

Müzmin bir ülsere inzimâm eden grip tesiriyle onbeşgün kadar yattım. Bu müddet zarfında lütfen evime kadar gelip nezaket ve hazakatiyle beni tedavi eden muhterem Doktor Bayan Müfide Küley'e minnet ve şükranlarımı takdim ederim. Tâhir Olgun"

(Bkz. İslâm Yolu, S.20,18.R. Ahir 1368/17 Şubat 1949, s.4)

356 Tâhirü'i-Mevlevîye Ait Vesikalar II, F.S.T. 180/5, İstanbul Belediyesi'nden alınan Cenaze Kağıdı. Dr. Atilla Şentürk, müellifin vefat tarihini 21 Haziran 1951/16 Ramazan 1370 Cuma akşamı olarak vermiştir. (Bkz. Dr. Atilla Şentürk, Tâhirü'l-Mevlevî, Hayatı ve Eserleri, s.58). Bu bilgi yanlıştır. Çünkü Şentürk'ün de kaynak olarak gösterdiği bütün yazılardan müellifin 20 Haziran 1951'de öldüğü anlaşılmaktadır. Mesela 22 Haziran 1951 tarihli Yeni Sabah gazetesinde yer alan Ulunay imzalı yazıda "Tâhirü'l-Mevlevî, hoca evvelki gün vefat etti ve dün defnedildi" denilmektedir ki, bundan açıkça 20 Haziran 1951'de vefat edip 21 Haziran 1951'de toprağa verildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca Atilla Şentürk'ün görmediğini zannettiğimiz şu yazılarda da; vefat tarihi 20 Haziran 1951/15 Ramazan 1370 çarşamba olarak belirtilmektedir:

Esat Ekicigil, "Büyük Ziyâl: Başmuharririmiz Tâhir Olgun Rahmet-i Rahmana Kavuştu" , İslâm Yolu, S.5,1 Temmuz 1951/29 Ramazan 1370, s.1.

Ahmet Sa'di; "Vefatının Yıl Dönümü Münasebetiyle Mesnevî Şârihi Tâhirü'l-Mevlevî'nin Hayatı ve Eserleri", İslâmın Nuru, C.ll, S.15,1 Temmuz 1952, 37-42.

yanında toprağa verilmiştir (357) (İnternette birçok yerde Merkezefendi Mezarlığı geçiyor. Yenikapı Mevlevihanesi hamuşanı yakın olduğu için aynı mezarlık gibi düşünülmüştür.)

"İstemem nakl-i cenazemde çeleng ü âhenk Debdebeyle girilen saha değildir makber Orası dergehidir bârgeh-i Mevlâ'nın Kapısından içeri acz ile girmek ister" (358)

Cenaze töreni yukarıda yazılı kıtasına uygun, son derece mütevâzi bir şekilde icra edilmiş olan müellifin kabir taşına kazılmasını istediği (359) şu kıta çok meşhurdur:

"Eli boş gidilmez gidilen yere Rabbim boş gelmedim ben, suç getirdim Dağlar çekemezken o ağır yükü İki kat sırtımla pek güç getirdim" (360)

Vefatı üzerine sevdikleri ve dostları tarafından hakkında makaleler yazılmış, vefatına tarihler düşürülmüş, şiirler kaleme alınmıştır. Elli aşkın süreyle hizmet ettiği matbuat alemi de onun vefatına bigane kalmamış; dostları ve talebeleri tarafından rahmetle anıldığı, ilim ve edebiyat dünyasının büyük bir kaybı olarak nitelendiği yazılar yazılmıştır.

Hakkında yazılan bütün yazılarda; büyük bir âlim, iyi bir şâir, hoş sohbet, nüktedan, alçak gönüllü ve kendini ilme adamış v.b. özelliklerle tavsif edilmiştir (25?).

Vefatına düşürülen tarihlerden bazıları şunlardır:

Hafız Yusuf Cemil Ararat tarafından düşürülen tarih:

"Mevlevî Mesnevî-hân şair-i hassâs idi Ehl-i dildi pâk idi âlâyjşinden zahirin Geldi "ya Hû" müjde-i gufranıdır tarihine Sadr-ı illiyyinedir pervazı rûh-ı Tâhirin

(361)

Eyyub-ı Rüşdî tarafından düşürülen tarih:

"Esdi irfan bezmine şiddetli bir bâd-ı hazân Oldu vuslâtyâb-ı rahmet yine bir merd-i kavi

Yâni irfan yurdunun bir dürr-i nâyâbı iken Maksad-ı sıdka azimet etdi Tâhir Mevlevî...

Güş edenler nâgahânî rıhlet-i dil sûzunu Dediler uçdu bakaya andelib-i Mesnevî

Bi tevakkuf sa'y ile telif edib hayli eser Nesl-i âtiye teberru etdi oldu münzevî

Matem etse bu nebile kâinat şâyestedir Revnak-ı bezm-i edebdi söndü gitdi pertevi

Söyledi Eyyub-ı Rüşdü âh ile bu târihi Kul idi Mevlâya göçdü Tâhir Mevlevî " (362)

---

357 Bkz. Ulunay, "Takvimden Bir Yaprak, Tâhirü'l-Mevlevî,", Yeni Sabah, nr. 5085, 22 Haziran 1951, s.1.

Hakkı Süba Gezgin, "Tâhirü'l-Mevlevî,", Vakit, nr 12114-1362, 23 Haziran 1951, s.1.

Ercümend E. Talu, "Merhum Tahir Olgun", Son Posta nr. 5637-1876, 22 Haziran 1951, s.2.

358 Ercümend E. Talu, a.g.m., aynı yer.

359 Ercümend E. Talu; a.g.m., aynı yer.

360 Maalesef bugün müellifin mezarı tam olarak belli değildir. Yenikapı Mevlevihanesi Hamuşan mezarlığına gittiğimizde annesinin mezarının resmini çekebildik, ancak kendi mezarının taşı olmadığı için mezarın tamamen kaybolduğunu üzülerek müşahede ettik. Bu mezarlığın bir çöplüğe dönmüşcesine harap hali; kültürümüze ve medeniyetimize yeterince sahip çıkamadığımızın bariz ör-neklerinden biridir. (1994 Yılında)

361 Mahir İz, Yılların İzi, s. 234.

362 İslâm'ın Nuru, S.15,1 Temmuz 1952, C.II, s.42.

1370

Yıllarca baş yazarlığını yaptığı ve çok sayıda makale ve araştırmasını yayınladığı İslâm Yolu dergisinde yayınlanan şu şiir onu değişik yönleriyle tavsif eden ve onun vefatına son derece üzülen dost ve talebelerin hislerine tercüman olma özelliği taşımaktadır.

"Üstadın Ufûliyle Hüzünlü Gönülden Bir Kekeleme

Mevlânâ'nın goncası

ilm ü irfan şem'ası

Gönüllerin ziyası

Göçtü Tâhirü'l-Mevlevî

Sonbaharın tek gülü

Mesnevî'nin bülbülü

Misk ü anber sünbülü

Göçtü Tâhirü'l-Mevlevî

Hakk'a bağlıdır özü

Nezı'h idi hem sözü

Ehl-i beyt can u gözü

Göçtü Tâhirü'l-Mevlevî

Tevazudu hep hâli

Rahlesi kaldı hali

Yoktu hiç kıyl ü kâli

Göçtü Tâhirü'l-Mevlevî

Kim gelir ki yerine

Rahmet olsun kabrine

Ne mutlu benzerine

Göçtü Tâhirü'l-Mevlevî

El yazmaz kalemle

İlahi bir haberle

Ağlamalı elemle

Göçtü Tâhirü'l-Mevlevî

Zâyiatsın zâyiat

Duru'ya acı memat

Tâhir Olgun nurda yat

Göçtü Tâhirü'l-Mevlevî

Mustafa Duruöz /Selimiye

İslâm Yolu, S.7, 14 Eylül 1951, s.16.

2. BÖLÜM

TAHİRÜ'L-MEVLEVÎ OLGUN'UN ŞAHSİYETİ

A-TASAVVUFÎ ŞAHSİYETİ

Tâhirü'l-Mevlevî'nin hayatında tasavvufun ve özellikle müntesibi olduğu Mevlevî tarikatının büyük bir yeri vardır. Çocukluğundan itibaren tasavvufî bir muhitte özellikle bir Mevlevî muhitinde bulunması, kendisinde Mevlana'ya karşı hayranlık uyanmasına sebep olmuştur.

Bu tasavvufî yöneliş sonucu, Mevlevî tarikatına intisabla yetinmeyerek; 1001 gün çile çıkarmış, Dede ünvanını kazanmıştır. Çalışmamızın birinci bölümünde de belirttiğimiz gibi; çile sonrası açtığı Tahir Dede Kütüphanesi'nin yayın prensibini“... şurada burada zamânın tahribine ve imhasına maruz kalmış Mevlevî âsârını basdırmak..." şeklinde tesbit etmiş olması, Mevlevîliğe verdiği önemi göstermektedir.

Eserleri içinde tasavvufî muhtevalı olanların önemli bir yer tutması, Mevlevîliğin en önemli eseri olan, Mevlana'nın Mesnevî-î Şerifi'ni yıllarca okutarak, şerhetmiş olması gibi yönleri de düşünülecek olursa; Tâhirü'l-Mevlevî'nin tasavvufî şahsiyetinin ortaya konulmasının önemi anlaşılacaktır.

Mensup Olduğu Tarikat:

Tâhirü'l-Mevlevî; Mevlâna Celâleddin-i Rumî'ye (604-672) (363) nisbet edilen Mev- levîyye tarikatına mensuptur. Bu; isminin sonuna aldığı "Mevlevî", ism-i nisbesinden de açıkça anlaşılmaktadır. Ayrıca.Mevlevî olduğum vakit yirmi yaşlarında idim"(364) ve "Ben elli sene evvel Mevlevî tarikatına intisab etmiştim..." şeklindeki sözlerinde de Mevlevî olduğunu kendisi ifade etmiştir.

Mevlevîyye tarikatına müntesib olmakla iftihar etmiş ve aşağıdaki beyitte görüldüğü gibi, bunun için Allah'a hamdetmiştir:

"Bi hamdillah ki Tâhir Mevlevîyim
Ebu bekr oğlunun bir peyreviyim (365)

Mesnevîlik ve Mevlana'yı eleştiren bir kişiye verdiği cevapta, "...Mevlevi şeyhi değilim, hatta tarikatların ilgasından sonra Mevlevi dervişi bile. Yalnız Hazreti Mevlana'nın âciz bi muhibbi ve müntesibiyim. Halef ben isem, selefim de Mevlana ise iftihar ederim..." diyerek müntesibi olmakla övündüğü Mevlânâ'yı, tarikatını ve Mesnevî'yi daima savunmuştur.

---

363 Mevlâna Celâleddin-i Rûmi, H. 604 Rebiü'l-Evvel’inde, Horasan'ın Belh şehrinde dünyaya gelmiş ve 68 aşında iken H.672'de Konya'da vefat etmiştir. Kendisine Rûmî denilmesi, o zamanlar Diyar-ı Rûm tabir edilen Anadolu’da yerleşmiş olmasındandır. Babası Sultanu'l-Ulemâ diye anılan Muhammed Bahâüddin Veled’dir. Hz. Ebubekir (radiyallâhü anh) soyundan gelen Mevlana, ilk tahsilini babasından almış, babasının halifesi Seyyid Burhaneddin-i Muhakkık-ı Tirmizî'den sülük görmüş ve hilâfet almıştır. Daha sonra hayatında büyük etkisi olan Şems-i Tebrizî ile görüşmüştür. En önemli eseri; 6 cilt olan Mes- nevî'dir Yirmi beşbinden fazla beyti ihtiva eden bu eser, Hüsamüddin Çelebi'nin talebiyle yazıldığı için Hüsâminâme adıyla da anılmıştır. (Bkz. Tâhirü'l-Mevlevî, Şerh-i Mesnevî, I, 19-20). Mevlana'nın Mesnevî'nin dışında Dîvan-ı Kebir, Fihî Mâ’Fih ve Meclis-i Seb'a gibi eserleri de vardır. Mevlana'nın fikirlerinin yaşamasında oğlu Sultan Veled'in büyük emeği geçmiştir. Mevlevîliği kuran, teşkilatlandıran ve Mevlevî ayinlerini tesbit eden Sultan Veled olmuştur. Yani Mevlevîlik tarikat olarak Mevlana'dan sonra teşekkül etmiştir. (Bkz. İbrahim Agah Çubukçu, Islâm Düşünürleri, Ank.Üniv. ilahiyat Fak. Yayını, İkinci Baskı, Ank.1983, s.102)

364 Tahir Olgun, Mesnevî'nin Yeni Muterizine İkinci Cevap, İst. 1947, s.14

365 Tâhirü'l-Mevlevî, Şerh-i Mesnevî, İst. 1971,1,111

Tâhirü'l-Mevlevî'ye göre, Mesnevinin eseri olan (366) Mevlevîlik aynı zamanda, "sünnet yolu" demektir. Bu görüşünü Mesnevî şerhinde şu şekilde açıklamıştır:

"Hazret-i Pir'in mesleği, Peygamber sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz'in sünnetine kemâliyle uymakdır. Şu halde Mevlevîlik sünnet yolu demektir. Nitekim kendisi:

Men bende-i Kur'ânem, eğer cân dârem

Men hâk-i reh-i Muhammed muhtârem

Ger naki küned cüz in kes ez güftârem

Bîzârem ez o vü zin sühân bîzârem

Yâni: "Ben; kul, köle isem; Kur'an'm bendesi ve Muhammedü'l-Muhtâr'ın yolunun toprağı, yânî, ayağının tozuyum. Eğer biri, benim sözlerimden bundan başka bir şey naklederse; ondanda, nakletdiği sözden de rahatsız olurum" buyurmuştur. Hâl böyle iken bazı Bektâşî meşreb mevlevîler "Mevlevîlik, Veledîlik ve Şemsîlik nâmiyle iki koldur. Veledîler zühdü; Şemsîler aşkı ihtiyar etmişlerdir" derlerdi.

Bu söz hezeyânın ta kendisidir. Söyleyenlerin maksadı; kötü işlerini ve Mevlâna mesleğiyle te'lifi kabil olmayan hareketlerini örtmek içindir. Bilinmelidir ki Mevlevîliğin kolu, şu'besi yokdur. Kuruluş tarihinden, zamanımıza kadar yetişen Mevlevî ârifleri Şems-i Mevlânâ'nın câzibesine tutulmuşlar ve:

Peykiz, döneriz bir güneş etrafında

Manzume-i şemsiyye-i Mevlânâ'yız!

demişlerdir. Bilfarz o vahdet yolunda bir ikilik bulunmuş olsaydı, ikisinin de Sultan Veled'de birleşmesi lazım gelirdi. Çünkü arzettiğim gibi Sultan Veled, Hazret-i Şems'in halîfesi idi"

Yine Mesnevî Şerhinde Bektaşîlik ve Şiîlikle hiçbir ilgisi olmadığını ifade ettiği Mevlevî tarikatının esası; ona göre, edepten ibarettir. Bu konudaki görüşlerini şöyle açıklamıştır:

366 Tahir Olgun, Mesnevî'nin Eski ve Yeni Mu'terizieri, s.11

“Yani Kur'an'ın bütün ayetlerindeki mânâ edebten ibarettir. Mevlana, tarikatı için edebî esas tutmuştur. Bu itibarla Mevlevîk'te gaye hem sûrî, hem manevî edeptir. Onun için bir Mevlevî dervişi sûrî edebi de muhafazaya çalışır, kâl ve hâlinde edepten ayrılmamaya gayret eder. Bunun tesiriyledir ki Mevlevîlerde yetişen edibler ve şâirler hiçbir tarikatta, hattâ hiçbir meslekte yetişmemiştir. Mevlâna, **"Derviş günah eder mi?"** sualine karşı; **"acıkmadan yerse günah olur",** cevabını verdi. Bu; bir edebtir. Sultan Veled'in ayna karşısında sarık sardığını görünce menetti. Bu da bir edeptir. **"Ölüyü mezara tabutla mı kefenle mi koymalı"** diye sormuşlar; **"Çelebi Hüsameddin cevap versin"** demiş. Çelebi de, **"insan ile ağaç topraktan mahluk olduğu için kardeş sayılır. Şu halde meyyiti (ölüyü) tabutsuz mezara koymak, evladı anasının kucağına vermek kabilinden olur" deyince Mevlana, "Bu cevap hiçbir kitapta yazılı değildir"** diyerek Çelebi'nin zekasını ve zerafetini takdir etti. Bu liyakatin takdirini talim eden bir edeptir. Sonra Çelebi Hüsameddin, kendisinden feyz aldığı halde Mesnevinin müteaddit yerinde ona karşı fevkalade tazim ve ihtiram gösterir. Bu da büyük bir zâtın mâdûnuna karşı yapması lazım gelen hareketi öğretir bir edeptir. Hülasa Mevlevîliğin esası her manasiyle edeptir"

Tâhirül’Mevlevî, Mevlevî tarikatına mensup olmakla birlikte, aynı zamanda Rifâî (367) ve Kadiri368) tarikatlarından icazetnâme sahibiydi. Bu konuda Dîvân-ı Tâhirü'l- Mevlevî'de şu bilgiler verilmiştir:

"1 Şa'bân 1313’de Yenikapı Mevlevîhânesi'nde çilekeşlik ibtida etdi ki o sırada elinde Rifâ'î ve Kâdirî tarikatlarından iki tane icâzetnâme vardı. Yani bu iki tarikatdan • * • teberrüken müstahlef idi" (vr.3a)

Bu icazet nâmeler; 1312 yılında hocası Muhammed Es'ad Dede ile hacca gittiği zaman, Mekke Şeyhü'i-Meşahiyi Seyyid Ahmed Rufâ'i tarafından yazılmış; daha sonra Şeyh Celâleddin Efendi ve bazı meşâyihi tarafından da imzalanmıştır. Ancak büyük Fatih yangınında bu icâzetnameler yanmıştır. (369)

Tasavvufla Alakasının Başlaması:

Tâhirü'l-Mevlevî, aile muhitî olarak Mevlevîlikle içiçe olan bir ortamda büyümüştür. Babaannesi Afife Şefika Hanım; Yenikapı Mevlevî-hanesi Şeyhi Osman Salahuddin Dede Efendi'nin (370) süt kardeşi, babasının dedesi meşhur hattat Mehmed Tahir Cemâlüddin Efendi, Mevlevî dervişidir. Ayrıca, babasının amcası Mehmet Efendi, sikke-i Mevlana'yı daima başında taşıyan bir kişidir. Babası Safvet Bey ise Mevlana'ya son derece hürmetkar ve Mesnevîyi az da olsa anlıyan bir şahsiyettir(16).

Böyle bir aile muhitinde yetişmesi ve babasının daha çocukluğunda kendisine Pend-I Attâr'dan beyitler ezberletmesi; onu Mevlevîliğe ve Farsça öğrenmeye meylettirmiştir. Bu konuda o şunları söyler:

---

367 Rifâî: Ahmed b. Ali el-Mekkî b. Yahyâ er-Rifâî (512-578/1118-1182)'nin kurucusu sayıldığı tarikat. Bkz. Selçuk Eraydın, Tasavvuf ve Tarikatlar, Marifet Yay. İst. 1990, s.529

368 Kâdirî: Abdülkadir Gîiânî (471 -472-561 -562/1077-1078-1166-1167)'nin kurucusu sayıldığı tarikat. Bkz. Selçuk Eraydın, a.g.e., s.517-520

369 Divân-ı Tâhirü'l-Mevlevî, vr. 3a'da 1 nolu dipnot

370 Osman Salahuddin Dede Efendi, Tâhirü'l-Mevlevînin Şeyhi Mehmet Celâlüddin Efendi'nin babasıdır, H.1886'da vefat etmiştir. (Bkz. Mehmet Zeki Pakalın, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, II, 490

"Rızaen ve tıbâ'an olan Mevlevîliğin hüsn-i tehiri ve Peder merhûmun çocukluğumdaki feyz-i tedrisi neticesi olmalı ki bulunduğum mekteplerde Fârisî öğrenmeye fazla gayret eder ve Ramazânlarda vakit buldukça Fâtih Câmi'indeki Es'ad Dede merhûmun dersine gider sâde fakat müessir olan o takrîri anlamaya çalışırdım" (371)

Bu ifadelerden de açıkça anlaşıldığı gibi; aile muhiti dolayısıyla çocukluk çağında Mevlevîliğe olan meyli, Es'ad Dede'nin Mesnevî derslerini takiple pekişmiştir. M. 1308/ 1892'de memuriyet hayatına atıldığı zaman Farsça'ya olan ilgisini kesmeyip, kendi kendine Hafız Divâm'ndan tercümeler yaptığını gördüğümüz Tâhirü'l-Mevlevî; bu tercümelerini Es'ad Dede Efendi'ye göstererek düzeltmesini istemiştir. Es'ad Dede'nin kendisini teşviki ile Mesnevî derslerine daha düzenli devam etmeye ve ayrıca özel dersler almaya başlamıştır. Evde, camide ve medresede okunan bu dersler, yaklaşık üç dört sene devam etmiştir (372).

Esad Dede tarafından kâri-i Mesnevî (373) olarak atanmış (374); H.1310 (1893) tarihinde ise mesnevî-hanlık (2°) icazetnâmesi almıştır. Bu icazetname olayını Tâhirü'l- Mevlevî şöyle anlatmıştır:

"1310 sene-i hicriyyesi idi ki Hoca merhum farîza-ı haccm ifâsına niyyet etmiş, Mahmûdiyye ve Davud Paşa mekteblerindeki derslerini Hafız Hayri Efendi'ye-ki o da vefat etdi-terk eylemiş. Talebesinden ba'zılarına birer icazetnâme vermiş, layık olmadığım halde ‘abd-i 'âcize de bir icâzetnâme i'tâsı lutfunda bulunmuştu.

Parlak bir teveccüh eseri olmak üzere fakiri Şemsü'ddin telkîb etmiş ve o ünvânı hâvi bir mühür hakketdirmiş hatta icazetnâmeye Mehmed Şemsüddin Tâhir tahha- ra'llâhu kalbehu 'ammâ sıvahu' cümle-i du'âiyesini ilâve eylemişdi"(375)

Daha tarikata girmemiş olmasına rağmen kendisine Mesnevî-hanlık icâzetnamesi veren hocası Es'ad Dede Efendi; zikir telkin ve taliminde bulunmuş fakat tarikaten biat vermemiştir (376).

Böylece hocası vasıtasıyla çocukluktan beri alaka duyduğu Mevlevîliğe karşı meyli kuvvetlenmiş ve tarikata intisap edecek duruma gelmiştir.

Tarikata Girişi:

Tâhirü'l-Mevlevî'nin tarikata girişi hocası Esad Dede'nin delâletiyle olmuştur. Hocasının hac dönüşü anlattığı hicaz anıları, hacca gitmek konusunda kendisinde şiddetli bir arzu meydana getirince; bu isteğini hocasına açarak refakat etmesi dileğinde bulunmuştur.

---

371 Tâhirü'l-Mevlevî, “Es'ad Dede Efendi Merhum Hakkında", Mahfil, S.36, Şevvâl 1341, s.184.

372 Tâhirü'l-Mevlevî; a.g.m., Mahfil, S.39, Muharrem 1342, s.49-50.

373 Tâhirü’l-Mevlevî, kâri-i Mesnevîliği şöyle tarif etmiştir:
"Kâri-i MeşnevîTık tarilj-ı Mevlevîyye'de bir vazifedir. Eskiden Meşnevî-hân olanlar - Şeyh Ismâil Ankaravî Hazretlerinin Şerh-Î Meşnevî'de beyânı vechiyle - hâfız-ı Mesnevî olduklarından tahrîr eşnâsında ellerinde k'ıtab bulundurmazlar imiş. Yanılmaları ihtimâline binâen yanlarında bir kâri1 bulunur, şâyed meşnevî-hân bir beyitde tereddüd ederse kân* elindeki kitab vâsıtasıyla o tereddüdü izâle edermiş. Hatta ba'zı Mevlevî-hânelerde yanyana iki kürsü olmasının sebebi bu imiş" (Bkz. Tâhirü'l-Mevlevî; a.g.m.; Mahfil, S.41, Rebiü'l-evvel 1342, s.89

374 Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.m.; Mahfil, S.41, Rebiü'l-Evvel 1342, s.89

375 Tâhirü’l-Mevlevî, a.g.m.; Mahfil, S.45, Receb 1342, s.164

376 Tâhirü'l-Mevlevî, "Esad Dede Merhum Hakkında”, Mahfil, S.45, Receb 1342, s.165

Teilifin-i kabul eden hocası tarafından, Yenikapı Mevlevî-hânesi'ne götürülmüş ve Şeyh Celâleddin Efendi'ye biatla sikke-pûş-ı Mevlevî olmuşturJ377) Tâhirü'l-Mevlevî tarikata girişini şu şekilde anlatmıştır:

"Hocâ merhum kendisinden me'zûnen zikr u sema' etdiğim halde, baña bi'at vermemiş, benim kendisinden değil, Şeyh Celâlü'ddin Efendi merhûmdan feyz alacağımı söylemişti ki buna kavlen, ve fi'len delâlette bulunması, merhumuñ me'âli-i ahlakiyye- sinden bir numûne-i kemâl olmak üzere gösterilebilir" (378l

Cumadi'l-'âhire 1312 (Aralık 1894)'de 18 yaşında iken tarikata intisap eden müellif; bu olaya şu şekilde tarih düşürmüştür:

"Biñ üç yüz on iki sâli cumâdi'l-'âhire içre Cebinsây-ı dehâlet oldu Tâhir bâb-ı mollâya İlâhî lutf u ifysanmla ol cûyende-i feyzin Külâh-i biy'ati hem-pâye olsun 'arş-ı a'lâya" (379)

Tarikata Girişinden Sonraki Durumu:

Daha tarikata girmeden kâri-i Mesnevîlik yapan ve Mesnevîhan'lık icazetnâmesi alan Tâhirü'l-Mevlevî'nin, yaşı çok genç olmasına rağmen bir heves sonucu değil, isteyerek ve araştırarak Mevlevîliğe intisab ettiğini söyleyebiliriz.

Nitekim Mesnevî'yi tenkit eden bir kişinin, kendisinin çok genç yaşta tarikata intisabı dolayısıyla "göreneğe tebaiyyetle Mevlevî olduğunu" (380) söylemei üzerine, verdiği şu cevap da bunu doğrulamaktadır.

"Evet, Mevlevî olduğum vakit yirmi yaşlarında idim. Fakat öyle göreneğe uyup da başıma sikke giymedim.

Evvela Fatih Camii'ne devam ederek Mesnevî'nin bir kaç cildini okuduktan ve Mevlana'nın meşreb ve mezhebini haddîmce anladıktan sonra tarikine sülük ettim" (381)

Araştırma sonucu ve taklidî değil, tahkikî olarak girdiği Mevlevîlik yolunda, intisap sonrası geçirdiği tasavvufî hayatı iki başlık altında incelemenin uygun olacağı kanaatindeyiz.

Tarikatların İlgası ve Tekkelerin Kapanmasına Kadar Olan Dönem:

Tâhirüi-Mevlevî; tarikata intisabının ertesi günü Mısır'a ait Tevfik Rabbanî adlı vapura binerek, Es'ad Dede Efendi'nin refakatiyle hacca gitmek için İskenderiye'ye doğru yola çıkmıştır. Bu hac yolculuğu ile ilgili Divân'ının baş tarafındaki hal tercümesi varaklarında şu bilgiye yer verilmiştir:

"1312 sene-i hicriyye ve 1310 sene-i mâliyesi içinde İskenderiyye, Kahire, Süveyş, Yenbu‘ tarikiyle ve Es'ad Dede Efendi refakatiyle Medine-i Münevvere, Ravza-ı Mutah- hara ve hucre-i muattara ziyaretiyle müşerref olmuş ve yine Yenbu* Cidde yoluyla Mekke-i Mükkerreme'ye giderek ramazân-ı şerifi orada çıkarmış, ba'del-hac Süveyş, İskenderiye

377 Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.m., aynı yer
378 Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.m., Mahfil, S.46, Şaban 1342, s.183
379 Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.m., aynı yer ve Divân-ı Tâhirü'l-Mevlevî, vr.2b
380 Tahir Olgun, Mesnevî'nin Yeni Mu'tarızına İkinci Cevap, s.14
381 Tahir Olgun, a.g.e.; aynı yer

tarikiyle avdet eylemiştir" (382)

Hüseyin Vassaf Bey'e Es'ad Dede Efendi ile ilgili yazdığı mektupta verilen bilgilerden; tasavvufî açıdan çok verimli geçtiğini anladığımız bu yolculukta, Kaside-i Bür*e(383) nâzımı imam Busirî, Seyyid Ahmed el-Bedevî, Seyyid 'Abdu'l-Âl gibi tasavvuf büyüklerinin ve Mevlevî tekkelerinin ziyaretlerinde bulunulmuştur (384).

Daha öncede belirttiğimiz gibi, hac yolculuğu sırasında Rifaî ve Kadirî tarikatlarından da icazet almıştır (385). Tasavvuf, bir kâl İlmî değil hâl ilmi olduğundan; hocası Es'ad Dede'yle hep beraber olduğu hac ziyaretinde, hocasının halinden etkilenerek tasavvufî olgunluğa eriştiğini düşünebiliriz. Nitekim bu yolculuk dönüşü, kalbindeki ateşin tesiriyle, Mevlevî muhipliğiyle yetinmeyerek çile çıkarma arzusunu göstermiş olması(32) bizim bu düşüncemizin haklılığını gösterir.

Sefine-i Evliyâ'da yer alan "... haremeyn-i muhteremeyni ziyaret şerefine mazhar oldu. Avdetinde Sema-zen başı Karamanlı Halid Dede Efendi'den meşk-i Semâ ile sema-zenler arasında kesb-i iştihar eyledi' (386) ifadesinden çileye girmeden önce, Mevlevi tarikatı usulünce sema çıkarttığını (387) ve meşhur sema-zenler (388) arasına girdiğini anlıyoruz (389l

1.1.1311 (13 Ocak 1896-27 Receb 1313) (390) tarihinde memuriyet hayatında çileye girmek için istifa etmiş; Divân'ında verilen bilgiye göre 1 Şa'ban 1313 (17 Ocak 1896)'de (391) de Yenikapı Mevlevî-hanesi'nde çileye başlamıştır (392l

Çileye başlangıcına şu tarihi düşmüştür:

---

382 Divân-ı Tâhirü'l-Mevievî: vr.3a

383 Kaside-i Bür’e: Arpa şairlerinden el-Busîrî Şerefü'ddin Muhammed b. Saîd (Ö.696/1296) tarafından Peygamberimize medhiye olarak yazılan meşhur bir kasidedir. el-Busîrî, bu kasideyi bir yanı felçli iken yazmış ve rüyasında Peygamber Efendimizin sırtındaki hırkayı çıkarıp kendi omuzuna attığını görmüş ve uyandığında hastalığının geçtiğini görmüştür. Bunun üzerine, Arapça'da hastalıktan iyiliğe yüz tutma anlamına, bu kasideye, kaside-i bür'e denilmiştir. (Bkz. Agah Sırrı Levend, "Dini Edebiyatımızın Başlıca Ürünleri", Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1972, Türk Dii Kurumu Yayını, Ank. 1989, s.64)

384 Tâhirü'l-Mevievî, a.g.m., Mahfil, S.46 Şaban, 1342, s.184

385 Divân-ı Tâhirü'l-Mevlevî, vr.3a

386 Hüseyin Vassaf, Seflne-i Evliya, 1,335

387 “Sema çıkartmak: Mevlevî tabirierindendir. Sema' denilen dönmeyi öğrenme yerinde kullanılan bir tabirdir. Sema çıkartacak cân ile ya bizzat 'Semazen başı meşgul olur, yahut semazen dedelerden birinin nezaretine tevdi ederdi. Sema'a meşk tahtası denilen ve ortasında bir çivi bulunan dört köşe bir tahta üzerinde başlanırdı.“ Bkz. Mehmet Zeki Pakalın, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, III, s.166

388 "Semazen: Mevlevî tabirierindendir. Sema eden derviş'yerinde kullanılırdı..." Bkz. Mehmet Zeki Pakalın, a.g.e., III, s.171

389 Sadettin Nüzhet Ergun, son devrin en meşhur semâzenlerinin adını sayarken, Tâhirü'i-Mevlevî'yi de bunlar arasında göstermiştir. (Bkz. Sadeddin Nüzhet Ergun: Türk Musikisi Antolojisi, Rıza Koşkun Matbaası, İst. 1943, II, 672)

390 Tâhirü’l-Mevlevî'ye Ait Vesikalar II, F.S.T. 180/3

391 Divân-ı Tâhirü'l-Mevlevî, vr.3a

392 Sefine-i Evliyâ'da çileye başlangıç tarihi 12 Şaban 1313 olarak verilmiştir. (Bkz. Hüseyin Vassaf; Sefine-i Evliyâ, I, 333)

"Düşdu dâl ikrârıma târih-i cevher Tâhir Matbah-ı Munlâda oldum çillekeş derviş ben

Kaynaklarda verilen bilgilerden çile, sırasında boş durmadığını; bir yandan Pazartesi günleri Şeyhi'nin odasında, Tunuslu Şeyh Mustafa Efendi'nin takrir ettiği Fütuhat-ı Mekki'ye derslerine devam ederken; aynı zamanda Kur'an ve Mağz-ı Kur'an (393) adlı eseri Farsça'dan tercüme ve Hilye-i Hazret-i Mevlana (394) adıyla bir manzumeyle birlikte, bir çok gazel ve tevarih tanzim ettiğini öğrenmekteyiz (395).

Çile sırasında söylediği aşağıdaki kıta, levha haline getirilerek dergahın meydanına asılmıştır:

"Alem-i bâlâ-yı 'aşka per-küşâ olmak İçin Dâhıl-i meydân olub tennûre aç pervâza gel Hest-i mevhûmunu yakmak dilensen aşk ile Matbah-ı Molla'ya gir, kânûn-ı âteş bâza gel" (396)

1001 gün devam eden çilesini (397) muvaffakiyetle tamamlayarak; aşağıdaki tarihi, çilesinin tamamlanışı münasebetiyle söylemiştir:

"Yazdı târihîn mücevher beyt ile kilk-i sürür

Olmasıyla vaz*-ı erkâma resîde çillemiz

Lutf-ı Molla oldukda müncilâ serde Tâhir

Feyz-i Hakla oldu encâmkresîde çillemiz

Çilesini tamamlaması üzerine Mevlevî usulüne göre (398) "dede" ünvanını almış ve tekkede, hücre (oda) sahibi olmuştur.

Matbahında çillekeş bir cart iken Kıldı sâhib-i hücre Mevlâna beni" (399)

Çileyi bitirdikten sonra şeyhinden izin alarak "Tavâf-ı Kûy-ı Hüdâvendigar" niyetiyle; Eskişehir, Karahisar üzerinden Konya'ya giderek, Mevlana'nın türbesini ziyaret ederek, Uşak, Manisa, İzmir tarikiyle İstanbul'a dönmüştür (400).

Mevlana'nın türbesini ziyarette söylediği şiirlerden biri şöyledîr:

"Yüzüm mâlide-i hâk-i derindir Gözüm müştâk-ı vech-i enverihdir 'Atâyâ-yı füyüzâtıhla şâd et Der-i lütfuhda Tâhir çâkerindir" (401°)

İstanbul'a döndükten sonra bir müddet Yenikapı Mevlevî-hanesi'nde hücresine çekilmiş;

---

393 Bu kitab Hind Meşayihinden Şah Abdurrahman'ın eseridir. (Bkz. Divân-ı Tâhirü'l-Mevlevî, vr.3b)

394 Tâhirü'i-Mevlevî'nin basılmış ilk kitabıdır. Mir'ât-ı Hazret-i Meviâna adıyla basılmıştır. (Bkz. çalışmamızın üçüncü bölümü)

395 Divân-ı Tâhirü'l-Mevlevî, vr. 2b-4a ve Hüseyin Vassaf; Sefine-i Evliya, I, 335.

396 Divân-ı Tâhirü'l-Mevlevî, vr.4a

397 Mevlevî Şeyhi Remzi Dede Efendi'nin Ta'birat-ı Mevieviyye adlı yazma eserinden alıntıyla M. Zeki Pakalın Mevlevî çilesiyle ilgili şu bilgiyi aktarmıştır: "Çile; tarikatın usul ve âdabına göre mürşit tarafından tayin olunurdu. Mevlevî tarikatında çile mutfakta geçirilirdi. Müddeti 1001 gündü. Diğer tari-katlarda sâlikin istidadına göre isim telkin edildiği gibi, Mevlevîlikte cânın tahammülüne göre hizmet verilir, onun hizmeti kendisinin virdi sayılırdı. Çünkü çileden maksat ancak rıza tahsiliydi“ (Bkz. M. Zeki Pakalın, Osmanll Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, I, 372)

398 Abdülbaki Gölpınarlı, Mevlana'dan Sonra Mevlevîlik, İst. 1953, s.394.

399 Divân-ı Tâhîrü'l-Mevlevî, vr.130a

400 Divân-ı Tâhîrü'l-Mevlevi, vr.4b ve Hüseyin Vassaf, Sefine-i Evliyâ; i,335

401 Mehmet Tahir; Divânçe-i Tahir, s.101 ve Hüseyin Vassaf, a.g.e., I, 335

ancak tekkede oturup vakıf lokmasına göz dikmektense, ekmeğini kendi emeğiyle kazanmak düşüncesiyle bir kitabevi açmak için şeyhinden izin istemiştir. Şeyhinin "Oğlum! Ben, seni Mevlevî şeyhi görmek isterdim madem ki böyle arzu ediyorsun öyle o!sun"(402) diyerek izin vermesi üzerine, Tahir Dede Kütüphanesi'ni açarak kitapçılığa başlamıştır.

Yenikapı Mevlevî-hanesi neyzen başısı Cemal Efendi'nin vefatı sonrasında, Şeyh Celâleddin Efendi'nin Kâri-i Mesnevî'liği ve arası ra katipliğini (403) yapmış olan müellifin, bu görevlerinin ne kadar süre devam ettiği ile ilgili kaynaklarda herhangi bir bilgiye rastlamadık. Bununla birlikte dergahla ilişkisinin devam ettiği de açıktır.

Çalışmamızın birinci bölümünde de belirttiğimiz gibi; T.Mevlevî'nin kitapçılık yaparken çıkardığı, Resimli Gazete'nin idare tarafından kapatılması ve yayınevinin gözetim altında tutulduğu sıralarda, Şeyhi tarafından idarenin baskılarına karşı müdafa edilmesi (404); Nazime Sultan'ın yanında Vekilharçlık yaparken Mevlevî sikkesi giymesi ve "Dede Efendi" diye anılmasından (405) tekkeyle ve Mevlevîlikle olan bağının devam ettiğini söyleyebiliriz.

Şeyhi'nin H. 1326(1908)'da vefatından 72 gün sonra yerine geçen oğlu Abdülbaki Dede Efendi için, "Şeyh-i Cedidimizin makâm-ı meşihata ku'ûdünden sonra..." (406) ifadelerini kullanmış olması da bu tarihten sonra da Tâhirü'i-Mevlevî'nin tarikatla bağının devam ettiğini göstermektedir.

Cerîde-i İlmiyye'de yayınlanan bir listeden; 1 Teşrin-i Sâni 1330 (14 Kasım 1914)'da müderrisliğe başlayan müellifin, tasavvufî mahiyetli vaazlar vermekle görevlendirildiğini görmekteyiz. Bu listenin baş tarafında şu bilgiler yer almıştır:

"Mesâlik-i Celile-i Şüfiyenin esâsâtıyla ğâyât u mekaşıdı hakkında haftada birer sa'at va'z etmeleri Meclis-i Meşayihce tensîb ve makâm-ı ‘âlî-i hazret-i fetvâ penâhîce tasvîb buyurulan zevât-ı kirâm ile va'z eyleyecekleri tekâyâ-yı şerife ve eyyâm ve leyâli- i mahsusaları:

18.ci merkez Kasımpaşa Mevlevî-hanesi'nde Tâhirü'l-Mevlevî, Pazar vakt-i zuhr"

Bu bilgilerden de anlaşıldığı gibi; tasavvufî çevrelerde itibar görecek ve Meclis-i Meşayih tarafından, tasavvufun esaslarını anlatma hususunda ehil görülecek derecede bu sahada müktesebata sahip olan T. Mevlevi'nin, bu vaazlarının ne kadar müddetle devam ettiğine dair kaynaklarda bir bilgiye rastlayamadık.

O, Kasımpaşa Mevlevî-hanesi'nde verdiği vaazlarda daha çok, mesnevî-han olarak Mesnevî'yi açıklayıcı mahiyette Laleli ve Fatih camilerindeki dersleriyle şöhrete ulaşmıştır. Kasımpaşa Mevlevî-hanesindeki vaazlarının başladığı tarihten yaklaşık beş yıl sonra; Konya Mevlana dergahı postnişini Abdülhalim Çelebi tarafından mesnevî-han destan (407) sarma icazetnamesi verilen Tâhirü'l-Mevlevî, bu icazetnameyi aldıktan 7 ay sonra Mesnevi takririne başlamıştır.

---

402 Divân-ı Tâhirü'l-Mevlevî, vr. 6b

403 a.g.e., vr.4a

404 Bkz. Tâhirü'l-Mevlevî,Şeyh Celâleddin Efendi Merhum, s.6

405 Divân-ı Tâhirü'l-Mevlevî, vr.7b

406 Tâhirü'l-Mevlevî, Şeyh Celâleddin Efendi Merhum, s.29

407 Destar-ı Şerif: Mevlevîlerin başlarına giydikleri sikke adı verilen başlığın üzerine sarılan sarık (Bkz. M Zeki Pakalın, a.g.e,; I, 432.)

Abdülhalim Çelebi tarafından verilen icazetname şöyledir:

"Dâhil-i tarikü'z-zevk ve'l-vîcdân, sâlik-i meslekü'ş-şevk ve'l-irfân rûh-ı pür-fütûhum arefetlu Muhammed Tâhirü'l-Mevlevî Dede Efendi dâme feyzuhû tahiyyât-ı vâfiye ve teslîmât-ı sâfiye iblağiyle inhâ olunur ki fıtrat-ı zatiyyenize mevhibe-i Rabbanî ve tev- fikât-ı samedânî olan fazi u irfân-ı hakîkîniz icabınca ceddi emcedim kutb-ı arşü'l-hilâfe ve şems-i semâür-re'fe kıbletü'l-ârifin ve Ka'betü't-tâifin sultanu'l-kâmilin vâris-i ekme- lü'l-mürselîn Cenâb-ı Meviâna Celâleddin azzema'llâhu zikruhu ve radıyallahu anhu efendimiz hazretlerine ezelî ve ebedî intisâbla tarîkat-ı âliyemize der-kâr olan rabıta ve teslimiyet ve kıdeminize binâen nisbeten ve tarikaten dâi-i fakire mevrûs ve mevhûb icâze üzerine mesnevî-hanlara mahsus olan destâr-ı şerif misillû kenarı açık destâr-ı şerif sarınmağa bu kerre tarafımızdan destur ve icâzet verilmiş olmağla eyyâm ve leyâli-i mübareke ve resmiyyede hame-i fezâil-allâmenizi tâc-ı imâme-dâr-ı evliyâullâh ile tezyîn ve tenvîr eyliyesiz. Bâki veffakinallâhu ve iyyâküm ve'l-hamdulillah ve selâmün alâ ibadihi'llezine istafa fi cümadilulâ sene ihda ve erbâin ve selâse mie ve elf Câ-nişin-i Hazret-i Mevlânâ Mesnevî-hân eş-Şeyhü'l-Fakir Abdülhalim bin Hazret-i Meviana "

Tâhirü'i-Mevlevî, Fatih Camii'nde Mesnevî takrir eden Karahisarlı Ahmet Efendi'nin 5 Ramazan 1341 (21 Nisan 1923)'de vefat etmesi ile boşalan, Fatih Camii'ndeki Mesnevî derslerini, dostlarının ısrarlı istekleri sonucu kabul ederek; 7 Muharrem 1342 (20 Ağustos 1923)'de Mesnevî takririne başlamış ve Hatırat'ında ilk dersi ile ilgili aşağıdaki bilgileri vermiştir:

"İlk derste epeyce dinleyici vardı. Sonraları müdavim ve mütezayid bir cemaat peyda oldu. Ankaravî'nin şerhini esas ittihaz ediyor; beyitleri o esas dairesinde ve anlayabildiğim kadar tercüme ve şerh ediyordum. Mesnevî'ye hiç taalluku olmayan ictimâî ve siyasî tenkitlere kalkışmıyordum. Bundan dolayı idi ki dersimde sivil ve resmî zâbıta memurları bulunup, dinledikleri halde muâhezeyi mucip bir şey görmüyorlardı." (408)

Fatih Camii'ndeki bu Mesnevî dersleri; önceleri Pazartesi günleri ikindi namazından sonra okutulurken, sonra Salı gününe alınmış ve müellifin istiklal Mahkemelerine sevkedildiği tarih olan 7 Kanun-ı Evvel 1341 (7 Aralık 1925)'e kadar devam etmiştir t409). Hatırat'taki bilgilerden bu derslerin, Ümmü Gülsüm adındaki bir kadının yıllık 1200 kuruş vakfiyesi gereğince okutulduğunu ve müellifin de iki defa bu vakfiyeden ücret aldığını öğrenmekteyiz (410). Daha önce de geçtiği gibi, vakıf lokması yememek için Yenikapı Mevlevî-hanesi'nden iki defa ücret almış olması bir zorunluluk neticesi olmalıdır.

Zaten müellif; bu derslerin resmen uhdesine verilmesi için, derslerin başlangıcından iki yıl sonra, 1341 (1925) tarihinde Diyanet işleri Başkanlığı'na dilekçe yazarak müracaat etmiş ve müracaatı olumlu karşılanarak resmen bu dersler uhdesine tevcih edilmiştir. Hatırat'ında yer alan ifadelerden, derslerin başlangıcından iki yıl sonra kendisine resmen verilmesini istemesi nedeninin; imam ve vaizlere verilen sarık sarma izninden faydalanmak olduğunu anlıyoruz (63).

Ayrıca Fatih Camii'ndeki Mesnevî dersleriyle ilgili, Ümmü Gülsüm Hanım vakfı mesnevî-

---

408 Tâhirü'i-Mevlevî, a.g.e.; s.138-139

409 Bkz. Tâhirü'i-Mevlevî, a.g.e.; s. 140

410 Bkz. Tâhirü'i-Mevlevî, a.g.e.; s.155

hanlığının resmen müellife tevcihi için Galata Mevlevîhanesi Şeyhi Ahmed Celaleddin Efendi de, İstanbul Müftülüğü'ne aşağıdaki dilekçeyi yazmıştır:

"İstanbul Vilâyeti Müftülüğü Cânib-i Fâzılânesine

'Uhde-i dervişânemde bulunan Meşnevî-hanlık dolayısıyla Istânbul ve civârında vâkif selâtin-i mâziye ve vüzerâ cevâmi-i şerifesindeki Meşnevî-hanlık cihetlerinin inhilâlinde mevleviyyeden ehil ve erbâbını inhâ bin iki yüz dokuz Saferinin onuncu günü sâdır olan fermân muktezasından bulunmağla Fâtih Câmi'i şerifinde merhûm Ümmü Gülsüm Hanım vakfından Meşnevî-hanlık ciheti elyevm mahlûl bulunduğundan iki seneyi mütecâviz câmi'i-şerif-i mezkûrda Meşnevî-i Şerif tedrisiyle kifâyeti müberhen ve ehliyet u liyâkâtı nezd-i fâzılânelerinde dahi müsellem olan efâzıl-ı 'urefâdan Mehmed Tâhirü'l- Mevlevî Efendi dâ'ilerine tevcîh buyurulmasını hasbe'l-vazife inhâ ve niyaz eylerim efendim.

Galata Mevlevîhânesi Post nişîni ve Mesnevi-hânı

es-Seyyid Ahmed Celâleddin 26 Ağustos 341 M (411)

Tekkelerin Kapatılması Sonrası Ölümüne Kadar Olan Dönem:

istiklal Mahkemesi'nde yargılanmak için gözaltına alınmasıyla kesilen Fatih Camii'ndeki Mesnevî dersleri, beraati sonrası yeniden başlamamıştır. Zaten 30.11.1341 (1925) tarih ve 677 sayılı kanunla tekkeler de kapatıldığı için (412) tarikat faaliyetleri de sona ermiştir. Müellifin bundan sonraki tasavvufî faaliyetleri hakkında kaynaklarda bir bilginin olmaması, o günün şartlarında tasavvufî faaliyet yapacak ortam bulunmamasındandır diyebiliriz.

Çalışmamızın birinci bölümünde ifade ettiğimiz gibi, annesinin 8 Haziran 1928 tarihinde vefatı üzerine; mezarının başında, Mevlevî usulüne uygun olarak gülbank çekilmiş olması, (413) tarikatların kapanmasından sonra da müellifin, Mevlevî tarikatıyla ve Mevlevî çevrelerle gönülbağı ve ilişkisinin devam ettiği anlamına gelebilir.

Tâhirü'l-Mevlevî'nin, Fatih'teki Mesnevî derslerinin 7 Aralık 1925 tarihinde kesilmesinden yaklaşık 23 yıl sonra, Süleymaniye Camii'nde 29 Mayıs 1948'den itibaren yeniden Mesnevî dersleri başlamıştır. Bütün rahatsızlıklarına ve yaşının ilerlemiş olmasına rağmen, haftada bir gün (Cumartesi) bu derslerini vefatına kadar devam ettirmiş ve en meşhur eseri olan Şerhi Mesnevî böylece meydana gelmiştir (414)

Süleymaniye Camisi'ndeki Mesnevî-hanlık görevinin müellife verilişi şöyle olmuştur:

Süleymaniye Camii'nde Kubad Çavuş vakfından olan Mesnevî-hanlık cihetinin ehline verilmesi için, müellifin de mümeyyiz olarak görev yaptığı bir imtihan yapılmış; ancak

hiç kimse bu imtihanda başarı gösterememiştir. Bunun üzerine bazı kimselerin teşviki ile bu göreve Tâhirü'l-Mevlevî'nin talip olması üzerine, imtihanda başarısız olanlardan, İlahiyat Fakültesi mezunu olan ve vaizlik yapan Cemaleddin adında bir kişi; bu görevin, İlahiyat Fakültesi mezunu ve vaiz olması dolayısıyla kendisinin hakkı olduğunu söyleyerek, Vakıflar

411 Tâhirü'l-Mevlevî'ye Ait Vesikalar I, F.S.T. 181/5

412 Bkz. Mustafa Kara: Din Hayat Sanat Açısından Tekkeler ve Zaviyeler, Dergah Yayınları, III. Baskı, İst. 1990, s.436-437

413 Divân-ı Tâhirü'l-Mevlevî, vr.2a

414 Tâhirü'l-Mevlevî, Şerhi Mesnevî, 1,15

Baş Müdürlüğü'ne müracaat etmiştir. Bununla da yetinmeyen vaiz Cemaleddin, müellife de birkaç tane mektup yazarak bu görevi kabul etmemesini istemiş ve müellifi müracaatından vazgeçirmeye çalışmıştır (415).

Bu gelişmeler üzerine İstanbul Vakıflar Baş Müdürlüğü'ne 10.12.1947 tarihli bir dilekçe yazan müellif, bu görevi fahrî olarak, hiç para almadan ifa etmek istediğini bildirmiş (416) ve bunun üzerine görev kendisine tevcih edilmiştir.

Söz konusu dilekçede Mesnevî-hanlık ile vaizliğin farklı şeyler olduğunu, Mesnevinin bazı hususiyetleri ve icazet silsilesi bulunduğunu vurguluyarak, konuyla ilgili kendi durumunu şöyle açıklamıştır:

"Abdi âciz:

Mesnevî-han meşhur Selanik'li Mehmed Es'ad Dede Efendi'den Mesnevî takririne mucazım.

Konya'daki Mevlana dergahı Şeyhi Merhum Abdülhalim Çelebi Ef. tarafından, Mesnevî-hanlık Destarı sarmaya mezunum

Yenikapı Mevlevî-hanesi Şeyhi Mehmed Celâleddin Dede Ef.nin dersinde senelerce (Kari-i Mesnevîlik) hizmetinde bulundum.

Üçüncü Sultan Selim devrinde (A'lem Bil-Mesnevî) ünvanıyla bir cihet ihdas ve bu cihet, Şeyh Galib Ef. merhuma tevcih olunup, mesnevî-hanların onun inhasiyle tayini usul ittihaz edilmiş ve cihat kalemine kaydı icra olunmuş. Yakın zamanlarda (A'lem Bil- Mesnevî)lik ciheti Galata Mevlevî-hanesi Şeyhi Merhum Ahmed Celâleddin Ef.ye tevcih olunmuştu. Bendeniz de, fazileti resmî bir cihetle teeyyüd eden merhum tarafından Kasımpaşa Mevlevî-hanesi Mesnevî-hanlığı için inha edilmiştim.

İstanbul müftüsü merhum Fehmi Ef.nin vermiş olduğu vesika ile iki sene Fatih Camii'nde Mesnevî okutmuştum.

Hâlâ da camilerde fahriyyen tefsir, hadis ve Mesnevî'den va'zetmeye Diyanet İşleri Riyaseti'nin müsadesiyle izinliyim.

Mesnevî'ye bir şerh yazmaya başlayıp, ikinci cildin yarısına kadar geldim" (417)

Bu bilgilerden de açıkça anlaşıldığı gibi; T. Mevlevî'nin H.1312 (1894) tarihinde tarikata intisabı sonrası yaptığı vazifeler; Kâri-i Mesnevîlik ve Mesnevî-hanlık olmuş ve bu görevleri de büyük bir liyakatla yerine getirmiştir.

Tâhirü'l-Mevlevî, Mesnevî takririnin nasıl yapılacağı ile ilgili olarak; "Mesnevî, ders olarak okutulur. Ve tedris esnasında konuya ait avamızın hal ve izahına çalışılır. Saded dışına çıkılmaz. Meselâ; 'Ez nefirem, merd ü zen nalide end' mısrası vesile ittihaz edilerek, bu kadınların hali de nedir?' gibi, Mesnevî'nin taallûk eylemediği konulara girişilmez" demesine rağmen hayatının son yıllarında yapmış olduğu, 29 Mayıs 1948'de Süleymaniye'de başlayıp daha sonra Laleli Camii'nde devam eden Mesnevî dersleri, önceki derslerinden farklı olmuştur. Çünkü bu derslerde; Fatih'deki derslerde değinmediğini ifade ettiği (418) siyasî ve

---

415 Bkz. Tâhirü'l-Mevlevî'ye Ait Vesikalar II, F.S.T. 180/19

416 Adıgeçen vesikalar, F.S.T. 180/18

417 Adı geçen vesikalar, F.S.T. 180/11

418 Bkz. Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.e., s.139

içtimâî konulara da yer vermiştir.

Selâm Yayınları tarafından 14 cilt halinde basılan ve müellifin Mesnevî derslerindeki takrirlerinde tuttuğu notlardan oluşan Şerhi Mesnevî adlı eserde yaptığımız incelemede, müellifin bu derslerde değindiği bazı siyasî ve İçtimaî konuları şu şekilde tesbit ettik:

b. 1. Dinde Reform:

Tâhirü'l-Mevlevî, İslâm dininde reforma ihtiyaç gösterecek hiçbir husus olmadığı inancındadır. Çünkü din, bir vaz'-ı İlahî olduğu için onun hükümlerinde tenzilat veya tebdilât yapmak kimsenin haddi değildir. Din ya olduğu gibi kabul edilir, ya da reddedilir.

O, dinde reform taraftarı olan ve dinin ahkamını değiştirmeğe kalkanları "ukala" olarak niteliyerek şöyle eleştirmiştir:

"Beş numara elektrik lambası kadar aydınlığı olduğu halde, münevver geçinen bazı ukalâ da Luter'in hıristiyanlıkta yaptığı gibi, dinde reform yapmak istiyorlar. Vaz'-ı İlâhî olan bazı ahkâmın değiştirilmesi lazım geldiğini iddia ediyorlar; ezanın Türkçe okunması, namaz kılarken Kur'an'ın aslı değil, tercemesinin okutturulmak istenilmesi, o reformun mukaddemâtı cümlesindendi. 'Batıl saldırır, sonra muzmahil olur1 kelâmı mücebînce o bâtıl hareket de bir müddet sürdükten sonra def olup gitti. O gidişin hâlâ matemini tutanlar var. Düşünmüyorlar ki Luter; hıristiyanlığın esaslarına hattâ teslis akidesine dokunmamış, papazların halk üzerindeki tasallutuna, para mukabilinde cennetten arazî satmalarına ve saireye itiraz etmişti. Elhamdülillah dinî esaslarımızda değiştirilmesine luzum görülecek birşey yoktur."(419)

"Bu ukala taslâkları bilmelidir ki, din bir Vaz'-ı İlâhî'dir, yeni tabirle Allah'ın bir müessesesidir. Onun esas hükümlerinde hiçbir vakit değişiklik olamaz. Tenzilât ve tebdilat ile meydana getirilecek bir meslek, belki ahmakları celbedecek bir mezheb olur. Fakat müslümanlıkla bir alakası bulunmaz. Medeniyetten bahsolundu mu, inkılab prensiplerinden söz geçti mi "ya hep, ya hiç" diyorlar. Ezân-ı Muhammedi'nin aslına ircâı dolayısıyla:

- **Atatürk'ün prensipleri bozuluyor! diye az mı yaygara edildi?**

Doğru yapılmamış bir hareketin düzeltilmesine tahammül edemiyen bu gayretkeşler, Allah'ın emir ve Peygamberin tebliğ eylemiş olduğu hükümlerin değiştirilmesinde beis görmüyorlar.

Madem ki Avrupa medeniyyeti "Ya hep, ya hiç" imiş. Müslümanlık da böyledir. Ya ahkâmının hepsini tasdik ve tatbik etmeli, yahud hiç biriyle alâkadar olmamalı, İslâm camiasından çıkılmalıdır..." (420)

Bu şekilde, dinde reform yanlılarını eleştiren müellif, dinde reforma kesinlikle karşı olduğunu açıklamıştır.

b.2. Noel Kutlamaları ve Avrupa'yı Taklit:

Tâhirü'l-mevlevî, Mesnevî Şerhi'nde toplumsal yapımızdaki bozulmanın en bariz örneklerinden olan Noel kutlamalarını da eleştirmiş; Müslümanların yılbaşının, Peygamberimiz'in hicret olayının meydana geldiği 1 Muharrem olduğunu belirterek, Avrupa'nın körü körüne taklidine şöyle karşı çıkmıştır.

---

419 Tâhirü'l-Mevlevî; a.g.e., VI,157

420 Tâhirü'l-Mevlevî; a.g.e., V, 1405

"... mahza AvrupalIları maymuncasına taklid etmek fikriyle o gece çam ağacı dikmek, dallarına çocuklar için hediyyeler asmak ve mumlar yakmak, sonra bu hediyyeleri Noel Baba getirdi diye ma'sum çocukları aldatmak, yine o gece "adetâ çıplak kadınlara sarılıp zıp zıp sıçramak tam gece yarısında mum söndürmek ve karanlıkta türlü kepazelik etmek, yutmak hırsıyla kumar oynayıp yutulmak, sonra da böyle sefahet yerleri sahihlerine kaz gibi yolunmaktan her biri, bir habise, hepsi de habisâtdır."(421)

b.3 Dilin ve Dil Öğrenmenin Önemi:

Tâhirü'l-Mevlevî'nin, Mesnevî Şerhinde değindiği İçtimaî ve siyasî konulardan biri de dil konusudur. Dili, insanların anlaşması için bir araç olarak görmüş; dildeki yabancılaşma ve Dil Kurumu'nun uydurduğu kelimeler dolayısıyla nesiller arasında kopukluk meydana geldiğini ifade ederek şunları söylemiştir:

"Lisan bilmenin faydası vardır. Zararı ve günahı yoktur. Bir adam kaç lisan bilirse o kadar insan sayılır.

Muhterem okuyucu; çocuklarınızın lisan öğrenmelerine himmet ediniz, hatta eski yazımızı onlara öğretiniz. Çünki şimdi eski yazıyı okuyabilmek ayrıca bir dil bilmek gibi oldu"*422).

Görüldüğü gibi müellif, dil öğrenmenin yanısıra OsmanIIca öğrenmeyi de tavsiye ve teşvik etmiştir ki; bugün Osmanlıca bilmek Milli kültürümüzün hâzineleri olan eserlerin günümüz nesline aktarılmasında en önemli anahtardır.

Şeyhi:

Tâhirü'l-Mevlevî'nin Şeyhi, Yenikapı Mevlevî-hanesi postnişini olan **Mehmed Celâleddin Dede Efendi'**dir.

Kaynaklarda verilen bilgilere göre Yenikapı Mevlevî-hanesi Şeyhi Osman Salahaddin Dede Efendi'nin oğlu olan bu zat, 8 Rebiülevvel 1265 (1 Şubat 1849)'de adı geçen Mevlevî-hane de dünyaya gelmiştir (423).

Annesi; attar Hacı Tahir Efendi'nin kızı Hacı Münire hanımdır. Kaldırımî Zade İstanbullu Ahmed Efendi'den Kur'an ve tecvid okuduktan sonra; on iki yaşında Davut Paşa Rüşdiyesi'ne başlayarak Molla Cami'ye kadar okuyarak ilmini ilerletmiştir. Daha sonra Mustafa Naili Efendi'nin kızı Nazife hanım ile 1283 (1866) tarihinde evlenmiştir.

Babasından Mesnevî ve Fususu'l-Hikem okumuş, Fatih Camii'nde Kovacılar şeyhinin eniştesi, Küçük Efendi Tekkesi Şeyhi Hafız Galip Efendi, Filibeli Mahmud Efendi gibi âlimlerden tasavvurat, tasdikat, şerh-i akaid, meani gibi ilimleri tahsil etmiştir (424). Ayrıca Tunuslu Mustafa Efendi'den Buharî ve Fütuhat-ı Mekki'ye tahsil etmiş ve Şazelî şeyhi olan bu zattan Şazelî tarikatı hilâfeti almıştır (425°).

Babasının ihtiyarlığı dolayısıyla inzivaya çekilmesiyle 1286 (1869) tarihinden itibaren, Konya

---

421 Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.e., VI, 34-35

422 Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.e., III, 651-652

423 Mehmet Ziya, Yenikapı Mevlevî-hanesi, Daru'lhilafetî'l-Aliyye, İst. 1329, s.201 ve ibnü'l-Emin Mahmud Kemal İnal, Son Asır Türk Şairleri, III, 1833

424 Mehmet Ziya; a.g.e., s.201-202

425 Tâhirü'l-Mevlevî, "Merhum Esad Dede Hakkında", Mahfil, S.41, Rebiü'l-evvel 1342, s.90

Mevlana dergâhı postnişini Safvet Çelebi'nin izniyle babasına ve kaleten icra-yı mukabele (426) ve İsm-i Celâl okumaya başlamış ve 18 Cemaziyü'l-evvel 1304 (13 Şubat 1887) tarihinde babasının vefatı ile yerine Yenikapı Mevlevî-hanesi postnişini olmuştur.

Eskişehir Mevlevî dergahı postnişini Hasan Hüsnü Dede Efendi'den (R.Evvel 1305 (21 Kasım 1887)'de Mesnevî icazetnamesi; Zilkade 1312 (Mayıs 1895) tarihinde İmdâdullâh Fârûkî hazretlerinden Çeştiyye tarikatı hilâfeti, Trablusgarb'lı Mustafa Efendi'den Kadiriyye tarikatı hilâfeti almıştır.

Şeyhiyle ilgili bir kitap yazan T.Mevlevî; onun, Mevlevîliğin zerafet ve fazilet timsali, mekârim-i ahlak numunesi, şeriata ve tarikat adabına son derece riayetkar sebat ve metanet örneği olduğunu belirttikten sonra, kendisi üzerindeki tesirini şöyle ifade etmiştir:

"O zât-ı muhterem, o vücûd-ı mükerrem bnim rehber,i hakikatim, şeyh-i peygâmber-i sîretim idi. Henüz nev-niyâz bir çile-güzîn olduğum sırada ilk lem'a-i hürriyeti o mişkât-ı nûrânîden almış, o sîrâc-ı vehhâcın eş'a-i dil-fürûzıyla zulûmât-ı ğafletden uyanmışdım. O 'ârif-i ekber o derece tevazu'perver idi ki, ekşer-i evkât bu 'abd-i 'âcizle uzun uzun mükâlemeler eder ve nikât-ı hikmet-'âmiziyle beni îkâza gayret eylerdi." (427).

Şeyh Celaleddin Efendi postnişîn olduktan sonra, babasının okutmaya başladığı haşiyeli ve kayıtlı Mesnevî-i Şerifi takrire devam etmiş, vefatından birbuçuk yıl önce başlayan hastalığının İlerlemesi üzerine son zamanlarında Mesnevî takririne son vermiştir (428).

Kaynaklardaki bilgilerden (429), mûsikîde de üstad olduğunu ve çok güzel tanbur çaldığını öğrendiğimiz Şeyh Celâleddin Efendi; musikî ilminin nazariyatındaki üstünlüğünü tamamen kendi gayreti ve okuması sonucu elde etmiştir.

Şiirle de meşgûl olarak, az sayıda şiir yazmış ve şiirde "Şeyhî" mahlasını kullanmıştır^430). Tâhirü'l-Mevlevî, şeyhiyle ilgili kitabında Celâleddin Efendi'nin şiirlerinden bazı örnekler vermiştir. Bu örneklerden bir gazeli şöyledir:

"'Âşık hemîşe nâle vü âh eylemek gerek

Yârin yolunda cismi tebâh eylemek gerek

Cân vermeyince şâhid-i 'aşk eylemez zuhûr

Başın fidâ-yı 'arbede-gâh eylemek gerek

Düşdü hevâ-yı dâne-i ruhsâra murğ-ı dîl

Pâbest-i kaydı zülf-i siyâh eylemek gerek

Gönlüm asıldı kaldı ser-i târ-ı perçeme

Girdi hatâya verâse-i günâh eylemek gerek

---

426 Karşılaşmak anlamına gelen mukabele kelimesi, bütün tarikatlarda ve bilhassa Mevlevîlerde, tarikat âyinini icra etmek yerinde kullanılan bir tabirdir. Mübarek gün ve gecelerde yapılan mukabele, Yeni- kapı Mevlevî-hanesi'nde Pazartesi ve Perşembe günleri icra edilirdi. (Bkz. Abdüibakî Gölpınarlı, Meviânâ'dan Sonra Mevlevîlik, s.370-371)

427 Tâhirü'l-Mevlevî, Şeyh Ceiâleddin Efendi; s.4-5

428 Bkz. Mehmet Ziya ; a.g.e. s.207

429 Bkz. Mehmet Ziya; a.g.e., s.235 ve ibnü'i-Emin Mahmud Kemal İnal, a.g.e., 111,1833

430 Tâhirü'l-Mevlevî; a.g.e., s.32, Mehmet Ziya, a.g.e.; s.232

Derk eylemez hakâiki her vaşla pûş olan

Ser pûşi Mevlevîyi külâh eylemek gerek

Ser-menzil-i hakîkata ermek diler isefi

Dergâh-ı pîri-pûşJt u penâh eylemek gerek

Şeyhî cenâb-ı ''Ahkar-ı ‘ışk âşinâ gibi

Bir Mevlevi'yi hem-dem-i râh eylemek gerek"

Şeyh Celâleddin Efendi yukarıda da ifade ettiğimiz gibi ömrünün son birbuçuk yılında hastalanmış ve 20 yıl (431) asaleten Şeyhlik yaptıktan sonra 61 yaşında iken, 30

R.Ahir 1326-17 Mayıs 1324 (30 Mayıs 1908) tarihinde Cumartesiyi Pazara bağlayan gece saat 1 sıralarında vefat etmiştir (432).

Cenaze namazı Koca Mustafa Paşa dergahında kılındıktan sonra, Yenikapı Mev- levî-hanesi'nde babası Şeyh Osman Salahuddin Dede Efendi'nin yanında toprağa verilmiştir (433).

Tâhirü'l-Mevlevî, şeyhinin vefatına son derece üzülmüş ve herkes dağıldıktan sonra, mezarın başında şu şiirle üzüntüsünü dile getirmiştir:

Beni de nezdine celbet Şeyhim Yaşamak gayrı bana verdi melal Ne içün böyle yetîmin kalayım Eylemezdin beni asla ihmâl Pâyini öpmüş iken kabrine 'âh Olayım böyle revâ mı rû-mâl" (434)

Şeyh Celâleddin Efendi'nin vefatı üzerine birçok tarihler düşürülmüştür. Tâhirü'l- Mevlevî de aynı şekilde tarihler düşürmüş ve bunları şeyhi ile ilgili kitabında kaydetmiştir. Bu tarihlerden birisi şudur:

"Gûş edib neyden nevâ-yı (irci'î)

Etdi Şeyh-i Mevlevî 'azm-i Cemâl

Bendesi Tâhir dedi târihini

Verdi cânın mürşid-i a'zam Celâl

1326

Şeyh Celâleddin Efendi'nin vefatından sonra yerine postnişin olarak, oğlu Abdül- bakî Dede

---

431 Tâhirü'l-Mevlevî, 22 yıl şeyhlik yaptığını belirtmektedir (Bkz. Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.e., s.17) Kanaatimizce bu iki rakam da doğrudur. Çünkü Mehmet Ziya yıl hesabını milâdi takvime; Tâhirü'l-Mevlevî ise hicrî takvime göre vermiştir.

432 Mehmet Ziya, a.g.e., s.248

Tâhirü’l-Mevlevî, şeyhinin vefat tarihini 18 Mayıs 1323 olarak vermiştir (Bkz. Tâhirü'l-Mevlevî; a.g.e., s.11) Kanaatimizce 1323 tarihi matbuat hatası sonucu çıkmıştır. Çünkü Şeyhinin vefatına düşürdüğü tarihlerde, H.1326 tarihini zikretmiştir (Bkz. Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.e., s.29) Halbuki 18 Mayıs 1323, hicri tarihle 1326 değil, 1325'e tekabül etmektedir. Gün olarak belirtilen 1 günlük farklılık ise Mehmet Ziya'nın Cumartesi gününün tarihini; Tâhirü'l-Mevlevî'nin ise vefat gece yarısından sonra olduğu için Pazar gününün tarihini vermesi sebebiyledir.

433 Bkz. Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.e., s.16-17 ve Mehmet Ziya, a.g.e. s.253-254

434 Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.e., s.18

Efendi geçmiştir (435).

BAZI TASAVVUFÎ KONULARDAKİ GÖRÜŞLERİ:

Tâhirü'l-Mevlevî, daha önce de ifade ettiğimiz gibi çok genç yaşta tarikata intisap etmiştir. Ancak o, tarikata intisabı öncesinde girdiği tarikat hakkında sağlam bilgiler edinerek; araştırması sonucu ve taklidî değil, tahkikî olarak bu yola sülük etmiştir (436)

Tasavvufî yola girdikten sonra da, bu konudaki bilgisini sürekli ilerleten müellif, tasavvufla ilgili konularda görüşlerini, en önemli eseri sayılan Şerh-i Mesnevî, Mesnevî'nin Eski ve Yeni Mu'terizleri gibi eserlerinde ortaya koymuştur. Biz çalışmamızın bu bölümünde, müellifin konuyla ilgili görüşlerinden bazılarını aktarmak istiyoruz. Böylece onun tasavvufî şahsiyetinin daha iyi tebarüz edeceği kanaatindeyiz.

Tasavvufun Önemi ve Mürşidin Gerekliliği:

Tâhirü'l-Mevlevî'ye göre tasavvuf; kaynağı nakil, yani Kur'an ve sünnet olan (437) dervişlik irfan ve zevkinden bahseden bir ilimdir (438) O, Islâm tasavvufunun, Yunan felsefesinden mülhem olduğu iddiasını, "Felsefe başka, hikmet-i İslâmiyye demek olan tasavvuf başkadır. Birinin, yani felsefenin menbâ'ı akıldır. Öbürünün yani tasavvufun me'hazı Kuran ve Hadistir" diyerek reddetmiştir.

Ona göre Islâm tasavvufu; "Bir kimseye hikmet verilmişse ona birçok hayır verilmiştir" (439) ayetindeki Kur'an ve hadisten istinbat olunan hikmet üzerine bina kılınmıştır

Tasavvuf ehlinin, mutasavvıf, sofî ve sâfî olmak üzere, üç derecesi olduğunu belirten (440°) T. Mevlevi'ye göre; tasavvufu ilim olarak bilenler Mutasavvıf, zevk olarak anlayanlar ise safî'dir (441). Sofî, vakit neyi gerektiriyorsa onu yapan, bugün yapılacak işi yarına, şimdi yapılacak işi, biraz sonraya bırakmayan yani Ibnü'l vakt olan kimsedir. Sofî'den yüksek olan sâfî ise, halden ve vakitten feragat eden; vakte değil, vaktin kendisine tâbî olduğu kimsedir (442).

Şeriat ve tarikatın birbirinden farklı şeyler olmadığını kabul eden Tâhirü'l-Mevlevî, şeriatla tarikat arasındaki ilişkiyi şu şekilde açıklamıştır:

"Dinin usul ve esası şeriatdır. Çünkü ona dayanır. Şeriatın esası da tarikatdir. Çünkü nasihatden ve bilmekten garaz; tatbikdir. İlimden maksat amel olduğu gibi, şeri- atden matlub olan da tarikatdır. Zira şeriat, öğrenmek; tarikat ise, yapmakdır. Meselâ namaz kılarken başına bir şey giymenin sünnet olduğunu bilmek, şeriatdır; başı kapalı namaz kılmak ise tarikatdır. Rasulullah Efendimiz, ihramda bulundukları zamandan başka vakitlerde başı açık namaz kılmamıştır.

Tarikatın esas maksadı ise; hakikatdir. Zira tarikatdan gaye; hakikata ermektir."

---

435 Tâhirü'l-Mevlevî; a.g.e., s.29

436 Bkz. Tahir Olgun, Mesnevinin Yeni Muterizine İkinci Cevap, s.14

437 Bkz. Tâhirü'l-Mevlevî, Şerh-i Mesnevî, I, 79

438 Bkz. Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.e., İli, 785

439 Bakara II/269

440 Bkz. Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.e., VI,75

441 Bkz. Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.e., III,785

442 Bkz. Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.e., IX,369

(103)

Tarikat ve tasavvuftan maksadın hakikate ermek olduğunu belirten T.Mevlevî, bunun için bir mürşid-i kamile bağlanmanın mutlaka gerektiğini Şerh-i Mesnevî adlı eserinde defaatle zikretmiştir. Tasavvuf; kâl ilmi değil hâl ilmi olduğu için, onun okumakla bilinemeyeceğini, yaşanması gerektiğini ve bunun için de bir mürşid-i kâmile bağlanmanın elzem olduğunu şöyle ifade eder:

"Sofiyyenin irfânı; bilmekten ziyade, tatmak olduğundan, yalnız tasavvuf kitaplarını okumakla iktifa edip seyr ü sülükta bulunmayanların öğrendikleri kîl ü kâlden ibâret kaldı. Ömründe şeker yermemiş bir kimsenin şekerin tatlı olduğunu bilmesine döndü. Binâenaleyh sofiyye eserlerini okuyup da yanlış- doğru bazı şeyler öğrenmek doğru değildir. Kamil bir mürşidin terbiyesiyle seyr ü sülükta bulunup ilmi zevke tebdil eylemek elzemdir" (443)

O, müridi hastaya, mürşidi ise hekime benzeterek, hastanın hekimin tavsiyelerine uyması sonucu şifa bulması gibi; müridin riyazat ve mücahede tavsiyelerine uyarak manevî hastalıklardan kurtulabileceğini belirtir (444).

"Bıçak sapını yontamaz; diye bir darb-ı mesel vardır. Evet kılıç bıçak gibi kesici âletler başka şeyleri kestikleri halde saplarını yontamazlar. Bunun gibi hasta ve yaralı adam da kendini iyi edemez. Öyle bir adamın doktora, bir operatöre müraceatı lâzım gelir. Ahlak hastası ve ma'nen yaralı olanların da tasfiye-i ahlâk hekimi bulunan bir mürşide ilticâsı gerektir" (445).

Yola çıkan bir kişinin nasıl iyi bir kılavuz bulması gerekirse; müridin de bağlanacağı kişinin mürşid-i kâmil olduğunu araştırması gerektiğini ve sahte şeyhlerden kaçınılmasının lüzumunu şöyle ifade etmiştir:

"Demek ki;

Her tac giyen çulsuzu Edhem mi sanırsın? mısrasında gösterilen her şeyh taslağı mürşid olamıyor. Halis bir tâlib birine intisâb edecek olursa bilmediği bir yolda kör bir kılavuza uymuş ve nihayet bir uçuruma yuvarlanmış olur. Bu mezlekaya düşmemek için intisâb edilecek zâtın ahvali tedkik edilmeli, acaba hakiki mürşid mi, yoksa şartlatan mı? araştırılmalıdır." (446)

Nefisle Mücadele ve Nefis Çeşitleri:

Tasavvufta, nefisle mücadele etmek cihad-ı ekber (en büyük cihad) olarak nitelendirilmiştir. Çünkü nefis görünmeyen bir düşman olduğu için onunla mücadele etmek zordur. Tâhirü'l-Mevlevî bu durumu şöyle açıklamıştır:

"Hadis-i Şerifte, "Düşmanların en adâvetlisi derûnundaki nefistir" buyurul- muştur. Evet, insana kendi nefsi, yine kendi için en büyük ve en müdhiş bir düşmandır. Nefsin ihtirası olmasaydı bir hırsız habse girmez, bir katil siyânet ipine çekilmezdi. Nefis öyle bir düşmandır ki pusuya girmiş haydutlar gibi insanın içinde saklanmıştır. Dâima yeni yeni heveslerle

---

443 Tâhirü'l-Mevlevî, a.ge., IV, 1294

444 Bkz. Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.e., XIV, 254

445 Tâhirü'l-Mevlevî,a.g.e., V, 1490

446 Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.e., IV,1196

sahibini helâke kadar sevkeder"(447).

"Evet, Nefs, düşmanların en adâvetlisidir. Çünkü insana en yakındır. Tıpkı bir ev dahilindeki hırsıza benzer. Evin kapısı kilitlenir, pencerelerine demir parmaklık takılır. Hâricden yapılacak bir taarruza karşı ihtiyatlı bulunulur. Fakat hırsız ya dâhilden olursa, ma'azallah ya âile efradından bulunursa? Onunla uğraşmak, onu o kötü huyundan vazgeçirmek ne kadar müşkildir. Bu böyle olduğu gibi nefsi İslah için çalışmak ve yola getirmek de pek zordur..." (109).

"Cihâd: Uğraşmak demektir. Bundan dolayı düşmanla harb etmeye cihâd denilmiştir. Cihâd, asgar ve ekber, yâni küçük ve büyük diye ikiye ayrılmıştır. Cihad-ı asgar; düşmanla, cihad-ı ekber, nefisle uğraşmaktır. Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem Efendimiz; bir gazâdan avdet ederken; "Cihâd-ı asgardan, cihâd-ı ekbere dönüyoruz" buyururdu. Çünkü nefisle uğraşmak, en çetin bir düşmanla çarpışmaktan zordur. Çünkü düşmanla çarpışmak hayatın birkaç gününe münhasırdır. Nefisle mücahede ise bütün bir ömür müddetince devam eder." (448°)

T. Mevlevî, nefisle mücadelenin zorluğunu bu şekilde tesbit ettikten sonra, bu mücadelenin yolunu, başarı için gerekenin ne olduğunu şöyle açıklamıştır:

"Düşmanla uğraşacak bir askerin vazifesi, kumandanı tarafından; derdle uğraşacak bir hastanın hareketi, hekimi tarafından tâyîn edildiği gibi; Hak yolunda ilerleyecek bir sâlikin mücahedesi de, mürşid-i kâmil tarafından tayin olunur. Kendi kendine ve kitabdan okumak suretiyle mücâhedeye kalkışan bir kimse, aklına estiği gibi hareket eden bir askere, kendi kendine tedâviye çalışan bir hastaya benzer ki, tehlikeli bir işe girişmek, belki de tehlikenin tam ortasına düşmek olur" (449)

Nefisle mücahedenin kazanılması ve nefsin öldürülmesi için onun arzularına muhalefet etmek, isteklerini yerine getirmemek gerektiğini ifade eden (450) Tâhirü'l-Mevlevî, bunun için az yemeyi ve oruç tutmayı (451) tavsiye eder.

Nefisle mücadelenin zorluğunu, bunun için mutlaka mürşid-i kâmile ihtiyaç olduğunu belirten Tâhirü'l-Mevlevî; nefis mertebeleri ile ilgili olarak ise şu tasnifi yapmıştır:

"Erbabının malumudur ki, nefs-i İnsanînin emmâre, levvâme, mutmeinne, râziye ve merziyye isimli birtakım dereceleri vardır.

Emmare: Bizim gibilerdeki nefsin sıfatıdır ki sahibine mübalağa ile emreder ve dâima yasaklar tarafına sürükler.

Levvame: Emmareliği tamamen zâil olmamakla beraber, ara sıra nedâmet eden ve sahibini yasaklara yönelmekten ayıplayan nefistir.

Şeyh Sadi Gülîstân'ında yazar ki:

Dervişin biri bir gün, yalnız başına oturup, Şeyhin: "Ey elli yaşına girdiği hâlde henüz gaflet

---

447 Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.e., 11,516

448 Tâhirü'i-Mevlevî; a.g.e.,VII,716

449 Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.e., I, 225-226

450 Bkz. Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.e.; VI,262

451 Bkz. Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.e.; XI,893

uykusundan uyanmayan; şu anda dört beş günlük ömrün kaldı; bâri o günlerin kıymetini bil de Allah yoluna sarfet." beytinin meâlini düşünüyormuş. Nefs-i levvâme lisan-ı hâl ile kendini levme başlamış: Elli yaşına girdin, hâlâ adam olmaya kabiliyet göstermedin şimdiden sonra mı insanlık derecesini bulacaksın? Heyhat! demiş. Adamcağız tabii ki mahzun olmuş, acı acı nedâmet yaşları dökmüş. O esnâda kalbine bir ilham gelmiş: Allah'ın birliğini, peygamberin doğruluğunu tasdik ediyorsun, kimseye fenâlık etmemeye çalışıyorsun. Hırsız, kanlı, kâtil, muhtekir ve mürtekip değilsin. Yapamayacağın bir iş başına geçip de insanların hukukunu zarara uğratmıyorsun. O halde Allah'ın rahmetinden niçin ümid kesiyorsun demiş. İşte bu da nefs-i mülhime dir ki, sahibine bazı hayırlı âmeller ilham eder.

Mutmainne: Allah'ın tevfikiyle sekînet ve yakine mazhar olup ıztırabdan kurtulan nefisdir.

Râziye: Gerek başkaları gerek kendi hakkında zuhur edecek kazâ hükümlerine tamamen rızâ gösteren, keşki şu şöyle olsaydı, bu da öyle olsaydı diye itiraza kalkışmayandır.

Merziyye: Allah'ın rızasına nâil olan nefs-i nefisdir.

Ayet-i Celideki hitab-ı İlâhî, o mutmeinne olan nefsedir ki "Ey nefs-i mutmeinne; razı ve merzı olduğun halde yâni sen Allah'tan râzi olduğun gibi Allah da senden râzî olarak Rabb-i zişanına rûcu eyle t452) mealindedir” (453).

Nefsin yedinci derecesi olan nefs-i kâmileden bahsetmeyen T.Mevlevî; bir yerde, nefs-i mutmainne'yi, raziye ve merziyye mertebelerinden sonra beşinci mertebede zikretmiş,nefs-i mülhimeden bahsetmemiştir (454)

Halvet ve Çile:

Tasavvufta seyr ü sülük esnasında halvet veya çileye girmek elzemdir. Hemen hemen her tarikatta var olan bu uygulamanın kaynağı, Peygamberimizin sünnetinde var olan itikaftır. Tâhirü'l-Mevlevî bu konuyu şöyle belirtmiştir:

"Aleyhisselât Efendimiz, Ramazanın aşr-ı ahirinde yani yirmisinden otuzuna kadar olan müddet zarfında Mescid-i Şerifin içerisine bir çadır kurdurur ve onun dahilinde itikâf buyururdu.

Şeriatın bu itikâfı, tarikatta halvet adını almış ve halveti nâmıyla bir takım tarikat şubeleri tesis olunmuştur. Halveti tarikatı şu'belerinde yapılan bu halvete erbain, yani kırk günlük halvet denilir. Halvete girenin oruçlu bulunması ve iftar esnasında az yiyip az içmekle riyazat yapması şarttır. Bir de, halvet der encümen vardır ki, mecliste halvet demektir ve sâlikin bir mecliste halk ile konuşurken kalbinin Allah ile meşgul olmasıdır. Tabii bu, öbüründen yüksektir. Fakat halvet, bir mürşid-i kâmilin tavsiyesiyle ve onun nezareti altında yapılır^455)

Kırk gün süreyle yapılan halvete, erbain veya çile denildiğini belirten T. Mevlevî, Mevlevî tarikatında yapılan çile ile ilgili şu bilgileri verir:

"Malumdur ki çile kırk gün demektir. O kadar müddet halvet ve inziva eylemek manasına ıstılahî bir tabirdir. Mevlevîlik çilesi ise tam 1001 gündür ki, 25 erbain sürer. Çileye giren bir

452 Fecr LXXXIX/27-30

453 Tâhirü’l-Mevlevî, Şerh-i Mesnevî, II, 359-360

454 Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.e., VII, 387

455 Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.e. VI,14

Mevlevî dervişi bu müddet zarfında tekkede bulunmaya, izinsiz hariçde kalmamaya mecburdur. Ruhsatsız bir gece dışarıda kalırsa çilesi kırılır. Yeniden çileye girip ikmal etmesi lâzımdır. Bir çile kırgını semahaneye giremez....

Diğer tarikatlarda dervişin istidâdına göre kendisine isim telkin edilir. Meselâ keli- me-i tevhid, ism-i Celâl, ism-i Hû, ism-i Hay tâlim olunur. Mevlevî tarikatında nev-niyaz bir câna, tahammülüne göre hizmet verilir. Ayakçılıktan, yani süprüntü dökmek, abdest- hane gibi nefse ağır gelen hizmetlerden başlanır, derece derece terakki ettirilir. Bu müddet zarfında onun vazifesi, (Eyvallah) demeye alışmak ve rıza tahsiline çalışmaktır. Maamafih sabah ve yatsı namazlarından sonra topluca okunan İsm-i Celâl'de ve haftada bir yapılan mukabelede ve beş vakit namazda cemaatde bulunur. Hizmetini bitirdikten, yâni 1001 günü tamamladıktan sonra kendisine zikr telkin olunur." (456)

Çile ve halvetten maksadın," Derunun tahliye ve tasfiyesi" (457) olduğunu belirterek, halvetin insanlardan tamamen uzaklaşmak olmadığını, asıl önemli olanın insanlarla birlikte iken Allah'tan uzak olmamak gerektiğini ise şu şekilde ifade etmiştir:

"Maamafih bu husus yanlış anlaşılmamalıdır. Her şeyi, işini gücünü yüzüstü bırakır, çoluğunu ve çocuğunu aç ve muhtaç terkeder de bir odaya kapanır, bir köşeye çekilir demek değildir. Çalışmanın insanlara faydalı olmanın millet ve memlekete hizmet etmenin Allah'ın emirleri cümlesinden olduğunu bilir, binâenaleyh onları hırs-ı nefsânî ile değil, hazz-ı ruhâni ile yapar anlamındadır. Zaten böyle yapabilmek bir kimsenin kemâline delâlet eder. Hazret-i Peygamber mihrabda imamlık, gazalarda kumandanlık ederdi. Asıl marifet kesrette vahdeti bulabilmektir. Gözü görmeyen, eli ermeyen bir adam ile, gören ve muktedir olan bir kimsenin menhî olan şeylerden sakınması bir değildir."

Görüldüğü gibi T.Mevlevî, halvetin seyr-i sülûktan lüzumlu olduğuna inanmış ve bir mürşid-i kamil vasıtasıyla yapılması gerektiğini; bunun amacının da kalbi tasfiye ve tezkiye olduğunu ifade etmiştir.

Zikir, Önemi ve Çeşitleri:

Zikir; Arapça bir kelime olup fiilinden mastardır. Lugatta; anma, anılma (458), düşünme, hatırlama, söz konusu etme; beyan ve ifade etme, Allah'ı dil veya kalple anma, beili duaları belli zamanlarda, belli sayı ve şekilde okuma (459) gibi anlamlara gelir.

Kur'an-ı Kerim ve hadis-i şeriflerde bir çok yerde geçen zikir; tasavvufta, Allah ile kulu arasında bağlantı ve ilişki kurulmasını sağlayacak tek vasıta olarak kabul edilmiştir

(123).

Tâhirü'l-Mevlevî, gönül aynasının, nefis pasından temizlenmesinin ancak Allah'ı zikirle mümkün olacağını şöyle ifade etmiştir:

"Madeni levhaların rutubet ve sâireden paslandığı, böyle olunca da sathına akseden şeyleri göstermediği gibi, gönül aynası da nefis pasiyle cilâsını kaybederse, feyz-i İlahîye ma'kes

---

456 Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.e. 11,373-374

457 Bkz. Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.e. II, 685

458 Bkz. Ferit Develioğlu, Osmanllca Türkçe Ansiklopedik Lügat, s.1428

459 Bkz. D. Mehmet Doğan, Büyük Türkçe Sözlük, İlim ve Sanat Dergisi Yayını, Üçüncü baskı Milsan A.Ş. İst. 1986, s.1071

olmak nimetinden mahrum kalır. Binâenaleyh, ilk önce gönül aynasındaki pası temizlemek ve cilalamak lâzımdır.

Müncelî âyine-i dilde nukûş-i kâinat İş o mıYât-ı musaffâya cilâ vermektedir!

"Her şeyin bir cilâsı vardır. Kalblerin cilâsı da zikrullahdır. hadis-i şerifi mucebince, o pasın giderilmesi, ancak Allah'ı zikretmek ve yâd eylemekle olur.

Dil hâhesi pür nur olur, Envâr-ı zikrullâh ile

Nefsin bulanıklığı gitmez, kalb aynasının pası açılmazsa ruh da Allah'ın tecellisine mazhar olamaz" (460)

Zikrin kaplerin cilâsı olduğunu ifadeden sonra zikri; lisanî, kalbî ve hakikî olmak üzere üçe ayırarak onları da şu şekilde açıklamıştır:

"Zikr-î lisânî: Esmaullahdan birini, kâmil bir şeyhden mezun olarak okumaktadır. Erbab-ı tarikin ekseri (La ilâhe illallâh) kelime-i tevhidi ile başlarlar. Sonra sâlikin terakkisine göre virdini değiştirirler.

Zikrî kalbîye gelince; zikrin yalnız lisanda kalmaması ve zikredilen isim sahibinin kalbde hazır olduğunun zevken bilinmesidir...

Zikr-i hakiki ise: Zikredenin nazarında (zikreden) (zikredilen) ve (zikr)in birlenme- sidir ki bu hâl, târif ile değil, ancak zevk ile ve o mertebeyi bulmakla anlaşılabilir." (461)

Ru'yetu'llâh-Allah'ın Görülmesi:

Ru'yetu'llâh meselesi, kelâm ilminin belli başlı problemlerinden birini teşkil etmiş ve uzun tartışmalara sebep olmuş önemli bir konudur. Ehl-i sünnet kelâmcıları ve mutasavvıflar ahirette Allah'ın görüleceği fikrine kâil olarak bu konuda Kur'an'dan ve hadisten deliller getirmişlerdir (462)

Tâhirü'l-Mevlevî de, bir mutasavvıf olarak ru'yetu'llâhın hak olduğu görüşüne meyletmiş ve bu görüşünü açıklarken ru'yetu'llâhı reddedenlerin görüşlerini de zikrederek onlara cevaplar vermiştir:

“İtikad mezhepleri arasında, Allah görülür mü, görülmez mi? diye bir münakaşa vardır. İtizal mezhebinde bulunanlar: Ru'yet ihata etmek demektir. Bütün mahlukatı muhît olan ihata edilmez diye bir nazariye koymuşlar, Hazreti Musa'ya hitab olan (Len terâni) (463) yani "Sen beni şimdi de istikbalde de göremezsin" ayetini de sened ittihaz etmişlerdir. Onlara karşı ehl-i sünnet ise, ru'yetin ihata demek olmadığını söylemişler. “Ayın ondördüncû gecesinde Kameri gördüğünüz gibi Rabbmızı göreceksiniz" hadisiyle istidlal etmişlerdir.

Filvâki Kameri gerek hilâl, gerek bedir halinde iken hepimiz görürüz, fakat hiçbirimiz kürre-i kameri ihata etmiş olmayız. Yangın kulesine çıkıp da altmış metre yüksekten bütün İstanbul'u görmek, elbette onu ihata etmek değildir. Böylece Mu'tezilenin iddiasının mânâsız

---

460 Tâhirü'l-Mevlevî; a.g.e., I, 88-89

461 Tâhirü'l-Mevlevî; a.g.e., XIII, 644-645

462 Ru'yetu'llâh konusundaki tartışmalar için bkz. Talat Koçyiğit, Kelâmcılarla Hadisciler Arasındaki Münakaşalar, Türkiye Diyanet Vakfı Yayını, Ank. 1984, s.172-184

463 Araf VİI/143

olduğu anlaşılır. Evet, İnşallah cennette Rabbımızı göreceğiz. Fakat oradaki hayatın icabından olan bir gözle. Çünkü uzvî ve fânî olan bir göz, bâki bir cemâle nazar edemez. Onun için Cenâb-ı Hak kullarına Cemalini müşâhede edebilecek gözler ihsan edecektir" (464).

Vahdet-i Vücûd:

Tasavvuf tarihinde çok tartışılan önemli bir konu da vahdet-i vücûd meselesidir. Vahdet-i vücud anlayışı; tasavvuf tarihimize İbn-i Arabî (1165-1240) i465) ile girmiş lehte ve aleyhte fikirler beyan edilmiş ve özellikle de İmam-ı Rabbanî (1564-1624) (466) tarafından eleştirilmiştir (467).

Tâhirü'l-Mevlevî, bu konuyla ilgili görüşlerini Şerh-i Mesnevî ve Mesnevî'nin Yeni Muterizine İkinci Cevap adlı eserlerinde açıklamıştır.

Müellifimiz; vahdet-i vücûd'un, Panteizm'den (468) farklı olduğunu belirterek, Panteizmin vahdet-i mevcut demek olduğunu ve bunun da kesinlikle hiç bir müslümanın kabul edeceği birşey olamayacağını belirtir (469). Ona göre, vahdet-i vücud inancında âlemle Allah farklı şeylerdir. Alem; Allahu Teala'nın sıfatlarının üzerinde tecelli ettiği bir eserdir. Yapılan bir câmide nasıl mimarının, yazılan bir levha da nasıl hattatının izleri varsa; bütün bir âlem üzerinde Allah'ın varlığının izleri vardır. Yoksa Panteizm'in savunduğu gibi; âlem, Allah değildir (470).

T.Mevlevî, sufilerin inancının esasının vahdet-i vücûd olduğunu belirterek, bu inancı şu şekilde ortaya koymuş ve savunmuştur:

"Malumdur ki, sofiyyenin inancının esası vahdet-i vücûd'dur. Yani ezelen ve ebeden vücûd-i hakkanî ile muttasıf olan ancak Zât-i Eceli ü a'ladır. Şâir mevcudâtın varlığı onun eser-i icâdıdır. Mûcid ile mevcûd arasında pekçok fark bulunmak, Hak ve halk beyninde ayniyyet bulunmamak pek tabiidir. Şu câmi-i şerif, onu yapan mi'marın eseridir. Fakat hiçbir vakit mimarın kendisi değildir. Ondaki kemal-i sanatın zuhûr mahallidir. Bu böyle olduğu gibi bütün mükevvenât da, Hakk'ın mezâhiridir. Yani Allah Teâlâ'nın kemâl-i kudreti; güneşten

---

464 Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.e., XIV, 123

465 Muhyiddin İbn-i Arabî; 1165 yılında Endülüs'ün Mürsiye şehrinde doğmuş, 1240 yılında ise Şam'da vefat etmiştir. Beşyüzden fazla eser yazdığı rivâyet edilen İbn-i Arabî, tasavvuf erbabı arasında Şeyh-i Ekber olarak anılmıştır. (Bkz. İbrahim Agah Çubukçu, İslâm Düşünürleri, Ank. Üniv. İlahiyat Fak. Yayını İkinci Bask. Ank. 1983, s.84-94)

466 İmam-ı Rabbani: Asıl adı Ahmet Faruk es-Serhendî'dir. 1564 yılında Serhend'de dünyaya gelmiş 1624'de vefat etmiştir. En önemli eseri Mektûbat'tır. Hindistan'da Islâm'ın yayılmasında büyük etkisi olmuştur. (Bkz. Muhammed Abdülhak Ensâri, Şeriat ve Tasavvuf (Çev. Yusuf Yazar), Rehber Yayıncılık 1. Bsk. Ank. 1991, s.19-46)

467 imam-ı Rabbanî'nin bu eleştirileri için bkz. Muhammed Abdülhak Ensâri, a.g.e., s.151-162

468 "Panteizm: Kelime iik defa 18. asırda İrlandall J. Toiand tarafında kullanılmış olup, Allah ile âlemi bir ve aynı, O'nu âlemin yegâne cevheri sayan felsefî mesleklere verilen isim. Panteizm'e göre madde ve ruh müstakil varlığa sahip olmayıp bütün varlıkların tek sebebi olan üstün bir cevherin sıfatları ve görünüşleridir. Bu yüksek prensip şuur ve hürriyete sahip değildir. O zaruri varlıktır, onun zaruri olduğunu bilmesi hürriyetidir. Bu sebeble, o yüce prensip ve cevher gayri şahsidir.Buna göre Allah'ın âlemden ayrı ve müstakil bir şahsiyeti yoktur. O bir kanundur, bir kuvvettir... Süleyman Hayri Bolay, Felsefi Terimler Sözlüğü, Akçağ Yay. 5. Bsk., Ank.1990, s.201.

469 Bkz. Tahir Olgun, Mesnevî'nin Yeni Mu'terizine İkinci Cevap, s.9

470 Bkz. Tâhirü'l-Mevlevî, Şerh-i Mesnevî, II,378

zerreye, denizden katreye varıncaya kadar herşeyde tecelli etmiştir. Hakk'ın esmâsı mütekabildir. Meselâ (Muhyî) ismine mukâbil (Mümît) vardır. Yaşayan mahlukât Muhyî isminin, ölenlerde Mümît isminin mazharıdır. Birinde Muhyî ismi tecelli eder, onu yaşatır. Diğerinde Mümît ismi tecelli eder, onu öldürür.

Bir adam; hem âlim, hem şâir hem ressam olabilir. İlmiyle bir kitab yazar, tabiat-ı şâiranesiyle bir neşide tanzim eder, ressamlığıyla da bir levhâ tersim eyler. O eserlerin hepsinde, onun ilmi, şiiri ve ressamlığı görünür. Böyle olmakla beraber kitabına, şi'irine ve levhasına o adamın kendisidir denilmez. Lâteşbih Cenâb-ı Hak da böyledir. Her şey O'nun eser-i sun'u ve kemalidir, fakat herşey O değildir. "Herşey O'dur" itikâdında bulunmak vahdet-İ mevcuda kâil olmak demek olur. Zuhûr itibariyle gayriyyet bulunma- saydı, sofiyye eserlerinde pek çok tesadüf edilen (mâsivâllah) ta'birinin manasız olması lâzım gelirdi. Mâsivâ'yı şühûd üzerine inkâr edenler, deryâ-yı vahdete müstağrak olanlardır. Lâteşbih, bir adamın denize dalınca her tarafını deniz görmesi, denizden başka bir şey müşahede etmemesi gibi..."(471)

Sema ve Raks:

Tâhîrü'l-Mevlevî'nin bazı tasavvufî konulardaki görüşlerine; ulema tarafından hakkında ihtilâf edimiş olan ve Mevlevîliğin esaslarından sayılan sema ve raks hakkındaki

görüşleri ile son vermek istiyoruz.

O, Şerh-i Mesnevî adlı eserinde Sema ile ilgili şu bilgileri verir:

"Sema': Lugatta dinleme ma'nasınadır. Sonra mûsiki dinlemek mefhumunda kulanılmış, daha sonra ve mutasavvıfa indinde kaside ve İlahî gibi sözlerin terennüm edilişini dinlemeye ve ondan neşelenerek kalkıp bir takım hareketlerde bulunmaya sema denilmiştir. Nitekim Mevlevîlerin ney, kudüm âhengi ile devr ve hareket etmelerine sema1; sema' edenlere, sema'zen, sema' esnasında dönenleri idare edene; sema'zen başı, derlerdi. Hâlâ Konya'da çalgılı, mûsikîli toplantılara sema'dan bozma olarak samah diyorlar" (472).

Sema' hakkında bu bilgileri verdikten sonra; İmam-ı Kuşeyri (986-1072) (473) ve İmam-ı Gazali (1058-1111) (138) gibi Islâm büyüklerinin; sema ve çalgı dinlemeyle ilgili olarak; "Eğer dinleyende nefsâni bir takım meyi uyandırıyorsa şüphesiz haramdır, hiçbir te'sir uyandırmıyorsa mubahtır, ruhânî ve İlahî bir neş'e husûle getiriyorsa helaldir." şeklinde fetva verdiklerini söyleyerek sema'ın meşruyetine delil getirmiştir (474).

T.Mevlevî, her canlının tabiatında raks ve tarab hassası bulunduğunu, bu hassayla sevinçli oldukları zaman hayvanların bunu hoplayıp, zıplayarak belli ettiğini; aynı şekilde insanın da, bu hassa dolayısıyla raks ve harekât-ı mevzûna meyli olduğunu ifade ederek; maddi bir zevkle harkete geçen insanın, manevî bir heyecanla daha fazla harekete sevkolunacağını belirtmiştir. Ona göre; ehlullahın zikir esnasında ayakta veya dönerek mevzûn bir takım

---

471 Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.e., III, 863-864

472 Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.e., VI, 181

473 İmam-ı Kuşeyrî: Zeynü'l-islâm ünvaniyle meşhur olup, 986'da Nişabur yakınında Üstüvan kasa- basında dünyaya gelmiş ve 1072'de vefat etmiştir. Risale-i Kuşeyri isimli eseri çok meşhurdur (Bkz. Abdülkerim Kuşeyrî, Kuşeyri Risalesi, Haz. Süleyman Uludağ, Dergah Yayınları, ikinci Bsk. İst. 1981, s.11-16)

474 Bkz. Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.e., VI, 181

hareketlerde bulunmasının sebebi de, bunların kalbinde meydana gelen manevî heyecanlardır. Zikir esnasındaki bu durumun; bir gösteriş ve riya sonucu mu, yoksa gerçek bir manevî zevkle mi meydana geldiği sorusuna verdiği cevapla, raks ve sema aleyhinde olanlara karşı şunları söylemiştir:

"Sofiyye ıstılahları arasında bir vecd bir de tevâcüd vardır. Vecd; matlub olan ma'nevi zevki bulmak, Tevâcüd; o zevki bulmaya çalışmaktır. Bizim gibilerin zikir esnasındaki hareketleri şüphesiz tevâcüddür. Ehlullah hazerâtının neşvelerini bulmak için aramak, taramak, didinmek ve çırpınmak lazımdır. Allah; ekremü'l ekremindir, kendi yolunda ihlas ile çırpınanları me'yus etmez. Binâenaleyh o tevâcüdler, bir gün olur vecd hâlini alır. Elverir ki dervişte, o harekatın menşei riya ve nümayiş değil, ihlas olsun ve Allah rızası için sallansın dursun. İmam-ı Şâfii rahimehullah'a isnad edilen bir beyitte;

"Allah rızası için oynayan felâh bulur. Çünkü lillah fillah olan raks helaldir"

buyurulmuştur.

Acaib raks helâl olur mu? Evet; olur, amma raksına göre. Balolara gidip yarıçıplak kadınların üryan vücudlarına sarılıp zıpzıp sıçramak, müslümanlık şöyle dursun, belki mecûsilikte bile haramdır. Kezâ bir kadının yabancı bir erkekle sarmaş dolaş fırıl fırıl dönmesi hiçbir vakit helâl olamaz. Hatta helâl mi haram mı? Sualine hâcet kalmaz, ancak, bir bayram günü Mescid-i Nebevî sahasında Habeşistan'dan gelmiş olan Habeş Müslümanlarının oyun oynadıklarını ve bu oyunu Resûl-i Ekrem Sallallahü Aleyhi Ve- sellem Efendimizle birlikte hücre-i seadetten seyrettiklerini Hazreti Ayşe (r.a.) rivayet ediyor. Demek ki haram olan raks değil, onun neticesi imiş. O halde; "Tekkelerde raks ediyorlar, haram işliyorlar, sema'haneler kırk arşın kazılıp toprağı atılmayınca orada namaz kılınmaz" diyenlerin sözleri cahilâne bir taassubdan başka birşey değildir..."(475)

Buraya kadar tasavvufî bazı konularda görüşlerini zikrettiğimiz Tâhirü'l-Mevlevî, alıntılarımızdan da açıkça anlaşıldığı gibi, tasavvufu hâl olarak yaşamanın yanısıra, tasavvuf ilminde de derin bilgiye sahiptir. O; şeriatla ilgili hadis, tefsir gibi ilimleri de bildiği için, görüşlerinde, Kur'an ve Sünnet ışığı açıkça belli olmaktadır. O; hem zahirî ilimleri, hem de batınî ilimleri bilen bir kişi olarak, zü'lcenâheyn (iki kanatlı) diye vasıflandırılacak bir özelliğe sahiptir.

Şerh-i Mesnevî adlı eserinde, buraya aldığımız konuların dışında; kerâmet, ilhâm, hal ve makam, evliya, keşf, murakabe, rabıta v.s. gibi daha birçok tasavvufî konularda görüşlerini açıklamıştır.

Çalışmamızın bu bölümünü, onu yakından tanıyan bazı dostlarının onun tasavvufî şahsiyetini ifade eden sözleri ve onun için yazılmış olan bir şiirle bitirmenin, onun bu yönünün daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacağı kanaatindeyiz.

"Bir noktayı anlayamamışımdır: O, deryâdil, derviş meşreb, âlim ve hakikâten olgun bir zât idi; başkalarının kendisine söyleyeceği bu kemâl vasfını kendine soyadı olarak aldı." (476)

"Ömrünü mensub olduğu tarikatın pirine bağlamış, rûhen Mesnevî'ye çok nüfuz etmiş,

475 Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.e., III, 7903

476 Mahir İz, Yılların İzi, s.234

selahiyetli bir zatın bir ömür mahsulü olan büyük eserini..." (477)

"Tâhir Hoca, yalnız ilmen değil, ahlâken de yüksekdi. Merhûm dâima fakirlerin, kimsesizlerin yardımına koşmuş ve hiçbir vakit maddiyat için çalışmamıştır. Çünkü ehl-i dünya değildi, hakikî bir müslüman, asil ruhlu, uluvvi cenâb sahibi ve tam mânâsıyle kâmil bir insandı" (478)

Bir İltifat

Rûhu gibi olgun kendinin adı

Mesnevi ışığı vurmuş yüzüne

İlk görüşte kalbim bunu anladı

Candan kulak verdim tatlı sözüne

Evine gittim de onu gördüm ki

Sıralanmış bir çok kitap yanına

Onların hepsi de hıfzında belki

Öğrenir gidenler âşiyânına

Benliğinde gizli tevazu' zekâ

İlmî değerinden haddimce doldum

İslâmî anladım bir kerre daha

Müslüman evladı müslüman oldum

Tahayyül eyledim o konuşurken

Önümde Mevlana sitâresini

Adeta seyrettim karşımda rûşen

Kubbe-i Hadra'nın minâresini

Sözleriyle daldım derinliklere

Ruhumda hatifî sesler duyuldu

Hayretle bakınca olduğu yere

Gözüme Mevlâna görünmüş oldu

Engin DİLMAÇ" (479)

B. EDEBÎ ŞAHSİYETİ:

Çalışmamızın, müellifin hayatını ele aldığımız birinci bölümü ve tasavvufî şahsiyetini ele aldığımız ikinci bölümün ilk kısmında da görüldüğü gibi, Tâhirü'l-Mevlevî'nin şahsiyetinin

---

477 Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.e., "Tebrik ve Teşekkür" başlıklı Ali Nihad Tarlan'ın yazısı, I,4

478 Ahmed Sa'di, "Mesnevî Şarihi Tâhirü'l-Mevlevî'nin Hayatı ve Eserleri" İslâm'ın Nuru, C.II, S.15, 1 Temmuz, 1952, s.41

479 İslâm Yolu, S.2, 22 C.Ahir 1370-1 Nisan 1951, s.14

önemli bir yönü de, onun edebî kişiliğidir. Çünkü o; çok sayıda eser vermiş, yüzlerce makale yazmış, dergi ve gazete çıkarmış; manzum ve mensur olarak düşüncelerini, duygularını, inançlarını, sevinç ve üzüntülerini ifade etmiştir.

Onun edebiyatla ilgisi ilk defa şiirle başladığı için, edebî şahsiyetini ele alırken şairliğini öncelikle incelemenin uygun olacağı kanaatindeyiz. Daha sonra da nesirciliğini inceleyerek onun bu yönünü ortaya koymaya çalışacağız.

1- Şâirliği:

Hayatını incelerken de gördüğümüz gibi Tâhirü'l-Mevlevî; aile muhiti olarak edebiyata aşina olan bir çevrede yetişmiştir. Babasının Farsça'ya meraklı olması sebebiyle çocukluğundan itibaren bu dile karşı bir alaka duymuş, XV. y.y.'m meşhur şairlerinden İranlı Hafız-ı Şirâzî (Ö. 791/1389) (480)'nin Divân'ından manzum tercümeler yapmaya çalışmıştır (147).

"Bahar eyyâmı gül elde tutar peymâne-i safî

Olur bin dil ile bülbül anın guya-yı evsâfı

Alub divan-ı eş'ârı ele çık sen de sahrâya

Bırak endişe-i dersi düşünme keşf-i Keşşâfı

Fakıh-i medrese dün mest idi verdi bu fetvâyı

Şarâba hürmet et yutma sakın emvâl-i evkafı" (481)

Yukarıda bir örneğini verdiğimiz Hafız Divân'ından yaptığı tercümeleri hocası Esad Dede Efendi'ye göstererek eksiklerini anlayan T.Mevlevî, bu zâtın Fatih Camii'ndeki Mesnevî derslerine devam etmiş ve özel dersler alarak Farsça'sını ilerletmiştir (482l

Farsça yazdığı Divânçe'sine yazdığı “Bir İki Söz" başlıklı önsözde yer alan “On beş on altı yaşımdan yani yarım asırdan fazlaca bir müddetden beri manzûm söz söylemeye çalışmakla ömrümü heder ettim" (15°) ifadelerinden, yaklaşık 1892-1893 yıllarında şiir yazmaya başladığını anlıyoruz.

Çalışmamızın "Giriş" bölümünde de, belirttiğimiz gibi T.Mevlevî'nin şiire başladığı bu dönemde, edebî çevrelerde iki temel fikir mevcuttu.

Sinasî, Ziya Paşa, Namık Kemal'le başlayan Tanzimat edebiyatının etkisinde bulunanlar; Türk Edebiyatı'nda yenilik yapılabilmesi için şark kültür atmosferinden, garb batı kültür atmosferine geçilmesi ve garb tesirinin hakimiyetini istiyorlardı.

Muallim Nâci'nin öncülük yaptığı grup ise; Garb Edebiyatı'nın kıymetini takdirle beraber, yüz yıllar boyunca kültürümüzün temelini oluşturan, şark (doğu) medeniyetinden tamamen kopmamak ve bu medeniyetten faydalanmak gerektiğini ifade ediyorlardı

(151).

Tâhirü'l-Mevlevî, şiire ilk başladığı zaman, eski edebiyatımızı korumak, ondan faydalanmak görüşünü savunan Muallim Nâci'nin etkisi altında kalmış ve divân edebiyatının önde gelen

480 Agah Sırrı Levend, Türk Edebiyatı Tarihi (Giriş), s.222
481 Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.m.; Mahfil, S.37, Zilkade 1341 s.13
482 Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.m.; Mahfil, S.39, Muharrem 1342, s.49-50

şairlerini taklit ederek şiir yazmaya başlamıştır.

Müellifin, Divânçe-i Tâhir adlı eserinde yer alan şu ifadeleri, onun şiirde takip ettiği yolu açıklamaktadır: .

"Ben, Fuzûlî, Nef'i, Sezâyî, Nedim, Nâcî vesâ'ire gibi esâtiz-i edebî taklide çalışdım. Bu hareketimle zevk-i millîden behre-dâr olduğumu işbât etdîm. Bundan hazzı olmayanlar varsınlar udebâ-yı efrencin peyrevî olsunlar" (483).

Görüldüğü gibi o, divân edebiyatının meşhur şâirlerini taklidle şiir yazmasını millî zevkten nasibdar olmasına bağlarken, bu tarz şiirden zevk almayan kişilerin ise millî bir zevke sahip olmadığını ima etmektedir.

15-16 yaşlarında şiir yazmaya başlayan Tâhirü'l-Mevlevî'nin şiirleri ilk önce Mekteb dergisinde yayınlanmıştır. Hatırat'ında ilk defa şiirinin yayınlandığı o günleri şöyle anlatmaktadır:

"Hicretin 1310 (1892-1893) -1311 (1893-1894) tarihlerinde idi ki bende genç idim ve şâir olduğumu tevehhüm ediyordum. Çünkü manzum lakırdılarla sahifeleri kabarmış sayısız defterim vardı. Bunların muhteviyâtını toptan yahut parakende olarak bastırmak emelini besliyor, gazetelerde benim için yazılacak 'genç ve muktedir şâirlerimizden...' genel tavsifine kendimi müstahak görüyordum. Fakat edebî bir mecmuaya göndereceğim bir yazının dere olunmaması şâirane izzet-i nefsimi kıracağı için eser takdimine pek de cür'et gösteremiyordum.

O vakit ki mevcut mecmu'alar arasında Mekteb ünvanlı bir risale vardı. Bidayeten çocuklara mahsus olmak üzere çıkmışken sonradan İlmî ve edebî bir mecmua şekline inkılap etmişti. Münderecatı meyanında kıymetli yazılar görülüyor ve ağır başlı kimseler tarafından okunuyordu.

Bin türlü tereddüt ve heyecan içinde gönderdiğim iki eser, bu mergub mecmuada neşr edildi ki, biri Na't-ı Şerif, diğeri de gazel idi. Ve her ikisi de nazire olmak üzere yazılmıştı. Hangisinin çıkışının öncelik kazanmış olduğunu unutmuşum. İlk imzâmı-ki Bâb- ı Seraskeriye mensub Tâhir diye atılmıştı-mecmuada gördüğüm gün duyduğum sevinci tarif edecek tabir bulamıyorum. Hakikaten şâir olduğuma inanıyor, inanmamı da eserlerimin Mekteb'e dere edilmesiyle itmi'nan derecesine çıkarıyordum"484

Biz araştırmamız sırasında, Mekteb de yayınlanan ilk şiirinin 26 Zilkade 1311/19 Mayıs 1310 (31 Mayıs 1894) tarihinde yayınladığını tebbit ettik. Bu şiir; Edebiyât-ı Şar- kiyye" üst başlığı ile yayınlanan ve nazire olarak yazıldığı ifade edilen şu Na't-ı Şerif'dir:

483 Mehmet Tahlr, Divânçe-i Tahir, s.3

484 Tâhirü'l-Mevlevî, Matbuat Âlemindeki Hayatım, s.19-20

Na't-ı Şerif

Mest etdi beni nûr-ı tecellâ-yı Muhammed

Oldum ezeli âşık-ı Şeydâ-yı Muhammed

Çeşmânıma etdirmede taktîrle'âli

Şevk-i ezel lülü-i lâlâ-yı Muhammed

Yakdı dili 'âteşlere de kalmadı sabrım

Envâr-ı ruh câzibe-efzâ-yı Muhammed

Etdi beni ham-geşte-i hicran hırâmi

Fikr rûş kâmet tûbâ-yı Muhammed

Kaldım şeb-i târih firâkında mededhâh

Ey hâdi-i râh şeb-i yeldâ-yı Muhammed

Meş'al-keş-i râhım olan Allah için olsun

Ey râhle-i bâdiye-i peymây-ı Muhammed

Siz söyleyin ey şibr u sevdâsı olanlar

Âyâ nerede Yesrib u Bathâ-yı Muhammed

Ey nûr-ı sevdâ ey şeb-i târ olmada rengin

Âyine-i gisû-yı safazâ-ı Muhammed

Ey bâd-ı seher hîz-i Harem başla vezâne

Dehri bürüsün büy-ı dilârâ-yı Muhammed

Ey hâme-i çâlâk sükût et! Edemezsen

Eşgim gibi sen arz-ı tevellâ-yı Muhammed

Dünyada vü 'ukbâda beni etme yâ Rab

Mahrûm-ı nazar-ı şefkat-iulyâ-yı Muhammed

Mehmed Tâhir"485

Hatırat'ında ilk yayınlanan şiirindeki imzasının "Bab-ı Seraskeriye Mensub Tâhir" şeklinde atıldığını belirtmesine rağmen, biz Mekteb dergisi külliyatında yaptığımız incelemede, yayınlanan ilk şiirindeki imzasının, yukarıda da geçtiği gibi Mehmet Tâhir olduğunu tesbit ettik.

Müellifin Mekteb dergisinde yayınlanan ikinci şiiri, Nef'i'ye nazire olarak yazılmış ve

485 Mekteb, 26 Zilkade 1311/19 Mayıs 1310, nr.11

Mevlana'yı metheden bir kasidedir. Bu kasideyi gönderirken yazdığı notta yer alan ifadelerden, Mekteb dergisinin, hem edebiyatımızda yenilik taraftarı olanların, hem de eski usul şiir yazanların şiirlerine yer verdiğini öğrenmekteyiz (486).

Bu şekilde ilk şiirleri Mekteb dergisinde yayınlana Tâhirü'l-Mevlevî'nin çileye girdikten sonra da şiir yazmaya devam ettiğini bilmemize rağmen herhangi bir dergide şiirlerinin yayınlandığına dâir elimizde bir bilgi mevcut değildir. H. 1313-1316 yılları arasında çile çıkarırken Mevlana'nın hilyesini manzum olarak kaleme almış ve çileyi ikmalî sonrası açtığı Tahir Dede Kütüphanesi'nin ilk kitabı olarak Mir'ât-ı Hazreti Mevlana adıyla R. 1315/1899 tarihinde yayınlamıştır.

Divân edebiyatı geleneğine uygun olarak; doğum, ölüm, tarikata giriş, çiliye ikmal gibi önemli olaylara manzum tarihler de düşüren Tâhirü'l-Mevlevî; R. 1318/1902-1903 tarihinde Divânçe-i Tahir adını verdiği şiir kitabını Mehmet Tahir imzasıyla yayınlatmıştır.

(156).

Beyanü'l-Hak, Sırat-ı MüstakimjSebilü'r-Reşad ve kendi çıkardığı Mahfil dergilerinde de Divân edebiyatı geleneğine uygun tarzda çok sayıda manzumesi yayınlanmış olan Tâhirü'l-Mevlevî, 1352/1933 tarihinde tertip etmiş olduğu Divân'ında, o tarihe kadar yazmış olduğu bütün şiirlerini toplamıştır (487)

Bilgi Yurdu, İslâm Yolu ve İslâm'ın Nuru dergileri müellifin şiirlerinin yayınlandığı diğer yayın organlarıdır. Buralarda hem aruz, hem de hece vezniyle şiirler yazmış ve ikinci bir divan tanzim ederek 20 Rebiülahir 1364 (3 Nisan 1945)'den sonra nazmettiği şiirlerini burada toplamıştır (488).

Tâhirü'l-Mevlevî Muallim Naci'nin yanısıra Mehmet Âkif'ten de etkilenmiştir. Mehmet Âkif'le ilgili yazdığı bir yazıdan; Âkif'i 1892-1893'den itibaren ismen tanıdığını ve "Kadar" redifli bir şiirine nazire yazdığını öğrenmekteyiz. Ticaret ve Ziraat Nezaretinde memurken, aynı bakanlıkta çalışan Âkifle aralarında büyük bir samimiyet doğmuş ve onun isteği ile Sırat-ı Müstakim de yazmaya başlamıştır. Âkif'ten, Muallakat-ı Seb'a Şerhi Zevzeni'yi de okumuştur (489).

Âkif'le olan bu yakınlığı sebebiyle bu dönemlerde yazdığı ve Sırat-ı Müstakim'de yayınladığı, "Eli Baltalı Çocuk", "Sadi ile Şeyhi" gibi manzum hikâyelerde Âkif tesiri görülmektedir (16°).

Onun, Akif'in şiiri ve şâiriiği için yaptığı tesbitlerden bazıları kendisi için de geçerlidir. Ona göre Âkif; şiiri gaye değil, duygu ve düşüncelerinin tebliği için bir vasıta görmüş, sanatını sanatkâr görünmek için değil, memlekete ve millete faydalı olmak için kullanmıştır. Akif'in ilham kaynağı ise, her büyük şâir gibi her şeydir (490).

Tâhirü'l-Mevlevî de aynı Âkif gibi şiiri ve sanatını duygu ve düşüncelerinin tebliğinde bir

---

486 Mekteb, 30 Receb 1313/4 Kanurı-ı Sâni 1311, nr. 17, s.207

487 a.g.e., vr.12a

488 Divân-ı Tâhirü'l-Mevlevî (2), vr.1a

489 Tahir Olgun, "Âkif'i Nasıl Tanıdım, Nasıl Görüştüm Nasıl Gördüm?, "Bilgi Yurdu Yıl 2, S.6, İkinci Kanun 1938, s.567

490 Tahir Olgun, a.g.m., s.569

vasıta olarak görmüş ve "sanat müfîd olmalı" (491) kaidesine göre memleket ve millete faydalı olacak tarzda şiirler yazmıştır. Onun şiirlerinde "samimilik", "ince hislilik", "ideale vefâkârlık" sıfatları açıkça görülmekte ve şiirlerinin konularında idealistliği bilhassa göze çarpmaktadır(163).

Ona göre şiir; aşırı hassasiyetin ürünüdür ve şairlerde son derece hassas kişilerdir. Divân'ına yazdığı mukaddimede bu konuyla ilgili şunları söylemiştir:

"Şiir için fart-ı hassâsiyet mahsûlü denilir. Tahassüsdeki ifrâtın hastalık olduğu o nev' mütehassisin hasta bulunduğu söylenilir.

Şu kavle göre en hisli şâ'irler en marîz insânlardır. Ma'al-esef ben de o zavallılardan biriyim. Çünkü hassâsiyet-i devâ nâ-pezîr'illetin şifâ nâ-ümîd mübtelâsıyım." (492)

Yine ona göre bir şâir, bir şeyden mütehassıs olup da başka şeylerden teessür duymazsa onun şâirliğinde noksanlık vardır (493l

Tâhirü'l-Mevlevî'nin şiirlerinde işlediği temalara baktığımızda, onun hemen hemen her şeyden etkilenerek şiirler yazdığını görmekteyiz. O; şiirlerinde, Allah'ın varlığı birliği, yüceliği, Peygamber'in özellikleri, ona itaat, mevlid-i nebî, leyle-i miraç, Allah'ın görülmesi, vahdet-i vücud, hac, oruç, ramazan v.b.dinî konuların yanında, vatanın savunması, vatan için savaşmak, birlik ve beraberlik gibi millî muhtevalı konulara da yer vermiştir.

Şiirlerinde ayet ve hadislerden alıntılar yapmış,telmihlerde bulunmuştur. Bazı ayet ve hadislerden mülhem olarak şiirler de tanzim etmiştir. Çalışmamızın dördüncü bölümünde bu konuyla ilgili örneklere yer vereceğim için burada sadece iki örneğin yeterli olacağı kanaatindeyiz.

"Dünya müminin zindanı ve kâfirin cennetidir"*494) hadisinin mealini şu şekilde nazmetmiştir:

"Olanlar cevher-i iman ile gencûr-i rûhânî

Ya illetten, ya kılletten, ya zilletten değil hâlî

Bu hâle bir de dervişlik ederse inzimâm, ol dem

Üçü birlikte mahveyler o merd-i fakr-i hoş hâli" (167)

"Cennet, anaların ayakları altındadır" (495) hadisini açıklayıcı olarak ise şu şiiri nazmetmiştir:

Evladım diyerek candan kucaklar

Bulsa imkânını ruhunda saklar

Bu kadar şefkat, bu kadar sevgi

Bulunmaz sanırım babada belki

---

491 Divân-ı Tâhirü'l-Mevlevî (1), vr.8b

492 Divân-ı Tâhirü'l-Mevlevî (1), vr.12a

493 Tahir Olgun, a.g.m., s.569

494 (VjJİ)" Dünya mü'minin zindanı, kâfirin ise cehennemidir", Müslim, Sahih, Zühd, 1, Tirmizî, Sünen, Zühd, 16.

495 (cS» "Cennet anaların ayakları altındadır" Aclûnî, Keşfü'l-Hafa, I, 335 >

Onun için demiş Nebiyy-i zîşân:

Ananın ayağı altında cinân

Ey evlâd, ananın bastığı yere

Sür yüzünü, ruhun cennete gire

*(169)

Birinci dünyâ savaşı sırasında yazdığı bir şiirde, Osmanlı ordusunu, Bedir savaşında ki orduya benzeterek, bu ordunun mağlubiyetinin İslâm'ın yok olması demek olduğunu duygulu bir şekilde dile getirmiştir:

Şiirlerinde dinî ve millî konuların yanısıra, aşk, tabiat, ayrılık, ölüm v.b. temaları da işlemiş olan Tâhirü'l-Mevlevî'nin kullandığı dil; ilk şiirlerinde Farsça'ya olan aşırı ilgisi dolayısıyla ağır ve ağdalı bir Osmanlıca iken, daha sonraları, sade bir Türkçe kullanmayı tercih etmiştir (174). Özellikle hece veznini kullanarak yazdığı, Edebiyat Tarihimize Dâir Manzum Bir Muhtıra adlı eseri ile, Bilgi Yurdu, İslâm Yolu gibi dergilerdeki hece vezniyle yazılmış şiirlerde kullandığı Türkçe çok sadedir.

Onu yakından tanıyan dostlarının ifadelerine göre; en önemli özelliklerinden birisi de nüktedan ve keskin dilli bir heccav olmasıdır (496). Divân edebiyatımızın meşhur hicivcilerinden Nef'î'nin, kendisine kelb (köpek) diyen, zamanının meşhur simalarından Tâhir Efendi hakkında söylediği;

"Tahir Efendi bana kelb demiş

İltifatı bu sözde zahirdir

Malikî mezhebim benim zira

Itikadımca kelb Tâhirdir"

kıtasına karşı asırlar sonra Tâhirü'l-Mevlevî, bütün Tahirler adına Nef'î'ye şu kıtayla cevap vermiştir:

Zehr-i hicvî cihâna neşredenin

Dili bî-şek zebân-ı ef'îdir

Tâhir olmaz köpek, fakat beşere

Nef'î vardır, o halde Nefî'dir.

Demek ister ki: "Hiciv zehrini cihana yayan kimsenin dili engerek yılanının dili gibi zehirlidir. Köpek temiz –tahir- değildir, insanlara faydası [nef'i] vardır; o halde faydalı (NEF'Î')dir."

Nef'î'ye verdiği bu cevapta da görüldüğü gibi hicivde keskin ifadeye sahip bir heccav olan müellifin bu yönü "Mizahî" mahlasıyla yazdığı lâtifelerde de açıkça görülmektedir. Bu latifelerinde, hayat pahalılığı, yolsuzluk, rüşvet, ulaşım problemi, ücret azlığı gibi bir çok sosyal konuyu hicvetmiştir. Bu hicivlerinden bazıları şunlardır:

496 Ercümend E. Talu, "Merhum Tahir Olgun", Son Posta, nr-5637-1876, 22 Haziran 1951, s.2

"O kadar bolluğu varken odunun
Çıktı yirmi liraya bir çekisi
İhtikârın yed-i mel'uniyle
Soyulur halkımızın póstekisi

Yirmiyi geçti bugün bir kilosu
Siyah elmas gibi kıymetli kömür
Hele kar yağsın o esnada onun
Tozunu sürme gibi çeşmine sür" (497)

**

“Otobüs namı olan vasıtaya
Garbın insanı biner, hoşça gezer
Bize geldikte o menhus araba
Yolda çarpar, düşürür insar ezer" (498)

**

Gelir vergisinden ümide düşen
Memurlar boğuldu yine kedere
Alıp vermeyişte hükümet haklı
Bakılır gelire, sonra gidere"
"Düzgünle gerilmez buruşuk bir yüz
Boyayla incelmez kaim bir dudak
İnsaf aynasına bir kerre bak da
Kendini maskara etmeyi bırak

**

"Takılıp çocuklar tramvaylara
Bedava eğlence diye geziyor
Atlarken düşüyor bazıları da
Vagonlar onları kesip eziyor

Bu haylaz güruhun men edilmesi
Selâmet namına icap etmez mi?

---

497 İslâm Yolu, S.5, 2 Muharrem 1368/4 Kasım 1948, s.3
498 a.g.d., S.6, 9 Muharrem 1368/11 Kasım 1948, s.2

Kazalara karşı memurlarının

Aldırmayışları daha yetmez mi?" (499)

**

"Tatsız oldu şekerin fırlaması

Halkı uğrattı şeker kİlletine

Bir cihetten yine nef'î vardır

Uğramaz kimse şeker illetine" (500)

**

"Demokrat Partisi dâim şikâyet

Etmekte görülen resmî baskıdan

Benim şikayetim matbaadaki

Aşınmış harflerle olan baskıdan" (183)

Şiirlerinde işlediği konulardan birisi de, dil, kurumu ile başlayan dildeki sadeleşme çalışmalarıdır. O bu çalışmaları uydurmacılık ve yozlaşma olarak nitelemiştir. Dildeki bu hızlı değişme karşısında öz vatanında kendini gurbette gibi hissetmeye başlamış, bu duygularını aşağıdaki şiirde şöyle dile getirmiştir:

---

499 a.g.d., S.32,13 Receb 1368/12 Mayıs 1949, s.3

500 a.g.d., S.2,11 Zilhicce 1367/14 Ekim 1948, s.4

Edebî çevreler ve tanıdığı şâirlerle de mektuplaşan Tâhirü'l-Mevlevî, yakın dostu Şâir Ali İffet Bey'e yazdığı manzum bir mektupda, edebî çevrelerde hecenin, aruza göre daha çok tercih edildiğini, şiirde anlamın önemini yitirdiğinden şikayet etmiştir. (501) Ahmet Talat Onay'ın, Türk Edebiyatı'nda Mazmunlar kitabına yazdığı manzum takrizde de dilin bozulması dolayısıyla nesillerin birbirini anlayamaz hale geldiğini ve bu çalışmanın dilin yozlaşmasını önlemek bakımından önemli olduğunu ifade etmiştir (502).

Tâhirü'l-Mevlevî'nin dil üzerinde hassasiyetle durduğunu ve birçok şiirle dilin önemini vurguladığını görmekteyiz. O, Farsça divançesine yazdığı bir önsözde, dildeki bozulma dolayısıyla, daha yaşarken anlaşılmaz duruma düşmekten büyük üzüntü duyduğunu ve yıllarca şiirle uğraşmasının bu yüzden boşa verilmiş bir emek olduğunu şu şiirle dile getirmiştir:

Hiç Nazma Çalışmamak Gerekmiş

Sinnim bu yıl oldu altmış altı

Mazi nazarımda bir karaltı

Altmış bu kadar sinin bî-süd

Olmuş yalñiz hayât fersüd

Beyhüde bu müddetin mesiri

Mahsûlü nedir? Za'f-i pîrî

Gafletle dem-i şebâb geçmiş

Lâkin ne kadar harâb geçmiş

Şâirliğe yeltenüb de hâme

Biçmiş baña bir siyâh câme

Bak bende olan hatâya cürmle

Uğraşmışım elli yıl şi'irle

Sermâye-i ömrümün yegâne

Meksûbu olan beş on terâne

Guyâ ki nişâne-i kemâlât

Divân-ı muhaccem-i hayâlât

Bunlar ile şâ'ir oldu kaydım

Keşke çatışup da yazmasaydım

Hem-râz ederek zebân-ı 'aşkı

Nazm etmiş idim beyân-ı aşkı

Olmuşdu o âteşîn beyânım

---

501 Bkz. TahirOlgun "Manzum Mektub", İslâm Yolu, S.40,10 Ramazan 1368/7Temmuz 1949, s.3

502 Bkz. Ahmet Talat Onay, Türk Edebiyatında Mazmunlar, s.LXIII-LXIV

Âlâm-ı derûna tercemânım

Bir âh idi sineden kabarmış

Yazmış da fezâ-yı çerha varmış

Onlarda olan mev'âl-i derdi

Guyâ ki gönül hââya verdi

Ahlardı göreydi sınf-i eslâf

Fehm etmeyecek gürüh-ı ahlâf

Ahlâfı bırak da hâle bak ki

Kaç zihnin olur karîn-i derki

Bilmem ki buna nasıl şaşılmaz

Oldum daha sağken anlaşılmaz

Nazm etmesi pek de boş emekmiş

Tedvine çalışmamak gerekmiş

Onlardan ümîd edib de yardım

Rahmetle yâdımı umardım

Dili bağlamışım çürük hayâle

Karyağdı güvendiğim cibâle

His eyleyerek nedâmet-kâr

Yaz ey kalemim şu beyti tekrar

Altmış bu kadar sinin bi-sûd

Olmuş yalnız hayât fersüd

Vefâtından on yıl önce yazmış olduğu bu şiirde, şiir yazmasının boşa geçirilmiş bir emek olduğunu söylemesine rağmen; o, şiiri, düşünce ve duygularının tebliğ vasıtası kabul ettiği için ölünceye kadar şiir yazmaktan geri kalmamış, İslâm'a yöneltilen saldırılara karşı, yazdığı şiirlerle İslâm'ın yüceliğini dile getirmiş ve İslâm'ı savunmuştur. İslâm'ı savunduğu şiirlerinden biri şudur:

Dini de Dinsizliği de Bilmeyen Bir Densize

Eyzübbelik olusun diye ilhâda hevesle

Söndürmeye kalkan güneşi sıska nefesle

Bir sıska solukla güneşin şu'iesi sönmez

Azminde senin akl u şuurun da görünmez

Bak, bir dene, kandil-i ilâhi'yi git üfle

Itfâya muvaffak olamazsın onu püfle

Sıçrar sana Hakk'ın oradan kahrı şirârı

Boylarsın o dem ka'r-ı cehennemdeki nârı

Bigâne kalır ruhuna da rahmet-i Hakk'ın

Takibe koşar hâtıranı la'neti Hakk'ın

Şeytan bile senden olacaktır müteberri

Yapmaz o senin ettiğin ı'lhâd ile şerri

Sen bâtılı hak, hakkı da bâtıl sanıyorsun

Cehle dayanıp gaflet ile çalkanıyorsun

Bir kerre düşün vârise ger zerre şuürun

Baykuştur olan düşmen-i bî-rü'yeti nûrun

Bir hayvan o, yok nura nigâhında tahammül

Sen insan isen aç gözünü eyle teemmül

Tetkikte çalış dini, onu etmeden inkâr

Insâf ile, ihlâs ile kıl cehdini ikrâr

Evvel çalışıp öğrenerek sonra hüküm ver

Zirâ olamaz câhil olan hâkim-i dâver

Çekmekte senin bilmeyerek halt-ı kebirin

Hep hande-i tezyifini bâlâ ile zîrin

Hakkında dua etmede kalbim, sana kinsiz

Ey cehline aldanmış olan sâdece dinsiz

Âkif gibi ben de diyorum Rabbi Kerim'e

Envâr-ı huda gösteri ver halk-ı esîme

"Müminlere imdâda yetiş merhametinle

Mülhidlere lâkin daha çok merhamet eyle"

Şiirlerinde, yaşamı süresince karşılaştığı sıkıntıları ve hanetleri de dile getiren şâirin, Beyanü'l-Hak dergisinde yayınlanan şu şiiri sanki onun çileli hayatının bir aynasıdır:

2. Nesirciliği:

Tâhirü'l-Mevlevî, şâirliğinîn yanısıra aynı zamanda bir araştırmacı ve yazardır. Onun yazdığı kitaplarda ve makalelerde araştırmacılık yönü açıkça ortaya çıkmaktadır. Yazdığı konuları bilerek yazmış, bilmediği konulara girmemiş, delilsiz hüküm vermemiştir.

Onun yazdığı eserleri ve makaleleri işlediği konular itibariyle şu başlıklarda toplamamız mümkündür.

Tasavvufla ilgili olanlar

Islâm tarihi ile ilgili olanlar

Edebiyat ve edebiyat tarihi ile ilgili olanlar.

Tâhirü'l-Mevlevî'nin en önemli eseri, Şerh-i Mesnevî adlı yarım kalmış olan 14 ciltlik dev eseridir. Onun tasavvufî görüşlerini incelerken de ortaya koyduğumuz gibi, o bu eserinde tasavvufla ilgili en ince meseleleri bile, derin bir vukûfla ve sade bir dille açıklamıştır. Bu konuyla ilgili, yeterince örneği tasavvufî şahsiyetini anlattığımız bölümde verdiğimiz için bu bölümde fazla üzerinde durmayacağız.

Kendisiyle ilgili bir yazıda, "Bir mevzuyu ele alışta, incelemeye girişte ayıklamada, gruplaştırmada ve nihayet terkib de usul sahibi bir erdi" (503) sözleriyle ifade edilen, değişik kaynaklardan toplanmış bilgileri terkipdeki ustalığı, onun akıcı ve başarılı eserler kaleme almasında en önemli özelliğini oluşturmaktadır kanaatindeyiz.

Onun bu özelliği özellikle İslâm tarihi ile ilgili eserlerinde belli olmaktadır. Bugün bile önemli bir boşluğu dolduran Asr-ı Saadetde Müslümanlığın Medeniyete Hizmetleri (504) adlı eser ile Mahfil dergisinde "Büyüklerimiz" ser levhası ile yayınladığı sahabe biyografileri, değişik kaynaklardan derlenen bilgilerin başarılı terkipleridir.

Tâhirü'l-Mevlevî, Arapça ve Farsça'yı çok iyi bildiği için araştırmalarında birinci elden kaynaklardan faydalanmış ve faydalandığı kaynakları belirtmiş, konularla ilgili ayet ve hadislere işaret etmiştir.

O, edebiyatla ilgili, Türk Edebiyâtı Tarihçesi (505) Teceddüt Edebiyatına Dâir Muhtıra (506), Kavâid-i Edebiyye Dersleri (507), Nazım ve Eşkâl-i Nazım (508) ve Edebiyat Lügati gibi önemli eserler kaleme almış; bu eserlerde hem edebiyat tarihine, hem de edebî sanatlar ve nazım şekillerine olan hakimiyetini ortaya koymuştur. Özellikle Edebiyat Lügati adlı eseri bugün bile önemli bir boşluğu doldurmaktadır.

Onun Edebiyat Lügati adlı eserini yayınlayan Kemal Edib Kürkçüoğlu, yazdığı önsözde bu eserin kendisinden önce bu sahada yazılmış olan Muallim Naci'nin, Istıla- hat-ı Edebiyye, Manastırlı Rıf'atın, Mecamiu'l-Edeb, Ali Ekrem Bolayır'ın, Nazariyyât-ı Edebiyye Dersleri gibi kitapların da eksiğini tamamlayan mükemmel bir eser olduğunu belirterek, müellifi hakkında şunları söylemiştir:

"Rahmetli Tâhirü'l-Mevlevî Üstadımız, çok uzun sürdüğü anlaşılan çalışmalarıyla ve derin bir vuküfla bu ıstılahları sıralamış, yukarıda adlarını verdiğimiz kaynakların eksikliklerini de mümkün olduğu nisbette tamamlamıştır. Istılahların belki bir kısmı Arap edebiyatlarıyla, Fars edebiyâtına âit olup bizde az duyulan mahdûd mütehassırlarca bilinen şeylerdir. Bunlara da temas edilmiş olması eserin ehemmiyetini artırmaktadır. Bunu ondan daha iyi yapabilecek

---

503 Hakkı Süha Gezgin, "Tâhirü'l-Mevlevî", Vakit, nr.12114-1362, 23 Haziran 1951, s.1

504 Tâhirü'l-Mevievî, Müslümanlığın Medeniyete Hizmetleri, Bahar Yayınları, İst. 1974

505 Tâhirü'l-Mevlevî, Türk Edebiyatı Tarihçesi, Süleymaniye Ktp. F.S.T. 157

506 Tâhirü'l-Mevlevî, Teceddüt Edebiyatına Dâir Muhtıra, F.S.T. 153

507 Tâhirü'l-Mevlevî, Kavaid-i Edebiyye Dersleri, F.S.T. 71

508 Tâhirü'l-Mevlevî, Nazım ve Eşkai-i Nazım, İst. 1911

kimseler hemen hemen yok gibiydi. Çünkü Hazret, Mevlevîlikten, İstanbul'un sanat ve edebiyat muhiti olan Yenikapı Mevlevî-hanesi'nden de feyz almış, ilim ve irfan havası içinde ömür sürmüş, kendini ilme vermiş, sayılı zatlarla hemhâl olmuş bir insandı. Âlimdi, ârifti, edibdi, şâirdi. Farsça ve Arapça'ya hakkıyla vâkıftı, Fransızca'ya da âşinâ idi" (509)

Tâhirü'l-Mevlevî'nin telif eserlerinin yanında, edebî şahsiyetinin anlaşılmasında önemli bir yönü de şarihliğidir. O edebiyat tarihimizde yetişmiş önemli şâirlerin eserlerini, mükemmel bir şekilde şerhetmiştir. Arapça ve Farsça'ya iyi bilmesi, edebî sanatlar ve nazım şekillerine dair geniş bilgisi ve İslâmî ilimlere olan hakimiyeti tarihçilik yönü bu şerhlerde görülmektedir.

Onun edebî metinlere olan hakimiyeti ve bu konudaki derin bilgisi, zamanının meşhur ediblerince de takdir edilmiş ve konuyla ilgili kendisinden mektupla veya şifahî bilgiler istenilmiştir. Buna örnek olarak, Ahmet Talat Onay'ın Türk Edebiyatında Mazmunlar kitabını hazırlarken bazı müşkil beyitler hakkında müelliften mektupla bilgi istemesini gösterebiliriz. Nitekim onun yazdığı bu cevabî mektuplar, Edebî Mektublar (510) adlı eserinde toplanmıştır. Bu mektuplarda o, bazı kelime ve ıstılahları açıklamış, ayet ve hadislere yapılan telmihlere işaret etmiştir (511).

Ayrıca, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi hocalarından Ali Nihad Tarlan'la, Şeyhî'nin bir na'tındaki,

Döndün cü heft ü penç ile şeş gûşe menzile

Didin yakîn çâr eminine mâcera

beytindeki 'heft-yedi" sayısının neye işaret olduğu ile ilgili karşılıklı mektupları, onun edebiyat çevrelerinde fikirlerine itibar edilir ve konumda bulunduğuna örnek teşkil etmektedir (512l

Tâhirü'l-Mevlevî'nin şerhini yaptığı edebî metinlerden bazıları şunlardır:

Bâkî'nin, Sünbül Kasidesi ve Kanuni Mer'siyesi,

Fuzulî'nin, Şikâyetnâmesi, Beng ü Bâde'si, Bağdat Kasidesi,

Nefî'nin, Hotin Kasidesi,

Taşlıcalı Yahya'nın, Şehzade Mustafa Mersiyesi,

Germiyanlı Şeyhi'nin, Hârnâmesi,

Nevî'nin, Suriye Kasidesi,

Nedim'in, Köşk Kasidesi v.s.

O, eserlerinin bir kısmını reddiye olarak kaleme almıştır. İnandığına tam inanmış ve

509 Tâhirü'l-Mevlevî, a.g.e., s.5

510 Tâhirü'l-Mevlevî, Edebî Mektuplar, Süleymaniye Ktp. F.S.T. 168

511 Ahmet Talat Onay'ın, müellifin mektuplarından faydalandığı kısımlar için bkz. A. Talat Onay, Türk Edebiyatında Mazmunlar, s.32-61,64,72,90,335,340,349 v.s.

512 Sonuçsuz kalan bu karşılıklı yazılmış mektuplar için bkz. Tahir Olgun, Germiyanlı Şeyhî ve Hârnâmesi, Giresun 1949, s.57-65

sonuna kadar müdafaa etmiştir. Onun Hallâc Mansur'a Dâîr . Mesnevî'rıin Eski ve Yeni Muterizieri (513), Mesnevî'nin Yeni Muterizîne İkinci Cevap adlı eserleri bu şekilde yazılmış eserlerdir.

Yazdığı makalelerde de İlmî tartışmalara girmiş ve keskin bir dille İslâm'ı muarızlarına karşı savunmuştur.

Sebilü'r-Reşâd dergisinde "Galib Dede için Yapılacak İhtifâl Hakkında" adıyla yayınladığı makalesinde, Hüsnü Aşk'ı yazan Mevlevî Şeyhi Galib Dede Efendi'nin mezarı başında onu anmak için yapılacak toplantının İslâmî usullere göre yapılmayıp, batı tarzında yapılmasını eleştirmiştir. Kendisinin daha önce konuyla ilgili yazdığı bir yazıya (514), Hak gazetesinde Şehabeddin Süleyman imzasıyla verilen cevapta Baykuş'a benzetilmesi üzerine şu cevabı vermiştir:

"Son makâle yazıldı 'bu şadâ-yı meş'ûm biraz sussa' temennisi izhâr edildi. Çünkü bu müretteb ihtifâli yapamayacaklarını dediğim gibi - müslümân mahallesinde salyângoz satamayacaklarını anladılar. Kâşâne-i hülyaları yıkıldı. Sâha-i emelleri harâb u türâb oldu. Tabi'i benim nidâ-yı İkâzımı baykûş şadâsı telakki etdiler. Ne ziyânı var? Hazret-i Bilâl'in Ka'be üstünde okuduğu ezânı duymamak için kulak tıkayanlar da olmamış mı idi"

Mahfil dergisinde yayınladığı bir makalede ise; Dr. Cevdet Nasuhî Bey, isminde birinin Daru'l-Muallimîn'de verdiği bir konferansta ileri sürdüğü, ruh, melek, ahiret, galibten haber vb. inançların bir ruhî hastalık sonucu oluşmuş inançlar olduğu şeklindeki görüşlere şiddetle cevap vermiştir (515).

İslâm Yolu dergisinde yayınladığı bazı makaleler de, o dönemde dine ve din büyüklerine karşı yapılan saldıralara karşı cevap olarak yazılmıştır. Bu makalelerden bazıları şunlardır:

Müslümanlık Kılıç Dini midir?

Müslümanlıkla Masonluk Uyuşabilir mi?(516)

Dinde İkrah Yokdur Din Aleyhdarlığında Vardır (517)

Kur'an Tercümesi Olur, Lâkin Türkçe Kur'an Olmaz (518)

Masonlukla Tekkeciliğin Hiçbir Münasebeti Yoktur (519)

"Müslümanlıkta Reform Olur mu?" (520)

"Müslümanlık Zehir mi Panzehir mi?" (521)

---

513 Tahir Olgun, Mesnevî'nin Eski ve Yeni Muterizieri, İst..1946

514 Tâhirü'l-Mevlevî,, “Ihtifâl-i Edebî Hakkında Bazı Mütalaat", Sebilü'r-Reşâd, C.I-VIII, S.17-199, 6. 1328, s.320-322

515 Bkz. Tâhirü'l-Mevlevî, "Mahud Hezeyan Konferansı Hakkında”, Mahfil, C.ll, S.15, Muharrem 1340, s.42-43

516 a.g.d., S.22, 3 Cemaziyyü'l-Evvel 1368/3 Mart 1949, s.1-2

517 a.g.d., S.23,10 Cemaziyyü'l-Evvel 1368/10 Mart 1949, s.1-2

518 a.g.d., S.24,17 Cemaziyyü'l-Evvel 1368/17 Mart 1949, s.1-2

519 a.g.d., S.27, 8 Cemaziyyü'l-Ahir 1368/7 Nisan 1949, s.1-2

520 a.g.d., S.44, 9 Şevvâl 1368/4 Ağustos 1949, s.1-2

521 a.g.d., S.54, 20 Zilhicce 1368/13 Ekim 1949, s.1-2

"İslâmiyet Zevce Sayısını Artırdı mı Eksiltdi mi?" (522)

"Mevlana'yı Zındıklıkla İtham Edene Bir Cevap" (523°)

"Koministliğe Karşı Koyacak Ancak Din-i İslâm'dır" (524)

Tâhirü'l-Mevlevî, bu makalelerin isimlerinden de anlaşıldığı gibi; birçoğu bugün bile İslâm"a yapılan saldırıların esasını teşkil eden konularda kalemini İslâm'ın müdafası için kullanmıştır. Bu makalelerde kullandığı dil sade ve uslub olarak keskin bir ifadeye sahiptir.

Büyük Millet Meclisi'nde Kominizm'e ancak dinî hissiyatı takviye ile engel olunacağını söyleyen bir milletvekiline, bir başka milletvekilinin din ile, kominizme engel olunamayacağını söylemesi üzerine kaleme aldığı makalede şunları yazmıştır:

"Senelerden beri mekteplerde din tedrisatı men edilmeseydi ve bazılarınca din, umacı vehmedilip" din gibi bir zehirden şifa mı umuyorsunuz!" denilmeseydi, bugün zabıtayı ve mahkemeleri meşgul eden, komünizm propagandacıları meydana çıkmazdı.

Hekimlikte kullanılan zehirli ilaçlar da vardır. Fakat onlar yolunda ve miktarında isti'mal edildikleri için şifa olurlar. Farzı mahal olarak din, zehir olsa bile hekim bir müdavi elinde şifa te'siri gösterir."(525)

Makalelerinde dinî konuların yanısıra, edebî tartışmalara da giren Tâhirü'l- Mevlevî'nin özellikle Sadeddin Nüzhet Ergun'la olan tartışmaları ilginçtir. Bu tartışmalar; müellifin 1938 yılında basılan Bâki'ye Dâir adlı eserinde, Bâki'nin doğum yerinin Fatih civarındaki mahallelerden birisi olduğunu yazması üzerine; kitap daha basılmadan, Sadeddin Nüzhet Ergun'un Türk Şâirleri adlı eserinde bu kitabı eleştirmesi ile başlamıştır. Bunun üzerine Tâhirü'l-Mevlevî, Bâki'ye Dâir adlı eserinin sonuna eklediği Mecburî Bir Kaç Söz (526) başlıklı bölümle cevap vermiştir.

Bu cevaba, Kurun gazetesinde karşılık veren i527) S. Nüzhet Ergun'a, müellif aynı gazetede yeniden karşılık vermiştir (528). Bu şekilde karşılıklı devam eden münakaşa, Şeyh Galib'in divanı ile ilgili Çığır (529) dergisinde müellifin yazdığı bir makaleye, adı geçen şahıs tarafından Varlık (22?) dergisinde cevabî makale yayınlanması üzerine iyice alevlenerek Bilgi Yurdu (530) adlı dergide karşılıklı cevaplarla sürüp gitmiştir.

Bu tartışmalarda da Tâhirü'l-Mevlevî, muhatabının kullandığı usluba uygun cevaplar verirken, yer yer hicveden ve alay eden ifadelere yer vermiştir. Ancak hata ettiği yerler varsa hatalarını itirafla, muhatabına teşekkür etmeyi de ihmal etmemiştir (531l

---

522 a.g.d., S.55, 27 Zilhicce 1368/20 Ekim 1949, s.1-2
523 a.g.d., S.69, 8 Rebiu'l-Ahir 1369/26 Ocak 1950
524 a.g.d., S.4, 26 Şaban 1370/1 Haziran 1951, s.6-8
525 a.g.d., a.g.m., s.7-8
526 Tahir Olgun, Bakiye Dâir, s.90-96
527 Bkz. Kurun, S.7348-1438-26 Haziran 1938'den itibaren 4 gün süreyle çıkan nüshalar.
528 Bkz. Kurun, S.7356-1446, 4 Temmuz 1938'den itibaren 3 gün süreyle çıkan nüshalar
529 Tahir Olgun, "Şeyh Galib'in 27 Yaşında Tertiplettiği Hangi Divandı?", Çığır, S.70, 1 Teşrin 1938, s.154-155
530 Tahir Olgun, "Şeyh Galibe Dair Sadeddin Ergun'a Cevabım", Bilgi Yurdu, Yıl 2, S.2 Eylül 1938'den itibaren, 3,5 ve 6. sayılar. Sadeddin Nüzhet Ergun, "Şeyh Galib Dâir", Bilgi Yurdu, Yıl, 2 s. ve 8
531 Bkz. Yukarıdaki dipnotlarda geçen müellifin cevaplarıyla ilgili makaleler

Tâhirü'l-Mevlevî'nin yazılarında üzerinde hassasiyetle durduğu konulardan birisi de dil meselesidir. Cumhuriyet'in kurulmasıyla birlikte sosyal siyasal ve İçtimaî devrimler yapılmaya başlanmış, bu çerçevede dil konusu üzerinde de çalışmalar yapılması ve dil

devriminin gerçekleştirilebilmesi için 12 Temmuz 1932'de Türk Dili Tetkiki Cemiyeti ku-rularak, Türkçe'ye yabancı dillerden geçen kelimelere Türkçe karşılıklar bulunmaya ve dilde sadeleştirme çalışmalarına başlanmıştır. Bu Cemiyet, 24 Ağustos 1936 tarihinde toplanan III. Türk Dil Kurultayı'nda kabul edilen tüzük gereğince Türk Dil Kurumu adını almıştır (532).

Müellifimiz, Türk Dil Kurumu'nun dil konusundaki çalışmalarına, dili bozduğu ve nesiller arasında uçurum meydana getirdiği, dildeki edebî zevki yok ettiği gibi gerekçelerle karşı çıkmıştır. Bir okuyucusunun mektubuna verdiği şu cevap, onun anlayışını ortaya koyması bakımından önemlidir:

"Bir de, Mesnevî tercemesi güzel olmakla beraber, Osmanlıca yazıldığından maalesef gençler istifade edememektedirler1 diyorsunuz. Ben, üç batın İstanbullu'yum. Söylediğim ve yazdığım da halis İstanbul Türkçe'sidir. Babamdan, dedemden işittiğim ve altmış senedir söylediğim Türkçe'yi bırakayım da (Kurumca) mı söyleyeyim. Edebiyat ve Söz Sanatı Terimleri Sözlüğü'nde olduğu gibi (umumî mâlumat) yerine (genbilik); (tekrar)'a mukabil (geneleme); ne demek olduğunu anlamadığım "bir dizenin veya bir dönümün sonundan yarım adım kaldırmak" mânâsına olduğu iddia edilen (güdükleme)'yi mi kullanayım? Altmış senedir okudum yazdım ve okuduklarımdan edebî zevk aldım. Şimdi ruhumu telzîz eden o sözleri bırakıp da yenilerini öğrenip kullanmaya tahammülüm kalmadı. Takatim olsa da o gibi deyişleri kafama doldurmakta bir fayda göremiyorum.Binâenaleyh, ben ölünceye kadar bilip söylediğim gibi yazacağım. Zevk-i selime yabancı gelen uydurma kelimeleri kullanmayacağım" (533)

O, Türk Dil Kurumu tarafından 1948 yılında yayınlanan Edebiyat ve Söz Sanatı Terimleri Sözlüğü'nü eleştirdiği bir makalesinde, Türk Dil Kurumu'nu, Türk dili için bir âfet olarak niteleyerek şunları yazmıştır:

"Türkçe için bir afet olan Dil Kurumu İlmî ve fennî ıstılahları kırıp döktüğü halde nasılsa edebiyata dokunmamıştı. Onu da öbürlerine benzetmek gayretiyle (Edebiyat Terimleri Sözlüğü) adlı bir kitap çıkarmış. Zevk-i edebîye fersah fersah uzak bulunan, öyle olmakla beraber tarifleri de doğru olmayan bu kitabı son derece bir gayret ve tahammül ile okudum. Okudum amma adeta bulantılar hissettim.

Türkün edebî zevkine uymaz bu terimler Onlarla nezih şiirimiz elbette geriler" (534)

Tâhirü'l-Mevlevî, dilimiz için oldukça zararlı gördüğü ve "Garibeler Mecmuası" olarak nitelendirdiği bu sözlüğü, sadece bir makaleyle eleştirmekle yetinmemiş, bu kitaptaki terimlerin yanlışlığını ortaya koymak ve doğrularını göstermek için bir eser de kaleme almıştır.

Edebiyat Sözlüğündeki Uydurma Tabirler (535) adını verdiği ve maalesef bastı- ramadığı bu eserinde, söz konusu sözlükte geçen terimlerden 150 tanesini ele alarak yanlışlıklarını

532 Agah Sırrı Levend, Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Evreleri, Türk Dil Kurumu Yayını, 3. Bsk. Ank. 1972, s.408-440

533 Tahir Olgun, "Bir Mektubun Cevabı", İslâm Yolu, s.47,1 Zilkade 1368/25 AĞustos 1949, s.2

534 Tahir Olgun, "Garibeler Mecmuası", a.g.d., S.2, 22 Cemaziyyü'i-Ahir 1370/1 Nisan 1951, s.12

535 Tahir Olgun, Edebiyat Sözlüğündeki Uydurma Tabirler, İst. Ragıb Paşa Ktp. 4112 ve Süley-maniye Ktp. F.S.T. 111

göstererek, doğrularının neler olması gerektiğini ortaya koymuştur. Bu kitap, İslâm'ın Nuru dergisinde tefrika edilmeye başlanmışsa da, Tâhirü'l-Mevlevî'nin vefatı dolayısıyla iki sayı yayınlandıktan sonra yarım kalmıştır (536).

Dilimiz için oldukça önemli gördüğümüz bu eseri, yaşının ilerlediği bir dönemde, vefatından yaklaşık 1 yıl önce kaleme almış olması, müellifimizin idealistliğini ömrünün sonuna kada yitirmediğine ve dil konusuna ne kadar çok önem verdiğine bir delil teşkil edeceği kanaatindeyiz. Aynı zamanda, yazma olarak bulunan bu eserin yayınlanmasının, eserin yazılış amacının tahakkukuna ve dilimize yapılmış bir hizmet olacağı düşüncesini taşımaktayız.

Tâhirü'l-Mevlevî'nin adı geçen eserin önsüzünde; Türk Dil Kurumu'nun çıkardığı sözlükle ilgili söylediği şu sözler, adı geçen kurumun dil konusundaki sadeleştirme çalışmalarının muhtevasını güzel bir şekilde açıklamaktadır:

"Vaktiyle edebiyât ile biraz meşgûl olduğum için o eski merak şevkiyle Edebiyat ve Söz Sanatı Terimleri Sözlüğü'nü gözden geçirdim, içindeki ta'birlerin garib ve ta'riflerin çok eksik olduğunu esefle gördüm. Çince, Japonca, Sanskrıtçe ba'zı kelimeler alındığı halde, Arapça ve Acemce ta'birlerin değiştirilmesine lüzum görülmüş, garbî ba'zı ıstılahlar aynen kabul edilmiş." (537)

Dil konusundaki görüşlerini böylece aktarmaya çalıştığımız, Tâhirü'l-Mevlevî ile ilgili çalışmamızın bu bölümüne son verirken, onu yakından tanıyan dostlarından bazılarının, onun edebî yönünü değerlendiren bazı ifadelerini nakletmemizin faydalı olacağı kanaatindeyiz. İşte bu değerlendirmelerden bazıları:

"Tahir Olgun üstadımız, son zamanlarda gençleri imrendirecek bir kalem çevikliğiyle eserler veriyor. Bir yandan Mesnevî okutuyor, bir yandan Mesnevî'nin muarızlarını susturuyor, bir yandan da Germiyanlı Şeyhi ve Harnamesi gibi tetkik kitapları çıkarıyor.

Harnâme ve Şeyhî risalesi ise edebiyat âlemimize sunulmuş gerçekten yüksek bir irfan zekâtıdır. Onun yaprakları arasında yalnız meraklı gençlere değil, derin tetkik sahiplerine de bol gıda var. Hele üstadla, üniversitemizin değerli profesörü, Ali Nihat Tarlan'ın karşılıklı mektupları üstünde ne kadar durulsa azdır." (538)

"Tâhirü'l-Mevlevî'nin evi mecma-i üdeba idi. Eski talebesi de sohbetine devam ederdi. Aruz'a hakimdi. Dilerse sâde Türkçe ile ve milî vezin dedikleri parmak hesabıyla güzel şiirler yazardı Nükte gû, mükrim ye mültefit idi." (539)

" Tanıdığım ilim ve irfan erleri, edebiyat ulular arasında Üstad Tâhirü'l-Mevlevî Bey merhumun gönlümde müstesna bir yeri vardır" (540)

---

536 Tâhirü'l-Mevlevî “Sözlüğe Dâir" İslâm'ın Nuru, C.I, S.1, Receb 1370, 20 Nisan 1951, s.37 ve C.II, S.16, Zilkâde 1371/1 Ağustos 1952, s.38-39

537 Tahir Olgun, a.g.e., vr.1 a

538 Hakkı Süha Gezgin, "Tahir Olgunun Yeni Himmetleri“, İslâm Yolu, S.42, 24 Ramazan 1368/21 Temmuz 1949, s.2

539 Mahir İz, Yılların İzi, s.233

540 Tâhirü'l-Mevlevî, Edebiyat Lügati, s.11, Kemal Edib Kürkçüoğlu'nun yazdığı Önsöz'den.

ESERLERİ

Basılmış Eserleri:

1. Mirât-ı Hz. Mevlânâ
2. Dîvânçe-i Tâhir
3. Nazım ve Eşkâli Nazım
4. Edebiyat Lügati
5. Teşebbüs-i Şahsî
6. Şeyh Celâleddin Efendi Merhûm
7. Cengiz ve Hülâgû Mezâlimi
8. Şeyh Şâmilin Gazevâtı
9. İslâm Medreseleri Talebelerine Târih Hülâsaları
10. Şeyh Sa'dî'nin Bir Sergüzeşti
11. Âmuzgâri Fârisî
12. Destâviz Fârisî Hânân
13. Efgan Emîri Abdurrahman Han
14. Hindin Moğol Hükümdarları
15. Hind İhtilâlî
16. Şükûfe-i Bahâristan
17. Hazret-i Peygamber ve Zamânı
18. Hind Masalları
19. Fuzûlîye Dâir
20. Nev'î ve Sûriye Kasîdesi
21. Bâkîye Dâir
22. Müslümanlıkda İbâdet Târihi
23. İslâm Askerine
24. Manzum Bir Muhtıra
25. Mesnevî'nin Eski ve Yeni Mu'terizleri
26. Mesnevî'nin En Son Mu'terizine
27. XII - XVI. Asır Şaîrlerinin Dîvanları Kataloğu
28. Aylık (Mahfil) Mecmuası
29. Târih-i İslâm Sahîfelerinden

Basılmamış Eserleri:

1. Tefsîr-i Hüseynî Tercümesi (Nâtemam)
2. Siyer-i Peygamberî (Bedr Gazâsına kadar yazılmıştır.)
3. Târîh-i Enbiyâ
4. Asr-i Saâdetde Müslümanlığın Medeniyyete Hizmetleri
5. Şâir Giritli Ali İffet Merhum
6. Kamerî Aylara Dâir Mâlûmat
7. Büyüklerimizden Bâzı Zevât
8. Tercümelerim
9. Manzûm Bir Muhtıranın Zeyli
10. Matbuat Âlemindeki Hayâtım
11. Nedîmin Köşk Kasîdesi ve Şerhi
12. Sünbüllüzâde Vehbinin (Tanâne) Kasîdesi ve Şerhi
13. Ibni Kemâlin Yavuz Mersiyesi ve Şerhi
14. Bursalı Gazâlî
15. İki Mektup ve Sürûrî ile Gubâri
16. Bâkînin Kâanûnî Mersiyesi ve Şerhi
17. Bâkînin Sünbül Kasidesi ve Şerhi
18. Yahya Bey'in Şehzâde Mustafa Mersiyesi ve Şerhi
19. Nefi'nin (Hotin) Kasîdesi ve Şerhi
20. Şerif Sabrinin Ebu Saîd Kasîdesi ve Şerhi
21. Fuzûlinin Bağdad Kasîdesi ve Şerhi
22. Fuzûlînin Şikâyetnâmesi ve Şerhi
23. Kudemây-i Mevleviyye
24. Veliyüddin Oğlu Ahmet Paşa Dîvânının Nesre Çevrilişi
25. Dîvân-ı Tâhirülmevlevî (İkinci Dîvân)
26. Dîvânçe-i Fârisî Tâhir

Kaynak: Zülfikar GÜNGÖR, Tâhirü'l-Mevlevî (Olgun) Hayatı, Eserleri ve Dinî Edebiyatla ilgili Şiirleri, 26097-Yüksek Lisans Tezi T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslâm Tarihi Ve Sanatları Bölümü Türk-İslâm Edebiyatı Anabilim Dalı, , 1994, Ankara

[slideshare id=51684344&doc=tahirolgun-150816084027-lva1-app6892&type=d]

[slideshare id=51683937&doc=yenikapimevlevhnesininensonmesnevhnithirlmevlevhazretleri-150816081033-lva1-app6891&type=d]

[slideshare id=51683929&doc=tahirulmevlevninhayatveeserleri-150816081008-lva1-app6891&type=d]

[slideshare id=51683846&doc=ilehnemektuplari-thirolgunhazretleri-150816080417-lva1-app6892]

[slideshare id=51683723&doc=thirul-mevlevninhilyesinegrehazretimevln-150816075559-lva1-app6891&type=d]

[slideshare id=51683916&doc=mesnevninilkonsekizbeytininerhi-150816080844-lva1-app6892&type=d]

[slideshare id=51683935&doc=thirl-mevlevhazretlerininmahfildergisininbirincicildindeikaniirleri-150816081026-lva1-app6892&type=d]

[slideshare id=51683909&doc=edebiyatlugatitahirlmevlevi-150816080830-lva1-app6892]

[slideshare id=51683870&doc=edebiytlgati-thirolgunhazretleri-150816080542-lva1-app6892&type=d]

[slideshare id=51683919&doc=tahirlmevlevininislamtarihilii-150816080907-lva1-app6891&type=d]

[slideshare id=51683912&doc=ganiyyikemirininbzibeyitlerininthirlmevlevhazretleritarafindanerhi-150816080836-lva1-app6892&type=d]

[slideshare id=51683930&doc=thirlmevlevninhallc-imansradirbirrislesi-150816081019-lva1-app6892&type=d]

Şerh-İ Mesnevi- Tâhir Olgun Hazretleri

[slideshare id=51684492&doc=cilt1kitap2-150816085112-lva1-app6891]

[slideshare id=51684576&doc=cilt-110-3-150816085710-lva1-app6892]

[slideshare id=51684739&doc=cilt-211-3-150816091229-lva1-app6892]

[slideshare id=51685223&doc=cilt-413-4-150816094854-lva1-app6891]

544 Yazılar

[slideshare id=51685005&doc=cilt-312-4-150816093317-lva1-app6892]

[slideshare id=51685295&doc=cilt-514-5-150816095330-lva1-app6891]

[slideshare id=51685373&doc=cilt-63-1-150816095928-lva1-app6891]

[slideshare id=51685470&doc=cilt-74-1-150816100606-lva1-app6891]

[slideshare id=51685631&doc=cilt-85-1-150816101434-lva1-app6892]

[slideshare id=51685938&doc=cilt-96-2-150816103124-lva1-app6892]

[slideshare id=51686033&doc=cilt-107-2-150816103737-lva1-app6892]

[slideshare id=51686122&doc=cilt-118-2-150816104309-lva1-app6891]

[slideshare id=51686239&doc=cilt-129-3-150816104931-lva1-app6891]

